

Ocena wdrażania wybranych interwencji wsparcia PS WPR 2023-2027

Ministerstwo Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

2024

Raport końcowy z zadania 2.2.12. „Ocena wdrażania wybranych interwencji wsparcia PS WPR 2023-2027”

w ramach Dotacji Celowej 5.0: „Ewaluacja i wsparcie analityczne z zakresu Wspólnej Polityki Rolnej”

Analiza danych z naboru w 2023 roku

Wykonawcy zadania:

Instytut Uprawy
Nawożenia i Gleboznawstwa
Państwowy Instytut Badawczy

**Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa
Państwowy Instytut Badawczy,
ul. Czartoryskich 8, 24-100 Puławy**

**Instytut Technologiczno-Przyrodniczy
Państwowy Instytut Badawczy Falenty,
Aleja Hrabstwa 3, 05-090 Raszyn**

**INSTYTUT ZOOTECHNIKI
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY**

**Instytut Zootechniki
Państwowy Instytut Badawczy
ul. Sarego 2, 31-047 Kraków**

Puławy, Falenty, Kraków, grudzień 2024

Spis treści

Spis treści.....	2
Wstęp.....	5
Cel opracowania	6
Zakres opracowania	6
Założenia metodyczne	11
Źródła danych.....	12
Wyniki analiz.....	12
I.4.1. Ekoschemat - Obszary z roślinami miododajnymi.....	13
I.4.2. Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi	25
4.2.1. Praktyka: Ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych z obsadą zwierząt (5pkt /ha).....	26
4.2.2. Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe (5pkt /ha)	32
4.2.3 a. Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia - wariant podstawowy (1 pkt /ha).....	53
4.2.3 b. Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia - wariant z wapnowaniem (3 pkt / ha).....	71
4.2.4. Zróznicowana struktura upraw (3 pkt /ha).....	89
4.2.5. Wymieszanie obornika na gruntach ornych w terminie 12 godzin od jego aplikacji (2 pkt /ha)	106
4.2.6. Stosowanie nawozów naturalnych płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo (3 pkt /ha).....	111
4.2.7. Uproszczone systemy uprawy (4 pkt /ha)	119
4.2.8. Wymieszanie słomy z glebą (2 pkt /ha).....	142
I.4.3. Ekoschemat – Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin	166
I.4.4. Ekoschemat Biologiczna ochrona roślin	186
I.4.5. Ekoschemat - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych	195
I.4.6. Ekoschemat - Dobrostan zwierząt	202
I.8.1. Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000	229
I.8.2. Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000	301
I.8.3. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000	348
I.8.4. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych.....	354

I.8.5.	Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie	369
I.8.6.	Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie	385
I 8.7.	Bioróżnorodność na gruntach ornych	406
I.8.11.	Rolnictwo ekologiczne	409
I.10.11-14.	Inwestycje leśne lub zadrzewieniowe	430
10.11.	Zalesianie gruntów rolnych	430
10.12.	Tworzenie zadrzewień śródpolnych	439
10.13.	Zakładanie systemów rolno-leśnych	442
10.14.1.	Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych – inwestycje	446
10.14.2.	Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych - cięcia pielęgnacyjne	449
Spis tabel		455
Spis wykresów		463
Spis map		466

„Informacje i poglądy zawarte w niniejszej publikacji są wyłącznie opiniami autorów i niekoniecznie odzwierciedlają oficjalne stanowisko Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie gwarantuje dokładności danych zawartych w niniejszej publikacji.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi ani żadna osoba działająca w jego imieniu nie ponosi odpowiedzialności za wykorzystanie informacji zawartych w niniejszej publikacji.”

Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa Państwowy Instytut Badawczy, Instytut Technologiczno-Przyrodniczy Państwowy Instytut Badawczy Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy nie gwarantują dokładności danych zawartych w niniejszej publikacji, pozyskanych od Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Wstęp

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR 2023-2027) (<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/dokumenty-ps-wpr>) ma na celu wspieranie zrównoważonego rozwoju polskich gospodarstw, sektora przetwórstwa, a także poprawę warunków życia oraz pracy na obszarach wiejskich. Ponadto, omawiany dokument zachęca do wdrażania postępu technologicznego i innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie. Wspólna Polityka Rolna UE wzmacnia te metody gospodarowania, które są zrównoważone, czyli przyjazne klimatowi i środowisku oraz realizowane z uwzględnieniem ochrony wody, gleby, powietrza, a także szeroko pojętej bioróżnorodności, co ma prowadzić do ograniczenia negatywnych skutków intensywnej eksploatacji zasobów środowiska. Narzędziem realizacji celów środowiskowych są między innymi ekoschematy oraz interwencje rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane we wszystkich państwach członkowskich UE.

Ekoschematy (ekoschematy obszarowe i dobrostan zwierząt) stanowią nowy rodzaj płatności bezpośrednich, przeznaczonych dla rolników podejmujących dobrowolnie określone działania, mające na celu ochronę środowiska, klimatu i dobrostanu zwierząt, wykraczające ponad obowiązujące wymogi, w tym warunkowość.

Interwencje rolno-środowiskowo-klimatyczne, wdrażane w ramach realizacji PS WPR 2023-2027 w dużej mierze są kontynuacją „Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego w ramach PROW 2014-2020”. Różnice wynikają ze zmian w przepisach unijnych, doświadczeń wyniesionych z poprzedniego okresu programowania oraz konieczności realizacji dodatkowych potrzeb środowiskowo-klimatycznych i z zakresu ochrony zasobów genetycznych. Istotą tych interwencji jest zachęcenie rolników do dobrowolnego stosowania praktyk i zabiegów rolniczych, mniej opłacalnych i odbiegających od standardowej praktyki, ale sprzyjających ochronie środowiska i przyrody, w tym cennych siedlisk i zagrożonych gatunków oraz różnorodności krajobrazu wiejskiego. Stosowane płatności stanowią rekompensatę za ponoszenie dodatkowych kosztów i utratę części dochodów. Rolnicy, w zależności od lokalnych uwarunkowań przyrodniczych i rodzaju prowadzonej produkcji, mogą podjąć zobowiązanie co do stosowania odpowiednich praktyk w ramach wybranej przez siebie interwencji na okres 5 lat i tym samym uzyskać wsparcie w postaci płatności rocznej.

Cel opracowania

Zadanie (ewaluacja) ma na celu przeprowadzenie analizy dotyczącej skali (zakresu) zainteresowania (stopnia zainteresowania ze strony beneficjentów) interwencjami realizowanymi w ramach PS WPR 2023-2027 na podstawie wniosków złożonych w roku 2023 w Polsce, a dokładniej w odniesieniu do rozkładu przestrzennego (obszaru i udziału powierzchni użytków rolnych) objętego działaniem interwencji, profilu kierunku produkcji i rozmiaru obszaru, struktury zasiewów, obsady zwierząt, wieku, płci rolnika (tzw. charakterystyki) gospodarstw korzystających ze wsparcia w ramach analizowanych ekoschematów jako jednej z dostępnych interwencji PS WPR 2023-2027.

Zakres opracowania

Przedmiotem badań było wykonanie ewaluacji wdrażania wybranych instrumentów wsparcia PS 2023-2027 WPR w roku 2023. Analiza zawiera ocenę wdrażania (na podstawie złożonych wniosków) w 2023 roku następującym zakresie:

I.4.1 Ekoschemat - Obszary z roślinami miododajnymi

I.4.2 Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi

- 4.2.1 Ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych z obsadą zwierząt
- 4.2.2 Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe
- 4.2.3a Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia - wariant podstawowy
- 4.2.3b Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia - wariant z wapnowaniem
- 4.2.4 Zróżnicowana struktura upraw
- 4.2.5 Wymieszanie obornika na gruntach ornych w terminie 12 godzin od jego aplikacji
- 4.2.6 Stosowanie nawozów naturalnych płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo
- 4.2.7 Uproszczone systemy uprawy
- 4.2.8 Wymieszanie słomy z glebą

I.4.3 Ekoschemat - Integrowana Produkcja Roślin

I.4.4 Ekoschemat - Biologiczna ochrona upraw

I.4.5 Ekoschemat: Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych

I.4.6 Ekoschemat – Dobrostan zwierząt

- 4.6.1 Dobrostan loch - Dobrostan loch - zwiększona co najmniej o 20% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach

- 4.6.2 Dobrostan loch - zwiększona co najmniej o 50% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach
- 4.6.3 Dobrostan loch - utrzymywanie na ściółce
- 4.6.4 Dobrostan loch - późniejsze odsadzanie prosiąt
- 4.6.5 Dobrostan tuczników - zwiększona co najmniej o 20% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach
- 4.6.6 Dobrostan tuczników - zwiększona co najmniej o 50% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach
- 4.6.7 Dobrostan tuczników - utrzymywanie na ściółce
- 4.6.8 Dobrostan tuczników - utrzymywanie w cyklu zamkniętym
- 4.6.9 Dobrostan krów mlecznych - zapewnienie wypasu
- 4.6.10 Dobrostan krów mlecznych - zwiększona co najmniej o 20% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach
- 4.6.11 Dobrostan krów mlecznych - zwiększona co najmniej o 50% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach
- 4.6.12 Dobrostan krów mlecznych - utrzymywanie na ściółce
- 4.6.13 Dobrostan krów mlecznych - zapewnienie wybiegu
- 4.6.14 Dobrostan krów mlecznych - późniejsze odsadzanie cieląt
- 4.6.15 Dobrostan krów mamek - zwiększona co najmniej o 20% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach
- 4.6.16 Dobrostan krów mamek - zwiększona co najmniej o 50% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach
- 4.6.17 Dobrostan krów mamek - utrzymywanie na ściółce
- 4.6.18 Dobrostan krów mamek - zapewnienie wybiegu
- 4.6.19 Dobrostan krów mamek - zapewnienie wypasu
- 4.6.20 Dobrostan opasów - - zwiększona co najmniej o 20% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach
- 4.6.21 Dobrostan opasów - - zwiększona co najmniej o 50% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach
- 4.6.22 Dobrostan opasów - utrzymywanie na ściółce
- 4.6.23 Dobrostan opasów - zapewnienie wybiegu
- 4.6.24 Dobrostan opasów - zapewnienie wypasu
- 4.6.25 Dobrostan owiec

- 4.6.26 Dobrostan kur niosek
- 4.6.27 Dobrostan kurcząt brojlerów
- 4.6.28 Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa
- 4.6.29 Dobrostan koni - Dobrostan koni utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach
- 4.6.30 Dobrostan koni - Wariant Dobrostan koni utrzymywanych w systemie otwartym
- 4.6.31 Dobrostan kóz
- 4.6.32 Dobrostan krów mamek – Dobrostan krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym

I.8.1 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000

- 8.1.1 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe
- 8.1.2 Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla
- 8.1.3 Murawy
- 8.1.4 Półnaturalne łąki wilgotne
- 8.1.5 Półnaturalne łąki świeże
- 8.1.6 i 8.2.6 Torfowiska – wymogi kluczowe oraz 8.1.6.2 i 8.2.6.2 Torfowiska – wymogi kluczowe uzupełniające
- 8.1.7 Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych – rycyk, kszyc, krwawodziób, czajka
- 8.1.8 Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulik wielkiego
- 8.1.9 Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki
- 8.1.10 Ochrona siedlisk lęgowych derkacza

I.8.2 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000

- 8.2.1. Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe
- 8.2.2. Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla
- 8.2.3 Murawy
- 8.2.4 Półnaturalne łąki wilgotne
- 8.2.5 Półnaturalne łąki świeże
- 8.2.7 Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych - rycyk, kszyc, krwawodziób, czajka
- 8.2.8 Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulik wielkiego

- 8.2.9 Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki
 - 8.2.10 Ochrona siedlisk lęgowych derkacza
- I.8.3 Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000
- I.8.4 Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych
- I.8.5 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie
- 8.5.1 Wariant 1. Uprawa rzadkich gatunków lub odmian roślin
 - 8.5.2 Wariant 2. Wytwarzanie materiału siewnego rzadkich gatunków lub odmian roślin
- I.8.6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie
- 8.6.1 Wariant 1.1. Zachowanie lokalnych ras bydła – użytkowanie mleczne
 - 8.6.2 Wariant 1.2. Zachowanie lokalnych ras bydła – użytkowanie mięsne
 - 8.6.3 Wariant 2.1.1 Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie małopolskie i wielkopolskie)
 - 8.6.4 Wariant 2.1.2 Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie małopolskie i wielkopolskie)
 - 8.6.5 Wariant 2.2.1. Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie)
 - 8.6.6 Wariant 2.2.2. Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie)
 - 8.6.7 Wariant 2.3.1. Zachowanie lokalnych ras koni - samice (koniki polskie i konie huculskie)
 - 8.6.8 Wariant 2.3.2. Zachowanie lokalnych ras koni - samce (koniki polskie i konie huculskie)
 - 8.6.9 Wariant 2.4.1. Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim)
 - 8.6.10 Wariant 2.4.2. Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim)
 - 8.6.11 Wariant 6. Zachowanie lokalnych ras owiec
 - 8.6.12 Wariant 7. Zachowanie lokalnych ras świń
 - 8.6.13 Wariant 8. Zachowanie lokalnych ras kóz
- I.8.7 Bioróżnorodność na gruntach ornych
- 8.7.1 Wieloletnie pasy kwietne
 - 8.7.2 Ogródki bioróżnorodności
- I.8.11 Rolnictwo ekologiczne
- Pakiet 1. Uprawy rolnicze;
 - Pakiet 2. Uprawy warzywne;

- Pakiet 3. Uprawy zielarskie;
- Pakiet 4. Podstawowe uprawy sadownicze;
- Pakiet 5. Uprawy jagodowe;
- Pakiet 6. Ekstensywne uprawy sadownicze;
- Pakiet 7. Uprawy paszowe na gruntach ornym;
- Pakiet 8. Trwałe użytki zielone;
- Pakiet 9. Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi;
- Pakiet 10. Premia za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą
- 10.11 Zalesianie gruntów rolnych
- 10.12 Tworzenie zadrzewień śródpolnych
- 10.13 Zakładanie systemów rolno-leśnych
- 10.14.1 Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych – inwestycje
- 10.14.2 Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych - cięcia pielęgnacyjne

Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB, reprezentowany przez zespół w składzie: dr inż. Agata Witorożec-Piechnik, dr hab. Jerzy Kopiński, dr hab. Janusz Smagacz, dr hab. Krzysztof Jończyk, dr hab. Jarosław Stalenga, dr inż. Andrzej Madej, dr inż. Piotr Ochal, dr Jolanta Bojarszczuk, dr Robert Borek, dr Paweł Radzikowski, mgr Magdalena Łysiak oraz mgr Urszula Wójtowicz, opracował analizę danych następujących interwencji: I.4.1; I.4.2 (4.2.2; 4.2.3a; 4.2.3b; 4.2.4; 4.2.7; 4.2.8); I.4.3; I.4.4; I.8.7 (8.7.1; 8.7.2); I.8.11; I.10 (10.11 - 10.14.2).

Instytut Technologiczno-Przyrodniczy – PIB, reprezentowany przez zespół w składzie: dr hab. inż. Maria Strzelczyk, dr inż. Aleksandra Steinhoff-Wrześniewska, dr Marek Helis, dr hab. Grzegorz Orłowski, mgr inż. Wojciech Stopa, opracował analizę danych następujących interwencji z naboru wniosków związanych wybranymi interwencjami rolno-środowiskowo-klimatycznymi oraz praktyki włączonej do ekoschematu „Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi” w następującym zakresie: I.4.2 (4.2.1); I.4.5; I.8.1 (8.1.1 – 8.1.11); I.8.2 (8.2.1 – 8.2.11); I.8.3; I.8.4; I.8.5 (8.5.1; 8.5.2).

Instytut Zootechniki – PIB, reprezentowany przez zespół w składzie: dr Wojciech Krawczyk, dr inż. Elżbieta Sowuła-Skrzyńska, dr inż. Anna Borecka, dr inż. Kamila Musiał, dr inż. Paweł Paraponiak, dr inż. Agata Szewczyk, dr inż. Anna Szumiec, opracował analizę danych następujących interwencji: I.4.2 (4.2.5; 4.2.6); I.4.6 (4.6.1 – 4.6.32); I.8.6 (8.6.1 – 8.6.13). Przedmiotem analizy wykonanej przez pracowników Instytutu Zootechniki - PIB była ocena wdrażania ekoschematów: „Dobrostan zwierząt”, 2 praktyk w ramach ekoschematu Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi: „Wymieszanie obornika

na gruntach ornych w terminie 12 godzin od jego aplikacji”, „Stosowanie nawozów naturalnych płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo” oraz interwencji „Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie” w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR 2023-2027) w roku 2023 - I.4.2 (4.2.5; 4.2.6); I.4.6 (4.6.1 – 4.6.32); I.8.6 (8.6.1 – 8.6.13).

Założenia metodyczne

Badania przeprowadzono na podstawie danych udostępnionych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR). Struktura przekazanych do analizy danych ARiMR miała charakter danych przestrzennych środowiska SIG (System Informacji Geograficznej). Dalsze procedowanie z danymi wymagało stosowania specjalistycznego oprogramowania kartograficznego ArcGIS. Etapy prac polegały na utworzeniu podgrup danych w podziale na warianty i w dalszej kolejności stosowanie podstawowych narzędzi statystycznych obiektów wektorowych. Otrzymane pliki wynikowe zostały poddane ekstrakcji do tabel obsługiwanych przez oprogramowanie biurowe Exel a także zostały skojarzone z warstwami kartograficznymi granic administracyjnych Polski. Efektem prac były tabele wynikowe przedstawiające powierzchnie pod zobowiązaniem oraz liczba wnioskodawców w obrębie granic gmin i powiatów. Dodatkowo, wygenerowano zestaw map przestrzennego rozkładu wspomnianych parametrów wyliczonych dla granic administracyjnych kraju.

Podstawą analizy były dane udostępnione przez ARiMR dotyczące naboru wniosków realizowanego od 15.03.23 do 30.06.23 oraz kolejnych, jakie były zaplanowane w 2023 roku.

Analiza w układzie przestrzennym była prowadzona na poziomie województw, powiatów oraz gmin. Analiza dotyczyła określenia rozmiaru (rozkładu przestrzennego) zainteresowania danym działaniem wpierającym, określenia charakterystyki gospodarstw (beneficjentów) pod względem: wielkości obszarowej gospodarstw, wieku beneficjentów (właścicieli gospodarstw) korzystających z poszczególnych interwencji, a ponadto udziału gospodarstw korzystających z poszczególnych interwencji w odniesieniu do ogółu gospodarstw oraz udziału takich gospodarstw korzystających z więcej niż jednej interwencji. Informacje, na podstawie których opracowywany był raport przez pracowników Analiza przeprowadzona przez Instytut Zootechniki zawiera charakterystykę gospodarstw korzystających z płatności obejmującą, m.in. profil gospodarstw w zakresie utrzymywanych w nim gatunków oraz grup technologicznych zwierząt, rodzaj systemów utrzymania, liczbę zwierząt, rodzaj nawozów naturalnych (stałe, ciekłe) aplikowanych na danej powierzchni GO czy rodzaj technologii wykorzystywanej do ich aplikacji.

Źródła danych

Do analizy dotyczącej gospodarstw beneficjentów korzystających z interwencji pozyskane zostały dane (zachowując wymagania ochrony danych osobowych) zawarte we wnioskach o wsparcie i o wypłatę środków, złożonych do ARiMR. Dodatkowo posiłkowano się dokumentacją programową oraz literaturą poświęconą tematowi badania. Dane statystyczne dotyczące charakterystyki gospodarstw rolniczych pozyskano z Głównego Urzędu Statystycznego (GUS). Opis zakresu zainteresowania gospodarstw został sporządzony w odniesieniu do powierzchni użytków rolnych, struktury użytkowania gruntów oraz struktury zasiewów, obsady i pogłowia zwierząt, a także powierzchni użytków rolnych objętą poszczególnymi interwencjami (udział liczby gospodarstw oraz powierzchni, na której stosowane były ww. Ekoschematy i Interwencje).

Wyniki analiz

Wyniki wszystkich analiz przeprowadzonych przez ww. Instytuty Badawcze zostały zaprezentowane poniżej w układzie numerycznym nawiązującym do oznaczeń poszczególnych ekoschematów oraz interwencji w ramach Planu Strategicznego (PS) na lata 2023-2027 Wspólnej Polityki Rolnej (WPR).

I.4.1. Ekoschemat - Obszary z roślinami miododajnymi

Radzikowski Paweł, Madej Andrzej, Witorożec-Piechnik Agata, Kopiński Jerzy, Wójtowicz Urszula

Interwencje I.4 w formie ekoschematów na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt poprzez ochronę różnorodności biologicznej, zachowanie lub odtworzenie siedlisk lub gatunków, a także działania na rzecz zrównoważonego i ograniczonego stosowania pestycydów, mają na celu przyczynienie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochronę siedlisk i krajobrazów. Ponadto mają przyczynić się do zmniejszenia skali negatywnych efektów spowodowanych zmianami klimatycznymi (ociepleniem klimatu), poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla.. Ich celem jest również rozwój usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów, co będzie realizowane, m.in także poprzez reagowanie na potrzeby i oczekiwania społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywności produkowanej w sposób zrównoważony, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe.

Jak podaje Instytut Ogrodnictwa – PIB w raporcie dotyczącym sektora pszczelarskiego w Polsce w 2021 roku było odnotowane 2,01 mln rodzin pszczelich, z czego 55,3 tys. (2,7%) w województwie opolskim, a najwięcej – 261 tys. (13% ogółu) w województwie lubelskim. Powiatowe Inspektoraty Weterynarii odnotowały łącznie 91,1 tys. podmiotów posiadających rodziny pszczele. Większość (59% ogółu) producentów – aż 51,4 tys. należała do organizacji pszczelarskich (za Senkiw P., Sektor pszczelarski w Polsce w 2021 roku, Instytut Ogrodnictwa – PIB, Puławy, 2021).

Struktura wiekowa pszczelarzy jest zróżnicowana. Najwięcej (31,1%) producentów mieści się w przedziale 51-65 lat, a 30% ma więcej niż 65 lat, tylko 12% ogółu pszczelarzy w Polsce stanowią osoby w grupie wiekowej 36-50 lat.

Realizacja ekoschematu – Obszary z roślinami miododajnymi - ma na celu zatrzymanie i odwrócenie procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmocnianie usług ekosystemowych oraz ochronę siedlisk i krajobrazów, poprzez zmniejszenie ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów.

Celem ekoschematu jest zachęcenie rolników do tworzenia obszarów z roślinami miododajnymi, stanowiącymi długotrwałe, różnorodne i bezpieczne żerowiska dla pszczoły miodnej i dzikich owadów zapylających. Warunkiem otrzymania dotacji jest wysiew mieszanki

składającej się z co najmniej dwóch gatunków roślin miododajnych z listy roślin ujętych w wykazie nr 1 i nr 2 Załącznika nr 3 do rozporządzenia ws. Ekoschematów (wg Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty płatności w ramach schematów na rzecz klimatu i środowiska w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (Dz.U. poz. 493 i 1926 oraz z 2024 r. poz.378), która nie obejmuje obcych gatunków inwazyjnych. Z tym że mieszanka ta ma obejmować, co najmniej jeden gatunek roślin miododajnych z gatunków tzw. nieprodukcyjnych (ze ww. wykazu nr 1) oraz gatunki o charakterze produkcyjnym (z wykaz nr 2). Rośliny z wykazu 2 nie mogą dominować w tej mieszance. Dodatkowo, w terminie do dnia 31 sierpnia obowiązuje zakaz prowadzenia produkcji rolnej (w tym zakaz wypasu i koszenia) oraz zakaz stosowania środków ochrony roślin. Zakaz ten nie dotyczy prowadzenia pasiek.

W ramach tego działania w 2023 roku zostało złożonych 5 352 wniosków, których łączna powierzchnia zgłoszona w ramach interwencji I.4.1 objęła 14 974,07 ha, co stanowi 0,11% w odniesieniu do powierzchni zgłoszonej do Podstawowego Wsparcia Dochodów (PWD) oraz 0,13% powierzchni gruntów ornych (tab. I.4.1-1). Największą powierzchnię objętą opisywanym ekoschematem odnotowano w województwach: zachodniopomorskim 1,9 tys. ha, dolnośląskim 1,4 tys. ha oraz lubelskim 1,3 tys. ha i mazowieckim 1,3 tys. ha. Województwa te miały największy udział w realizacji interwencji I.4.1 – łącznie 40% w skali kraju. Najmniejsze powierzchnie zgłoszone w ramach ekoschematu I.4.1. zanotowano w województwach: małopolskim 0,3 tys. ha, śląskim 0,4 tys. ha, opolskim 0,4 tys. ha oraz podlaskim 0,5 tys. ha. Proporcjonalnie do wszystkich gruntów ornych, interwencja zajmowała 0,37% GO w województwie lubuskim, 0,25% w zachodniopomorskim, 0,18% w świętokrzyskim. Proporcjonalnie najmniej gruntów ornych (0,08%) było poświęcone w woj. kujawsko-pomorskim, podlaskim i wielkopolskim. W stosunku do wszystkich UR, najmniejszy udział był w podlaskim (0,05%), kujawsko-pomorskim (0,07%) i małopolskim (0,07%) (tab. I.4.1-1).

Tabela I.4.1 - 1. Powierzchnia zgłoszona do ekoschematu I.4.1 oraz jej udział w ogólnej powierzchni zgłoszonej do PWD (podstawowe wsparcie dochodów) według województw

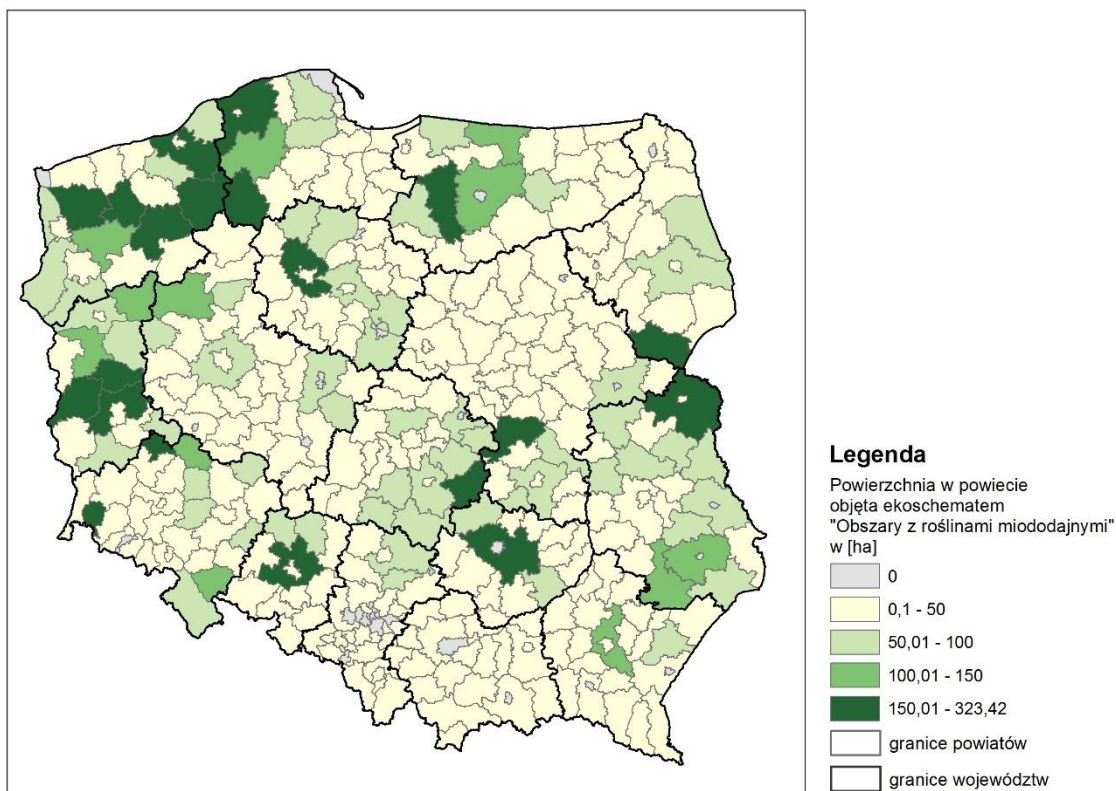
Województwa	UR* objęte wsparciem I.4.1 w ha	Powierzchnia UR zgłoszonych do PWD** w ha	Udział [%] pow. I.4.1 w pow. UR zgłoszonych do PWD	Powierzchnia gruntów ornych zgłoszonych do PWD [ha]	Udział [%] pow. I.4.1 w pow. GO zgłoszonych do PWD
Dolnośląskie	1 386,17	905 350,11	0,15%	779 011,30	0,18%
Kujawsko-pomorskie	735,26	1 002 957,09	0,07%	922 629,50	0,08%
Lubelskie	1 338,91	1 360 958,77	0,10%	1 099 702,00	0,12%
Lubuskie	1 220,74	443 387,90	0,28%	328 984,90	0,37%
Łódzkie	1 210,16	938 564,01	0,13%	783 169,70	0,15%
Małopolskie	308,61	473 037,76	0,07%	326 524,00	0,09%
Mazowieckie	1 320,17	1 736 120,11	0,08%	1 266 448	0,10%
Opolskie	457,99	513 241,91	0,09%	477 394,80	0,10%
Podkarpackie	615,83	548 344,87	0,11%	381 989,00	0,16%
Podlaskie	540,15	1 016 753,39	0,05%	678 616,90	0,08%
Pomorskie	929,58	730 613,53	0,13%	617 508,30	0,15%
Śląskie	414,20	339 585,74	0,12%	278 659,60	0,15%
Świętokrzyskie	647,42	495 410,62	0,13%	360 817,90	0,18%
Warmińsko-mazurskie	903,16	1 087 758,07	0,08%	812 414,90	0,11%
Wielkopolskie	1 081,81	1 624 585,94	0,07%	1 416 845,00	0,08%
Zachodniopomorskie	1 863,91	922 234,72	0,20%	733 223,30	0,25%
Polska	14 974,07	14 138 904,54	0,11%	11 263 939,00	0,13%

*UR – użytki rolne

** na podstawie danych ARiMR z 2023 źródło: <https://rejestrpraw.arimr.gov.pl/#>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

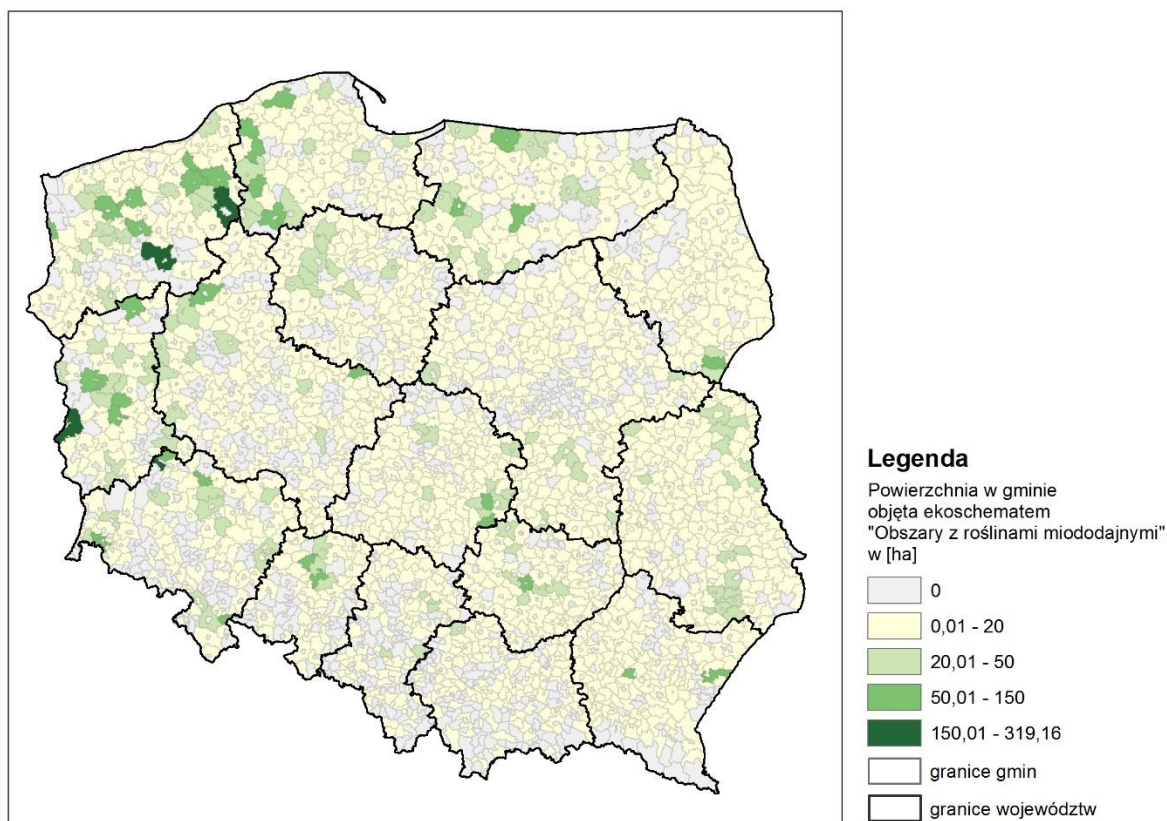
Powierzchnia zgłoszona do ekoschematu I.4.1 w obrębie powiatów została zobrazowana na mapie I.4.1-1. Spośród województw o największym udziale powierzchni UR objętej ekoschematem wyróżniały się województwa lubuskie, zachodniopomorskie i dolnośląskie (Tab. I.4.1 – 1). W skali powiatów, te największej powierzchni zgłoszonej do ekoschematu I.4.1 to: powiat szczecinecki (woj. zachodniopomorskie) z powierzchnią zadeklarowaną 271,66 ha, powiat kielecki (woj. świętokrzyskie) z powierzchnią zadeklarowaną 298,93 ha, opoczyński (woj. łódzkie) – 301,61 ha oraz drawski (woj. zachodniopomorskie) – 232,42 ha.

Mapa I.4.1 - 1. Powierzchnia zgłoszona do ekoschematu I.4.1 – Obszary z roślinami miododajnymi według powiatów

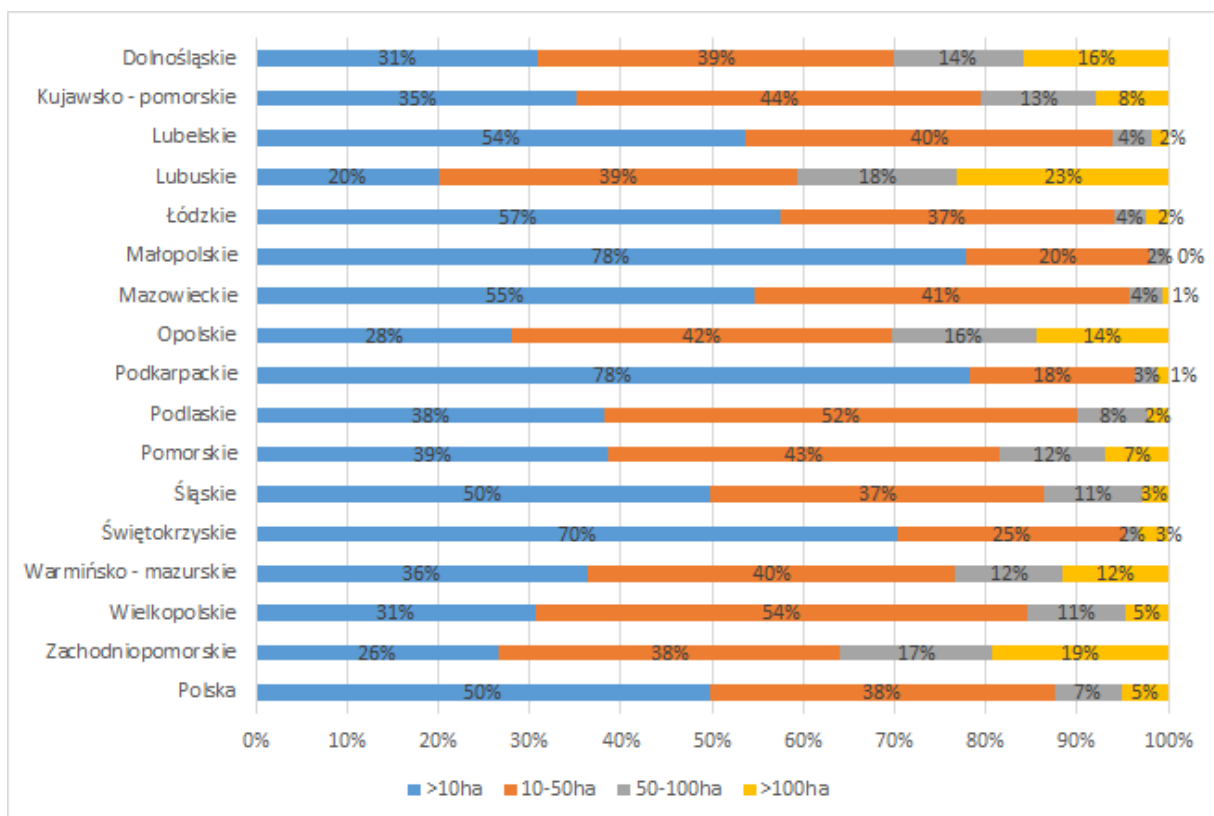
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Rozkład przestrzenny powierzchni zadeklarowanej do ekoschematu I.4.1 według gmin (mapa I.4.1-2) skupiał się głównie w jednostkach administracyjnych położonych w północno-zachodniej i zachodniej części kraju, a w mniejszym stopniu w pasie rozciągającym się od północnej części woj. dolnośląskiego przez północną część woj. opolskiego i śląskiego, woj. łódzkie, świętokrzyskie, południową część woj. mazowieckiego i woj. lubelskie. W tych gminach odnotowano największe powierzchnie zgłoszone do ekoschematu I.4.1: Żukowice – 157,89 ha, Gubin – 183,76 ha, Szczecinek – 189,18 ha oraz Kalisz Pomorski – 319,16 ha.

Mapa I.4.1 - 2. Powierzchnia zgłoszona do ekoschematu I.4.1 – Obszary z roślinami miododajnymi według gmin
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Na wykresie I.4.1-1 zaprezentowano zainteresowanie beneficjentów z poszczególnych województw ekoschematem I.4.1 według struktury obszarowej UR ich gospodarstw. W skali kraju, 50% gospodarstw wdrażających interwencję I.4.1 mieściło się w klasie wielkości do 10 ha. Najwięcej takich gospodarstw było w woj.: małopolskim – 78%, podkarpackim – 78% i świętokrzyskim – 70%, najmniej w woj.: lubuskim – 20%, opolskim – 28% i zachodniopomorskim – 26%. W drugiej klasie wielkości, w zakresie 10-50 ha, znalazło się 38% gospodarstw, głównie w woj.: wielkopolskim – 54% i podlaskim – 52%, w najmniejszym stopniu w podkarpackim – 18% i małopolskim – 20%. W trzecim zakresie wielkości, 50-100 ha było tylko 7% gospodarstw, głównie w woj.: zachodniopomorskim – 17%, w woj.: lubuskim – 18%, dolnośląskim - 14% i opolskim – 16%. W klasie gospodarstw powyżej 100 ha, ekoschemat był realizowany w najmniejszym stopniu. Stanowiły one tylko 5% beneficjentów tej interwencji. Największy udział miały one w woj.: lubuskim – 23%, zachodniopomorskim – 19%, opolskim – 14% i dolnośląskim – 16%. Struktura wykorzystania interwencji przez producentów z różnych kategorii wielkości gospodarstw wskazuje, na większą popularność obszarów miododajnych wśród właścicieli gospodarstw małych i średnich.

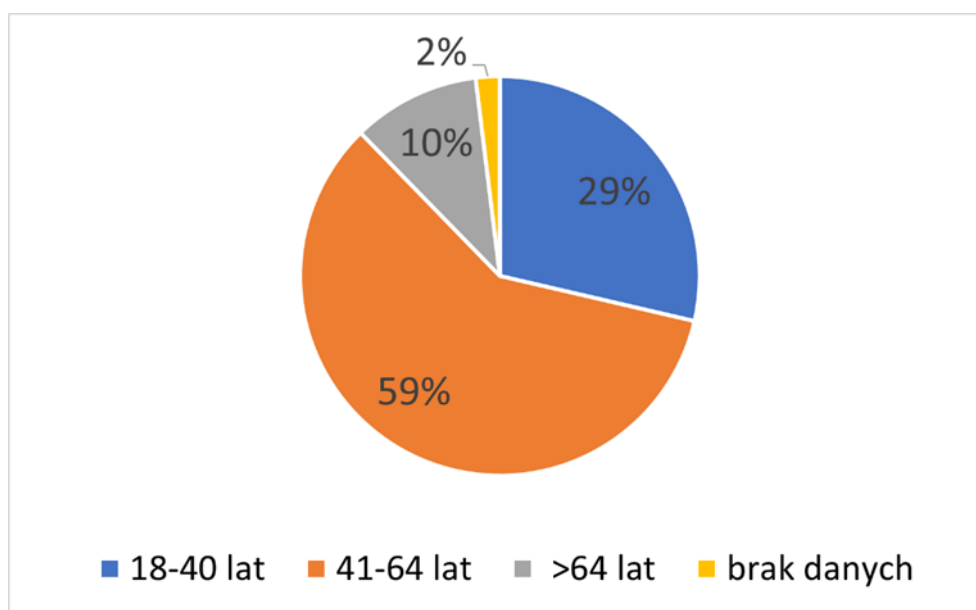
Wykres I.4.1 - 1. Udział powierzchni ekoschematu I.4.1 według struktury obszarowej UR gospodarstw i województw

W tabeli I.4.1-2 zestawiono liczbę złożonych wniosków w ramach ekoschematu I.4.1 w poszczególnych województwach w zależności od wieku osoby kierującej gospodarstwem rolnym. Zdecydowana większość, bo około 60% beneficjentów zainteresowanych dotacją w ramach ekoschematu I.4.1, mieściła się w przedziale wiekowym 41-64 lat, zależność ta była charakterystyczna dla wszystkich województw. Rolnicy poniżej 40 lat stanowili przeciętnie 28%, a w 11% przypadków byli to beneficjenci w wieku starszym niż 64 lata. Odnotowano też, że 2% beneficjentów nie podało wieku we wnioskach, mogło to być związane ze specyfiką formy prawnej beneficjenta (np. grupy producenckie, stowarzyszenia itp.); (wykres I.4.1-2).

Tabela I.4.1 - 2. Liczba producentów zgłaszających udział w ekoschemacie I.4.1 ogółem oraz wg grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem i województw

Wyszczególnienie	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	<40	41-64	>64	brak danych	
Dolnośląskie	74	143	24	11	252
Kujawsko-pomorskie	71	163	19	11	264
Lubelskie	194	453	75	3	725
Lubuskie	43	88	25	4	160
Łódzkie	178	349	58	5	590
Małopolskie	75	143	33	1	252
Mazowieckie	226	418	68	4	716
Opolskie	40	66	10	9	125
Podkarpackie	109	243	80	1	433
Podlaskie	69	178	24	1	272
Pomorskie	50	149	28	6	233
Śląskie	74	107	20	4	205
Świętokrzyskie	76	203	35	2	316
Warmińsko-mazurskie	52	131	19	4	206
Wielkopolskie	109	222	29	9	369
Zachodniopomorskie	58	132	27	17	234
Polska	1 498	3 188	574	92	5 352

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Wykres I.4.1 - 2. Udział wnioskodawców w ekoschemacie I.4.1 według grup wiekowych dla Polski
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Największym udziałem rolników najmłodszych, czyli w wieku do 40 lat, a więc młodych rolników, charakteryzowały się województwa śląskie, opolskie i mazowieckie, a najmniejszym pomorskie i zachodniopomorskie. Udział beneficjentów w drugim przedziale wiekowym, 41-64 lat był najwyższy w województwach: podlaskim, pomorskim i świętokrzyskim.

Województwa podkarpackie i lubelskie charakteryzowały się największym udziałem osób kierujących gospodarstwem w wieku powyżej 64 lat. W skali kraju, największym udziałem wnioskodawców ekoschematu I.4.1 charakteryzowała się grupa wiekowa z przedziału 41-64 lat. Liczba przedstawicieli tej grupy wahała się od 66 w woj. opolskim, do 453 w lubelskim (tab. I.4.1-3).

Tabela I.4.1 - 3. Struktura gospodarstw rolnych ogółem według wieku osoby kierującej i województw w 2020 r.

Wyszczególnienie	Udział różnych grup wiekowych			
	poniżej 40 lat	41 - 64	65 lat i więcej	brak danych
Dolnośląskie	30%	56%	9%	5%
Kujawsko-pomorskie	28%	60%	8%	4%
Lubelskie	27%	62%	10%	0%
Lubuskie	28%	53%	15%	3%
Łódzkie	30%	59%	10%	1%
Małopolskie	30%	57%	13%	0%
Mazowieckie	32%	59%	9%	1%
Opolskie	35%	51%	6%	8%
Podkarpackie	26%	57%	17%	0%
Podlaskie	27%	64%	9%	1%
Pomorskie	22%	64%	12%	2%
Śląskie	39%	49%	10%	2%
Świętokrzyskie	25%	64%	10%	1%
Warmińsko-mazurskie	27%	63%	9%	2%
Wielkopolskie	30%	60%	7%	3%
Zachodniopomorskie	24%	56%	11%	9%
Polska	29%	59%	10%	2%

Źródło: GUS, 2022, PSR 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.

W odniesieniu do ogółu gospodarstw w kraju - zarejestrowanych podmiotów w ARiMR w 2023 r. - 0,43% rolników złożyło wnioski w ramach interwencji „Obszary z roślinami miododajnymi” (tab. I.4.1-4). Największy udział gospodarstw występował w województwach zachodniopomorskim (0,86%), lubuskim (0,87%) i pomorskim (0,66%). Natomiast najmniejszy był w województwach małopolskim (0,23%), wielkopolskim (0,34%) i podlaskim (0,35%) (tab. I.4.1-4).

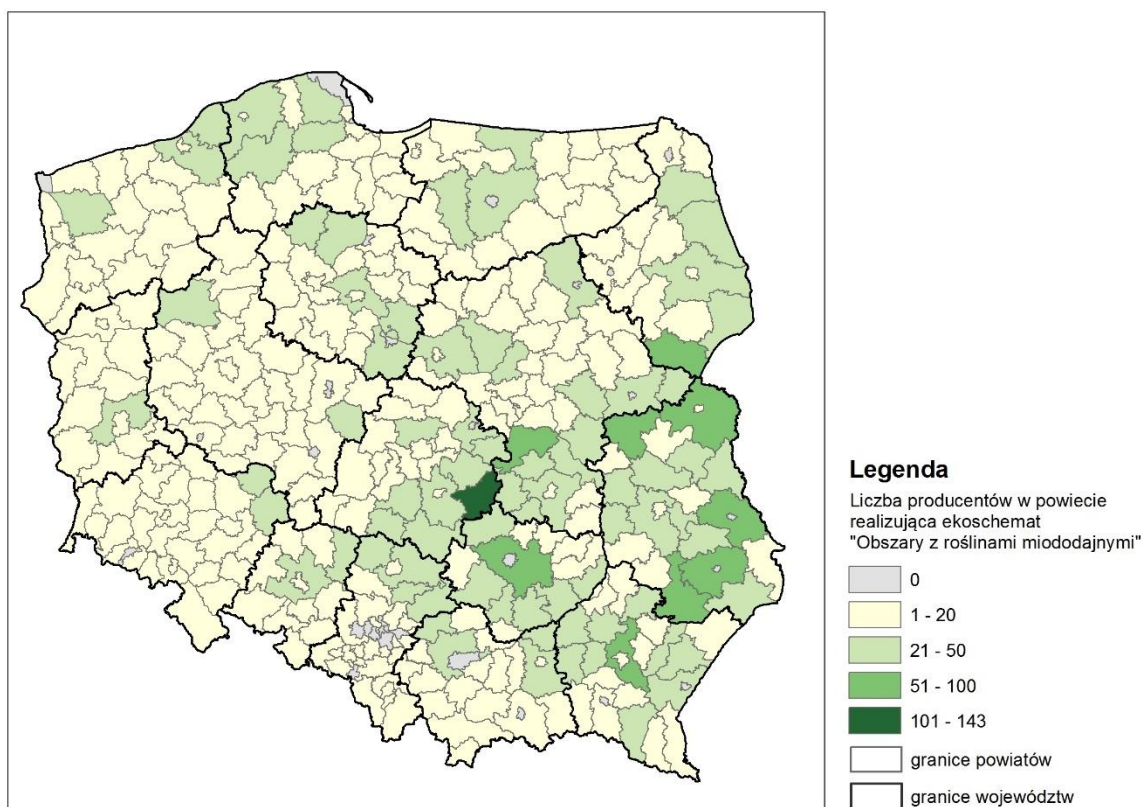
Tabela I.4.1 - 4. Udział producentów w ekoschemacie I.4.1 w ogólnej liczbie producentów

Województwa	Całkowita liczba producentów	Liczba producentów z I 4.1	Udział producentów z I 4.1 (w %)
Dolnośląskie	48 718	252	0,52
Kujawsko-pomorskie	56 682	264	0,47
Lubelskie	163 273	725	0,44
Lubuskie	18 402	160	0,87
Łódzkie	112 438	590	0,52
Małopolskie	107 698	252	0,23
Mazowieckie	189 542	716	0,38
Opolskie	25 062	125	0,50
Podkarpackie	104 977	433	0,41
Podlaskie	77 963	272	0,35
Pomorskie	35 177	233	0,66
Śląskie	38 738	205	0,53
Świętokrzyskie	79 924	316	0,40
Warmińsko-mazurskie	43 306	206	0,48
Wielkopolskie	109 488	369	0,34
Zachodniopomorskie	27 248	234	0,86
Polska	1 238 636	5 352	0,43

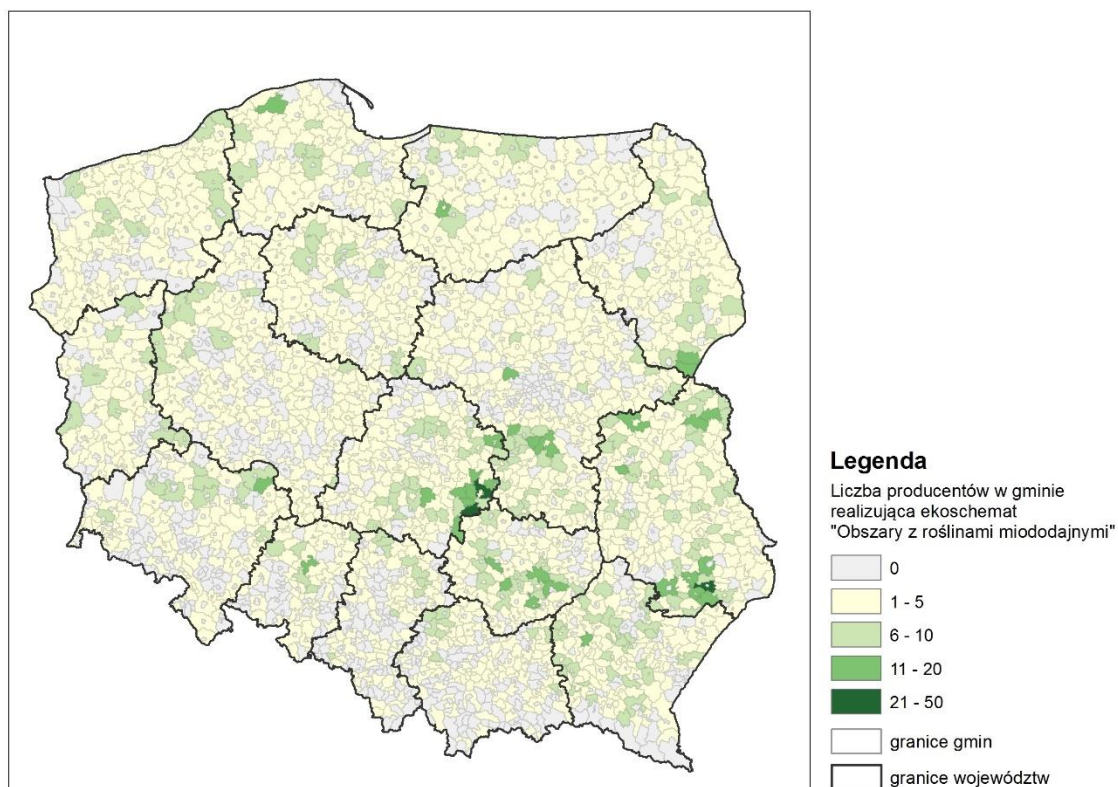
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR 2023

Na mapach I.4.1-3 i I.4.1-4 przedstawiono przestrzenne zróżnicowanie zainteresowania ekoschematem I.4.1 na podstawie zgłoszonych deklaracji beneficjentów na poziomie powiatów i gmin. Z analizy wynika, że najwięcej wniosków o płatność w tym ekoschemacie wpłynęło z powiatów opoczyńskiego (143) w woj. łódzkim, kieleckiego (89) w woj. świętokrzyskim, bialskiego (91), zamojskiego (93) (mapa I.4.1-3).

Na uwagę zasługują gminy, w których stwierdzono powyżej 20 producentów wdrażających ekoschemat I.4.1. Były to gminy Opoczno (26) i Żarnów (50) w województwie świętokrzyskim oraz Gmina Krasnobród (22), w województwie lubelskim. Nagromadzenie gmin z co najmniej 10 producentami deklarującymi ekoschemat I.4.1 widoczne były w województwie świętokrzyskim, w południowej części województwa mazowieckiego, w wschodniej części woj. łódzkiego, południowej i północnej Lubelszczyźnie. Ekoschemat realizowany był w większości gmin w kraju (mapa I.4.1-4).

Mapa I.4.1 - 3. Liczba producentów deklarująca udział w ekoschemacie I.4.1 – Obszary z roślinami miododajnymi według powiatów

Mapa I.4.1 - 4. Liczba producentów deklarująca udział w ekoschemacie I.4.1 – Obszary z roślinami miododajnymi według gmin

Gospodarstwa realizujące ekoschemat I.4.1 Obszary z roślinami miododajnymi, deklarowały i realizowały na swoim terenie także inne ekoschematy.

Ekoschemat I.4.1 w 2023 mógł być łączony, z I.4.2.3 – Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia (o ile praktyka została zrealizowana po 31 sierpnia w roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności), I.4.2.4 – Zróżnicowana struktura upraw (o ile obszary z roślinami miododajnymi nie stanowią jednej z trzech największych upraw w ramach tej praktyki) i I.4.2.7 – Uproszczone systemy uprawy. Na poziomie gospodarstwa można realizować wiele różnych zobowiązań. W przypadku gospodarstw z I.4.1, stwierdzono jedenaście takich kombinacji (I.4.1 + I.4.2.7, I.4.1 + I.4.2.4, I.4.1 + I.4.2.3b, I.4.1 + I.4.2.3b + I.4.2.7, I.4.1 + I.4.2.4b + I.4.2.7, I.4.1 + I.4.2.3b + I.4.2.7 + I.4.2.4, I.4.1 + I.4.2.3a, I.4.1 + I.4.2.3a + I.4.2.7, I.4.1 + I.4.2.3a + I.4.2.7).

Tabela I.4.1 - 5. Powierzchnia Ekoschematu I 4.1 w kombinacjach z innymi ekoschematami

Etykiety wierszy	Kod ekoschematów	Obszar I.4.1 [ha]	Udział [%] w I.4.1
E_MIOD.	I.4.1	7 618,63	50,88%
E_MIOD. + E_USU.	I.4.1+ I.4.2.7	4 385,55	29,29%
E_MIOD. + E_ZSU.	I.4.1 + I.4.2.4	606,60	4,05%
E_MIOD. + E_ZSU. + E_USU.	I.4.1 +I.4.2.4 + I.4.2.7	540,14	3,61%
E_MIOD. + E_OPNWZW.	I.4.1 + I.4.2.3b	37,85	0,25%
E_MIOD. + E_OPNWZW. + E_USU.	I.4.1 + I.4.2.3b + I.4.2.7	217,76	1,45%
E_MIOD. + E_OPNWZW. + E_ZSU.	I.4.1 + I.4.2.3b + I.4.2.4	15,65	0,10%
E_MIOD. + E_OPNWZW. + E_ZSU. + E_USU.	I.4.1 + I.4.2.3b + I.4.2.4 + I.4.2.7	15,47	0,10%
E_MIOD. + E_OPNWP.	I.4.1 + I.4.2.3a	394,46	2,63%
E_MIOD. + E_OPNWP. + E_USU.	I.4.1 + I.4.2.3a + I.4.2.7	801,04	5,35%
E_MIOD. + E_OPNWP. + E_ZSU.	I.4.1 + I.4.2.3a + I.4.2.4	84,93	0,57%
E_MIOD. + E_OPNWP. + E_ZSU.E_USU.	I.4.1 + I.4.2.3a + I.4.2.4 + I.4.2.7	255,99	1,71%
Suma końcowa		14 974,07	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR 2023

W ujęciu obszarowym, na 51% powierzchni I.4.1 było realizowane jako jedyny ekoschemat w gospodarstwie (tab. I.4.1-5). Proporcja jest mniejsza, niż wskazywałaby na to liczba producentów z tabeli I.4.1-5. Odwrotna sytuacja zaistniała w przypadku kombinacji Obszary miododajne i praktyki (I.4.2.7) -Uproszczone systemy uprawy.

Dwadzieścia dziewięć procent (29%) obszaru, zadeklarowanego do ekoschematu (I.4.1), leżało w gospodarstwach, które łączyły ten ekoschemat z praktyką (I.4.2.7) - Uproszczone systemy uprawy.

Wnioski i rekomendacje.

Wsparciem w ramach ekoschematu I.4.1 – Obszary z roślinami miododajnymi zostało objęte 14 974,07 ha, o które wnioskowało 5 352 beneficjentów. Czynnikiem ograniczającym zainteresowanie beneficjentów mogły być wymogi ekoschematu dotyczące wykorzystania mieszanki roślin miododajnych. Dominującym elementem mieszanki był komponent z roślin, które nie są typowymi gatunkami polowymi (tzw. gatunki nieprodukcyjne z wykazu nr 1 Zał. 3 do rozporządzenia ws. ekoschematów obszarowych). Dużą rolę mogły tu odegrać brak znajomości technologii uprawy roślin zielarskich, cena i dostępność nasion.

I.4.2. Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi

Ekoschemat: „**Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi**” promuje praktyki rolnicze, które poprzez zwiększenie żyzności gleby, racjonalne nawożenie poprawiają jakość plonów i wpływają na dochody rolnicze.

Celem ekoschematu jest poprawa struktury gleby poprzez retencję i zwiększenie udziału materii organicznej, zatrzymanie strat składników odżywczych za pośrednictwem zahamowania wymywania i erozji wietrznej oraz zwiększenie sekwestracji węgla w glebie. W ramach ekoschematu wsparciem finansowym objętych jest 8 praktyk, a 2 spośród nich dotyczą aplikacji stałych i płynnych nawozów naturalnych.

Praktyki w ramach ekoschematu objęte są systemem punktowym. Do każdej z praktyk przypisana jest odpowiednia liczba punktów, przy czym 1 pkt stanowi równowartość ok. 22,47 EUR (ok. 100 zł). Punkty są oparte na wyliczonych stawkach płatności stanowiących rekompensatę dodatkowych poniesionych kosztów i utraconych dochodów wynikających z realizacji danej praktyki. Warunkiem ubiegania się o przyznanie tych płatności jest uzyskanie minimalnej liczby punktów stanowiącej iloczyn:

- 1) 25% powierzchni użytków rolnych w gospodarstwie oraz
- 2) 5 pkt przyznawanych za hektar.

4.2.1. Praktyka: Ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych z obsadą zwierząt (5pkt /ha)

Strzelczyk Maria, Steinhoff-Wrześniewska Aleksandra, Helis Marek, Stopa Wojciech

Jedną z praktyk wdrażanych w ramach tego ekoschematu jest ukierunkowana na trwałe użytki zielone, jest to praktyka „Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt”.

Trwałe użytki zielone (TUZ) są ważnym elementem krajobrazu rolniczego. Pełnią wiele funkcji, wynikających z bardzo szerokiego oddziaływania zarówno na czynniki środowiskowe, jak i gospodarcze. Ich właściwe utrzymanie (ochrona) oraz prawidłowe użytkowanie, są istotnymi czynnikami ograniczania zagrożeń i zapewnienia równowagi w środowisku przyrodniczym. TUZ odgrywają także istotną rolę w bilansie gazów cieplarnianych. Poprzez magazynowanie glebowej substancji organicznej i próchnicy poprawiają strukturę gleby, jej zdolność magazynowania wody i odporność na erozję. Dbłość o prawidłowe użytkowanie TUZ zapewnia rolnikom prowadzącym chów i hodowlę zwierząt trawożernych dostęp do wartościowej paszy i miejsc wypasu. Intensywna produkcja zwierzęca z dużą obsadą zwierząt na jednostkę użytku zielonego wpływa na jego wyeksploatowanie, a z drugiej strony zaniechanie chowu zwierząt trawożernych powoduje jego degradację, ekspansję gatunków o niskiej wartości paszowej.

Celem praktyki „Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt” jest ochrona bioróżnorodności poprzez właściwe gospodarowanie na TUZ o niskiej wartości produkcyjnej. Praktyka ta będzie przyczyniać się do ograniczenia zagęszczenia zwierząt, co zgodnie z ideą rolnictwa węglowego, jest korzystne z punktu widzenia ilości azotu wprowadzanego do środowiska. Obsada zwierząt trawożernych w okresie wegetacyjnym roślin musi wynosić co najmniej 0,3 DJP/ha TUZ i maksymalnie 2 DJP/ha TUZ. Praktyka ta będzie również zachęcała do prowadzenia racjonalnego wypasu zwierząt, a także przyczyni się do przeciwdziałania negatywnemu trendowi jakim jest zaprzestawianie utrzymywania TUZ. Dodatkowo, wymóg polegający na zakazie przeorywania TUZ w trakcie trwania zobowiązania, wzmocni znaczenie wspieranych TUZ w sekwestracji węgla.

Powierzchnia tego ekoschematu wyniosła w 2023 r., w skali kraju, 168 070,78 ha. O dofinansowanie w ramach tej płatności wnioskowało 29 862 wnioskodawców z całego kraju. Prawie 655 wnioskujących to rolnicy między 41 a 64 rokiem życia. W 82 przypadkach nie podano wieku wnioskodawców w związku z czym nie jest możliwe podanie ostatecznej charakterystyki grup wiekowych, bo nie można zweryfikować z czego wynika brak takich danych we wnioskach. Najwięcej rolników zgłosiło się z województw małopolskiego

i mazowieckiego, odpowiednio 5900 i 5160, a najmniej w województwach: lubuskim, opolskim i zachodniopomorskim. Łącznie zgłoszono 179 672 działki, najwięcej w woj. małopolskim (45 222). Drugie było województwo mazowieckie z 29 533 działkami. Województwem, w którym znajduje się największa powierzchnia pod tym ekoschematem jest w woj. mazowieckie, którego udział wynosi 17,5% całkowitej powierzchni. Mimo, że woj. warmińsko-mazurskie jest dopiero na 7 miejscu wśród województw pod względem liczby zadeklarowanych działek to jest drugim pod względem wielkości zajmowanej powierzchni z udziałem 16,4% i zajmuje pierwsze miejsce, jeśli chodzi o średnią wielkość działki. Najmniejsza działka miała powierzchnię 0,01 ha i położona jest w gminie Ochotnica Dolna w powiecie nowotarskim natomiast największa (178,62 ha) w woj. podlaskim w gminie Nowy Dwór (powiat podlaski) (tab. 4.2.1-1). Analiza relacji między liczbą zgłoszonych działek a liczbą aplikujących wykazała, że na poziomie kraju wynosi on 6, jest największy dla woj. opolskiego (prawie 9) a najmniejszy dla pomorskiego i kujawsko-pomorskiego (4,3).

Tabela I.4.2.1 - 1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (4.2.1.)

Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Ogółem powierzchnia ha
	≤40	41-64	>64	brak*			
Dolnośląskie	169	488	176	10	843	5024	7974,40
Kujawsko-pomorskie	183	461	67	3	714	3107	4977,83
Lubelskie	533	1648	268	3	2452	14 017	9552,85
Lubuskie	69	191	68	5	333	1899	3614,81
Łódzkie	377	1195	245	3	1820	10 948	6731,76
Małopolskie	1079	3744	1072	5	5900	45 222	18 382,37
Mazowieckie	1116	3349	636	5	5106	29 533	2 9476,96
Opolskie	111	263	46	4	424	3801	3484,39
Podkarpackie	374	1380	444	7	2205	11 375	7159,45
Podlaskie	652	1733	252	3	2640	14 897	19 316,31
Pomorskie	253	721	123	3	1100	4746	7937,28
Śląskie	286	819	196	3	1304	10 248	6858,18
Świętokrzyskie	262	799	169	1	1231	6940	4149,43
Warmińsko-mazurskie	412	1518	273	13	2216	10 592	27 556,12
Wielkopolskie	295	725	117	9	1146	5324	6667,76
Zachodniopomorskie	91	252	80	5	428	1999	4230,88
Polska	6262	19 286	4232	82	29 862	179 672	168 070,78

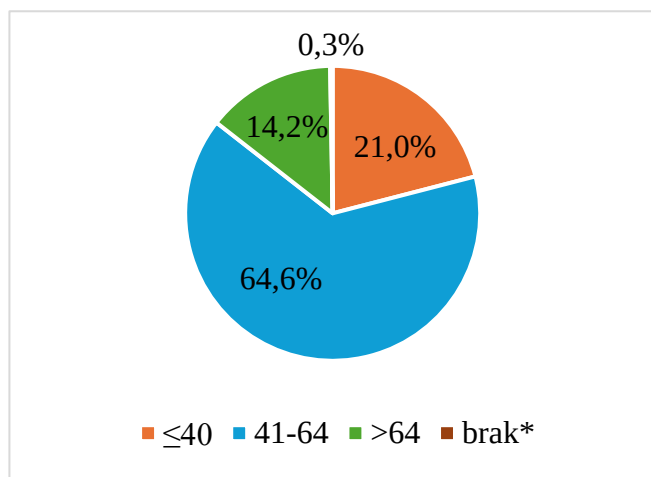
*w danych ARiMR wnioskodawcy nie wskazali wieku

Przyznanie płatności w tej praktyce związane jest min. z posiadaniem przez rolnika następujących gatunków zwierząt: konie ras dużych, konie ras małych, bydło, bawoły domowe, kozy, owce, gęsi, muły, osły, alpaki, lamy, jelenie szlachetne, daniel. Mimo, że liczba gatunków zwierząt jest szeroka we wnioskach o dofinansowanie w ramach praktyki „Ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych z obsadą zwierząt wnioskodawcy wskazali jedynie bydło, owce i kozy. W relacji do danych GUS „Zwierzęta gospodarskie 2023” na obszarze zgłoszonym do dofinansowania w ramach praktyki 4.2.1 łączna obsada bydła wyniosła 419 500 SD (0,7% pogłowia bydła w Polsce), owiec 48 016 SD (17,7% pogłowia owiec w Polsce), kóz 3 519 SD (5,54% pogłowia kóz w Polsce). Zgodnie z tradycją, najwięcej owiec hodowanych jest na obszarach górskich i podgórskich, co znajduje odzwierciedlenie w największej liczebności tych zwierząt w województwie małopolskim (20 973 SD) i w województwie śląskim (4 277 SD). Pogłowie kóz utrzymywanych na ekstensywnie użytkowanych wartościowych siedliskach w ramach omawianej praktyki jest największe w województwie małopolskim (798 SD) oraz dolnośląskim, śląskim i mazowieckim, odpowiednio - 387 SD, 351 SD, 329 SD. Analiza przestrzenna rozkładu wniosków w ramach tej praktyki wskazuje na jej ogromną regionalizację

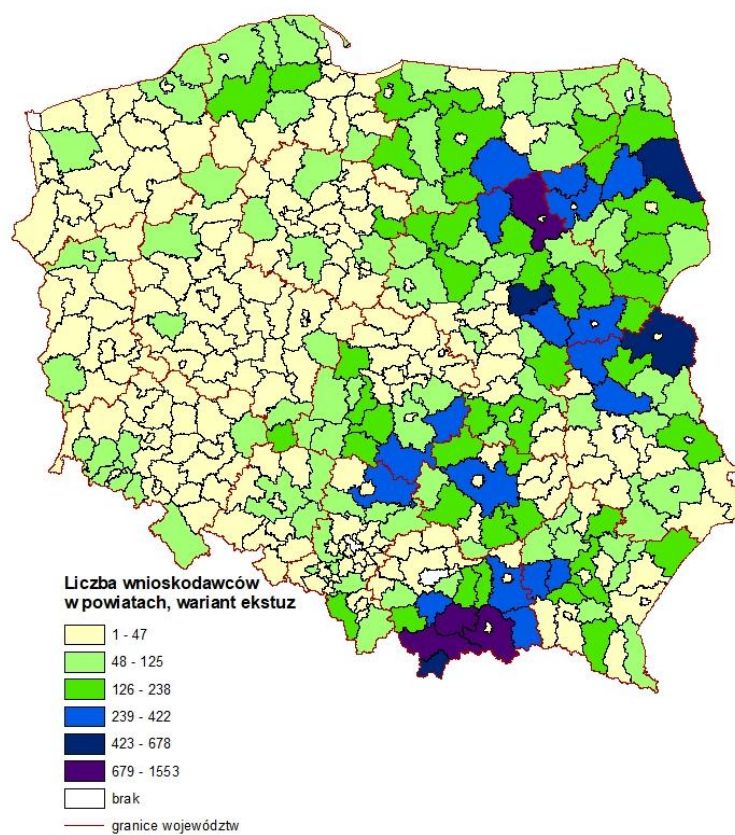
(mapy: 4.2.1.1 - 2). Jest to niewątpliwie wynikiem naturalnych „predyspozycji” obszarów Polski północno-wschodniej i posiadania bardzo dużych zasobów użytków zielonych. Podobnie w województwie małopolskim, naturalne uwarunkowania (obszary górskie i podgórskie, w których warunki gospodarowania są utrudnione) bardziej sprzyjają ekstensyfikacji upraw. Mimo iż prawie 180 tysięcy działek zgłoszono to pozostają rejony, gdzie aplikowanie o dofinansowanie w ramach było bardzo rzadkie. Jak wynika z mapy 4.2.1 - 4 do takich obszarów należą w województwie zachodniopomorskim w powiecie wałeckim gminy Człopa, Tuczo, Kalisz Pomorski, w woj. lubelskim, pow. opolskim gminy Józefów n. Wisłą, Łaziska, i gminy sąsiadujące z miastem Lublin; w gminie Ruciane-Nida w powiecie piskim leżącym w województwie warmińsko-mazurskim. Wskazane jest, aby w miarę możliwości przeprowadzić weryfikację w kierunku istnienia na tych obszarach siedlisk, na których można by wdrażać tę praktykę ochronną w celu zwiększenia powierzchni chronionej.

Wnioski i rekomendacje

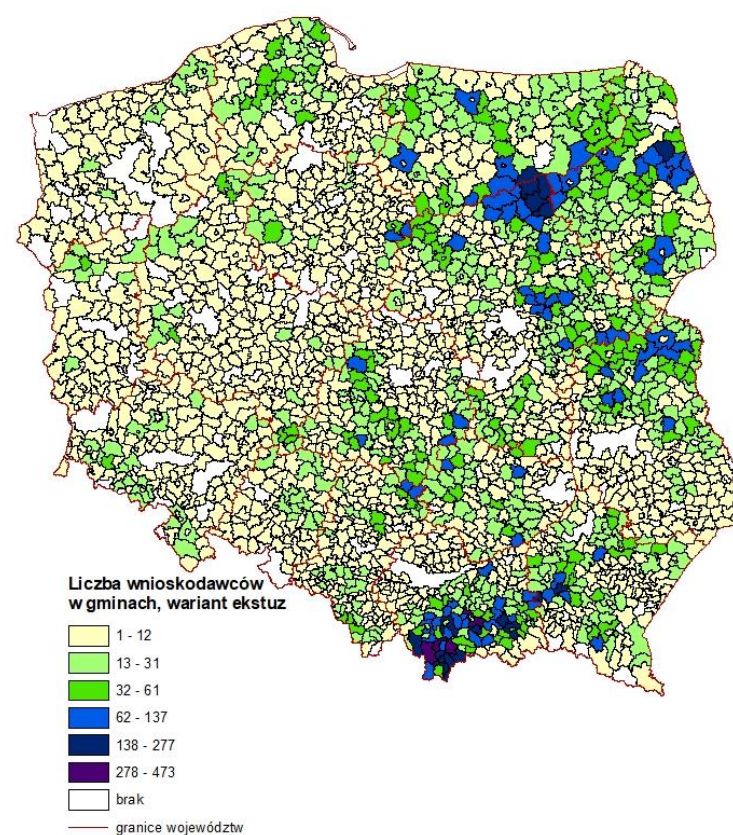
W przeprowadzonych kilku rozmowach, z rolnikami, dotyczącymi możliwych powodów słabego aplikowania o środki na tę praktykę wskazano przede wszystkim brak świadomości, że posiada się w zasobach gospodarstwa siedliska o cennych walorach przyrodniczych, swoisty „deficyt” posiadanych w zasobach gospodarstw użytków zielonych, priorytetyzację dochodowości gospodarstwa poprzez nieprzeznaczanie na ekstensywne użytkowanie swoich zasobów TUZ, braki świeżych pasz dla zwierząt gospodarskich które mogą występować przy ekstensywnym użytkowaniu TUZ, niesatysfakcjonujące kwoty środków otrzymanych w ramach ekstensywnego użytkowania versus konieczność dokupowania pasz dla zwierząt. Niejednokrotnie zdając sobie sprawę, że mają cenne siedliska przyrodnicze nie wnioskują o środki, ponieważ nie chcą ograniczać swoich zasobów oraz poddawać się rygorom wynikającym ze stosowania danej praktyki.

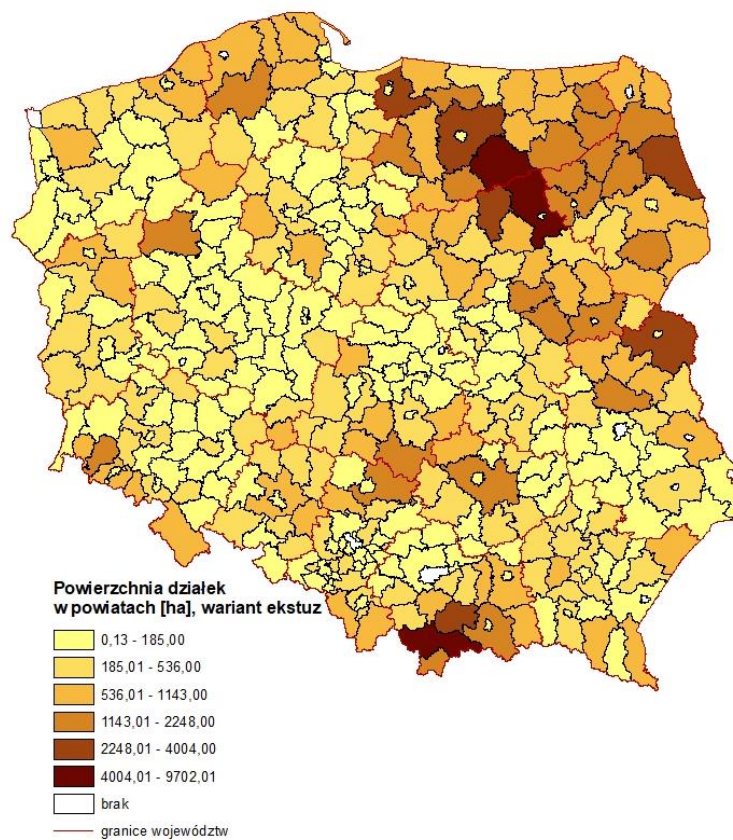
Wykres I.4.2.1 - 1. Struktura wiekowa wnioskodawców (4.2.1)

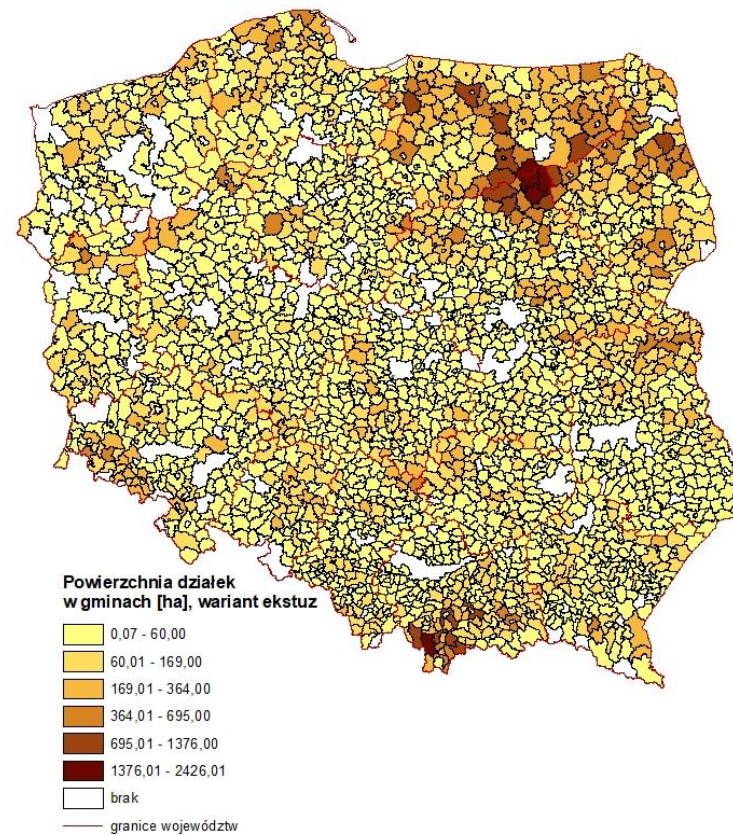
Mapa 4.2.1-1. Liczba wnioskodawców, w powiatach (4.2.1)

Mapa 4.2.1-2. Liczba wnioskodawców, w gminach (4.2.1)

Mapa 4.2.1-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 4.2.1

Mapa 4.2.1-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 4.2.1

4.2.2. Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe (5pkt /ha)

Smagacz Janusz, Madej Andrzej, Witorożec-Piechnik Agata, Kopiński Jerzy, Wójtowicz Urszula

Celem praktyki: „Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe” jest poprawa stanu i ochrona gleby. Międzyplony mają za zadanie pokrycie gleby roślinnością, szczególnie w okresach newralgicznych, w których gleby są narażone na erozję, dzięki czemu ograniczają wymywanie składników do wód powierzchniowych i podziemnych. Posiadają one także znaczący wpływ na ochronę zasobów naturalnych gleb, w szczególności poprzez zwiększanie substancji organicznej w glebie. Uprawa międzyplonów oraz wsiewek śródplonowych może także zwiększać pochłanianie CO₂ w rolnictwie poprzez wiązanie w materii organicznej.

Praktyka polega na utrzymywaniu:

- wsiewek śródplonowych roślin bobowatych drobnonasiennych lub mieszanek z udziałem takich roślin w uprawę w plonie głównym, co najmniej do wysiewu kolejnej uprawy w plonie głównym lub przez co najmniej 8 tygodni od dnia zbioru uprawy w plonie głównym w roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności. W przypadku wsiewki śródplonowej punkty za tą praktykę zostaną przyznane, jeżeli rolnik:
 - prowadzi rejestr zabiegów agrotechnicznych który zawiera określone informacje lub
 - posiada dokumenty w postaci papierowej lub elektronicznej zawierające informacje potwierdzające wprowadzenie i utrzymanie wsiewki lub
- międzyplonów ozimych w formie mieszanek utworzonych z co najmniej 2 gatunków roślin w formie jarej lub ozimej (zbóż, oleistych, pastewnych, bobowatych drobnonasiennych, bobowatych grubonasiennych, miododajnych – z wyłączeniem mieszanki złożonej wyłącznie z gatunków zbóż), wysianych w terminie od dnia 1 lipca do dnia 1 października i utrzymywanych, co najmniej do dnia 15 lutego następnego roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności. W okresie utrzymania międzyplonu ozimego dopuszcza się jego mulczowanie, jednak nie wcześniej niż po 15 listopada. Międzyplony ozime nie mogą stanowić uprawy głównej w kolejnym roku.

W ramach praktyki obowiązuje zakaz stosowania środków ochrony roślin: na międzyplonach ozimych - przez okres ich utrzymania (od ich wysiewu co najmniej do dnia 15 lutego następnego roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności), a w przypadku wsiewek śródplonowych - od momentu zbioru uprawy w plonie głównym przez co najmniej 8 tygodni lub do momentu wysiewu kolejnej uprawy głównej.

W ramach praktyki I.4.2.2 – *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe*, w kampanii 2023 roku zostało złożonych 156 476 wniosków, a łączna powierzchnia deklarowana w ramach interwencji objęła 1 068 114,89 ha, co stanowiło 7,83% w odniesieniu do powierzchni użytków rolnych (UR) zgłoszonej do Podstawowego wsparcia Dochodów (PWD) – tabela I.4.2.2-1. Największą powierzchnię deklarowaną objętą niniejszą praktyką odnotowano w województwach: wielkopolskim (169 309,59 ha), mazowieckim (123 584,18 ha), kujawsko-pomorskim (107 155,18 ha) i podlaskim (99 113,25 ha), natomiast mniejsze w zachodniopomorskim (84 769,48 ha), łódzkim (81 203,44 ha), lubelskim (79 555,12 ha) i warmińsko-mazurskim (77 774,90 ha). Pod względem udziału powierzchni omawianej praktyki natomiast, w relacji do ogólnej powierzchni UR zgłoszonych do PWD, wyróżniało się województwo kujawsko-pomorskie (10,54%), lubuskie (10,16%), wielkopolskie i zachodniopomorskie (po 9,93%) oraz podlaskie (9,78%) i łódzkie (9,07%). Najmniejsze powierzchnie zgłoszone do realizacji w ramach praktyki I.4.2.2 *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* zanotowano w województwach: małopolskim (9 548,14 ha), podkarpackim (14 871,57 ha), świętokrzyskim (15 247,25 ha) i śląskim (20 707,17 ha), czyli na południu kraju, gdzie dominują na ogół małe gospodarstwa rolne z produkcją na samozaopatrzenie (tzw. gospodarstwa socjalne) - tabela I.4.2.2-1.

Powierzchnia deklarowana w ramach praktyki: *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* według powiatów została przedstawiona na mapie I.4.2.2-1. Spośród powiatów o największej powierzchni gruntów ornych (od 10 000,01 do 16 950,17 ha) wyróżniały się powiaty sokólski, kolneński, łomżyński i wysokomazowiecki w województwie podlaskim, włocławski i inowrocławski w województwie kujawsko-pomorskim, bytowski w pomorskim, szczecinecki w zachodniopomorskim, gnieźnieński w wielkopolskim i bialski w województwie lubelskim.

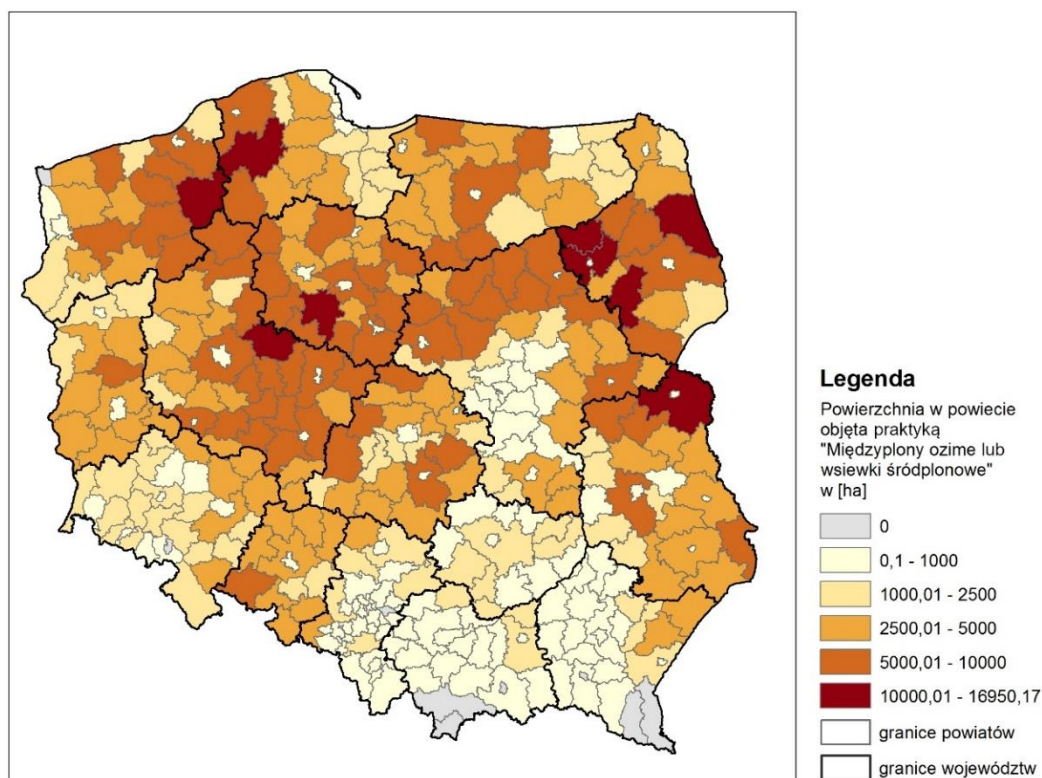
Tabela I.4.2.2 - 1. Powierzchnia zgłoszona do praktyki *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* oraz jej udział w ogólnej powierzchni GO zgłoszonej do PWD (podstawowe wsparcie dochodów.) według województw

Województwa	GO* objęte wsparciem w ha	Udział powierzchni praktyki w powierzchni UR zgłoszonych do PWD w %	Powierzchnia GO* zgłoszonych do PWD w ha	Liczba producentów* w liczbach bezwzględnych
Dolnośląskie	45 746,38	5,36	853 476,48	39 670
Kujawsko-pomorskie	107 155,18	10,54	1 017 040,72	52 418
Lubelskie	79 555,12	6,20	1 282 500,04	136 008
Lubuskie	40 545,85	10,16	399 069,85	15 551
Łódzkie	81 203,44	9,07	895 550,30	96 043
Małopolskie	9 548,14	2,23	427 620,53	84 197
Mazowieckie	123 584,18	6,92	1 785 577,25	172 098
Opolskie	43 146,50	8,68	497 324,32	22 955
Podkarpackie	14 871,57	3,28	453 244,80	71 204
Podlaskie	99 113,25	9,78	1 012 958,73	70 900
Pomorskie	55 836,89	7,71	723 812,39	32 628
Śląskie	20 707,17	6,06	341 791,24	35 207
Świętokrzyskie	15 247,25	3,51	434 965,51	59 636
Warmińsko-mazurskie	77 774,90	8,05	966 161,00	37 721
Wielkopolskie	169 309,59	9,93	1 704 451,48	100 026
Zachodniopomorskie	84 769,48	9,93	853 882,00	24 590
Polska	1 068 114,89	7,83	13 649 426,64	1 050 852

* dane ARiMR za 2023 r.

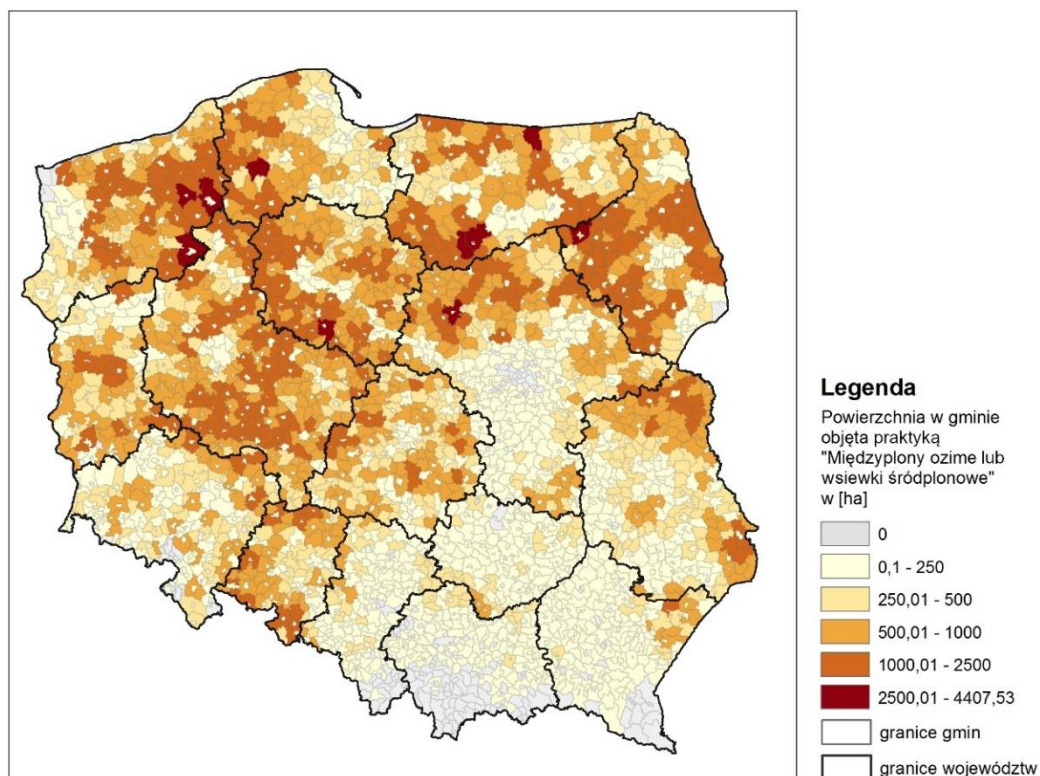
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Znaczące powierzchnie (5 000,01-10 000 i 2 500,01-5 000 ha) występowały w powiatach województwa podlaskiego, kujawsko-pomorskiego, zachodniopomorskiego, wielkopolskiego, środkowej i zachodniej części warmińsko-mazurskiego, północnej części mazowieckiego, większości powiatów łódzkiego, lubuskiego, opolskiego i lubelskiego. Generalnie realizację praktyki *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* deklarowano na terenie wszystkich województw, jednakże jego realizacja w zdecydowanej większości powiatów województwa podkarpackiego, małopolskiego, śląskiego oraz świętokrzyskiego, dolnośląskiego i centralnej części mazowieckiego była najmniejsza (mapa I.4.2.2-1).

Mapa I.4.2.2 - 1. Powierzchnia objęta dopłatami w ramach praktyki *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* według powiatów

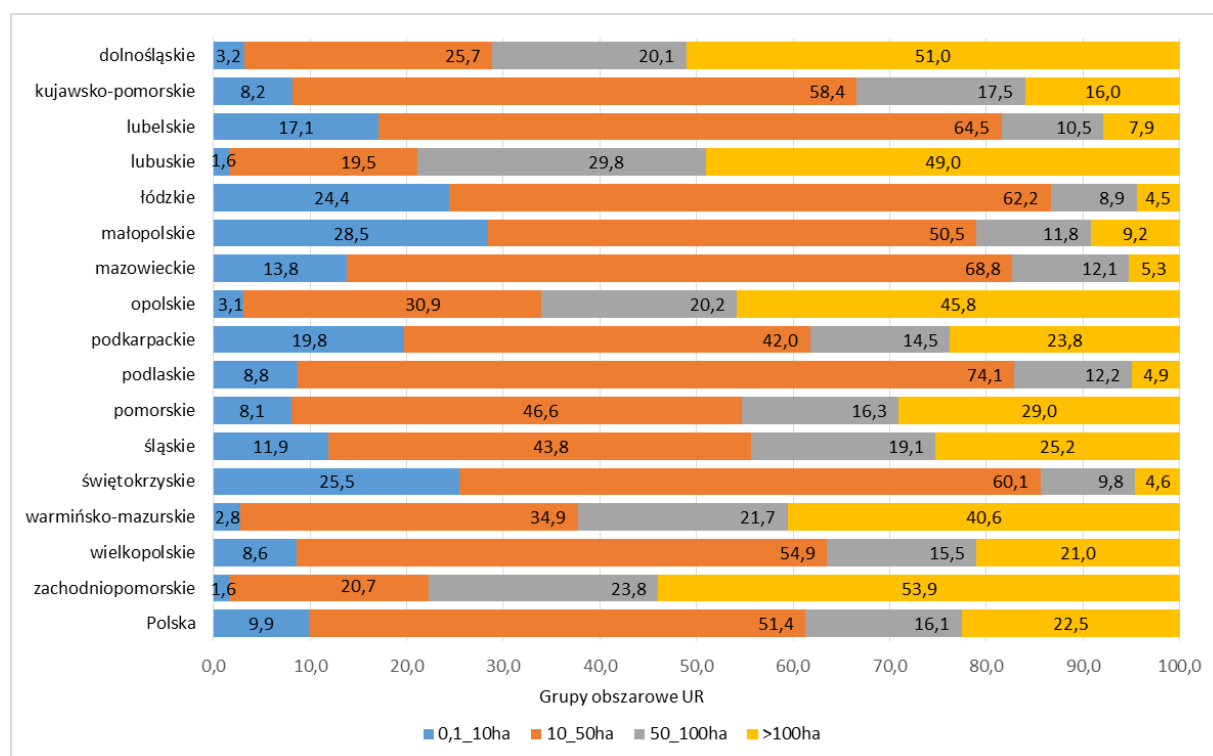
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Mapa I.4.2.2 - 2. Powierzchnia objęta dopłatami w ramach praktyki *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* według gmin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Rozkład przestrzenny powierzchni deklarowanej w ramach praktyki *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* według gmin (mapa I.4.2.2-2) był najbardziej równomierny w jednostkach administracyjnych położonych w województwach podlaskim, kujawsko-pomorskim, wielkopolskim, zachodniopomorskim, zaś w mniejszym stopniu w gminach województwa warmińsko-mazurskiego, pomorskiego łódzkiego, lubuskiego i opolskiego. Gminy z najmniejszą powierzchnią deklarowaną do realizacji tej praktyki znajdowały się przede wszystkim w województwach śląskim, małopolskim, podkarpackim i świętokrzyskim oraz w znacznej części województwa mazowieckiego i lubelskiego (mapa I.4.2.2-2).

Wykres I.4.2.2 - 1. Struktura powierzchni praktyki *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* według grup obszarowych UR gospodarstw i województw

Przechodząc do struktury powierzchni w ramach praktyki *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* w zależności od grup obszarowych gospodarstw w ujęciu wojewódzkim (wykres I.4.2.2-1) stwierdzono, że największym potencjalnym udziałem tej praktyki w gospodarstwach o powierzchni powyżej 100 ha UR wyróżniały się województwa: zachodniopomorskie (53,9%), dolnośląskie (51,0%), lubuskie (49,0%) i opolskie (45,8%) z jednocześnie najmniejszym udziałem gospodarstw do 10 ha UR, nie przekraczającym 3,2% w ramach deklarowanej powierzchni do tej praktyki (wykres I.4.2.2-1). Należy dodać, że w tych województwach, według danych GUS (tabela I.4.2.2-2), udział użytków rolnych gospodarstw powyżej 100 ha UR był największy i przekraczał 41%, a udział gospodarstw do 10 ha nie przekraczał 16%.

Grupę województw o największej deklarowanej powierzchni w ramach tej praktyki

w gospodarstwach najmniejszych (do 10 ha UR) stanowiły: małopolskie (28,5%), świętokrzyskie (25,5%), łódzkie (24,4%) i podkarpackie (19,8%), gdzie udział UR według GUS w tej grupie gospodarstw stanowił odpowiednio: małopolskie (64,2%), świętokrzyskie (53,9%), łódzkie (39,8%) i podkarpackie (56,1%) - wykres I.4.2.2-1, tabela I.4.2.2-2.

W deklarowanej powierzchni w ramach praktyki I.4.2.2 w grupie obszarowej gospodarstw w przedziale 10-50 ha UR, w ujęciu wojewódzkim (wykres I.4.2.2-1) dominują: podlaskie (74,1%), mazowieckie (68,8%), lubelskie (64,5%), łódzkie (62,2%) i kujawsko-pomorskie (58,4%) - gdzie udział UR w tej grupie gospodarstw wg GUS stanowił odpowiednio 60,3%; 48,7%; 43,7%; 46,6% i 46,7% (tabela I.4.2.2-2). Natomiast tam, gdzie chęć realizacji praktyki I.4.2.2 według grup obszarowych UR gospodarstw stanowiła powierzchnię 50-100 ha UR, stwierdzono względnie podobny udział tej interwencji w województwie świętokrzyskim, małopolskim, lubelskim, łódzkim i mazowieckim, który ukształtował się na poziomie 8,9-12,2%, zaś w pozostałych województwach w granicach 14,5- 23,8%, za wyjątkiem lubuskiego, gdzie wyniósł 29,8% (wykres I.4.2.2-1).

Tabela I.4.2.2 - 2. Struktura powierzchni UR w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych UR i województw w 2020 r.

Województwa	Powierzchnia UR ogółem w ha	Grupy obszarowe UR w ha				
		<1	1-10	10-50	50-100	>100
Dolnośląskie	913 623	0,1	15,4	27,6	15,0	41,9
Kujawsko-pomorskie	1 055 432	0,1	13,5	46,7	15,4	24,3
Lubelskie	1 384 106	0,1	37,5	43,7	9,5	9,2
Lubuskie	444 053	0,1	10,9	24,8	16,3	48,0
Łódzkie	981 260	0,1	39,7	46,6	7,1	6,5
Małopolskie	557 374	0,5	63,7	22,1	5,6	8,1
Mazowieckie	1 984 920	0,1	33,3	48,7	8,3	9,6
Opolskie	518 316	0,1	12,1	29,9	16,2	41,7
Podkarpackie	573 055	0,4	55,7	23,2	8,5	12,2
Podlaskie	1 099 888	0,0	17,9	60,3	12,1	9,6
Pomorskie	773 172	0,1	12,5	35,6	15,1	36,8
Śląskie	390 214	0,3	35,1	31,3	13,1	20,2
Świętokrzyskie	499 349	0,2	53,7	34,8	6,7	4,6
Warmińsko-mazurskie	1 073 150	0,0	8,0	36,9	17,2	37,9
Wielkopolskie	1 776 906	0,1	16,9	43,7	12,1	27,2
Zachodniopomorskie	928 067	0,0	6,6	20,7	17,8	54,9
Polska	14 952 885	0,1	25,3	39,4	12,0	23,1

Źródło: GUS, 2022, PSR 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.

W tabeli I.4.2.2-3 zestawiono liczbę złożonych wniosków w ramach praktyki I.4.2.2 w poszczególnych województwach w zależności od wieku osoby kierującej gospodarstwem

rolnym. Należy dodać, że większa liczba złożonych wniosków zawarta w tabeli I.4.2.2-3 (158 167 szt.) w relacji do liczby wniosków podanej dla kraju (156 476 szt.) wynika z faktu, że część wnioskodawców posiadała grunty orne w granicach co najmniej dwóch jednostek administracyjnych (województw).

Zgodnie z danymi zawartymi w tabeli I.4.2.2-3 stwierdzono, że najwięcej złożonych wniosków w ramach praktyki *Międzyplony ozime lub wsiewki śródpłonowe* wpłynęło w województwie wielkopolskim (25 025; 15,82%), mazowieckim (24 927; 15,76%), łódzkim (19 466; 12,31%), lubelskim (16 816; 10,63%) i podlaskim (16 193; 10,24%), natomiast najmniej w lubuskim (1 889; 1,19%), małopolskim (2 909; 1,84%), podkarpackim (3 385; 2,14%) i śląskim (3 506; 2,22%). Zdecydowana większość, bo aż 61,1% wnioskodawców zainteresowanych płatnością w ramach praktyki *Międzyplony ozime lub wsiewki śródpłonowe* mieściła się w przedziale wiekowym 41-64 lat, a zależność ta była charakterystyczna dla wszystkich województw. Wnioskodawcy poniżej 40 lat stanowili przeciętnie w kraju 31,6%, zaś 6,7% przypadków były to osoby w wieku starszym niż 64 lata. Odnotowano też, że 0,7% wnioskodawców nie podało wieku we wnioskach, co mogło być związane ze specyfiką formy prawnej wnioskodawcy, np. grupy producenckiej, stowarzyszenia, itp. (tabela I.4.2.2-3, wykres I.4.2.2-2).

Największym udziałem wnioskodawców najmłodszych omawianej praktyki, czyli w wieku poniżej 40 lat, a więc młodych rolników kierujących gospodarstwem, charakteryzowały się województwa mazowieckie (8 087; 32,4%) i wielkopolskie (7 980; 31,9%), mniejszym łódzkie (5 610; 28,8%), lubelskie (5 423; 32,2%) i podlaskie (5 342; 33,0%), natomiast najmniejszym lubuskie (631; 33,4%) i małopolskie (903; 31,0%). Natomiast według danych GUS odsetek osób kierujących gospodarstwem w tych województwach w analizowanym przedziale wiekowym wynosił w przypadku województwa mazowieckiego (21,3%), wielkopolskiego (24,5%), łódzkiego (22,3%), lubelskiego (21,8%) i podlaskiego (23,7%), czyli był na poziomie nieco wyższym niż średnio dla Polski (20,9%), natomiast w lubuskim i małopolskim po 18,5% - tabela I.4.2.2-4.

Liczba wnioskodawców starszych, w przedziale wiekowym 41-64, dominowała w każdym województwie, ale przede wszystkim w mazowieckim (15 247; 61,2%), wielkopolskim (15 175; 60,6%), łódzkim (12 524; 64,3%), natomiast najmniejszym w województwie lubuskim (971; 51,4%) – tabela I.4.2.2-3. Podobne zależności (wg GUS) zanotowano w przypadku udziału dotyczącego wieku osób kierujących gospodarstwem rolnym w niniejszej grupie (tabela I.4.2.2-4).

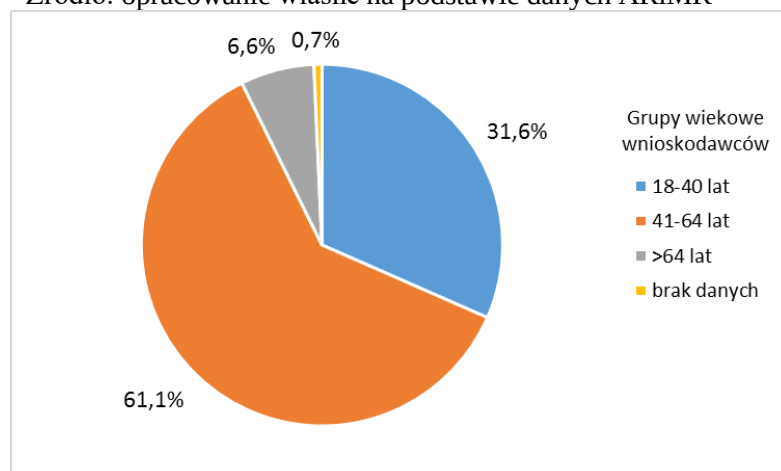
Najmniejszą grupą wnioskodawców w ramach praktyki *Międzyplony ozime lub wsiewki*

śródpłonowe była grupa wiekowa z przedziału >64 lat. Najwięcej wniosków w tej grupie wiekowej złożono w wielkopolskim (1 662; 6,6%), mazowieckim (1 553; 6,2%) i łódzkim (1 306; 6,7%), zaś zdecydowanie najmniej wniosków wpłynęło w województwie opolskim (202; 4,9%), lubuskim (206; 10,9%) i małopolskim (200; 6,9%) – tabela I.4.2.2-3. Województwo podkarpackie wg GUS charakteryzowało się najwyższym udziałem najstarszych osób kierujących gospodarstwem (21,0%) - tabela I.4.2.2-4.

Tabela I.4.2.2 - 3. Liczba producentów zgłaszających udział w praktyce *Międzyplony ozime lub wsiewki śródpłonowe* według grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem i województw

Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem	
	<=40	41-64	>64	brak	liczba	%
Dolnośląskie	1 127	2 090	346	104	3 667	2,32
Kujawsko-pomorskie	4 920	9 464	990	99	15 473	9,78
Lubelskie	5 423	10 339	1 010	44	16 816	10,63
Lubuskie	631	971	206	81	1 889	1,19
Łódzkie	5 610	12 524	1 306	26	19 466	12,31
Małopolskie	903	1 795	200	11	2 909	1,84
Mazowieckie	8 087	15 247	1 553	40	24 927	15,76
Opolskie	1 410	2 428	202	116	4 156	2,63
Podkarpackie	1 025	2 030	316	14	3 385	2,14
Podlaskie	5 342	10 048	774	29	16 193	10,24
Pomorskie	1 930	3 781	492	75	6 278	3,97
Śląskie	1 151	2 088	233	34	3 506	2,22
Świętokrzyskie	1 373	2 901	319	6	4 599	2,91
Warmińsko-mazurskie	1 893	3 736	439	83	6 151	3,89
Wielkopolskie	7 980	15 175	1 662	208	25 025	15,82
Zachodniopomorskie	1 143	2 031	403	150	3 727	2,36
Polska	49 948	96 648	10 451	1 120	158 167	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Wykres I.4.2.2 - 2. Udział beneficjentów realizujących praktykę *Międzyplony ozime lub wsiewki śródpłonowe* według grup wiekowych w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.2 - 4. Struktura gospodarstw rolnych ogółem według wieku osoby kierującej i województw w 2020 r.

Województwa	Liczba gospodarstw ogółem w szt.	Wiek osoby kierującej w latach (%)		
		poniżej 40 lat	40 - 64	65 lat i więcej
Dolnośląskie	52 586	17,8	64,7	17,5
Kujawsko-pomorskie	59 601	24,9	66,5	8,6
Lubelskie	161 391	21,8	65,5	12,7
Lubuskie	19 981	18,5	63,3	18,2
Łódzkie	116 952	22,3	65,8	11,9
Małopolskie	126 703	18,5	64,5	17,0
Mazowieckie	208 101	21,3	65,8	12,9
Opolskie	25 479	22,8	66,6	10,6
Podkarpackie	113 873	15,4	63,6	21,0
Podlaskie	76 719	23,7	66,3	10,1
Pomorskie	38 928	22,6	65,0	12,3
Śląskie	49 647	17,2	64,7	18,1
Świętokrzyskie	79 894	20,3	64,6	15,1
Warmińsko-mazurskie	42 606	22,1	66,5	11,4
Wielkopolskie	116 418	24,5	64,9	10,6
Zachodniopomorskie	28 521	20,1	64,6	15,3
Polska	1 317 400	20,9	65,2	13,9

Źródło: GUS, 2022, PSR 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.

Spośród trzech wyodrębnionych typów gospodarstw (roślinne, zwierzęce, mieszane) praktykę *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* na poziomie kraju najczęściej chęć jej realizacji deklarowano w gospodarstwach roślinnych (54,3% udziału powierzchni objętej tą praktyką), a pośród województw w zachodniopomorskim (84,2%), podkarpackim (82,7%), lubuskim (82,2%) i dolnośląskim (80,8%). Najmniejsze udziały powierzchni objęte praktyką odnotowano w podlaskim (28,3%), mazowieckim (37,3%) i wielkopolskim (39,7%) – tabela I.4.2.2-5.

W mniejszym stopniu chęć realizacji deklarowały gospodarstwa o kierunku zwierzęcym (39,3% udziału powierzchni). Dominowały tu zdecydowanie gospodarstwa położone w woj. podlaskim (67,4%), mazowieckim (57,4%) i wielkopolskim (53,4%) oraz kujawsko-pomorskim (45,5%) i łódzkim (41,6%), zaś najmniejsze zainteresowanie tego typu gospodarstw (zwierzęce) stwierdzono w województwie zachodniopomorskim (7,9%) oraz podkarpackim (11,8%) i lubuskim (11,9%).

Najmniejsze powierzchnie (udziały) praktyki *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* zgłoszone zostały przez wnioskodawców gospodarstw mieszanych (6,4% powierzchni zgłoszonej do realizacji praktyki), a województwem o najmniejszym tego typu udziale to gospodarstwa położone w województwie podlaskim (4,3%) mazowieckim (5,3%), podkarpackim (5,5%) i dolnośląskim (5,7%). Nieco większe zainteresowanie gospodarstw mieszanych niniejszą praktyką występowało w śląskim (8,5%), zachodniopomorskim

(7,9%) i opolskim (7,6%) – tabela I.4.2.2-5.

Tabela I.4.2.2 - 5. Udział powierzchni zgłoszonych w ramach praktyki *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* według typów rolniczych gospodarstw i województw

Województwa	Typ rolniczy gospodarstwa			Ogółem w ha
	mieszane	roślinne	zwierzęce	
Dolnośląskie	5,7	80,8	13,5	45 746,38
Kujawsko-pomorskie	7,0	47,5	45,5	107 155,18
Lubelskie	6,3	67,3	26,4	79 555,12
Lubuskie	5,9	82,2	11,9	40 545,85
Łódzkie	5,7	52,7	41,6	81 203,44
Małopolskie	6,2	68,0	25,9	9 548,14
Mazowieckie	5,3	37,3	57,4	123 584,18
Opolskie	7,6	65,1	27,2	4 3146,5
Podkarpackie	5,5	82,7	11,8	14 871,57
Podlaskie	4,3	28,3	67,4	99 113,25
Pomorskie	6,8	62,5	30,6	55 836,89
Śląskie	8,5	56,7	34,8	20 707,17
Świętokrzyskie	7,1	62,4	30,5	15 247,25
Warmińsko-mazurskie	7,2	60,6	32,2	77 774,90
Wielkopolskie	6,8	39,7	53,4	169 309,59
Zachodniopomorskie	7,9	84,2	7,9	84 769,48
Polska	6,4	54,3	39,3	1 068 114,89

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

W odniesieniu do ogółu gospodarstw w kraju - zarejestrowanych podmiotów w ARiMR w 2023 roku - 15,05% wnioskodawców złożyło wnioski w ramach praktyki *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe*. Największy udział producentów w ramach praktyki do ogólnej liczby rolników zgłoszonych do PWD występował w województwach kujawsko- pomorskim (29,52%), wielkopolskim (25,02%) i podlaskim (22,84%), najmniejszy natomiast odsetek stwierdzono w województwach małopolskim (3,45%), podkarpackim (4,75%) i świętokrzyskim (7,71%) oraz dolnośląskim (9,24%) – tabela I.4.2.2-6.

Tabela I.4.2.2 - 6. Udział producentów w ramach praktyki *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* w odniesieniu do ogólnej liczby producentów zgłoszonych do PWD (podstawowe wsparcie dochodów) według województw

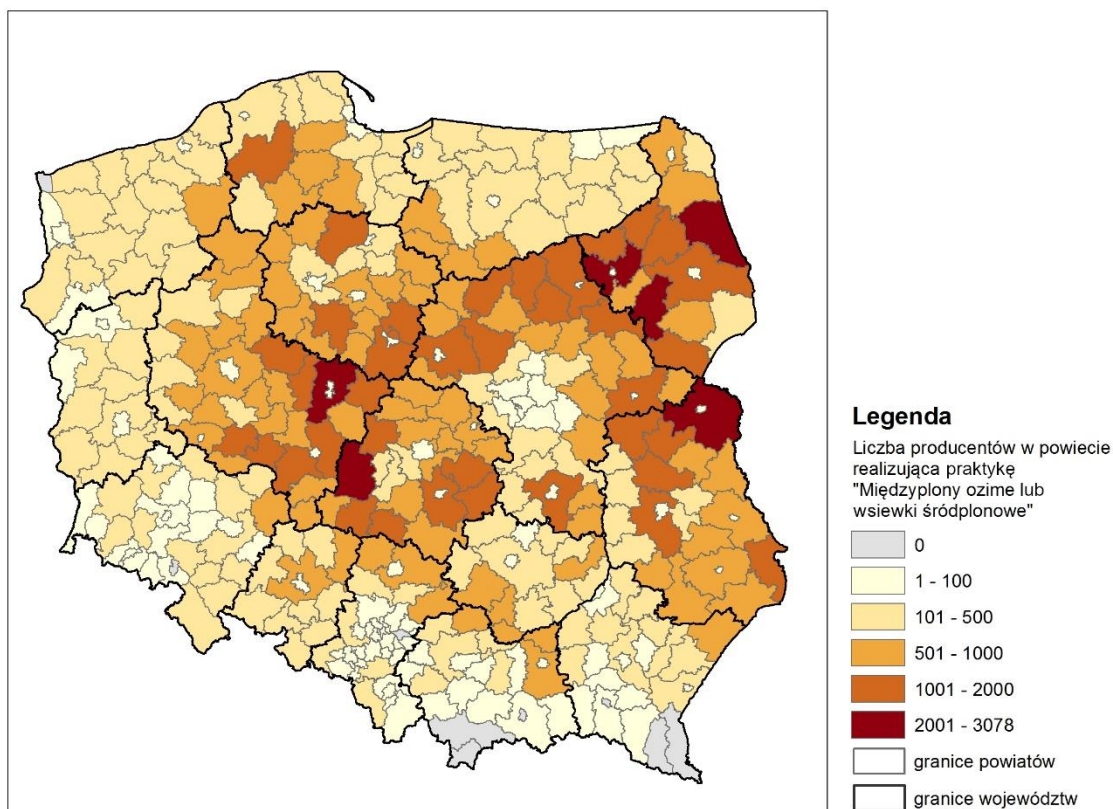
Województwa	Producenci w ramach praktyki	Udział producentów w praktyce do ogólnej liczby rolników zgłoszonych do PWD w %	Liczba producentów* zgłoszonych do PWD w liczbach bezwzględnych
Dolnośląskie	3 667	9,24	39 670
Kujawsko-pomorskie	15 473	29,52	52 418
Lubelskie	16 816	12,36	136 008
Lubuskie	1 889	12,15	15 551
Łódzkie	19 466	20,27	96 043
Małopolskie	2 909	3,45	84 197
Mazowieckie	24 927	14,48	172 098
Opolskie	4 156	18,10	22 955
Podkarpackie	3 385	4,75	71 204
Podlaskie	16 193	22,84	70 900
Pomorskie	6 278	19,24	32 628
Śląskie	3 506	9,96	35 207
Świętokrzyskie	4 599	7,71	59 636
Warmińsko-mazurskie	6 151	16,31	37 721
Wielkopolskie	25 025	25,02	100 026
Zachodniopomorskie	3 727	15,16	24 590
Polska	158 167	15,05	1 050 852

* dane ARiMR za 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

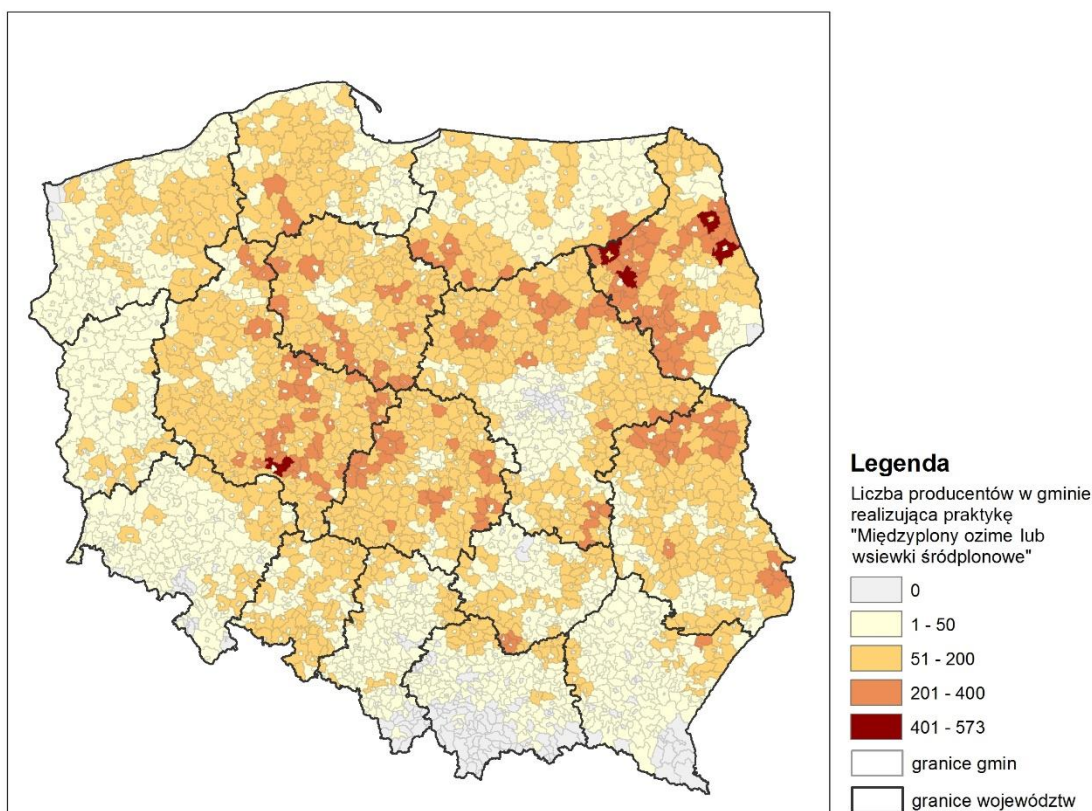
Na mapach I.4.2.2-3 i I.4.2.2-4 przedstawiono przestrzenne zróżnicowanie zainteresowania praktyką *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* na podstawie zgłoszonych deklaracji przez rolników na poziomie powiatów i gmin. Z analizy wynika, że najwięcej wniosków o płatność w ramach praktyki (od 2 001 do ponad 3 078) wpłynęło z powiatów przynależnych do województwa podlaskiego: kolneński, łomżyński, wysokomazowiecki i sokólski; do wielkopolskiego: powiaty koniński i kolski; do kujawsko-pomorskiego powiat włocławski, do łódzkiego powiat sieradzki, do mazowieckiego powiat makowski i do lubelskiego powiat bialski. Ponadto najwięcej powiatów, w których liczba wnioskodawców mieściła się w przedziale 1001-2000 oraz 501-1000 znajdowało się w województwach: lubelskim, podlaskim, łódzkim, północnej części mazowieckiego, kujawsko-pomorskim i wielkopolskim oraz wschodniej części pomorskiego (mapa I.4.2.2-3). W pozostałych powiatach zlokalizowanych w północnej (województwo warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie) i zachodniej (województwo lubuskie, dolnośląskie) oraz południowej (województwo opolskie, śląskie, małopolskie i podkarpackie) części Polski liczba producentów

realizująca praktykę *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* mieściła się w granicach zazwyczaj 101-500, a nawet zdecydowanie poniżej 100, co nie jest korzystnym zjawiskiem ze względu na ujemny bilans próchnicy w glebie oraz mniejszą bioróżnorodność zespołów roślinnych (mapa I.4.2.2-3).

Mapa I.4.2.2 - 3. Liczba producentów deklarujących udział w realizacji praktyki *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* w ujęciu powiatowym
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Natomiast w podziale regionalnym według gmin, największa liczba wnioskodawców w liczbie od 401 do 573 oraz 201-400 występowała głównie w gminach powiatów przynależnych do województwa podlaskiego, lubelskiego, łódzkiego, wielkopolskiego, kujawsko-pomorskiego, mazowieckiego (poza jego częścią centralną) i w większej części pomorskiego. Najmniej zainteresowanych realizacją praktyki *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* znajdowało się w gminach położonych w zachodniej i północnej części kraju (województwo zachodniopomorskie, lubuskie, dolnośląskie), gminy położone w zdecydowanej większości powiatów województwa śląskiego, małopolskiego podkarpackiego i świętokrzyskiego oraz centralna część mazowieckiego, gdzie liczba wnioskodawców w tych gminach praktycznie nie przekraczała 50, sporadycznie 51-200 (mapa I.4.2.2-4).

Mapa I.4.2.2 - 4. Liczba producentów deklarująca udział w realizacji praktyki *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* według gmin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Z racji możliwości łączenia praktyki I.4.2.2 *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* z innymi praktykami lub ekoschematami w tabeli I.4.2.-7 i I.4.2.2-8 przedstawiono powierzchnię i udziały użytków rolnych (UR) zgłoszonych przez wnioskodawców w ramach praktyki I.4.2.2 *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* wraz z innymi interwencjami w ujęciu wojewódzkim. Łączna deklarowana powierzchnia tych działań wynosi 1 068 114,89 ha, z tego aż 690 819,55 ha (64,68%) przypada jedynie na praktykę (I.4.2.2) *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe*. Do województw o największej powierzchni deklarowanej zgłoszonej do realizacji wyłącznie praktyki I.4.2.2 należy województwo wielkopolskie (123 222,83 ha; 72,78% udział), mazowieckie (88 753,66 ha; 71,82% udział) i kujawsko-pomorskie (71 429,46 ha; 66,66% udział). Województwa o najmniejszej powierzchni deklarowanej zgłoszonej do realizacji to małopolskie (6 687,19 ha, 70,04% udział), świętokrzyskie (11 058,69 ha; 72,53% udział) i podkarpackie (10 828,59 ha, 72,81% udział) - tabela I.4.2.2-7 i I.4.2.2-8.

Najbardziej popularnym wśród rolników łączeniem praktyki (I.4.2.2) - *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* było połączenie z praktyką (I.4.2.4) - *Zróżnicowana struktura upraw*, których powierzchnia deklarowana na poziomie kraju wyniosła 179 581,07 ha, a ich

łącny udział stanowił 16,81%. Kombinacja ta najczęściej występowała w województwie zachodniopomorskim (27 537,06 ha; 32,48% udział), podlaskim (25 418,40 ha; 25,65%), mazowieckim (20 226,97 ha; udział 16,37%), warmińsko-mazurskim (18 924,59 ha; 24,33% udział), lubelskim (14 226,59 ha; 17,88% udział), pomorskim (14 090,43; 25,23 % udział), zaś najrzadziej w opolskim (1 916,43; 4,44% udział), śląskim (2 309,18 ha; 11,15% udział), małopolskim (2 577,74 ha; 27,00% udział), świętokrzyskim (2 902,27 ha; 19,03% udział) i podkarpackim (2 835,94 ha; 19,07% udział) - tabela I.4.2.2-7 i I.4.2.2-8.

Tylko nieco mniejszą popularnością pod względem łączenia praktyki (I.4.2.2) z innymi praktykami lub ekoschematami było łączenie praktyki *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.3) - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia*, których deklarowana powierzchnia UR wyniosła 131 917,01 ha, co stanowi 12,35% udziału w realizacji tej praktyki. Największe deklarowane powierzchnie UR w ramach niniejszego łączenia praktyk zgłoszone przez wnioskodawców stwierdzono w województwie wielkopolskim (28 219,73 ha; 16,67% udział), kujawsko-pomorskim (21 245,55 ha; 19,83% udział) i zachodniopomorskim (11 453,61 ha; 13,51% udział), natomiast najmniejsze w województwie małopolskim (156,04 ha; 1,63% udział), świętokrzyskim (533,50 ha; 3,50% udział), podkarpackim (897,54 ha; 6,04% udział) - tabela I.4.2.2-7 i I.4.2.2-8.

Przeciętnym zainteresowaniem cieszyło się łączenie praktyki (I.4.2.2) - *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + (I.4.2.3) - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + (I.4.2.4) - Zróżnicowana struktura upraw*. Deklarowana powierzchnia UR wyniosła 56 988,17 ha, natomiast udział 5,34%. Największe deklarowane powierzchnie UR w ramach niniejszego łączenia praktyk zgłoszone przez wnioskodawców stwierdzono w województwie warmińsko-mazurskim (14 372,71 ha; udział 18,48%), pomorskim (7 871,45 ha; udział 14,10%) i zachodniopomorskim (7 288,65; udział 8,60%), zaś najmniejsze deklarowane powierzchnie UR zanotowano w województwie małopolskim (101,63 ha; udział 1,06%), podkarpackim (301,60 ha; udział 2,03%), śląskim (527,27 ha; udział 2,55%) i świętokrzyskim (610,72 ha; udział 4,01%) - tabela I.4.2.2-7 i I.4.2.2-8.

Praktyka *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.2.4 - Zróżnicowana struktura upraw + praktyka I.4.3 - Integrowana produkcja roślin*. Łączna powierzchnia UR w skali kraju wyniosła 6 934,8 ha, co stanowiło 0,65% udziału; największą powierzchnię do wsparcia zgłoszono w województwie podlaskim (1 283,18 ha), wielkopolskim (1 070,12 ha), zachodniopomorskim (955,84 ha), mazowieckim (772,56 ha) i kujawsko-pomorskim (626,66 ha), zaś najmniejszą deklarowaną powierzchnię do PWD w województwie podkarpackim (1,23 ha), opolskim (18,97 ha), małopolskim (22,96 ha) i śląskim (82,44 ha) - tabela I.4.2.2-7 i I.4.2.2-8.

Praktyka Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.4 - Biologiczna ochrona upraw lub praktyka I.4.2.2 - Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.4 - Biologiczna ochrona upraw + praktyka I.4.2.3 - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia lub praktyka I.4.2.2 - Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.4 - Biologiczna ochrona upraw + praktyka I.4.2.4 - Zróżnicowana struktura upraw lub praktyka I.4.2.2 - Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.4 - Biologiczna ochrona upraw + praktyka I.4.2.3 - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.4 - Zróżnicowana struktura upraw. Łączna powierzchnia UR w skali kraju wyniosła 1 579,34 ha, co stanowiło 0,15% udziału; większą powierzchnię do wsparcia zgłoszono w województwie wielkopolskim (316,32 ha), pomorskim (227,50 ha) i kujawsko-pomorskim (210,66 ha), najmniejszą w małopolskim (2,58 ha) i podkarpackim (6,67 ha), natomiast w warmińsko-mazurskim nie zgłoszono w ogóle powierzchni do podstawowego wsparcia dochodów - tabela I.4.2.2-7 i I.4.2.2-8.

W tabeli I.4.2.2-9 przedstawiono powierzchnię grup upraw (polowe, ogrodnicze, zioła, pozostałe oraz ugory i TUZ), natomiast w tabeli I.4.2.2-10 udział (%) tych grup upraw w ramach realizacji praktyki *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* w ogólnej powierzchni deklarowanej do wsparcia. Zestawione dane wskazują wyraźnie, że dominującą grupę w skali kraju stanowią uprawy polowe z deklarowaną powierzchnią 1 049 383,83 ha, co stanowi 98,25% powierzchni całkowitej deklarowanej do PWD. Największy udział w tej grupie upraw stanowią zboża (72,77%), w tym pszenica (26,78%), kukurydza (5,65%), dalej rośliny pastewne (13,0%), rzepak i rzepik (3,21%) oraz ziemniak (0,97%) i burak cukrowy (0,22%). Pozostałe grupy roślin stanowią znikomy ułamek w tym działaniu w skali kraju, bowiem uprawy ogrodnicze to 1,12% udziału, natomiast zioła jedynie 0,23% i ugory 0,35% i pozostałe 0,05%

W ujęciu wojewódzkim w grupie upraw polowych największe powierzchnie deklarowane przez wnioskodawców w ramach praktyki (I.4.2.2.) - *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* stwierdzono w województwie wielkopolskim (166 357,75 ha), mazowieckim (122 175,10 ha) i kujawsko-pomorskim (104 145,06 ha), natomiast najmniejsze w województwie małopolskim (9 327,60 ha), podkarpackim (14 551,19 ha) i świętokrzyskim (14 696,00 ha). W grupie upraw ogrodniczych nieco większą powierzchnią wyróżnia się województwo kujawsko-pomorskie (2 762,04 ha), wielkopolskie (2 499,20 ha) i lubuskie (1 513,72 ha), łódzkie (1 224,02 ha) i lubelskie (1 111,04 ha). W dziewięciu województwach ich udział (deklarowane powierzchnie) wyniósł poniżej 1,0%, a łączna deklarowana powierzchnia do PWD w skali kraju wyniosła 11 930,52 ha - tabela I.4.2.2-9 i I.4.2.2-10

Uprawy ziołowe największy udział stanowią w zachodniopomorskim i lubuskim

(po około 1%), natomiast w pozostałych województwach ich udział jest znikomy i wynosi poniżej 0,5%, a łączna deklarowana powierzchnia do PWD w skali kraju wyniosła 2 424,43 ha. W przypadku ugorów jedynie w pięciu województwach ich udział stanowił 0,8 do 1,3%, zaś na ogół wynosił 0,1-0,4%, a łączna deklarowana powierzchnia w skali kraju wyniosła 3 701,21 ha (tabela I.4.2.2-9 i I.4.2.2-10).

W grupie upraw „Pozostałe” (truskawka + miododajne) w 4 województwach zanotowano ich udział nieco ponad 0,1%, natomiast w 12 województwach odnotowano praktycznie śladowe ilości powierzchni deklarowanej do Podstawowego Wsparcia Dochodów. Łączna deklarowana powierzchnia wyniosła jedynie 498,54 ha w skali kraju - tabela I.4.2.2-9 i I.4.2.2-10.

Tabela I.4.2.2 - 7. Powierzchnia UR zgłoszonych przez producentów w ramach praktyki Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe wraz z innymi praktykami według województw

Województwa	I.4.2.2 ¹	I.4.2.2+I.4.2.3 ²	I.4.2.2+I.4.2.4 ³	I.4.2.2+I.4.2.3 +I.4.2.4 ⁴	I.4.2.2+I.4.3 v I.4.2.2 +I.4.2.4+I.4.3 ⁵	I.4.2.2+I.4.4 v I.4.2.2+I.4.4 + ⁶	I.4.2.2 +(I.4.2.7 v I.4.2.8) ⁷	Powierzchnia całkowita w ha
Dolnośląskie	32 879,14	7 893,46	3 536,23	968,26	371,23	72,33	25,73	45 746,38
Kujawsko-pomorskie	71 429,46	21 245,55	9 853,64	3 788,12	626,66	210,66	1,09	107 155,18
Lubelskie	57 154,55	4 768,58	14 226,59	2 979,36	266,78	65,71	93,55	79 555,12
Lubuskie	17 869,56	5 397,93	11 731,34	5 302,07	109,77	114,82	20,36	40 545,85
Łódzkie	66 809,25	3 299,89	9 305,31	1 542,20	127,85	117,84	1,10	81 203,44
Małopolskie	6 687,19	156,04	2 577,74	101,63	22,96	2,58	0,00	9 548,14
Mazowieckie	88 753,66	10 296,10	20 226,97	3 359,80	772,56	162,27	12,82	123 584,18
Opolskie	29 364,48	10 758,41	1 916,43	948,98	18,97	69,59	69,64	43 146,50
Podkarpackie	10 828,59	897,54	2 835,94	301,60	1,23	6,67	0,00	14 871,57
Podlaskie	65 675,45	3 910,75	25 418,40	2 768,00	1 283,18	57,47	0,00	99 113,25
Pomorskie	23 677,69	9 625,32	14 090,43	7 871,45	343,16	227,50	1,34	55 836,89
Śląskie	15 585,52	2 107,35	2 309,18	527,27	82,44	95,41	0,00	20 707,17
Świętokrzyskie	11 058,69	533,50	2 902,27	610,72	107,50	34,57	0,00	15 247,25
Warmińsko-mazurskie	32 314,77	11 353,25	18 924,59	14 372,71	774,55	0,00	35,03	77 774,90
Wielkopolskie	123 222,83	28 219,73	12 188,95	4 257,35	1 070,12	316,32	34,29	169 309,59
Zachodniopomorskie	37 508,72	11 453,61	27 537,06	7 288,65	955,84	25,60	0,00	84 769,48
Polska	690 819,55	131 917,01	179 581,07	56 988,17	6 934,80	1 579,34	294,95	1 068 114,89

¹ I.4.2.2 - praktyka Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe

² I.4.2.2 - praktyka Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.2.3 - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia

³ I.4.2.2 -praktyka Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.2.4 - Zróżnicowana struktura upraw

⁴ I.4.2.2 - praktyka Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.2.3 - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.4 - Zróżnicowana struktura upraw

⁵ I.4.2.2 - praktyka Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe +praktyka I.4.2.4 - Zróżnicowana struktura upraw + praktyka I.4.3 - Integrowana produkcja roślin

⁶ I.4.2.2 -praktyka Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.4 - Biologiczna ochrona upraw lub praktyka I.4.2.2 - Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.4 - Biologiczna ochrona upraw + praktyka I.4.2.3 - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia lub praktyka I.4.2.2 - Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.4 - Biologiczna ochrona upraw + praktyka I.4.2.4 - Zróżnicowana struktura upraw lub praktyka I.4.2.2 - Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.4 - Biologiczna ochrona upraw + praktyka I.4.2.3 - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.4 - Zróżnicowana struktura upraw

⁷ I.4.2.2 - praktyka Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.2.7 - Uproszczone systemy uprawy lub + praktyka I.4.2.8 - Wymieszanie słomy z glebą (także w połączeniu z innymi praktykami) – łączenie tych praktyk nie jest dopuszczalne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.2 - 8. Udział (%) realizacji praktyki (I.4.2.2) - Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe wraz z innymi wybranymi praktykami w ogólnej powierzchni według województw

Województwa	I.4.2.2 ¹	I.4.2.2+I.4.2.3 ²	I.4.2.2+I.4.2.4 ³	I.4.2.2+I.4.2.3 +I.4.2.4 ⁴	I.4.2.2+I.4.3 v I.4.2.2 +I.4.2.4+I.4.3 ⁵	I.4.2.2+I.4.4 v I.4.2.2+I.4.4 + ⁶	I.4.2.2 +(I.4.2.7 v I.4.2.8) ⁷	Powierzchnia całkowita w ha
Dolnośląskie	71,87	17,25	7,73	2,12	0,81	0,16	0,06	45 746,38
Kujawsko-pomorskie	66,66	19,83	9,20	3,54	0,58	0,20	0,00	107 155,18
Lubelskie	71,84	5,99	17,88	3,75	0,34	0,08	0,12	79 555,12
Lubuskie	44,07	13,31	28,93	13,08	0,27	0,28	0,05	40 545,85
Łódzkie	82,27	4,06	11,46	1,90	0,16	0,15	0,00	81 203,44
Małopolskie	70,04	1,63	27,00	1,06	0,24	0,03	0,00	9 548,14
Mazowieckie	71,82	8,33	16,37	2,72	0,63	0,13	0,01	123 584,18
Opolskie	68,06	24,93	4,44	2,20	0,04	0,16	0,16	43 146,50
Podkarpackie	72,81	6,04	19,07	2,03	0,01	0,04	0,00	14 871,57
Podlaskie	66,26	3,95	25,65	2,79	1,29	0,06	0,00	99 113,25
Pomorskie	42,41	17,24	25,23	14,10	0,61	0,41	0,00	55 836,89
Śląskie	75,27	10,18	11,15	2,55	0,40	0,46	0,00	20 707,17
Świętokrzyskie	72,53	3,50	19,03	4,01	0,71	0,23	0,00	15 247,25
Warmińsko-mazurskie	41,55	14,60	24,33	18,48	1,00	0,00	0,05	77 774,90
Wielkopolskie	72,78	16,67	7,20	2,51	0,63	0,19	0,02	169 309,59
Zachodniopomorskie	44,25	13,51	32,48	8,60	1,13	0,03	0,00	84 769,48
Polska	64,68	12,35	16,81	5,34	0,65	0,15	0,03	1 068 114,89

¹ I.4.2.2 - praktyka Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe

² I.4.2.2 - praktyka Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.2.3 - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia

³ I.4.2.2 -praktyka Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.2.4 - Zróżnicowana struktura upraw

⁴ I.4.2.2 - praktyka Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.2.3 - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.4 - Zróżnicowana struktura upraw

⁵ I.4.2.2 - praktyka Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe +praktyka I.4.2.4 - Zróżnicowana struktura upraw + praktyka I.4.3 - Integrowana produkcja roślin

⁶ I.4.2.2 -praktyka Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.4 - Biologiczna ochrona upraw lub praktyka I.4.2.2 - Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.4 - Biologiczna ochrona upraw + praktyka I.4.2.3 - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia lub praktyka I.4.2.2 - Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.4 - Biologiczna ochrona upraw + praktyka I.4.2.4 - Zróżnicowana struktura upraw lub praktyka I.4.2.2 - Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.4 - Biologiczna ochrona upraw + praktyka I.4.2.3 - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.4 - Zróżnicowana struktura upraw

⁷ I.4.2.2 - praktyka Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.2.7 - Uproszczone systemy uprawy lub + praktyka I.4.2.8 - Wymieszanie słomy z glebą (także w połączeniu z innymi praktykami) – **łączenie tych praktyk nie jest dopuszczalne.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.2 - 9. Powierzchnia (ha) grup upraw w ramach realizacji praktyki Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono praktykę I.4.2.2 według województw

Województwa	Uprawy polowe	Uprawy ogrodnicze	Zioła	Pozostałe*	Ugór	TUZ	Powierzchnia całkowita w ha
Dolnośląskie	45 139,66	284,92	5,32	3,98	312,28	0,22	45 746,38
Kujawsko-pomorskie	104 145,06	2 762,04	71,02	35,47	141,59		107 155,18
Lubelskie	77 917,47	1 111,04	284,08	33,68	207,61	1,24	79 555,12
Lubuskie	38 331,14	1 513,72	389,24	6,80	304,95		40 545,85
Łódzkie	79 098,64	1 224,02	82,70	88,03	685,91	24,14	81 203,44
Małopolskie	9 327,60	177,43	7,28	11,01	23,07	1,75	9 548,14
Mazowieckie	122 175,10	775,52	28,66	132,65	413,54	58,71	123 584,18
Opolskie	42 780,85	280,04	22,87	14,15	48,59		43 146,50
Podkarpackie	14 551,19	145,35	35,08	19,52	119,32	1,11	14 871,57
Podlaskie	98 536,16	225,61	59,16	19,61	231,89	40,82	99 113,25
Pomorskie	55 458,11	143,91	36,30	12,22	175,43	10,92	5 5836,89
Śląskie	20 394,50	46,19	2,51	9,92	244,84	9,21	20 707,17
Świętokrzyskie	14 696,00	332,29	76,99	8,41	124,94	8,62	15 247,25
Warmińsko-mazurskie	77 105,35	216,16	317,75	14,49	111,29	9,86	77 774,90
Wielkopolskie	166 357,75	2 499,20	167,27	38,08	237,53	9,76	169 309,59
Zachodniopomorskie	83 369,25	193,08	838,20	50,52	318,43		84 769,48
Polska	1 049 383,83	11 930,52	2 424,43	498,54	3 701,21	176,36	1 068 114,89

* truskawka + miododajne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.2 - 10. Udział (%) grup upraw w ramach realizacji praktyki Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono praktykę I.4.2.2 według województw

Województwa	Uprawy polowe	Uprawy ogrodnicze	Zioła	Pozostałe*	Ugór	TUZ	Powierzchnia całkowita w ha
Dolnośląskie	98,67	0,62	0,01	0,01	0,68	0,00	45 746,38
Kujawsko-pomorskie	97,19	2,58	0,07	0,03	0,13		107 155,18
Lubelskie	97,94	1,40	0,36	0,04	0,26	0,00	79 555,12
Lubuskie	94,54	3,73	0,96	0,02	0,75		40 545,85
Łódzkie	97,41	1,51	0,10	0,11	0,84	0,03	81 203,44
Małopolskie	97,69	1,86	0,08	0,12	0,24	0,02	9 548,14
Mazowieckie	98,86	0,63	0,02	0,11	0,33	0,05	123 584,18
Opolskie	99,15	0,65	0,05	0,03	0,11		43 146,50
Podkarpackie	97,85	0,98	0,24	0,13	0,80	0,01	14 871,57
Podlaskie	99,42	0,23	0,06	0,02	0,23	0,04	99 113,25
Pomorskie	99,32	0,26	0,07	0,02	0,31	0,02	5 5836,89
Śląskie	98,49	0,22	0,01	0,05	1,18	0,04	20 707,17
Świętokrzyskie	96,38	2,18	0,50	0,06	0,82	0,06	15 247,25
Warmińsko-mazurskie	99,14	0,28	0,41	0,02	0,14	0,01	77 774,90
Wielkopolskie	98,26	1,48	0,10	0,02	0,14	0,01	169 309,59
Zachodniopomorskie	98,35	0,23	0,99	0,06	0,38		84 769,48
Polska	98,25	1,12	0,23	0,05	0,35	0,02	1 068 114,89

* truskawka + miododajne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Wnioski i rekomendacje

Międzyplony ozime i wsiewki śródplonowe mają za zadanie pokrycie gleby roślinnością, szczególnie w okresach newralgicznych, w których gleby narażone są na erozję i wymywanie składników pokarmowych. Dodatkowo taka uprawa może także zwiększać pochłanianie CO₂ w rolnictwie poprzez wiązanie węgla w materii organicznej.

Na etapie planowania podjęto decyzję, iż w ramach praktyki I.4.2.7 – *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* wsparciem objętych będzie corocznie około 310 tys. ha. Jednak oczekiwania rolników okazały się dość duże, a powierzchnia deklarowana wyniosła aż 1 068 114,89 ha, co stanowi 7,83% w odniesieniu do powierzchni użytków rolnych zgłoszonej do PWD.

Analiza złożonych wniosków w ramach Praktyki I.4.2.7 – *Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe* wskazuje, że chęć realizacji niniejszej praktyki zgłosili w szczególności wnioskodawcy w wieku 41-64 lata (61,1% wnioskodawców), kierujący gospodarstwami rolnymi w grupie obszarowej 10-50 ha UR, ale i powyżej 100 ha, w typie rolniczym zarówno roślinnym (54,3% zgłoszonej powierzchni) jak i zwierzęcym (39,3% zgłoszonej powierzchni), zlokalizowanymi zasadniczo w powiatach północno-wschodniej i wschodniej oraz centralnej Polski.

Nasza rekomendacja jest jednoznaczna – takim wsparciem należy objąć każdego roku (na ile będzie to możliwe) powierzchnie w granicach 300-500 tys. ha w celu poprawy ochrony gleby, ograniczenia wymywania biogenów do wód oraz zwiększenia pochłaniania CO₂ – kwestia gromadzenia węgla organicznego w glebie.

4.2.3 a. Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia - wariant podstawowy (1 pkt /ha)

Ochal Piotr, Madej Andrzej, Witorożec-Piechnik Agata, Kopiński Jerzy, Łysiak Magdalena

W ramach ekoschematu - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi przewidziano dofinansowanie do opracowania i przestrzegania planu nawożenia w dwóch wariantach: podstawowym i z wapnowaniem.

Za realizację praktyki „Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia” można otrzymać w wariantach: podstawowy -1 pkt / ha, z wapnowaniem – 3 pkt / ha.

Celem praktyki jest racjonalne zarządzanie nawożeniem dostosowane do zasobności gleb oraz potrzeb roślin z wykorzystaniem wyników analizy gleb i systemów wspomagania decyzji w zakresie nawożenia. Działania te, mają na celu bezpośrednie ograniczenie zużycia nawozów mineralnych. Opracowanie i przestrzeganie planu nawozowego może również przyczynić się do ograniczenia emisji tlenków azotu do atmosfery, wspiera ochronę jakości powietrza. Ponadto właściwe dawkowanie nawozów pozwala na ograniczenie spływu, szczególnie azotu i fosforu, do wód powierzchniowych i podziemnych, przyczyniając się do poprawy ich jakości.

Plan nawozowy sporządza się do powierzchni gruntów ornych i trwałych użytków zielonych w gospodarstwie z wyjątkiem powierzchni gruntów, do których rolnik ubiega się o płatności do: (i) obszarów z roślinami miododajnymi, chyba że do tych gruntów plan zostanie sporządzony po dniu 31 sierpnia, (ii) integrowanej produkcji roślin oraz (iii) Wieloletnich pasów kwietnych (interwencja rolno-środowiskowo-klimatyczna).

Plan nawozowy ma być oparty na bilansie N oraz chemicznej analizie gleby (w zakresie zasobności w składniki pokarmowe P, K, i Mg oraz pH), której wyniki zachowują ważność przez okres 4 lata od dnia jej wykonania, wykonywaną w laboratorium wykonującym badania agrochemiczne gleb w oparciu o próbki gleby pobrane zgodnie z normą w zakresie pobierania próbek do badań agrochemicznych gleby z poszczególnych działek rolnych położonych na gruntach ornych i trwałych użytkach zielonych.

Plan nawozowy ma określać dawki składników pokarmowych (N, P, K i Mg) oraz potrzeby wapnowania. Sporządza się go na piśmie lub przy użyciu narzędzia INTER-NAW (dostępnego na stronie: <https://internaw.pl/>) lub innego narzędzia służącego opracowaniu planu nawozowego. Rolnika obowiązuje przestrzeganie planu nawozowego – przy czym dopuszczalne jest stosowanie dawek nawozów niższych niż określone w planie nawozowym.

Wsparcie w zakresie wapnowania do danej działki rolnej przysługuje raz na 4 lata do gruntów, o $\text{pH} \leq 5,5$, które zostały poddane zabiegowi wapnowania, jeżeli rolnik w terminie 4 lat poprzedzających rok złożenia wniosku o przyznanie płatności nie otrzymał z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej decyzji w sprawie przyznania dofinansowania na zakup nawozu wapniowego.

Rolnik ma posiadać plan nawozowy opracowany najpóźniej w terminie 25 dni od dnia, w którym upływa termin składania wniosków o przyznanie płatności, z tym, że taki plan może uwzględniać również nawożenie działek z uprawami ozimymi deklarowanymi jako plon główny w 2023 r. lub do 30 września danego roku (w przypadku upraw ozimych wysiewanych w roku złożenia wniosku).

Dodatkowo, rolnik ma obowiązek:

- prowadzenia rejestru zabiegów agrotechnicznych, który zawiera odpowiednie informacje lub posiadania dokumentów w postaci papierowej lub elektronicznej zawierających te informacje na temat zastosowania i przestrzegania dawek wynikających z planu nawozowego z uwzględnieniem stosowania nawozu wapniowego, jeśli dotyczy,
- posiadania imiennego dokumentu potwierdzającego zakup nawozu wapniowego, w którym wskazano jego ilość.

W kampanii 2023 roku powierzchnia gruntów objętych praktyką I.4.2.3a wyniosła 1 495 586,97 ha, co stanowiło 10,58% areału wszystkich użytków rolnych (UR) zgłaszanych do PWD. Największą powierzchnię zgłoszono w województwie wielkopolskim (244 618,25 ha, co stanowiło 15,06 % wszystkich użytków rolnych zgłaszanych do PWD. Dużą powierzchnię zgłoszono także w województwach: warmińsko-mazurskim (208 215 ha), kujawsko-pomorskim (193 529 ha), pomorskim (168 583 ha) i zachodniopomorskim (157 047 ha). Najmniejszą powierzchnię praktyka I.4.2.3a obejmowała województwo małopolskie – 4 306 ha, co stanowiło 0,91% pow. UR objętych PWD. Małe powierzchnie objęte praktyką odnotowano także w województwach: świętokrzyskim – 11 133 ha (2,25% PWD), podkarpackim – 13 264 ha (2,42% PWD) i śląskim – 19 665 ha (5,79% PWD).

Tabela I.4.2.3a - 1. Powierzchnia zgłoszona w ramach praktyki I.4.2.3a oraz jej udział w ogólnej powierzchni UR zgłoszonej do PWD (podstawowe wsparcie dochodów) według województw

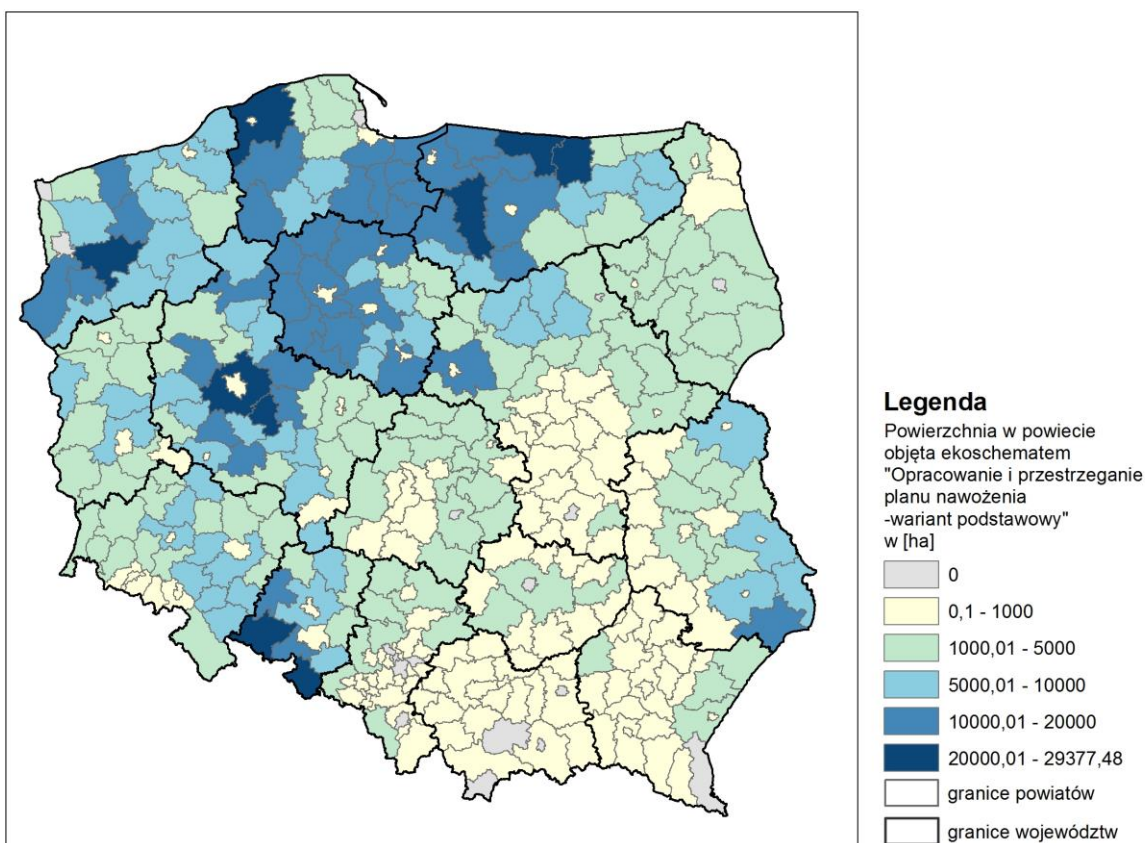
Województwa	UR* objęte wsparciem w ha	Udział powierzchni praktyki w pow. UR zgłoszonych do PWD w %	Powierzchnia UR* zgłoszonych do PWD w ha	Liczba producentów** w liczbach bezwzględnych
Dolnośląskie	110 876,03	12,25	905 350,11	39 670
Kujawsko-pomorskie	193 529,18	19,30	1 002 957,09	52 418
Lubelskie	59 730,89	4,39	1 360 958,77	136 008
Lubuskie	49 902,51	11,25	443 387,90	15 551
Łódzkie	31 966,39	3,41	938 564,01	96 043
Małopolskie	4 306,08	0,91	473 037,76	84 197
Mazowieckie	90 348,23	5,20	1 736 120,11	172 098
Opolskie	101 243,08	19,73	513 241,91	22 955
Podkarpackie	13 264,07	2,42	548 344,87	71 204
Podlaskie	31 157,45	3,06	1 016 753,39	70 900
Pomorskie	168 583,42	23,07	730 613,53	32 628
Śląskie	19 665,11	5,79	339 585,74	35 207
Świętokrzyskie	11 133,35	2,25	495 410,62	59 636
Warmińsko-mazurskie	208 215,55	19,14	1 087 758,07	37 721
Wielkopolskie	244 618,25	15,06	1 624 585,94	100 026
Zachodniopomorskie	157 047,38	17,03	922 234,72	24 590
Polska	1 495 586,97	10,58	14 138 904,54	1 050 852

* dane ARiMR za 2023 r.

** Sprawozdanie z działalności ARiMR za 2023 r.

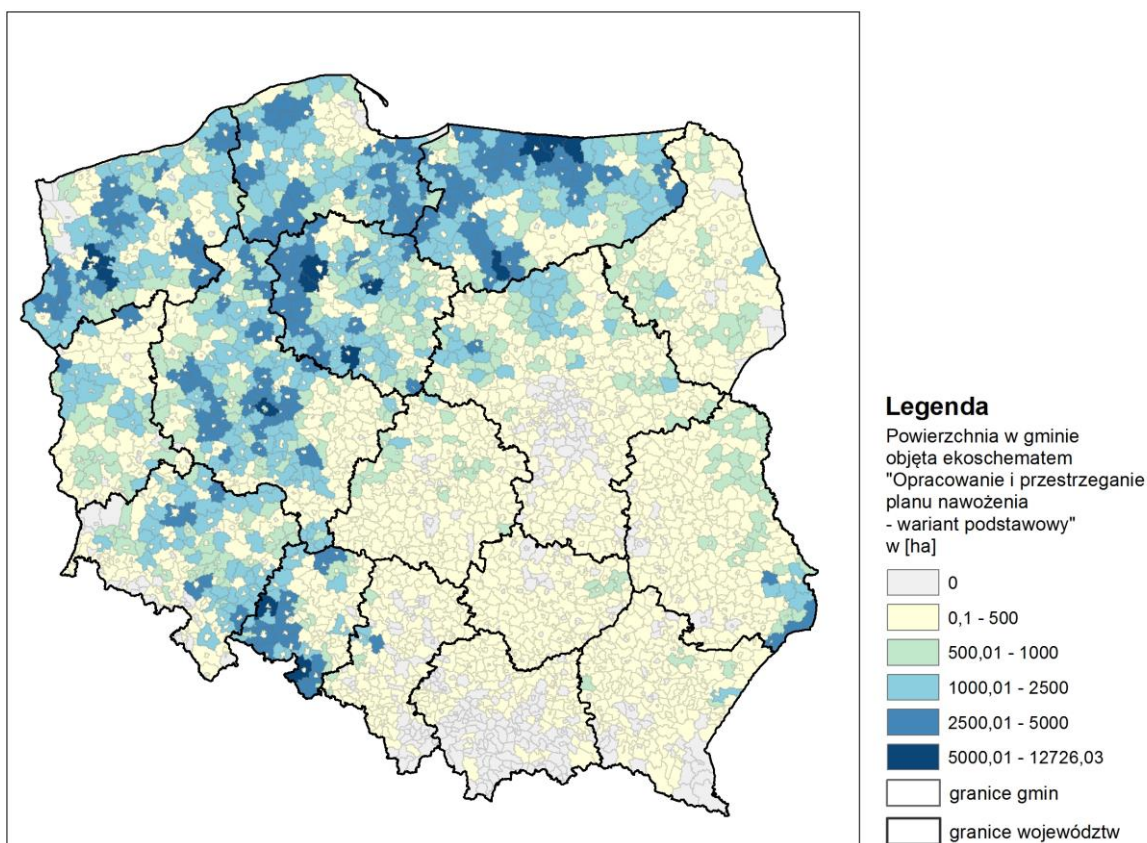
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Przestrzenny rozkład areału upraw zgłoszonych w ramach praktyki przedstawiono na mapach I.4.2.3a-1 oraz I.4.2.3a-2. W skali powiatów (mapa I.4.2.3a-1) największy areał (pow. 20 tys. ha) zgłoszonych do praktyki upraw odnotowano w powiatach: głubczyckim, nyskim (woj. opolskie), słupskim (woj. pomorskie), bartoszyckim, kętrzyńskim (woj. warmińsko-mazurskie), poznańskim, średzkim (woj. wielkopolskie). Najmniejszy areał (< 1 tys. ha) zgłoszono w powiatach województw: podkarpackiego, małopolskiego, świętokrzyskiego, części lubelskiego, mazowieckiego śląskiego.

Mapa I.4.2.3a - 1. Powierzchnia objęta płatnościami w ramach praktyki I.4.3.3a – Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant podstawowy, według powiatów
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Zaznaczają się także znaczne różnice pomiędzy gminami w granicach tych samych powiatów, jeśli chodzi o powierzchnie użytków rolnych objętych płatnościami w ramach praktyki (mapa I.4.2.3a-2). Występuje wyraźna linia podziału oddzielająca obszar małego i dużego zainteresowania praktyką, przebiegająca od wschodniej granicy województwa warmińsko-mazurskiego po opolskie.

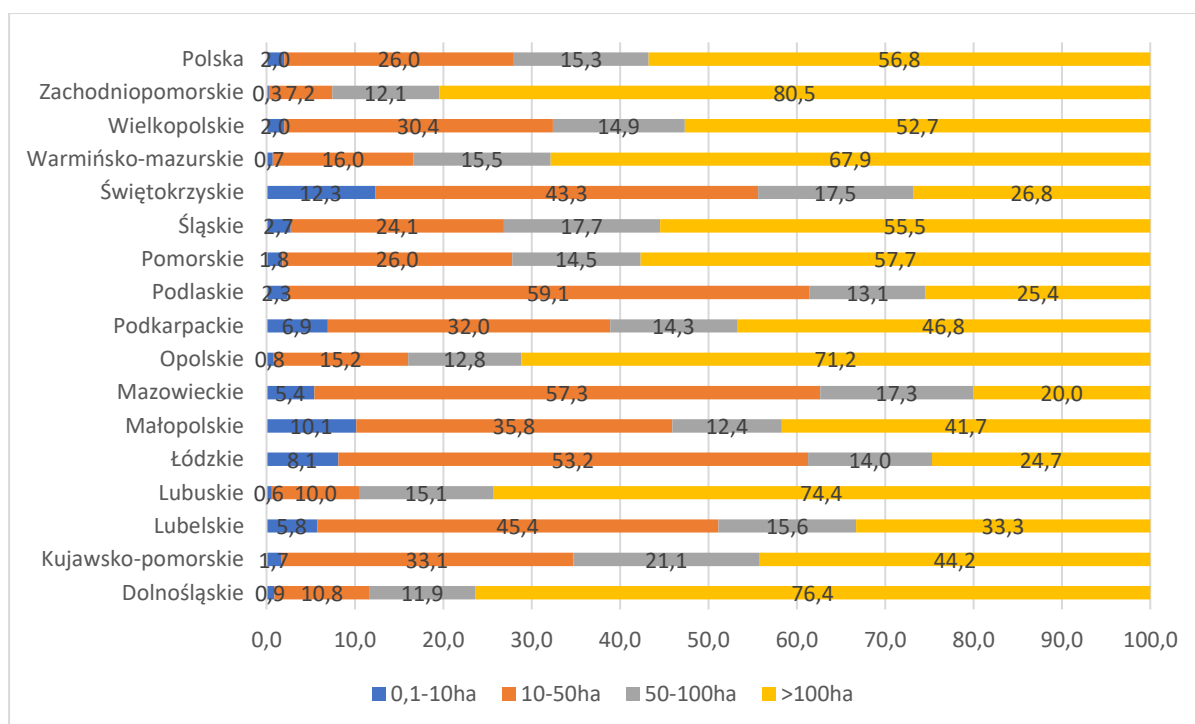
Mapa I.4.2.3a - 2. Powierzchnia objęta płatnościami w ramach praktyki I.4.3.3a – Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant podstawowy według gmin
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

W Polsce największy udział (56,8%) w realizacji praktyki I.4.2.3a miały grunty należące do gospodarstw dużych o powierzchni powyżej 100 ha; znacznie mniej (26,0%) – w gospodarstwach o powierzchni 10 – 50 ha; 15,3% - w gospodarstwach o powierzchni 50-100 ha i tylko 2,0% w gospodarstwach najmniejszych do 10 ha (wykres I.4.2.3a-1). Największym udziałem powierzchni objętych praktyką, wśród gospodarstw o powierzchni do 10 ha, wyróżniały się województwa: świętokrzyskie (12,3%), małopolskie (10,1%) oraz łódzkie (8,1%). W gospodarstwach o powierzchni 10-50 ha UR w województwach: podlaskim (59,1%), mazowieckim (57,3%), łódzkim (53,2%). W przypadku gospodarstw o powierzchni 50-100 ha UR przodowało województwo kujawsko-pomorskie (21,1%). W grupie gospodarstw największych (powyżej 100 ha UR) największą powierzchnią zgłoszoną do tej praktyki wyróżniało się województwo zachodniopomorskie (80,5%), dolnośląskie (76,4%), lubuskie (74,4%) i opolskie (71,2%).

Tabela I.4.2.3a - 2. Powierzchnia (ha) praktyki I.4.2.3a w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych UR i województw

Województwa	Powierzchnia ogółem w ha	Grupy obszarowe UR w ha				
		<1	1-10	10-50	50-100	>100
Dolnośląskie	110 876,03		965,63	12 003,02	13 202,83	84 704,55
Kujawsko-pomorskie	193 529,18		3 200,67	64 017,49	40 774,40	85 536,62
Lubelskie	59 730,89		3 434,73	27 108,56	9 315,79	19 871,81
Lubuskie	49 902,51		295,07	4 972,38	7 516,49	37 118,57
Łódzkie	31 966,39		2 595,67	16 995,91	4 474,31	7 900,50
Małopolskie	4 306,08		437,03	1 540,19	534,40	1 794,46
Mazowieckie	90 348,23	0,40	4 889,28	51 728,90	15 639,41	18 090,24
Opolskie	101 243,08		816,06	15 412,79	12 971,17	72 043,06
Podkarpackie	13 264,07		917,98	4 241,68	1 899,60	6 204,81
Podlaskie	31 157,45	0,37	727,76	18 424,67	4 085,35	7 919,30
Pomorskie	168 583,42		3 022,01	43 872,94	24 478,10	97 210,37
Śląskie	19 665,11		537,28	4 746,73	3 472,56	10 908,54
Świętokrzyskie	11 133,35		1 372,34	4 820,94	1 950,77	2 989,30
Warmińsko-mazurskie	208 215,55		1 450,74	33 239,33	32 221,69	141 303,79
Wielkopolskie	244 618,25		4 900,37	74 382,99	36 536,04	128 798,85
Zachodniopomorskie	157 047,38		451,47	11 229,21	19 006,48	126 360,22
Polska	1 495 586,97	0,77	30 014,09	388 737,73	228 079,39	848 754,99

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Wykres I.4.2.3a - 1. Struktura (%) powierzchni praktyki I.4.2.3 dla wariantu podstawowego, według grup obszarowych UR gospodarstw i województw

Tabela I.4.2.3a - 3. Struktura (%) powierzchni gospodarstwach rolnych w ha użytków rolnych według grup obszarowych UR i województw

Województwa	Powierzchnia UR ogółem w ha	Grupy obszarowe UR w ha				
		<1	1-10	10-50	50-100	>100
Dolnośląskie	913 623	0,1	15,4	27,6	15,0	41,9
Kujawsko-pomorskie	1 055 432	0,1	13,5	46,7	15,4	24,3
Lubelskie	1 384 106	0,1	37,5	43,7	9,5	9,2
Lubuskie	444 053	0,1	10,9	24,8	16,3	48,0
Łódzkie	981 260	0,1	39,7	46,6	7,1	6,5
Małopolskie	557 374	0,5	63,7	22,1	5,6	8,1
Mazowieckie	1 984 920	0,1	33,3	48,7	8,3	9,6
Opolskie	518 316	0,1	12,1	29,9	16,2	41,7
Podkarpackie	573 055	0,4	55,7	23,2	8,5	12,2
Podlaskie	1 099 888	0,0	17,9	60,3	12,1	9,6
Pomorskie	773 172	0,1	12,5	35,6	15,1	36,8
Śląskie	390 214	0,3	35,1	31,3	13,1	20,2
Świętokrzyskie	499 349	0,2	53,7	34,8	6,7	4,6
Warmińsko-mazurskie	1 073 150	0,0	8,0	36,9	17,2	37,9
Wielkopolskie	1 776 906	0,1	16,9	43,7	12,1	27,2
Zachodniopomorskie	928 067	0,0	6,6	20,7	17,8	54,9
Polska	14 952 885	0,1	25,3	39,4	12,0	23,1

Źródło: GUS, 2023, PSR 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020

W tabelach I.4.2.3a-4 i I.4.2.3a-5 zestawiono dane o liczbie producentów realizujących praktykę według grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem rolnym.

W 2023 roku w skali całego kraju wnioski o płatność w ramach praktyki I.4.2.3a złożyło 31 373 beneficjentów. Najliczniejszą grupę (16 249) stanowili rolnicy w wieku 41-64 lata (51,8%), w tym najwięcej beneficjentów złożyło wnioski w województwach: wielkopolskim (2 864), kujawsko-pomorskim (2 315) i mazowieckim (2 048). Zróżnicowanie udziału beneficjentów w tej grupie wiekowej wynosiło od 44,5% w woj. lubuskim do 55,9% w woj. łódzkim. Liczba beneficjentów w wieku poniżej 40 lat wynosiła 12 516 (39,9%), a ich udział w poszczególnych województwach wahał się od 32,5% w zachodniopomorskim do 45,4% w podlaskim i 45,3% w śląskim. Znacznie mniejsza była liczba beneficjentów w wieku powyżej 64 lat – 1 731 (5,5%), a udział wahał się od 2,6% w woj. podlaskim do 9% w woj. lubuskim i 8,9% w zachodniopomorskim.

Zgromadzone dane zawierały także wnioski bez informacji o wieku wnioskodawcy (877 wniosków), które stanowiły 2,8% w całym zestawieniu, a ich udział był najwyższy w województwach zachodniopomorskim (10,5%), i lubuskim (9,3%) (wykres I.4.2.3a-2).

Tabela I.4.2.3a - 4. Liczba producentów zgłaszających chęć realizacji praktyki I.4.2.3a według grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem i województw

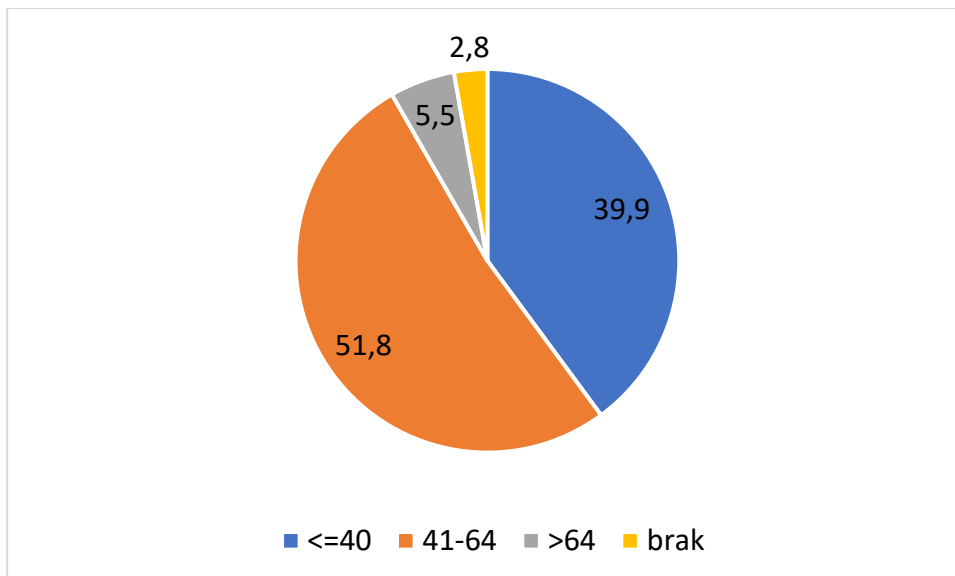
Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem	
	<=40	41-64	>64	brak	liczba	%
Dolnośląskie	471	608	96	77	1 252	4,0
Kujawsko-pomorskie	1 716	2 315	248	93	4 372	13,9
Lubelskie	936	1 262	117	25	2 340	7,5
Lubuskie	220	263	53	55	591	1,9
Łódzkie	598	842	60	7	1 507	4,8
Małopolskie	93	113	7	3	216	0,7
Mazowieckie	1 717	2 048	130	20	3 915	12,5
Opolskie	498	606	63	74	1 241	4,0
Podkarpackie	200	254	31	9	494	1,6
Podlaskie	579	653	33	11	1 276	4,1
Pomorskie	1 237	1 796	227	119	3 379	10,8
Śląskie	202	213	16	15	446	1,4
Świętokrzyskie	250	347	25	2	624	2,0
Warmińsko-mazurskie	1 117	1 389	195	101	2 802	8,9
Wielkopolskie	2 225	2 864	305	118	5 512	17,6
Zachodniopomorskie	457	676	125	148	1 406	4,5
Polska	12 516	16 249	1 731	877	31 373	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.3a - 5. Udział (%) producentów realizujących praktykę I.4.2.3a według grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem i województw

Województwa	Grupy wiekowe w latach			
	<=40	41-64	>64	brak
Dolnośląskie	37,6	48,6	7,7	6,2
Kujawsko-pomorskie	39,2	53,0	5,7	2,1
Lubelskie	40,0	53,9	5,0	1,1
Lubuskie	37,2	44,5	9,0	9,3
Łódzkie	39,7	55,9	4,0	0,5
Małopolskie	43,1	52,3	3,2	1,4
Mazowieckie	43,9	52,3	3,3	0,5
Opolskie	40,1	48,8	5,1	6,0
Podkarpackie	40,5	51,4	6,3	1,8
Podlaskie	45,4	51,2	2,6	0,9
Pomorskie	36,6	53,2	6,7	3,5
Śląskie	45,3	47,8	3,6	3,4
Świętokrzyskie	40,1	55,6	4,0	0,3
Warmińsko-mazurskie	39,9	49,6	7,0	3,6
Wielkopolskie	40,4	52,0	5,5	2,1
Zachodniopomorskie	32,5	48,1	8,9	10,5
Polska	39,9	51,8	5,5	2,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Wykres I.4.2.3a - 2. Udział % beneficjentów w ramach praktyki I.4.2.3a według grup wiekowych w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

W tabeli I.4.2.3a-6 zaprezentowano dane dotyczące rodzaju produkcji rolnej w gospodarstwach realizujących praktykę „Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia”. Największy udział powierzchni użytków rolnych objętych praktyką I.4.2.3a odnotowano w roku 2023 w gospodarstwach o roślinnym kierunku produkcji (ogółem w kraju ok. 61,8%).

W gospodarstwach specjalizujących się w produkcji zwierzęcej udział powierzchni objętej praktyką wynosił 28,55%. Najmniejszy udział w realizacji tej praktyki miały gospodarstwa o produkcji mieszanej (9,65% powierzchni). Największy udział powierzchni (powyżej 70%) w gospodarstwach o produkcji roślinnej obserwowano w województwach: zachodniopomorskim, podkarpackim, lubelskim, dolnośląskim i lubuskim, a najmniejszy (poniżej 45%) w woj.: wielkopolskim, mazowieckim i podlaskim. Największym udziałem powierzchni objętych tą praktyką wśród gospodarstw o produkcji zwierzęcej wyróżniało się województwo podlaskie (63,1%), a najmniejszym województwo podkarpackie (13,8%). Największy udział powierzchni dla tej praktyki w gospodarstwach o mieszanym kierunku produkcji obserwowano w województwie małopolskim (23,8%), a najmniejszy w województwie podlaskim (niepełna 4%).

Tabela I.4.2.3a - 6. Udział powierzchni zgłoszonych do praktyki I.4.2.3a według typów rolniczych gospodarstw i województw

Województwa	Typ rolniczy gospodarstwa			Ogółem w ha
	mieszane	roślinne	zwierzęce	
Dolnośląskie	7,04	76,08	16,88	110 876,03
Kujawsko-pomorskie	7,71	56,03	36,26	193 529,18
Lubelskie	7,69	77,51	14,80	59 730,89
Lubuskie	8,97	74,04	16,99	49 902,51
Łódzkie	8,01	56,47	35,52	31 966,39
Małopolskie	23,81	53,39	22,80	4 306,08
Mazowieckie	7,29	42,40	50,32	90 348,23
Opolskie	18,27	64,05	17,68	101 243,08
Podkarpackie	8,03	78,16	13,81	13 264,07
Podlaskie	3,96	32,98	63,06	31 157,45
Pomorskie	8,33	66,61	25,06	168 583,42
Śląskie	12,33	55,23	32,44	19 665,11
Świętokrzyskie	6,13	66,77	27,09	11 133,35
Warmińsko-mazurskie	9,14	68,77	22,09	208 215,55
Wielkopolskie	14,81	43,67	41,52	244 618,25
Zachodniopomorskie	5,83	78,61	15,56	157 047,38
Polska	9,65	61,80	28,55	1 495 586,97

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Ogółem liczba beneficjentów, którzy złożyli wnioski o płatność w ramach praktyki I.4.2.3a wynosiła 31 373, w tym najwięcej w województwie wielkopolskim – 5 512, kujawsko-pomorskim – 4 372 i mazowieckim – 3 915 (tab. I.4.2.3a-7). Najmniej popularną tą praktyką była w województwie małopolskim – 216 beneficjentów. Mało zgłoszeń do tej praktyki zaobserwowano w województwach: śląskim – 446, podkarpackim – 494, lubuskim – 591 i świętokrzyskim – 624. W pozostałych województwach liczba beneficjentów wynosiła

w granicach 1 241 – 3 379.

Tabela I.4.2.3a - 7. Udział producentów w praktyce I.4.2.3a w odniesieniu do ogólnej liczby producentów zgłoszonych do PWD (podstawowe wsparcie dochodów) według województw

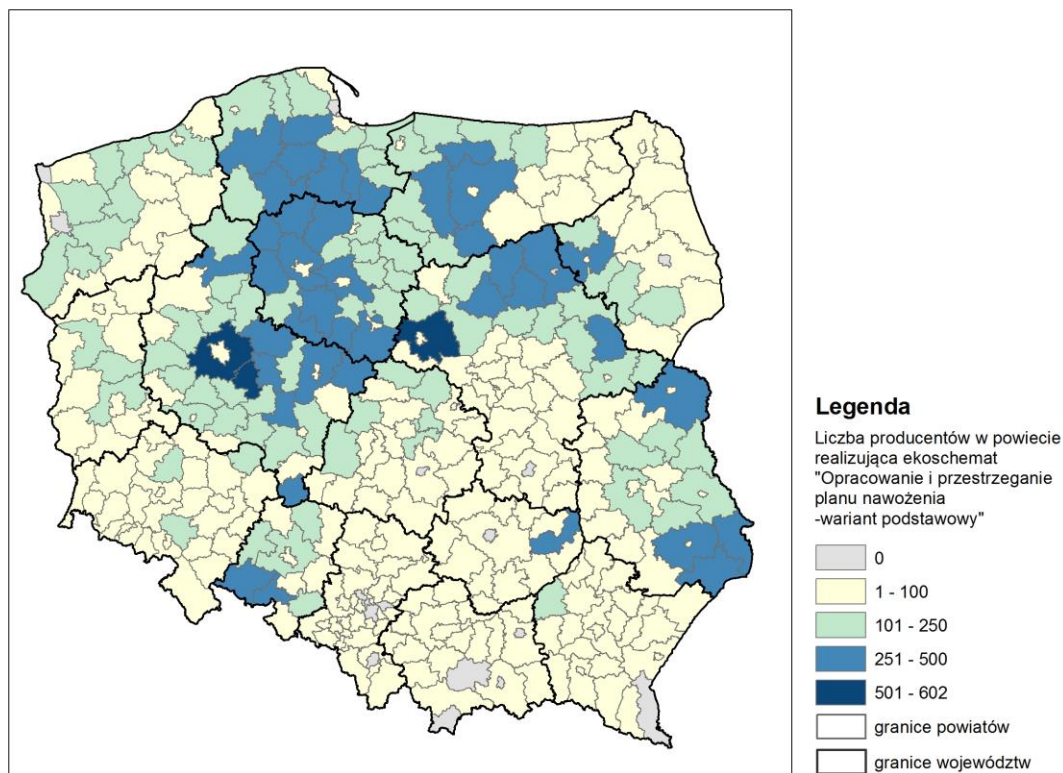
Województwa	Producenci realizujący praktykę	Udział producentów w praktyce do ogólnej liczby rolników zgłoszonych do PWD w %	Liczba producentów* zgłoszonych do PWD w liczbach bezwzględnych
Dolnośląskie	1 252	3,16	39 670
Kujawsko-pomorskie	4 372	8,34	52 418
Lubelskie	2 340	1,72	136 008
Lubuskie	591	3,80	15 551
Łódzkie	1 507	1,57	96 043
Małopolskie	216	0,26	84 197
Mazowieckie	3 915	2,27	172 098
Opolskie	1 241	5,41	22 955
Podkarpackie	494	0,69	71 204
Podlaskie	1 276	1,80	70 900
Pomorskie	3 379	10,36	32 628
Śląskie	446	1,27	35 207
Świętokrzyskie	624	1,05	59 636
Warmińsko-mazurskie	2 802	7,43	37 721
Wielkopolskie	5 512	5,51	100 026
Zachodniopomorskie	1 406	5,72	24 590
Polska	31 373	2,99	1 050 852

* dane ARiMR za 2023 r.

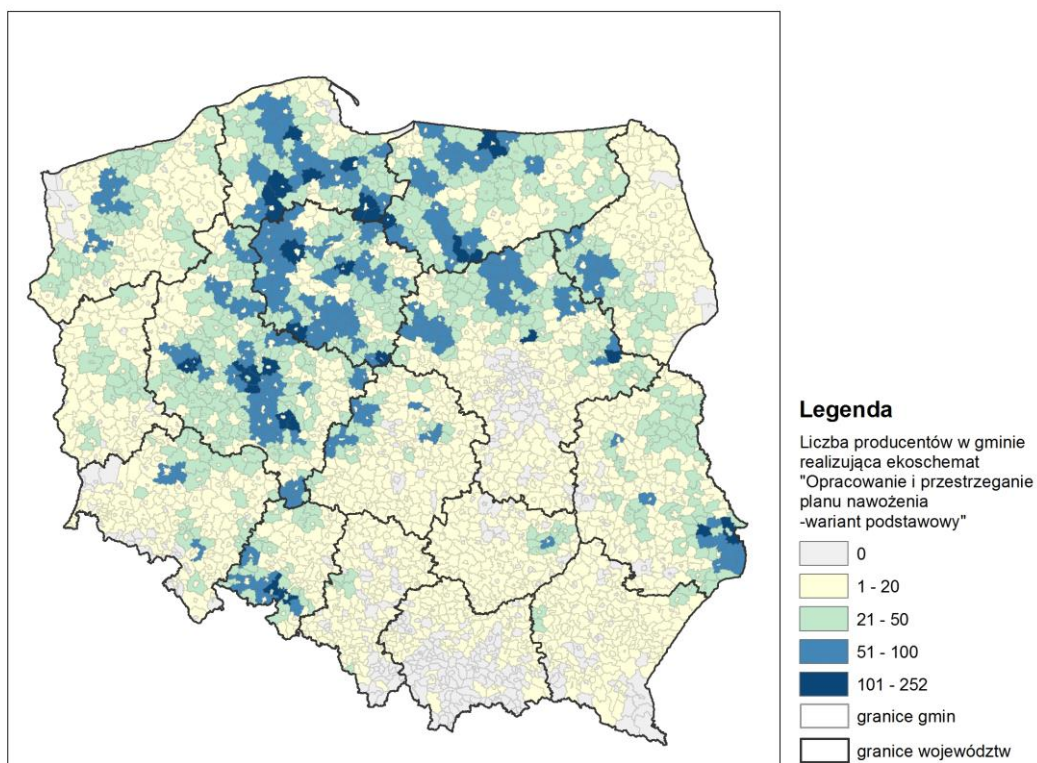
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Zainteresowanie praktyką w ramach poszczególnych województw i powiatów było niejednorodne (mapa I.4.2.3a-3). Powyżej 500 producentów rolnych biorących udział w realizacji tego działania odnotowano w powiatach: średzkim i poznańskim (woj. wielkopolskie), plockim (woj. mazowieckie). Znaczne zainteresowanie tj. udział 250-500 producentów w skali powiatu obserwowano w województwach kujawsko-pomorskim i pomorskim oraz w pewnej części województw warmińsko-mazurskiego, północnej części mazowieckiego, lubelskiego i wielkopolskiego.

W pojedynczych gminach liczba producentów realizujących praktykę sięgała 252 (mapa I.4.2.3a-4). W znacznej liczbie gmin województw podkarpackiego i małopolskiego, a także w południowej części mazowieckiego zabrakło zainteresowania rolników omawianą praktyką. W znacznej liczbie gmin wymienionych województw oraz we wschodniej części podlaskiego, w świętokrzyskim i śląskim udział w realizacji praktyki wzięło nie więcej niż 20 producentów.

Mapa I.4.2.3a - 3. Liczba producentów deklarująca udział w realizacji praktyki I.4.2.3a – Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant podstawowy, według powiatów
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Mapa I.4.2.3a - 4. Liczba producentów deklarująca udział w realizacji praktyki I.4.2.3a – Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant podstawowy, według gmin
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Praktyka I.4.2.3a w wielu przypadkach była realizowana łącznie z innymi działaniami. Całkowita powierzchnia użytków rolnych zgłoszonych do płatności wyłącznie z tytułu realizacji praktyki „Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia-wariant podstawowy” w skali kraju wynosiła ok. 309 tys. ha, z czego największy areał odnotowano w województwie wielkopolskim (blisko 74 tys. ha) i kujawsko-pomorskim (ponad 45 tys. ha), a najmniejszy w województwie małopolskim (niewiele ponad 1,1 tys. ha) (tab. I.4.2.3a-8). Najczęściej praktykę I.4.2.3a Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia-wariant podstawowy, łączono z praktyką (I.4.2.7)- „Uproszczone systemy uprawy” (łącznie blisko 560 tys. ha). Największe powierzchnie upraw objętych tymi dwoma praktykami odnotowano w województwach: wielkopolskim (ok. 94 tys. ha), kujawsko-pomorskim (81,5 tys. ha) i zachodniopomorskim (ok. 81 tys. ha) a najmniejszą powierzchnię w województwie małopolskim (ok. 0,5 tys. ha). Największy udział procentowy te dwie połączone praktyki miały w województwie dolnośląskim (niespełna 55%), a najmniejszy w województwie małopolskim (10,92%). Producenci chętnie łączyli także opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia w wariantcie podstawowym (I.4.2.3 a) z praktyką (I.4.2.8) - „Wymieszanie słomy z glebą” (łącznie blisko 208 tys. ha w skali kraju). Największą powierzchnię obie te praktyki stanowiły w województwie wielkopolskim (26,6 tys. ha), kujawsko-pomorskim (23,5 tys. ha) i pomorskim(ok. 23 tys. ha). Najmniejszą powierzchnię do tych działań dedykowano w województwie małopolskim (1,3 tys. ha). W trzeciej kolejności pod względem powierzchni upraw (blisko 119 tys. ha) dało połączenie praktyk: (I.4.2.3a) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + (I.4.2.2) -Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe. Największe powierzchnie dedykowano pod te działania w województwach: wielkopolskim (ok. 25,5 tys. ha) i kujawsko-pomorskim (ok. 20 tys. ha). Najmniejszą powierzchnię (poniżej 1 tys. ha) objęto tymi działaniami w województwach: małopolskim, świętokrzyskim i podkarpackim. Połączenie trzech praktyk (I.4.2.3a) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia i praktyki (I.4.2.4) –Zróżnicowana struktura upraw + praktyka I.4.2.7 – Uproszczone systemy uprawy zrealizowano na powierzchni blisko 114 tys. ha w całym kraju, z czego najwięcej w województwie warmińsko-mazurskim (ok. 37,5 tys. ha), a najmniej w małopolskim (niespełna 0,5 tys. ha). Praktyka I.4.2.3 a Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.4 – Zróżnicowana struktura upraw realizowane były na powierzchni ponad 82 tys. ha. Trzy praktyki: I.4.2.3 a Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.2 – Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.2.4 – Zróżnicowana struktura upraw objęły obszar ponad 50 tys. ha. Praktyki I.4.2.3. a - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia+ praktyka I.4.2.4 – Zróżnicowana struktura upraw + praktyka

I.4.2.8 – Wymieszanie słomy z glebą zastosowano na powierzchni niespełna 44 tys. ha.

Udział powierzchni objętych praktyką I.4.2.3 a, opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia w skali kraju wyniósł 20,65% powierzchni. Największą powierzchnię pod tą praktykę przeznaczono w województwie podlaskim 38,35% i mazowieckim 37,98%. Najmniejsze zainteresowanie odnotowano w województwie dolnośląskim i zachodniopomorskim około 10%. Największym zainteresowaniem cieszyło się połączenie praktyki I.4.2.3. a Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyki I.4.2.7 – Uproszczone systemy uprawy, co dało udział na poziomie ponad 37%. W tej grupie dominowało województwo dolnośląskie z udziałem niespełna 55%, na przeciwnym biegunie znalazło się województwo małopolskie z wynikiem niespełna 11%.

Tabela I.4.2.3a - 8. Powierzchnia UR zgłoszonych przez producentów w ramach praktyki I.4.2.3a (Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia) wraz z innymi wybranymi praktykami według województw

Województwa	OPN ¹	OPN + MPW ²	OPN + MPW + ZSU ³	OPN + USU ⁴	OPN + WSG ⁵	OPN + ZSU ⁶	OPN + ZSU + USU ⁷	OPN + ZSU + WSG ⁸	Pozostałe	Powierzchnia całkowita w ha
	I.4.2.3	(I.4.2.3+I.4.2.2)	(I.4.2.3+I.4.2.2 + I.4.2.4)	(I.4.2.3+I.4.2.7	(I.4.2.3+I.4.2.8)	(I.4.2.3+I.4.2.4)	(I.4.2.3+I.4.2.4 + I.4.2.7)	(I.4.2.3+I.4.2.4 + I.4.2.8)		
Dolnośląskie	10 743,7	7 325,4	891,4	60 959,9	17 980,0	1 826,3	6 910,5	3 830,4	408,4	110 876,0
Kujawsko-pomorskie	45 133,4	20 303,5	3 539,1	81 356,6	23 546,5	7 775,4	8 737,2	2 314,4	823,1	193 529,2
Lubelskie	10 095,2	4 189,2	2 623,5	16 821,0	14 327,1	2 606,4	4 436,8	4 337,9	293,8	59 730,9
Lubuskie	6 196,8	4 604,3	4 772,9	17 950,7	5 164,2	2 045,7	6 244,4	2 654,0	269,4	49 902,5
Łódzkie	9 996,5	2 919,6	1 331,6	5 465,7	6 906,5	2 055,3	1 757,4	1 227,0	306,8	31 966,4
Małopolskie	1 134,0	131,1	72,7	470,2	1 316,9	430,4	445,8	228,6	76,4	4 306,1
Mazowieckie	34 310,5	8 654,5	28 23,9	16 128,8	15 082,4	8 031,2	3 525,7	1 616,8	174,4	90 348,2
Opolskie	20 842,4	10 173,8	885,9	43 708,8	21 415,3	370,6	2 152,4	604,9	1 089,0	101 243,1
Podkarpackie	1 552,0	839,1	234,2	3 138,4	4 114,8	699,3	1 417,5	1 240,9	28,0	13 264,1
Podlaskie	11 948,3	2 727,8	19 68,0	4 735,3	2 280,6	5 218,4	1 626,3	645,7	6,9	31 157,5
Pomorskie	27 554,2	9 240,9	72 89,6	63 437,4	22 921,4	15 188,2	14 617,1	4 758,3	3 576,3	168 583,4
Śląskie	5 396,7	1 794,1	459,7	4 170,3	5 543,0	824,1	628,1	378,2	470,9	19 665,1
Świętokrzyskie	2 159,1	464,7	468,6	2 073,5	3 280,9	852,4	877,6	699,3	257,4	11 133,4
Warmińsko-mazurskie	31 857,9	9 639,7	13 131,9	64 123,2	19 437,4	20 333,9	37 491,5	11 293,3	906,7	208 215,6
Wielkopolskie	73 393,9	25 495,9	3 783,7	93 962,5	26 559,5	7 776,4	9 267,8	3 114,2	1 264,5	244 618,3
Zachodniopomorskie	16 501,6	9 752,1	6 088,0	80 717,8	17 847,7	6 062,0	13 612,6	4 894,0	1 571,7	157 047,4
Polska	308 816,2	118 255,6	50 364,7	559 220,1	207 724,0	82 096,1	113 748,8	43 837,9	11 523,6	1 495 587,0

¹ praktyka I.4.2.3 Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia

² praktyka I.4.2.3 Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.2 Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe

³ praktyka I.4.2.3 Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.2 Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.2.4 Zróżnicowana struktura upraw

⁴ praktyka I.4.2.3 Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.7 Uproszczone systemy uprawy

⁵ praktyka I.4.2.3 Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.8 Wymieszanie słomy z glebą

⁶ praktyka I.4.2.3 Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.4 Zróżnicowana struktura upraw

⁷ praktyka I.4.2.3 Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.4 Zróżnicowana struktura upraw + praktyka I.4.2.7 Uproszczone systemy uprawy

⁸ praktyka I.4.2.3 Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.4 Zróżnicowana struktura upraw + I.4.2.8 Wymieszanie słomy z glebą

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.3a - 9. Udział (%) realizacji praktyki I.4.2.3a (Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia) wraz z innymi wybranymi praktykami w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono praktykę I.4.2.3a według województw

Województwa	OPN ¹	OPN + MPW ²	OPN + MPW + ZSU ³	OPN + USU ⁴	OPN + WSG ⁵	OPN + ZSU ⁶	OPN + ZSU+ USU ⁷	OPN + ZSU + WSG ⁸	Pozostałe
	I.4.2.3	(I.4.2.3+I.4.2.2)	(I.4.2.3+I.4.2.2 + I.4.2.4)	(I.4.2.3+I.4.2.7)	(I.4.2.3+I.4.2.8)	(I.4.2.3+I.4.2.4)	(I.4.2.3+I.4.2.4 + I.4.2.7)	(I.4.2.3+I.4.2.4 + I.4.2.8)	
Dolnośląskie	9,69	6,61	0,80	54,98	16,22	1,65	6,23	3,45	0,37
Kujawsko-pomorskie	23,32	10,49	1,83	42,04	12,17	4,02	4,51	1,20	0,43
Lubelskie	16,90	7,01	4,39	28,16	23,99	4,36	7,43	7,26	0,49
Lubuskie	12,42	9,23	9,56	35,97	10,35	4,10	12,51	5,32	0,54
Łódzkie	31,27	9,13	4,17	17,10	21,61	6,43	5,50	3,84	0,96
Małopolskie	26,34	3,04	1,69	10,92	30,58	9,99	10,35	5,31	1,77
Mazowieckie	37,98	9,58	3,13	17,85	16,69	8,89	3,90	1,79	0,19
Opolskie	20,59	10,05	0,88	43,17	21,15	0,37	2,13	0,60	1,08
Podkarpackie	11,70	6,33	1,77	23,66	31,02	5,27	10,69	9,35	0,21
Podlaskie	38,35	8,75	6,32	15,20	7,32	16,75	5,22	2,07	0,02
Pomorskie	16,34	5,48	4,32	37,63	13,60	9,01	8,67	2,82	2,12
Śląskie	27,44	9,12	2,34	21,21	28,19	4,19	3,19	1,92	2,39
Świętokrzyskie	19,39	4,17	4,21	18,62	29,47	7,66	7,88	6,28	2,31
Warmińsko-mazurskie	15,30	4,63	6,31	30,80	9,34	9,77	18,01	5,42	0,44
Wielkopolskie	30,00	10,42	1,55	38,41	10,86	3,18	3,79	1,27	0,52
Zachodniopomorskie	10,51	6,21	3,88	51,40	11,36	3,86	8,67	3,12	1,00
Polska	20,65	7,91	3,37	37,39	13,89	5,49	7,61	2,93	0,77

¹ praktyka I.4.2.3 Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia

² praktyka I.4.2.3 Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.2 Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe

³ praktyka I.4.2.3 Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.2 Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.2.4 Zróżnicowana struktura upraw

⁴ praktyka I.4.2.3 Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.7 Uproszczone systemy uprawy

⁵ praktyka I.4.2.3 Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka + I.4.2.8 Wymieszanie słomy z glebą

⁶ praktyka I.4.2.3 Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.4 Zróżnicowana struktura upraw

⁷ praktyka I.4.2.3 Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.4 Zróżnicowana struktura upraw + praktyka I.4.2.7 Uproszczone systemy uprawy

⁸ praktyka I.4.2.3 Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.4 Zróżnicowana struktura upraw + I.4.2.8 Wymieszanie słomy z glebą

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Podsumowując powierzchnia gruntów objęta praktyką I.4.2.3a wyniosła niespełna 1,5 mln ha, co stanowiło ponad 10,5% powierzchni użytków rolnych zgłoszonych do PWD. Największą powierzchnią objętą tą praktyką wyróżniały się województwa: wielkopolskie, warmińsko-mazurskie i kujawsko-pomorskie. Natomiast pod jej udziału w stosunku do ogólnej powierzchni UR zgłoszonych do PWD był największy w województwach: pomorskim, warmińsko-mazurskim i opolskim. Przestrzenny rozkład areálu upraw zgłoszonych w ramach praktyki przedstawiono na mapach I.4.2.3a-1 oraz I.4.2.3a-2. W skali powiatów (mapa I.4.2.3a-1) największy areál (pow. 20 tys. ha) zgłoszonych do praktyki upraw odnotowano w powiatach: góbczyckim, nyskim (woj. opolskie), słupskim (woj. pomorskie), bratoszyckim, kętrzyńskim (woj. warmińsko-mazurskie), poznańskim, śródzkim (woj. wielkopolskie). Najmniejszy areál (< 1 tys. ha) zgłoszono w powiatach województw: podkarpackiego, małopolskiego, świętokrzyskiego, części lubelskiego, mazowieckiego śląskiego.

Największa powierzchnia upraw objętych praktyką należała do gospodarstw o powierzchni UR powyżej 100 ha, zlokalizowanych głównie w województwach zachodniopomorskim, dolnośląskim, lubuskim i opolskim. Tylko 2% areálu gruntów objętych praktyką należało do gospodarstw najmniejszych o powierzchni UR do 10 ha.

Zdecydowana większość (51,8%) beneficjentów zainteresowanych płatnościami w ramach praktyki I.4.2.3a mieściła się w przedziale wiekowym 41-64 lata. Beneficjenci poniżej 40 roku życia stanowili w kraju 40%, a w 5,5% mający więcej niż 64 lat.

Praktyka I.4.2.3a w skali kraju, najczęściej była realizowana w gospodarstwach roślinnych (61,8% powierzchni objętej praktyką), w tym w województwach zachodniopomorskim, podkarpackim, lubelskim, dolnośląskim i lubuskim powyżej 70% powierzchni). Najmniejsza powierzchnia dotyczyła gospodarstw roślinnych w województwach: podlaskim, mazowieckim i wielkopolskim (od 33 do 43%).

W znacznie mniejszym stopniu praktyka była realizowana w gospodarstwach o kierunku zwierzęcym (niespełna 29% powierzchni). Dominowały tu zdecydowanie gospodarstwa położone w województwie podlaskim (63%), a najmniejsze zainteresowanie tego typu gospodarstw praktyką I.4.2.3a obserwowano w województwie lubelskim i zachodniopomorskim (ok. 15% powierzchni). Najmniejsza powierzchnia realizowana była przez gospodarstwa mieszane (9,65%), a największe zainteresowanie występowało w województwie małopolskim (23,81%).

Praktyka I.4.2.3a w wielu przypadkach była realizowana łącznie z innymi działaniami. Wyłącznie praktykę (I.4.2.3a) realizowano na powierzchni 20,65%. Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia w wariancie podstawowym najczęściej była łączona z praktyką

(I.4.2.7) - Uproszczone systemy uprawy obejmując 37,39% powierzchni zgłoszonej do dopłat. Największą powierzchnię gruntów objętych tymi praktykami odnotowano w województwach: zachodniopomorskim, opolskim kujawsko-pomorskim i wielkopolskim. Na blisko 14% powierzchni praktyka I.4.2.3a była łączona z praktyką (I.4.2.8) -Wymieszanie słomy z glebą. Największą powierzchnię objęto tymi praktykami w województwach: podkarpackim i małopolskim. Praktykę I.4.2.3a Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.2 Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe realizowano na powierzchni niespełna 8%. Podobny udział stanowiły połączone praktyki I.4.2.3a Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.4 Zróżnicowana struktura upraw +praktyka I.4.2.7 Uproszczone systemy uprawy ponad 7,6%. Należy również wyróżnić łączenie następujących praktyk: praktyka I.4.2.3a Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.4 Zróżnicowana struktura upraw; praktyka I.4.2.3a Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.2 Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka I.4.2.4 Zróżnicowana struktura upraw i praktyka I.4.2.3a Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka I.4.2.4 Zróżnicowana struktura upraw+ I.4.2.8 Wymieszanie słomy z glebą, których udział łączny wyniósł 11,79%. Pozostałe łączone praktyki stanowiły poniżej 1%.

Wnioski i rekomendacje

Praktyka I 4.2.3a wzbudziła duże zainteresowanie, co w znaczącym stopniu wpłynęło na realizację przypisanych jej celów szczegółowych i celu przekrojowego.

Praktyki realizowane były na dużej powierzchni użytków rolnych, ale ich rozkład nie był równomierny na obszarze kraju. Wyniki analizy wskazują, że praktyka I.4.2.3a -Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia była realizowana najchętniej w gospodarstwach o dużej powierzchni użytków rolnych. Potwierdza to niski stopień zainteresowania omawianą praktyką w gospodarstwach południowo-wschodniej Polski. Przypuszcza się, że główną przeszkodą w jej realizacji jest mała powierzchnia gospodarstw rolnych, a potencjalna wielkość uzyskanej dopłaty nie jest na tyle atrakcyjna by włączyć się aktywnie w jej realizację.

Warto podjąć próbę zainteresowania rolników tą praktyką (w szczególności tych gospodarujących na małych arealach) m. in. dzięki intensyfikacji szkoleń prowadzonych przez pracowników Ośrodków Doradztwa Rolniczego.

4.2.3 b. Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia - wariant z wapnowaniem (3 pkt / ha)

Ochal Piotr, Madej Andrzej, Witorożec-Piechnik Agata, Kopiński Jerzy, Łysiak Magdalena

W ramach ekoschematu - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi przewidziano dofinansowanie do opracowania i przestrzegania planu nawożenia również w wariantcie z wapnowaniem.

Wsparcie w zakresie wapnowania do danej działki rolnej przysługuje raz na 4 lata do gruntów, które zostały poddane zabiegowi wapnowania o $\text{pH} \leq 5,5$, jeżeli rolnik w terminie 4 lat poprzedzających rok złożenia wniosku o przyznanie płatności nie otrzymał z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej decyzji w sprawie przyznania dofinansowania na zakup nawozu wapniowego. Za realizację praktyki: Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia z wapnowaniem można otrzymać – 3 pkt / ha.

W 2023 roku praktyką I.4.2.3b zostało objęte 151 260,13 ha, co stanowiło 1,07% wszystkich użytków rolnych (UR) zgłaszanych do PWD. Największą powierzchnię zgłoszono w województwie warmińsko-mazurskim 22 331,29 tys. ha, co stanowiło 2,05% wszystkich użytków rolnych zgłaszanych do PWD. Dużą liczbę hektarów zgłoszono także w województwach: wielkopolskim (20 827,84 ha), zachodniopomorskim (15 660,42 ha) i mazowieckim (12 671,67 ha). Najmniejszą powierzchnię praktyki I.4.2.3b zgłoszono do płatności w województwie małopolskim 659,10 ha, co stanowiło niespełna 0,14% powierzchni ekoschematu w powierzchni UR zgłoszonych do PWD. Niewielką powierzchnią ww. ekoschematu charakteryzowały się użytki rolne w województwach: świętokrzyskim (1 888,04 ha, 0,38%), podkarpackim (3 671,50 ha, 0,67%) oraz w łódzkim (4 385,60 ha, 0,47%) (tab. I.4.2.3b-1).

Tabela I.4.2.3b - 1. Powierzchnia zgłoszona do ekoschematu I.4.2.3b oraz jej udział w ogólnej powierzchni UR zgłoszonej do PWD (podstawowe wsparcie dochodów) według województw

Województwa	UR* objęte wsparciem w ha	Udział powierzchni ekoschematu w pow. UR zgłoszonych do PWD w %	Powierzchnia UR* zgłoszonych do PWD w ha	Liczba producentów** w liczbach bezwzględnych
Dolnośląskie	8 221,71	0,91	905 350,11	48 718
Kujawsko-pomorskie	8 125,65	0,81	1 002 957,09	56 682
Lubelskie	7 818,63	0,57	1 360 958,77	163 273
Lubuskie	7 185,10	1,62	443 387,90	18 402
Łódzkie	4 385,60	0,47	938 564,01	112 438
Małopolskie	659,10	0,14	473 037,76	107 698
Mazowieckie	12 671,67	0,73	1 736 120,11	189 542
Opolskie	8 788,90	1,71	513 241,91	25 062
Podkarpackie	3 671,50	0,67	548 344,87	104 977
Podlaskie	10 732,00	1,06	1 016 753,39	77 963
Pomorskie	11 931,11	1,63	730 613,53	35 177
Śląskie	6 361,57	1,87	339 585,74	38 738
Świętokrzyskie	1 888,04	0,38	495 410,62	79 924
Warmińsko-mazurskie	22 331,29	2,05	1 087 758,07	43 306
Wielkopolskie	20 827,84	1,28	1 624 585,94	109 488
Zachodniopomorskie	15 660,42	1,70	922 234,72	27 248
Polska	151 260,13	1,07	14 138 904,54	1 238 636

* dane ARiMR za 2023 r.

** dane ARiMR za 2023 r.

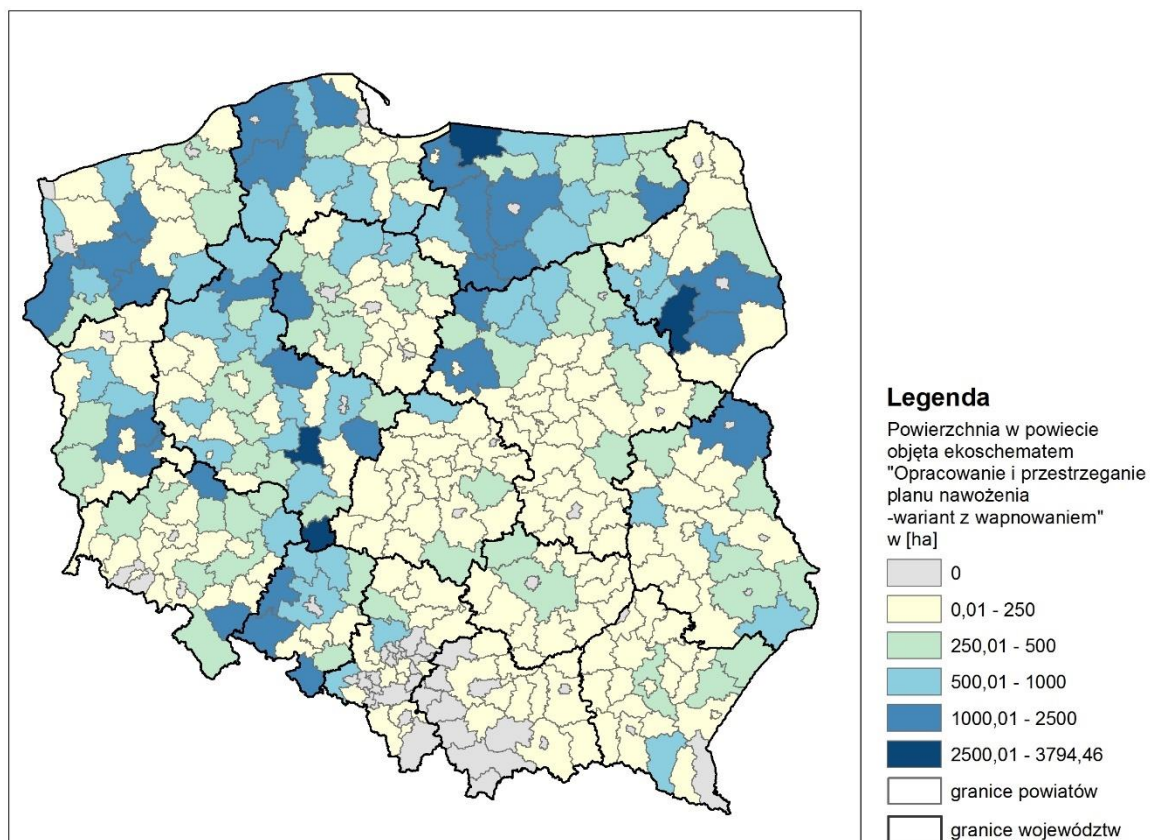
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Na podstawie mapy I.4.2.3b-1, stwierdzono, że większość powiatów (w odniesieniu do powierzchni, na której realizowano interwencję I.4.2.3) była zlokalizowana w północnej i zachodniej części Polski. Dominowały tu powiaty: stargardzki (województwo zachodniopomorskie), w województwie warmińsko-mazurskim powiaty: braniewski i nidzicki, w województwie podlaskim powiat wysoko mazowiecki, natomiast w województwie wielkopolskim powiat pleszewski, i powiat kępiński.

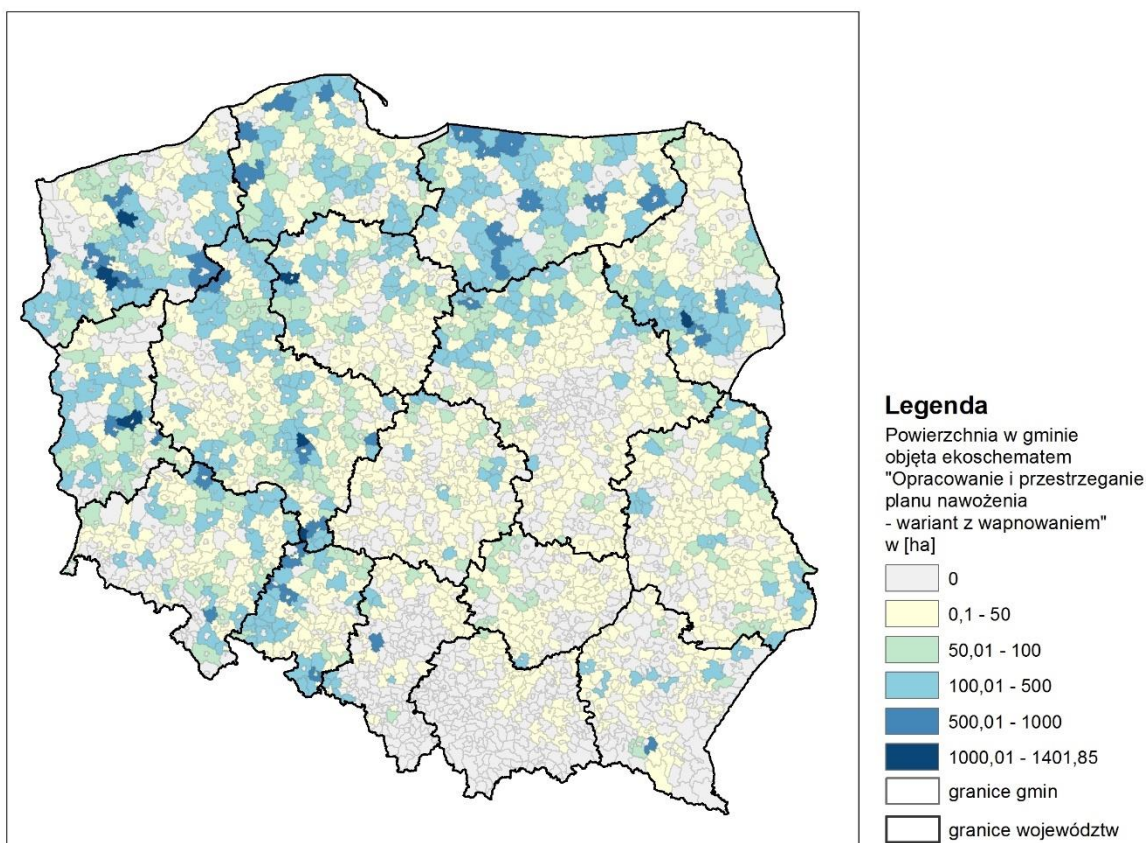
W województwie zachodniopomorskim wyróżniała się gmina Radowo Małe w powiecie Łobeskim i gmina Dolice w powiecie Stargardzkim. W województwie warmińsko-mazurskim gmina Pieniężno (powiat braniewski), Kozłowo i Janowiec Kościelny (powiat nidzicki). W województwie podlaskim – gmina Nowe Piekuty (powiat wysokomazowiecki), w kujawsko-pomorskim - wyróżniała się gmina Mrocza z powiatu nakielskiego, z województwie wielkopolskim gmina Czermin z powiatu pleszewskiego i gmina Perzów z powiatu kępińskiego, w województwie lubuskim gmina Sulechów w powiecie zielonogórskim,

⁴ Podstawowe wsparcie dochodów.

natomiast w województwie śląskim gmina Zbrostawice w powiecie tarnogórskim (mapa I.4.2.3b - 2).

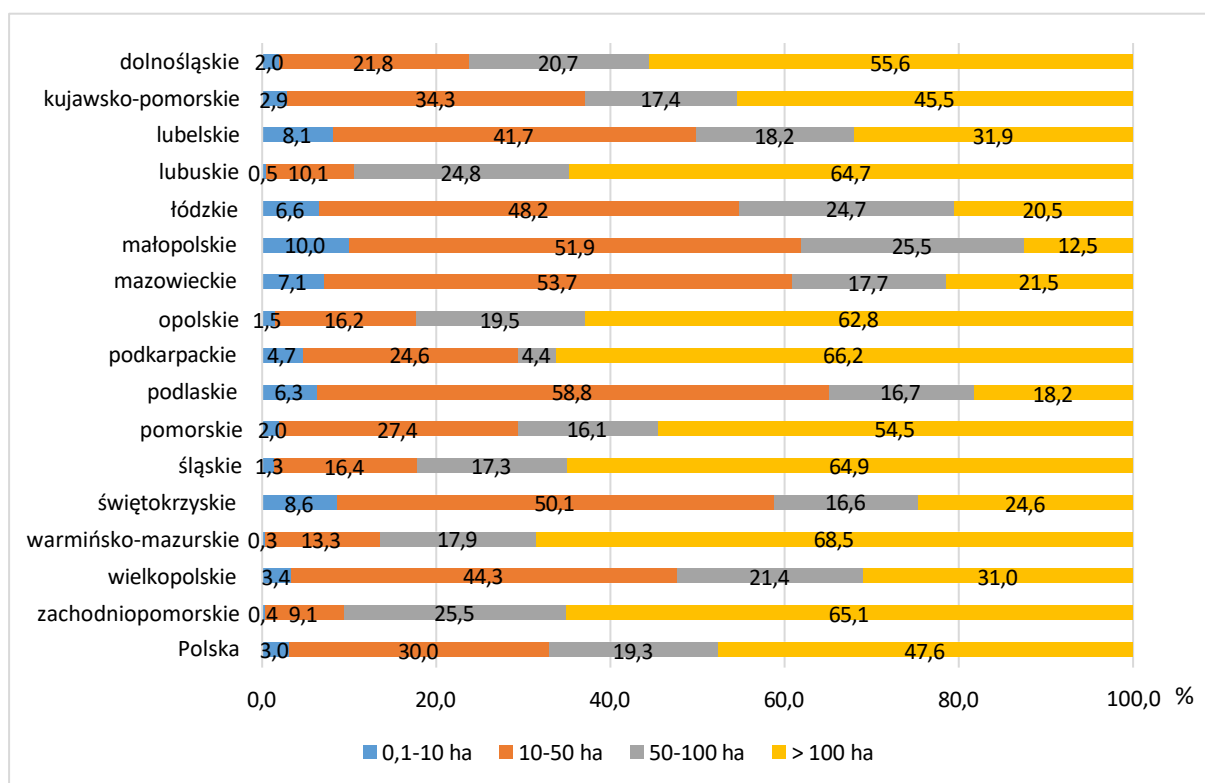

Mapa I.4.2.3b - 1. Powierzchnia objęta dopłatami do ekoschematu I.4.3.3b – Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – warant z wapnowaniem, według powiatów
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Mapa I.4.2.3b - 2. Powierzchnia objęta dopłatami do ekoschematem I.4.3.3b – Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant z wapnowaniem, według gmin
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

W Polsce, średnio 47,6% gospodarstw deklarujących chęć udziału w ekoschemacie I.4.2.4b stanowiły gospodarstwa o powierzchni >100 ha; 30% stanowiły gospodarstwa o powierzchni 10-50 ha; 19,3% o powierzchni 50-100 ha; a 3,0% gospodarstwa nieprzekraczające 10 ha. W odniesieniu do poszczególnych województw, największym udziałem ekoschematu w gospodarstwach o powierzchni powyżej 100 ha wyróżniały się województwa: warmińsko-mazurskie (68,5%), podkarpackie (66,2%), zachodniopomorskie (65,1%) i opolskie (62,8%), w gospodarstwach o wielkości od 10 do 50 ha, były to kolejno: podlaskie (58,8%), mazowieckie (53,7%), małopolskie (51,9%) i świętokrzyskie (50,1%), natomiast w gospodarstwach 50-100 ha – województwa zachodniopomorskie i małopolskie (25,5%), lubuskie (24,8%), oraz łódzkie (24,7%). Gospodarstwa nie przekraczające 10 ha stanowiły większość w województwie małopolskim (10%) i świętokrzyskim (8,6%) (wykres I.4.2.3b-1).

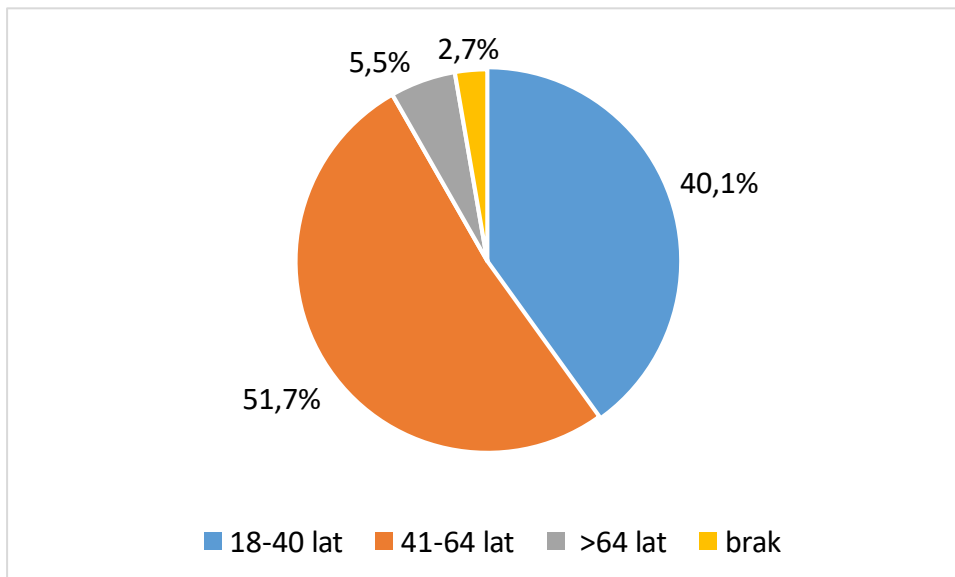
Wykres I.4.2.3b - 1. Struktura (%) powierzchni w ramach praktyki I.4.2.3 dla wariantu z wapnowaniem według grup obszarowych UR gospodarstw i województw

W tabeli I.4.2.3b-2 zestawiono liczbę producentów, którzy złożyli wnioski w ramach ekoschematu I.4.2.3b w poszczególnych województwach, w zależności od wieku osoby kierującej gospodarstwem rolnym, natomiast na wykresie I.4.2.3b-2 przedstawiono udział beneficjentów w ekoschemacie według grup wiekowych. Najliczniejszą grupę (2 943) stanowiły osoby w wieku 41-64 lata (51,7% wszystkich beneficjentów ubiegających się o wsparcie), w tym najwięcej beneficjentów złożyło wnioski w województwach: wielkopolskim, mazowieckim, oraz podlaskim. Najmłodsi wnioskodawcy, czyli w wieku do 40 lat (2 316) stanowili 40,1%, a największą reprezentację mieli w województwach wielkopolskim, mazowieckim i lubelskim. Tylko 326 (5,5%) beneficjentów przekroczyło 64 rok życia. Zgromadzone dane zawierały także wnioski bez informacji o wieku wnioskodawcy (120 wniosków), które stanowiły 2,7% w całym zestawieniu. Łącznie w 2023 roku, do ARiMR wpłynęło 5705 od producentów którzy ubiegali się o wsparcie w ramach ekoschematu I.4.2.3b.

Tabela I.4.2.3b - 2. Liczba producentów zgłaszających udział w ekoschemacie I.4.2.3b według grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem i województw

Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	<=40	41-64	>64	brak	
Dolnośląskie	105	162	28	5	300
Kujawsko-pomorskie	138	209	29	12	388
Lubelskie	222	251	22	5	500
Lubuskie	54	59	9	6	128
Łódzkie	118	129	8	1	256
Małopolskie	20	34	3	1	58
Mazowieckie	325	386	36	5	752
Opolskie	107	107	10	10	234
Podkarpackie	55	53	16	5	129
Podlaskie	212	321	30	3	566
Pomorskie	170	211	23	14	418
Śląskie	60	58	3	9	130
Świętokrzyskie	56	84	8	1	149
Warmińsko-mazurskie	170	200	24	16	410
Wielkopolskie	401	538	48	10	997
Zachodniopomorskie	103	141	29	17	290
Polska	2 316	2 943	326	120	5 705

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Wykres I.4.2.3b - 2. Udział % beneficjentów w ramach praktyki I.4.2.3b według grup wiekowych w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.3b - 3. Udział powierzchni zgłoszonych do ekoschematu I.4.2.3b według typów rolniczych gospodarstw i województw

Województwa	Typ rolniczy gospodarstwa			Ogółem w ha
	mieszane	roślinne	zwierzęce	
Dolnośląskie	3,82	83,42	12,76	8 221,71
Kujawsko-pomorskie	4,59	60,40	35,02	8 125,65
Lubelskie	11,06	76,75	12,19	7 818,63
Lubuskie	2,18	70,28	27,54	7 185,10
Łódzkie	8,45	61,72	29,83	4 385,60
Małopolskie	6,71	71,12	22,17	659,10
Mazowieckie	4,46	46,48	49,05	12 671,67
Opolskie	8,11	87,97	3,92	8 788,90
Podkarpackie	6,00	56,40	37,60	3 671,50
Podlaskie	2,27	31,28	66,45	10 732,00
Pomorskie	5,25	73,24	21,51	11 931,11
Śląskie	2,55	44,59	52,86	6 361,57
Świętokrzyskie	2,45	71,87	25,68	1 888,04
Warmińsko-mazurskie	9,87	67,53	22,60	22 331,29
Wielkopolskie	8,39	46,33	45,28	20 827,84
Zachodniopomorskie	6,68	88,29	5,03	15 660,42
Polska	6,41	63,82	29,77	151 260,13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Największa powierzchnia, na której realizowano ekoschemat I.4.2.3b występowała w województwach: warmińsko-mazurskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim (tabela I.4.2.3b-3), najmniejszą powierzchnię zanotowano w województwie małopolskim (659,1 ha). W odniesieniu do typów rolniczych udział gospodarstw roślinnych stanowił 63,82%, a zwierzęcych 29,77%. Największy odsetek gospodarstw roślinnych występował w województwach: zachodniopomorskim, opolskim i dolnośląskim, natomiast gospodarstwa zwierzęce dominowały w województwach: podlaskim, śląskim, mazowieckim i wielkopolskim.

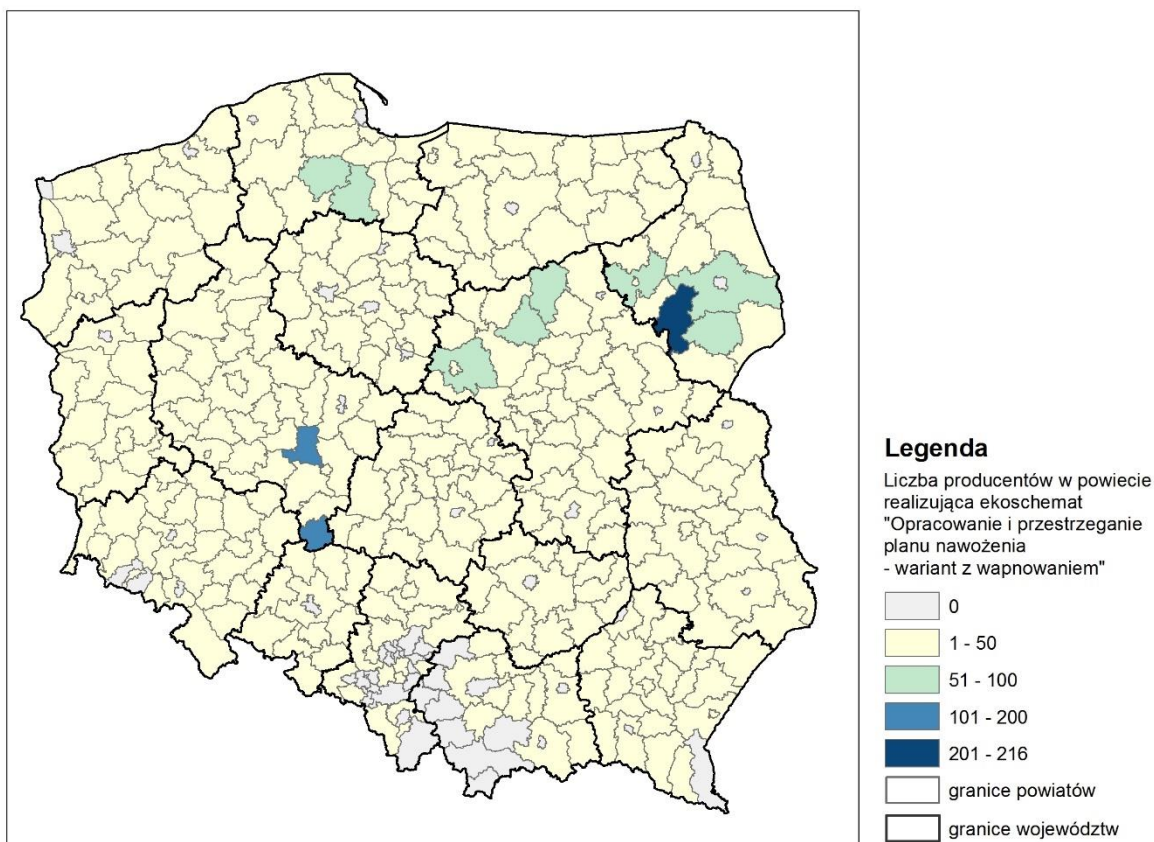
Praktyka I.4.2.3b była realizowana przez 5 705 producentów co stanowiło 0,46% wszystkich producentów zgłoszonych do PWD. Najwięcej beneficjentów zgłosiło wykonanie tej praktyki w województwach: wielkopolskim – 997 co stanowiło 0,91% wszystkich zgłoszeń w województwie; mazowieckim – 752, 0,40% i podlaskim 566, 0,73%. Najmniej producentów zgłosiło się w województwie małopolskim – 58, co stanowiło 0,05% liczby wszystkich beneficjentów z tego województwa. Najwyższy wskaźnik udziału ekoschematu I.4.2.3b w liczbie producentów zgłoszonych do PWD zanotowano w województwach: warmińsko-mazurskim (0,95%), opolskim (0,93%) i wielkopolskim (0,91%).

Tabela I.4.2.3b - 4. Udział producentów w ekoschemacie I.4.2.3b w odniesieniu do ogólnej liczby producentów zgłoszonych do PWD (podstawowe wsparcie dochodów) według województw

Województwa	Producenci w ekoschemacie	Udział producentów w ekoschemacie do ogólnej liczby rolników zgłoszonych do PWD w %	Liczba producentów* zgłoszonych do PWD w liczbach bezwzględnych
Dolnośląskie	300	0,62	48 718
Kujawsko-pomorskie	388	0,68	56 682
Lubelskie	500	0,31	163 273
Lubuskie	128	0,70	18 402
Łódzkie	256	0,23	112 438
Małopolskie	58	0,05	107 698
Mazowieckie	752	0,40	189 542
Opolskie	234	0,93	25 062
Podkarpackie	129	0,12	104 977
Podlaskie	566	0,73	77 963
Pomorskie	418	1,19	35 177
Śląskie	130	0,34	38 738
Świętokrzyskie	149	0,19	79 924
Warmińsko-mazurskie	410	0,95	43 306
Wielkopolskie	997	0,91	109 488
Zachodniopomorskie	290	1,06	27 248
Polska	5 705	0,46	1 238 636

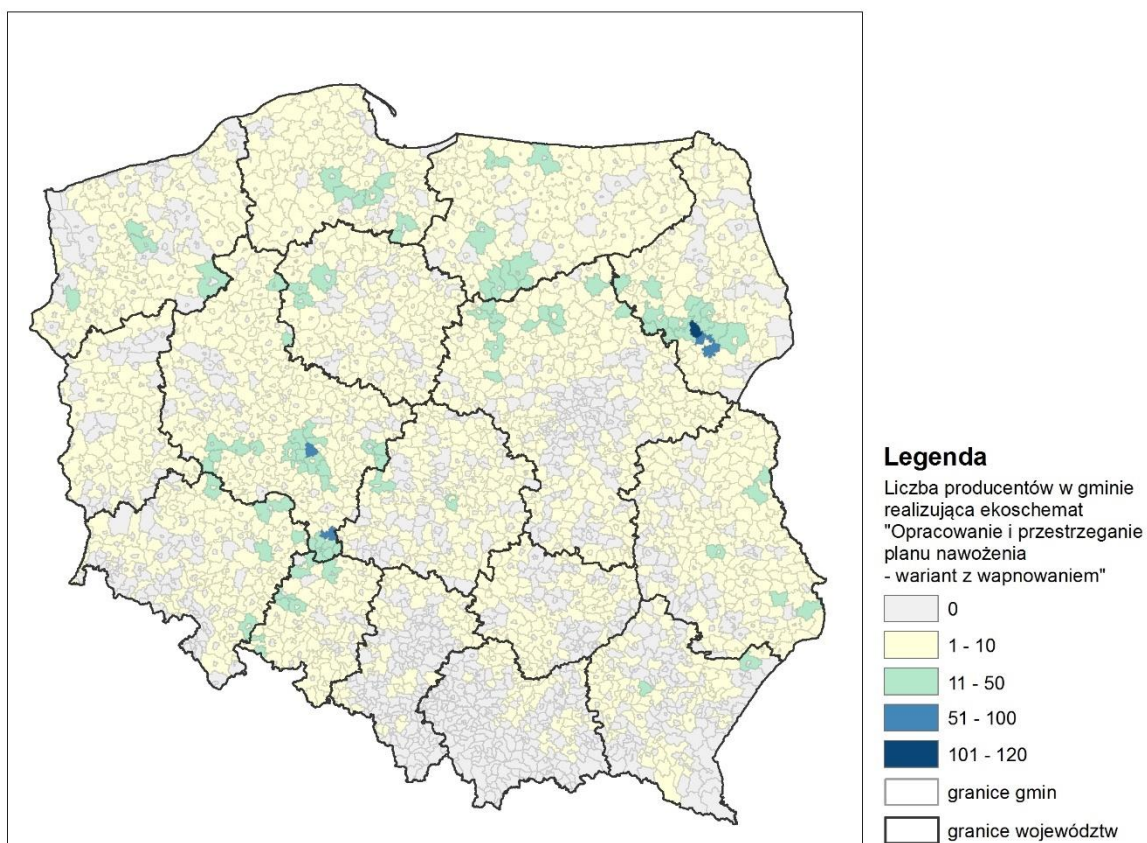
* dane ARiMR za 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Mapa I.4.2.3b - 3. Liczba producentów deklarująca udział w ekoschemacie I.4.2.3b – Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant z wapnowaniem, według powiatów
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Na podstawie map I.4.2.3b-3 i I.4.2.3b-4, stwierdzono, że największa liczba producentów realizujących praktykę Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant z wapnowaniem (w zakresie 200-300) zlokalizowana była w powiecie wysokomazowieckim, a szczególnie w gminie Nowe Piekuty (województwo podlaskie) i w powiecie kępińskim, gmina Kępno (województwo wielkopolskie). Od 100 do 200 producentów realizowało ekoschemat w powiecie pleszewskim, gmina Czermin (województwo wielkopolskie) i w powiecie bielskim, gminie Brańsk (województwo podlaskie). Jest to zgodne z danymi dotyczącymi powierzchni, na której realizowano ekoschemat w tych województwach.

Mapa I.4.2.3b - 4. Liczba producentów deklarująca udział w ekoschemacie I.4.2.3b – Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant z wapnowaniem, według gmin
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Praktyka I.4.2.3b realizowana była w połączeniu z innymi praktykami. Całkowita powierzchnia użytków rolnych zgłoszonych do płatności wyłącznie z tytułu realizacji tej praktyki (I.4.2.3.b)

Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant z wapnowaniem w skali kraju wynosiła 13 725,15 ha, z czego największy areał odnotowano w województwie wielkopolskim (2 955,84 ha), pomorskim (1 661,25 ha) i śląskim (1 553,12 ha), a najmniejszy w województwie małopolskim (21,35 ha) (tabela I.4.2.3b-5). Najczęściej (na powierzchni prawie 35 273,70 ha tj. 23,32% całkowitego areału, na którym realizowano praktykę). Praktykę I.4.2.3b łączono z praktyką (I.4.2.7) – Uprozczone systemy uprawy (tabela I.4.2.3b-6). Największe powierzchnie upraw objętych tymi dwoma praktykami odnotowano w województwach: wielkopolskim (6 310,22 ha), zachodniopomorskim (5 339,25 ha) i dolnośląskim (4 463,20 ha), a najmniejszą powierzchnię w województwie małopolskim (ok. 92,56. ha). Największy udział procentowy tych dwóch łącznie realizowanych praktyk był w województwie dolnośląskim (54,29%), a najmniejszy w województwie podlaskim (5,13%). Producenci chętnie łączyli także

praktykę (I.4.2.3b) - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia (wariant z wapnowaniem) z praktyką (I.4.2.8) - Wymieszanie słomy z glebą (łącznie blisko 20 378,11 ha w skali kraju). Największą powierzchnię obu połączonych praktyk odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim (2 069,62 ha) a także w lubelskim (1 954,08 ha), pomorskim (1 897,42 ha), opolskim (1 870,06 ha) i wielkopolskim (1 869,70 ha). Najmniejszą powierzchnię tych połączonych praktyk odnotowano w województwie małopolskim (197,59. ha). W trzeciej kolejności pod względem powierzchni upraw (10 091,15 ha) lokowało się połączenie praktyki (I.4.2.3b) - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia wariantu z wapnowaniem + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe. Największe powierzchnie dedykowano pod te praktyki w województwach: wielkopolskim (1 794,21 ha), warmińsko-mazurskim (1 719,07 ha) i zachodniopomorskim (1 265,83 ha). Najmniejszą powierzchnię (9,78 ha) objęto w województwie małopolskim.

Połączone 3 praktyki (I.4.2.3 b) (I.4.2.3b) - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia wariant z wapnowaniem, + praktyki (I.4.2.7) -Uproszczone systemy uprawy i praktyki (I.4.2.4) -Zróżnicowana struktura upraw zrealizowano na powierzchni 9 032,38 ha w całym kraju, z czego najwięcej w województwie warmińsko-mazurskim (2 331,47 ha), a najmniej w śląskim (34,42 ha). Udział powierzchni objętych tym połączonymi praktykami w poszczególnych województwach wahał się od 0,54 do 14,37% przy średniej wartości 5,97%. Najmniejszą powierzchnię pod łączone praktyki zaobserwowano w przypadku (I.4.2.3b) - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia wariant z wapnowaniem i praktyką (I.4.2.6) - Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo (7 620,58 ha). Największą powierzchnię objęto tymi praktykami w województwie podlaskim (2 174,56 ha), a najmniejszą w województwie zachodniopomorskim (2,7 ha). Udział powierzchni objętych tymi praktykami w poszczególnych województwach wahał się od 0,02 do 20,26%, przy średnim w kraju równym 5,4% w odniesieniu do całkowitej powierzchni objętej płatnościami .

Tabela I.4.2.3b - 5. Powierzchnia UR zgłoszonych przez producentów w ramach ekoschematu I.4.2.3b (Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant z wapnowaniem) wraz z innymi wybranymi ekoschematami według województw

Województwa	OPN ¹	OPN + MPW ²	OPN + PN ³	OPN + PN + USU ⁴	OPN + USU ⁵	OPN + USU+ ZSU ⁶	OPN + WSG ⁷	Pow. całkowita w ha
	I.4.2.3 b	(I.4.2.3b+I.4.2.2)	(I.4.2.3b+I.4.2.6)	(I.4.2.3b+I.4.2.6 + I.4.2.7)	(I.4.2.3b+ I.4.2.7)	(I.4.2.3b+ I.4.2.7+I.4.2.4)	(I.4.2.3b+ I.4.2.8)	
Dolnośląskie	474,32	416,29	129,47	272,68	4 463,20	488,09	1 416,69	8 221,71
Kujawsko-pomorskie	759,21	841,78	129,39	360,41	3 059,55	228,65	992,64	8 125,65
Lubelskie	631,65	521,26	79,77	453,30	1 551,96	614,67	1 954,08	7 818,63
Lubuskie	583,42	927,31	124,27	57,21	2 048,55	487,38	536,82	7 185,10
Łódzkie	376,97	306,47	123,97	113,82	716,35	307,70	899,58	4 385,60
Małopolskie	21,35	9,78	19,51	4,11	92,56	94,68	197,59	659,10
Mazowieckie	1 314,07	777,86	1 492,57	1 241,27	1 264,94	226,12	1 351,85	12 671,67
Opolskie	253,43	437,15	15,66	1 130,13	2 974,33	132,47	1 870,06	8 788,90
Podkarpackie	85,25	58,73	443,99	420,93	362,12	175,64	721,10	3 671,50
Podlaskie	929,49	213,44	2 174,56	233,52	550,63	227,91	711,00	10732
Pomorskie	1 661,25	341,68	207,76	225,61	2 623,93	1 160,65	1 897,42	11 931,11
Śląskie	1 553,12	355,59	480,03	370,04	339,17	34,42	1 724,62	6 361,57
Świętokrzyskie	266,42	104,70	91,67	10,86	217,40	70,56	464,04	1 888,04
Warmińsko-mazurskie	1 062,54	1 719,07	1 325,60	1 232,89	3 359,54	2 331,47	2 069,62	22 331,29
Wielkopolskie	2 955,84	1 794,21	779,65	1 134,46	6 310,22	436,92	1 869,70	20 827,84
Zachodniopomorskie	796,82	1 265,83	2,71	496,64	5 339,25	2 015,05	1 701,30	15 660,42
Polska	13 725,15	10 091,15	7 620,58	7 757,88	35 273,70	9 032,38	20 378,11	151 260,13

¹ praktyka I.4.2.3.b Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia*

² praktyka I.4.2.3.b Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia* + praktyka (I.4.2.2) - Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe

³ praktyka I.4.2.3.b Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia* + praktyka (I.4.2.6) Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo

⁴ praktyka I.4.2.3.b Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia* + praktyka (I.4.2.6) Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo + (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy

⁵ praktyka I.4.2.3.b Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia* + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy

⁶ praktyka I.4.2.3.b Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia* + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy +(I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw

⁷ praktyka I.4.2.3.b Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia* + praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą

* wariant z wapnowaniem

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.3b - 6. Udział (%) realizacji ekoschematu I.4.2.3b (Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant z wapnowaniem) wraz z innymi wybranymi ekoschematami w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono ekoschemat I.4.2.3b według województw

Województwa	OPN ¹	OPN + MPW	OPN + PN ³	OPN + PN + USU ⁴	OPN + USU ⁵	OPN + USU+ ZSU ⁶	OPN + WSG ⁷	Pozostałe
	I.4.2.3 b	(I.4.2.3b+I.4.2.2)	(I.4.2.3b+I.4.2.6)	(I.4.2.3b+I.4.2.6 +I.4.2.7)	(I.4.2.3b+ I.4.2.7)	(I.4.2.3b+ I.4.2.7+I.4.2.4)	(I.4.2.3b+ I.4.2.8)	
Dolnośląskie	5,77	5,06	1,57	3,32	54,29	5,94	17,23	6,82
Kujawsko-pomorskie	9,34	10,36	1,59	4,44	37,65	2,81	12,22	21,59
Lubelskie	8,08	6,67	1,02	5,80	19,85	7,86	24,99	25,73
Lubuskie	8,12	12,91	1,73	0,80	28,51	6,78	7,47	33,68
Łódzkie	8,60	6,99	2,83	2,60	16,33	7,02	20,51	35,13
Małopolskie	3,24	1,48	2,96	0,62	14,04	14,37	29,98	33,31
Mazowieckie	10,37	6,14	11,78	9,80	9,98	1,78	10,67	39,48
Opolskie	2,88	4,97	0,18	12,86	33,84	1,51	21,28	22,48
Podkarpackie	2,32	1,60	12,09	11,46	9,86	4,78	19,64	38,23
Podlaskie	8,66	1,99	20,26	2,18	5,13	2,12	6,63	53,03
Pomorskie	13,92	2,86	1,74	1,89	21,99	9,73	15,90	31,96
Śląskie	24,41	5,59	7,55	5,82	5,33	0,54	27,11	23,65
Świętokrzyskie	14,11	5,55	4,86	0,58	11,51	3,74	24,58	35,08
Warmińsko-mazurskie	4,76	7,70	5,94	5,52	15,04	10,44	9,27	41,33
Wielkopolskie	14,19	8,61	3,74	5,45	30,30	2,10	8,98	26,63
Zachodniopomorskie	5,09	8,08	0,02	3,17	34,09	12,87	10,86	25,82
Polska	9,07	6,67	5,04	5,13	23,32	5,97	13,47	31,32

¹ Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia*

² Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia* + Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe

³ Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia* + Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo

⁴ Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia* + Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo + Uproszczone systemy uprawy

⁵ Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia* + Uproszczone systemy uprawy

⁶ Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia* + Uproszczone systemy uprawy + Zróżnicowana struktura upraw

⁷ Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia* + Wymieszanie słomy z glebą

* wariant z wapnowaniem

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.3b - 7. Powierzchnia (ha) grup upraw w ramach realizacji ekoschematu I.4.2.3b (Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant z wapnowaniem) w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono ekoschemat I.4.2.3b według województw

Województwa	Uprawy polowe	Uprawy ogrodnicze	Drzewa owocowe, krzewy i truskawki*	Zioła	Miododajne	TUZ	Ugór	Powierzchnia całkowita w ha
Dolnośląskie	7 966,66	19,19	1,17	1,05	9,37	205,31	18,96	8 221,71
Kujawsko-pomorskie	7 913,34	39,60	5,54		2,63	137,44	27,10	8 125,65
Lubelskie	7 168,94	320,58	13,39	48,61	58,92	194,38	13,81	7 818,63
Lubuskie	6 625,98	99,28	24,72		101,90	322,69	10,53	7 185,10
Łódzkie	4 115,41	98,36	0,73	3,25	5,60	150,34	11,91	4 385,60
Małopolskie	624,51	4,70		0,68	3,98	24,21	1,02	659,10
Mazowieckie	10 980,43	49,22	64,19	5,17	22,19	1 513,69	36,78	12 671,67
Opolskie	8 496,75	151,31			31,59	92,65	16,60	8 788,90
Podkarpackie	3 283,10	37,48	0,61	1,37	6,33	327,17	15,44	3 671,50
Podlaskie	9 054,39	4,27		4,27	12,07	1 616,98	40,02	10 732,00
Pomorskie	11 279,67	116,59	9,45	7,17	15,22	474,16	28,85	11 931,11
Śląskie	5 902,44	72,99		6,34	6,51	352,14	21,15	6 361,57
Świętokrzyskie	1 695,19	2,58	1,01	5,29	6,00	153,39	24,58	1 888,04
Warmińsko-mazurskie	20 562,96	34,29		84,66	40,04	1 534,46	74,88	22 331,29
Wielkopolskie	19 283,84	294,68	21,95	21,06	45,65	1 141,20	19,46	20 827,84
Zachodniopomorskie	14 814,53	126,09	2,62	252,39	63,03	323,79	77,97	15 660,42
Polska	139 768,14	1 471,21	145,38	441,31	431,03	8 564,00	439,06	151 260,13

* truskawka

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.3b - 8. Udział (%) grup upraw w ramach realizacji ekoschematu I.4.2.3b (Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant z wapnowaniem) w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono ekoschemat I.4.2.3b według województw

Województwa	Uprawy polowe	Uprawy ogrodnicze	Drzewa owocowe, krzewy i truskawki*	Zioła	Miododajne	TUZ	Ugór	Powierzchnia całkowita w ha
Dolnośląskie	96,90	0,23	0,01	0,01	0,11	2,50	0,23	8 221,71
Kujawsko-pomorskie	97,39	0,49	0,07	0,00	0,03	1,69	0,33	8 125,65
Lubelskie	91,69	4,10	0,17	0,62	0,75	2,49	0,18	7 818,63
Lubuskie	92,22	1,38	0,34	0,00	1,42	4,49	0,15	7 185,10
Łódzkie	93,84	2,24	0,02	0,07	0,13	3,43	0,27	4 385,60
Małopolskie	94,75	0,71	0,00	0,10	0,60	3,67	0,15	659,10
Mazowieckie	86,65	0,39	0,51	0,04	0,18	11,95	0,29	12 671,67
Opolskie	96,68	1,72	0,00	0,00	0,36	1,05	0,19	8 788,90
Podkarpackie	89,42	1,02	0,02	0,04	0,17	8,91	0,42	3 671,50
Podlaskie	84,37	0,04	0,00	0,04	0,11	15,07	0,37	10 732,00
Pomorskie	94,54	0,98	0,08	0,06	0,13	3,97	0,24	11 931,11
Śląskie	92,78	1,15	0,00	0,10	0,10	5,54	0,33	6 361,57
Świętokrzyskie	89,79	0,14	0,05	0,28	0,32	8,12	1,30	1 888,04
Warmińsko-mazurskie	92,08	0,15	0,00	0,38	0,18	6,87	0,34	22 331,29
Wielkopolskie	92,59	1,41	0,11	0,10	0,22	5,48	0,09	20 827,84
Zachodniopomorskie	94,60	0,81	0,02	1,61	0,40	2,07	0,50	15 660,42
Polska	92,40	0,97	0,10	0,29	0,28	5,66	0,29	151 260,13

* truskawka

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Ekoschemat I.4.2.3b realizowano w większości (139 768,14 ha – 92,4%) w uprawach polowych (tabela I.4.2.3b-7 i I.4.2.3b-8). Tylko 7,6% powierzchni objętych praktyką stanowiły inne uprawy, w tym: ogrodnicze (0,97%), sadownicze (0,1%), zioła (0,29%), miododajne (0,28%), trwałe użytki zielone (5,66%) i ugory (0,29%).

Największą powierzchnię upraw polowych objętych ekoschematem odnotowano w województwach: warmińsko-mazurskim (20 562,96 ha) i wielkopolskim (19 283,84 ha), a najmniejszą - w województwie małopolskim (624,51. ha). Największą powierzchnię upraw ogrodniczych zgłoszono do ekoschematu w województwie lubelskim (320,58 ha), a najmniejszą w województwie świętokrzyskim (zaledwie 2,58 ha). Największa powierzchnia uprawy owoców do płatności w ramach ekoschematu została zgłoszona w województwie mazowieckim (64,19 ha), a najmniejsza (0,61 ha) w województwie podkarpackim. Nie realizowano tego ekoschematu w uprawach sadowniczych w województwach: małopolskim, opolskim, podlaskim, śląskim i warmińsko-mazurskim. Największa powierzchnia uprawy ziół zgodnie z ekoschematem występowała w województwie zachodniopomorskim (252,39 ha), a najmniejszą odnotowano w województwie małopolskim (0,68 ha). Nie realizowano tego ekoschematu w uprawach zielarskich w województwach: kujawsko-pomorskim, lubuskim i opolskim. Największą powierzchnie upraw miododajnych objęto ekoschematem „Plan nawożenia z wapnowaniem” w województwie lubelskim (101,9 ha), a najmniejszą w kujawsko-pomorskim (2,63 ha). Trwałe użytki zielone objęte dopłatami w ramach ekoschematu największą powierzchnię zajmowały w województwie podlaskim (1 616,98. ha), a najmniejsza powierzchnię TUZ odnotowano w województwie małopolskim i (24,21 ha). Największa powierzchnia ugorów została zgłoszona do ekoschematu w województwie zachodniopomorskim (77,97 ha), a najmniejsza w województwie małopolskim (1,02 ha).

Udział upraw polowych w całkowitej powierzchni zgłoszonej do płatności w ramach ekoschematu w poszczególnych województwach wynosił od 97,39% w województwie kujawsko-pomorskim do 84,37% w podlaskim. Udział upraw ogrodniczych stanowiły 4,10% powierzchni w województwie lubelskim, a 0,04% w podlaskim, a sadowniczych od 0,51% w województwie mazowieckim do 0,01% w dolnośląskim. Udział ziół w powierzchni objętej ekoschematem był najmniejszy w województwie dolnośląskim (0,01%), a największy w zachodniopomorskim (1,61%). Udział uprawy roślin miododajnych wahał się od 1,42% w województwie lubuskim, do 0,03 % w kujawsko-pomorskim. Trwałe użytki zielone zajmowały od 15,07% w województwie podlaskim do ok. 1,05% w opolskim, a ugory od 1,3% w świętokrzyskim do 0,9% w wielkopolskim.

Podsumowując: największą powierzchnią objętą ekoschematem I.4.2.3b wyróżniały się województwa: warmińsko-mazurskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie i mazowieckie, natomiast najmniejszą powierzchnię zgłoszoną do płatności w ramach ekoschematu I.4.2.3b zanotowano w województwach: świętokrzyskim, podkarpackim, oraz w łódzkim. Spośród powiatów o największej powierzchni użytków rolnych objętych ekoschematem (powyżej 2500 ha) wyróżniały się powiaty: stargardzki (województwo zachodniopomorskie), w województwie warmińsko-mazurskim powiaty: braniewski i nidzicki, w województwie podlaskim powiat wysokomazowiecki, w województwie wielkopolskim powiat pleszewski, i powiat kępiński.

Największa powierzchnia upraw objętych ekoschematem należała do gospodarstw o powierzchni UR powyżej 100 ha, zlokalizowanych głównie w warmińsko-mazurskim, podkarpackim, zachodniopomorskim i opolskim. Tylko 3% arealu gruntów objętych ekoschematem należało do gospodarstw najmniejszych o powierzchni UR do 10 ha.

Zdecydowana większość (91,8%) beneficjentów zainteresowanych dotacją w ramach ekoschematu I.4.2.3b mieściła się w przedziale wiekowym 41-64 i 18-40 lat.

Praktyka (I.4.2.3.b) _ Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia z wapnowaniem w skali kraju, najczęściej był realizowany w gospodarstwach roślinnych z największym udziałem województw: zachodniopomorskiego, opolskiego i dolnośląskiego. Najwięcej producentów realizowało ekoschemat w województwach: wielkopolskim i mazowieckim.

Ekoschemat I.4.2.3b był najczęściej łączony z praktyką (I.4.2.7) - Uproszczone systemy uprawy, obejmując 23,32% powierzchni zgłoszonej do dopłat. Największą powierzchnię gruntów objętych tymi praktykami odnotowano w województwach: wielkopolskim, zachodniopomorskim i dolnośląskim, a najmniejszą powierzchnię w województwie małopolskim. Producenci chętnie łączyli także p r a k t y k ę (I.4.2.3.b) _ Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia (wariant z wapnowaniem) z praktyką (I.4.2.8) - Wymieszanie słomy z glebą co stanowiło 13,47% realizacji praktyki I.4.2.3b.

Wnioski i rekomendacje

Praktyka I 4.2.3b realizowana była na dużej powierzchni użytków rolnych, ale rozkład nie był równomierny na obszarze kraju. Wyniki analizy wskazują, że p r a k t y k a (I.4.2.3.b) - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia, wariant z wapnowaniem, była realizowany najchętniej w gospodarstwach o dużej powierzchni użytków rolnych. Należy podkreślić, że realizacja tej praktyki jest powiązana z wapnowaniem gleby, które przede wszystkim jest realizowane na gruntach zakwaszonych, co ma wpływ zarówno na lokalizacje, jak i ilość składanych wniosków. Ograniczeniem w realizacji tej praktyki może być duże rozproszenie

użytków rolnych należących do jednego beneficjenta, co wiąże się koniecznością pobierania dużej ilości próbek glebowych do analiz i opracowania wielu wersji planu nawożenia dla licznych działek, co generuje znaczne koszty i wymaga dużych nakładów pracy. Potwierdza to słaby stopień realizacji praktyki w województwach południowo-wschodniej Polski.

Rekomendujemy utrzymanie tego rodzaju wsparcia jako również jednego z elementów strategii regulacji odczynu gleby w Polsce co przekłada się na wysokość i jakość plonów roślin.

4.2.4. Zróżnicowana struktura upraw (3 pkt /ha)

Jończyk Krzysztof, Madej Andrzej, Kopiński Jerzy, Łysiak Magdalena

W ramach praktyki „Zróżnicowana struktura upraw”, odpowiednia organizacja produkcji roślinnej poprzez włączenie do uprawy roślin o korzystnym wpływie na bilans materii organicznej ma na celu poprawę żyzności gleb oraz zwiększenie poziomu różnorodności biologicznej.

Celem praktyki jest poprawa jakości gleby i potrzeba odbudowy zawartości materii organicznej poprzez wzbogacenie struktury upraw o gatunki roślin, które wpływają zarówno na dodatni bilans materii organicznej, jak i na zwiększanie się różnorodności biologicznej. Ponadto, praktyka ta przyczyni się do ochrony różnorodności biologicznej i ograniczania monokultur na gruntach ornych

Podstawową zasadą tej praktyki jest uprawa co najmniej trzech różnych upraw na gruntach ornych w gospodarstwie, udział głównej uprawy w strukturze nie powinien przekroczyć 65% i jednocześnie udział najmniejszej obszarowo uprawy nie może być mniejszy niż 10%, w tym co najmniej 20% powinny stanowić uprawy gatunków roślin mających korzystny wpływ na bilans glebowej materii organicznej. Dodatkowo udział upraw mających ujemny wpływ na bilans materii organicznej nie może przekroczyć 30%.

W Planie Strategicznym na lata 2023-2027 przyjęto założenie, że corocznie omawiana praktyka będzie realizowana na powierzchni 1,1 mln ha. W 2023 założenie to zostało przekroczone o 435 110 ha, co świadczy o dużym zainteresowaniu beneficjentów działaniami ukierunkowanymi na wzrost żyzności gleb.

W 2023 roku praktyką I.4.2.4 zaplanowano objąć 1 502 436,7 ha, co stanowi 11,0% wszystkich gruntów ornych (GO) zgłaszanych w ramach podstawowego wsparcia dochodów (PWD). Największą powierzchnię zgłoszono w województwie warmińsko-mazurskim 245 485,7 ha, co stanowiło 25,4% wszystkich użytków rolnych zgłaszanych do PWD. Dużą powierzchnię w ramach tego działania zgłoszono także w województwach podlaskim (154 477,9 ha), zachodniopomorskim (150 334,2 ha) i mazowieckim (149 879,7 ha). Najmniejszą powierzchnię omawianej praktyki zgłoszono do płatności w województwie opolskim 18 168,0 ha, co stanowiło 3,7% powierzchni GO zgłoszonych do PWD. Niewielką powierzchnią ww. praktyki charakteryzowały się grunty orne w województwach: śląskim (23 591,75 ha, 6,9%), świętokrzyskim 36 619,0 ha, 8,4%), małopolskim (46 196,0 ha, 10,8%) i dolnośląskim 47 932, ha, 5,6%), wielkopolskim (10 6020,52 ha, 6,2%) oraz w łódzkim

(59 186,8 ha, 6,6%). Najwięcej beneficjentów złożyło wnioski w województwie mazowieckim (172 098), a najmniej w województwie lubuskim (15 551); (tab. I.4.2.4-1).

Tabela I.4.2.4 - 1. Powierzchnia zgłoszona w ramach praktyki I.4.2.4 oraz jej udział w ogólnej powierzchni GO zgłoszonej do PWD (podstawowe wsparcie dochodów) według województw

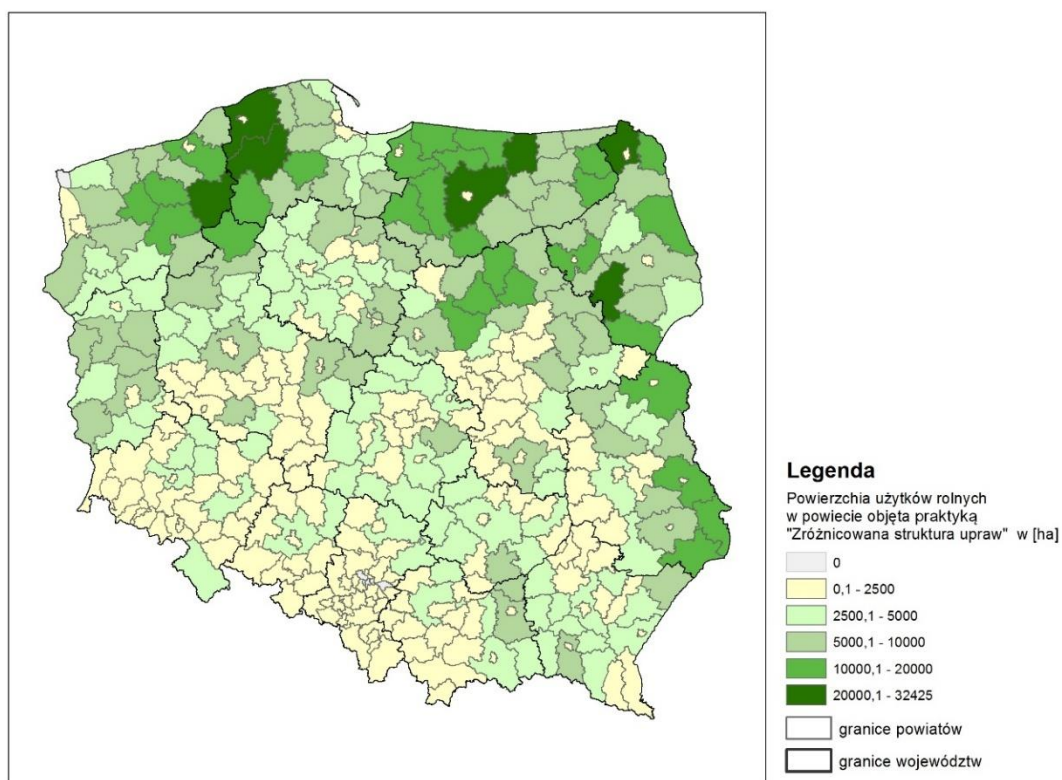
Województwa	GO* objęte wsparciem w ha	Udział powierzchni praktyki I.4.2.4 w pow. UR zgłoszonych do PWD w %	Powierzchnia GO* zgłoszonych do PWD w ha	Liczba producentów** w liczbach bezwzględnych
Dolnośląskie	47 932,32	5,62	853 476,48	39 670
Kujawsko-pomorskie	81 381,23	8,00	1 017 040,72	52 418
Lubelskie	117 726,14	9,18	1 282 500,04	136 008
Lubuskie	71 386,41	17,89	399 069,85	15 551
Łódzkie	59 186,80	6,61	895 550,30	96 043
Małopolskie	46 196,04	10,80	427 620,53	84 197
Mazowieckie	149 879,74	8,39	1 785 577,25	172 098
Opolskie	18 168,00	3,65	497 324,32	22 955
Podkarpackie	58 843,85	12,98	453 244,80	71 204
Podlaskie	154 477,86	15,25	1 012 958,73	70 900
Pomorskie	135 207,43	18,68	723 812,39	32 628
Śląskie	23 591,75	6,90	341 791,24	35 207
Świętokrzyskie	36 619,02	8,42	434 965,51	59 636
Warmińsko-mazurskie	245 485,67	25,41	966 161,00	37 721
Wielkopolskie	106 020,52	6,22	1 704 451,48	100 026
Zachodniopomorskie	150 334,15	17,61	853 882,00	24 590
Polska	1 502 436,93	11,01	13 649 426,64	1 050 852

* dane ARiMR za 2023 r. ** dane ARiMR za 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

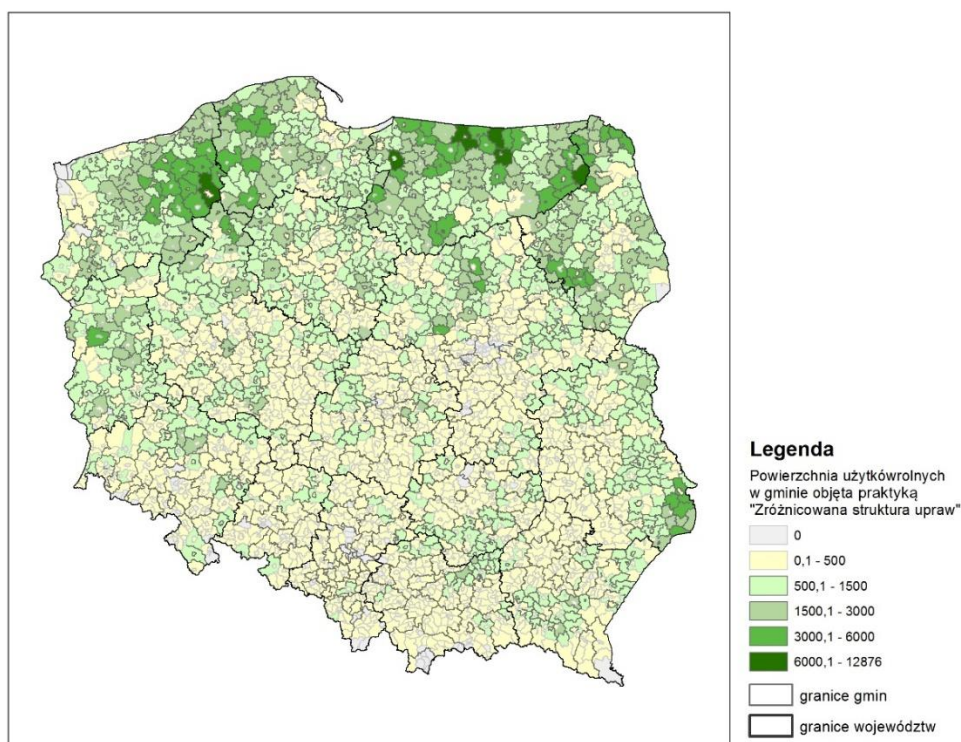
Dane przestrzenne pokazują, że powiaty, w których udział powierzchni objętej działaniami omawianej praktyki w całej powierzchni powiatu jest największy, koncentrują się w północnej części Polski. Dominują tu powiaty: kętrzyński 32425,43ha, wysokomazowiecki 24658,34ha, suwalski 24628,77, bytowski 23950,34ha, szczecinecki 23031,30ha, słupski 22504,74, olsztyński 20749,94ha (mapa I.4.2.4-1). Na poziomie gmin w województwie zachodniopomorskim wyróżniała się gmina Szczecinek. W województwie warmińsko- mazurskim gminy: Kalinowo (powiat Elk), Bartoszyce (powiat Bartoszyce), Barciany (powiat Kętrzyn), Pasłęk (powiat Elbląg). Natomiast w województwie podlaskim gminy: Zambrów (powiat Zambrów), Brańsk (powiat Bielsk Podlaski), Sejny oraz Puńsk z powiatu Sejny, Augustów i Bargłów Kościelny z powiatu Augustów, z powiatu Suwałki – gminy: Filipów, Bakałaczewo, Raczki, Szypliszki, a z powiatu Wysoka Mazowiecka – gminy: Czyżew, Wysoka Mazowiecka, Szepietowo oraz Nowe Piekuty. A w lubelskim wyróżniały się gminy: Ulhówek z powiatu Tomaszów Lubelski i z powiatu Hrubieszów – gminy: Mircze,

Werbkowice i Hrubieszów Wieś (mapa I.4.2.4-2).

Mapa I.4.2.4 - 1. Powierzchnia objęta dopłatami do praktyki I.4.2.4 – zróżnicowana struktura upraw, według powiatów

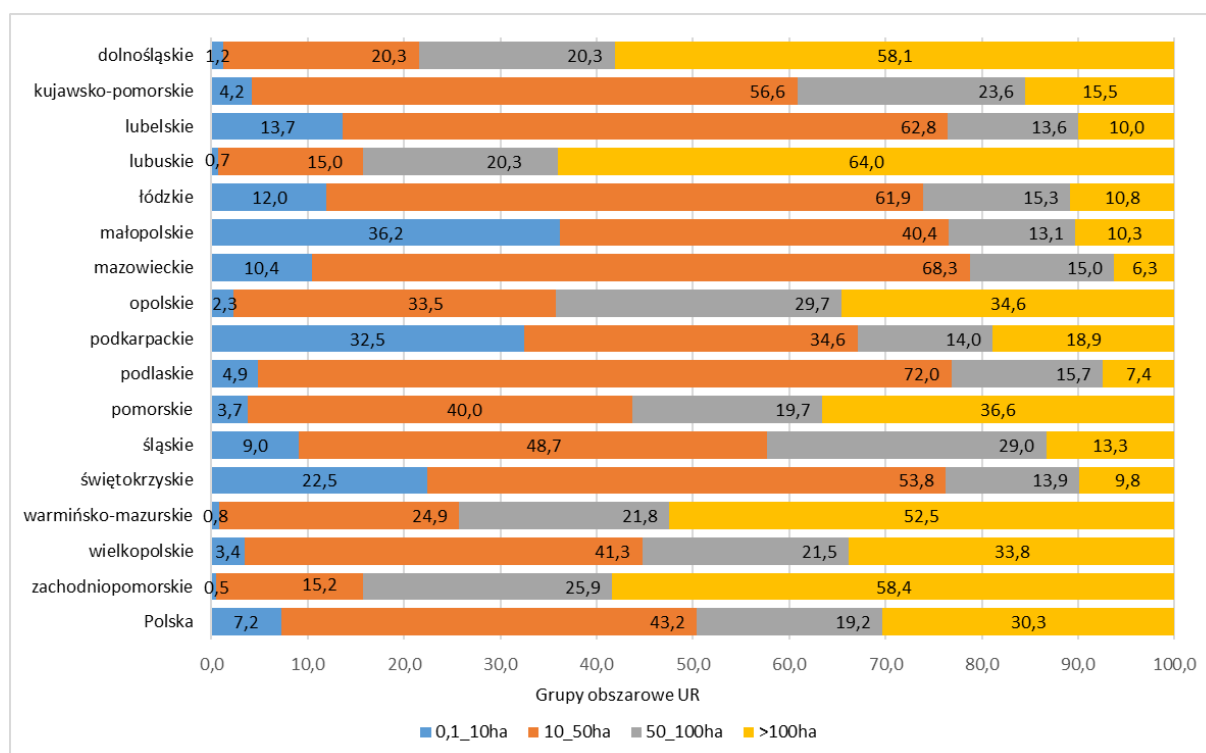
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Mapa I.4.2.4 - 2. Powierzchnia objęta dopłatami do praktyki I.4.2.4 – Zróżnicowana struktura upraw wg gmin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

W Polsce średnio 43% powierzchni zadeklarowanych do realizacji praktyki I.4.2.4 przypada na gospodarstwa o powierzchni 10-50 ha, 30,3% na gospodarstwa o powierzchni większej niż 100 ha, 19,2% o powierzchni 50-100 ha, a 7,2% na gospodarstwa nieprzekraczające 10 ha (wykres I.4.2.4-1). W odniesieniu do poszczególnych województw, w gospodarstwach o powierzchni do 10 ha, największy udział powierzchni omawianego ekoschematu występuje w województwach: małopolskim (36,2%) oraz podkarpackim (32,5%). W zdecydowanej większości województw największy udział w ogólnej powierzchni ekoschematu w danym województwie przypadała na gospodarstwa o wielkości od 10 do 50 ha są to m.in.: podlaskie (72,0%), mazowieckie (68,3%), lubelskie (62,8%) i łódzkie (61,9%), a następnie kujawsko-pomorskie (56,6%) i świętokrzyskie (53,8%). Gospodarstwa przekraczające 100 ha stanowiły większość w województwach: lubuskim (64,0%), dolnośląskim (58,1%), zachodniopomorskim (58,4%) i warmińsko-mazurskim (52,5%) (wykres I.4.2.4-1). Dane przedstawione na wykresie I.4.2.4-1 i tabeli I.4.2.4-2 wskazują na skorelowanie udziału powierzchni omawianego ekoschematu ze strukturą obszarową gospodarstw w poszczególnych województwach.

Wykres I.4.2.4 - 1. Udział powierzchni praktyki I.4.2.4 wg. struktury obszarowej gospodarstw w województwach

Tabela I.4.2.4 - 2. Struktura powierzchni UR w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych UR i województw w 2020 r.

Województwa	Powierzchnia UR ogółem w ha	Grupy obszarowe UR w ha				
		<1	1-10	10-50	50-100	>100
Dolnośląskie	913 623	0,1	15,4	27,6	15,0	41,9
Kujawsko-pomorskie	1 055 432	0,1	13,5	46,7	15,4	24,3
Lubelskie	1 384 106	0,1	37,5	43,7	9,5	9,2
Lubuskie	444 053	0,1	10,9	24,8	16,3	48,0
Łódzkie	981 260	0,1	39,7	46,6	7,1	6,5
Małopolskie	557 374	0,5	63,7	22,1	5,6	8,1
Mazowieckie	1 984 920	0,1	33,3	48,7	8,3	9,6
Opolskie	518 316	0,1	12,1	29,9	16,2	41,7
Podkarpackie	573 055	0,4	55,7	23,2	8,5	12,2
Podlaskie	1 099 888	0,0	17,9	60,3	12,1	9,6
Pomorskie	773 172	0,1	12,5	35,6	15,1	36,8
Śląskie	390 214	0,3	35,1	31,3	13,1	20,2
Świętokrzyskie	499 349	0,2	53,7	34,8	6,7	4,6
Warmińsko-mazurskie	1 073 150	0,0	8,0	36,9	17,2	37,9
Wielkopolskie	1 776 906	0,1	16,9	43,7	12,1	27,2
Zachodniopomorskie	928 067	0,0	6,6	20,7	17,8	54,9
Polska	14 952 885	0,1	25,3	39,4	12,0	23,1

Źródło: GUS, 2022, PSR 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.

W odniesieniu do powierzchni UR ogółem, największą powierzchnię ekoschematu w grupie obszarowym gospodarstw 10-50 ha stwierdzono w województwach: podlaskim - gdzie UR stanowiły największy udział (60,3%), mazowieckim (48,7%), następnie w kujawsko – pomorskim (46,7%), łódzkim (46,6%), wielkopolskim (43,7%) i lubelskim (43,7%) (tab. I.4.2.4-2).

W 2023 roku złożono 71 324 wniosków w skali całego kraju. W tabeli I.4.2.4-3 zestawiono liczbę złożonych wniosków w ramach praktyki I.4.2.2. w poszczególnych województwach w zależności od wieku osoby kierującej gospodarstwem rolnym. Najliczniejszą grupę (43 009) stanowiły osoby w wieku 41-64 lata (60,2%), w tym najwięcej beneficjentów złożyło wnioski w województwach: mazowieckim, podlaskim, podkarpackim oraz lubelskim. Prawie 22 tys., czyli 30,5% beneficjentów miało mniej niż 40 lat, a tylko 6 tys. (8,5%) beneficjentów przekroczyło 64 rok życia. Zgromadzone dane zawierały także wnioski bez informacji o wieku wnioskodawcy (525 wniosków), które stanowiły 0,7% w całym zestawieniu, a ich udział był najwyższy w województwach warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim (wykres I.4.2.4-2).

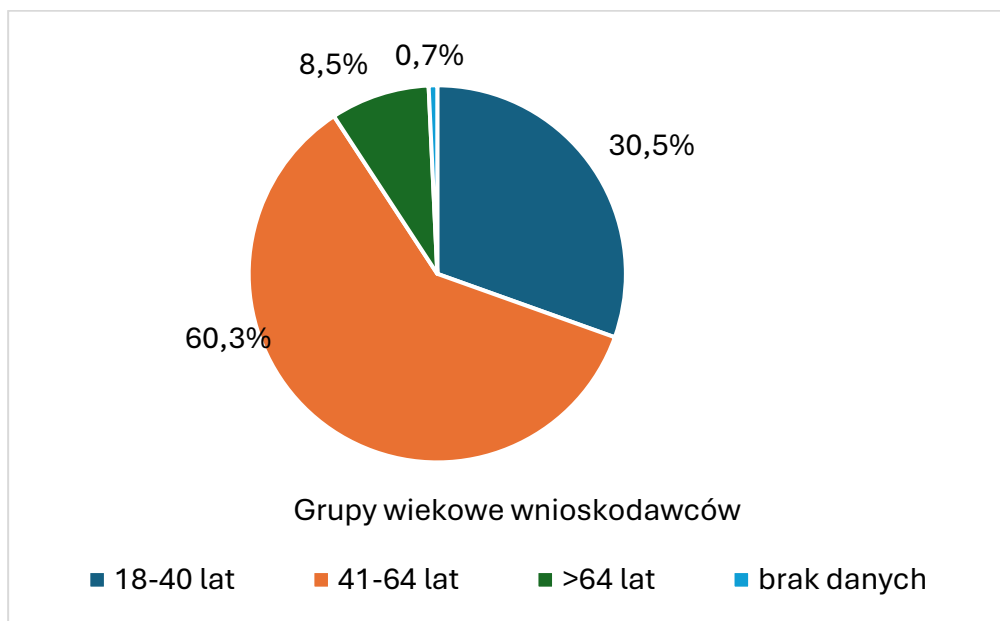
Tabela I.4.2.4 - 3. Liczba gospodarstw zgłaszających udział w praktyce I.4.2.4 według grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem i województw

Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem	
	<=40	41-64	>64	brak	liczba	%
Dolnośląskie	318	513	85	26	942	1,32
Kujawsko-pomorskie	1 107	1 999	170	24	3 300	4,63
Lubelskie	2 445	4 768	432	18	7 663	10,74
Lubuskie	423	597	129	54	1 203	1,69
Łódzkie	1 104	2 323	233	11	3 671	5,15
Małopolskie	1 654	4 298	870	16	6 838	9,59
Mazowieckie	3 147	6 082	614	19	9 862	13,83
Opolskie	207	260	25	9	501	0,70
Podkarpackie	1 696	4 690	1 525	31	7 942	11,14
Podlaskie	3 004	5 463	438	15	8 920	12,51
Pomorskie	1 517	2 765	323	55	4 660	6,53
Śląskie	424	724	129	7	1 284	1,80
Świętokrzyskie	950	2 082	255	9	3 296	4,62
Warmińsko-mazurskie	1 759	3 050	390	93	5 292	7,42
Wielkopolskie	1 197	2 107	212	44	3 560	4,99
Zachodniopomorskie	779	1 288	229	94	2 390	3,35
Polska	21 731	43 009	6 059	525	71 324	100,00

¹ z uwzględnieniem beneficjentów, których gospodarstwa leżą na terenie kilku województw

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Średnio w kraju najwięcej wniosków dotyczących omawianej praktyki złożyły osoby będące w grupie wiekowej 41 – 64 lata (60,2%). Udział beneficjentów w przedziale wieku 18-40 wynosił 30,5%, -a jedynie 8,5% stanowiły osoby mające więcej niż 64 lata (wykres I.4.2.4-2).

Wykres I.4.2.4 - 2. Udział beneficjentów realizujących praktykę I.4.2.4 według grup wiekowych w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.4 - 4. Struktura gospodarstw rolnych ogółem według wieku osoby kierującej w 2020 r.

Województwa	Liczba gospodarstw ogółem w szt.	Wiek osoby kierującej w latach (%)		
		poniżej 40 lat	40 - 64	65 lat i więcej
Dolnośląskie	52 586	17,8	64,7	17,5
Kujawsko-pomorskie	59 601	24,9	66,5	8,6
Lubelskie	161 391	21,8	65,5	12,7
Lubuskie	19 981	18,5	63,3	18,2
Łódzkie	116 952	22,3	65,8	11,9
Małopolskie	126 703	18,5	64,5	17,0
Mazowieckie	208 101	21,3	65,8	12,9
Opolskie	25 479	22,8	66,6	10,6
Podkarpackie	113 873	15,4	63,6	21,0
Podlaskie	76 719	23,7	66,3	10,1
Pomorskie	38 928	22,6	65,0	12,3
Śląskie	49 647	17,2	64,7	18,1
Świętokrzyskie	79 894	20,3	64,6	15,1
Warmińsko-mazurskie	42 606	22,1	66,5	11,4
Wielkopolskie	116 418	24,5	64,9	10,6
Zachodniopomorskie	28 521	20,1	64,6	15,3
Polska	1 317 400	20,9	65,2	13,9

Źródło: GUS, 2022, PSR 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.

Według danych z GUS największym udziałem beneficjentów najmłodszych, czyli w wieku do 40 lat, a więc młodych rolników, charakteryzowały się województwo kujawsko-pomorskie (24,9%), a najmniejszym podkarpackie (15,4%). Udział beneficjentów w przedziale wieku 40-

64 lat, był najwyższy w kraju (65,2%) i dodatkowo dominował we wszystkich województwach (tab. I.4.2.4-4).

Tabela I.4.2.4 - 5. Udział powierzchni zgłoszonych do praktyki I.4.2.4 według typów rolniczych gospodarstw

Województwa	Typ rolniczy gospodarstwa			Ogółem w ha
	mieszane	roślinne	zwierzęce	
Dolnośląskie	4,30	75,99	19,70	47 932,32
Kujawsko-pomorskie	4,73	33,36	61,91	81 381,23
Lubelskie	5,42	73,64	20,94	117 726,14
Lubuskie	8,43	78,24	13,34	71 386,41
Łódzkie	6,83	47,50	45,67	59 186,80
Małopolskie	6,24	65,01	28,75	46 196,04
Mazowieckie	4,10	32,65	63,25	149 879,74
Opolskie	7,35	59,02	33,63	18 168,00
Podkarpackie	8,58	74,14	17,29	58 843,85
Podlaskie	4,24	21,44	74,32	154 477,86
Pomorskie	9,02	57,86	33,12	135 207,43
Śląskie	9,23	51,48	39,29	23 591,75
Świętokrzyskie	5,60	60,10	34,30	36 619,02
Warmińsko-mazurskie	10,23	54,97	34,80	245 485,67
Wielkopolskie	10,91	36,25	52,84	106 020,52
Zachodniopomorskie	10,51	79,01	10,48	150 334,15
Polska	7,54	53,59	38,87	1 502 436,93

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.4 - 6. Udział producentów w praktyce I.4.2.4 w odniesieniu do ogólnej liczby producentów zgłoszonych do PWD według województw

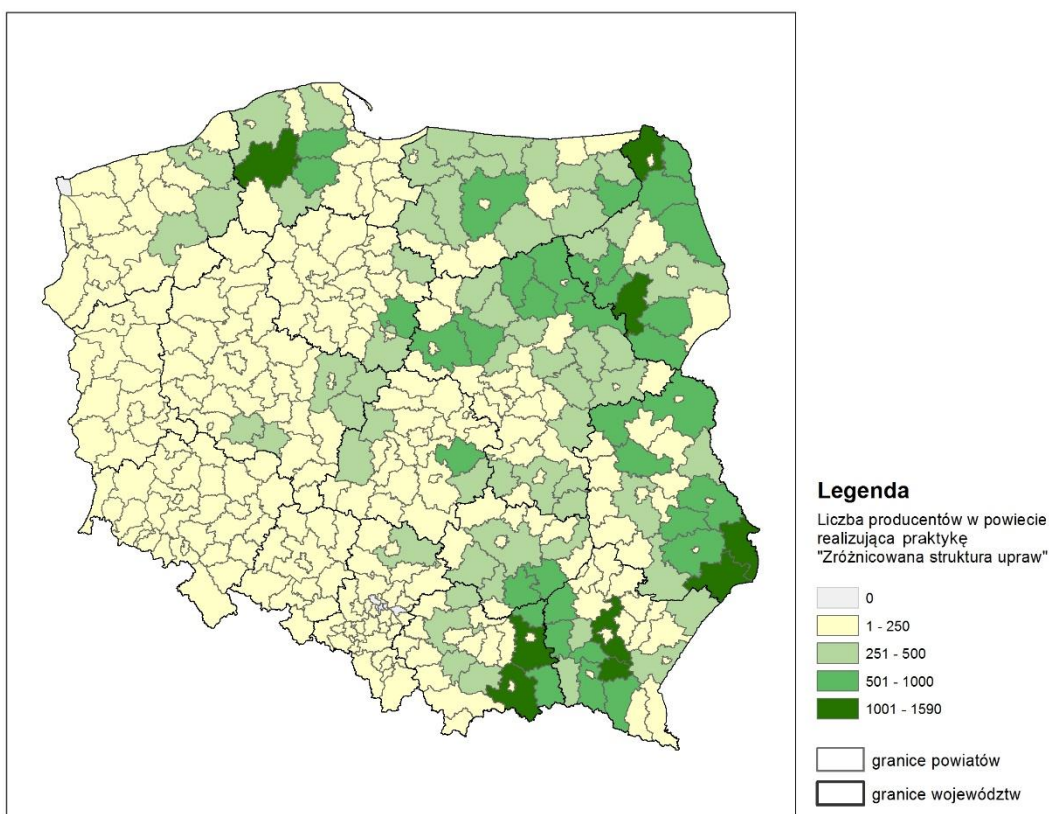
Województwa	Producenci w praktyce zróżnicowana struktura upraw	Udział producentów w praktyce zróżnicowana struktura upraw do ogólnej liczby rolników zgłoszonych do PWD w %	Liczba producentów* zgłoszonych do PWD w liczbach bezwzględnych
Dolnośląskie	942	2,37	39 670
Kujawsko-pomorskie	3 300	6,30	52 418
Lubelskie	7 663	5,63	136 008
Lubuskie	1 203	7,74	15 551
Łódzkie	3 671	3,82	96 043
Małopolskie	6 838	8,12	84 197
Mazowieckie	9 862	5,73	172 098
Opolskie	501	2,18	22 955
Podkarpackie	7 942	11,15	71 204
Podlaskie	8 920	12,58	70 900
Pomorskie	4 660	14,28	32 628
Śląskie	1 284	3,65	35 207
Świętokrzyskie	3 296	5,53	59 636
Warmińsko-mazurskie	5 292	14,03	37 721
Wielkopolskie	3 560	3,56	100 026
Zachodniopomorskie	2 390	9,72	24 590
Polska	71 324	6,79	1 050 852

* dane ARiMR za 2023 r.

^{1/} z uwzględnieniem beneficjentów, których gospodarstwa leżą na terenie kilku województw

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

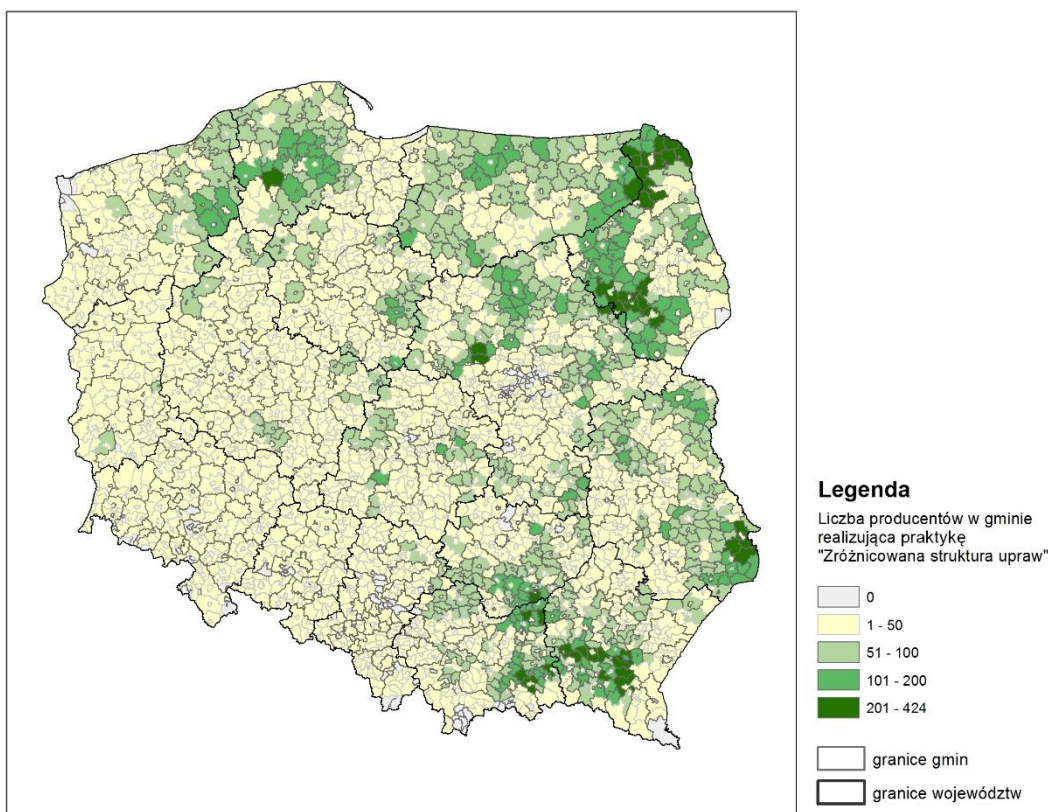
Mapy I.4.2.4-3 i 4 przedstawiają przestrzenne zróżnicowanie zainteresowania praktyką I.4.2.4 na podstawie zgłoszonych deklaracji rolników na poziomie powiatów i gmin. Z analizy wynika, że najwięcej wniosków o płatność w omawianej praktyce (powyżej 1000) wpłynęło z powiatów: wysokomazowiecki 1590, suwalski 1504, nowosądecki 1348, tarnowski 1197, hrubieszowski 1130, rzeszowski 1090, bytowski 1083, brzozowski 1059, tomaszowski 1056 (mapa I.4.2.4-3).

Mapa I.4.2.4 - 3. Liczba producentów deklarująca udział w praktyce 4.2.4 – Zróżnicowana struktura upraw, według powiatów

Na uwagę zasługują gminy, w których stwierdzono powyżej 200 producentów wdrażających praktykę I 4.2.4. Były to gminy:

Chełmec, Nawojowa, Bieczę, Nowy Sącz, Radgoszcz i Wierchosławice w województwie małopolskim. Następnie szereg gmin w województwie podkarpackim: Brzostek, Strzyżów, Wiśniowa, Niebylec, Nozdrzec, Dynów Wieś, Brzozów, Haczów i Sanok, a w województwie świętokrzyskim gmina Pacanów. W województwie lubelskim były to gminy: Hrubieszów, Mircze, Werbkowice i Tyszowce. W województwie mazowieckim najwięcej wniosków złożono w gminach: Czerwińsk Nad Wisłą, Naruszewo i Andrzejewo. Najliczniejsza liczba gmin z przewagą 1000 wniosków była obserwowana w województwie podlaskim. W południowo-zachodniej części tego województwa wyróżniały się gminy: Czyżew, Szumowo, Zambrów Wieś, Wysokie Mazowiecki, Szepietowo, Nowe Piekuty, Sokoły, Brańsk Wieś, natomiast w północnej części województwa były to gminy: Barłóg Kościelny, Augustów Wieś, Raczki, Bakarzewo, Filipów, Suwałki Wieś, Szypliszki, Krasnopol, Puńsk i Sejny Wieś. W województwie warmińsko-mazurskim dominowała wieś Kalinowo, a w pomorskim Lipnica (mapa I.4.2.4-4).

Mapa I.4.2.4 - 4. Liczba producentów deklarująca udział w praktyce 4.2.4 – Różnicowana struktura upraw, według gmin

Na uwagę zasługuje łączenie praktyki ((I.4.2.4) różnicowana struktura upraw z innymi praktykami w ramach ekoschematu rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi np.: praktyką (I.4.2.3) -Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia, praktyką (I.4.2.2) - Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe, praktyka (I.4.2.8) -Wymieszanie słomy z glebą, praktyką (I.4.2.7) _Uproszczone systemy uprawy oraz (I.4.2.5) - Wymieszanie obornika na gruntach ornych w terminie 12 godzin od aplikacji. Dodatkowo istnieje możliwość łączenia omawianej praktyki z ekoschematami – integrowana produkcja roślin i biologiczna ochrona upraw. Działania te poprzez kompleksowe oddziaływanie wpływają na zwiększenie korzystnego efektu wdrażanych praktyk i powinny być postrzegane jako istotne w realizacji celów środowiskowych, ale również jako zwiększające efektywność posiadanych zasobów i środków produkcji (tab. I.4.2.4-7 i 9).

Tabela I.4.2.4 – 7a. Powierzchnia GO zgłoszonych przez producentów w ramach praktyki I.4.2.4 (Zróżnicowana struktura upraw) wraz z innymi wybranymi wariantami ekoschematów według województw

Województwa	(I.4.2.4) ¹	(I.4.2.4 + I.4.1+) ²	(I.4.2.4 + I.4.2.2) ³	(I.4.2.4+I.4.2.2 + I.4.2.3) ⁴	(I.4.2.4 + I.4.2.2+) ⁵	(I.4.2.4 + I.4.2.3) ⁶	(I.4.2.4+I.4.2.3 + I.4.2.7) ⁷	(I.4.2.4+I.4.2.3+I.4.2.8) ⁸	(I.4.2.4+I.4.2.3+) ⁹
Dolnośląskie	9 355,57	27,09	3 536,23	968,26	31,83	1 887,89	7 405,34	3 880,48	102,28
Kujawsko-pomorskie	30 125,74	60,96	9 853,64	3 788,12	116,29	8 030,32	9 013,69	2 569,34	185,74
Lubelskie	29 738,74	136,89	14 226,59	2 979,36	48,50	2 741,16	4 757,26	4 617,52	179,22
Lubuskie	10 569,58	132,96	11 731,34	5 302,07	168,56	2 509,99	7 653,69	2 800,35	182,66
Łódzkie	24 090,77	148,25	9 305,31	1 542,20	97,62	2 359,56	2 231,93	1 366,63	30,98
Małopolskie	22 300,95	19,93	2 577,74	101,63	10,83	476,13	487,75	272,13	58,47
Mazowieckie	80 341,86	125,76	20 226,97	3 359,80	370,53	8 740,97	4 030,57	1 702,67	16,75
Opolskie	4 779,19	59,65	1 916,43	948,98	15,67	398,54	2 242,94	653,01	178,34
Podkarpackie	22 568,53	40,08	2 835,94	301,60		838,03	1 565,82	1 343,54	9,46
Podlaskie	94 523,50	81,78	25 418,40	2 768,00	654,94	7 269,35	2 021,47	826,40	2,84
Pomorskie	39 132,10	78,58	14 090,43	7 871,45	424,91	16 760,52	15 783,76	5 280,79	529,98
Śląskie	9 878,47	69,83	2 309,18	527,27	10,16	909,63	650,73	534,47	
Świętokrzyskie	13 976,86	126,29	2 902,27	610,72	53,26	926,95	928,85	927,37	172,33
Warmińsko-mazurskie	71 629,08	104,20	18 924,59	14 372,71	278,30	21 921,18	39 697,11	12 351,70	357,57
Wielkopolskie	37 677,49	81,93	12 188,95	4257,35	333,99	8 516,36	10 133,57	3 300,77	157,14
Zachodniopomorskie	24 773,98	224,60	27 537,06	7 288,65	76,78	6 351,23	15 377,00	5 312,94	431,08
Polska	525 462,41	1 518,78	179 581,07	56 988,17	2 692,17	90 637,81	123 981,48	47 740,11	2 594,84

¹ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw

² praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.1) Obszary z roślinami miododajnymi i praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.1) Obszary z roślinami miododajnymi + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia i praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.1) Obszary z roślinami miododajnymi + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy i praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.1) Obszary z roślinami miododajnymi + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy

³ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe

⁴ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia

⁵ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw i praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja roślin i praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

⁶ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia

⁷ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy

⁸ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą

⁹ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw i praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw i praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

Tabela I.4.2.4 – 7b. Powierzchnia GO zgłoszonych przez producentów w ramach praktyki I.4.2.4 (Zróżnicowana struktura upraw) wraz z innymi wybranymi wariantami ekoschematów według województw

Województwa	(I.4.2.4 + I.4.2.7) ¹⁰	(I.4.2.4 + I.4.2.7 + I.4.3) ¹¹	(I.4.2.4 + I.4.2.8) ¹²	(I.4.2.4 + I.4.2.8 + I.4.3) ¹³	(I.4.2.4 + I.4.4) ¹⁴	(I.4.2.4 + I.4.3) ¹⁵	(I.4.2.4 + I.4.4) ¹⁶	(I.4.2.4 + I.4.2.2) ¹⁷	Powierzchnia całkowita w ha
Dolnośląskie	14 194,38	838,29	5 438,79	22,13	96,46	112,98	8,59	25,73	47 932,32
Kujawsko-pomorskie	11 895,64	218,47	5 306,03	118,31	23,38	75,54	0,02		81 381,23
Lubelskie	22 846,08	316,10	34 934,72	72,50	68,67	48,48	14,35		117 726,14
Lubuskie	19 494,50	1 683,80	8 916,12	150,41	33,28	36,74		20,36	71 386,41
Łódzkie	6 620,88	330,82	10 810,64	129,27	37,43	75,69	8,82		59 186,80
Małopolskie	6 449,73	126,37	13 069,43	205,86	26,16	1,25	11,68		46 196,04
Mazowieckie	14 762,45	783,50	14 643,81	197,14	111,66	334,27	125,26	5,77	149 879,74
Opolskie	4 732,59		2 115,36	17,48	26,06	82,27	1,21	0,28	18 168,00
Podkarpackie	9 955,53	76,80	19 209,24	12,79	57,72	28,27	0,50		58 843,85
Podlaskie	8 290,52	942,57	9 882,67	22,68	0,74	1 749,91	22,09		154 477,86
Pomorskie	20 229,01	1 757,35	12 105,03	142,82	330,57	477,36	212,77		135 207,43
Śląskie	3 749,59	116,82	4 756,39	17,32	31,33	24,50	6,06		23 591,75
Świętokrzyskie	3 526,17	374,27	11 615,20	362,70	18,11	96,44	1,23		36 619,02
Warmińsko-mazurskie	39 856,82	1 532,25	23 480,52	521,90	21,69	387,55	44,14	4,36	245 485,67
Wielkopolskie	20 088,48	1 679,49	7 007,06	67,66	85,24	418,45	26,59		106 020,52
Zachodniopomorskie	32 339,48	833,47	29 206,16	153,79	249,59	178,34			150 334,15
Polska	239 031,85	11 610,37	212 497,17	2 214,76	1 218,09	4 128,04	483,31	56,5	1 502 436,93

¹⁰ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy

¹¹ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja

¹² praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą

¹³ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja

¹⁴ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw i praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

¹⁵ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja

¹⁶ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

¹⁷ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy i praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy i praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.7)

Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.4 – 8a. Udział (%) realizacji praktyki I.4.2.4 (Zróżnicowana struktura upraw) wraz z innymi wybranymi wariantami ekoschematów w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono ekoschemat I.4.2.7 według województw

Województwa	(I.4.2.4) ¹	(I.4.2.4 + I.4.1+) ²	(I.4.2.4 + I.4.2.2) ³	(I.4.2.4+I.4.2.2 + I.4.2.3) ⁴	(I.4.2.4 + I.4.2.2+) ⁵	(I.4.2.4 + I.4.2.3) ⁶	(I.4.2.4+I.4.2.3 + I.4.2.7) ⁷	(I.4.2.4+I.4.2.3+I.4.2.8) ⁸	(I.4.2.4+I.4.2.3+) ⁹
Dolnośląskie	19,52	0,06	7,38	2,02	0,07	3,94	15,45	8,10	0,21
Kujawsko-pomorskie	37,02	0,07	12,11	4,65	0,14	9,87	11,08	3,16	0,23
Lubelskie	25,26	0,12	12,08	2,53	0,04	2,33	4,04	3,92	0,15
Lubuskie	14,81	0,19	16,43	7,43	0,24	3,52	10,72	3,92	0,26
Łódzkie	40,70	0,25	15,72	2,61	0,16	3,99	3,77	2,31	0,05
Małopolskie	48,27	0,04	5,58	0,22	0,02	1,03	1,06	0,59	0,13
Mazowieckie	53,60	0,08	13,50	2,24	0,25	5,83	2,69	1,14	0,01
Opolskie	26,31	0,33	10,55	5,22	0,09	2,19	12,35	3,59	0,98
Podkarpackie	38,35	0,07	4,82	0,51		1,42	2,66	2,28	0,02
Podlaskie	61,19	0,05	16,45	1,79	0,42	4,71	1,31	0,53	0,00
Pomorskie	28,94	0,06	10,42	5,82	0,31	12,40	11,67	3,91	0,39
Śląskie	41,87	0,30	9,79	2,23	0,04	3,86	2,76	2,27	
Świętokrzyskie	38,17	0,34	7,93	1,67	0,15	2,53	2,54	2,53	0,47
Warmińsko-mazurskie	29,18	0,04	7,71	5,85	0,11	8,93	16,17	5,03	0,15
Wielkopolskie	35,54	0,08	11,50	4,02	0,32	8,03	9,56	3,11	0,15
Zachodniopomorskie	16,48	0,15	18,32	4,85	0,05	4,22	10,23	3,53	0,29
Polska	34,97	0,10	11,95	3,79	0,18	6,03	8,25	3,18	0,17

¹ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw

² praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.1) Obszary z roślinami miododajnymi i praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.1) Obszary z roślinami miododajnymi + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia i praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.1) Obszary z roślinami miododajnymi + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy i praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.1) Obszary z roślinami miododajnymi + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy

³ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe

⁴ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia

⁵ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw i praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja roślin i praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

⁶ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia

⁷ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy

⁸ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą

⁹ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw i praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw i praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

Tabela I.4.2.4 – 8b. Udział (%) realizacji praktyki I.4.2.4 (Zróżnicowana struktura upraw) wraz z innymi wariantami ekoschematów w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono praktykę I.4.2.7 (Uproszczone systemy uprawy) według województw

Województwa	(I.4.2.4 + I.4.2.7) ¹⁰	(I.4.2.4 + I.4.2.7 + I.4.3) ¹¹	(I.4.2.4 + I.4.2.8) ¹²	(I.4.2.4 + I.4.2.8 + I.4.3) ¹³	(I.4.2.4 + I.4.4+) ¹⁴	(I.4.2.4 + I.4.3) ¹⁵	(I.4.2.4 + I.4.4) ¹⁶	(I.4.2.4 + I.4.2.2+) ¹⁷	Powierzchnia całkowita w ha
Dolnośląskie	29,61	1,75	11,35	0,05	0,20	0,24	0,02	0,05	47 932,32
Kujawsko-pomorskie	14,62	0,27	6,52	0,15	0,03	0,09	0,00		81 381,23
Lubelskie	19,41	0,27	29,67	0,06	0,06	0,04	0,01		117 726,14
Lubuskie	27,31	2,36	12,49	0,21	0,05	0,05		0,03	71 386,41
Łódzkie	11,19	0,56	18,27	0,22	0,06	0,13	0,01		59 186,80
Małopolskie	13,96	0,27	28,29	0,45	0,06	0,00	0,03		46 196,04
Mazowieckie	9,85	0,52	9,77	0,13	0,07	0,22	0,08	0,00	149 879,74
Opolskie	26,05		11,64	0,10	0,14	0,45	0,01	0,00	18 168,00
Podkarpackie	16,92	0,13	32,64	0,02	0,10	0,05	0,00		58 843,85
Podlaskie	5,37	0,61	6,40	0,01	0,00	1,13	0,01		154 477,86
Pomorskie	14,96	1,30	8,95	0,11	0,24	0,35	0,16		135 207,43
Śląskie	15,89	0,50	20,16	0,07	0,13	0,10	0,03		23 591,75
Świętokrzyskie	9,63	1,02	31,72	0,99	0,05	0,26	0,00		36 619,02
Warmińsko-mazurskie	16,24	0,62	9,56	0,21	0,01	0,16	0,02	0,00	245 485,67
Wielkopolskie	18,95	1,58	6,61	0,06	0,08	0,39	0,03		106 020,52
Zachodniopomorskie	21,51	0,55	19,43	0,10	0,17	0,12			150 334,15
Polska	15,91	0,77	14,14	0,15	0,08	0,27	0,03	0,00	1 502 436,93

¹⁰ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy

¹¹ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja

¹² praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą

¹³ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja

¹⁴ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw i praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

¹⁵ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja

¹⁶ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

¹⁷ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy i praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy i praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.7)

Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.4 - 9. Udział (%) grup upraw w ramach realizacji praktyki I.4.2.4 (Zróżnicowana struktura upraw) w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono praktykę I.4.2.4 według województw

Województwa	Uprawy polowe	Uprawy ogrodnicze	Zioła	Uprawy miododajne	Ugór	Pastwisko lub łąki przemienne	Powierzchnia całkowita w ha
Dolnośląskie	95,98	2,72	0,16	0,12	0,93	0,09	47 932,32
Kujawsko-pomorskie	97,17	2,13	0,38	0,12	0,20	0,01	81 381,23
Lubelskie	95,81	2,41	0,93	0,33	0,50	0,02	117 726,14
Lubuskie	96,44	2,16	0,08	0,32	0,99	0,02	71 386,41
Łódzkie	96,24	2,14	0,47	0,41	0,70	0,03	59 186,80
Małopolskie	95,77	2,36	0,08	0,76	1,03	0,01	46 196,04
Mazowieckie	94,74	4,00	0,37	0,18	0,69	0,02	149 879,74
Opolskie	97,01	2,11	0,04	0,43	0,39	0,03	18 168,00
Podkarpackie	94,76	1,87	0,32	1,08	1,96	0,01	58 843,85
Podlaskie	99,23	0,23	0,05	0,10	0,39	0,01	154 477,86
Pomorskie	97,75	1,42	0,25	0,10	0,47	0,01	135 207,43
Śląskie	97,42	0,67	0,08	0,45	1,29	0,08	23 591,75
Świętokrzyskie	95,13	2,32	0,76	0,60	1,15	0,04	36 619,02
Warmińsko-mazurskie	98,83	0,34	0,08	0,09	0,65	0,00	245 485,67
Wielkopolskie	98,24	0,98	0,18	0,13	0,46	0,01	106 020,52
Zachodniopomorskie	97,92	0,26	0,48	0,24	1,09	0,01	150 334,15
Polska	97,21	1,52	0,29	0,25	0,71	0,02	1 502 436,93

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Wnioski i rekomendacje:

W pierwszym roku realizacji praktyki I 4.2.4 (zróżnicowana struktura upraw) pomimo aspektu nowości jakim są ekoschematy odnotowano duże zainteresowanie tym prośrodowiskowym mechanizmem wsparcia. Mając na uwadze założone cele środowiskowe oraz wielostronne oddziaływania omawianej praktyki, szczególnie w sytuacji jej łączenia z innymi praktykami / ekoschematami, należy oczekiwać wzrostu jej popularności w kolejnych latach. W zależności od skali wykorzystania środków w ramach możliwości budżetowych PS WPR należy rozważyć korektę płatności w odniesieniu do omawianej praktyki z uwzględnieniem alokacji środków z innych mniej popularnych interwencji. W dalszej perspektywie funkcjonowania ekoschematów w tym praktyki zróżnicowana struktura upraw mając na uwadze bardziej racjonalne wykorzystanie środków przeznaczanych na ekoschematy należy rozważyć zasadność łączenia wybranych interwencji np. rolnictwa ekologicznego, integrowanej produkcji roślin z praktykami ekoschematu rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi. Wymienione sposoby/systemy gospodarowania w swoich założeniach jako integralny element organizacji produkcji realizują postulat np. zróżnicowanej struktury upraw czy uprawę międzyplonów stosując poprawną gospodarkę płodozmianową.

4.2.5. Wymieszanie obornika na gruntach ornych w terminie 12 godzin od jego aplikacji (2 pkt /ha)

Krawczyk Wojciech, Sowula-Skrzyńska Elżbieta, Borecka Anna, Musiał Kamila, Paraponiak Paweł, Szewczyk Agata, Szumiec Anna

Ekoschemat „**Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi**” to działanie, którego celem jest poprawa struktury gleby poprzez retencję i zwiększenie udziału materii organicznej, zatrzymanie strat składników odżywczych za pośrednictwem zahamowania wymywania i erozji wietrznej oraz zwiększenie sekwestracji węgla w glebie. W ramach ekoschematu wsparciem finansowym objętych jest 8 praktyk, a 2 spośród nich dotyczą aplikacji stałych i płynnych nawozów naturalnych.

Celem praktyki I.4.2.5: „**Wymieszanie obornika na gruntach ornych w terminie 12 godzin od jego aplikacji**” jest ograniczenie emisji amoniaku do atmosfery poprzez wymieszanie obornika, odchodów drobiu z bezściółkowego systemu utrzymywania zwierząt gospodarskich tj. „pomiotu ptasiego” lub produktów pofermentacyjnych, przeznaczonych do rolniczego wykorzystania w terminie maksymalnie 12 godzin od jego aplikacji na glebę. Poza ograniczeniem emisji amoniaku, dodatkowo, praktyka pozwala na ograniczenie emisji podtlenku azotu.

Praktyka ta jest dostępna również dla gospodarstw nieposiadających własnego obornika. W tym przypadku dopuszcza się zakup lub nabycie obornika, pomiotu ptasiego lub produktu pofermentacyjnego na potrzeby realizacji tej praktyki ekoschematu, ale musi być on udokumentowany imiennym dokumentem potwierdzającym jego zakup lub nabycie,

Propagowanie tego typu nawożenia (obornikiem, pomiotem ptasim, czy produktami pofermentacyjnymi przeznaczonymi do rolniczego wykorzystania) przyczyni się do poprawy jakości gleb i zwiększenia sekwestracji węgla w glebie, zahamowania straty składników pokarmowych z gleby, co może przyczynić się do ograniczenia stosowania nawozów mineralnych, skutkując poprawą kondycji ekonomicznej gospodarstwa. Za realizację tej praktyki rolnik może uzyskać 2 pkt/ha.

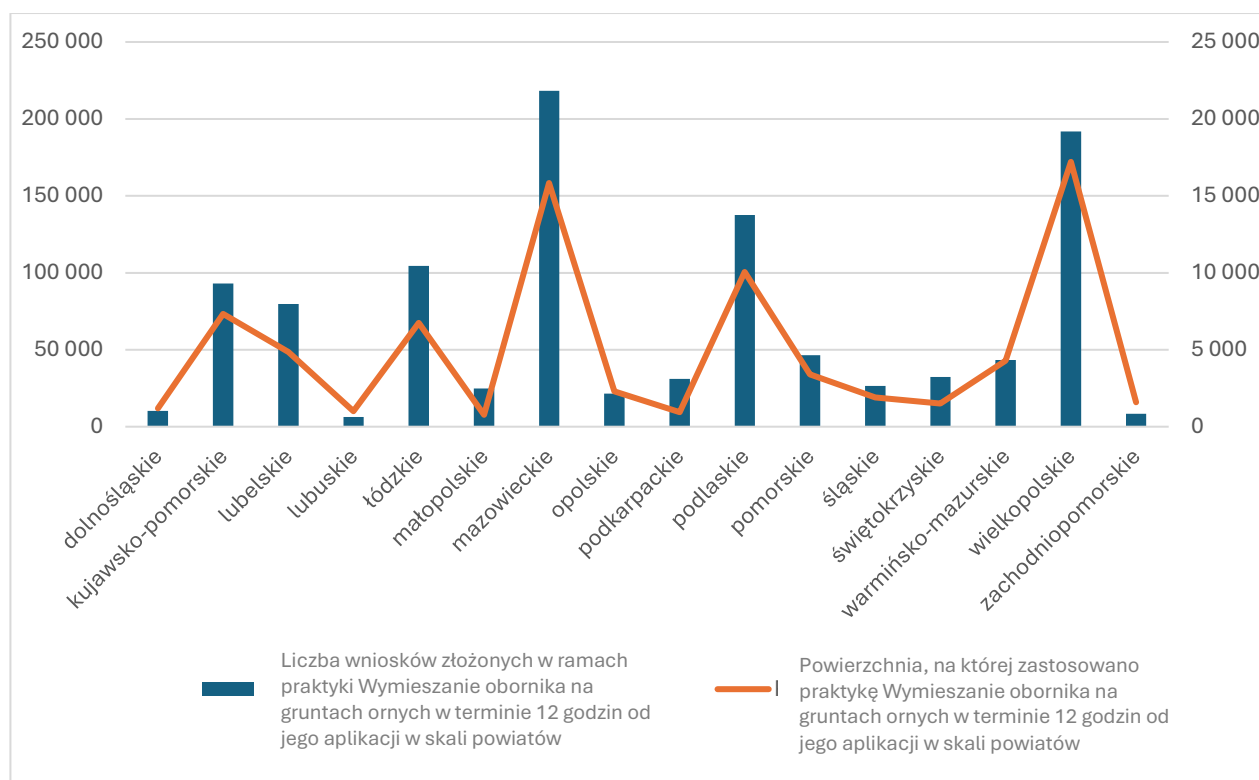
Na podstawie danych z roku 2023 udostępnionych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Instytutowi Zootechniki PIB, dotyczących praktyki „Wymieszanie obornika na gruntach ornych w terminie 12 godzin od jego aplikacji”, dokonano niniejszej analizy. Instytut Zootechniki nie gwarantuje dokładności danych zawartych w niniejszej analizie.

W całym kraju, łącznie na terenie 16 województw, rolnicy złożyli 107 593 wnioski

o płatność w ramach praktyki (I.4.2.5), a zastosowano ją w całym kraju na powierzchni 808 636,41 ha. Największą liczbę wniosków dotyczących praktyki I.4.2.5, złożono w województwach: mazowieckim, wielkopolskim oraz podlaskim, i w tych samych województwach zastosowano ją na największym powierzchniowo areale. Mniejszą, choć znaczną liczbę wniosków złożono w województwach: łódzkim i kujawsko-pomorskim. Najmniejszym zainteresowaniem ta praktyka cieszyła się wśród rolników województw: lubuskiego, zachodniopomorskiego i dolnośląskiego (tab. I.4.2.5- 1, wyk. I.4.2.5- 1).

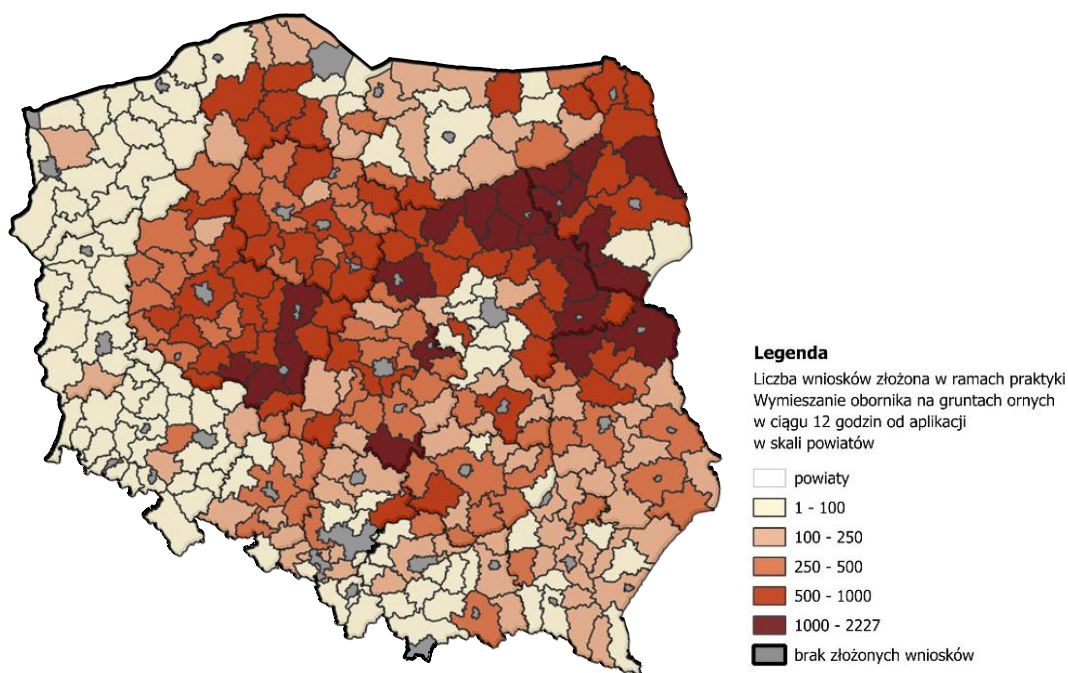
Tabela I.4.2.5- 1. Liczba wniosków i powierzchnia, na której zastosowano w poszczególnych województwach praktykę I.4.2.5 w 2023 r.

Województwa	Liczba wniosków	Powierzchnia (ha)
Dolnośląskie	1 031	11 887,64
Kujawsko-pomorskie	9 305	73 203,32
Lubelskie	7 969	48 447,99
Lubuskie	626	10 104,03
Łódzkie	10 458	67 448,21
Małopolskie	2 480	7 712,48
Mazowieckie	21 835	158 450,38
Opolskie	2 156	22 927,52
Podkarpackie	3 108	9 374,55
Podlaskie	13 765	100 462,31
Pomorskie	4 635	33 910,42
Śląskie	2 640	18 979,60
Świętokrzyskie	3 239	15 022,17
Warmińsko-mazurskie	4 332	42 831,99
Wielkopolskie	19 184	172 106,25
Zachodniopomorskie	830	15 767,55
Polska	107 593	808 636,41

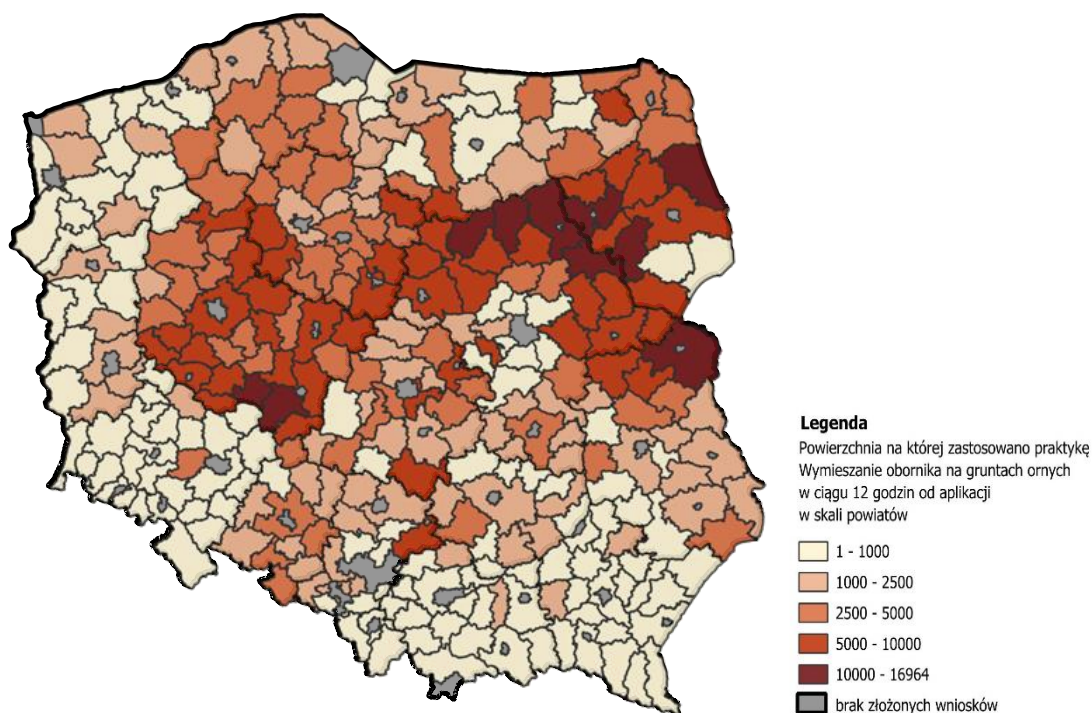
Wykres I.4.2.5 - 1. Liczba wniosków i powierzchnia, na której zastosowano w poszczególnych województwach praktykę I.4.2.5.

Mapa I.4.2.5 - 1 przedstawia liczbę wniosków złożonych w poszczególnych powiatach w ramach praktyki I.4.2.5. Najwięcej wniosków złożono w ramach tej praktyki w powiecie wysokomazowieckim (2 227) w województwie podlaskim oraz w powiatach: grajewskim, kolneńskim, łomżyńskim, siemiatyckim i sokólskim tego samego województwa, a liczba wniosków złożonych w tych 6 powiatach zawarta była w przedziale 1 000 do 2 227 egzemplarzy. Liczbę wniosków w przedziale 1 000 do 2 238 egzemplarzy złożono także w powiecie bialskim i łukowskim województwa lubelskiego, powiatach: poddębickim i sieradzkim województwa łódzkiego, powiatach: makowskim, mławskim, ostrołęckim, ostrowskim, płockim, przasnyskim, siedleckim i sokołowskim w województwie mazowieckim oraz w powiatach: kaliskim, konińskim, krotoszyńskim i ostrowskim województwa wielkopolskiego.

Mapa I.4.2.5 - 1. Liczba wniosków złożona w ramach praktyki Wymieszanie obornika na gruntach ornych w terminie 12 godzin od jego aplikacji w skali powiatów

Praktyka I.4.2.5 została zastosowana na największej powierzchni (10 000 – 17 118 ha) w powiecie bialskim województwa lubelskiego, powiatach: mławskim, ostrołęckim i przasnyskim w województwie mazowieckim, a także w powiatach: łomżyńskim, sokólskim i wysokomazowieckim w województwie podlaskim oraz w powiatach: krotoszyńskim i ostrowskim w województwie wielkopolskim (mapa I.4.2.5 - 2).

Mapa I.4.2.5 - 2. Powierzchnia, na której zastosowano praktykę Wymieszanie obornika na gruntach ornych w terminie 12 godzin od jego aplikacji w skali powiatów.

Wnioski i rekomendacje:

Realizacja praktyki I.4.2.5 „Wymieszanie obornika na gruntach ornych w terminie 12 godzin od jego aplikacji” miała miejsce w 2023 r. na terenie całego kraju. W PS WPR 2023-2027 zaplanowano jej wykonanie w 2023 roku na powierzchni 1 090 000 ha a planowana kwota jednostkowa wynosiła 44,94 EUR/ha. W kampanii 2023 r. zastosowano tę praktykę na powierzchni 808 636, 41 ha. Największą powierzchnią wdrożenia tej praktyki charakteryzowały się województwa: wielkopolskie (172 106,25 ha), mazowieckie (158 450,38 ha), podlaskie (100 462,31 ha) oraz kujawsko-pomorskie (73 203,32 ha) czyli te, w których koncentracja produkcji bydła i trzody chlewnej należy do największych w kraju i wiąże się z łatwą dostępnością dużej ilości obornika. Powierzchnia wdrożenia praktyki I.4.2.5 na terenie kraju objęła blisko 75% powierzchni planowanej dzięki temu w dużym stopniu przyczyniła się do realizacji celów szczegółowych: ograniczenia emisji amoniaku i podtlenku azotu do atmosfery oraz wymywania pierwiastków biogennych do wód powierzchniowych i głębinowych, a także sekwestracji węgla w glebie i poprawy jej jakości. Wysoki procent realizacji praktyki I.4.2.5 świadczy także o braku problemów podczas jej aplikacji w wyznaczonym terminie 12 godzin, wynikających z dostępności np. odpowiedniego sprzętu maszynowego niezbędnego do jej przeprowadzenia. Uwzględniając powyższe wnioski nie ma potrzeby w roku 2023 zwiększenia powierzchni realizacji praktyki I.4.2.5 oraz zwiększenia alokacji środków jej przypisanych, a pozostawienie kwoty jednostkowej na obecnym poziomie wydaje się wskazane.

4.2.6. Stosowanie nawozów naturalnych płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo (3 pkt /ha)

Krawczyk Wojciech, Sowula-Skrzyńska Elżbieta, Borecka Anna, Musiał Kamila, Paraponiak Paweł, Szewczyk Agata, Szumiec Anna

Celem praktyki I.4.2.6 „**Stosowanie nawozów naturalnych płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo**” jest zastosowanie doglebowych metod aplikacji płynnych nawozów naturalnych, czego konsekwencją będzie ograniczenie emisji amoniaku do atmosfery charakterystycznej dla powierzchniowego stosowania gnojowicy na gruntach ornych. Mitygację emisji amoniaku z tego rodzaju nawozu można osiągnąć np. za pośrednictwem stosowania węży wleczonych lub redlic wstrzykujących gnojowicę bezpośrednio do gleby.

Na podstawie danych z roku 2023 udostępnionych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Instytutowi Zootechniki PIB, dotyczących praktyki „Stosowanie naturalnych nawozów płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo” dokonano niniejszej analizy. Instytut Zootechniki nie gwarantuje dokładności danych zawartych w niniejszej analizie

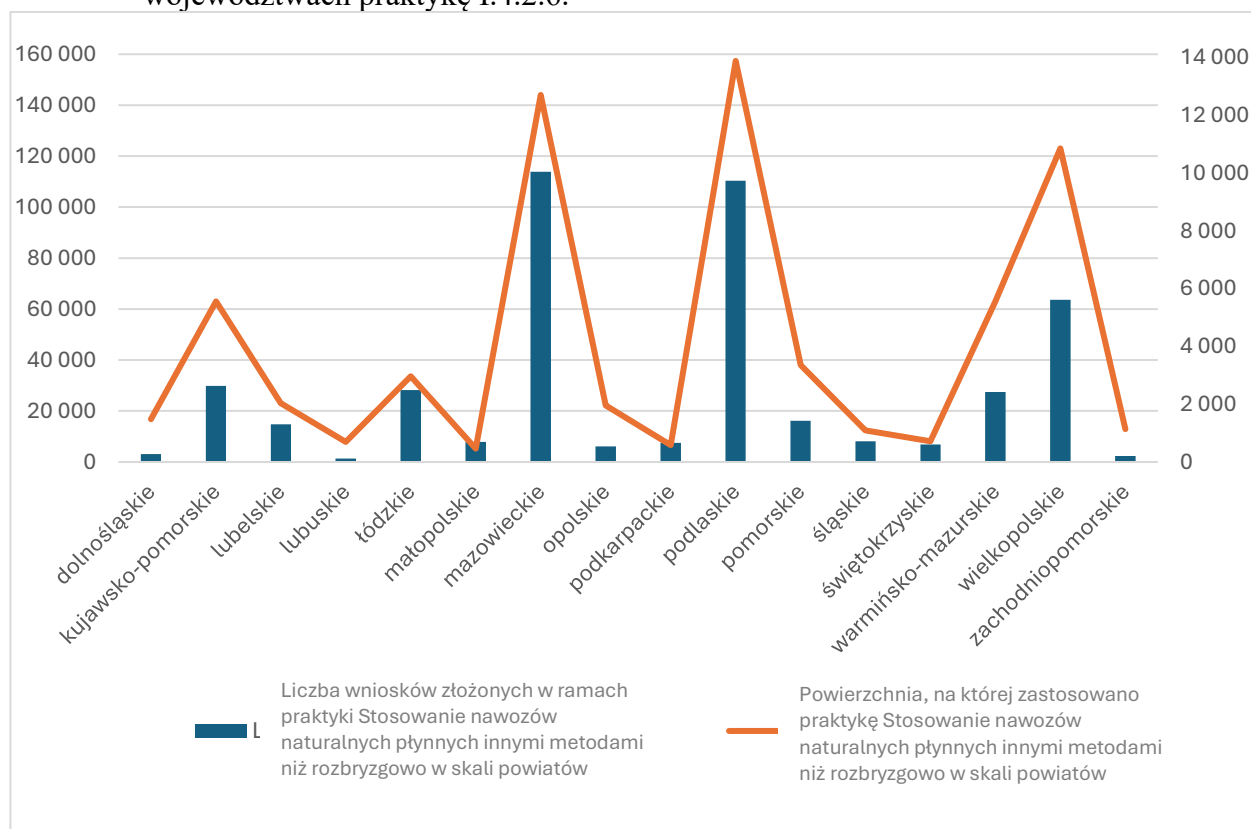
W całym kraju, łącznie na terenie 16 województw, rolnicy złożyli 39 515 wniosków dotyczących praktyki „Stosowanie naturalnych nawozów płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo” na powierzchni 737 212,15 ha.

Największą liczbę wniosków na praktykę I.4.2.6 złożono w województwach: mazowieckim i podlaskim i w tych samych województwach zastosowano je na największym powierzchniowo areale. Mniejszą, ale znaczącą na tle pozostałych województw liczbę wniosków złożono w województwie wielkopolskim. Najmniejszą liczbę wniosków na praktykę I.4.2.6 przedstawiono w województwach: lubuskim, zachodnio-pomorskim i dolnośląskim (tab. I.4.2.6-1., wyk. I.4.2.6 – 1).

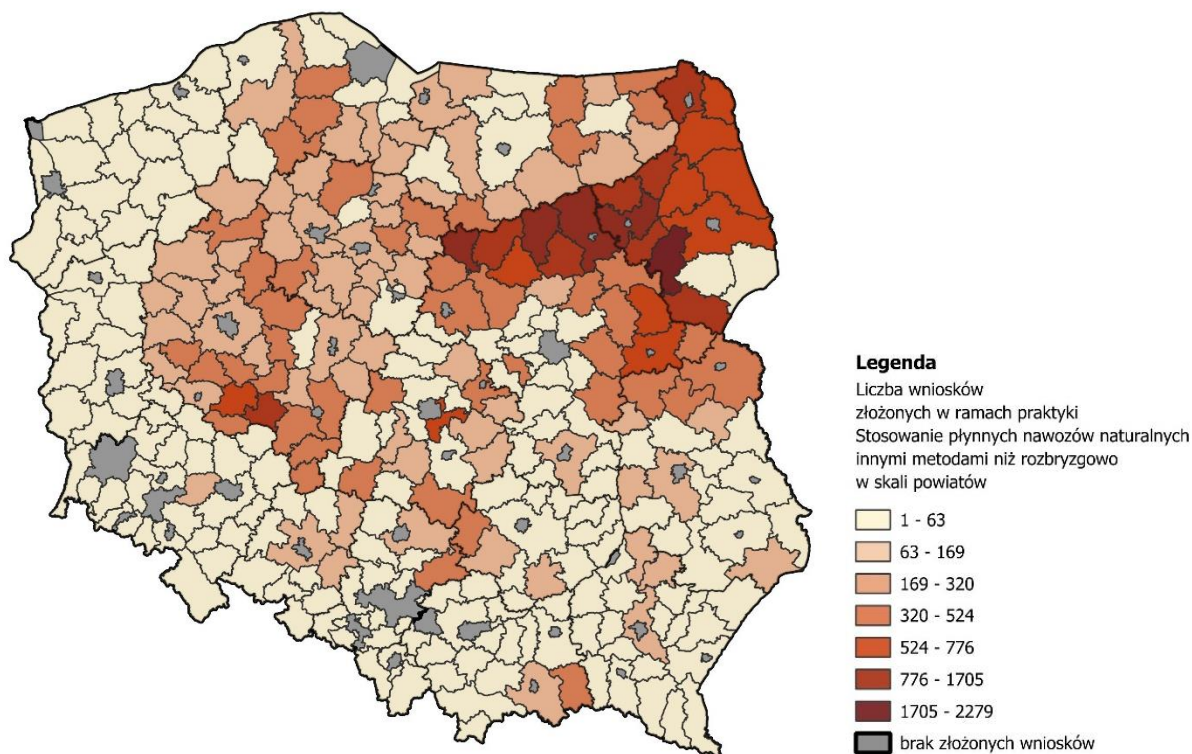
Tabela I.4.2.6- 1. Liczba wniosków i powierzchnia, na której zastosowano w poszczególnych województwach praktykę I.4.2.6 w 2023 r.

Województwa	Liczba wniosków	Powierzchnia (ha)
Dolnośląskie	272	16 741,88
Kujawsko-pomorskie	2 634	63 036,34
Lubelskie	1 309	23 054,55
Lubuskie	117	7 906,48
Łódzkie	2 494	33 592,35
Małopolskie	699	5 251,51
Mazowieckie	10 043	143 981,85
Opolskie	543	22 251,89
Podkarpackie	666	6 609,03
Podlaskie	9 732	157 383,50
Pomorskie	1 430	38 073,89
Śląskie	713	12 336,45
Świętokrzyskie	610	8 176,81
Warmińsko-mazurskie	2 429	62 948,80
Wielkopolskie	5 616	122 981,00
Zachodniopomorskie	208	12 895,82
Polska	39 515	737 222,15

Wykres I.4.2.6 – 1. Liczba wniosków i powierzchnia, na której zastosowano w poszczególnych województwach praktykę I.4.2.6.

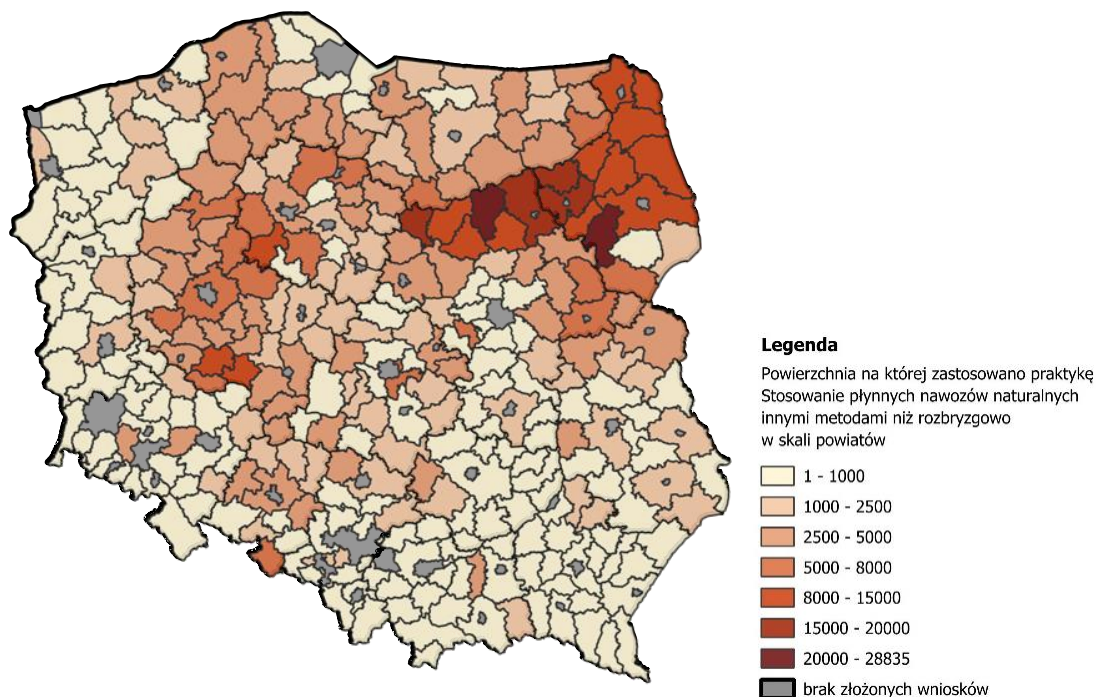

Mapa I.4.2.6 -1 przedstawia liczbę wniosków złożonych w poszczególnych powiatach w ramach praktyki I.4.2.6 „Stosowanie nawozów naturalnych płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo”. Największą liczbę wniosków w ramach praktyki I.4.2.6 złożono w powiecie wysokomazowieckim (2 279) w województwie podlaskim oraz w powiecie łomżyńskim (1 092) znajdującym się na terenie tego samego województwa. Dużą liczbę wniosków zawartą w przedziale od 1 000 do 2 279 egzemplarzy złożono także w powiatach: ostrołęckim, przasnyskim i żuromińskim w województwie mazowieckim.

Mapa I.4.2.6 - 1. Liczba wniosków złożonych w ramach praktyki Stosowanie nawozów naturalnych płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo w skali powiatów

Praktyka I.4.2.6 została zastosowana na największej powierzchni (15 000 – 28 835 ha) w powiatach: wysokomazowieckim, łomżyńskim i kolneńskim w województwie podlaskim oraz w powiatach województwa mazowieckiego: ostrołęckim, przasnyskim i żuromińskim. Na powierzchni od 10 000 do 15 000 ha zastosowano tę praktykę w powiatach: augustowskim, białostockim, grajewskim, monieckim i zambrowskim w województwie podlaskim (mapa I.4.2.6 - 2).

Mapa I.4.2.6 - 2. Powierzchnia, na której zastosowano praktykę Stosowanie nawozów naturalnych płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo w skali powiatów

Najwięcej rolników realizuje jednocześnie praktyki I.4.2.5 i I.4.2.6 w województwach: podlaskim (5 302) oraz mazowieckim (4 666). W obu tych województwach najczęściej te 2 praktyki łączone są praktyką Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe (I.4.2.2) i Zróżnicowana struktura upraw (I.4.2.4). Znaczna liczba rolników (2 993) łączy praktyki I.4.2.5 i I.4.2.6 najczęściej z praktyką I.4.2.2 w województwie wielkopolskim. Ponad tysiąc rolników stosuje te praktyki, najchętniej łącząc je także praktyką I.4.2.2 w województwach: kujawsko-pomorskim, łódzkim i warmińsko-mazurskim. Rolnicy z województw: lubuskiego, zachodniopomorskiego i dolnośląskiego stosują praktyki I.4.2.5 i I.4.2.6 najrzadziej, łącząc je także z niewielką liczbą pozostałych ekoschematów i praktyk (tab. I.4.2.6 - 2).

Tabela I.4.2.6 – 2. Liczba rolników realizujących w poszczególnych województwach łącznie praktyki: I.4.2.5 oraz I.4.2.6 w połączeniu z innymi ekoschematami i praktykami.

Województwa	I.4.2.5	I.4.2.6	I.4.4	I.4.2.1	I.4.3	I.4.1	I.4.2.2	I.4.2.3	I.4.5	I.4.2.7	I.4.2.8	I.4.2.4
Dolnośląskie	72	72	0	11	2	1	36	10	4	42	32	12
Kujawsko-pomorskie	1 334	1 334	3	60	19	16	1 031	384	27	635	409	328
Lubelskie	557	557	1	65	6	5	403	50	28	123	192	147
Lubuskie	40	40	0	3	0	0	28	10	17	9	16	17
Łódzkie	1 249	1 249	2	65	16	16	911	137	24	362	432	315
Małopolskie	327	327	0	133	4	1	49	16	9	34	99	198
Mazowieckie	4 666	4 666	7	543	55	22	3 342	747	78	810	833	1 422
Opolskie	278	278	4	39	0	2	191	50	7	139	150	34
Podkarpackie	395	395	1	137	1	6	78	27	27	89	230	185
Podlaskie	5 032	5 032	5	266	167	19	3 598	488	325	495	589	2 394
Pomorskie	817	817	1	106	9	4	515	377	43	193	181	413
Śląskie	422	422	2	61	11	10	275	42	11	91	220	118
Świętokrzyskie	279	279	0	38	7	2	118	33	20	43	146	95
Warmińsko-mazurskie	1 124	1 124	4	153	45	9	701	293	46	269	226	562
Wielkopolskie	2 993	2 993	15	102	116	27	2 348	679	46	1 318	606	388
Zachodniopomorskie	62	62	0	16	1	0	34	26	10	33	28	25
Polska	19 647	19 647	45	1 798	459	140	13 658	3 369	722	4 685	4 389	6 653

Praktyka I.4.2.5 Wymieszanie obornika na gruntach ornych w terminie 12 godzin od aplikacji

Praktyka I.4.2.6 Stosowanie nawozów naturalnych płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo

Ekoschemat I.4.4 Biologiczna ochrona roślin.

Praktyka I.4.2.1 Ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych (TUZ) z obsadą zwierząt.

Ekoschemat I.4.3 Integrowana Produkcja Roślin.

Ekoschemat I.4.1 Obszary z roślinami miododajnymi.

Praktyka I.4.2.2 Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe.

Praktyka I.4.2.3 Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia.

Ekoschemat I.4.5 Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych.

Praktyka I.4.2.7 Uproszczone systemy uprawy.

Praktyka I.4.2.8 Wymieszanie słomy z glebą.

Praktyka I.4.2.4 Zróżnicowana struktura upraw

Wnioski w ramach płatności za praktyki: Stosowanie nawozów naturalnych płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo oraz Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji składali rolnicy odznaczający się krajową średnią wieku wynoszącą 45 lat (tab. I.4.2.6 - 3).

Tabela I.4.2.6 - 3. Średnia wieku rolników w poszczególnych województwach, występujących o płatności w ramach praktyk: Stosowanie nawozów naturalnych płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo (I.4.2.5) oraz Wymieszanie obornika na gruntach ornych w terminie 12 godzin od aplikacji (I.4.2.6).

Województwa	Średnia wieku
Dolnośląskie	42,4
Kujawsko-pomorskie	44,7
Lubelskie	45,5
Lubuskie	43,6
Łódzkie	45,4
Małopolskie	45,5
Mazowieckie	45,3
Opolskie	43,6
Podkarpackie	45,7
Podlaskie	45,2
Pomorskie	44,7
Śląskie	44,8
Świętokrzyskie	45,6
Warmińsko-mazurskie	45,4
Wielkopolskie	44,9
Zachodniopomorskie	45,1
Polska	44,9

Wnioski i rekomendacje:

W PS WPR 2023-2027 zaplanowano wykonanie praktyki I.4.2.6 „Stosowanie nawozów naturalnych płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo” w 2023 roku na powierzchni 40 000 ha na terenie kraju, a kwota jednostkowa wynosiła 67,41 EUR/ha.

W kampanii 2023 r. zastosowano tę praktykę na powierzchni 737 222,15 ha. Największą powierzchnią objętą tą praktyką charakteryzowały się województwa: podlaskie (157 383,50 ha), mazowieckie (143 981,85 ha) wielkopolskie (122 981,00 ha) oraz kujawsko-pomorskie (63 036,34 ha) czyli te, w których koncentracja produkcji bydła i trzody chlewnej należy do największych w kraju i wiąże się z łatwą dostępnością dużego wolumenu płynnych nawozów naturalnych. Powierzchnia wdrożenia praktyki I.4.2.6 na terenie kraju była blisko 18 razy większa od powierzchni planowanej. Jej wdrożenie i realizacja są ogromnym sukcesem, szczególnie jeśli chodzi o realizację celów środowiskowych, którym ma służyć: ograniczenia emisji amoniaku i lepszego wykorzystania składników pokarmowych dostępnych w płynnych nawozach

naturalnych. Uwzględniając powyższe wnioski należy zwiększyć powierzchnię realizacji praktyki do 700 000 – 1 000 000 ha, zwiększyć alokację środków na jej realizację i pozostawić przypisaną tej praktyce kwotę jednostkową na obecnym poziomie. W przypadku konieczności ograniczenia realizacji praktyki należy ograniczyć kwotę jednostkową do zaplanowanego minimum albo wprowadzić limit jej stosowania.

4.2.7. Uproszczone systemy uprawy (4 pkt /ha)

Smagacz Janusz, Madej Andrzej, Witorożec-Piechnik Agata, Kopiński Jerzy, Łysiak Magdalena

W Polsce dominuje tradycyjny – płużny system uprawy roli. Jednak taki sposób przygotowania pola pod zasiew prowadzi do wielu niekorzystnych zmian w środowisku glebowym. Duża głębokość i intensywność spulchniania przy stosowaniu uprawy płużnej przyspiesza proces mineralizacji próchnicy, co wywiera negatywny wpływ na strukturę gleby, pojemność wodną i jej biologiczną aktywność.

Celem praktyki jest wsparcie konserwującej uprawy roli, której głównym zadaniem jest zachowanie naturalnych zasobów przyrody przy równoczesnym osiągnięciu zadowalających plonów. Uprawa ta bazuje na wspieraniu naturalnych procesów biologicznych w glebie, a wszelkiego rodzaju zabiegi uprawowe zredukowane są do niezbędnego minimum.

Istotnym elementem takiej uprawy jest pozostawienie na powierzchni pola minimum 30% resztek pozbiorowych, w tym słomy. Zapobiega to degradacji gleby, poprawia jej strukturę i porowatość, wpływa na gromadzenie węgla organicznego szczególnie w przypowierzchniowej jej warstwie, zwiększa retencję glebową i ogranicza bezproduktywne parowanie wody z gleby oraz zdecydowanie ogranicza zjawiska erozji wodnej i wietrznej. Dodatkowo mniejsza ilość i głębokość zabiegów uprawowych przyczyniają się do ograniczenia zużycia paliwa (mniejsze emisje CO₂ do atmosfery) oraz istotnej redukcji czasu pracy.

Punkty w ramach tej praktyki są przyznawane, jeżeli rolnik na gruntach ornych prowadzi uprawę roślin w formie uprawy konserwującej bezorkowej lub uprawę pasową (strip – till), przy czym zabiegi uprawowe w danym roku wykonywane są z odstępniem od uprawy płużnej w zespole uprawek poźniwnych i przedsiwnych, a po zbiorze uprawy pozostawia się na polu całość resztek poźniwnych w formie mulczu. Punkty za realizację praktyki są przyznawane do powierzchni gruntów ornych, z wyjątkiem gruntów ornych, na których jest prowadzona uprawa zerowa lub na których są uprawiane trawy lub inne zielne rośliny pastewne.

W ramach niniejszej praktyki (I.4.2.7 – *Uproszczone systemy uprawy*) w 2023 r. zostało złożonych 96 187 wniosków, a łączna powierzchnia w ramach interwencji objęła 2 677 661,52 ha, co stanowiło 19,62% w odniesieniu do powierzchni użytków rolnych (UR) zgłoszonej do Podstawowego wsparcia Dochodów (PWD) – tabela I.4.2.7-1. Największą powierzchnię objętą praktyką odnotowano w województwach: dolnośląskim (371 903,92 ha), wielkopolskim (360 696,38 ha), zachodniopomorskim (312 905,47 ha), kujawsko-pomorskim (284 198,30 ha), warmińsko-mazurskim (264 827,87 ha) i pomorskim

(216 373,18 ha). W tych województwach zlokalizowane są na ogół duże gospodarstwa rolne specjalizujące się m.in. w produkcji zbóż, rzepaku i kukurydzy. Pod względem udziału (%) powierzchni omawianej praktyki natomiast, w relacji do ogólnej powierzchni UR zgłoszonych do PWD, wyróżniało się województwo dolnośląskie (43,58%), zachodniopomorskie (36,65%) i lubuskie (34,11%). Najmniejsze powierzchnie zgłoszone w ramach praktyki I.4.2.7 (*Uproszczone systemy uprawy*) zanotowano w województwach: małopolskim (23 486,38 ha), świętokrzyskim (33 642,35 ha), śląskim (39 413,50 ha) i podkarpackim (45 220,81 ha), czyli na południu i południowym wschodzie kraju, gdzie dominują na ogół małe gospodarstwa rolne z produkcją na samozaopatrzenie, tzw. gospodarstwa socjalne.

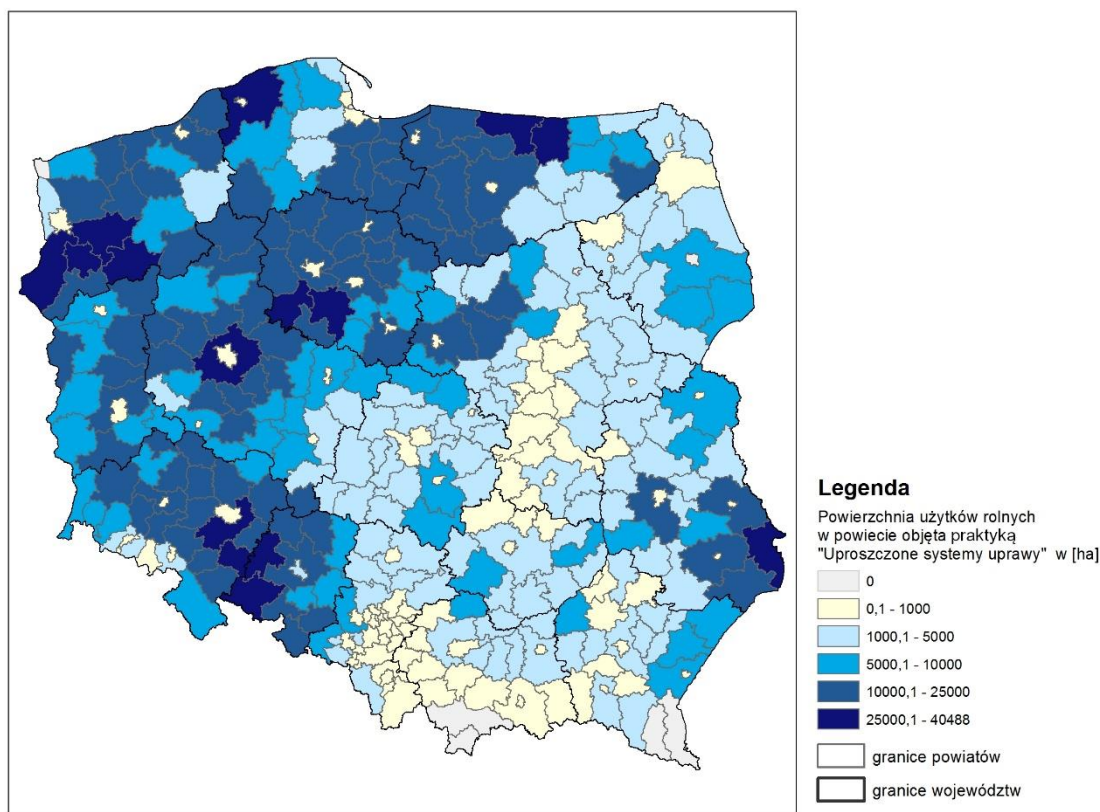
Tabela I.4.2.7 - 1. Powierzchnia zgłoszona w ramach praktyki (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy* oraz jej udział w ogólnej powierzchni GO zgłoszonej do PWD (podstawowe wsparcie dochodów) według województw

Województwa	GO* objęte wsparciem w ha	Udział powierzchni praktyki w powierzchni UR zgłoszonych do PWD w %	Powierzchnia GO* zgłoszonych do PWD w ha	Liczba producentów* w liczbach bezwzględnych
Dolnośląskie	371 903,92	43,58	853 476,48	39 670
Kujawsko-pomorskie	284 198,30	27,94	1 017 040,72	52 418
Lubelskie	169 899,50	13,25	1 282 500,04	136 008
Lubuskie	136 107,48	34,11	399 069,85	15 551
Łódzkie	67 674,17	7,56	895 550,30	96 043
Małopolskie	23 486,38	5,49	427 620,53	84 197
Mazowieckie	133 772,10	7,49	1 785 577,25	172 098
Opolskie	167 537,36	33,69	497 324,32	22 955
Podkarpackie	45 220,81	9,98	453 244,80	71 204
Podlaskie	50 002,75	4,94	1 012 958,73	70 900
Pomorskie	216 373,18	29,89	723 812,39	32 628
Śląskie	39 413,50	11,53	341 791,24	35 207
Świętokrzyskie	33 642,35	7,73	434 965,51	59 636
Warmińsko-mazurskie	264 827,87	27,41	966 161,00	37 721
Wielkopolskie	360 696,38	21,16	1 704 451,48	100 026
Zachodniopomorskie	312 905,47	36,65	853 882,00	24 590
Polska	2 677 661,52	19,62	13 649 426,64	1 050 852

* dane ARiMR za 2023 r.

Powierzchnia deklarowana do realizacji praktyki (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy* według powiatów została przedstawiona na mapie I.4.2.7-1. Spośród powiatów o największej powierzchni użytków rolnych (powyżej 25 001 do 40 488 ha) wyróżniały się gryfiński, pyrzycki, stargardzki i choszczeński, tj. południowo-zachodnia część województwa zachodniopomorskiego, powiat słupski w województwie pomorskim, następnie żniński

i inowrocławski w województwie kujawsko-pomorskim, powiat poznański w wielkopolskim, powiat wrocławski i strzeliński w dolnośląskim, powiat brzeski i nyski w opolskim, powiat bartoszycki i kętrzyński w województwie warmińsko-mazurskim oraz powiat hrubieszowski w województwie lubelskim. Generalnie praktykę I.4.2.7 deklarowano na terenie wszystkich województw, jednakże jego potencjalna realizacja w powiatach centralnej i południowo-wschodniej Polski, za wyjątkiem powiatów wschodniej Lubelszczyzny, była najmniejsza.

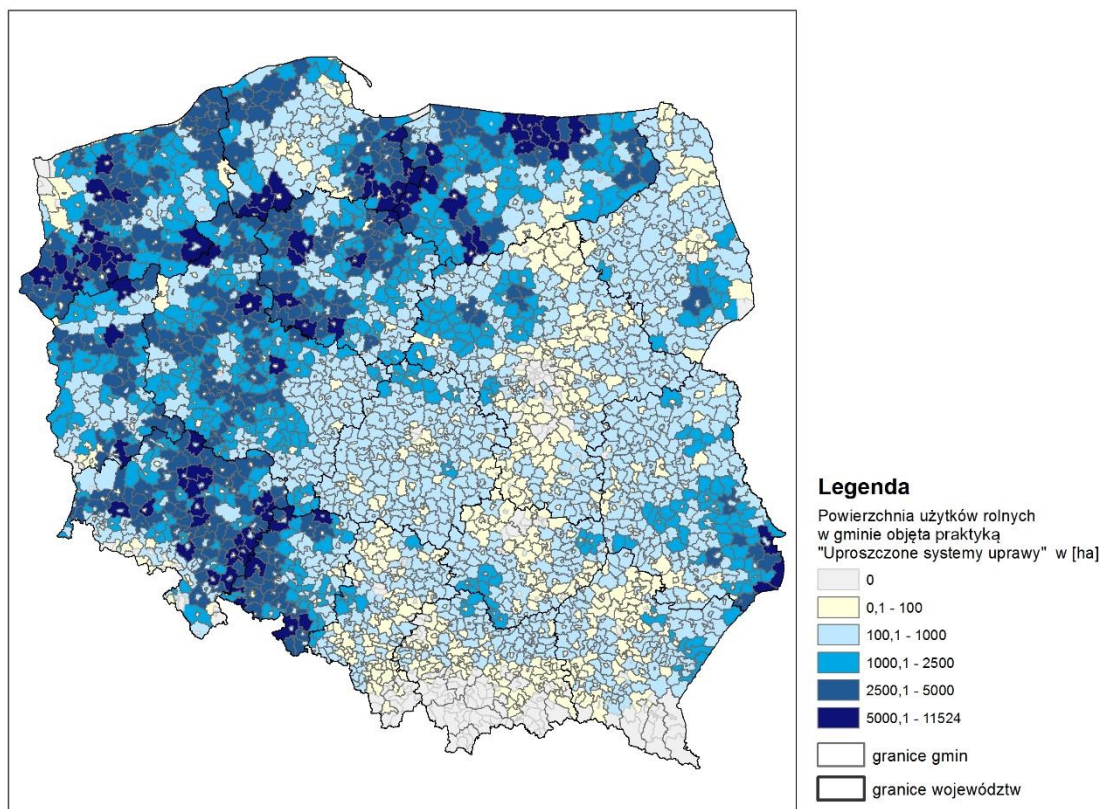

Mapa I.4.2.7 - 1. Powierzchnia objęta dopłatami do praktyki *Uproszczone systemy uprawy* według powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Rozkład przestrzenny powierzchni zadeklarowanej do praktyki I.4.2.7 według gmin (mapa I.4.2.7-2) był najbardziej równomierny w jednostkach administracyjnych położonych w województwach kujawsko-pomorskim, wielkopolskim, dolnośląskim i opolskim, zaś w mniejszym stopniu w województwie lubelskim i zachodniopomorskim. Natomiast gminy z najmniejszą powierzchnią zadeklarowaną do realizacji tej praktyki znajdowały się przede wszystkim w województwach śląskim, małopolskim, podkarpackim, świętokrzyskim, w części środkowej i południowej województwa łódzkiego i mazowieckiego. W pozostałych województwach można wyróżnić jedynie niewielkie obszarowo rejony z gminami charakteryzującymi się większym zainteresowaniem w realizacji tej praktyki, tj. w północnej i zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, wschodniej części województwa

pomorskiego i lubuskiego oraz południowej części podlaskiego (mapa I.4.2.7-2).

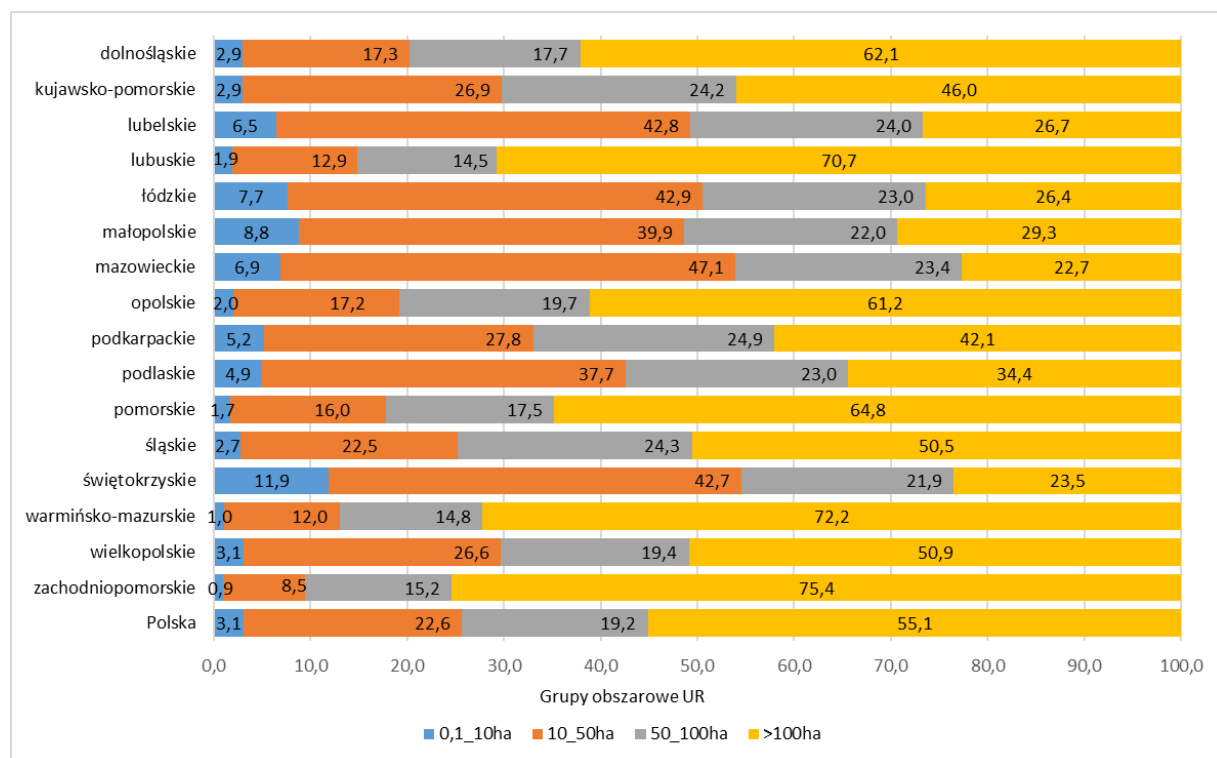
Mapa I.4.2.7 - 2. Powierzchnia objęta dopłatami do praktyki *Uproszczone systemy uprawy* według gmin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Przechodząc do struktury powierzchni z praktyką I.4.2.7 *Uproszczone systemy uprawy* w zależności od grup obszarowych gospodarstw w ujęciu wojewódzkim (wykres I.4.2.7 -1) stwierdzono, że największym potencjalnym udziałem tej praktyki w gospodarstwach o powierzchni powyżej 100 ha UR wyróżniały się: zachodniopomorskie (75,4%), warmińsko-mazurskie (72,2%), lubuskie (70,7%), pomorskie (64,8%), dolnośląskie (62,1%) i opolskie (61,2%) z jednocześnie najmniejszym udziałem gospodarstw w grupie obszarowej 0,1-10 ha UR, nie przekraczającym 3%. Należy dodać, że w tych województwach, według danych GUS (tabela I.4.2.7-2), udział gospodarstw powyżej 100 ha UR był największy i przekraczał 42% (w przypadku woj. pomorskiego 36,8% i warmińsko-mazurskiego 37,9%), a udział gospodarstw w grupie obszarowej 1-10 ha UR nie przekraczał 16%. Grupę województw o największym zgłoszonym udziale praktyki w gospodarstwach najmniejszych (0,1-10 ha UR) stanowiły: świętokrzyskie (11,9%), małopolskie (8,8%), łódzkie (7,7%), mazowieckie (6,9%), lubelskie (6,5%), podkarpackie (5,2%) - gdzie udział UR według GUS w tej grupie gospodarstw stanowił odpowiednio: świętokrzyskie (53,9%), małopolskie (64,2%), łódzkie (39,8%),

mazowieckie (33,4%), lubelskie (37,6%), podkarpackie (56,1%) - wykres I.4.2.7-1, tabela I.4.2.7-2.

W deklarowanej powierzchni dotyczącej praktyki I.4.2.7 w grupie obszarowej gospodarstw w przedziale 10-50 ha UR, w ujęciu wojewódzkim (wykres I.4.2.7-1) dominują: mazowieckie (41,7%), łódzkie (42,9%), lubelskie (42,8%), świętokrzyskie (42,7%), małopolskie (39,9%) i podlaskie (37,7%) - gdzie udział UR w tej grupie gospodarstw wg GUS stanowił odpowiednio 48,7%; 46,6%; 43,7%; 34,8%; 22,1%; 60,3% (tabela I.4.2.7-2). Natomiast tam, gdzie realizacja praktyki I.4.2.7 według grup obszarowych UR gospodarstw stanowiła powierzchnię 50 - 100 ha UR, stwierdzono względnie podobny udział tej praktyki w ujęciu wojewódzkim, który ukształtował się w granicach 17,5-24,5%, poza województwami zachodniopomorskim, warmińsko-mazurskim i lubuskim, gdzie udział ten wyniósł 14,5-15,2 % (wykres I.4.2.7-1).

Wykres I.4.2.7 - 1. Struktura powierzchni praktyki *Uproszczone systemy uprawy* według grup obszarowych UR gospodarstw i województw

Tabela I.4.2.7 - 2. Struktura powierzchni UR w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych UR i województw w 2020 r.

Województwa	Powierzchnia UR ogółem w ha	Grupy obszarowe UR w ha				
		<1	1-10	10-50	50-100	>100
Dolnośląskie	913 623	0,1	15,4	27,6	15,0	41,9
Kujawsko-pomorskie	1 055 432	0,1	13,5	46,7	15,4	24,3
Lubelskie	1 384 106	0,1	37,5	43,7	9,5	9,2
Lubuskie	444 053	0,1	10,9	24,8	16,3	48,0
Łódzkie	981 260	0,1	39,7	46,6	7,1	6,5
Małopolskie	557 374	0,5	63,7	22,1	5,6	8,1
Mazowieckie	1 984 920	0,1	33,3	48,7	8,3	9,6
Opolskie	518 316	0,1	12,1	29,9	16,2	41,7
Podkarpackie	573 055	0,4	55,7	23,2	8,5	12,2
Podlaskie	1 099 888	0,0	17,9	60,3	12,1	9,6
Pomorskie	773 172	0,1	12,5	35,6	15,1	36,8
Śląskie	390 214	0,3	35,1	31,3	13,1	20,2
Świętokrzyskie	499 349	0,2	53,7	34,8	6,7	4,6
Warmińsko-mazurskie	1 073 150	0,0	8,0	36,9	17,2	37,9
Wielkopolskie	1 776 906	0,1	16,9	43,7	12,1	27,2
Zachodniopomorskie	928 067	0,0	6,6	20,7	17,8	54,9
Polska	14 952 885	0,1	25,3	39,4	12,0	23,1

Źródło: GUS, 2022, PSR 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.

W tabeli I.4.2.7-3 zestawiono liczbę złożonych wniosków w ramach praktyki I.4.2.7 w poszczególnych województwach w zależności od wieku osoby kierującej gospodarstwem rolnym. Należy dodać, że większa liczba złożonych wniosków zawarta w tabeli I.4.2.7-3 (98 820 szt.) w relacji do liczby wniosków podanej dla kraju (96 187 szt.) wynika z faktu, że część wnioskodawców posiadała grunty orne (GO) w granicach co najmniej dwóch jednostek administracyjnych (województw).

Zgodnie z danymi zawartymi w tabeli I.4.2.7-3 stwierdzono, że najwięcej złożonych wniosków w ramach praktyki (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy* wpłynęło w województwie wielkopolskim (14 739; 14,91%), lubelskim (11 935; 12,08%), kujawsko-pomorskim (10 858; 10,99%) i dolnośląskim (9 998; 10,12%), natomiast najmniej w śląskim (1 732; 1,75%), małopolskim (2 187; 2,21%) i podkarpackim (2 532; 2,56%). Zdecydowana większość, bo aż 55,2% wnioskodawców zainteresowanych dotacją w ramach praktyki I.4.2.7 mieściła się w przedziale wiekowym 41-64 lat, a zależność ta była charakterystyczna dla wszystkich województw. Wnioskodawcy poniżej 40 lat stanowili przeciętnie w kraju 34,8%, zaś w 8% przypadków były to osoby w wieku starszym niż 64 lata. Odnotowano też, iż 2% wnioskodawców nie podało wieku we wnioskach, co mogło być związane ze specyfiką formy prawnej wnioskodawcy, np. grupy producenckiej, stowarzyszenia, itp. (tabela I.4.2.7-3, wykres

I.4.2.7-2).

Największym udziałem wnioskodawców najmłodszych praktyki (I.4.2.7), czyli w wieku poniżej 40 lat, a więc młodych rolników kierujących gospodarstwem, charakteryzowały się województwa wielkopolskie (5 263; 35,7%), lubelskie (4 307; 36,1%), kujawsko-pomorskie (3 832; 32,3%) i mazowieckie (3 633; 37,6%), natomiast najmniejszym śląskie (674; 38,9%), małopolskie (840; 38,4%) i podkarpackie (946; 37,4%) – tabela I.4.2.7-3. Natomiast według danych GUS odsetek osób kierujących gospodarstwem w tych województwach w analizowanym przedziale wiekowym wynosił w przypadku województwa wielkopolskiego (24,5%), lubelskiego (21,8%), kujawsko-pomorskiego (24,9%) i mazowieckiego (21,3%), czyli był na poziomie nieco wyższym niż średnio dla Polski (20,9%), natomiast w śląskim (17,2%); małopolskim (18,5%) i podkarpackim (15,4%), poniżej średniej krajowej - tabela I.4.2.7 -4.

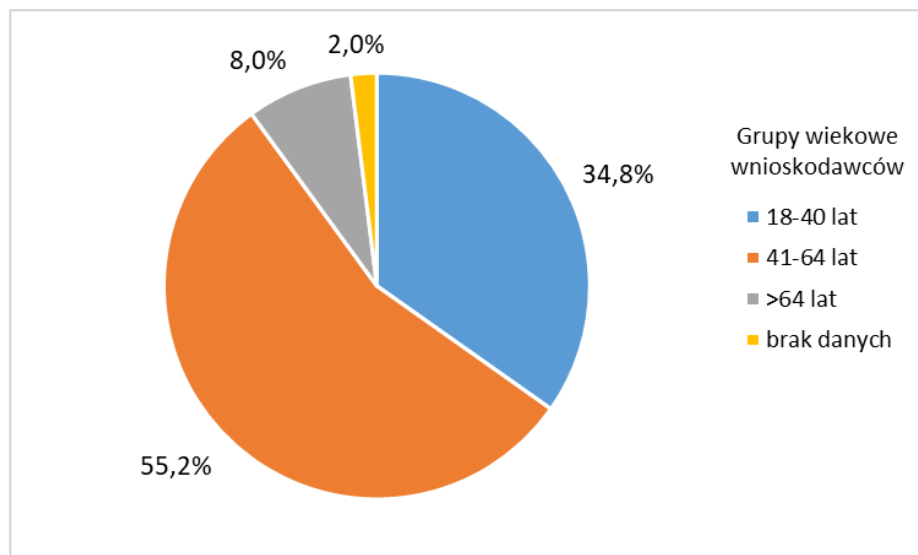
Udział wnioskodawców starszych, w przedziale wiekowym 41-64, dominował w każdym województwie, ale przede wszystkim w województwie wielkopolskim (8 077; 54,8%), lubelskim (6 798; 57,0%), kujawsko-pomorskim (6 086; 56,0%) i dolnośląskim (5 708; 57,1%), natomiast najmniejszym śląskie (894; 51,6%), małopolskie (1 245; 56,9%) i podkarpackie (1 365; 53,9%) - tabela I.4.2.7-3.

Tabela I.4.2.7 - 3. Liczba producentów zgłaszających udział w praktyce *Uproszczone systemy uprawy* według grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem i województw

Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem	
	<=40	41-64	>64	brak	liczba	%
Dolnośląskie	2 836	5 708	1 189	265	9 998	10,12
Kujawsko-pomorskie	3 832	6 086	759	181	10 858	10,99
Lubelskie	4 307	6 798	765	65	11 935	12,08
Lubuskie	860	1 582	394	137	2 973	3,01
Łódzkie	1 932	2 846	312	36	5 126	5,19
Małopolskie	840	1 245	92	10	2 187	2,21
Mazowieckie	3 633	5 326	666	51	9 676	9,79
Opolskie	1 725	2 755	294	169	4 943	5,00
Podkarpackie	946	1 365	200	21	2 532	2,56
Podlaskie	1 238	1 704	214	21	3 177	3,21
Pomorskie	1 832	3 003	568	188	5 591	5,66
Śląskie	674	894	129	35	1 732	1,75
Świętokrzyskie	996	1 670	185	6	2 857	2,89
Warmińsko-mazurskie	1 911	2 730	492	151	5 284	5,35
Wielkopolskie	5 263	8 077	1 110	289	14 739	14,91
Zachodniopomorskie	1 553	2 745	584	330	5 212	5,27
Polska	34 378	54 534	7 953	1 955	98 820	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Najmniejszą grupą wnioskodawców w ramach praktyki I.4.2.7 była grupa wiekowa z przedziału >64 lat. Najwięcej wniosków w tej grupie wiekowej zgłoszono w województwie dolnośląskim (1 189; 11,9%) i wielkopolskim (1 110; 7,5%), zaś zdecydowanie najmniej wniosków wpłynęło w województwie małopolskim (92; 4,2%), śląskim (129; 7,4%), świętokrzyskim (185; 6,5%) i podkarpackim (200; 7,9%) – tabela I.4.2.-3. Województwo podkarpackie wg GUS charakteryzowało się także najwyższym udziałem najstarszych osób kierujących gospodarstwem (21,0%) – tabela I.4.2.7-4.

Wykres I.4.2.7 - 2. Udział beneficjentów w praktyce *Uproszczone systemy uprawy* według grup wiekowych w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.7 - 4. Struktura gospodarstw rolnych ogółem według wieku osoby kierującej i województw w 2020 roku

Województwa	Liczba gospodarstw ogółem w szt.	Wiek osoby kierującej w latach (%)		
		poniżej 40 lat	40 - 64	65 lat i więcej
Dolnośląskie	52 586	17,8	64,7	17,5
Kujawsko-pomorskie	59 601	24,9	66,5	8,6
Lubelskie	161 391	21,8	65,5	12,7
Lubuskie	19 981	18,5	63,3	18,2
Łódzkie	116 952	22,3	65,8	11,9
Małopolskie	126 703	18,5	64,5	17,0
Mazowieckie	208 101	21,3	65,8	12,9
Opolskie	25 479	22,8	66,6	10,6
Podkarpackie	113 873	15,4	63,6	21,0
Podlaskie	76 719	23,7	66,3	10,1
Pomorskie	38 928	22,6	65,0	12,3
Śląskie	49 647	17,2	64,7	18,1
Świętokrzyskie	79 894	20,3	64,6	15,1
Warmińsko-mazurskie	42 606	22,1	66,5	11,4
Wielkopolskie	116 418	24,5	64,9	10,6
Zachodniopomorskie	28 521	20,1	64,6	15,3
Polska	1 317 400	20,9	65,2	13,9

Źródło: GUS, 2022, PSR 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.

Spośród trzech wyodrębnionych typów gospodarstw (roślinne, zwierzęce, mieszane) na poziomie kraju chęć realizacji praktyki I.4.2.7 najczęściej deklarowano w gospodarstwach roślinnych (77,5% udział powierzchni), a spośród województw w dolnośląskim (89,6%), podkarpackim (89,2%) i zachodniopomorskim (85,2% udział). Najmniejszy udział UR objęty tą praktyką dotyczył woj. wielkopolskiego (58,9%) i podlaskiego (60,8%) – tabela I.4.2.7-5.

W dużo mniejszym stopniu chęć realizacji praktyki I.4.2.7 *Uproszczone systemy uprawy* deklarowały gospodarstwa o kierunku zwierzęcym (13,9% udział powierzchni). Dominowały tu zdecydowanie gospodarstwa położone w woj. podlaskim (30,8%), wielkopolskim (27,1%) i mazowieckim (26,6%), zaś najmniejsze zainteresowanie tego typu gospodarstw (zwierzęce) obserwowano w woj. dolnośląskim (6,5%), podkarpackim (6,0%), zachodniopomorskim (7,1%) i małopolskim (7,9%).

Najmniejsza powierzchnia praktyki (I.4.2.7) zgłoszona do realizacji była przez gospodarstwa mieszane (8,5% powierzchni zgłoszonej praktyki), a województwem o najmniejszym udziale tego typu gospodarstw było świętokrzyskie (5,4%), dolnośląskie (3,9%) i podkarpackie (4,8%). Największe zainteresowanie gospodarstw mieszanych praktyką I.4.2.7 występowało w województwie wielkopolskim (14,0%), łódzkim (11,0%) i śląskim (10,7% powierzchni) – tabela I.4.2.7-5.

Tabela I.4.2.7 - 5. Udział powierzchni zgłoszonych do praktyki Uproszczone systemy uprawy według typów rolniczych gospodarstw i województw

Województwa	Typ rolniczy gospodarstwa			Ogółem w ha
	mieszane	roślinne	zwierzęce	
Dolnośląskie	3,9	89,6	6,5	371 903,92
Kujawsko-pomorskie	8,1	72,4	19,5	284 198,30
Lubelskie	7,0	83,0	10,0	16 9899,5
Lubuskie	7,7	82,6	9,8	136 107,48
Łódzkie	11,0	68,8	20,2	67 674,17
Małopolskie	8,5	83,5	7,9	23 486,38
Mazowieckie	9,0	64,4	26,6	133 772,10
Opolskie	8,2	81,6	10,2	167 537,36
Podkarpackie	4,8	89,2	6,0	45 220,81
Podlaskie	8,4	60,8	30,8	50 002,75
Pomorskie	9,3	82,1	8,6	216 373,18
Śląskie	10,7	74,5	14,8	39 413,50
Świętokrzyskie	5,4	82,2	12,4	33 642,35
Warmińsko-mazurskie	9,6	79,6	10,8	264 827,87
Wielkopolskie	14,0	58,9	27,1	360 696,38
Zachodniopomorskie	7,8	85,2	7,1	312 905,47
Polska	8,5	77,5	13,9	2 677 661,52

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

W odniesieniu do ogółu gospodarstw w kraju - zarejestrowanych podmiotów w ARiMR w 2023 r. – 9,40% wnioskodawców złożyło wnioski w ramach praktyki (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy*. Największy udział gospodarstw występował w województwach dolnośląskim (25,2%), opolskim (21,53%) i zachodniopomorskim (21,20%). Najmniejszy natomiast odsetek stwierdzono w województwach małopolskim (2,60%), podkarpackim (3,56%), podlaskim (4,48%), świętokrzyskim (4,79%) i śląskim (4,92%) – tabela I.4.2.7-6.

Tabela I.4.2.7 - 6. Udział producentów w praktyce Uproszczone systemy uprawy w odniesieniu do ogólnej liczby producentów zgłoszonych do PWD według województw

Województwa	Producenci w praktyce	Udział producentów w praktyce do ogólnej liczby rolników zgłoszonych do PWD w %	Liczba producentów* zgłoszonych do PWD w liczbach bezwzględnych
Dolnośląskie	9 998	25,20	39 670
Kujawsko-pomorskie	10 858	20,71	52 418
Lubelskie	11 935	8,78	136 008
Lubuskie	2 973	19,12	15 551
Łódzkie	5 126	5,34	96 043
Małopolskie	2 187	2,60	84 197
Mazowieckie	9 676	5,62	172 098
Opolskie	4 943	21,53	22 955
Podkarpackie	2 532	3,56	71 204
Podlaskie	3 177	4,48	70 900
Pomorskie	5 591	17,14	32 628
Śląskie	1 732	4,92	35 207
Świętokrzyskie	2 857	4,79	59 636
Warmińsko-mazurskie	5 284	14,01	37 721
Wielkopolskie	14 739	14,74	100 026
Zachodniopomorskie	5 212	21,20	24 590
Polska	98 820	9,40	1 050 852

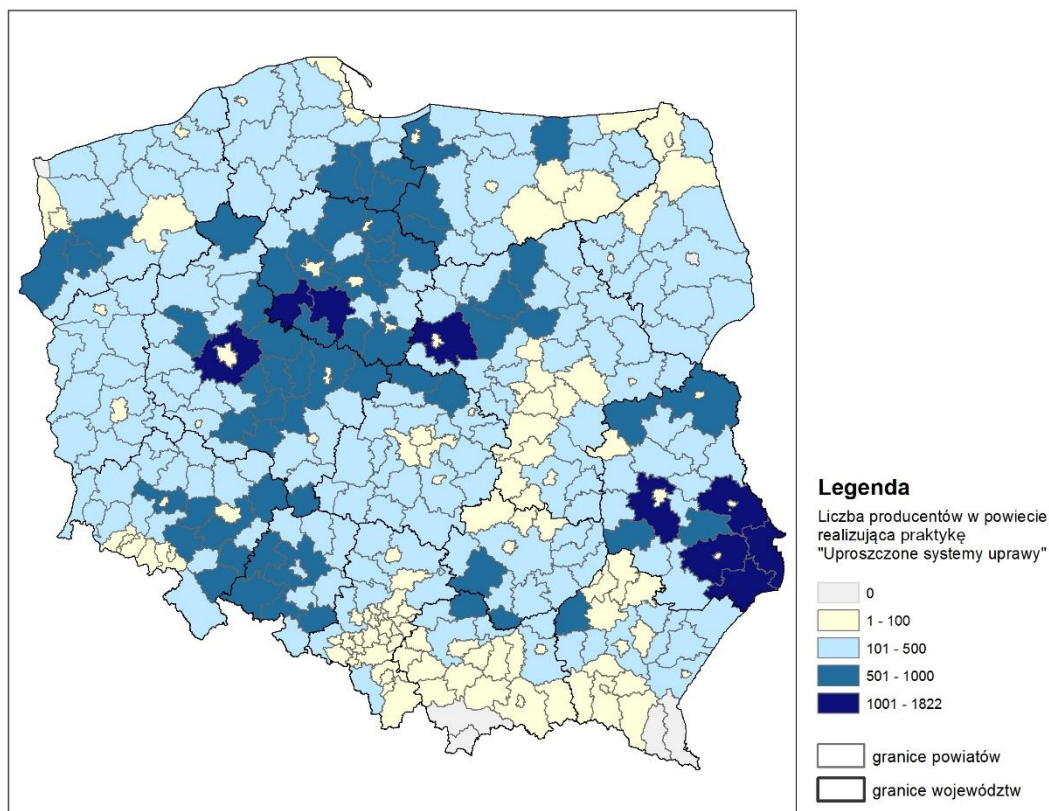
* dane ARiMR za 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

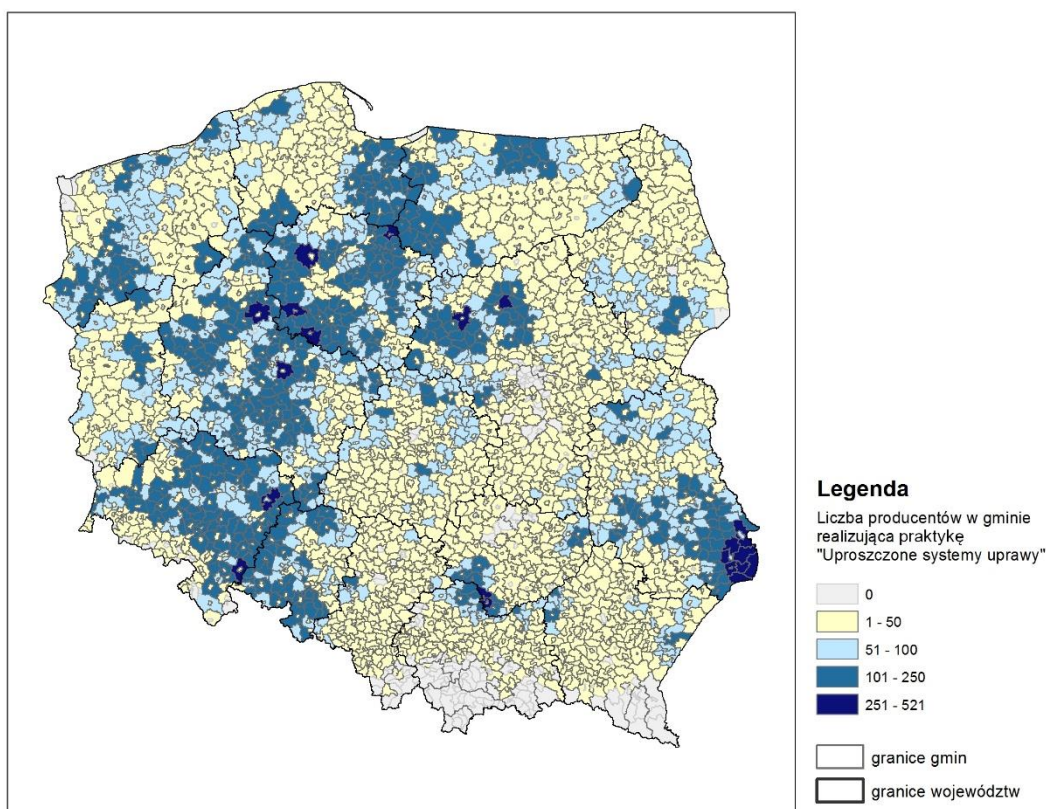
Na mapach I.4.2.7-3 i I.4.2.7-4 przedstawiono przestrzenne zróżnicowanie zainteresowania praktyką I.4.2.7 na podstawie zgłoszonych deklaracji przez rolników na poziomie powiatów i gmin. Z analizy wynika, że najwięcej wniosków o płatność w ramach tej praktyki (powyżej 1 001 do 1 822) wpłynęło w powiecie płońskim, w województwie mazowieckim, w powiecie żnińskim oraz inowrocławskim w woj. kujawsko-pomorskim, w powiecie poznańskim w woj. wielkopolskim, oraz w powiecie lubelskim, zamojskim, tomaszowskim, chełmskim i hrubieszowskim w woj. lubelskim. Ponadto najwięcej powiatów, w których liczba wnioskodawców mieściła się w przedziale 501-1000 znajdowało się

w województwach: wielkopolskim, kujawsko-pomorskim, zachodniopomorskim, pomorskim, dolnośląskim, opolskim i lubelskim.

Natomiast w podziale regionalnym według gmin, największa liczba wnioskodawców (251-521 i 101-250) występowała głównie w województwie kujawsko-pomorskim, wielkopolskim, dolnośląskim, południowo-wschodniej Lubelszczyźnie, wschodniej i północnej części woj. pomorskiego, zachodniej i północnej części woj. zachodniopomorskiego i warmińsko-mazurskiego, północno-zachodniej części woj. mazowieckiego. Najmniej zainteresowanych realizacją praktyki (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy* znajdowało się w gminach położonych w południowej i południowo-wschodniej części kraju (województwo śląskie, małopolskie, podkarpackie i świętokrzyskie) oraz w centralnej Polsce – gminy położone w powiatach województwa łódzkiego (poza częścią północną) i zdecydowanej większości powiatów województwa mazowieckiego (poza częścią północno-zachodnią), a liczba wnioskodawców w tych gminach praktycznie wyniosła 1-50, rzadko 51-100 wnioskodawców.

Mapa I.4.2.7 - 3. Liczba producentów deklarujących udział w praktyce Uproszczone systemy uprawy według powiatów

Mapa I.4.2.7 - 4. Liczba producentów deklarująca udział w praktyce Uproszczone systemy uprawy według gmin

Z racji możliwości łączenia praktyki I.4.2.7 *Uproszczone systemy uprawy* z innymi praktykami lub ekoschematami w tabeli I.4.2.7-7a i I.4.2.7-7b przedstawiono powierzchnię użytków rolnych (UR) zgłoszonych przez wnioskodawców w ramach praktyki I.4.2.7 *Uproszczone systemy uprawy* wraz z innymi interwencjami w ujęciu wojewódzkim. Łączna deklarowana powierzchnia tych działań wynosi 2 677 661,52 ha, z tego aż 1 629 567,91 ha (60,86%) przypada jedynie na praktykę (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy*. Do województw o największej powierzchni deklarowanej zgłoszonej do realizacji wyłącznie praktyki I.4.2.7 należy województwo dolnośląskie (280 486,66 ha; 75,42% udział), wielkopolskie (218 901,73 ha; 60,69% udział), kujawsko-pomorskie (171 661,85 ha; 60,40% udział) i zachodniopomorskie (166 147,15 ha; 53,10% udział). Województwa o najmniejszej deklarowanej powierzchni zgłoszonej do realizacji to małopolskie (15 396,37 ha; udział 65,55%), świętokrzyskie (24 918,72 ha; udział 74,07%), śląskie (26 979,33 ha; udział 68,45%) i podkarpackie (28 898,42 ha, 63,91% udział) - tabela I.4.2.7-7a i I.4.2.7-7b oraz I.4.2.7-8a.

Najbardziej popularnym wśród rolników było łączenie praktyki (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy* + praktyka (I.4.2.3) *Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia*, których powierzchnia deklarowana na poziomie kraju wyniosła 599 478,29 ha, a ich łączny udział stanowi 22,39%. Kombinacja ta zgłoszona przez producentów obejmowała największy obszar

w województwie wielkopolskim (101 032 57 ha; udział 28,01%), zachodniopomorskim (86 305,44 ha; udział 27,58%), kujawsko-pomorskim (84 346,11 ha; udział 29,68%), warmińsko-mazurskim (68 686,91 ha; udział 25,94%), dolnośląskim (65 632,36 ha; udział 17,65%) i pomorskim (65 457,60ha; udział 30,25%), zaś najmniejszy obszar w małopolskim (566,91 ha; 2,41%), świętokrzyskim (2 200,96 ha; udział 6,54%), podkarpackim (3 897,01 ha; udział 8,62%) i śląskim (4 650,78 ha; udział 11,80%) - tabela I.4.2.7-7a i I.4.2.7-7b oraz I.4.2.7-8a.

Mniejszą popularnością, pod względem udziału w deklarowanej powierzchni ogólnej cieszyła się praktyka (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy* + praktyka (I.4.2.4) *Zróżnicowana struktura upraw*; praktyka (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy* + praktyka (I.4.2.4) *Zróżnicowana struktura upraw* + praktyka (I.4.1) *Obszary z roślinami miododajnymi*; praktyka (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy* + praktyka (I.4.2.4) *Zróżnicowana struktura upraw* + praktyka (I.4.3) *Integrowana produkcja roślin*; praktyka (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy* + praktyka (I.4.2.4) *Zróżnicowana struktura upraw* + praktyka (I.4.4) *Biologiczna ochrona upraw*, których udział w realizacji praktyki wyniósł 9,42%, a objęta nimi powierzchnia 252 107,76 ha. Największą powierzchnię deklarowaną do PWD stwierdzono w województwie warmińsko-mazurskim (41 444,53 ha), zachodniopomorskim (33 470,57 ha), lubelskim (23 261,74 ha), wielkopolskim (21 872,03ha) i lubuskim (21 303,90 ha), zaś najmniejsze powierzchnie w województwie śląskim (3 925,60 ha), świętokrzyskim (3 947,82 ha) i opolskim (4 776,09 ha) - tabela I.4.2.7-7b.

Stosunkowo małą powierzchnią UR deklarowaną w skali kraju było połączenie praktyki (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy* + praktyka (I.4.2.3) *Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia* + praktyka (I.4.2.4) *Zróżnicowana struktura upraw* z łączną deklarowaną do PWD powierzchnią 123 981,48 ha (4,63%). Największy udział tej kombinacji stwierdzono w województwie warmińsko-mazurskim (39 697,11 ha; udział 14,99%), pomorskim (15 783,76 ha; udział 7,29%), zachodniopomorskim (15 377,0 ha; udział 4,91%) i wielkopolskim (10 133,57 ha; udział 2,81%), zaś najmniejsze powierzchnie/udziały w województwie małopolskim (487,75 ha; udział 2,08%), śląskim (650,73 ha; udział 1,65%) i świętokrzyskim (928,85 ha; udział 2,76%) - tabela I.4.2.7-7a i I.4.2.7-8a.

Należy również wspomnieć o możliwości łączenia praktyki (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy* + praktyka (I.4.3) *Integrowana produkcja roślin*, z której rolnicy również korzystali. Łączna powierzchnia UR zgłoszona przez producentów w ramach tej kombinacji wyniosła 51 969,50 ha, co stanowi 1,94% udziału całkowitej powierzchni zgłoszonej do PWD. W ujęciu wojewódzkim większe powierzchnie zostały zgłoszone w zachodniopomorskim (8 864 5 ha), wielkopolskim (6 653,33 ha), kujawsko-pomorskim (5 936,29 ha) i warmińsko-mazurskim (5 560,76 ha), zaś

najmniejsze w małopolskim (387,95 ha), podkarpackim (417,66 ha) i łódzkim (825,75 ha) - tabela I.4.2.7-7a i I.4.2.7-8a.

Pozostałe warianty dotyczące łączenia praktyki (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy z innymi praktykami i ekoschematami (tabela I.4.2.7-7a i I.4.2.7-7b oraz I.4.2.7-8a i I.4.2.7-8b) stanowią zdecydowanie mniejsze powierzchnie, stąd zestawiono je poniżej w następujący sposób:

- praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw – łączna powierzchnia UR w skali kraju wyniosła 6 606,83 ha, co stanowiło 0,25% udziału; największą powierzchnię do wsparcia zgłoszono w województwie opolskim (1 173,03 ha), wielkopolskim (921,40 ha) i dolnośląskim (907,58 ha).
- praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw – łączna powierzchnia UR w skali kraju wyniosła 5 828,00 ha, co stanowiło 0,22% udziału; największą powierzchnię do wsparcia zgłoszono w województwie pomorskim (2 010,52 ha) i opolskim (1 052,94 ha).
- praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.1) Obszary z roślinami miododajnymi – łączna powierzchnia UR w skali kraju wyniosła 4 385,55 ha, co stanowiło 0,16% udziału; największą powierzchnię do wsparcia zgłoszono w województwie dolnośląskim (814,65 ha) i zachodniopomorskim (746,29 ha), natomiast w pozostałych województwach były to już zdecydowanie mniejsze powierzchnie.
- praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.1) Obszary z roślinami miododajnymi + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – łączna powierzchnia UR w skali kraju wyniosła 1 018,80 ha, co stanowiło 0,04% udziału; względnie największą powierzchnię do wsparcia zgłoszono w województwie zachodniopomorskim, opolskim, lubuskim i warmińsko-mazurskim.
- praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw – łączna powierzchnia UR w skali kraju wyniosła 2 133,49 ha, co stanowiło 0,08% udziału; większą powierzchnię do wsparcia zgłoszono w województwie pomorskim (475,33 ha), zachodniopomorskim (431,08 ha) i warmińsko-mazurskim (320,03 ha).
- praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka

(I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja roślin; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja roślin; praktyka (I.4.2.7) – łączna powierzchnia UR w skali kraju wyniosła jedynie 312,45 ha, co stanowiło 0,01% udziału; takiej kombinacji nie zanotowano w sześciu województwach: zachodniopomorskim, świętokrzyskim, śląskim, podlaskim, podkarpackim i małopolskim, natomiast w pozostałych województwach były to nieduże powierzchnie/udziały.

- praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.1) Obszary z roślinami miododajnymi + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw – łączna powierzchnia UR w skali kraju wyniosła tylko 271,46 ha, co stanowiło 0,01% udziału; takiej kombinacji nie zanotowano w dwóch województwach, tj. lubuskim i małopolskim, natomiast w pozostałych województwach były to znikome powierzchnie/udziały.

W tabeli I.4.2.7-9 przedstawiono powierzchnię grup upraw (polowe, ogrodnicze, zioła, pozostałe i miododajne), natomiast w tabeli I.4.2.7-10 udział (%) tych grup upraw w ramach realizacji praktyki (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy* w ogólnej powierzchni deklarowanej (2 677 661,52 ha) w ramach niniejszej praktyki. Zestawione dane wskazują wyraźnie, że dominującą grupę w skali kraju stanowią uprawy polowe z deklarowaną powierzchnią 2 633 439,96 ha, co stanowi 98,35% powierzchni całkowitej deklarowanej do Podstawowego Wsparcia Dochodów. Największy udział w tej grupie upraw stanowią zboża 41,97%, w tym pszenica 24,75%, kukurydza 17,30%, rzepak i rzepik 23,09%, rośliny pastewne 6,44%, burak cukrowy 6,01% i ziemniak 1,58%. W ujęciu wojewódzkim w grupie upraw polowych największe powierzchnie deklarowane przez wnioskodawców w ramach praktyki (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy* stwierdzono w województwie dolnośląskim (366 723,28 ha), wielkopolskim (355 495,74 ha), zachodniopomorskim (309 915,70 ha) i kujawsko-pomorskim (277 257,67 ha), natomiast najmniejsze w województwie małopolskim (22 430,64 ha), świętokrzyskim (31 871,12 ha), śląskim (38 826,73)

i podkarpackim (43 735,84 ha) - tabela I.4.2.7-9 i I.4.2.7-10.

Pozostałe uprawy/grupy roślin stanowią znikomy ułamek w tym działaniu w skali kraju, bowiem uprawy ogrodnicze stanowią 1,28% udziału, rośliny miododajne jedynie 0,27% udziału, natomiast zioła tylko 0,08% i pozostałe (truskawka, ugory, TUZ) 0,02%.

W grupie upraw ogrodniczych największe powierzchnie deklarowane zgłoszone do PWD występują w województwie kujawsko-pomorskim (6 241,16 ha), wielkopolskim (4 496,87 ha), dolnośląskim (3 955,22 ha), natomiast najmniejsze powierzchnie zgłoszono w województwie podlaskim (413,27 ha), śląskim (430,01 ha) i warmińsko-mazurskim (919,19 ha). Ze względu na udział (%) tej grupy upraw wyróżnia się w tym względzie województwo świętokrzyskie (4,49%) i małopolskie (4,36%), zaś w czterech województwach (warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie, podlaskie i opolskie) ich udział (deklarowane powierzchnie) wynosi poniżej 1,0%. Łączna deklarowana powierzchnia do PWD w skali kraju wyniosła łącznie 34 365,45 ha, co stanowi 1,28% (tabela I.4.2.7 -9 i I.4.2.7-10).

Największe powierzchnie do PWD w grupie upraw ziołowych zadeklarowano w województwie lubelskim (578,43 ha), kujawsko-pomorskim (260,50 ha) i mazowieckim (191,00 ha), zaś zdecydowanie mniejsze powierzchnie zgłoszono w województwie małopolskim (4,10 ha), podlaskim (7,63 ha) i śląskim (7,45 ha). Ze względu na udział (%) tej grupy upraw wyróżnia się województwo lubelskie (0,34%), łódzkie (0,19%) i świętokrzyskie (0,20%), natomiast w pozostałych województwach ich udział jest znikomy, a łączna deklarowana powierzchnia do PWD w skali kraju wyniosła 2 040,35 ha (tabela I.4.2.7-9 i I.4.2.7-10).

Na uwagę zasługują rośliny miododajne, które w ramach praktyki (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy* zgłoszono do wsparcia na powierzchni 7 204,16 ha, co stanowi 0,27% powierzchni całkowitej w ramach niniejszej praktyki. Największe deklarowane powierzchnie znajdują się w województwie zachodniopomorskim (1 298,69 ha), dolnośląskim (1 052, 13 ha) i lubuskim (887,40 ha), natomiast w pozostałych województwach są one kilkukrotnie mniejsze. Pod względem ich udziału (%) wyróżnia się województwo lubuskie (0,65%), łódzkie (0,62%), podkarpackie (0,59%) i świętokrzyskie (0,56%) - tabela I.4.2.7-9 i I.4.2.7-10.

Łączna deklarowana powierzchnia w grupie upraw „pozostałe” (truskawka) wyniosła w skali kraju 611,60 ha, co stanowi 0,02 % powierzchni całkowitej w ramach realizacji praktyki (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy*. Największe deklarowane powierzchnie znajdują się w województwie mazowieckim (215,68 ha), lubelskim (73,79 ha), wielkopolskim (69,20 ha) i łódzkim (67,04 ha). W dwóch województwach, tj. podlaskim i śląskim zgłoszono do PWD powierzchnie poniżej 1 ha w tej grupie upraw (tabela I.4.2.7-9 i I.4.2.7-10).

Tabela I.4.2.7 – 7a. Powierzchnia UR zgłoszonych przez producentów w ramach praktyki (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy* wraz z innymi wybranymi praktykami według województw

Województwa	(I.4.2.7) ¹	(I.4.2.7+I.4.1) ²	(I.4.2.7+I.4.1 +I.4.2.3) ³	(I.4.2.7+I.4.1 +I.4.2.3+I.4.2.4) ⁴	(I.4.2.7+I.4.2.3) ⁵	(I.4.2.7+I.4.2.3 +I.4.4) ⁶	(I.4.2.7+I.4.2.3 +I.4.2.4) ⁷	(I.4.2.7+I.4.2.3 +I.4.2.4+I.4.4) ⁸
Dolnośląskie	280 486,66	814,65	49,71	8,88	65 632,36	236,59	7 405,34	95,82
Kujawsko-pomorskie	171 661,85	248,70	77,61	26,60	84 346,11	152,75	9 013,69	145,84
Lubelskie	118 968,99	221,49	42,47	13,68	18 559,95	12,76	4 757,26	164,22
Lubuskie	82 944,88	563,34	157,81		19 983,00		7 653,69	39,63
Łódzkie	50 825,92	249,65	13,67	20,35	6 235,45	74,89	2 231,93	23,63
Małopolskie	15 396,37	8,37			566,91	2,40	487,75	54,65
Mazowieckie	90 755,61	166,21	17,28	0,99	18 447,02	69,47	4 030,57	5,49
Opolskie	108 867,97	95,43	145,75	2,36	47 977,80	1 052,94	2 242,94	115,81
Podkarpackie	28 898,42	229,29	2,23	3,64	3 897,01	4,27	1 565,82	
Podlaskie	31 372,91	34,76		3,47	5 498,42		2 021,47	
Pomorskie	104 453,27	246,02	37,90	25,29	65 457,60	2 010,52	15 783,76	475,33
Śląskie	26 979,33	105,23	0,39	2,43	4 650,78	459,10	650,73	
Świętokrzyskie	24 918,72	90,92	6,26	32,95	2 200,96	13,47	928,85	172,07
Warmińsko-mazurskie	107 988,13	214,33	142,03	16,52	68 686,91	449,38	39 697,11	320,03
Wielkopolskie	218 901,73	350,87	91,15	8,14	101 032,57	607,41	10 133,57	89,89
Zachodniopomorskie	166 147,15	746,29	234,54	106,16	86 305,44	682,05	15 377,00	431,08
Polska	1 629 567,91	4 385,55	1 018,80	271,46	599 478,29	5 828,00	123 981,48	2 133,49

¹ praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy

² praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.1) Obszary z roślinami miododajnymi

³ praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.1) Obszary z roślinami miododajnymi + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia

⁴ praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.1) Obszary z roślinami miododajnymi + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw

⁵ praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia

⁶ praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

⁷ praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw

⁸ praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.7 – 7b. Powierzchnia UR zgłoszonych przez producentów w ramach praktyki (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy* wraz z innymi wybranymi praktykami według województw

Województwa	(I.4.2.7+I.4.2.4) i (I.4.2.7+I.4.2.4+I.4.1) i (I.4.2.7+I.4.2.4+I.4.3) i (I.4.2.7+I.4.2.4+I.4.4) ⁹	(I.4.2.7 +I.4.3) ¹⁰	(I.4.2.7 +I.4.4) ¹¹	(I.4.2.7+I.4.2.2) i (I.4.2.7+I.4.2.2+I.4.2.3) i (I.4.2.7+I.4.2.2+I.4.2.3+I.4.2.4) i (I.4.2.7+I.4.2.2+I.4.2.4) i (I.4.2.7+I.4.2.2+I.4.2.4+I.4.3) i (I.4.2.7+I.4.2.3+I.4.3) i (I.4.2.7+I.4.2.8) ¹²	Powierzchnia całkowita w ha
Dolnośląskie	15 060,34	1 144,29	907,58	61,70	371 903,92
Kujawsko-pomorskie	12 146,91	5 936,29	440,86	1,09	284 198,30
Lubelskie	23 261,74	3 426,01	377,38	93,55	169 899,50
Lubuskie	21 303,90	3 350,54	90,33	20,36	136 107,48
Łódzkie	7 031,23	825,75	140,60	1,10	67 674,17
Małopolskie	6 581,98	387,95	0		23 486,38
Mazowieckie	15 690,34	4 232,04	349,73	7,35	133 772,10
Opolskie	4 776,09	1 030,70	1 173,03	56,54	167 537,36
Podkarpackie	10 075,95	417,66	126,52		45 220,81
Podlaskie	9 259,26	1 746,37	66,09		50 002,75
Pomorskie	22 259,47	4 933,37	689,21	1,44	216 373,18
Śląskie	3 925,60	2 262,63	377,28		39 413,50
Świętokrzyskie	3 947,82	1 197,31	133,02		33 642,35
Warmińsko- mazurskie	41 444,53	5 560,76	273,11	35,03	264 827,87
Wielkopolskie	21 872,03	6 653,33	921,40	34,29	360 696,38
Zachodniopomorskie	33 470,57	8 864,50	540,69		312 905,47
Polska	252 107,76	51 969,50	6 606,83	312,45	2 677 661,52

⁹ praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy+ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy+ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw+ praktyka (I.4.1) Obszary z roślinami miododajnymi; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy+ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja roślin; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy+ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

¹⁰ praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja roślin

¹¹ praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

¹² praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja roślin; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja roślin; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.7 – 8a. Udział (%) realizacji praktyki *Uproszczone systemy uprawy* wraz z innymi wybranymi praktykami w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono praktykę I.4.2.7 według województw

Województwa	(I.4.2.7) ¹	(I.4.2.7+I.4.1) ²	(I.4.2.7+I.4.1 +I.4.2.3) ³	(I.4.2.7+I.4.1 +I.4.2.3+I.4.2.4) ⁴	(I.4.2.7+I.4.2.3) ⁵	(I.4.2.7+I.4.2.3 +I.4.4) ⁶	(I.4.2.7+I.4.2.3 +I.4.2.4) ⁷	(I.4.2.7+I.4.2.3 +I.4.2.4+I.4.4) ⁸
Dolnośląskie	75,42	0,22	0,01	0,00	17,65	0,06	1,99	0,03
Kujawsko-pomorskie	60,40	0,09	0,03	0,01	29,68	0,05	3,17	0,05
Lubelskie	70,02	0,13	0,02	0,01	10,92	0,01	2,80	0,10
Lubuskie	60,94	0,41	0,12		14,68		5,62	0,03
Łódzkie	75,10	0,37	0,02	0,03	9,21	0,11	3,30	0,03
Małopolskie	65,55	0,04			2,41	0,01	2,08	0,23
Mazowieckie	67,84	0,12	0,01	0,00	13,79	0,05	3,01	0,00
Opolskie	64,98	0,06	0,09	0,00	28,64	0,63	1,34	0,07
Podkarpackie	63,91	0,51	0,00	0,01	8,62	0,01	3,46	
Podlaskie	62,74	0,07		0,01	11,00		4,04	
Pomorskie	48,27	0,11	0,02	0,01	30,25	0,93	7,29	0,22
Śląskie	68,45	0,27	0,00	0,01	11,80	1,16	1,65	
Świętokrzyskie	74,07	0,27	0,02	0,10	6,54	0,04	2,76	0,51
Warmińsko-mazurskie	40,78	0,08	0,05	0,01	25,94	0,17	14,99	0,12
Wielkopolskie	60,69	0,10	0,03	0,00	28,01	0,17	2,81	0,02
Zachodniopomorskie	53,10	0,24	0,07	0,03	27,58	0,22	4,91	0,14
Polska	60,86	0,16	0,04	0,01	22,39	0,22	4,63	0,08

¹ praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy

² praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.1) Obszary z roślinami miododajnymi

³ praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.1) Obszary z roślinami miododajnymi + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia

⁴ praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.1) Obszary z roślinami miododajnymi + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw

⁵ praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia

⁶ praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

⁷ praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw

⁸ praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.7 – 8b. Udział (%) realizacji praktyki *Uproszczone systemy uprawy* wraz z innymi wybranymi praktykami w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono praktykę I.4.2.7 według województw

Województwa	(I.4.2.7+I.4.2.4) i (I.4.2.7+I.4.2.4+I.4.1) i (I.4.2.7+I.4.2.4+I.4.3) i (I.4.2.7+I.4.2.4+I.4.4) ⁹	(I.4.2.7 +I.4.3) ¹⁰	(I.4.2.7 +I.4.4) ¹¹	(I.4.2.7+I.4.2.2) i (I.4.2.7+I.4.2.2+I.4.2.3) i (I.4.2.7+I.4.2.2+I.4.2.3+I.4.2.4) i (I.4.2.7+I.4.2.2+I.4.2.4) i (I.4.2.7+I.4.2.2+I.4.2.4+I.4.3) i (I.4.2.7+I.4.2.3+I.4.3) i (I.4.2.7+I.4.2.8) ¹²	Powierzchnia całkowita w ha
Dolnośląskie	4,05	0,31	0,24	0,02	371 903,92
Kujawsko-pomorskie	4,27	2,09	0,16	0,00	284 198,30
Lubelskie	13,69	2,02	0,22	0,06	169 899,50
Lubuskie	15,65	2,46	0,07	0,01	136 107,48
Łódzkie	10,39	1,22	0,21	0,00	67 674,17
Małopolskie	28,02	1,65			23 486,38
Mazowieckie	11,73	3,16	0,26	0,01	133 772,10
Opolskie	2,85	0,62	0,70	0,03	167 537,36
Podkarpackie	22,28	0,92	0,28		45 220,81
Podlaskie	18,52	3,49	0,13		50 002,75
Pomorskie	10,29	2,28	0,32	0,00	216 373,18
Śląskie	9,96	5,74	0,96		39 413,50
Świętokrzyskie	11,73	3,56	0,40		33 642,35
Warmińsko- mazurskie	15,65	2,10	0,10	0,01	264 827,87
Wielkopolskie	6,06	1,84	0,26	0,01	360 696,38
Zachodniopomorskie	10,70	2,83	0,17		312 905,47
Polska	9,42	1,94	0,25	0,01	2 677 661,52

⁹ praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy+ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy+ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw+ praktyka (I.4.1) Obszary z roślinami miododajnymi; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy+ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja roślin; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy+ praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

¹⁰ praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja roślin

¹¹ praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

¹² praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródpłonowe; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródpłonowe + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródpłonowe + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródpłonowe + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródpłonowe + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja roślin; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja roślin; praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy + praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.7 - 9. Powierzchnia (ha) grup upraw w ramach realizacji praktyki (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy* według województw

Województwa	Uprawy polowe	Uprawy ogrodnicze	Zioła	Pozostałe*	Miododajne	Powierzchnia całkowita w ha
Dolnośląskie	366 723,28	3 955,22	133,64	39,65	1 052,13	371 903,92
Kujawsko-pomorskie	277 257,67	6 241,16	260,50	34,82	404,15	284 198,30
Lubelskie	165 570,76	3 266,42	578,43	73,79	410,10	169 899,50
Lubuskie	133 508,24	1 523,98	147,32	40,54	887,40	136 107,48
Łódzkie	65 829,08	1 225,67	131,12	67,04	421,26	67 674,17
Małopolskie	22 430,64	1 025,06	4,10	4,84	21,74	23 486,38
Mazowieckie	131 167,33	1 885,72	191,00	215,68	312,37	133 772,10
Opolskie	165 588,09	1 621,60	38,44	6,86	282,37	167 537,36
Podkarpackie	43 735,84	1 197,87	11,08	10,10	265,92	45 220,81
Podlaskie	49 510,47	413,27	7,63	0,63	70,75	50 002,75
Pomorskie	212 754,19	3 122,54	54,84	3,09	438,52	216 373,18
Śląskie	38 826,73	430,01	7,45	0,94	148,37	39 413,50
Świętokrzyskie	31 871,12	1 509,78	68,59	3,35	189,51	33 642,35
Warmińsko-mazurskie	263 255,08	919,19	165,35	10,52	477,73	264 827,87
Wielkopolskie	355 495,74	4 496,87	111,42	69,20	523,15	360 696,38
Zachodniopomorskie	309 915,70	1 531,09	129,44	30,55	1 298,69	312 905,47
Polska	2 633 439,96	34 365,45	2 040,35	611,60	7 204,16	2 677 661,52

*głównie truskawka, ugór i TUZ

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.7 - 10. Udział (%) grup upraw w ramach realizacji praktyki *Uproszczone systemy uprawy* w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono praktykę I.4.2.7 według województw

Województwa	Uprawy polowe	Uprawy ogrodnicze	Zioła	Pozostałe*	Miododajne	Powierzchnia całkowita w ha
Dolnośląskie	98,61	1,06	0,04	0,01	0,28	371 903,92
Kujawsko-pomorskie	97,56	2,20	0,09	0,01	0,14	284 198,30
Lubelskie	97,45	1,92	0,34	0,04	0,24	169 899,50
Lubuskie	98,09	1,12	0,11	0,03	0,65	136 107,48
Łódzkie	97,27	1,81	0,19	0,10	0,62	67 674,17
Małopolskie	95,50	4,36	0,02	0,02	0,09	23 486,38
Mazowieckie	98,05	1,41	0,14	0,16	0,23	133 772,10
Opolskie	98,84	0,97	0,02	0,00	0,17	167 537,36
Podkarpackie	96,72	2,65	0,02	0,02	0,59	45 220,81
Podlaskie	99,02	0,83	0,02	0,00	0,14	50 002,75
Pomorskie	98,33	1,44	0,03	0,00	0,20	216 373,18
Śląskie	98,51	1,09	0,02	0,00	0,38	39 413,50
Świętokrzyskie	94,74	4,49	0,20	0,01	0,56	33 642,35
Warmińsko-mazurskie	99,41	0,35	0,06	0,00	0,18	264 827,87
Wielkopolskie	98,56	1,25	0,03	0,02	0,15	360 696,38
Zachodniopomorskie	99,04	0,49	0,04	0,01	0,42	312 905,47
Polska	98,35	1,28	0,08	0,02	0,27	2 677 661,52

* truskawka

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Wnioski i rekomendacje

Rolnictwo jest jednym z sektorów, które przyczynia się do emisji gazów cieplarnianych, z czego największy udział wyrażony w ekwiwalencie CO₂ mają emisje pochodzące z gleb rolniczych. Dodatkowo Polska jest krajem o małych zasobach wodnych, zmiennych czasowo i terytorialnie. Jednocześnie cechą charakterystyczną klimatu Polski jest nierównomierny rozkład opadów atmosferycznych i w konsekwencji występowanie okresów nadmiernego lub niedostatecznego uwilgotnienia gleby, co powoduje duże straty w rolnictwie. Obserwowany jest także wzrost częstości występowania zjawisk ekstremalnych, m.in. powodzi i suszy.

Praktyka (I.4.2.7) *Uproszczone systemy uprawy* sprzyja ochronie i poprawie jakości gleb w sytuacji zachodzących zmian klimatu. Prowadzenie upraw uproszczonych wymagających odstąpienia od uprawy płużnej połączone z wymogiem pozostawienia na polu po zbiorze uprawy całości resztek poźniwnych w formie mulczu, przyczynia się do przeciwdziałania degradacji gleby związanej z występowaniem niekorzystnych zjawisk: erozji wodnej i wietrznej, a także poprawia jakość gleby poprzez wzbogacanie jej w materię organiczną, dzięki pozostawieniu mulczu, co jest warunkiem koniecznym takiego systemu uprawy roli. Jest to tzw. uprawa konserwująca.

Na etapie planowania podjęto decyzję, że wsparciem objętych będzie corocznie około 786 tys. ha. Jednakże oczekiwania rolników okazały się dużo większe, gdyż łączna powierzchnia w ramach interwencji objęła 2 677 661,52 ha, co stanowiło 19,62% w odniesieniu do powierzchni użytków rolnych zgłoszonej do Podstawowego wsparcia Dochodów, co można uznać za duży sukces.

Analiza złożonych wniosków w ramach Praktyki I.4.2.7 – *Uproszczone systemy uprawy* wskazuje, że chęć realizacji niniejszej praktyki zgłosili w szczególności wnioskodawcy w wieku 41-64 lata (55,2% wnioskodawców), kierujący dużymi gospodarstwami rolnymi (grupa obszarowa UR powyżej 100 ha oraz 50-100 ha), typ rolniczy roślinny (77,5% zgłoszonej powierzchni w ramach tej praktyki), zlokalizowanymi zasadniczo w województwach Polski zachodniej i północnej.

Nasza rekomendacja jest jednoznaczna – wsparciem należy objąć każdego roku jak największe powierzchnie uprawy (na ile będzie to możliwe) w celu adaptacji/dostosowania rolnictwa naszego kraju do zmieniającego się klimatu i ochrony gleby przed degradacją.

4.2.8. Wymieszanie słomy z glebą (2 pkt /ha)

Smagacz Janusz, Madej Andrzej, Witorożec-Piechnik Agata, Kopiński Jerzy, Łysiak Magdalena

Wykorzystanie słomy do utrzymania lub zwiększenia poziomu zawartości materii organicznej, jak i składników pokarmowych w glebie jest skutecznym działaniem zapewniającym jej żyzność i urodzajność. Z punktu widzenia racjonalnej gospodarki nawozowej wymieszanie słomy z glebą jest zabiegiem korzystnym, bowiem zapewnia powrót do gleby węgla organicznego i innych składników pokarmowych (makro- i mikroskładników) niezbędnych dla wzrostu i rozwoju roślin uprawnych. W związku z powyższym regularne stosowanie słomy zapewnia poprawę właściwości chemicznych, fizycznych i biologicznych gleby. Poprawia się struktura gleby i zwiększa bioróżnorodność organizmów glebowych, co powoduje wzrost biologicznej aktywności w warstwie ornej gleby. W wyniku dopływu resztek poźniwnych, w tym słomy, następuje systematyczny wzrost glebowej materii organicznej (próchnicy), co bezpośrednio wpływa na większą ilość gromadzonej wody w glebie, gdyż próchnica posiada dużą pojemność wodną i zatrzymuje 3-5 razy więcej wody w stosunku do swojej masy, a woda ta jest łatwo dostępna dla roślin. Celem praktyki (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą* jest wsparcie polskich rolników w poprawie żyzności i urodzajności gleb, co prowadzi w konsekwencji do uzyskiwania w przyszłości względnie dużych i stabilnych plonów roślin rolniczych.

Praktyka polega na rozdrobnieniu i przyoraniu lub wymieszaniu z glebą całej słomy po zbiorze plonu głównego. Za słomę uznaje się pozostałe po oddzieleniu ziarna lub nasion suche źdźbła, łodygi, liście, plewy, łuszczyzny i strączyzny dojrzałych roślin uprawnych zbożowych, w tym kukurydzy, a także zbóż rzekomych oraz dojrzałych roślin uprawnych oleistych, bobowatych, facelii i traw nasiennych. Wsparcie w ramach praktyki jest przyznawane do powierzchni gruntów ornych, jeżeli rolnik rozdrobni całą słomę po zbiorze plonu głównego i wymiesza ją z glebą lub ją przyorze oraz prowadzi rejestr zabiegów agrotechnicznych na formularzu opracowanym przez ARiMR. Za realizację tej praktyki można otrzymać 2 pkt / ha.

W ramach praktyki I.4.2.8 – *Wymieszanie słomy z glebą* w 2023 roku zostało złożonych 254 068 wniosków, a łączna deklarowana powierzchnia w ramach interwencji objęła 2 228 212,58 ha, co stanowiło 16,32% w odniesieniu do powierzchni użytków rolnych (UR) zgłoszonej do Podstawowego wsparcia Dochodów (PWD) – tabela I.4.2.8-1. Największą powierzchnię deklarowaną objętą niniejszą praktyką odnotowano w województwach: lubelskim (327 322,26 ha), dolnośląskim (196 151,47 ha), mazowieckim (196 332,94 ha)

i łódzkim (179 390,18 ha), nieco mniejszą w wielkopolskim (162 203,76 ha), zachodniopomorskim (155 993,80 ha), kujawsko-pomorskim (148 761,90 ha) i opolskim (131 892,91 ha). Pod względem udziału powierzchni omawianej praktyki natomiast, w relacji do ogólnej powierzchni UR zgłoszonych do PWD, wyróżniało się województwo dolnośląskie (22,98%), opolskie (26,52%), podkarpackie i lubelskie (po 25,52%) i śląskie (22,39%). Najmniejsze powierzchnie zgłoszone do realizacji w ramach praktyki I.4.2.8 *Wymieszanie słomy z glebą* zanotowano w województwach: małopolskim (82 807,60 ha), śląskim (76 515,02 ha), podlaskim (61 529,42 ha) i lubuskim (57 314,73 ha), czyli zasadniczo w tych rejonach kraju, gdzie dominują na ogół mniejsze gospodarstwa rolne z produkcją na samozaopatrzenie (tzw. gospodarstwa socjalne).

Tabela I.4.2.8 - 1. Powierzchnia zgłoszona ramach praktyki (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą* oraz jej udział w ogólnej powierzchni GO zgłoszonej do PWD (podstawowe wsparcie dochodów) według województw

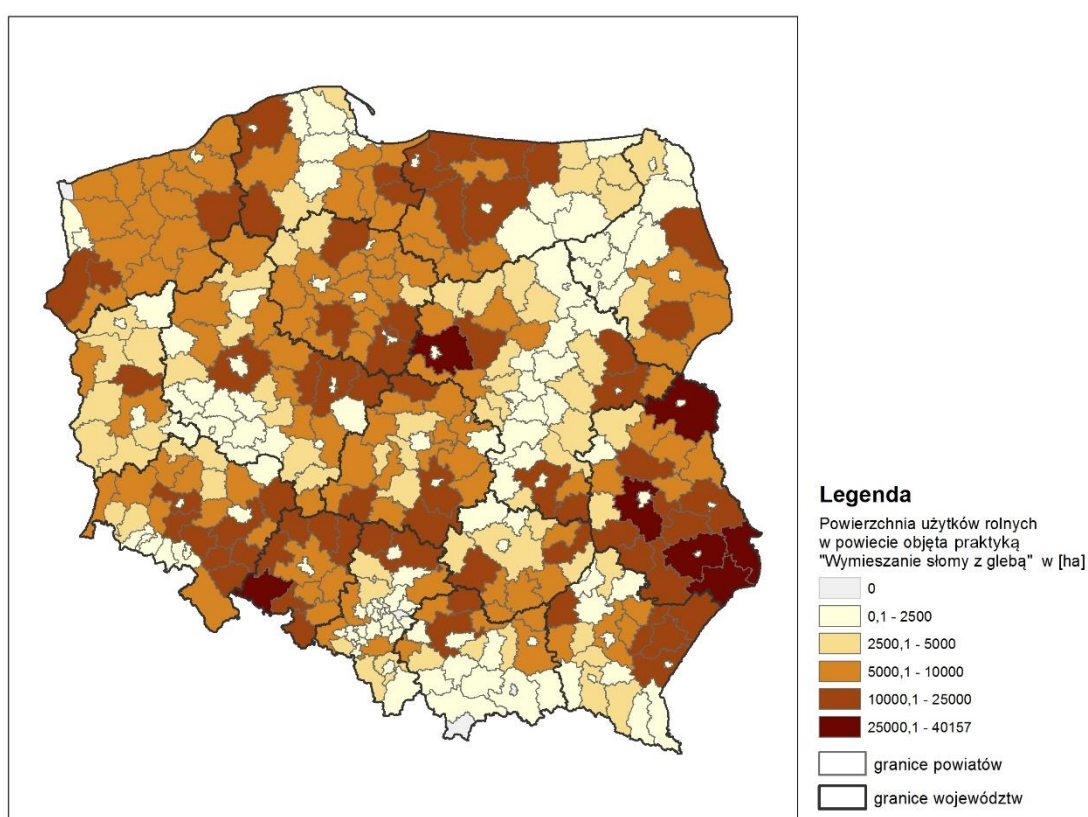
Województwa	GO* objęte wsparciem w ha	Udział powierzchni praktyki w powierzchni UR zgłoszonych do PWD w %	Powierzchnia GO* zgłoszonych do PWD w ha	Liczba producentów* w liczbach bezwzględnych
Dolnośląskie	196 151,47	22,98	853 476,48	39 670
Kujawsko-pomorskie	148 761,90	14,63	1 017 040,72	52 418
Lubelskie	327 322,26	25,52	1 282 500,04	136 008
Lubuskie	57 314,73	14,36	399 069,85	15 551
Łódzkie	179 390,18	20,03	895 550,30	96 043
Małopolskie	82 807,60	19,36	427 620,53	84 197
Mazowieckie	196 332,94	11,00	1 785 577,25	172 098
Opolskie	131 892,91	26,52	497 324,32	22 955
Podkarpackie	115 649,92	25,52	453 244,80	71 204
Podlaskie	61 529,42	6,07	1 012 958,73	70 900
Pomorskie	110 349,56	15,25	723 812,39	32 628
Śląskie	76 515,02	22,39	341 791,24	35 207
Świętokrzyskie	98 998,49	22,76	434 965,51	59 636
Warmińsko-mazurskie	127 000,36	13,14	966 161,00	37 721
Wielkopolskie	162 203,76	9,52	1 704 451,48	100 026
Zachodniopomorskie	155 993,80	18,27	853 882,00	24 590
Polska	2 228 212,58	16,32	13 649 426,64	1 050 852

* dane ARiMR za 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Powierzchnia deklarowana w ramach praktyki (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą* według powiatów została przedstawiona na mapie I.4.2.8-1. Spośród powiatów o największej deklarowanej powierzchni gruntów ornych (powyżej 25 000,1 do 40 157 ha) wyróżniały się

powiaty hrubieszowski, tomaszowski, zamojski, lubelski i bialski w województwie lubelskim, plocki w województwie mazowieckim i nyski w województwie opolskim. Znaczące powierzchnie (10 000,1 – 25 000 ha i 5 000,1 – 10 000) występowały w powiatach województwa lubelskiego, opolskiego, dolnośląskiego, zachodniopomorskiego i kujawsko-pomorskiego oraz zachodniej części warmińsko-mazurskiego i wschodniej części podlaskiego. Generalnie realizację praktyki I.4.2.8 deklarowano na terenie wszystkich województw, jednakże jego realizacja w większości powiatów województwa mazowieckiego, małopolskiego, śląskiego oraz południowych powiatów wielkopolskiego i podkarpackiego, północno-zachodniej części podlaskiego i wschodniej części warmińsko-mazurskiego była najmniejsza.

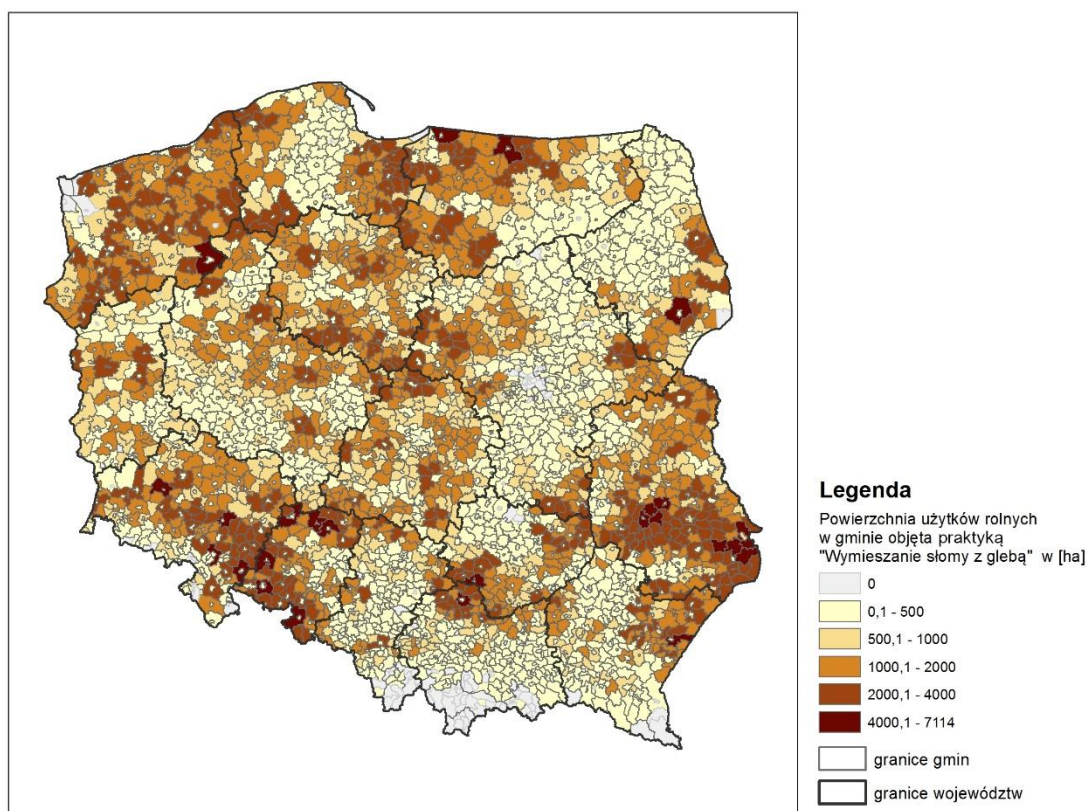

Mapa I.4.2.8 - 1. Powierzchnia objęta dopłatami do praktyki *Wymieszanie słomy z glebą* według powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Rozkład przestrzenny powierzchni deklarowanej praktyki *Wymieszanie słomy z glebą* według gmin był najbardziej równomierny w jednostkach administracyjnych położonych w województwach zachodniopomorskim, kujawsko-pomorskim, dolnośląskim, opolskim, lubelskim i łódzkim, zaś w mniejszym stopniu w województwie warmińsko-mazurskim i pomorskim. Gminy z najmniejszą powierzchnią deklarowaną do realizacji tej praktyki znajdowały się przede wszystkim w województwach śląskim, małopolskim, podkarpackim i świętokrzyskim oraz w znacznej części województwa mazowieckiego i podlaskiego

(mapa I.4.2.8-2).

Mapa I.4.2.8 - 2. Powierzchnia objęta dopłatami do praktyki *Wymieszanie słomy z glebą* według gmin

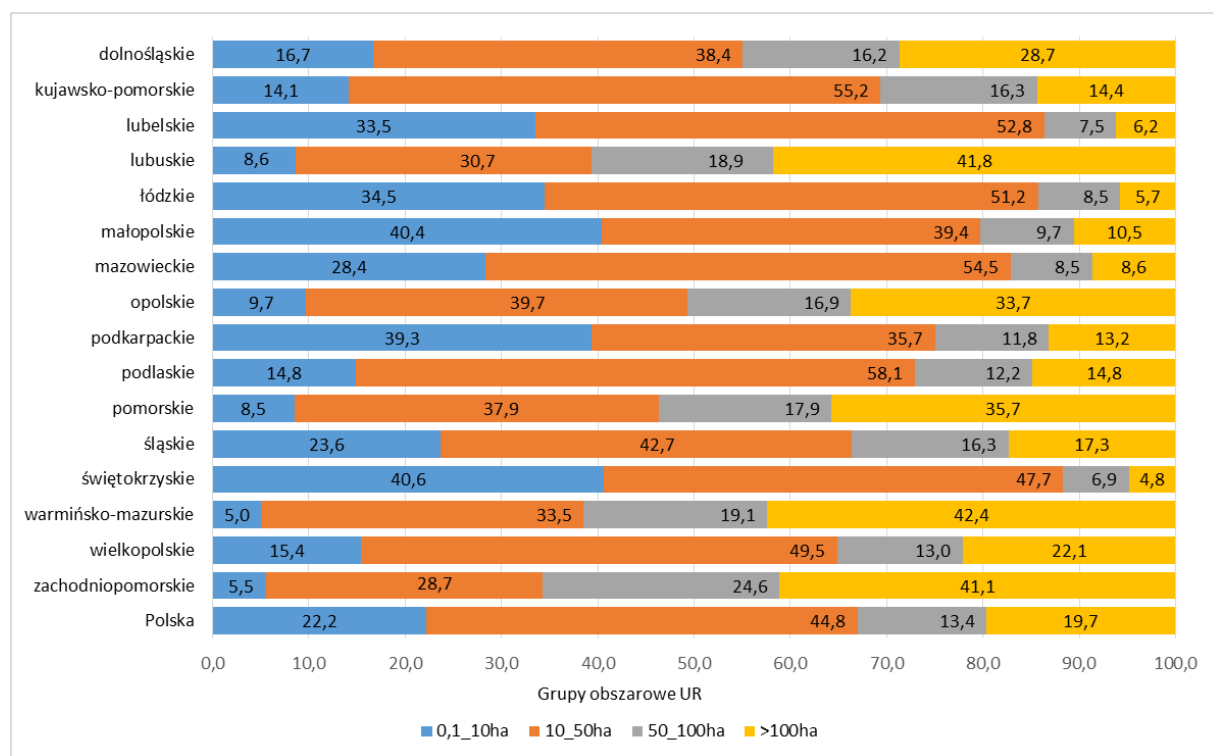
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Przechodząc do struktury powierzchni z praktyką (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą* w zależności od grup obszarowych gospodarstw w ujęciu wojewódzkim stwierdzono, że największym potencjalnym udziałem praktyki w gospodarstwach o powierzchni powyżej 100 ha UR wyróżniały się województwa: warmińsko-mazurskie (42,4%), zachodniopomorskie (41,1%), lubuskie (41,8%), pomorskie (35,7%) i opolskie (33,7%) z jednocześnie najmniejszym udziałem gospodarstw w przedziale 0,1 do 10 ha UR, nie przekraczającym 10% w ramach deklarowanej powierzchni tej praktyki (wykres I.4.2.8-1). Należy dodać, że w tych województwach, według danych GUS (tabela I.4.2.8-2), udział gospodarstw powyżej 100 ha UR był największy i wynosił od około 37% w pomorskim do blisko 55% w zachodniopomorskim.

Grupę województw o największej deklarowanej powierzchni praktyki w gospodarstwach najmniejszych (grupa obszarowa 0,1-10 ha UR) stanowiły: świętokrzyskie (40,6%), małopolskie (40,4%), podkarpackie (39,3%) - gdzie udział UR według GUS w tej grupie gospodarstw stanowił odpowiednio: małopolskie (64,2%), podkarpackie (56,1%)

i świętokrzyskie (53,9%) - wykres I.4.2.8-1, tabela I.4.2.8-2.

W deklarowanej powierzchni w ramach praktyki *Wymieszanie słomy z glebą* w grupie obszarowej gospodarstw w przedziale 10-50 ha UR, w ujęciu wojewódzkim (wykres I.4.2.8-1) dominują: podlaskie (58,1%), kujawsko-pomorskie (55,2%), mazowieckie (54,5%), lubelskie (52,8%) i łódzkie (51,2%) - gdzie udział UR w tej grupie gospodarstw wg GUS stanowił odpowiednio 60,3%; 46,7%; 48,7%; 43,7%; 46,6% (tabela I.4.2.8-2). Natomiast tam, gdzie chęć realizacji praktyki I.4.2.8 według grup obszarowych UR gospodarstw stanowiła powierzchnię 50-100 ha UR, stwierdzono względnie podobny udział tej praktyki w województwie świętokrzyskim, małopolskim, lubelskim, łódzkim i mazowieckim, który ukształtował się na poziomie 6,9-9,7%, zaś w pozostałych województwach w granicach kilkunastu procent (11,8-19,1), za wyjątkiem zachodniopomorskiego, gdzie wyniósł 24,6% (wykres I.4.2.8-1).

Wykres I.4.2.8 - 1. Struktura powierzchni praktyki *Wymieszanie słomy z glebą* według grup obszarowych UR gospodarstw i województw

Tabela I.4.2.8 - 2. Struktura powierzchni UR w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych UR i województw w 2020 r.

Województwa	Powierzchnia UR ogółem w ha	Grupy obszarowe UR w ha				
		<1	1-10	10-50	50-100	>100
Dolnośląskie	913 623	0,1	15,4	27,6	15,0	41,9
Kujawsko-pomorskie	1 055 432	0,1	13,5	46,7	15,4	24,3
Lubelskie	1 384 106	0,1	37,5	43,7	9,5	9,2
Lubuskie	444 053	0,1	10,9	24,8	16,3	48,0
Łódzkie	981 260	0,1	39,7	46,6	7,1	6,5
Małopolskie	557 374	0,5	63,7	22,1	5,6	8,1
Mazowieckie	1 984 920	0,1	33,3	48,7	8,3	9,6
Opolskie	518 316	0,1	12,1	29,9	16,2	41,7
Podkarpackie	573 055	0,4	55,7	23,2	8,5	12,2
Podlaskie	1 099 888	0,0	17,9	60,3	12,1	9,6
Pomorskie	773 172	0,1	12,5	35,6	15,1	36,8
Śląskie	390 214	0,3	35,1	31,3	13,1	20,2
Świętokrzyskie	499 349	0,2	53,7	34,8	6,7	4,6
Warmińsko-mazurskie	1 073 150	0,0	8,0	36,9	17,2	37,9
Wielkopolskie	1 776 906	0,1	16,9	43,7	12,1	27,2
Zachodniopomorskie	928 067	0,0	6,6	20,7	17,8	54,9
Polska	14 952 885	0,1	25,3	39,4	12,0	23,1

Źródło: GUS, 2022, PSR 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.

W tabeli I.4.2.8-3 zestawiono liczbę złożonych wniosków w ramach praktyki I.4.2.8 w poszczególnych województwach w zależności od wieku osoby kierującej gospodarstwem rolnym. Należy dodać, że większa liczba złożonych wniosków zawarta w tabeli I.4.2.8-3 (255 455 szt.) w relacji do liczby wniosków podanej dla kraju (254 068 szt.) wynika z faktu, że część wnioskodawców posiadała grunty orne (GO) w granicach co najmniej dwóch jednostek administracyjnych (województw).

Zgodnie z danymi zawartymi w tabeli I.4.2.8-3 stwierdzono, że najwięcej złożonych wniosków w ramach praktyki (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą* wpłynęło w województwie lubelskim (47 686 szt.; 18,67%), łódzkim (28 246 szt.; 11,06%), mazowieckim (28 097; 11,0%) i podkarpackim (21 657 szt.; 8,48%), natomiast najmniej w lubuskim (3 414 szt.; 1,34%), warmińsko-mazurskim (6 902 szt.; 2,70%) i podlaskim (6 990 szt.; 2,74%). Zdecydowana większość, bo aż 61,9% wnioskodawców zainteresowanych dotacją w ramach praktyki I.4.2.8 mieściła się w przedziale wiekowym 41-64 lat, a zależność ta była charakterystyczna dla wszystkich województw. Wnioskodawcy poniżej 40 lat stanowili przeciętnie w kraju 25,5%, zaś w około 12% przypadków były to osoby w wieku starszym niż 64 lata. Odnotowano też, że 0,6% wnioskodawców nie podało wieku we wnioskach, co mogło być związane ze specyfiką formy prawnej wnioskodawcy, np. grupy producenckiej,

stowarzyszenia, itp. (tabela I.4.2.8-3, wykres I.4.2.8-2).

Największym udziałem wnioskodawców najmłodszych omawianej praktyki, czyli w wieku poniżej 40 lat, a więc młodych rolników kierujących gospodarstwem, charakteryzowały się województwa lubelskie (12 055; 25,3%), łódzkie (7 294; 25,8%) i mazowieckie (7 368; 26,2%), natomiast najmniejszym lubuskie (738; 21,6%). Natomiast według danych GUS odsetek osób kierujących gospodarstwem w tych województwach w analizowanym przedziale wiekowym wynosił w przypadku województwa lubelskiego (21,8%), łódzkiego (22,3%) i mazowieckiego (21,3), czyli był na poziomie tylko nieco wyższym niż średnio dla Polski (20,9%), natomiast w lubuskim (18,5%) - tabela I.4.2.8-4.

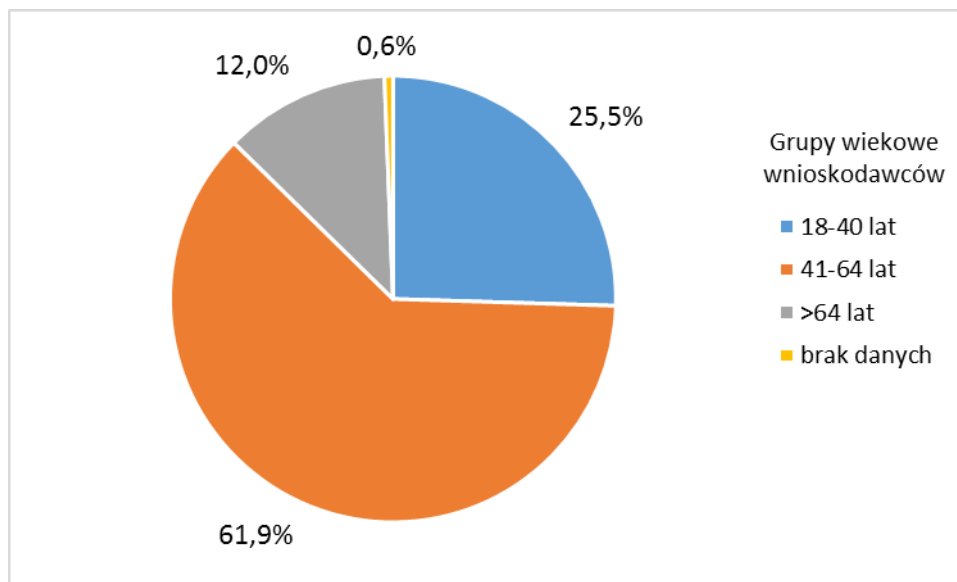
Liczba wnioskodawców starszych, w przedziale wiekowym 41-64, dominował w każdym województwie, ale przede wszystkim w lubelskim (30 169; 63,3%), łódzkim (17 939; 63,5%) i mazowieckim (17 320; 61,6%), natomiast najmniejszym w województwie lubuskim (1 952; 57,2%) - tabela I.4.2.8-3. Podobne zależności zanotowano w przypadku udziału dotyczącego wieku osób kierujących gospodarstwem rolnym w niniejszej grupie wg GUS (tabela I.4.2.8-4).

Najmniejszą grupą wnioskodawców praktyki (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą* była grupa wiekowa z przedziału >64 lat. Najwięcej wniosków w tej grupie wiekowej złożono w lubelskim (5 354; 11,2%), podkarpackim (3 707; 17,1%), mazowieckim (3 331; 11,9%) i łódzkim (2 940; 10,4%), zaś zdecydowanie najmniej wniosków wpłynęło w województwie podlaskim (607; 8,7%), lubuskim (631; 18,5%) i warmińsko-mazurskim (755; 10,9%) – tabela I.4.2.8-3. Województwo podkarpackie wg GUS charakteryzowało się także najwyższym udziałem najstarszych osób kierujących gospodarstwem (21,0%) - tabela I.4.2.8-4.

Tabela I.4.2.8 - 3. Liczba producentów zgłaszających udział w praktyce *Wymieszanie słomy z glebą* według grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem i województw

Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem	
	<=40	41-64	>64	brak	liczba	%
Dolnośląskie	3 141	9 617	2 809	167	15 734	6,16
Kujawsko-pomorskie	4 230	9 494	1 455	103	15 282	5,98
Lubelskie	12 055	30 169	5 354	108	47 686	18,67
Lubuskie	738	1 952	631	93	3 414	1,34
Łódzkie	7 294	17 939	2 940	73	28 246	11,06
Małopolskie	3 859	8 687	1 495	36	14 077	5,51
Mazowieckie	7 368	17 320	3 331	78	28 097	11,00
Opolskie	2 395	5 526	724	144	8 789	3,44
Podkarpackie	4 760	13 117	3 707	73	21 657	8,48
Podlaskie	2 018	4 332	607	33	6 990	2,74
Pomorskie	1 871	4 466	952	105	7 394	2,89
Śląskie	2 383	5 447	1 065	61	8 956	3,51
Świętokrzyskie	4 319	10 559	2 075	35	16 988	6,65
Warmińsko-mazurskie	1 936	4 059	755	152	6 902	2,70
Wielkopolskie	4 967	10 871	1 757	129	17 724	6,94
Zachodniopomorskie	1 787	4 463	1 075	194	7 519	2,94
Polska	65 121	158 018	30 732	1584	255 455	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Wykres I.4.2.8 - 2. Udział beneficjentów w praktyce *Wymieszanie słomy z glebą* według grup wiekowych w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.8 - 4. Struktura gospodarstw rolnych ogółem według wieku osoby kierującej i województw w 2020 r.

Województwa	Liczba gospodarstw ogółem w szt.	Wiek osoby kierującej w latach (%)		
		poniżej 40 lat	40 - 64	65 lat i więcej
Dolnośląskie	52 586	17,8	64,7	17,5
Kujawsko-pomorskie	59 601	24,9	66,5	8,6
Lubelskie	161 391	21,8	65,5	12,7
Lubuskie	19 981	18,5	63,3	18,2
Łódzkie	116 952	22,3	65,8	11,9
Małopolskie	126 703	18,5	64,5	17,0
Mazowieckie	208 101	21,3	65,8	12,9
Opolskie	25 479	22,8	66,6	10,6
Podkarpackie	113 873	15,4	63,6	21,0
Podlaskie	76 719	23,7	66,3	10,1
Pomorskie	38 928	22,6	65,0	12,3
Śląskie	49 647	17,2	64,7	18,1
Świętokrzyskie	79 894	20,3	64,6	15,1
Warmińsko-mazurskie	42 606	22,1	66,5	11,4
Wielkopolskie	116 418	24,5	64,9	10,6
Zachodniopomorskie	28 521	20,1	64,6	15,3
Polska	1 317 400	20,9	65,2	13,9

Źródło: GUS, 2022, PSR 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.

Spośród trzech wyodrębnionych typów gospodarstw (roślinne, zwierzęce, mieszane) praktykę (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą* na poziomie kraju najczęściej deklarowano do realizacji w gospodarstwach roślinnych (82,68% powierzchni), a pośród województw w dolnośląskim (91,94%), podkarpackim (88,19%) i zachodniopomorskim (88,66% powierzchni) oraz lubuskim (87,86%) i lubelskim (87,26%). Najmniejsza powierzchnia objęta praktyką (I.4.2.8) dotyczyła woj. podlaskiego (73,04%) i wielkopolskiego (73,14%) – tabela I.4.2.8-5.

W dużo mniejszym stopniu chęć realizacji deklarowały gospodarstwa o kierunku zwierzęcym (10,69% powierzchni). Dominowały tu zdecydowanie gospodarstwa położone w woj. podlaskim (19,60%), wielkopolskim (16,97%) i kujawsko-pomorskim (16,13%), zaś najmniejsze zainteresowanie wnioskodawców stwierdzono w województwie

dolnośląskim (3,01%), zachodniopomorskim (4,29%), lubuskim (4,88%) i podkarpackim (6,29%). Najmniejsza powierzchnia praktyki (I.4.2.8) zgłoszona do realizacji była przez gospodarstwa mieszane (6,63% powierzchni zgłoszonej do praktyki), a województwami o najmniejszym udziale tego typu gospodarstw (mieszane) to województwo łódzkie (4,89%) (dolnośląskie (5,06%), lubelskie (4,98%) i podkarpackie (5,53%) oraz świętokrzyskie (5,67%). Największe zainteresowanie gospodarstw mieszanych praktyką (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą* występowało w województwie opolskim (10,71%), wielkopolskim (9,88%) i śląskim (9,74% powierzchni) – tabela I.4.2.8-5.

Tabela I.4.2.8 - 5. Udział powierzchni zgłoszonych do praktyki *Wymieszanie słomy z glebą* według typów rolniczych gospodarstw i województw

Województwa	Typ rolniczy gospodarstwa			Ogółem w ha
	mieszane	roślinne	zwierzęce	
Dolnośląskie	5,06	91,94	3,01	196 151,47
Kujawsko-pomorskie	7,87	75,99	16,13	148 761,90
Lubelskie	4,98	87,26	7,75	327 322,26
Lubuskie	7,26	87,86	4,88	57 314,73
Łódzkie	4,89	80,68	14,43	179 390,18
Małopolskie	5,86	84,51	9,63	82 807,60
Mazowieckie	5,95	79,19	14,85	196 332,94
Opolskie	10,71	78,27	11,02	131 892,91
Podkarpackie	5,53	88,19	6,29	115 649,92
Podlaskie	7,35	73,04	19,60	61 529,42
Pomorskie	6,10	85,58	8,32	110 349,56
Śląskie	9,74	74,63	15,63	76 515,02
Świętokrzyskie	5,67	81,92	12,42	98 998,49
Warmińsko-mazurskie	6,68	81,14	12,18	127 000,36
Wielkopolskie	9,88	73,14	16,97	162 203,76
Zachodniopomorskie	7,05	88,66	4,29	155 993,80
Polska	6,63	82,68	10,69	2 228 212,58

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

W odniesieniu do ogółu gospodarstw w kraju - zarejestrowanych podmiotów w ARiMR w 2023 roku – 24,31% wnioskodawców złożyło wnioski w ramach praktyki (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą*. Największy udział zgłoszonych gospodarstw występował w województwach opolskim (38,29%), dolnośląskim (39,66%), lubelskim (35,06%) i zachodniopomorskim (30,58%), najmniejszy natomiast odsetek stwierdzono w województwach podlaskim (9,86%), małopolskim (16,72%), mazowieckim (16,33%) – tabela I.4.2.8-6.

Tabela I.4.2.8 - 6. Udział producentów w praktyce *Wymieszanie słomy z glebą* w odniesieniu do ogólnej liczby producentów zgłoszonych do PWD według województw

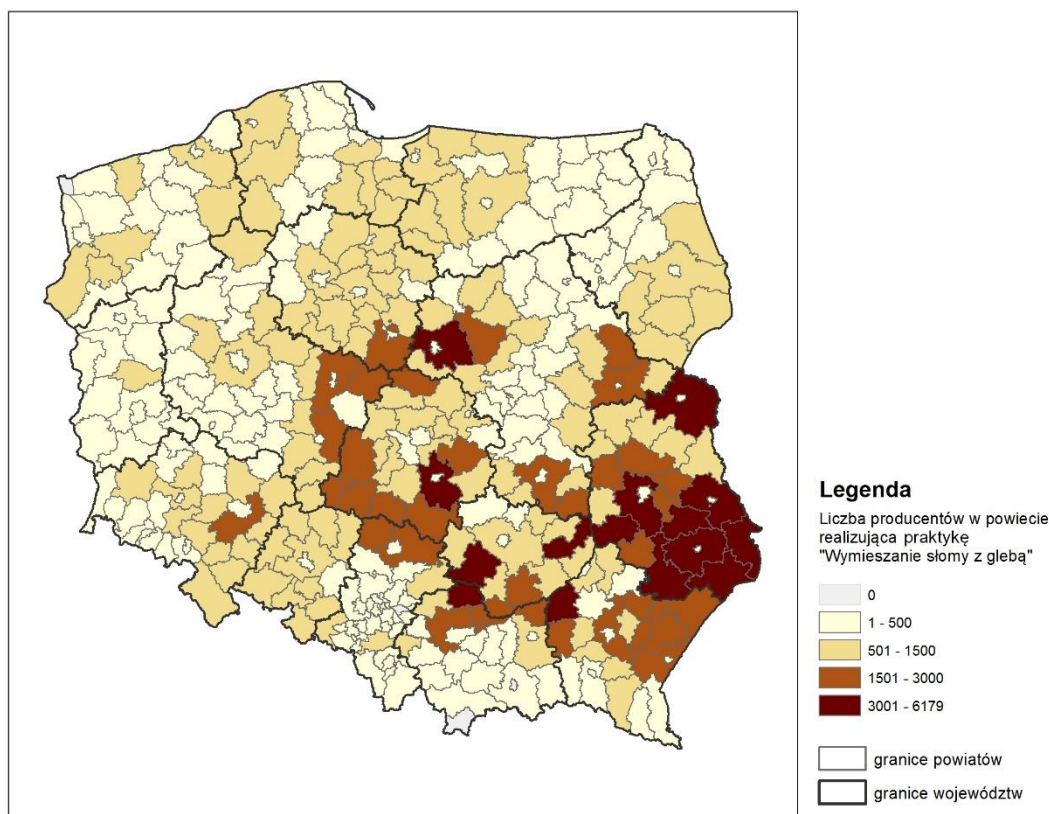
Województwa	Producenci w praktyce	Udział producentów w praktyce do ogólnej liczby rolników zgłoszonych do PWD w %	Liczba producentów* zgłoszonych do PWD w liczbach bezwzględnych
Dolnośląskie	15 734	39,66	39 670
Kujawsko-pomorskie	15 282	29,15	52 418
Lubelskie	47 686	35,06	136 008
Lubuskie	3 414	21,95	15 551
Łódzkie	28 246	29,41	96 043
Małopolskie	14 077	16,72	84 197
Mazowieckie	28 097	16,33	172 098
Opolskie	8 789	38,29	22 955
Podkarpackie	21 657	30,42	71 204
Podlaskie	6 990	9,86	70 900
Pomorskie	7 394	22,66	32 628
Śląskie	8 956	25,44	35 207
Świętokrzyskie	16 988	28,49	59 636
Warmińsko-mazurskie	6 852	18,30	37 721
Wielkopolskie	17 774	17,72	100 026
Zachodniopomorskie	7 519	30,58	24 590
Polska	255 455	24,31	1 050 852

* dane ARiMR za 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

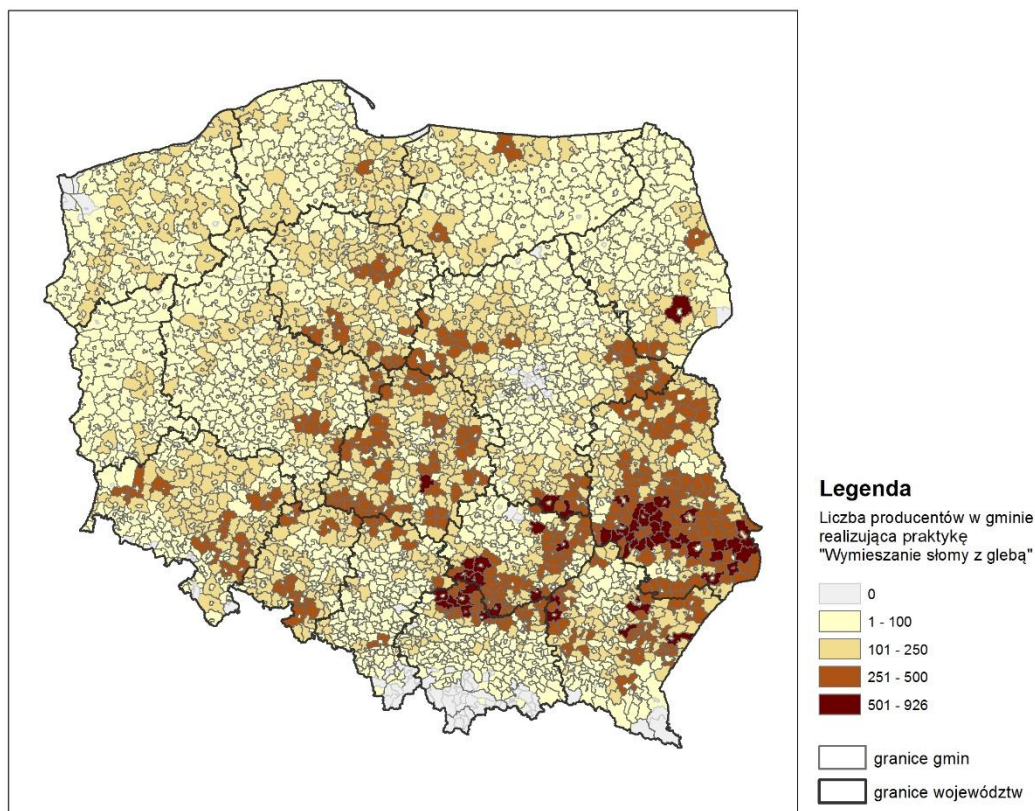
Na mapach I.4.2.8-3 i I.4.2.8-4 przedstawiono przestrzenne zróżnicowanie zainteresowania praktyką (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą* na podstawie zgłoszonych deklaracji przez rolników na poziomie powiatów i gmin. Z analizy wynika, że najwięcej wniosków o płatność w ramach tej praktyki (3001- 6179) wpłynęło w dziesięciu z dwudziestu wszystkich powiatów województwa lubelskiego, a dokładnie w: bialskim, lubelskim, zamojskim, tomaszowskim, chełmskim, hrubieszowskim, krasnostawskim, janowskim, kraśnickim i biłgorajskim; w województwie świętokrzyskim dwa powiaty: powiat jędrzejowski i opatowski; w małopolskim również dwa powiaty: miechowski i krakowski; w podkarpackim powiat mielecki, w łódzkim powiat piotrkowski i w mazowieckim powiat plocki. Ponadto najwięcej powiatów, w których liczba wnioskodawców mieściła się w przedziale 1501-3000 znajdowało się w województwach: lubelskim, świętokrzyskim, łódzkim, we wschodniej części wielkopolskiego, na południu i części zachodniej mazowieckiego, większej części podkarpackiego, północnej części małopolskiego i południowej części kujawsko pomorskiego (mapa I.4.2.8-3). W pozostałych powiatach zlokalizowanych w północnej i zachodniej Polsce, czyli w województwach: podlaskim,

warmińsko-mazurskim, pomorskim, zachodniopomorskim, lubuskim, dolnośląskim, opolskim, znaczącej części wielkopolskiego i mazowieckiego oraz śląskiego i małopolskiego liczba producentów deklarujących realizację praktyki (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą* mieściła się w granicach zazwyczaj 501-1500 lub nawet zdecydowanie poniżej 500, co nie jest korzystnym zjawiskiem (mała liczba wnioskodawców chcących realizować tą praktykę) ze względu na ujemny bilans próchnicy w glebie.

Mapa I.4.2.8 - 3. Liczba producentów deklarująca udział w praktyce Wymieszanie słomy z glebą w ujęciu powiatowym

Natomiast w podziale regionalnym według gmin, największa liczba wnioskodawców występowała głównie w południowo-wschodniej i centralnej części Polski, a w szczególności w gminach województwa lubelskiego, podkarpackiego i łódzkiego, wschodniej i południowej części świętokrzyskiego oraz w dużej części dolnośląskiego i kujawsko-pomorskiego (mapa I.4.2.8-4). Najmniej zainteresowanych realizacją praktyki *Wymieszanie słomy z glebą* znajdowało się w gminach położonych w zachodniej i północnej części kraju (województwo lubuskie, zachodniopomorskie, pomorskie, warmińsko-mazurskie), gminy położone w zdecydowanej większości powiatów województwa mazowieckiego i podlaskiego oraz na południu Polski – gminy w powiatach województwa śląskiego i małopolskiego, a liczba wnioskodawców w tych gminach praktycznie nie przekraczała 100, sporadycznie 101-250 (mapa I.4.2.8-4).

Mapa I.4.2.8 - 4. Liczba producentów deklarująca udział w praktyce Wymieszanie słomy z glebą w ujęciu gminnym

Z racji możliwości łączenia praktyki I.4.2.8 *Wymieszanie słomy z glebą* z innymi praktykami lub ekoschematami w tabeli I.4.2.8-7a i I.4.2.8-7b przedstawiono powierzchnię użytków rolnych (UR) zgłoszonych przez wnioskodawców w ramach praktyki I.4.2.8 *Wymieszanie słomy z glebą* wraz z innymi praktykami w ujęciu wojewódzkim, a łączna powierzchnia deklarowana wynosi 2 228 212,58 ha, z tego 1 723 632,73 ha (77,35%) przypada jedynie na praktykę (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą*, natomiast pozostała powierzchnia deklarowana UR zgłoszona przez wnioskodawców stanowi obszar 504 579,85 ha (22,65%). Do województw o największej powierzchni deklarowanej zgłoszonej do realizacji wyłącznie w ramach praktyki I.4.2.8 należy województwo lubelskie (270 645,14 ha; co stanowi udział na poziomie 82,68%), dolnośląskie (166 995,22 ha; 85,14% udział), mazowieckie (160 257,22 ha; udział 81,63%), łódzkie (158 675,11 ha, udział 88,45%), wielkopolskie (122 635,18 ha; 75,61% udział), kujawsko-pomorskie (114 786,20 ha; 77,16% udział). Województwa o najmniejszej powierzchni deklarowanej zgłoszonej do realizacji niniejszej praktyki to województwo lubuskie (39 732,58 ha, 69,32% udział), podlaskie (47 064,21 ha; 76,49 udział) i śląskie (64 508,13 ha, 84,31% udział) - tabela I.4.2.8-7a i I.4.2.8-7b oraz I.4.2.8-8a i I.4.2.8-8b.

Najbardziej popularnym wśród rolników połączeniem praktyki (I.4.2.8) było połączenie z praktyką (I.4.2.3) *Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia*, których powierzchnia deklarowana na poziomie kraju wyniosła 224 120,73 ha, a ich łączny udział stanowi 10,06%. Kombinacja ta najczęściej występowała w województwie wielkopolskim (28 310,35 ha; 17,45% udział), pomorskim (24 636,37 ha; 22,33% udział), kujawsko-pomorskim (24 323,74 ha; 16,35% udział), opolskim (23 346,94; 17,70% udział) i warmińsko-mazurskim (20 875,83 ha; 16,44% udział), zaś najrzadziej w małopolskim (1 489,38 ha; 1,80% udział), podlaskim (2 974,48 ha; 4,83% udział) i świętokrzyskim (3 557,81 ha; 3,59% udział) – tabela I.4.2.8-7a i I.4.2.8-8a.

Nieco mniejszą popularnością pod względem powierzchni zgłoszonej z praktyką I.4.2.8 charakteryzowała się kombinacja praktyki (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą* + praktyka (I.4.2.4) *Zróżnicowana struktura upraw* (I.4.2.8+I.4.2.4), których udział w skali kraju wyniósł odpowiednio 9,54%, a objęta nimi powierzchnia 212 497,17 ha. Największe powierzchnie UR w ramach tej kombinacji zgłoszone przez wnioskodawców stwierdzono w województwie lubelskim (34 934, 72 ha; 10,67% udział), zachodniopomorskim (29 206,16 ha; 18,72% udział) i warmińsko-mazurskim (23 480,52; 18,49% udział), natomiast najmniejsze w województwie opolskim (2 115,36 ha; 1,60% udział), kujawsko-pomorskim (5 306,03 ha, udział 3,57%) i dolnośląskim (5 438,79 ha; 2,77% udział) – tabela I.4.2.8-7b i I.4.2.8-8b.

Niewielkim udziałem powierzchni deklarowanej UR z praktyką I.4.2.8 było także połączenie praktyki (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą* + praktyka (I.4.2.3) *Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia* + praktyka (I.4.2.4) *Zróżnicowana struktura upraw* (I.4.2.8+I.4.2.3+I.4.2.4). Łączna powierzchnia deklarowana to 47 740,11 ha (udział 2,14%), a największy łączny ich udział w ujęciu wojewódzkim stwierdzono w województwie warmińsko-mazurskim (12 351,70 ha; udział 9,73%), zachodniopomorskim (5 312,94 ha; udział 3,41%), pomorskim (5 280,79 ha; udział 4,79%) i lubelskim (4 617,52; udział 1,41%). W pozostałych województwach były to już dużo mniejsze powierzchnie o znikomym udziale w powierzchni deklarowanej do Podstawowego Wsparcia Dochodów (PWD) – tabela I.4.2.8-7a i I.4.2.8-8a.

Pozostałe warianty dotyczące łączenia praktyki (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą* wraz z innymi praktykami lub ekoschematami (tabela I.4.2.7-7a i I.4.2.7-7b oraz I.4.2.7-8a i I.4.2.7-8b) stanowią zdecydowanie mniejsze powierzchnie, stąd zestawiono je poniżej w następujący sposób:

- praktyka (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą* + praktyka (I.4.3) *Integrowana produkcja roślin* – łączna powierzchnia UR w skali kraju wyniosła 13 066,42 ha, co stanowiło 0,59% udziału; największą powierzchnię do wsparcia zgłoszono w województwie mazowieckim

(2 988,28 ha), kujawsko-pomorskim (1 568,06 ha), małopolskim (1 055,65 ha), opolskim (1 042,04 ha) i lubelskim (1 015,98 ha).

- praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw - łączna powierzchnia UR w skali kraju wyniosła 2 559,32 ha, co stanowiło 0,11% udziału; największą powierzchnię do wsparcia zgłoszono w województwie opolskim (572,25 ha), pomorskim (503,61 ha), mazowieckim (271,99 ha), dolnośląskim (253,87 ha) i warmińsko-mazurskim (245,85 ha).
- praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja roślin - łączna powierzchnia UR w skali kraju wyniosła 2 214,76 ha, co stanowiło 0,10% udziału; największą powierzchnię do wsparcia zgłoszono w województwie małopolskim (205,86 ha), mazowieckim (197,14 ha), zachodniopomorskim (153,79 ha) i lubuskim (150,41 ha).
- praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw - łączna powierzchnia UR w skali kraju wyniosła 1 718,80 ha, co stanowiło 0,08% udziału; największą powierzchnię do wsparcia zgłoszono w województwie pomorskim (978,31 ha) i opolskim (368,38 ha). W pięciu województwach nie zgłoszono żadnych powierzchni UR do wsparcia, a były to województwa: dolnośląskie, lubuskie, małopolskie, opolskie i podkarpackie.
- praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw - łączna powierzchnia UR w skali kraju wyniosła 292,69 ha, co stanowiło 0,01% udziału; największą powierzchnię do wsparcia zgłoszono w województwie pomorskim (75,79 ha), dolnośląskim (74,02) i mazowieckim (41,13 ha). W czterech województwach nie zgłoszono żadnych powierzchni UR do wsparcia, a były to województwa: podlaskie, śląskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie.
- praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw - łączna powierzchnia UR w skali kraju wyniosła 255,18 ha, co stanowiło 0,01% udziału; największą powierzchnię do wsparcia zgłoszono w województwie lubuskim (141,64 ha) i wielkopolskim (50,28 ha). W pozostałych województwach zgłoszone powierzchnie do wsparcia wyniosły od kilku do kilkunastu ha, natomiast w trzech województwach nie zgłoszono żadnych powierzchni UR do PWD, a były to: śląskie, świętokrzyskie i zachodniopomorskie.
- praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime

lub wsiewki śródplonowe i praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja roślin - łączna powierzchnia UR w skali kraju wyniosła 114,67 ha, co stanowiło 0,01% udziału; powierzchnie UR zgłoszone do wsparcia wystąpiły jedynie w 4 województwach, tj. śląskim (60,13 ha), dolnośląskim (35,97 ha), opolskim (13,1 ha) i mazowieckim (5,47 ha). W pozostałych województwach nie zgłoszono żadnych powierzchni UR do PWD.

W tabeli I.4.2.8-9 przedstawiono powierzchnię grup upraw (polowe, ogrodnicze, zioła, pozostałe), natomiast w tabeli I.4.2.8-10 udział (%) tych grup upraw w ramach realizacji praktyki (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą* w ogólnej powierzchni deklarowanej (2 228 212,58 ha). Zestawione dane wskazują wyraźnie, że dominującą grupę w skali kraju stanowią uprawy polowe z deklarowaną powierzchnią 2 211 822,21 ha, co stanowi 99,26% powierzchni całkowitej deklarowanej do Podstawowego Wsparcia Dochodów. Największy udział w tej grupie upraw stanowią zboża (57,09%), w tym pszenica (30,6%), kukurydza (18,24%), dalej rzepak i rzepik (13,17%) oraz rośliny pastewne (5,42%). Pozostałe uprawy/grupy roślin stanowią znikomą ułamek w tym działaniu w skali kraju, bowiem uprawy ogrodnicze to 0,70% udziału (powierzchnia UR deklarowana to 15 506,82 ha), natomiast zioła stanowią jedynie 0,03% (powierzchnia deklarowana 726,64 ha), zaś pozostałe 0,01% (powierzchnia deklarowana to jedynie 156,91 ha) - tabela (I.4.2.2-9 i I.4.2.2-10).

W ujęciu wojewódzkim w grupie upraw polowych największe powierzchnie deklarowane przez wnioskodawców w ramach praktyki (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą* stwierdzono w województwie lubelskim (326 188,61 ha), dolnośląskim (194 882,23 ha), mazowieckim (192 322,95 ha), łódzkim (178 202,97 ha), wielkopolskim (161 145,70 ha) i zachodniopomorskim (155 400,22 ha), natomiast najmniejsze w województwie lubuskim (56 506,47 ha), podlaskim (61 004,91 ha), śląskim (76 315,08 ha), małopolskim (82 312,33 ha) i świętokrzyskim (98 823,79 ha).

W grupie upraw ogrodniczych nieco większym udziałem wyróżnia się województwo mazowieckie (2,03%), lubuskie (1,35%) i podkarpackie (1,07%); w pozostałych województwach ich udział (deklarowane powierzchnie) wynosi poniżej 1,0%. Łączna deklarowana powierzchnia do Podstawowego Wsparcia Dochodów w skali kraju wyniosła 15 506,82 ha.

W grupie upraw ziołowych największe powierzchnie deklarowane w ramach praktyki (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą* są zlokalizowane w województwie zachodniopomorskim

(338,50 ha), warmińsko-mazurskim (212,36 ha) i wielkopolskim (103,18 ha), co stanowi odpowiednio 0,22%, 0,17% i 0,06% udziału w powierzchni całkowitej deklarowanej do PWD. W ośmiu województwach nie zadeklarowano żadnych powierzchni do PWD. Łączna deklarowana powierzchnia UR w skali kraju w ramach niniejszego działania wyniosła 726,64 ha (0,03%), natomiast pozostałe stanowią 156,91 ha, tj. 0,01% (tabela I.4.2.8-9 i I.4.2.7-10).

Tabela I.4.2.8 – 7a. Powierzchnia UR zgłoszonych przez producentów w ramach praktyki *Wymieszanie słomy z glebą* wraz z innymi wybranymi praktykami według województw

Województwa	(I.4.2.8) ¹	(I.4.2.8+I.4.2.3) ²	(I.4.2.8+I.4.2.3 +I.4.2.4) ³	(I.4.2.8+I.4.2.3+I.4.2.4 +I.4.4) ⁴	(I.4.2.8+I.4.2.3 +I.4.4) ⁵	(I.4.2.8+I.4.3) ⁶
Dolnośląskie	166 995,22	19 302,21	3 880,48	6,46		142,32
Kujawsko-pomorskie	114 786,20	24 323,74	2 569,34	13,67	38,99	1 568,06
Lubelskie	270 645,14	15 859,58	4 617,52	4,14	3,95	1 015,98
Lubuskie	39 732,58	5 515,58	2 800,35	141,64		37,47
Łódzkie	158 675,11	7 655,90	1 366,63	1,09	19,61	680,49
Małopolskie	66 686,18	1 489,38	272,13	3,82		1 055,65
Mazowieckie	160 257,22	16 106,62	1 702,67	3,90	114,71	2 988,28
Opolskie	103 755,00	23 346,94	653,01	2,81	368,38	1 042,04
Podkarpackie	90 007,87	4 831,73	1 343,54	9,46		181,19
Podlaskie	47 064,21	2 974,48	826,40	2,84		629,54
Pomorskie	66 182,25	24 636,37	5 280,79	2,73	978,31	441,86
Śląskie	64 508,13	6 141,12	534,47		92,38	359,91
Świętokrzyskie	81 464,71	3 557,81	927,37		15,48	981,63
Warmińsko-mazurskie	68 612,08	20 875,83	12 351,70	12,34	42,94	857,2
Wielkopolskie	122 635,18	28 310,35	3 300,77	50,28	3,76	631,06
Zachodniopomorskie	101 625,65	19 193,09	5 312,94		40,29	453,74
Polska	1 723 632,73	224 120,73	47 740,11	255,18	1718,8	13 066,42

¹ praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą

² praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia

³ praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw

⁴ praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

⁵ praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

⁶ praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja roślin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.8 – 7b. Powierzchnia UR zgłoszonych przez producentów w ramach praktyki *Wymieszanie słomy z glebą* wraz z innymi wybranymi praktykami i ekoschematami według województw

Województwa	(I.4.2.8+I.4.2.4) 7	(I.4.2.8 +I.4.2.4+I.4.3) ⁸	(I.4.2.8+I.4.2.4 +I.4.4) ⁹	(I.4.2.8+I.4.4) ¹⁰	(I.4.2.8+I.4.2.2) i (I.4.2.8+I.4.2.3+I.4.3) i (I.4.2.8+I.4.2.7) ¹¹	Powierzchnia uprawy w ha
Dolnośląskie	5438,79	22,13	74,02	253,87	35,97	196 151,47
Kujawsko-pomorskie	5306,03	118,31	0,84	36,72		148 761,90
Lubelskie	34934,72	72,5	11,22	157,51		327 322,26
Lubuskie	8916,12	150,41	10,59	9,99		57 314,73
Łódzkie	10810,64	129,27	6,92	44,52		179 390,18
Małopolskie	13069,43	205,86	22,2	2,95		82 807,60
Mazowieckie	14643,81	197,14	41,13	271,99	5,47	196 332,94
Opolskie	2115,36	17,48	6,54	572,25	13,1	131 892,91
Podkarpackie	19209,24	12,79	21,36	32,74		115 649,92
Podlaskie	9882,67	22,68	0	124,86		61 527,68
Pomorskie	12105,03	142,82	75,79	503,61		110 349,56
Śląskie	4756,39	17,32	0	45,17	60,13	76 515,02
Świętokrzyskie	11615,2	362,7	0	73,59		98 998,49
Warmińsko-mazurskie	23480,52	521,9	0	245,85		127 000,36
Wielkopolskie	7007,06	67,66	13,94	183,7		162 203,76
Zachodniopomorskie	29206,16	153,79	8,14	0		155 993,80
Polska	212497,17	2214,76	292,69	2559,32	114,67	2 228 212,58

⁷ praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw

⁸ praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja roślin

⁹ praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

¹⁰ praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

¹¹ praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe i praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja roślin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.8 – 8a. Udział (%) realizacji praktyki *wymieszanie słomy z glebą* wraz z innymi wybranymi praktykami w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono praktyka I.4.2.8 według województw

Województwa	(I.4.2.8) ¹	(I.4.2.8+I.4.2.3) ²	(I.4.2.8+I.4.2.3+I.4.2.4) ³	(I.4.2.8+I.4.2.3+I.4.2.4+I.4.4) ⁴	(I.4.2.8+I.4.2.3+I.4.4) ⁵	(I.4.2.8+I.4.3) ⁶
Dolnośląskie	85,14	9,84	1,98	0,00	0,00	0,07
Kujawsko-pomorskie	77,16	16,35	1,73	0,01	0,03	1,05
Lubelskie	82,68	4,85	1,41	0,00	0,00	0,31
Lubuskie	69,32	9,62	4,89	0,25	0,00	0,07
Łódzkie	88,45	4,27	0,76	0,00	0,01	0,38
Małopolskie	80,53	1,80	0,33	0,00	0,00	1,27
Mazowieckie	81,63	8,20	0,87	0,00	0,06	1,52
Opolskie	78,67	17,70	0,50	0,00	0,28	0,79
Podkarpackie	77,83	4,18	1,16	0,01	0,00	0,16
Podlaskie	76,49	4,83	1,34	0,00	0,00	1,02
Pomorskie	59,98	22,33	4,79	0,00	0,89	0,40
Śląskie	84,31	8,03	0,70	0,00	0,12	0,47
Świętokrzyskie	82,29	3,59	0,94	0,00	0,02	0,99
Warmińsko-mazurskie	54,03	16,44	9,73	0,01	0,03	0,67
Wielkopolskie	75,61	17,45	2,03	0,03	0,00	0,39
Zachodniopomorskie	65,15	12,30	3,41	0,00	0,03	0,29
Polska	77,35	10,06	2,14	0,01	0,08	0,59

¹ praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą

² praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia

³ praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw

⁴ praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

⁵ praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

⁶ praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja roślin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.8 – 8b. Udział (%) realizacji praktyki *Wymieszanie słomy z glebą* wraz z innymi wybranymi praktykami w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono praktyka I.4.2.8 według województw

Województwa	(I.4.2.8+I.4.2.4) 7	(I.4.2.8 +I.4.2.4+I.4.3) ⁸	(I.4.2.8+I.4.2.4 +I.4.4) ⁹	(I.4.2.8+I.4.4) ¹⁰	(I.4.2.8+I.4.2.2) i (I.4.2.8+I.4.2.3+I.4.3) i (I.4.2.8+I.4.2.7) ¹¹	Powierzchnia uprawy w ha
Dolnośląskie	2,77	0,01	0,04	0,13	0,02	196 151,47
Kujawsko-pomorskie	3,57	0,08	0,00	0,02	0,00	148 761,90
Lubelskie	10,67	0,02	0,00	0,05	0,00	327 322,26
Lubuskie	15,56	0,26	0,02	0,02	0,00	57 314,73
Łódzkie	6,03	0,07	0,00	0,02	0,00	179 390,18
Małopolskie	15,78	0,25	0,03	0,00	0,00	82 807,60
Mazowieckie	7,46	0,10	0,02	0,14	0,00	196 332,94
Opolskie	1,60	0,01	0,00	0,43	0,01	131 892,91
Podkarpackie	16,61	0,01	0,02	0,03	0,00	115 649,92
Podlaskie	16,06	0,04	0,00	0,20	0,00	61 527,68
Pomorskie	10,97	0,13	0,07	0,46	0,00	110 349,56
Śląskie	6,22	0,02	0,00	0,06	0,08	76 515,02
Świętokrzyskie	11,73	0,37	0,00	0,07	0,00	98 998,49
Warmińsko-mazurskie	18,49	0,41	0,00	0,19	0,00	127 000,36
Wielkopolskie	4,32	0,04	0,01	0,11	0,00	162 203,76
Zachodniopomorskie	18,72	0,10	0,01	0,00	0,00	155 993,80
Polska	9,54	0,10	0,01	0,11	0,01	2 228 212,58

⁷ praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw

⁸ praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja roślin

⁹ praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

¹⁰ praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw

¹¹ praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe i praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.3) Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + praktyka (I.4.3) Integrowana produkcja roślin i praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.8 - 8. Udział (%) realizacji praktyki *Wymieszanie słomy z glebą* wraz z innymi wybranymi praktykami w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono praktyka I.4.2.8 według województw

Województwa	WSG ¹	WSG + OPN ²	WSG + ZSU ³	WSG + OPN + ZSU ⁴	Pozostałe
Dolnośląskie	84,72	8,95	3,05	2,95	0,33
Kujawsko-pomorskie	77,16	16,28	3,61	1,72	1,23
Lubelskie	82,53	4,69	10,72	1,58	0,48
Lubuskie	69,10	9,90	15,51	4,86	0,63
Łódzkie	88,56	4,03	6,03	0,75	0,63
Małopolskie	80,12	1,10	16,03	1,03	1,72
Mazowieckie	81,39	8,14	7,44	0,90	2,14
Opolskie	78,51	17,69	1,62	0,62	1,56
Podkarpackie	77,72	4,01	16,57	1,38	0,32
Podlaskie	75,81	4,83	16,15	1,39	1,82
Pomorskie	59,98	21,65	10,98	4,80	2,59
Śląskie	84,15	7,54	6,26	1,23	0,82
Świętokrzyskie	82,46	3,34	11,72	0,92	1,56
Warmińsko-mazurskie	53,80	16,52	18,21	10,07	1,40
Wielkopolskie	75,61	17,36	4,35	2,10	0,59
Zachodniopomorskie	64,94	12,10	18,91	3,36	0,69
Polska	77,21	9,82	9,58	2,34	1,06

¹ Wymieszanie słomy z glebą

² Wymieszanie słomy z glebą + Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia

³ Wymieszanie słomy z glebą + Zróżnicowana struktura upraw

⁴ Wymieszanie słomy z glebą + Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia + Zróżnicowana struktura upraw

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.8 - 9. Powierzchnia (ha) grup upraw w ramach realizacji praktyki (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą* według województw

Województwa	Uprawy polowe	Uprawy ogrodnicze	Zioła	Pozostałe*	Powierzchnia całkowita w ha
Dolnośląskie	194 882,23	1 265,08	2,01	2,15	196 151,47
Kujawsko-pomorskie	147 319,94	1 441,96		0,00	148 761,90
Lubelskie	326 188,61	1 098,46	17,50	17,69	327 322,26
Lubuskie	56 506,47	775,76	14,33	18,17	57 314,73
Łódzkie	178 202,97	1 150,59	15,74	20,88	179 390,18
Małopolskie	82 312,33	485,49		9,78	82 807,60
Mazowieckie	192 322,95	3 994,44	1,77	13,78	196 332,94
Opolskie	131 009,99	882,70		0,22	131 892,91
Podkarpackie	114 387,04	1 238,12	3,28	21,48	115 649,92
Podlaskie	61 004,91	505,38	12,81	4,58	61 527,68
Pomorskie	109 495,19	854,37		0,00	110 349,56
Śląskie	76 315,08	198,31		1,63	76 515,02
Świętokrzyskie	98 823,79	152,88	5,16	16,66	98 998,49
Warmińsko-mazurskie	126 504,79	271,84	212,36	11,37	127 000,36
Wielkopolskie	161 145,70	946,94	103,18	7,94	162 203,76
Zachodniopomorskie	155 400,22	244,50	338,50	10,58	155 993,80
Polska	2 211 822,21	15 506,82	726,64	156,91	2 228 212,58

* - sad + Truskawka + uprawy miododajne + ugory + TUZ

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.2.8 - 10. Udział (%) grup upraw w ramach realizacji praktyki (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą* w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono praktykę I.4.2.8 według województw

Województwa	Uprawy polowe	Uprawy ogrodnicze	Zioła	Pozostałe*	Powierzchnia całkowita w ha
Dolnośląskie	99,35	0,64	0,00	0,00	196 151,47
Kujawsko-pomorskie	99,03	0,97	0,00	0,00	148 761,90
Lubelskie	99,65	0,34	0,01	0,01	327 322,26
Lubuskie	98,59	1,35	0,03	0,03	57 314,73
Łódzkie	99,34	0,64	0,01	0,01	179 390,18
Małopolskie	99,40	0,59	0,00	0,01	82 807,60
Mazowieckie	97,96	2,03	0,00	0,01	196 332,94
Opolskie	99,33	0,67	0,00	0,00	131 892,91
Podkarpackie	98,91	1,07	0,00	0,02	115 649,92
Podlaskie	99,15	0,82	0,02	0,01	61 527,68
Pomorskie	99,23	0,77	0,00	0,00	110 349,56
Śląskie	99,74	0,26	0,00	0,00	76 515,02
Świętokrzyskie	99,82	0,15	0,01	0,02	98 998,49
Warmińsko-mazurskie	99,61	0,21	0,17	0,01	127 000,36
Wielkopolskie	99,35	0,58	0,06	0,00	162 203,76
Zachodniopomorskie	99,62	0,16	0,22	0,01	155 993,80
Polska	99,26	0,70	0,03	0,01	2 228 212,58

* - sad + Truskawka + uprawy miododajne + ugory + TUZ

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Rekomendacje

Polska jest krajem o małych zasobach wodnych, zmiennych czasowo i terytorialnie. Realizacja praktyki (I.4.2.8) *Wymieszanie słomy z glebą* przyczyni się do zwiększenia poziomu zawartości materii organicznej w glebie, co poprawi w dłuższej perspektywie czasowej retencję glebową, ponieważ próchnica jest w stanie zgromadzić 3-5 razy więcej wody w stosunku do swojej masy, a woda ta jest łatwo dostępna dla roślin. Ponadto w Polsce występuje znaczny udział gleb o niskiej zawartości próchnicy. Z punktu widzenia racjonalnej gospodarki nawozowej przyorywanie/wymieszanie słomy z glebą jest zabiegiem korzystnym, gdyż jest ważnym źródłem węgla powracającego do gleby, który wzbogaca ją w substancję organiczną.

Na etapie planowania podjęto decyzję, iż wsparciem objętych będzie corocznie około 2 621 000 ha co stanowi 16,32% w odniesieniu do powierzchni użytków rolnych zgłoszonej do Podstawowego wsparcia Dochodów. Oczekiwania rolników na wsparcie takiego sposobu zagospodarowania słomy okazały się duże, a powierzchnia deklarowana wyniosła 2 228 212,58 ha, co można uznać za duży sukces.

Analiza złożonych wniosków w ramach Praktyki I.4.2.8 – *Wymieszanie słomy z glebą* wskazuje, że chęć realizacji niniejszej praktyki zgłosili w szczególności wnioskodawcy w wieku 41-64 lata (61,9% wnioskodawców), kierujący gospodarstwami rolnymi z grupy obszarowej UR 50-100 ha oraz 1-10 ha), typ rolniczy roślinny (82,68% zgłoszonej powierzchni w ramach tej praktyki), zlokalizowanymi zasadniczo w powiatach Polski wschodniej i centralnej.

Nasza rekomendacja jest jednoznaczna – takim wsparciem należy objąć każdego roku (na ile będzie to możliwe) powierzchnie w granicach 2,2 do 2,6 mln ha w celu poprawy żyzności i urodzajności gleb w Polsce oraz adaptacji rolnictwa do zmieniającego się klimatu.

I.4.3. Ekoschemat – Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin

Madej Andrzej, Bojarszczuk Jolanta, Kopiński Jerzy, Łysiak Magdalena

Według danych Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa w 2021 r. w Polsce funkcjonowało 2,75 tys. gospodarstw stosujących metody integrowanej produkcji (łącznie zgłoszone i z certyfikatem) na 5,23 tys. ha powierzchni z certyfikatem.

Największą powierzchnię upraw objętych integrowanymi metodami produkcji zanotowano w woj. mazowieckim (1229 ha), kujawsko-pomorskim (698 ha), świętokrzyskim (669 ha). Natomiast w województwie zachodniopomorskim i opolskim nie zanotowano powierzchni objętej integrowaną metodą produkcji. Wśród roślin rolniczych największą ilością certyfikatów i certyfikowaną powierzchnią charakteryzowała się pszenica (odpowiednio: 226 i 536 ha), z kolei najmniejszą ilością certyfikatów rzepak (13), zaś certyfikowaną powierzchnią ziemniaki (105 ha). Nie zgłoszono do certyfikacji upraw chmielu.

Realizacja ekoschematu - Integrowana produkcja roślin - ma na celu wspieranie produkcji płodów rolnych o najwyższych wartościach biologicznych i odżywczych oraz bezpiecznych dla zdrowia ludzi. Produkty roślinne poddawane są ścisłej kontroli pod kątem pozostałości środków ochrony roślin, nawozów oraz innych substancji niebezpiecznych dla zdrowia.

Celem tego ekoschematu jest zachęcenie rolników do prowadzenia produkcji roślinnej w sposób zrównoważony, przy jednoczesnym utrzymaniu wielkości plonów na odpowiednim poziomie.

Warunkiem otrzymania płatności jest prowadzenie produkcji roślinnej zgodnie z metodyką integrowanej produkcji pod nadzorem podmiotów certyfikujących. Dodatkowo rolnicy będą zobowiązani do zachowania w danym roku kalendarzowym, w którym wystąpią o wsparcie, wszystkich posiadanych w gospodarstwie trwałych użytków zielonych.

W ramach ekoschematu (I.4.3) – Integrowana produkcja roślin, w 2023 roku wnioski złożyło 6 466 rolników, a łączna, zgłoszona powierzchnia objęła 146 307,73 ha, co stanowiło 1,07% w odniesieniu do powierzchni użytków rolnych (UR) zgłoszonej do (PWD) (tab. I.4.3-1). Największą powierzchnię zgłoszoną do tego ekoschematu odnotowano w województwach: mazowieckim (28,6 tys. ha) i wielkopolskim (15,9 tys. ha). Natomiast pod względem jej udziału w relacji do ogólnej powierzchni UR zgłoszonych do PWD wyróżniały się woj. świętokrzyskie (1,91%) i mazowieckie (1,60%). Najmniejsze powierzchnie zgłoszone w ramach ekoschematu I.4.3. zanotowano województwach: podkarpackim 1,1 tys. ha (0,25%), i opolskim 2,3 tys. ha, (0,44%); (tab. I.4.3-1).

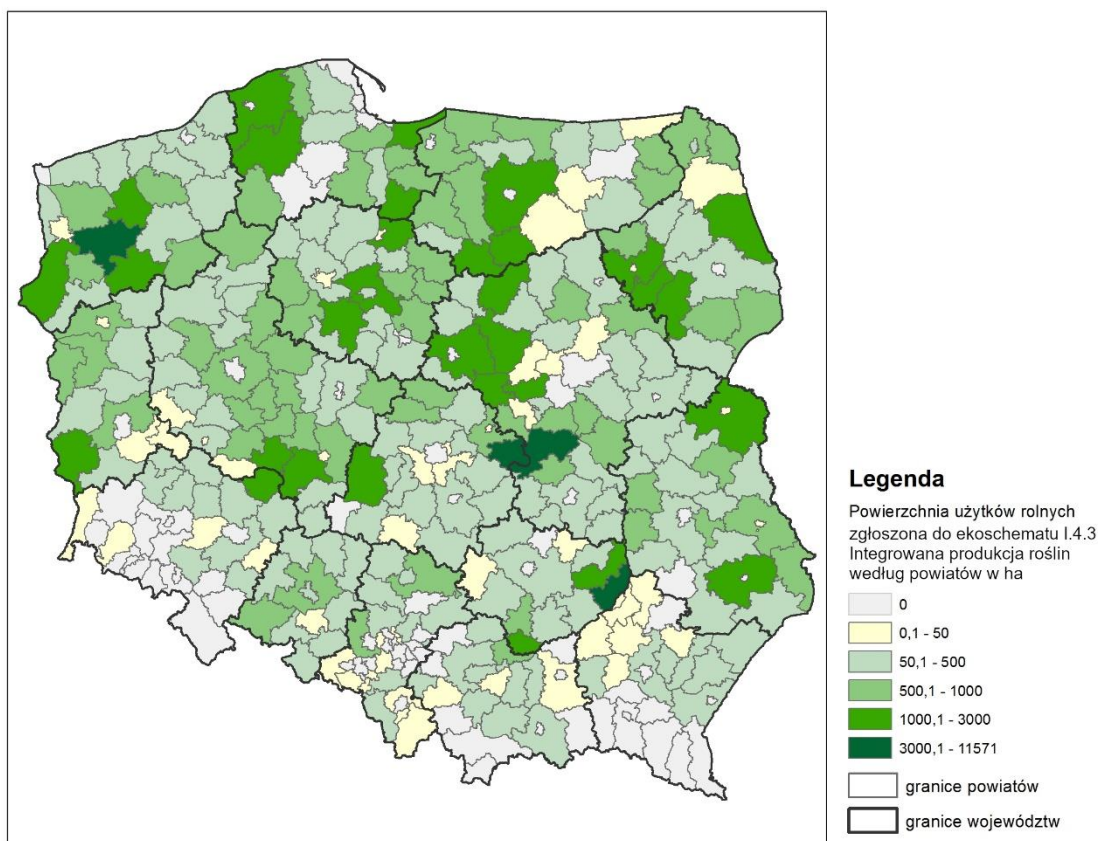
Tabela I.4.3 - 1. Powierzchnia zgłoszona do ekoschematu I.4.3 oraz jej udział w ogólnej powierzchni GO zgłoszonej do PWD (podstawowe wsparcie dochodów) według województw

Województwa	UR objęte ekoschematem w ha	Udział powierzchni ekoschematu w pow. UR zgłoszonych do PWD w %	Powierzchnia UR* zgłoszonych do PWD w ha	Liczba producentów* w liczbach bezwzględnych
Dolnośląskie	2 948,39	0,35	85 3476,48	39 670
Kujawsko-pomorskie	12 088,37	1,19	101 7040,72	52 418
Lubelskie	10 438,69	0,81	128 2500,04	136 008
Lubuskie	5 515,83	1,38	399 069,85	15 551
Łódzkie	8 714,20	0,97	895 550,30	96 043
Małopolskie	3 129,00	0,73	427 620,53	84 197
Mazowieckie	28 616,89	1,60	1785 577,25	172 098
Opolskie	2 289,47	0,46	497 324,32	22 955
Podkarpackie	1 134,80	0,25	453 244,80	71 204
Podlaskie	9 265,98	0,91	1 012 958,73	70 900
Pomorskie	10 482,33	1,45	723 812,39	32 628
Śląskie	3 357,85	0,98	341 791,24	35 207
Świętokrzyskie	8 312,23	1,91	434 965,51	59 636
Warmińsko-mazurskie	11 672,33	1,21	966 161,00	37 721
Wielkopolskie	15 907,56	0,93	1 704 451,48	100 026
Zachodniopomorskie	12 433,81	1,46	853 882,00	24 590
Polska	146 307,70	1,07	13 649 426,64	1 050 852

* dane ARiMR za 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

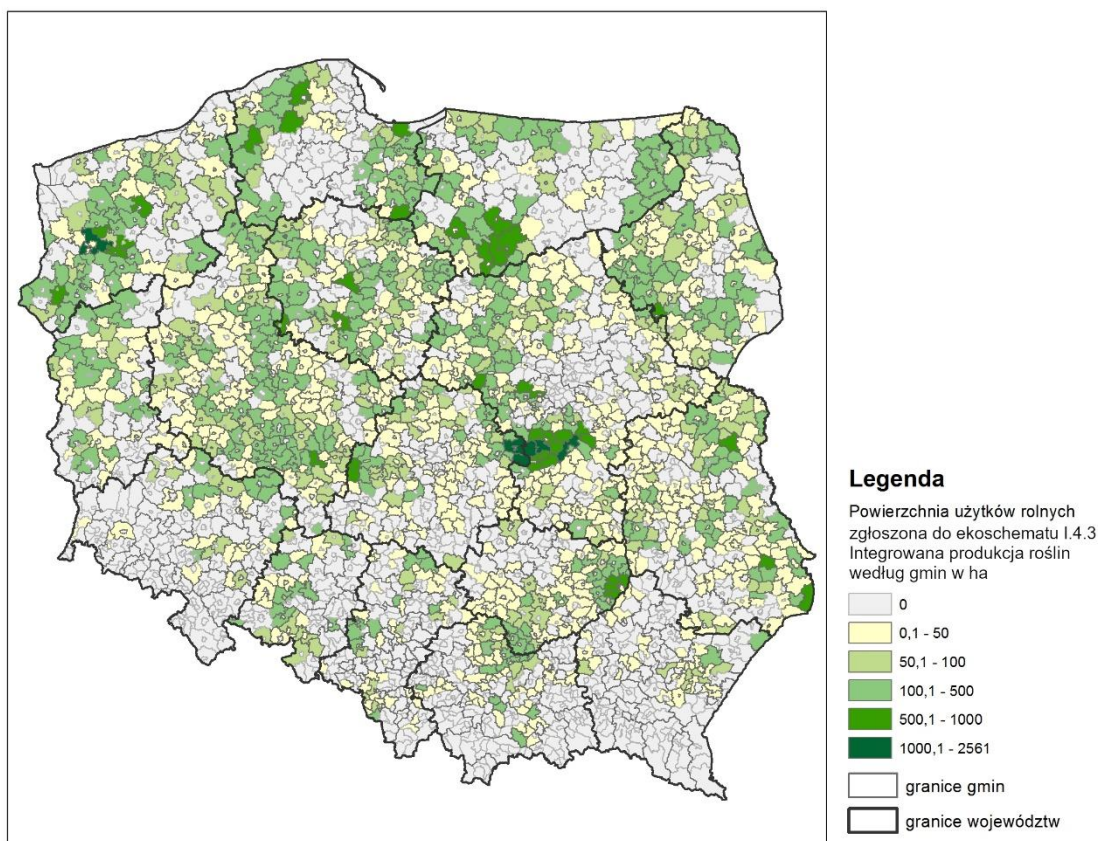
Powierzchnia zgłoszona do ekoschematu I.4.3 według powiatów została zobrazowana na mapie I.4.3-1. Spośród powiatów o największej powierzchni UR zgłoszonej do ekoschematu (powyżej 3 000 ha) wyróżniały się grójecki w woj. mazowieckim (11571 ha) oraz położony obok powiat rawski w woj. łódzkim (3478 ha), a także powiaty sandomierski w woj. świętokrzyskim (4070 ha) i stargardzki w woj. zachodniopomorskim (3868 ha). Zasadniczo gotowość realizacji ekoschematu I.4.3 była zgłaszana na terenie wszystkich województw, jednak chęć jego realizacji w województwach położonych na południu Polski (dolnośląskie, śląskie, małopolskie, podkarpackie) - za wyjątkiem woj. opolskiego - była najmniejsza. Ekoschemat w małym stopniu był również zgłaszany we wschodnich powiatach woj. warmińsko-mazurskiego, południowych powiatach woj. lubuskiego oraz centralnych powiatach woj. mazowieckiego.

Mapa I.4.3 - 1. Powierzchnia zgłoszona do ekoschematu I.4.3 –Integrowana produkcja roślin, według powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

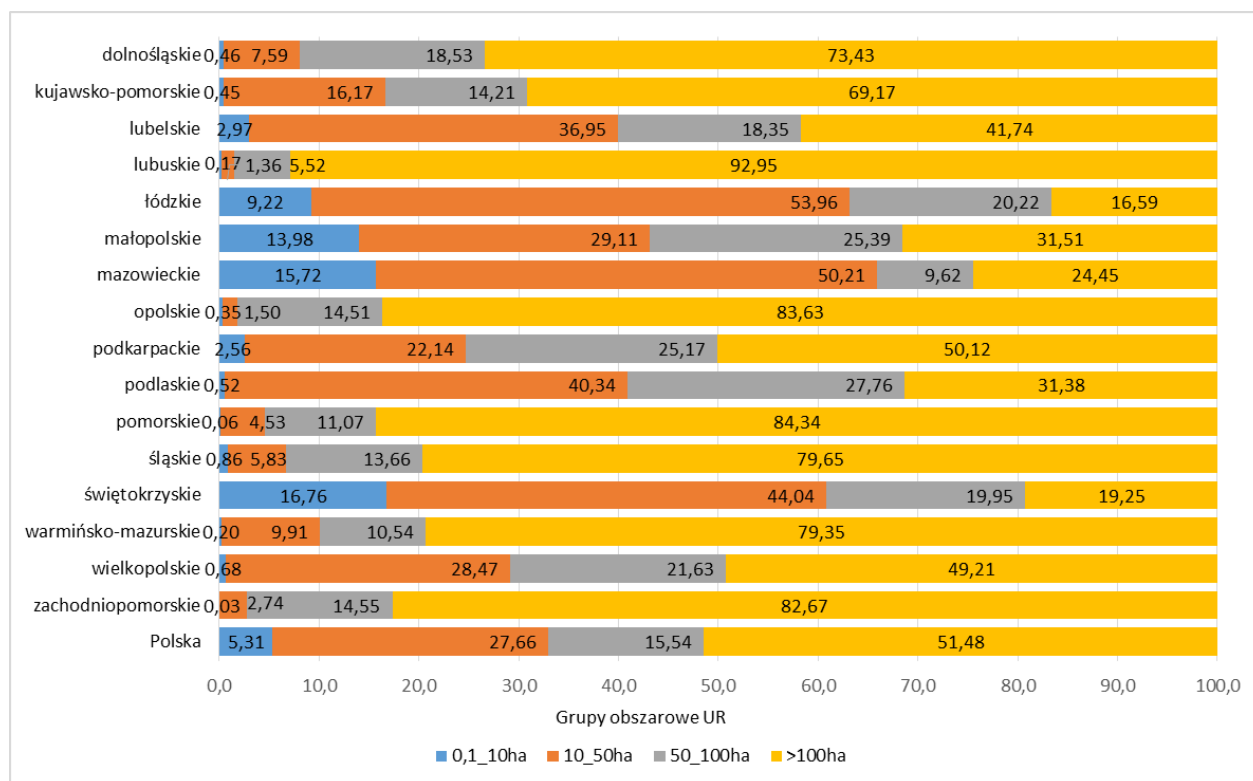
Rozkład przestrzenny powierzchni zadeklarowanej do ekoschematu I.4.3 według gmin (mapa I.4.3-2) był najbardziej równomierny w jednostkach administracyjnych położonych w województwach wielkopolskim i kujawsko-pomorskim, a w mniejszym stopniu w woj. podlaskim, lubelskim, zachodniopomorskim i lubuskim. Natomiast gminy z najmniejszą powierzchnią zadeklarowaną do realizacji tego ekoschematu znajdowały się przede wszystkim w centralnej części woj. pomorskiego i warmińsko-mazurskiego oraz w południowej i centralno-wschodniej części woj. mazowieckiego, północnej części woj. świętokrzyskiego i południowej części woj. łódzkiego, a także we wschodniej części woj. opolskiego. W pozostałych województwach można wyróżnić jedynie niewielkie obszarowo rejony z gminami charakteryzującymi się większym zainteresowaniem realizacją tego ekoschematu - w północnej części woj. dolnośląskiego, w północnej i zachodniej części woj. śląskiego, w północnej części woj. małopolskiego oraz w północno-wschodniej części woj. podkarpackiego.

Mapa I.4.3 - 2. Powierzchnia zgłoszona do ekoschematu I.4.3 - Integrowana produkcja roślin, według gmin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Strukturę powierzchni z ekoschematem I.4.3 w zależności od grup obszarowych gospodarstw przedstawiono na wykresie I.4.3-1. Największym udziałem ekoschematu w gospodarstwach o powierzchni powyżej 100 ha UR, wyróżniały się: lubuskie (93,0%), pomorskie (84,3%), opolskie (83,6%) i zachodniopomorskie (82,7%), z jednoczesnym najmniejszym udziałem gospodarstw najmniejszych (do 10 ha UR), nie przekraczającym 1%. Należy dodać, że w tej grupie województw, według danych GUS, udział gospodarstw powyżej 100 ha UR był największy i przekraczał 41% (w przypadku woj. pomorskiego 36%), a udział gospodarstw do 10 ha UR nie przekraczał 13% (tab. I.4.3-3), (wykres I.4.3-1). Grupę województw o największym udziale ekoschematu w gospodarstwach najmniejszych (do 10 ha UR) stanowiły: świętokrzyskie (16,8%), mazowieckie (15,7%), małopolskie (14,0) i łódzkie (9,2%) - gdzie udział UR według GUS w tej grupie gospodarstw stanowił odpowiednio 53,9; 33,4; 64,2 i 39,8% (wykres I.4.3-1, tab. I.4.3-2).

Wykres I.4.3 - 1. Struktura powierzchni zgłoszonej do ekoschematu I.4.3. według grup obszarowych UR gospodarstw i województw

Tabela I.4.3 - 2. Struktura powierzchni UR w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych UR i województw w 2020 r.

Województwa	Powierzchnia UR ogółem w ha	Grupy obszarowe UR w ha				
		<1	1-10	10-50	50-100	>100
Dolnośląskie	913 623	0,1	15,4	27,6	15,0	41,9
Kujawsko-pomorskie	1 055 432	0,1	13,5	46,7	15,4	24,3
Lubelskie	1 384 106	0,1	37,5	43,7	9,5	9,2
Lubuskie	444 053	0,1	10,9	24,8	16,3	48,0
Łódzkie	981 260	0,1	39,7	46,6	7,1	6,5
Małopolskie	557 374	0,5	63,7	22,1	5,6	8,1
Mazowieckie	1 984 920	0,1	33,3	48,7	8,3	9,6
Opolskie	518 316	0,1	12,1	29,9	16,2	41,7
Podkarpackie	573 055	0,4	55,7	23,2	8,5	12,2
Podlaskie	1 099 888	0,0	17,9	60,3	12,1	9,6
Pomorskie	773 172	0,1	12,5	35,6	15,1	36,8
Śląskie	390 214	0,3	35,1	31,3	13,1	20,2
Świętokrzyskie	499 349	0,2	53,7	34,8	6,7	4,6
Warmińsko-mazurskie	1 073 150	0,0	8,0	36,9	17,2	37,9
Wielkopolskie	1 776 906	0,1	16,9	43,7	12,1	27,2
Zachodniopomorskie	928 067	0,0	6,6	20,7	17,8	54,9
Polska	14 952 885	0,1	25,3	39,4	12,0	23,1

Źródło: GUS, 2022, PSR 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.

Województwa, w których największy udział w gotowości do realizacji ekoschematu (I.4.3.) stanowiły gospodarstwa w przedziale 10-50 ha UR, to łódzkie (54,0%), mazowieckie (50,2%), świętokrzyskie (44,0) i podlaskie (40,3%) - gdzie udział UR w tej grupie gospodarstw był największy i stanowił odpowiednio 46,6; 48,7; 34,8 i 60,3%, (tab. I.4.3-2). Natomiast województwami, w których największy udział deklaracji do realizacji ekoschematu I.4.3 pochodził z gospodarstw o powierzchni 50-100 ha UR były: podlaskie (27,8%), małopolskie (25,4%) i podkarpackie (25,2%); (wykres I.4.3-1).

W tabeli I.4.3-3 zestawiono liczbę złożonych wniosków w ramach ekoschematu I.4.3. w poszczególnych województwach w zależności od wieku osoby kierującej gospodarstwem rolnym. Należy dodać, że większa liczba złożonych wniosków zawarta w tabeli I.4.3-3 (6 719 szt.) w relacji do liczby wniosków podanej dla kraju w tabeli I.4.3-1 (6 466 szt.) wynika z faktu, że część wnioskodawców posiadała GO w granicach co najmniej dwóch jednostek administracyjnych (województw).

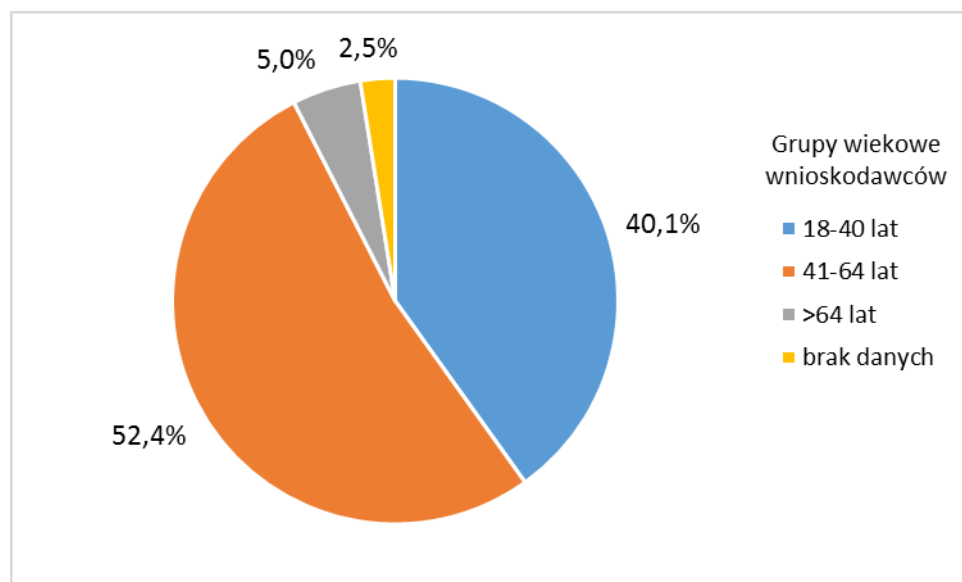
Najwięcej wniosków z ogólnej ich liczby, złożonych w rozpatrywanym ekoschemacie, wpłynęło w województwie mazowieckim (2157; 32,1%), świętokrzyskim (707; 10,5%) i wielkopolskim (638; 9,5%), natomiast najmniej w województwie podkarpackim (42; 0,6%), opolskim (47; 0,7%), dolnośląskim (74; 1,1%), śląskim (81; 1,2%) i lubuskim (89; 1,3%).

Tabela I.4.3 - 3. Liczba producentów zgłaszających udział w ekoschemacie I.4.3. według grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem i województw

Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem	
	<=40	41-64	>64	brak danych	liczba	%
Dolnośląskie	41	25	6	2	74	1,10
Kujawsko-pomorskie	99	145	19	21	284	4,23
Lubelskie	217	286	19	13	535	7,96
Lubuskie	32	38	7	12	89	1,32
Łódzkie	236	317	33	4	590	8,78
Małopolskie	96	120	12	1	229	3,41
Mazowieckie	819	1 208	117	13	2 157	32,10
Opolskie	14	26	3	4	47	0,70
Podkarpackie	15	20	6	1	42	0,63
Podlaskie	243	286	6	5	540	8,04
Pomorskie	73	87	19	32	211	3,14
Śląskie	34	37	5	5	81	1,21
Świętokrzyskie	294	389	22	2	707	10,52
Warmińsko-mazurskie	113	114	18	17	262	3,90
Wielkopolskie	275	325	27	11	638	9,50
Zachodniopomorskie	93	97	17	26	233	3,47
Polska	2 694	3 520	336	169	6 719	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

W skali kraju zdecydowana większość, bo 52,4%, wnioskodawców zainteresowanych płatnościami w ramach ekoschematu I.4.3. mieściła się w przedziale wiekowym 41-64 lat. Zależność ta była charakterystyczna dla większości województw, za wyjątkiem woj. dolnośląskiego, gdzie dominowali rolnicy z grupy wiekowej do 40 lat, a w woj. warmińsko-mazurskim udział wnioskodawców w obydwu grupach wiekowych był zbliżony i wynosił odpowiednio 43,5 i 43,1%. Wnioskodawcy poniżej 40 lat stanowili przeciętnie w kraju 40,1%, a w 5,0% przypadków byli to wnioskodawcy w wieku powyżej 64 lat. Odnotowano też, że w skali kraju 2,5% wnioskodawców nie podało wieku we wnioskach, a ich udział był najwyższy w woj. pomorskim (15,2%). Brak podanego wieku mógł wynikać ze specyfiki formy prawnej wnioskodawcy (np. grupy producenckie, stowarzyszenia itp.); (wykres I.4.3-2).

Wykres I.4.3 - 2. Udział wnioskodawców w ekoschemacie I.4.3. według grup wiekowych dla Polski

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Uwzględniając strukturę wiekową według województw, największym udziałem beneficjentów najmłodszych ekoschematu I.4.3., czyli w wieku do 40 lat, a więc młodych rolników, charakteryzowały się województwa dolnośląskie (55,4%) i podlaskie (45,0%), a najmniejszym opolskie (29,8%). Natomiast według danych GUS udział osób kierujących gospodarstwem w tych województwach w analizowanym przedziale wiekowym w przypadku woj. dolnośląskiego był na relatywnie niskim poziomie (17,8%), natomiast w woj. podlaskim i opolskim był na poziomie nieco wyższym niż średnio dla Polski (odpowiednio 23,7 i 22,8%); (tab. I.4.3-4). Udział rolników starszych, w przedziale wieku 41-64 lat był najwyższy w kraju (65,2%), ale przede wszystkim w województwach: mazowieckim (56%), opolskim (55,3%), świętokrzyskim (55,0) i łódzkim (53,7%). Województwo opolskie charakteryzowało się jednocześnie największym udziałem osób

kierujących gospodarstwem w tej grupie wieku (66,6%); (tab. I.4.3-4). Natomiast największym udziałem wnioskodawców ekoschematu I.4.3. w grupie wiekowej z przedziału powyżej 64 lat charakteryzowało się woj. podkarpackie (14,3%), a najniższym podlaskie (1,1%). Województwo podkarpackie charakteryzowało się także najwyższym udziałem najstarszych osób kierujących gospodarstwem (21,01%); (tab. I.4.3-4).

Tabela I.4.3 - 4. Struktura gospodarstw rolnych ogółem według wieku osoby kierującej i województw w 2020 r.

Województwa	Liczba gospodarstw ogółem w szt.	Wiek osoby kierującej w latach (%)		
		poniżej 40 lat	40 - 64	65 lat i więcej
Dolnośląskie	52 586	17,8	64,7	17,5
Kujawsko-pomorskie	59 601	24,9	66,5	8,6
Lubelskie	161 391	21,8	65,5	12,7
Lubuskie	19 981	18,5	63,3	18,2
Łódzkie	116 952	22,3	65,8	11,9
Małopolskie	126 703	18,5	64,5	17,0
Mazowieckie	208 101	21,3	65,8	12,9
Opolskie	25 479	22,8	66,6	10,6
Podkarpackie	113 873	15,4	63,6	21,0
Podlaskie	76 719	23,7	66,3	10,1
Pomorskie	38 928	22,6	65,0	12,3
Śląskie	49 647	17,2	64,7	18,1
Świętokrzyskie	79 894	20,3	64,6	15,1
Warmińsko-mazurskie	42 606	22,1	66,5	11,4
Wielkopolskie	116 418	24,5	64,9	10,6
Zachodniopomorskie	28 521	20,1	64,6	15,3
Polska	1 317 400	20,9	65,2	13,9

Źródło: GUS, 2022, PSR 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.

Spośród trzech wyodrębnionych typów gospodarstw, ekoschemat I.4.3. na poziomie kraju, najczęściej był realizowany w gospodarstwach roślinnych (76,7% powierzchni objętej ekoschematem), a spośród województw w podkarpackim (97,5% powierzchni); (tab. I.4.3-5). Decydujący był tu wymóg prowadzenia produkcji rolniczej w oparciu o metodyki integrowanej produkcji. Najmniejsza powierzchnia objęta ekoschematem dotyczyła woj. podlaskiego (37,6%) i wielkopolskiego (57,2%). W nieco mniejszym stopniu realizowały go gospodarstwa o kierunku zwierzęcym (18,2% powierzchni). Dominowały tu zdecydowanie gospodarstwa położone w woj. podlaskim (60,2%), a w dużo mniejszym stopniu położone w woj. wielkopolskim (36,2%), śląskim (27,8%) i kujawsko-pomorskim (23,0%). Najmniejsze zainteresowanie tego typu gospodarstw ekoschematem obserwowano w woj. opolskim (0,2% powierzchni) i podkarpackim (2,2%).

Tabela I.4.3 - 5. Udział (%) powierzchni zgłoszonych do ekoschematu I.4.3. według typów rolniczych gospodarstw i województw

Województwa	Typy rolnicze gospodarstw			Ogółem w ha
	mieszane	roślinne	zwierzęce	
Dolnośląskie	12,4	76,1	11,5	2 948,39
Kujawsko-pomorskie	6,4	70,6	23,0	12 088,37
Lubelskie	2,4	88,0	9,7	10 438,69
Lubuskie	15,6	63,0	21,3	5 515,83
Łódzkie	2,3	86,1	11,7	8 714,20
Małopolskie	3,1	88,2	8,7	3 129,00
Mazowieckie	2,2	86,4	11,3	28 616,89
Opolskie	6,5	93,3	0,2	2 289,47
Podkarpackie	0,3	97,5	2,2	1 134,80
Podlaskie	2,2	37,6	60,2	9 265,98
Pomorskie	3,7	84,7	11,6	10 482,33
Śląskie	9,2	63,0	27,8	3 357,85
Świętokrzyskie	3,8	90,0	6,2	8 312,23
Warmińsko-mazurskie	6,1	75,3	18,6	11 672,33
Wielkopolskie	6,5	57,2	36,2	15 907,56
Zachodniopomorskie	9,9	85,9	4,1	12 433,81
Polska	5,2	76,7	18,2	146 307,73

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.3 - 6. Udział producentów w ekoschemacie I.4.3. w odniesieniu do ogólnej liczby producentów zgłoszonych do PWD według województw

Województwa	Producenci w ekoschemacie I.4.3	Udział producentów w ekoschemacie I.4.3 do ogólnej liczby rolników zgłoszonych do PWD w %	Liczba producentów* zgłoszonych do PWD w liczbach bezwzględnych
Dolnośląskie	74	0,19	39 670
Kujawsko-pomorskie	284	0,54	52 418
Lubelskie	535	0,39	136 008
Lubuskie	89	0,57	15 551
Łódzkie	590	0,61	96 043
Małopolskie	229	0,27	84 197
Mazowieckie	2 157	1,25	172 098
Opolskie	47	0,20	22 955
Podkarpackie	42	0,06	71 204
Podlaskie	540	0,76	70 900
Pomorskie	211	0,65	32 628
Śląskie	81	0,23	35 207
Świętokrzyskie	707	1,19	59 636
Warmińsko-mazurskie	262	0,69	37 721
Wielkopolskie	638	0,64	100 026
Zachodniopomorskie	233	0,95	24 590
Polska	6 719	0,64	1 050 852

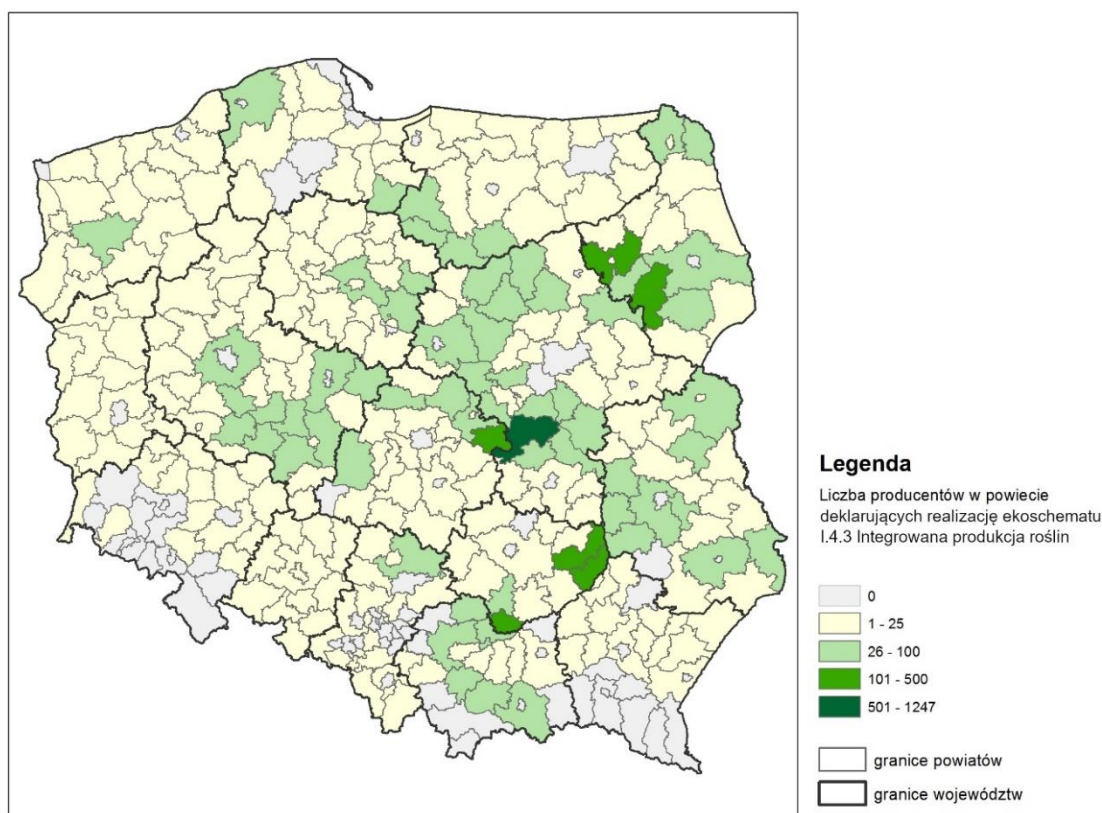
* dane ARiMR za 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Najmniejsza powierzchnia ekoschematu realizowana była przez gospodarstwa mieszane (5,2%), a województwem o najmniejszym udziale tego typu gospodarstw było podkarpackie (0,3%). Natomiast największe zainteresowanie gospodarstw mieszanych ekoschematem I.4.3. występowało w woj. lubuskim (15,6%).

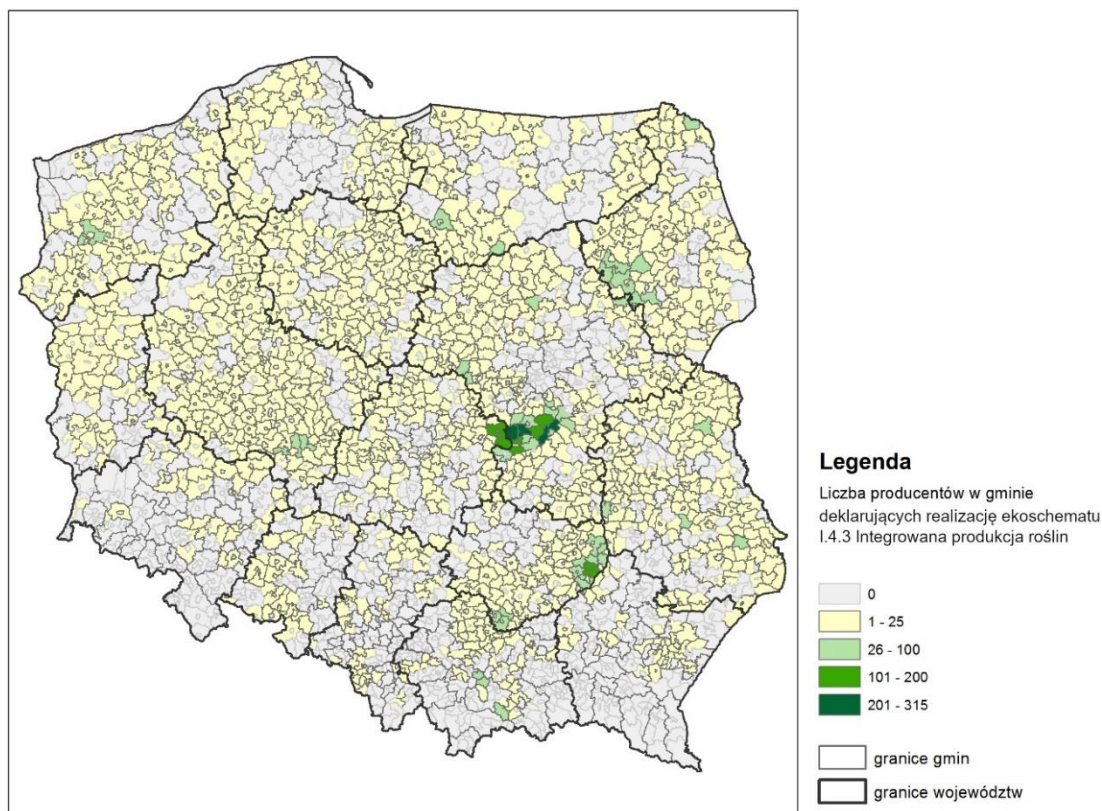
W odniesieniu do ogółu gospodarstw w kraju - podmiotów zarejestrowanych w ARiMR w 2023 r. - wnioski w ramach ekoschematu (I.4.3) „Integrowana produkcja roślin” złożyło 0,64% rolników (tab. I.4.3-6). Największy udział wnioskodawców występował w województwach mazowieckim (1,25%), świętokrzyskim (1,19%), zachodniopomorskim (0,95%) i podlaskim (0,76%). Natomiast najmniejszy w województwie podkarpackim (0,06%).

Na mapach I.4.3-3 i I.4.3-4 przedstawiono przestrzenne zróżnicowanie zainteresowania ekoschematem I.4.3 na podstawie zgłoszonych deklaracji przez rolników na poziomie powiatów i gmin. Z analizy wynika, że najwięcej wniosków o płatność w tym ekoschemacie (powyżej 500) wpłynęło w powiecie grójeckim w woj. mazowieckim (1247). Ponadto odznaczały się powiaty sandomierski w woj. świętokrzyskim (443) i rawski w woj. łódzkim (321). Najwięcej powiatów, w których liczba beneficjentów mieściła się w przedziale 26-100 znajdowało się w województwach: mazowieckim, wielkopolskim, podlaskim, lubelskim i małopolskim.

Mapa I.4.3 - 3. Liczba producentów deklarująca udział w ekoschemacie I.4.3 - Integrowana produkcja roślin, według powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Mapa I.4.3 - 4. Liczba producentów deklarujących udział w ekoschemacie I.4.3 - Integrowana produkcja roślin, według gmin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

W układzie gminnym, największa liczba beneficjentów występowała głównie w południowo-zachodniej części woj. mazowieckiego (pow. grójecki) i w sąsiadującej części woj. łódzkiego (pow. rawski), we wschodniej części woj. świętokrzyskiego (pow. sandomierski) oraz w zachodniej części woj. podlaskiego (powiat łomżyński i zambrowski). Najmniej zainteresowanych realizacją ekoschematu I.4.3 znajdowało się w gminach położonych w pasie na południu kraju (woj. dolnośląskie, opolskie, lubuskie, podkarpackie, śląskie).

Z racji możliwości łączenia ekoschematu (I.4.3) - Integrowana produkcja roślin z pozostałymi działaniami stwierdzono, że 61,5% powierzchni zgłoszonej do ekoschematu (I.4.3) było objęte również innymi interwencjami, co stanowiło obszar 90 016,33 ha (tab. I.4.3-7 i I.4.3-8). Do województw o najwyższym udziale powierzchni realizacji wyłącznie ekoschematu (I.4.3) należały łódzkie (75,1%) i mazowieckie (67,5%), a o najniższym lubuskie (2,7%), opolskie (4,3%) i zachodniopomorskie (8,0%).

Według przeprowadzonej analizy łączenie ekoschematu (I.4.3) z innymi praktykami ekoschematu (I.4.2) - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi, obejmowało 11 kombinacji, z czego w tabelach I.4.3-7 i I.4.3-8 zestawiono te, których udział w powierzchni

objętej ekoschematem (I.4.3) przekraczał 1,2%. W zestawieniu nie zamieszczono połączeń ekoschematu (I.4.3) między innymi z praktyką (I.4.2.3) – Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia, które występowały jedynie w województwach pomorskim (0,10 ha) i śląskim (66,61 ha), a według zaleceń ich łączenie nie było dopuszczone.

Najbardziej popularnym wśród rolników było połączenie ekoschematu (I.4.3) - Integrowana produkcja roślin z praktyką (I.4.2.7) - Uproszczone systemy uprawy (I.4.4+I.4.2.7), których udział w kraju wynosił 35,5%, a powierzchnia obejmowała 51 969,50 ha. Kombinacja ta najczęściej występowała w woj. zachodniopomorskim (71,3%), a najrzadziej w łódzkim (9,5%).

Zbliżoną popularnością, pod względem udziału w powierzchni ogólnej z ekoschematem (I.4.3), charakteryzowały się kombinacje (I.4.3.+I.4.2.8) - ekoschemat (I.4.3) - Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.8) - Wymieszanie słomy z glebą oraz (I.4.3+I.4.2.4+I.4.2.7) - ekoschemat (I.4.3) - Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.4) - Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.7) - Uproszczone systemy uprawy, których udziały w skali kraju wynosiły odpowiednio 8,9% i 7,9%, a objęta nimi powierzchnia 13 066,42 ha i 11 610,37 ha. W przypadku pierwszego wariantu kombinacji, największy jego udział występował w woj. opolskim (45,5%), a najniższy w lubuskim (0,7%). Natomiast największym udziałem drugiego wariantu (I.4.3+I.4.2.4+I.4.2.7) charakteryzowało się województwo lubuskie (30,5%), a w woj. opolskim wariant ten nie występował.

Wariantem, obejmującym w skali kraju 3,5% powierzchni UR, było połączenie ekoschematu (I.4.3) - Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.2) - Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe (I.4.3+I.4.2.2) o powierzchni 5 113,15 ha. Najwyższy udział tego wariantu występował w woj. dolnośląskim – 12,6%, a minimalny w woj. opolskim (0,1%).

Pozostałe warianty, dotyczące połączenia ekoschematu (I.4.3) - Integrowana produkcja roślin z innymi praktykami i ekoschematem (I.4.5) o mniejszym udziale zestawiono poniżej:

- 2,8% dla kombinacji (I.4.3+I.4.2.4) czyli ekoschemat (I.4.3) Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw, który dominował w woj. podlaskim (18,9%); (1749,91 ha);
- 1,5% dla kombinacji (I.4.3+I.4.2.4+I.4.2.8), czyli ekoschemat (I.4.3) Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą o największym udziale w woj. małopolskim (6,6%);
- 1,3% dotyczyło kombinacji (I.4.3+I.4.2.2+I.4.2.4), czyli ekoschematu (I.4.3) z praktykami (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw;
- 0,02% dotyczyło kombinacji (I.4.2.2+I.4.2.4+I.4.2.7), czyli ekoschematu (I.4.3) z praktykami (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw

(I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy, która występowała jedynie na powierzchni 0,87 ha w woj. dolnośląskim i nie została zamieszczona w zestawieniu;

- Zgodnie z par. 16 rozporządzenia MRiRW z dnia 13 marca 2023 r. (Dz.U. z 15 marca 2023 r., poz. 493) do tej samej powierzchni w tym samym roku może być przyznanych kilka płatności w ramach ekoschematów, a ekoschemat (I.4.3) może być łączony z ekoschematem (I.4.5) - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych. Jednak warunek łączenia ekoschematów, dotyczący tej samej powierzchni w tym samym roku, według zapisów par. 13 pkt 1 rozporządzenia dopuszcza płatność do ekoschematu I.4.3, jeżeli rolnik prowadzi uprawy roślin zgodnie z metodykami integrowanej produkcji roślin opracowanymi przez PIORiN, udostępnianymi na jej stronie internetowej. Na dzień 01.01.2025 na w/w stronie było dostępnych 55 metodyk (dla 57 upraw), jednak nie było wśród nich metodyki produkcji na trwałych użytkach zielonych. Jednocześnie w danych przekazanych przez ARiMR, dotyczących wniosków o przyznanie płatności w ramach ekoschematu I.4.3, na liście wyszczególnionych upraw na działkach rolnych nie było trwałych użytków zielonych, co tłumaczy brak łączenia ekoschematu (I.4.3) z ekoschematem (I.4.5).

W skali kraju, w ramach ekoschematu I.4.3 zgłoszono łącznie 61 upraw w trzech kategoriach: uprawy polowe – 104877 ha, warzywa – 5492 ha i drzewa i krzewy owocowe – 35938 ha. Najwięcej zgłoszeń dotyczyło upraw polowych - 71,7% ogólnej powierzchni ekoschematu, nieco mniej drzew i krzewów owocowych oraz truskawek (24,6%), a najmniej warzyw (3,8%); (tab. I.4.3-9, I.4.3-10). Spośród upraw polowych zboża (bez kukurydzy) zajmowały 4,2% powierzchni ekoschematu, w tym pszenice 2,5%. Największy udział wśród zgłoszeń stanowiła uprawa kukurydzy (kukurydza + kukurydza na ziarno + kukurydza zwyczajna); (45,9%), a dodatkowo kukurydza na kiszonkę zajmowała 2,4%. Znaczący był udział buraka cukrowego (12,0%) oraz ziemniaków (5,9%). Spośród warzyw dominowały kukurydza cukrowa (1,1%), cebula zwyczajna (0,7%) i warzywa korzeniowe (0,6%). Natomiast w przypadku upraw trwałych drzewa owocowe stanowiły 19,0%, w tym jabłonie 16,5%, a krzewy owocowe 5,2%. W ujęciu regionalnym, największym udziałem upraw trwałych w strukturze upraw zgłaszanych do ekoschematu I.4.3, charakteryzowały się województwa mazowieckie (58,5%), łódzkie (56,7%) i świętokrzyskie (53,2%), w których drzewa owocowe stanowiły przeważającą część (odpowiednio 50,8; 44,1; 49,0%), a szczególnie uprawa jabłoni (tab. I.4.3-9, I.4.3-10). Mniejszy i odmienny od wyżej wymienionych województw, był natomiast udział upraw trwałych w woj. lubelskim (34,3%), gdzie prawie połowę powierzchni stanowiły krzewy owocowe (15,2%). Jednak najwyższym udziałem krzewów owocowych charakteryzowało się woj. podkarpackie (19,4%). W przypadku warzyw, ich największy udział wśród zgłaszanych upraw dotyczył woj. kujawsko-pomorskiego (8,2%)

i mazowieckiego (8,2%) oraz małopolskiego (6,0%). Uprawy polowe dominowały w woj. zachodniopomorskim (99,1%), śląskim (99,0%), opolskim (97,9%), lubuskim (97,6%), pomorskim (94,6%), warmińsko-mazurskim (94,5%) i dolnośląskim (93,4%). Jak już wspomniano dominującą uprawą w ekoschemacie I.4.3 (Integrowana produkcja roślin) była kukurydza, która największy udział stanowiła w woj. opolskim (86,4%), lubuskim (84,9%) i dolnośląskim (79,2%). Największy udział pszenicy odnotowano w woj. świętokrzyskim i małopolskim (6,4 i 5,9%), ziemniaków w woj. pomorskim (22,5%), a buraka cukrowego w woj. zachodniopomorskim, warmińsko-mazurskim i pomorskim (odpowiednio 27,2; 22,9; 22,7%). Woj. podlaskie charakteryzowało się natomiast najwyższym udziałem zgłoszonej do uprawy kukurydzy na kiszonkę (9,1%).

Tabela I.4.3 - 7. Powierzchnia UR zgłoszonych przez producentów w ramach ekoschematu I.4.3. (Integrowana produkcja roślin) wraz z innymi wybranymi praktykami ekoschematu I.4.2 (Rolnictwo węgłowe i zarządzanie składnikami odżywczymi) według województw

Województwa	Warianty łączenia								Powierzchnia całkowita w ha
	I.4.3 ¹	(I.4.3 +I.4.2.2) ²	(I.4.3 +I.4.2.2+I.4.2.4) ³	(I.4.3 +I.4.2.4) ⁴	(I.4.3 +I.4.2.4+I.4.2.7) ⁵	(I.4.3 +I.4.2.4+I.4.2.8) ⁶	(I.4.3 +I.4.2.7) ⁷	(I.4.3 +I.4.2.8) ⁸	
Dolnośląskie	291,42	371,23	25,73 ⁹	112,98	838,29	22,13	1 144,29	142,32	2 948,39
Kujawsko-pomorskie	3 545,04	591,01	35,65	75,54	218,47	118,31	5 936,29	1 568,06	12 088,37
Lubelskie	5 292,84	245,21	21,57	48,48	316,1	72,5	3 426,01	1 015,98	10 438,69
Lubuskie	147,1	56,03	53,74	36,74	1683,8	150,41	3 350,54	37,47	5 515,83
Łódzkie	6 544,33	102,96	24,89	75,69	330,82	129,27	825,75	680,49	8 714,20
Małopolskie	1 328,96	13,69	9,27	1,25	126,37	205,86	387,95	1 055,65	3 129,00
Mazowieckie	1 9309,1	508,27	264,29	334,27	783,5	197,14	4 232,04	2 988,28	28 616,89
Opolskie	98,01	18,97	-	82,27	-	17,48	1030,7	1 042,04	2 289,47
Podkarpackie	416,86	1,23	-	28,27	76,8	12,79	417,66	181,19	1 134,80
Podlaskie	2 891,73	654,47	628,71	1 749,91	942,57	22,68	1 746,37	629,54	9 265,98
Pomorskie	2 386,31	136,51	206,65	477,36	1 757,35	142,82	4 933,37	441,86	10 482,33
Śląskie	427,62	72,28	10,16	24,5	116,82	17,32	2 262,63	359,91	3 357,85
Świętokrzyskie	5 192,38	78,16	29,34	96,44	374,27	362,7	1 197,31	981,63	8 312,23
Warmińsko-mazurskie	2 038,12	496,25	278,3	387,55	1 532,25	521,9	5 560,76	857,2	11 672,33
Wielkopolskie	5 387,45	871,17	198,95	418,45	1 679,49	67,66	6 653,33	631,06	15 907,56
Zachodniopomorskie	994,13	895,71	60,13	178,34	833,47	153,79	8864,5	453,74	12 433,81
Polska	5 6291,40	5 113,15	1 847,38	4 128,04	11 610,37	2 214,76	51 969,5	13 066,42	146 307,73

¹ ekoschemat (I.4.3) Integrowana produkcja roślin

² ekoschemat (I.4.3) Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe

³ ekoschemat (I.4.3) Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw

⁴ ekoschemat (I.4.3) Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw

⁵ ekoschemat (I.4.3) Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy

⁶ ekoschemat (I.4.3) Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą

⁷ ekoschemat (I.4.3) Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy

⁸ ekoschemat (I.4.3) Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą

⁹ ekoschemat (I.4.3) Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.3 - 8. Udział (%) realizacji ekoschematu I.4.3. (Integrowana produkcja roślin) wraz z innymi wybranymi praktykami ekoschematu I.4.2 (Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi) w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono ekoschemat I.4.3. według województw

Województwa	Warianty łączenia								Powierzchnia całkowita w ha
	I.4.3 ¹	(I.4.3 +I.4.2.2) ²	(I.4.3 +I.4.2.2+I.4.2.4) ³	(I.4.3 +I.4.2.4) ⁴	(I.4.3 +I.4.2.4+I.4.2.7) ⁵	(I.4.3 +I.4.2.4+I.4.2.8) ⁶	(I.4.3 +I.4.2.7) ⁷	(I.4.3 +I.4.2.8) ⁸	
Dolnośląskie	9,88	12,59	0,87 ⁹	3,83	28,43	0,75	38,81	4,83	2 948,39
Kujawsko-pomorskie	29,33	4,89	0,29	0,62	1,81	0,98	49,11	12,97	12 088,37
Lubelskie	50,70	2,35	0,21	0,46	3,03	0,69	32,82	9,73	10 438,69
Lubuskie	2,67	1,02	0,97	0,67	30,53	2,73	60,74	0,68	5 515,83
Łódzkie	75,10	1,18	0,29	0,87	3,80	1,48	9,48	7,81	8 714,20
Małopolskie	42,47	0,44	0,30	0,04	4,04	6,58	12,40	33,74	3 129,00
Mazowieckie	67,47	1,78	0,92	1,17	2,74	0,69	14,79	10,44	28 616,89
Opolskie	4,28	0,83	-	3,59	0,00	0,76	45,02	45,51	2 289,47
Podkarpackie	36,73	0,11	-	2,49	6,77	1,13	36,80	15,97	1 134,80
Podlaskie	31,21	7,06	6,79	18,89	10,17	0,24	18,85	6,79	9 265,98
Pomorskie	22,77	1,30	1,97	4,55	16,76	1,36	47,06	4,22	10 482,33
Śląskie	12,73	2,15	0,30	0,73	3,48	0,52	67,38	10,72	3 357,85
Świętokrzyskie	62,47	0,94	0,35	1,16	4,50	4,36	14,40	11,81	8 312,23
Warmińsko-mazurskie	17,46	4,25	2,38	3,32	13,13	4,47	47,64	7,34	11 672,33
Wielkopolskie	33,87	5,48	1,25	2,63	10,56	0,43	41,82	3,97	15 907,56
Zachodniopomorskie	8,00	7,20	0,48	1,43	6,70	1,24	71,29	3,65	12 433,81
Polska	38,47	3,49	1,27	2,82	7,94	1,51	35,52	8,93	146 307,73

¹ ekoschemat (I.4.3) Integrowana produkcja roślin

² ekoschemat (I.4.3) Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe

³ ekoschemat (I.4.3) Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw

⁴ ekoschemat (I.4.3) Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw

⁵ ekoschemat (I.4.3) Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy

⁶ ekoschemat (I.4.3) Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą

⁷ ekoschemat (I.4.3) Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy

⁸ ekoschemat (I.4.3) Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.8) Wymieszanie słomy z glebą

⁹ ekoschemat (I.4.3) Integrowana produkcja roślin + praktyka (I.4.2.2) Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe + praktyka (I.4.2.4) Zróżnicowana struktura upraw + praktyka (I.4.2.7) Uproszczone systemy uprawy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.3 - 9. Powierzchnia (ha) wybranych upraw w ramach realizacji ekoschematu I.4.3 (Integrowana produkcja roślin) w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono ekoschemat I.4.3 według województw

Województwa	Uprawy polowe							Warzywa		Drzewa, krzewy owocowe i truskawki			
	ogółem	zboża bez kukurydzy	w tym pszenica	kukurydza*	ziemniaki	burak cukrowy	kukurydza na kiszonkę	ogółem	korzenio-we	ogółem	drzewa	w tym jabłoń	krzewy
Dolnośląskie	2 753,9	74,13	45,69	2 334,59	4,88	230,23	35,04	-	-	194,49	43,61	24,59	30,84
Kujawsko-pomorskie	10 134,76	512,10	451,63	6 579,14	965,02	1849,51	142,17	987,88	181,76	965,73	812,80	627,81	152,93
Lubelskie	6 578,29	842,64	437,29	3 613,81	243,31	1 486,96	36,99	278,19	60,08	3 582,21	1 969,62	1 637,58	1 583,04
Lubuskie	5 382,08	136,46	12,17	4 680,16	478,24	-	0,81	124,46	-	9,29	9,23	5,40	-
Łódzkie	3 262,95	344,31	322,40	2 140,94	450,92	182,09	113,78	509,53	27,42	4 941,52	3 842,70	3 438,98	1 053,49
Małopolskie	2 038,69	195,28	185,64	1 551,14	15,76	89,80	79,85	188,07	113,87	902,24	875,91	842,80	26,33
Mazowieckie	9 533,04	338,39	213,63	6 465,14	649,64	1 666,81	352,02	2 344,18	276,25	16 739,67	14 528,67	13 301,41	1 871,74
Opolskie	2 240,93	94,23	17,64	1 977,73	7,11	106,90	-	-	-	48,54	42,51	42,51	6,03
Podkarpackie	766,04	36,85	28,14	503,97	13,29	141,90	0,18	53,17	-	315,59	95,78	58,91	219,81
Podlaskie	8 000,69	56,12	30,55	7 042,04	62,62	-	839,91	17,65	-	1 247,64	32,44	19,04	1 215,20
Pomorskie	9 919,67	477,48	360,91	4 190,46	2 353,97	2 381,82	404,37	165,76	11,86	396,90	283,22	231,36	66,04
Śląskie	3 322,83	328,09	77,65	2 600,07	4,87	215,46	147,37	-	-	35,02	14,84	10,78	16,57
Świętokrzyskie	3 784,35	674,37	534,54	1 990,06	136,22	402,14	87,72	103,60	61,18	4 424,28	4 069,26	3 145,93	345,91
Warmińsko-mazurskie	1 1026,82	982,47	424,83	6 353,72	529,09	2 677,00	411,02	71,62	47,72	573,89	151,65	35,74	419,99
Wielkopolskie	13 809,21	652,47	523,51	8 079,33	1 614,34	2 674,01	664,53	578,12	89,08	1 519,89	1 037,56	699,76	478,95
Zachodniopomorskie	12 322,91	364,48	25,85	7 115,50	1 035,86	3 380,56	244,22	69,70	69,70	41,20	-	-	41,09
Polska	104 877,16	6 109,87	3 692,07	67 217,80	8 565,14	17 485,19	3 560,16	5 491,93	938,92	35 938,10	27 809,80	24 122,60	7 527,96

* kukurydza + kukurydza na ziarno + kukurydza zwyczajna

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.4.3 - 10. Udział (%) wybranych upraw w ramach realizacji ekoschematu I.4.3 (Integrowana produkcja roślin) w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono ekoschemat I.4.3 według województw

Województwa	Uprawy polowe							Warzywa		Drzewa, krzewy owocowe i truskawki			
	ogółem	zboża bez kukurydzy	w tym pszenica	kukurydza*	ziemniaki	burak cukrowy	kukurydza na kiszonkę	ogółem	korzeniowe	ogółem	drzewa	w tym jabłoń	krzewy
Dolnośląskie	93,40	2,51	1,55	79,18	0,17	7,81	1,19	-	-	6,60	1,48	0,83	1,05
Kujawsko-pomorskie	83,84	4,24	3,74	54,43	7,98	15,30	1,18	8,17	1,50	7,99	6,72	5,19	1,27
Lubelskie	63,02	8,07	4,19	34,62	2,33	14,24	0,35	2,66	0,58	34,32	18,87	15,69	15,17
Lubuskie	97,58	2,47	0,22	84,85	8,67	-	0,01	2,26	-	0,17	0,17	0,10	0,00
Łódzkie	37,44	3,95	3,70	24,57	5,17	2,09	1,31	5,85	0,31	56,71	44,10	39,46	12,09
Małopolskie	65,15	6,24	5,93	49,57	0,50	2,87	2,55	6,01	3,64	28,83	27,99	26,94	0,84
Mazowieckie	33,31	1,18	0,75	22,59	2,27	5,82	1,23	8,19	0,97	58,50	50,77	46,48	6,54
Opolskie	97,88	4,12	0,77	86,38	0,31	4,67	-	-	-	2,12	1,86	1,86	0,26
Podkarpackie	67,50	3,25	2,48	44,41	1,17	12,50	0,02	4,69	-	27,81	8,44	5,19	19,37
Podlaskie	86,34	0,61	0,33	76,00	0,68	-	9,06	0,19	-	13,46	0,35	0,21	13,11
Pomorskie	94,63	4,56	3,44	39,98	22,46	22,72	3,86	1,58	0,11	3,79	2,70	2,21	0,63
Śląskie	98,96	9,77	2,31	77,43	0,15	6,42	4,39	-	-	1,04	0,44	0,32	0,49
Świętokrzyskie	45,53	8,11	6,43	23,94	1,64	4,84	1,06	1,25	0,74	53,23	48,96	37,85	4,16
Warmińsko-mazurskie	94,47	8,42	3,64	54,43	4,53	22,93	3,52	0,61	0,41	4,92	1,30	0,31	3,60
Wielkopolskie	86,81	4,10	3,29	50,79	10,15	16,81	4,18	3,63	0,56	9,55	6,52	4,40	3,01
Zachodniopomorskie	99,11	2,93	0,21	57,23	8,33	27,19	1,96	0,56	0,56	0,33	-	-	0,33
Polska	71,68	4,18	2,52	45,94	5,85	11,95	2,43	3,75	0,64	24,56	19,01	16,49	5,15

* kukurydza + kukurydza na ziarno + kukurydza zwyczajna

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Wnioski i rekomendacje

Realizacja ekoschematu (I.4.3.) Integrowana produkcja roślin ma na celu wspieranie produkcji płodów rolnych o najwyższych wartościach biologicznych i odżywczych oraz bezpiecznych dla zdrowia ludzi. Celem tego ekoschematu jest zachęcenie rolników do prowadzenia produkcji roślinnej w sposób zrównoważony oraz przyczynianie się do procesu zwiększania różnorodności biologicznej i wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochronę siedlisk i krajobrazów, przy jednoczesnym utrzymaniu wielkości plonów na odpowiednim poziomie.

Realizacja Ekoschematu - Integrowana produkcja roślin okazała się dużym sukcesem, przez co w znaczącym stopniu wpłynęła na realizację przypisanych jej celów. Według PS WPR 2023-2027 planowana na 2023 r. powierzchnia, mająca być objęta ekoschematem I.4.3, wynosiła 24,5 tys. ha UR. Natomiast powierzchnia zadeklarowana do ekoschematu – 146 308 ha była ponad sześć razy większa od zaplanowanej. Ze względu na produkcję roślin w certyfikowanym systemie jakości¹, który jest gwarancją wprowadzania na rynek żywności wyprodukowanej w sposób zrównoważony, wskazane jest promowanie ekoschematu I.4.3 - Integrowanej produkcji roślin, jako przyjaznej dla środowiska metody produkcji na terenie całego kraju w jak najszerszym zakresie.

Analiza zainteresowania ekoschematem I.4.3 w zależności od grup obszarowych gospodarstw wykazała, że największy udział stwierdzono w gospodarstwach o powierzchni w zakresie 10-50 ha UR. Zdecydowana większość, bo 52% wnioskodawców zainteresowanych płatnościami w ramach tego ekoschematu mieściła się w przedziale wiekowym 41-64 lat. Spośród trzech wyodrębnionych typów gospodarstw, ekoschemat I.4.3. na poziomie kraju, głównie ze względu na jego wymogi, najczęściej był realizowany w gospodarstwach roślinnych (76,7% powierzchni objętej ekoschematem).

Otrzymanie dopłaty do ekoschematu Integrowana produkcja roślin, wymusza na rolniku prowadzenie uprawy roślin zgodnie z metodykami integrowanej produkcji roślin zatwierdzonymi przez Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa. Oznacza to także konieczność stosowania środków ochrony roślin zgodnie z tymi metodykami opracowanymi w ramach integrowanej produkcji głównie dla gatunków roślin rolniczych, sadowniczych i warzywniczych. Na chwilę obecną liczba dostępnych metodyk wynosi 49² (43 w 2023 r.), obejmując 58 upraw w zależności od gatunków i sposobu uprawy roślin. Natomiast

¹ Potwierdzeniem prowadzenia upraw zgodnie z określonymi metodami, będzie wydanie certyfikatu krajowego systemu jakości – Integrowana Produkcja Roślin (IP), który funkcjonuje na podstawie przepisów ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz. U. z 2020 poz. 2097).

² <https://www.gov.pl/web/piorin/metodyki-ip>

przeprowadzona analiza złożonych wniosków dotyczących ekoschematu I.4.3. wykazała, że rolnicy zgłosili do powyższego ekoschematu pola z ponad 60 uprawami w większości objęte metodykami integrowanej produkcji. Spośród upraw nie objętych metodykami IP wyróżniają się głównie uprawa jęczmienia jarego (1157 ha) oraz rzepaku jarego (442 ha). Bardzo istotna jest zatem dostępność dla rolników metodyk integrowanej produkcji obejmujących wszystkie gatunki roślin uprawnych. Jednakże na chwilę obecną nie są przygotowane metodyki dla wszystkich gatunków roślin, zarówno rolniczych, sadowniczych, jak i warzywniczych. Stąd rekomendować należy rozszerzenie zakresu metodyk o brakujące, najbardziej popularne wśród rolników gatunki roślin. Problem ten jest również widoczny w zakresie łączenia ekoschematów, gdzie przepisy wykonawcze dopuszczają łączenie ekoschematu I.4.3 z ekoschematem I.4.5, jednak brak metodyki integrowanej produkcji na TUZ uniemożliwia fizyczne łączenie tych ekoschematów.

Z racji możliwości łączenia ekoschematu „Integrowana produkcja roślin” z pozostałymi działaniami stwierdzono, że 67,1% powierzchni zgłoszonej do ekoschematu I.4.3 było objęte również innymi interwencjami. Ekoschemat I.4.3 może być łączony z większością praktyk ekoschematu I.4.2 - Rolnictwa węglowego i zarządzania składnikami odżywczymi oraz ekoschematem I.4.5 – Retencjonowanie wody na TUZ. W zgłoszonych przez rolników wnioskach, łączenie ekoschematu I.4.3 z niedopuszczonymi do łączenia ekoschematami dotyczyło jedynie powierzchni 66,71 ha (0,05%) i był to ekoschemat I.4.2.3 – Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia. Dlatego rekomendacją jest konieczność podniesienia świadomości rolników (beneficjentów płatności) w zakresie możliwości łączenia ekoschematów, ale także wspomnianych wyżej wymogów odnośnie ekoschematu związanych z koniecznością prowadzenia upraw zgodnie z metodykami integrowanej produkcji roślin pod nadzorem podmiotów certyfikujących, czego potwierdzeniem będzie uzyskanie certyfikatu Integrowanej Produkcji – IP. Działania te powinny być poprzedzone zapoznaniem się z zatwierdzonymi przez Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa metodykami IP dla wybranej uprawy i posiadaniem ważnego szkolenia z zakresu integrowanej produkcji roślin. Wymogi te umożliwią otrzymanie wsparcia finansowego w ramach ekoschematu.

I.4.4. Ekoschemat Biologiczna ochrona roślin

Radzikowski Paweł, Witorożec-Piechnik Agata, Kopiński Jerzy, Łysiak Magdalena

Celem ww. interwencji jest ograniczenie stosowania chemicznych środków ochrony roślin, co będzie miało pozytywny wpływ na ochronę różnorodności biologicznej i zmniejszy depozycję chemicznych środków ochrony roślin do środowiska. Interwencją w ramach ekoschematu I.4.4 objęty jest cały obszar kraju. Planowy w PS WPR 2023-2027 produkt wynosił 5 000 ha rocznie, a planowana kwota jednostkowa 89,89 EUR na ha.

W 2023 roku interwencją w ramach ekoschematu I.4.4 zostało objęte 27 744,33 ha, co stanowiło 0,20% wszystkich UR zgłaszanych do PWD. Największą powierzchnię zgłoszono w województwie pomorskim, 6,36 tys. ha, co stanowiło 0,87% wszystkich użytków rolnych zgłaszanych do PWD. Dużą liczbę hektarów zgłoszono także w województwach opolskim (3,58 tys. ha), wielkopolskim (3,27 tys. ha) i mazowieckim (2,67 tys. ha). Jednakże, dla województwa wielkopolskiego udział ekoschematu I.4.4 był niewielki, stanowiąc 0,2% w stosunku do wszelkich UR zgłoszonych do PWD w 2023 r. Duży udział ekoschematu I.4.4 stwierdzono dla województw: pomorskiego 0,87%, opolskiego 0,7%, a także śląskiego 0,41%. Najmniejszą powierzchnię I.4.4 zgłoszono do płatności w województwie małopolskim 0,15 tys. ha, stanowiąc tylko 0,03% PWD. Niewielką powierzchnią ww. ekoschematu (I.4.4) charakteryzowały się użytki rolne w województwach: podkarpackim (259 ha, 0,05%), podlaskim 431 ha, 0,04%) oraz w świętokrzyskim (637 ha, 0,13%). Pozostałe województwa charakteryzowały się przeciętnym poziomem wdrożenia ekoschematu (I.4.4) Biologiczna ochrona upraw (tab. I.4.4-1).

Powierzchnia wdrożenia ekoschematu (I.4.4) przekroczyła wielokrotnie obszar planowany na rok 2023, który wynosił 5 000 ha. Dzięki temu w bardzo dużym stopniu ekoschemat I.4.4 przysłużył się realizacji celów szczegółowych.

Tabela I.4.4 - 1. Całkowita powierzchnia ekoschematu (I.4.4): Biologiczna ochrona upraw na poziomie województw.

Województwa	UR objęte wsparciem w ramach I 4.4 w [ha]	Udział powierzchni I 4.4 w pow. UR zgłoszonych do PWD [%]	Powierzchnia UR zgłoszonych do PWD [ha]
Dolnośląskie	1 712,27	0,19	905 350,11
Kujawsko-pomorskie	1 391,22	0,14	1 002 957,09
Lubelskie	1 166,11	0,09	13 60 958,77
Lubuskie	431,08	0,10	443 387,9
Łódzkie	780,99	0,08	938 564,01
Małopolskie	153,95	0,03	473 037,76
Mazowieckie	2 673,19	0,15	1 736 120,11
Opolskie	3 582,59	0,70	513 241,91
Podkarpackie	258,78	0,05	548 344,87
Podlaskie	430,82	0,04	1 016 753,39
Pomorskie	6 356,87	0,87	730 613,53
Śląskie	1 392,69	0,41	339 585,74
Świętokrzyskie	636,76	0,13	495 410,62
Warmińsko-mazurskie	1 485,67	0,14	1 087 758,07
Wielkopolskie	3 267,06	0,20	1 624 585,94
Zachodniopomorskie	2 024,28	0,22	922 234,72
Polska	27 744,33	0,20	14 138 904,54

Jeśli chodzi o trafność przypisania obszaru 5 000 ha na poziomie kraju okazało się niewystarczające i powinno być zwiększone co najmniej do 30 000 – 35 000 ha. W pełni zrozumiałe jest, że na etapie planowania zakresu ekoschematu nie było możliwe oszacowanie rzeczywistej powierzchni zastosowania biologicznej ochrony roślin w Polsce, gdyż takich danych nie posiadały ani jednostki badawcze ani producenci tych środków. Zakładając, że obszar miał wynosić 5 000 ha w skali kraju, jego wartość w poszczególnych województwach powinna zamykać się w przedziale od 120 do 620 ha, tymczasem wyniosła ona od 153 do 6 356 ha (tab. I.4.4-2). W woj. małopolskim uzyskany obszar był mniejszy niż planowany w PS WPR. W pozostałych województwach, zainteresowanie I.4.4 przekraczało zaplanowany obszar interwencji. W przypadku woj. pomorskiego zgłoszono powierzchnię prawie 25 razy większą, niż wynikałoby to z planowanego produktu, w przypadku woj. opolskiego ponad 20 razy większą, a śląskiego, prawie 12 razy większą.

Tabela I.4.4 - 2. Zakładany produkt I 4.4 i rzeczywisty poziom jego uzyskania w 2023 roku

Województwa	Powierzchnia UR [ha]	Zakładany obszar I 4.4 [ha]*	Uzyskany obszar I 4.4 w 2023 r. [ha]	Przekroczenie obszaru [ha]	Przekroczenie obszaru [%]
Dolnośląskie	913 623	320,16	1 712,27	1 392,11	435%
Kujawsko-pomorskie	1 055 432	354,68	1 391,22	1 036,54	292%
Lubelskie	1 384 106	481,28	1 166,11	684,83	142%
Lubuskie	444 053	156,80	431,08	274,28	175%
Łódzkie	981 260	331,91	780,99	449,08	135%
Małopolskie	557 374	167,28	153,95	-13,33	-8%
Mazowieckie	1 984 920	613,95	2 673,19	2 059,24	335%
Opolskie	518 316	181,50	3 582,59	3 401,09	1874%
Podkarpackie	573 055	193,91	258,78	64,87	33%
Podlaskie	1 099 888	359,56	430,82	71,26	20%
Pomorskie	773 172	258,37	6 356,87	6 098,50	2360%
Śląskie	390 214	120,09	1 392,69	1 272,60	1060%
Świętokrzyskie	499 349	175,19	636,76	461,57	263%
Warmińsko-mazurskie	1 073 150	384,67	1 485,67	1 101,00	286%
Wielkopolskie	1 776 906	574,51	3 267,06	2 692,55	469%
Zachodniopomorskie	928 067	326,13	2 024,28	1 698,15	521%
Polska	14 952 885	5000,00	27 744,33	22 744,33	455%

*potencjalny obszar I 4.4 wyliczony na podstawie proporcji areau UR w poszczególnych województwach

Całkowita powierzchnia wdrożenia ekoschematu I.4.4 wyniosła nieco ponad 27,7 tys. ha. Dla porównania suma powierzchni wszystkich gospodarstw podejmujących to zobowiązanie wyniosła ponad 158 tys. ha, co wskazuje, że przeciętnie 17,8% gospodarstwa zostało objęte tą interwencją. Największą łączną powierzchnię miały gospodarstwa w województwie pomorskim, najmniejszą w małopolskim. Średnia wielkość gospodarstwa wdrażającego ekoschemat (I.4.4) - Biologiczna ochrona upraw, wynosiła 125 ha i była zróżnicowana regionalnie. Największe gospodarstwa wnioskowały w woj. lubuskim, a ich średni rozmiar był większy niż 686 ha. W ramach tego ekoschematu, wyjątkowo duże gospodarstwa występowały także w województwach: śląskim – 286 ha i zachodniopomorskim – 277 ha. Średnio najmniejsze gospodarstwa korzystały z ekoschematu w województwach: lubelskim – 23,4 ha, łódzkim – 33,9 ha, małopolskim – 31,2 ha i świętokrzyskim – 36,5 ha. Pomimo to, wszystkie te wartości są znacząco większe niż średnia wielkość gospodarstwa w Polsce, która wynosiła

w 2023 roku około 11,4 ha. Wskazuje to na fakt, że interwencja I 4.4 była realizowana głównie w gospodarstwach dużych i bardzo dużych. Wśród gospodarstw, które zdecydowały się na podjęcie interwencji, średnio pokrywała on nieco ponad 17,6 % ich gruntów. Największa proporcja, była stwierdzona w województwie lubelskim, gdzie średnio interwencja pokrywała ok 40,5% powierzchni gospodarstw, najmniej w woj. lubuskim, nieco ponad 5,2% (tab. I.4.4-3). Najwięcej indywidualnych działek zgłaszano w województwie mazowieckim (1765) i w woj. lubelskim (820), najmniej było ich w woj. lubuskim (47) i podlaskim (95). Średnia powierzchnia zgłaszanej działki była zróżnicowana. W woj. małopolskim, świętokrzyskim, lubelskim, mazowieckim i łódzkim średnio mieściła się w zakresie 1-2 ha, natomiast w woj.: pomorskim i warmińsko mazurskim, lubuskim i wielkopolskim wielkość działki przekraczała średnio 9 ha. W skali kraju wartość ta wynosiła przeciętnie ok. 3,8 ha.

Tabela I.4.4 - 3. Parametry gospodarstw implementujących ekoschemat I.4.4 w różnych województwach

Województwa	Suma powierzchni gospodarstw z I.4.4 [ha]	Średnia powierzchnia gospodarstwa z I.4.4 [ha]	Przeciętny obszar gospodarstwa objęty I.4.4 [%]	Liczba działek z I.4.4	Średnia powierzchnia działki z I.4.4 [ha]
Dolnośląskie	10982,62	140,80	15,6	390	4,39
Kujawsko-pomorskie	12323,48	168,81	11,3	349	3,99
Lubelskie	2879,75	23,60	40,5	820	1,42
Lubuskie	8238,78	686,57	5,2	47	9,17
Łódzkie	2374,14	33,92	32,9	362	2,16
Małopolskie	624,17	31,21	24,7	143	1,08
Mazowieckie	12983,13	44,01	20,6	1765	1,51
Opolskie	18539,86	180,00	19,3	693	5,17
Podkarpackie	1617,52	57,77	16,0	177	1,46
Podlaskie	1171,94	58,60	36,8	95	4,53
Pomorskie	24000,26	235,30	26,5	588	10,81
Śląskie	11742,96	286,41	11,9	259	5,38
Świętokrzyskie	2223,15	36,45	28,6	491	1,30
Warmińsko-mazurskie	8016,91	186,44	18,5	151	9,84
Wielkopolskie	27606,54	185,28	11,8	669	4,88
Zachodniopomorskie	12754,7	277,28	15,9	224	9,04
Polska	158079,91	125	17,6	7223	3,84

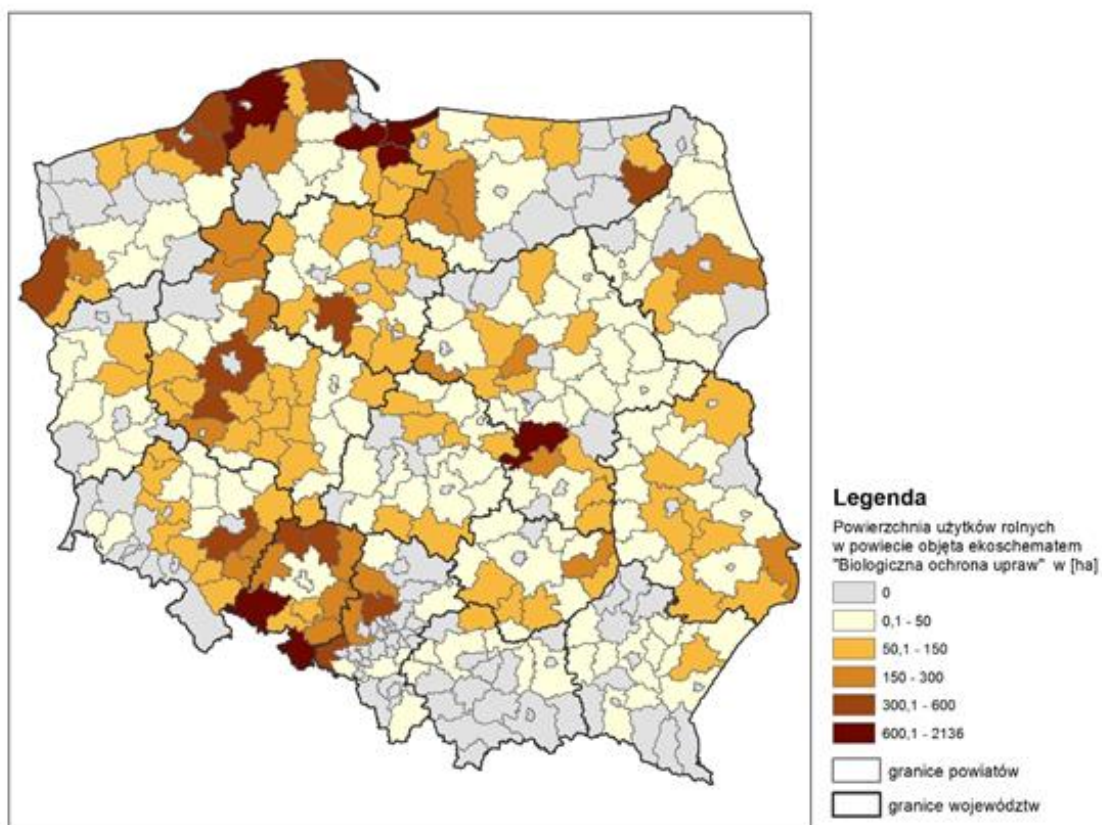
Inny obraz sytuacji prezentuje tabela I.4.4-4. W zależności od klasy wielkości gospodarstw, różna ich liczba ubiegała się o wsparcie w ramach interwencji I.4.4. Całkowita liczba gospodarstw wynosiła 1263, z czego, 326 w klasie 1-10 ha, 476 w klasie 10-50 ha, 171 w klasie 50-100 ha i 258 gospodarstw w klasie pow. 100 ha. Najbardziej była reprezentowana

klasa gospodarstw średnich 10-50 ha. W województwie lubuskim brakowało gospodarstw w zakresie 1-50 ha, w zakresie 50-100 ha były tylko dwa. Pośród dużych gospodarstw w klasie powyżej 100 ha, niewiele zgłoszeń było z województwa lubuskiego, łódzkiego małopolskiego, podkarpackiego i podlaskiego. Zdecydowanie najwięcej indywidualnych gospodarstw zgłosiło się w woj. mazowieckim, w którym 153 gospodarstw było w klasie wielkości 1-10 ha, a 121 gospodarstw w klasie 10-50 ha. Poza tym, dużo średnich gospodarstw (10-50 ha) zgłosiło się w województwie mazowieckim i wielkopolskim. Gospodarstwa powyżej 100 ha najczęściej deklarowały ekoschemat (I.4.4) w woj. opolskim i pomorskim. Obrazuje to silną polaryzację na terenie kraju, gdyż w jednych regionach zgłasza się duża liczba małych gospodarstw, a w innych duża liczba gospodarstw wielkoobszarowych. Odzwierciedla to w dużym stopniu specyfikę poszczególnych województw.

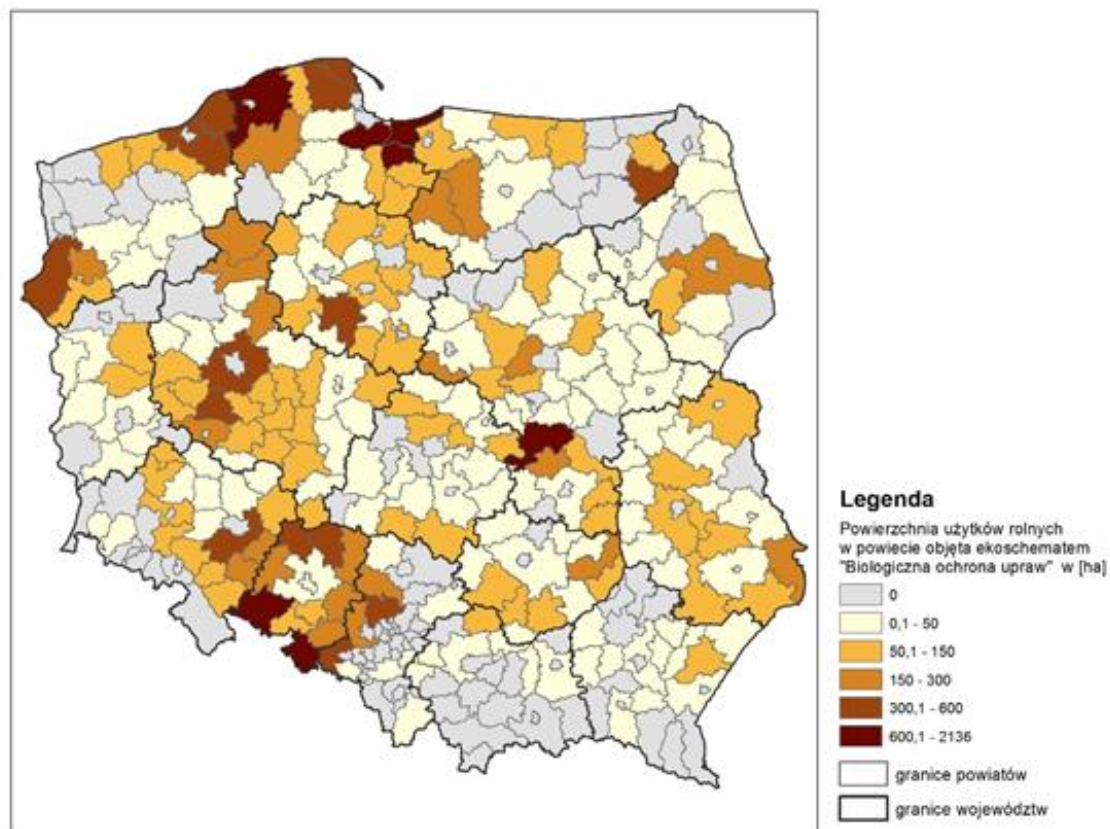
Tabela I.4.4 - 4. Liczba gospodarstw implementujących interwencję I 4.4, reprezentujących różne klasy wielkości

Województwa	Klasa wielkości gospodarstwa				Suma dla województwa
	1-10 ha	10-50 ha	50-100 ha	>100 ha	
Dolnośląskie	6	23	18	31	78
Kujawsko-pomorskie	7	38	13	15	73
Lubelskie	47	59	14	2	122
Lubuskie	0	0	2	10	12
Łódzkie	21	37	7	5	70
Małopolskie	12	4	2	2	20
Mazowieckie	153	121	10	11	295
Opolskie	2	24	25	52	103
Podkarpackie	6	10	7	5	28
Podlaskie	0	12	6	2	20
Pomorskie	7	28	20	47	102
Śląskie	8	12	6	15	41
Świętokrzyskie	30	16	8	7	61
Warmińsko-mazurskie	1	17	10	15	43
Wielkopolskie	22	72	22	33	149
Zachodniopomorskie	5	9	8	24	46
Polska	326	476	171	258	1263

Na poziomie powiatów wyraźniej widać różnice we wdrażaniu I.4.4. Stwierdzono powiaty, gdzie powierzchnia objęta ekoschematem (I.4.4) przekraczała 600 ha UR (mapa I.4.4-1: powiat słupski 2135,74ha, powiat gdański 1167,14, powiat grójecki 937,16ha, powiat głubczycki 932,53ha, powiat malborski 768,87ha, powiat nowodworski 731,73ha). Były także gminy, w których powierzchnia wdrożenia biologicznej ochrony upraw przekraczała 500 ha (mapa I.4.4-1). Wyróżniono jednostki administracyjne, w których zanotowano największe wykorzystanie wsparcia w ramach I.4.4. Na terenie województwa mazowieckiego był to powiat grójecki, w szczególności Gmina Warka. W woj. wielkopolskim, powiat poznański, bez dominacji konkretnych gmin. W woj. zachodniopomorskim ten poziom przekraczał powiat pyrzycki. W pomorskim były to powiaty słupski (Gmina Kobylnica), Pruszcz Gdański, Malbork i Stegna. W warmińsko-mazurskim, powiat bartoszycki także przekraczał poziom 600 ha I.4.4. W dolnośląskim był to powiat złotoryjski, w opolskim powiaty Kluczbork, Nysa i Branice, w woj. śląskim powiat raciborski (mapa I.4.4-1). W większości gmin nie prowadzono biologicznej ochrony roślin, natomiast w nielicznych pozostałych obejmowała znaczne obszary UR. Zidentyfikowano wysokie wykorzystanie mechanizmów wsparcia w ramach ochrony biologicznej upraw w niektórych gminach. Wyróżniono gminy, w których obszary uprawy objęte ekoschematem I.4.4 przekraczały 200 ha. W województwie pomorskim były to gminy: Puck, Choczewo, Główczyce, Damnica, Kobylnica, Kępice, Pruszcz Gdański (gmina wiejska), Cedry Wielkie, Ostaszewo, Nowy Dwór Gdański, Nowy Staw, Lichnowy i Pelplin. W zachodniopomorskim, gminy: Sianów, Kozielice i Trzcińsko-Zdrój. W lubuskim: Torzym; w wielkopolskim: Rydzyna, Szydłowo i Wysoka. W kujawsko-pomorskim była tylko jedna taka gmina, Kruszwica. Warmińsko-mazurskie, gminy: Bartoszyce (gmina wiejska), Sępólno i Kalinowo. Podlaskie – gmina Zabłudów, mazowieckie – gmina Warka. Dolnośląskie – Złotoryja (gmina wiejska), opolskie: Wołczyn, Kluczbork, Nysa, Kietrz, Baborów i Pawłowiczki. A także: śląskie – gmina Rudnik i podkarpackie – gmina Miejsce Piastowe (mapa I.4.4-2).

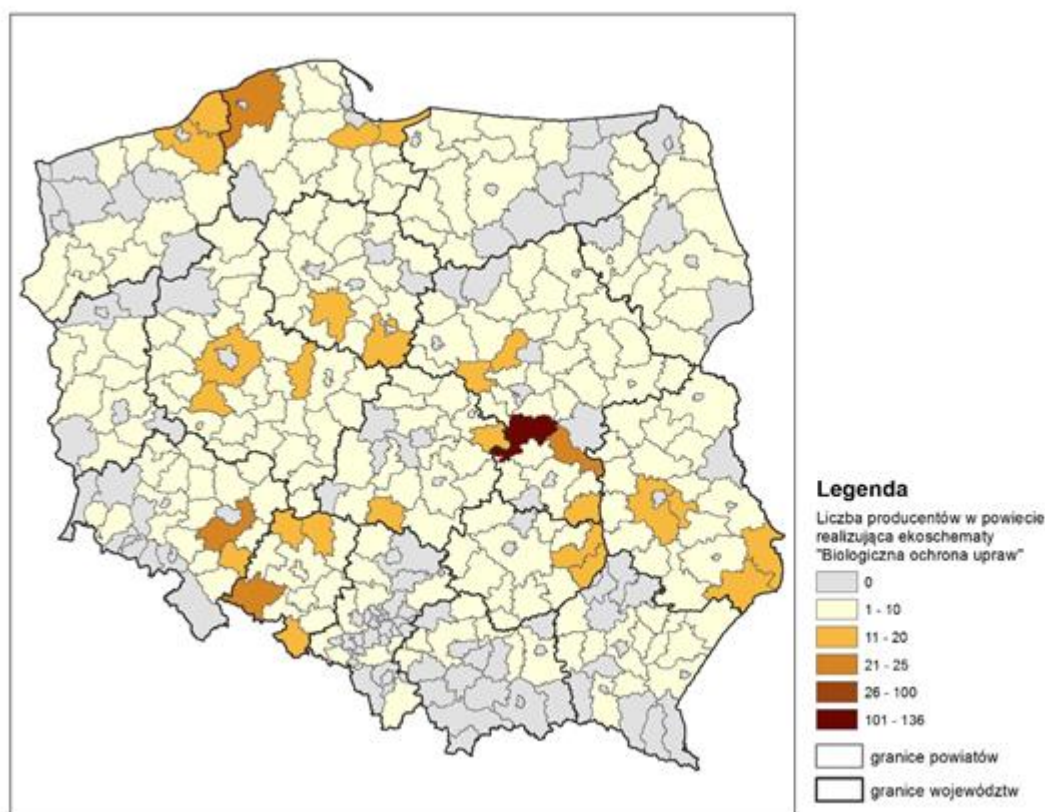

Mapa I.4.4 - 1. Powierzchnia I 4.4 w różnych powiatach

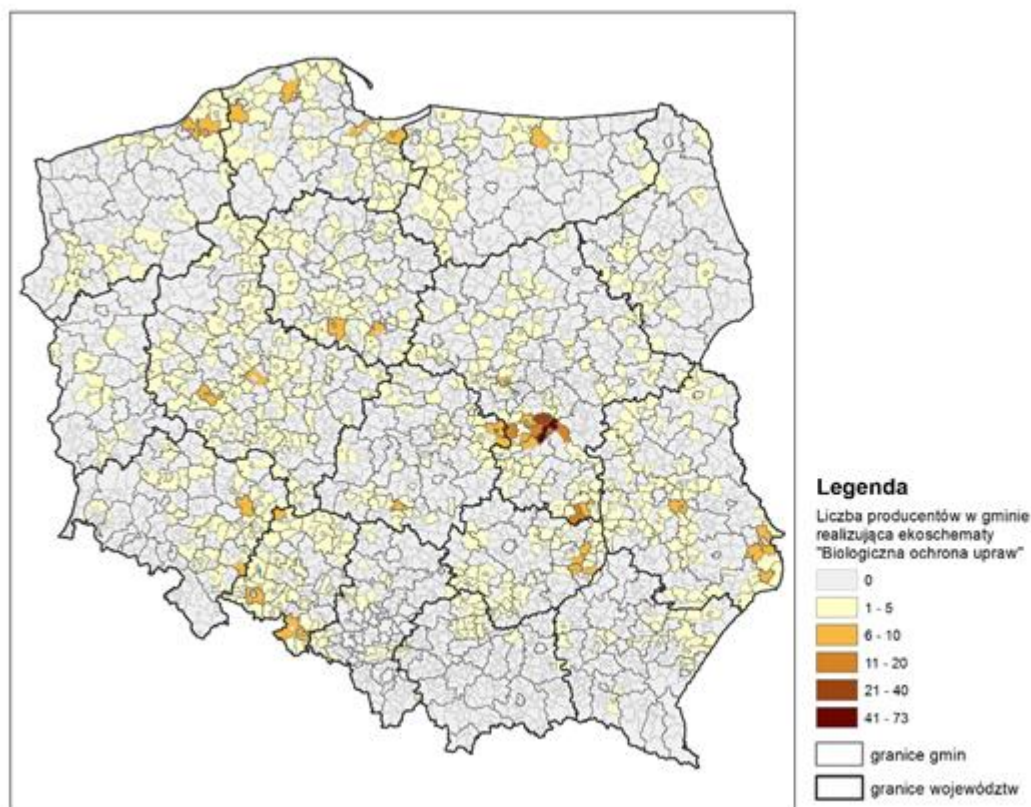

Mapa I.4.4 - 2. Powierzchnia I 4.4 w różnych gminach

Liczba producentów była zróżnicowana na poziomie powiatów i gmin. Najwięcej rolników deklaroowało ekoschemat I.4.4 w powiatach grójeckim, rawskim, lipskim, głubczyckim, nyskim, kobierzyckim, inowrocławskim, słupskim i pruszczańskim. Najwięcej powiatów bez ekoschematu I.4.4 było w województwie podkarpackim (mapa I.4.4-3). W większości gmin nie stwierdzono producentów, którzy stosowaliby biologiczną ochronę upraw. W gminach, w których byli tacy producenci, ich liczba zwykle nie przekraczała 10. Były natomiast gminy, w których liczba rolników wnioskujących o wsparcie w ramach tej interwencji przekraczała liczbę 20 osób. Dobrym przykładem jest gmina Warka w woj. mazowieckim, w której było 79 takich producentów. Od 20 do 40 rolników składało wnioski w gminach Magnuszew i Chynów, także na terenie woj. mazowieckiego. Gminy z liczbą deklaracji większą niż 10 to: Jasieniec, Błędów, Błonie, Sienno (mazowieckie), Biała Rawska, Sadkowice (łódzkie), Piaski (lubelskie) oraz gmina wiejska Pruszcz Gdański (pomorskie) (mapa I.4.4-4).

Mapa I.4.4 - 3. Liczba producentów korzystających z ekoschematu I 4.4 na poziomie powiatów

Mapa I.4.4 - 4. Liczba producentów korzystających z ekoschematu I 4.4 na poziomie gmin

Wnioski i rekomendacje

Realizacja Ekoschematu I.4.4 (Biologiczna ochrona roślin) okazała się dużym sukcesem, przez co w znaczącym stopniu wpłynęła na realizację przypisanych jej celów. W zależności od możliwości budżetowych PS WPR 2023, należy dopasować docelowy produkt [ha] i alokację do rosnących potrzeb rolników. Rekomendujemy, co następuje:

W przypadku potrzeby dalszego rozszerzania efektu tego ekoschematu (interwencji) I.4.4:

- Zwiększenie produktu interwencji do poziomu 30 000 - 35 000 ha,
- Zwiększenie alokacji środków przypisanych interwencji,
- Pozostawienie kwot jednostkowych na obecnym poziomie.

W przypadku konieczności ograniczenia zasięgu ekoschematu (interwencji) I.4.4 (np. w wyniku braku środków):

- Wprowadzenie zakazu stosowania chemicznej ochrony roślin w I 4.4 w celu jej lepszego spełniania celów szczegółowych,
- Rozważenie wprowadzenia limitów [ha] korzystania z interwencji dla pojedynczych gospodarstw.

I.4.5. Ekoschemat - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych

Strzelczyk Maria, Steinhoff-Wrześniewska Aleksandra, Helis Marek, Stopa Wojciech

Małe zasoby wodne, nierównomierny rozkład opadów, brak wystarczającej infrastruktury do retencjonowania wody z okresów zwiększonych opadów atmosferycznych stwarzają potrzebę realizowania działań, które pozwolą na zwiększanie zasobów wodnych na drodze retencji. Coraz większy deficyt wodny, intensywność susz są ważną przyczyną strat w rolnictwie. W ramach wsparcia dla rolników istnieje możliwość aplikowania o środki w ekoschemacie, którego celem jest Promowanie retencjonowania wody, które poprawia gospodarkę wodną, a także ogranicza emisję dwutlenku węgla do atmosfery (poprzez ograniczenie rozkładu materii organicznej). Uzyskanie dofinansowania w ramach ekoschematu jest uwarunkowane spełnieniem odpowiednich wymagań:

Płatność do ekoschematu „Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych” jest przyznawana do powierzchni trwałych użytków zielonych:

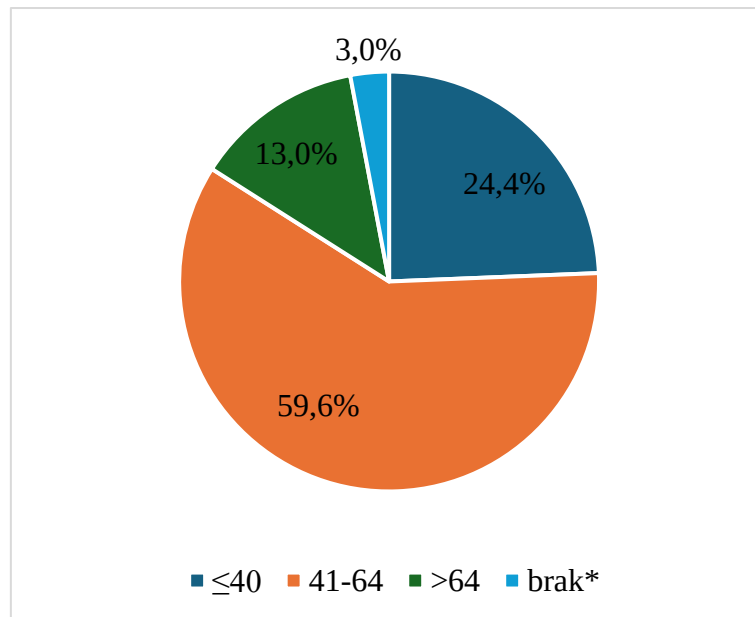
- a. zalanej lub podtopionej, przy czym zalanie lub podtopienie występuje, gdy stan wysycenia profilu glebowego wodą utrzymuje się na poziomie przynajmniej 80% co najmniej przez 12 następujących po sobie dni w okresie od dnia 1 maja do dnia 30 września roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności
- b. położonej na działkach rolnych, na których jest realizowane zobowiązanie:
 - wybranych wariantów pakietów przyrodniczych w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014–2020 oraz analogicznych zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych w ramach Planu Strategicznego 2023–2027 lub
 - działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014–2020 oraz interwencji rolnictwa ekologicznego w ramach Planu Strategicznego 2023–2027 lub
 - ekoschematu Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt.
- c. która w danym roku została zalana lub podtopiona, co potwierdza wykaz działek wraz z danymi przestrzennymi tych działek oraz zalanego lub podtopionego obszaru na tych działkach sporządzany corocznie przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy

W 2023 r. do ekoschematu przystąpiło 16 358 wnioskodawców z całej Polski. Najliczniejszą grupę (59,6%) stanowili rolnicy w wieku między 41–64 lata, a kolejną (24,4%)

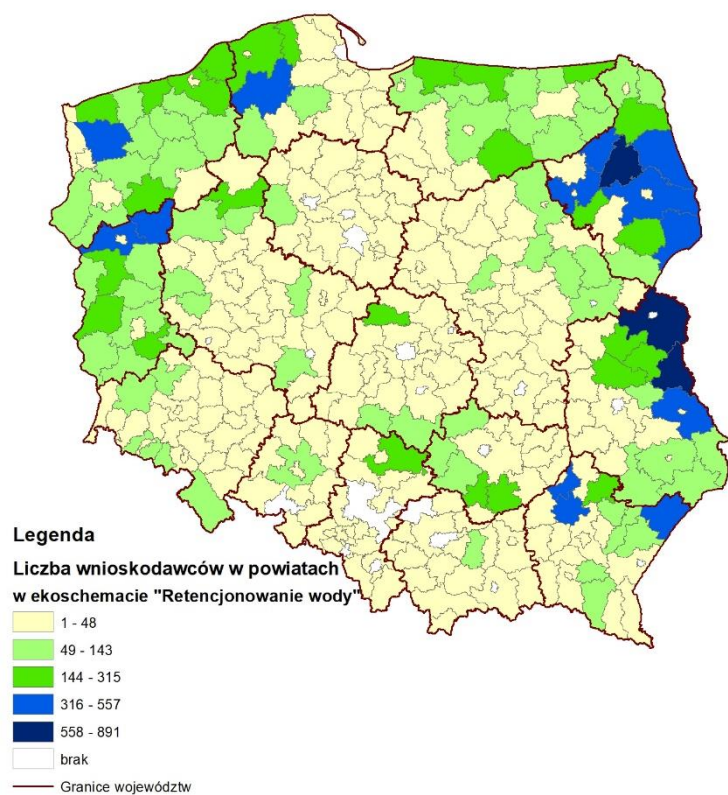
byli rolnicy do 40 roku życia W 486 przypadkach nie można wskazać do której grupy wiekowej należą wnioskodawcy. Najliczniej aplikowali rolnicy woj. podlaskiego i lubelskiego, a najmniej zgłoszeń wysłano z woj. opolskiego (tab. I 4.5-1 wykres I 4.5-1). Zgłoszono 22 329 działek o łącznej powierzchni 127 986,4 ha. Prawie 27% powierzchni, która jest okresowo zalewana i spełnia warunki opisane dla tego ekoschematu znajduje się w woj. zachodniopomorskim. Kolejne pod względem wielkości powierzchni pod zobowiązaniem województwa to podlaskie i lubuskie. Łącznie na obszarze tych trzech województw znajduje się 59% całej powierzchni tego ekoschematu. Relacja liczby zgłoszonych działek do liczby wnioskodawców była w tym ekoschemacie bardzo wyrównana i w skali województw wahała się od 1,2–1,5, a w skali kraju 1,4. Największą średnią dla działek, w ujęciu wojewódzkim ma woj. zachodniopomorskie (14,27 ha), a najmniejszą woj. łódzkie (1,43 ha), w skali kraju 5,73 ha (tab. I 4.5-1).

Tabela I 4.5-1 Struktura wiekowa i analiza użytkowania w ekoschemacie (I 4.5)

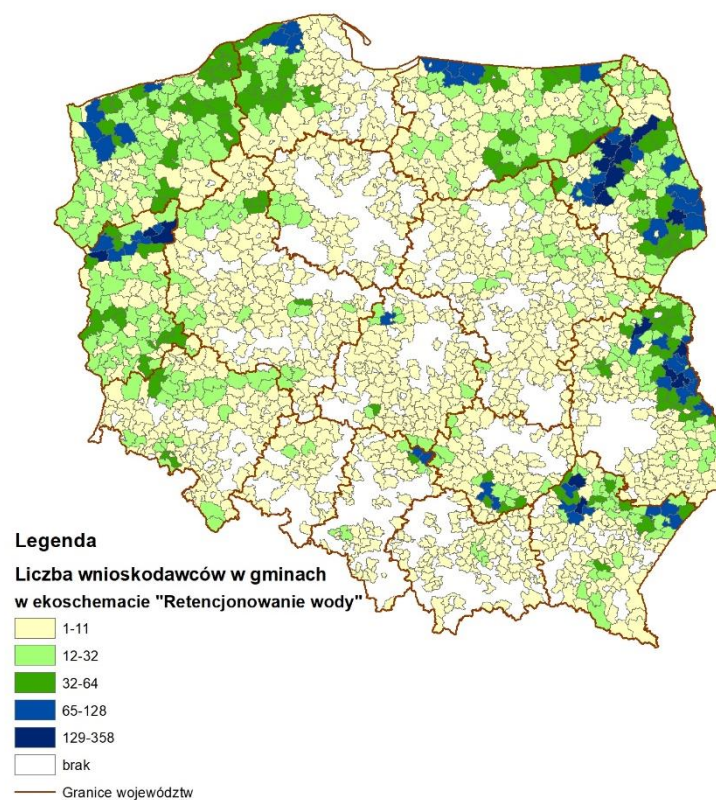
Województwa	Grupy wiekowe w latach				Liczba wnioskodawców	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Ogółem powierzchnia ha
	≤40	41–64	>64	brak*			
Dolnośląskie	138	345	111	41	635	887	4 786,49
Kujawsko-pomorskie	52	126	31	6	215	263	978,47
Lubelskie	597	1 358	261	33	2249	3 212	14 248,80
Lubuskie	382	819	239	71	1 511	2 155	16 700,38
Łódzkie	121	314	55	5	495	614	878,07
Małopolskie	36	117	35	3	191	245	538,62
Mazowieckie	209	472	89	16	786	1 040	3 096,08
Opolskie	30	50	8	4	92	125	601,36
Podkarpackie	305	985	229	30	1 549	2 046	5 558,05
Podlaskie	733	1 819	295	33	2 880	4 257	25 511,64
Pomorskie	267	555	103	37	962	1 221	7 144,67
Śląskie	92	204	47	5	348	444	1 014,84
Świętokrzyskie	154	377	55	4	590	743	1 221,08
Warmińsko-mazurskie	296	886	206	45	1 433	1 722	7 741,83
Wielkopolskie	183	426	87	18	714	977	4 028,56
Zachodniopomorskie	390	904	279	135	1 708	2378	33 937,48
Polska	3 985	9 757	2130	486	16 358	22 329	127 986,40

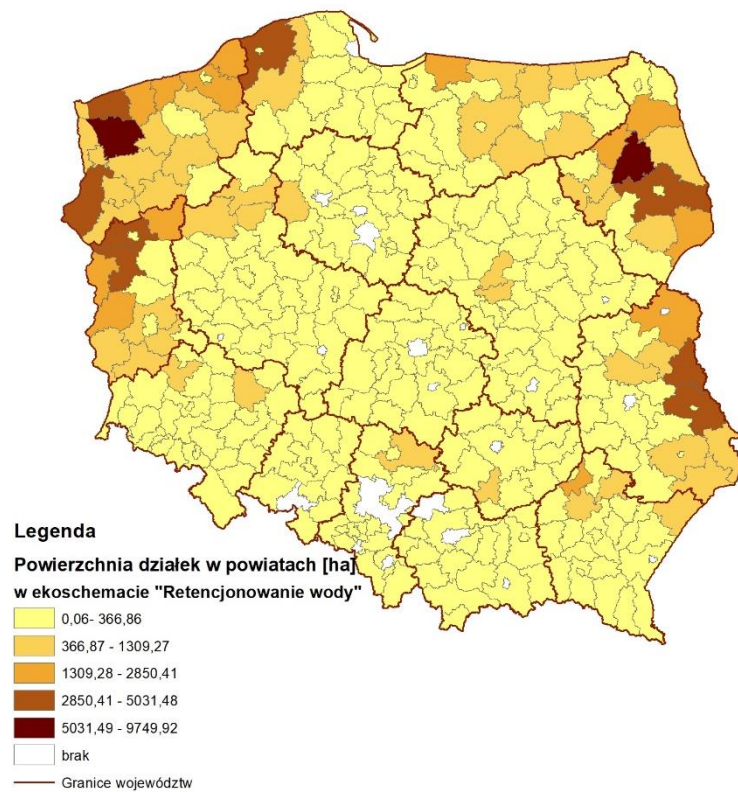
Wykres I 4.5-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (I 4.5)

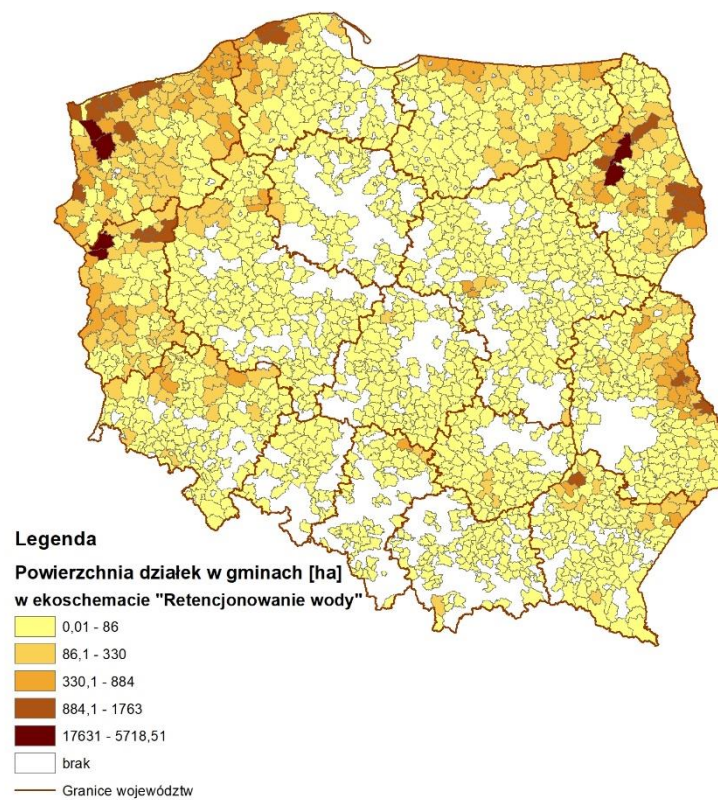
Mapa I 4.5-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant I 4.5

Mapa I 4.5-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant I 4.5

Mapa I 4.5-3. Powierzchnia pod zobowiązaniem w powiatach [ha],
 wariant I 4.5

Mapa I 4.5-4. Powierzchnia pod zobowiązaniem w gminach [ha],
 wariant I 4.5

W tabeli poniżej umieszczono dane o powierzchni obszarów silnie uwilgotnionych w Polsce. Dla każdego z województw przypisano wartości wielkości obszarów potencjalnie mogących stanowić tereny sprzyjające retencji. Dane o sumie powierzchni obszarów zawodnionych w województwach uzyskano na podstawie kartograficznej bazy danych projektu GIS Mokradła (dane dotyczące mokradeł i użytków zielonych Polski w skali 1:100 000 i baza komputerowa danych o torfowiskach Polski „TORF”). Projekt ten obejmował osnowę siedlisk hydrogeniczných, czyli siedlisk związanych z wodami gruntowymi i powierzchniowymi. Są to miejsca charakteryzujące się wysokim uwodnieniem, gdzie warunki wodne odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu gleby, roślinności i całego ekosystemu. Hydrogeniczne siedliska roślin obejmują różnorodne typy mokradeł, takie jak torfowiska wysokie, przejściowe czy niskie. W takich miejscach występują specyficzne gatunki roślin, które są przystosowane do warunków podmokłych, np. turzyce, bagnica torfowa, bobrek trójlistkowy czy mchy torfowce. Te siedliska pełnią ważną funkcję w ekosystemach, m.in. jako obszary magazynujące wodę, regulujące mikroklimat oraz będące ostoją dla wielu rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt, dodatkowo wydzielenia bazy GIS Mokradła obejmują gytowiska, namuliska, mułowiska, podmokliska i niektóre wyspy. Sumy powierzchni wydzieleni obszarów zawilgoconych w województwach poddano analizie statystycznej metodą korelacji rangowej Spearmana i korelacji liniowej Pearsona względem powierzchni działek zgłoszonych i działek zakwalifikowanych do dopłat w Ekoschemacie „Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych”. Z korelacji wynika, że liniowo dane te są skorelowane dodatnio w stopniu umiarkowanym dla metody Pearsona i silnie dla metody Spearmana.

W 2023 r. powierzchnia zgłoszona do dopłat przez rolników w ramach ekoschematu Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych wyniosła 320 044,1 ha w skali całego kraju. Ostatecznie zakwalifikowano do dofinansowania 127 986,4 ha co stanowi 40% powierzchni zgłoszonej do naborów. W wstępnym etapie największe obszary wskazali rolnicy z woj. zachodniopomorskiego (ponad 64 tys. ha), podlaskiego (ponad 52 tys. ha) i lubuskiego (ponad 46 tys. ha). Wskaźnik „sukcesu” czyli ostatecznego zakwalifikowania do finansowania wyniósł w tych województwach odpowiednio 52,8%, 48,7%, 35,8%. Relacja powierzchni wnioskowanej do powierzchni, która otrzymała dofinansowanie był w dwóch trzecich województw bardzo niski, bo wyniósł 30% i mniej. W woj. łódzkim tylko 1/5 wnioskowanych obszarów uzyskała zatwierdzenie w wykazie działek sporządzanym przez IUNG. Tak duże rozbieżności wskazują na potrzebę głębszej analizy tego zjawiska, być może stworzenia dodatkowych narzędzi, które pozwolą na weryfikację w sytuacjach lub obszarach niestandardowych mokradłach, zalewiskach, torfowiskach itp.

Tabela. I.4.5 -2. Powierzchnie zgłoszone i zakwalifikowane do dopłat w ramach ekoschematu „Retencjonowanie wody na TUZ”

Województwa	Powierzchnia działek zgłoszonych [ha]	Powierzchnia działek zakwalifikowanych do dopłat [ha]	Powierzchnia obszarów podmokłych [ha] na podstawie modelu ITP. GIS Mokradła
Dolnośląskie	17 435,22	4 786,5	262 411,8
Kujawsko-pomorskie	2 920,45	978,5	196 765,6
Lubelskie	29 014,97	14 248,8	473 422,9
Lubuskie	46 687,57	16 700,4	165 492,1
Łódzkie	4 091,73	878,1	137 806,4
Małopolskie	1 971,86	538,6	101 665,8
Mazowieckie	11 386,83	3 096,1	531 346,7
Opolskie	2 082,02	601,4	119 105,4
Podkarpackie	17 181,92	5 558,1	155 838,7
Podlaskie	52 422,94	25 511,6	452 462,7
Pomorskie	16 687,23	7 144,7	212 333,7
Śląskie	4 432,28	1 014,8	87 520,5
Świętokrzyskie	4 358,51	1 221,1	96 635,0
Warmińsko-mazurskie	32 626,72	7 741,8	326 964,8
Wielkopolskie	12 501,26	4 028,6	287 116,5
Zachodniopomorskie	64 242,54	33 937,5	326 828,6
Polska	320 044,1	127 986,4	3 933 717,2

	Korelacja rangowa Spearmana	Korelacja liniowa Pearsona
Powierzchnia obszarów podmokłych/ Powierzchnia działek zakwalifikowanych	0,78	0,49
Powierzchnia działek zakwalifikowanych/ Powierzchnia działek zgłoszonych [ha]	0,72	0,50

Wnioski i rekomendacje

Zastanawiający jest bardzo duży odsetek działek niezakwalifikowanych do dopłat wyrażany ich powierzchnią (tab. I.4.5 -2). W większości przypadków skala odrzucenia sięgała ok 70% i tysięcy hektarów trwałych użytków zielonych, których właściciele uznali, że są wyjątkowo zawilgocone. Uważamy, że przy tak wysokiej skali odrzuceń wskazane byłaby bardziej szczegółowa analiza dla wybranych regionów Polski. Należy zwrócić uwagę na obszary wykluczone modelem IUNG a oznaczone jako obszary zawilgotnione w projekcie GIS Mokradła. Dodatkowo, wydaje się, że korelacja między danymi powierzchni obszarów zawilgoconych i zgłoszonych do dopłat powinna być wyższa.

I.4.6. Ekoschemat - Dobrostan zwierząt

Krawczyk Wojciech, Sowula-Skrzyńska Elżbieta, Borecka Anna, Musiał Kamila, Paraponiak Paweł, Szewczyk Agata, Szumiec Anna

„**Dobrostan zwierząt**” to ekoschemat, w ramach którego rolnikom udzielane jest wsparcie finansowe za realizację zobowiązań w zakresie dobrostanu zwierząt, które wykraczają ponad odpowiednie normy wynikające z powszechnie obowiązującego prawa i powszechnie stosowane praktyki. Celem tego wsparcia jest zrekompensowanie rolnikom dodatkowych kosztów i utraconych dochodów w wyniku prowadzenia praktyk hodowlanych związanych z podwyższonym dobrostanem zwierząt. W zakresie ekoschematu Dobrostan zwierząt kontynuowane jest wsparcie do dobrostanu zwierząt, zapoczątkowane w 2020 r. w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (PROW 2014-2020). Tym samym, płatnością dobrostanową objęto dotychczas wspierane gatunki zwierząt, tj. trzodę chlewną (lochy i tuczniki), bydło (krowy mleczne i krowy mamki) i owce oraz rozszerzono ją o nowe gatunki/grupy zwierząt – opasy, kozy, konie oraz drób (kury nioski, kurczęta brojlery, indyki z przeznaczeniem do produkcji mięsa). Podstawowym warunkiem realizacji wariantów Dobrostan loch oraz Dobrostan tuczników jest wybór praktyki polegającej na zapewnieniu zwierzętom zwiększonej powierzchni bytowej w budynkach inwentarskich. Jedynie przy wyborze tej praktyki możliwa jest realizacja pozostałych praktyk przewidzianych dla danej grupy zwierząt. W odniesieniu do świń i bydła zastosowanie ma system punktowy (gdzie każdej z praktyk przypisano odpowiednią liczbę punktów), polegający na możliwości wyboru przez rolnika z listy dostępnych praktyk tych, które chce realizować w swoim gospodarstwie. Natomiast w odniesieniu do owiec, kóz, koni i drobiu płatność przysługuje za przestrzeganie obowiązkowego pakietu wymogów, odpowiadającego danej grupie zwierząt.

Na podstawie danych udostępnionych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Instytutowi Zootechniki PIB, odnoszących się do liczby wniosków złożonych do ARiMR o wypłatę środków w zakresie ekoschematu Dobrostan zwierząt w roku 2023, dokonano ich podziału ze względu na sposób ustalania płatności dobrostanowej (system punktowy, system pakietowy) oraz jego wariant (dobrostan tuczników, dobrostan loch, itp.). Instytut Zootechniki nie gwarantuje dokładności danych zawartych w niniejszej analizie, która nie obejmuje szeregu danych dotyczących m.in. odsetka populacji zwierząt podlegających danemu wariantowi dobrostanu w województwach, struktury stad tych zwierząt czy profilu gospodarstwa.

Tabela I.4.6 - 1. Liczba wniosków złożonych w ramach ekoschematu „Dobrostan zwierząt” w zależności od jego wariantu i rodzaju w pierwszym naborze PS WPR w 2023 roku

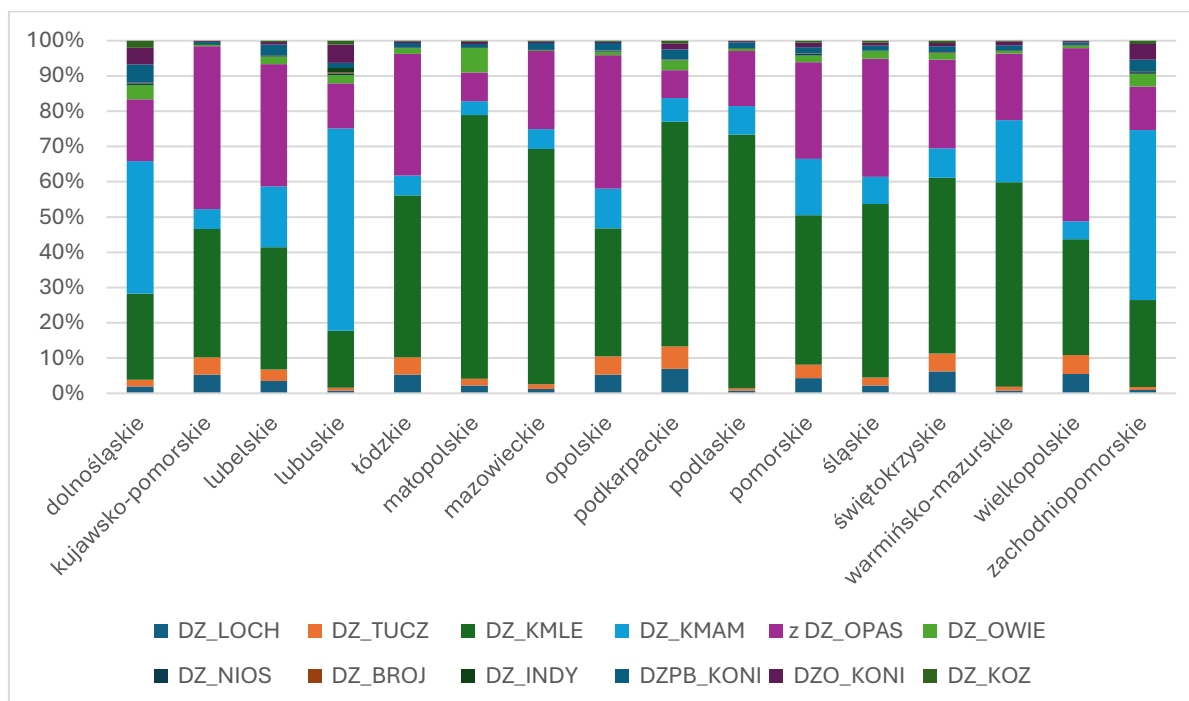
System ekoschematu Dobrostan zwierząt	Wariant	Liczba unikalnych wniosków
PUNKTOWY		89 080
PUNKTOWY	Dobrostan loch	3 386
PUNKTOWY	Dobrostan tuczników	3 252
PUNKTOWY	Dobrostan krów mlecznych	61 025
PUNKTOWY	Dobrostan krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach	11 234
PUNKTOWY	Dobrostan krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym	3 120
PUNKTOWY	Dobrostan opasów	30 799
PAKIETOWY		4 760
PAKIETOWY	Dobrostan owiec	1 650
PAKIETOWY	Dobrostan kur niosek	124
PAKIETOWY	Dobrostan kurcząt brojlerów	60
PAKIETOWY	Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem do produkcji mięsa	66
PAKIETOWY	Dobrostan koni utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach	1 838
PAKIETOWY	Dobrostan koni utrzymywanych w systemie otwartym	884
PAKIETOWY	Dobrostan kóz	329
RAZEM DOBROSTAN - UNIKALNE WNIOSKI		92 799

W naborze 2023 r. w ramach systemu punktowego ekoschematu Dobrostan zwierząt złożono 89 080 wniosków, najwięcej spośród nich dotyczyło dobrostanu krów mlecznych i dobrostanu opasów, a najmniej dobrostanu krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym, dobrostanu tuczników i dobrostanu loch. W ramach systemu pakietowego złożono 4 760 wniosków, najwięcej z nich dotyczyło dobrostanu koni utrzymywanych w pomieszczeniach i budynkach oraz dobrostanu koni w systemie otwartym, a także dobrostanu owiec. Najmniejszym zainteresowaniem wśród rolników w tym systemie cieszyły się warianty: Dobrostan kurcząt brojlerów, Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem do produkcji mięsa i Dobrostan kur niosek (tab. I.4.6-1).

Tabela I.4.6 - 2. Skróty zastosowane w tabeli nr I.4.6 – 3 do I.4.6 - 8, wykorzystanych w poniższym opracowaniu

Skrót	Nazwa
DZ	Dobrostan zwierząt
DZ-LOCH	Dobrostan loch
DZ-TUCZ	Dobrostan tuczników
DZ-KMLE	Dobrostan krów mlecznych
DZ-KMAM	Dobrostan krów mamek
DZ-KMAMWPB	Dobrostan krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach
DZ-KMAMSO	Dobrostan krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym
DZ-OPAS	Dobrostan opasów
DZ-OWIE	Dobrostan owiec
DZ-NIOS	Dobrostan kur niosek
DZ-BROJ	Dobrostan kurcząt brojlerów
DZ-INDY	Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem do produkcji mięsa
DZPB-KONI	Dobrostan koni utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach
DZO-KONI	Dobrostan koni utrzymywanych w systemie otwartym
DZ-KOZ	Dobrostan kóz

Największą liczbę wniosków w ramach ekoschematu „Dobrostan zwierząt” złożyli producenci w województwach: mazowieckim (19 297), podlaskim (14 552) i wielkopolskim (11 477). W województwie warmińsko-mazurskim złożono 8 420, a w kujawsko-pomorskim 7 082 wnioski. W województwach: małopolskim i łódzkim blisko 7 i 6 tysięcy wniosków. Niespełna 4 tys. w woj. lubelskim, ponad 3 tys. w woj. podkarpackim i pomorskim, ponad 2 tys. w woj. śląskim. Najmniej w województwach: opolskim, lubuskim, świętokrzyskim i zachodniopomorskim (1 053, 1 095, 1 517 i 1 587), (wykres I.4.6-1). Liczba wniosków w zakresie dobrostanu loch i dobrostanu tuczników była największa w województwach: wielkopolskim (838 i 836), kujawsko-pomorskim (509 i 479), łódzkim (387 i 358) oraz mazowieckim (286 i 306). Najmniej tego rodzaju wniosków złożono w województwach: lubuskim (10 i 10), zachodniopomorskim (18 i 16), a także w dolnośląskim (38 i 36) (wykres I.4.6-1, tab. I.4.6-3).

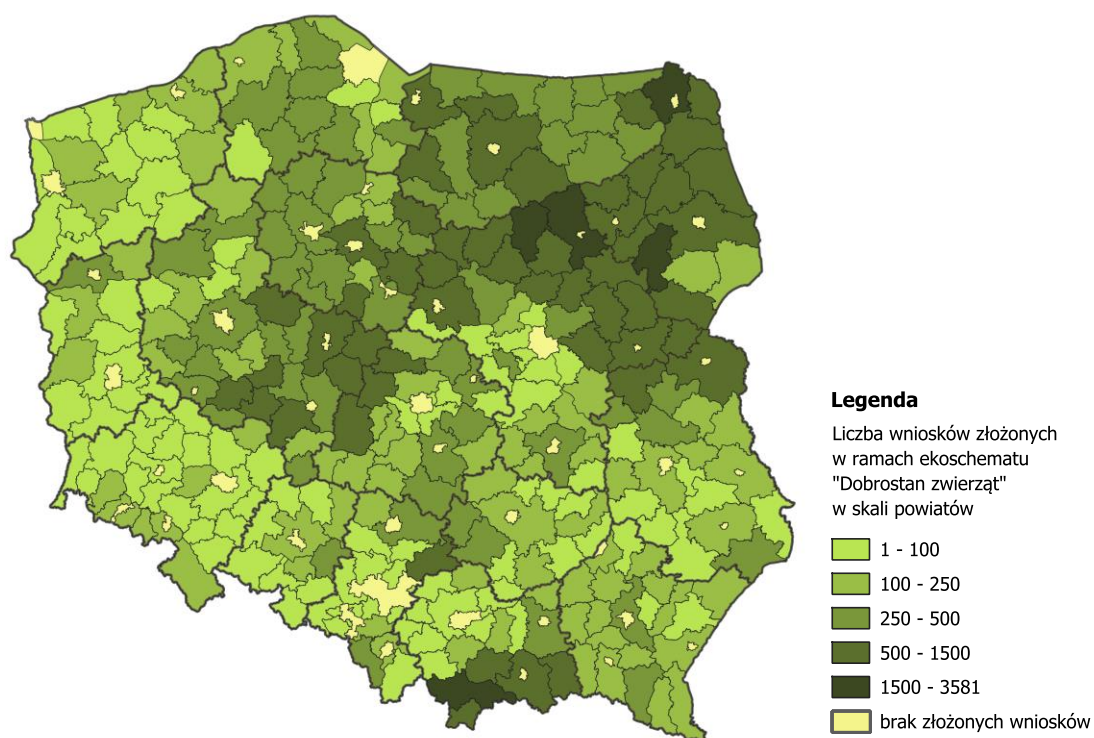

Wykres I.4.6 - 1. Liczba wniosków złożonych o przyznanie płatności na terenie poszczególnych województw w ramach ekoschematu Dobrostan zwierząt w zależności od jego wariantu

Tabela I.4.6 - 3. Liczba i udział procentowy wniosków złożonych w poszczególnych województwach obejmujących warianty: Dobrostan loch i Dobrostan tuczników w ramach ekoschematu Dobrostan zwierząt w 2023 roku

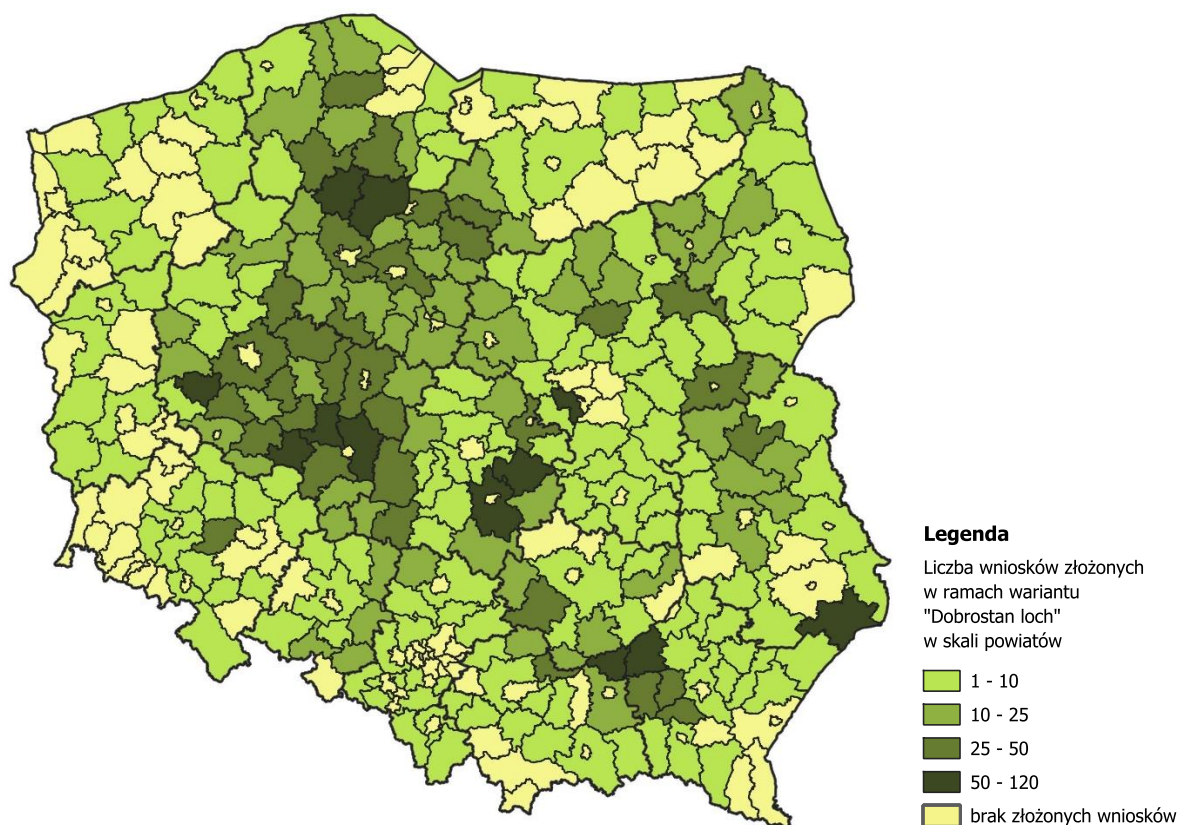
Województwa	Liczba wniosków DZ_LOCH	Liczba wniosków DZ_TUCZ	Udział wniosków DZ_LOCH (%)	Udział wniosków DZ_TUCZ (%)
Dolnośląskie	38	36	1,12	1,11
Kujawsko-pomorskie	509	479	15,03	14,73
Lubelskie	178	169	5,26	5,20
Lubuskie	10	10	0,30	0,31
Łódzkie	387	358	11,43	11,01
Małopolskie	171	142	5,05	4,37
Mazowieckie	286	306	8,45	9,41
Opolskie	76	74	2,24	2,28
Podkarpackie	294	267	8,68	8,21
Podlaskie	120	111	3,54	3,41
Pomorskie	198	176	5,85	5,41
Śląskie	63	65	1,86	2,00
Świętokrzyskie	121	101	3,57	3,11
Warmińsko-mazurskie	79	106	2,33	3,26
Wielkopolskie	838	836	24,75	25,71
Zachodniopomorskie	18	16	0,53	0,49
Polska	3 386	3 252	100,00	100,00

Liczbę wniosków złożonych w skali powiatów w ramach ekoschematu Dobrostan zwierząt przedstawiono na mapie I.4.6-1. . Spośród powiatów, największą liczbą złożonych wniosków w przedziale 1500-3581, wyróżniał się powiat ostrołęcki (3 581) i przasnyski (1 556) w województwie mazowieckim, nowotarski (1 707) w województwie małopolskim, wysokomazowiecki (2 123), suwalski (1 668) oraz łomżyński (1 464) w województwie podlaskim. Wniosków w przedziale 500-1500 złożono najwięcej w powiecie nowosądeckim (1 376) w województwie małopolskim, powiatach: ostrowskim (1 888) i makowskim (1 097) w województwie mazowieckim, a także w województwie podlaskim w powiatach: kolneńskim (1 218), sokólskim (1 106) i białostockim (986) oraz w powiecie szczycieńskim (909) w województwie warmińsko-mazurskim.

Mapa I.4.6 - 1. Liczba wniosków złożonych w ramach ekoschematu Dobrostan zwierząt w skali powiatów

Analiza liczby wniosków złożonych w skali powiatów w ramach wariantu Dobrostan loch (mapa I.4.6-2) wskazuje, że największą liczbę wniosków w ramach tej płatności złożono w powiecie mieleckim (120) w województwie podkarpackim, a także w powiatach: kaliskim (76), pleszewskim (63), krotoszyńskim (61) zlokalizowanych w województwie wielkopolskim oraz w powiatach: tucholskim (70), świeckim (63) w województwie kujawsko-pomorskim i w powiatach: piotrowskim (66) i tomaszowskim (59) w województwie łódzkim.

Mapa I.4.6 - 2. Liczba wniosków złożonych w ramach wariantu Dobrostan loch w skali powiatów

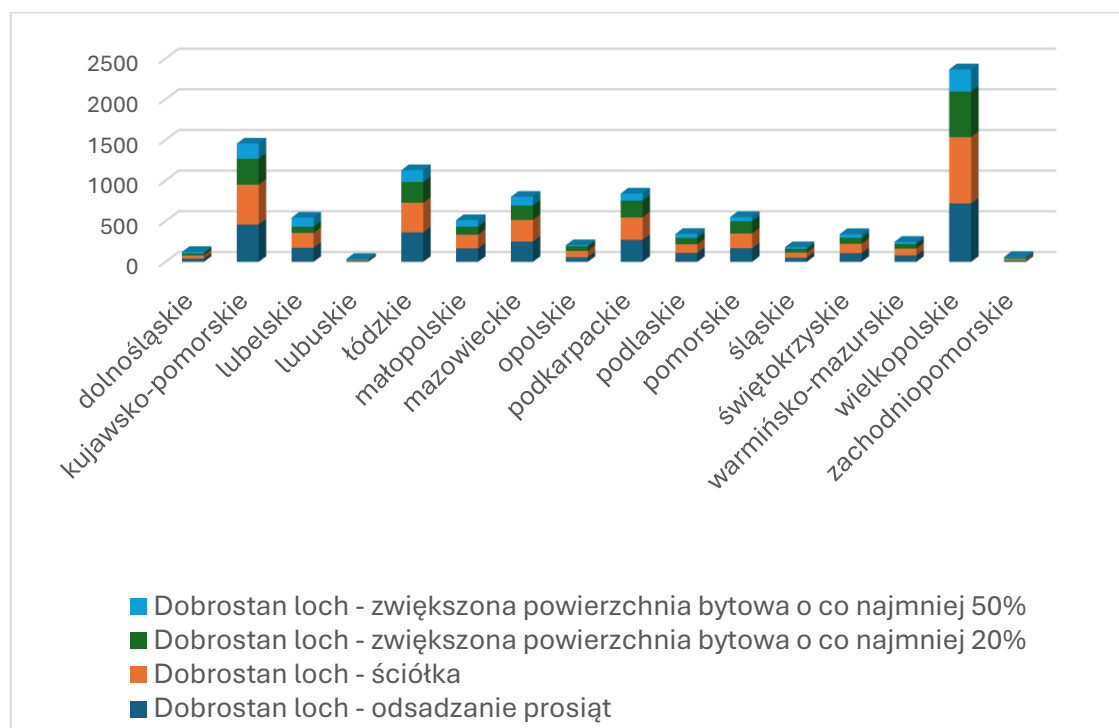
W ramach wariantu Dobrostan loch realizowane są następujące praktyki podwyższające poziom dobrostanu zwierząt:

- zwiększona co najmniej o 20% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach,
- zwiększona co najmniej o 50% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach,
- utrzymywanie na ściółce,
- późniejsze odsadzanie prosiąt.

Najwięcej wniosków w ramach wariantu Dobrostan loch złożono w województwach: wielkopolskim (537, 260, 763, 682), kujawsko-pomorskim (309, 186, 466 i 443) oraz łódzkim (245, 138, 346 i 346), najmniej w województwach: zachodniopomorskim (9, 9, 16, 15) oraz lubuskim (6, 4, 7, 8); (tab. I.4.6-3a, mapa I.4.6 – 2).

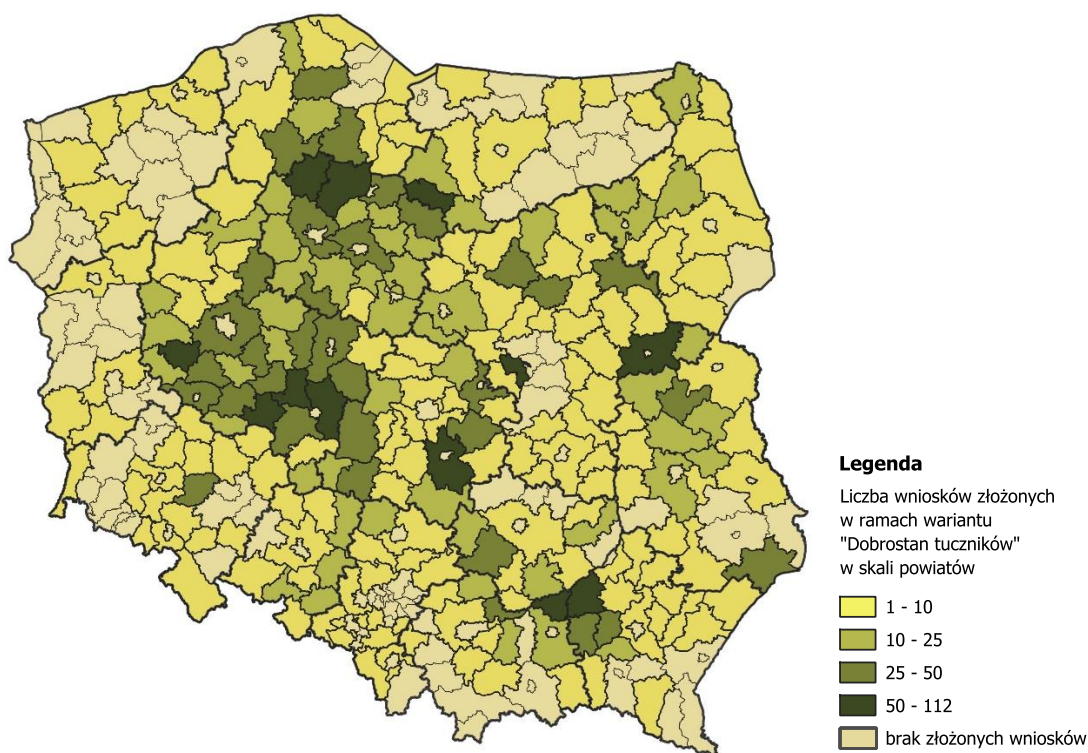
Tabela I.4.6 – 3a. Liczba wniosków złożonych w poszczególnych województwach, obejmujących praktyki podwyższające poziom dobrostanu w ramach wariantu Dobrostan loch

Województwa	Późniejsze odsadzanie prosiąt	Utrzymanie na ściółce	Zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20% w pomieszczeniach lub w budynkach	Zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50% w pomieszczeniach lub w budynkach
Dolnośląskie	34	36	23	14
Kujawsko-pomorskie	443	466	309	186
Lubelskie	156	164	68	105
Lubuskie	8	7	6	4
Łódzkie	346	346	245	138
Małopolskie	158	155	91	75
Mazowieckie	234	247	168	100
Opolskie	52	72	57	10
Podkarpackie	263	268	201	84
Podlaskie	99	93	71	47
Pomorskie	162	174	146	49
Śląskie	45	54	43	17
Świętokrzyskie	107	110	73	45
Warmińsko-mazurskie	67	70	52	25
Wielkopolskie	682	763	537	260
Zachodniopomorskie	15	16	9	9
Polska	2 871	3 041	2 099	1 168

Wykres I.4.6 - 2. Liczba wniosków złożona na terenie poszczególnych województw o przyznanie płatności w ramach wariantu Dobrostan loch i jego poszczególnych praktyk

W skali powiatów w ramach wariantu Dobrostan tuczników (mapa I.4.6-3), najwięcej wniosków złożono w powiecie mieleckim (112) w województwie podkarpackim, w powiatach: kaliskim (73), krotoszyńskim (64), pleszewskim (57) należących do województwa wielkopolskiego oraz w powiatach: tucholskim (71), świeckim (61) w województwie kujawsko-pomorskim, a także w powiecie piotrkowskim (61) w województwie łódzkim i w powiecie nowomiejskim (59) województwa mazowieckiego.

Mapa I.4.6 - 3. Liczba wniosków złożonych w ramach wariantu Dobrostan tuczników w skali powiatów

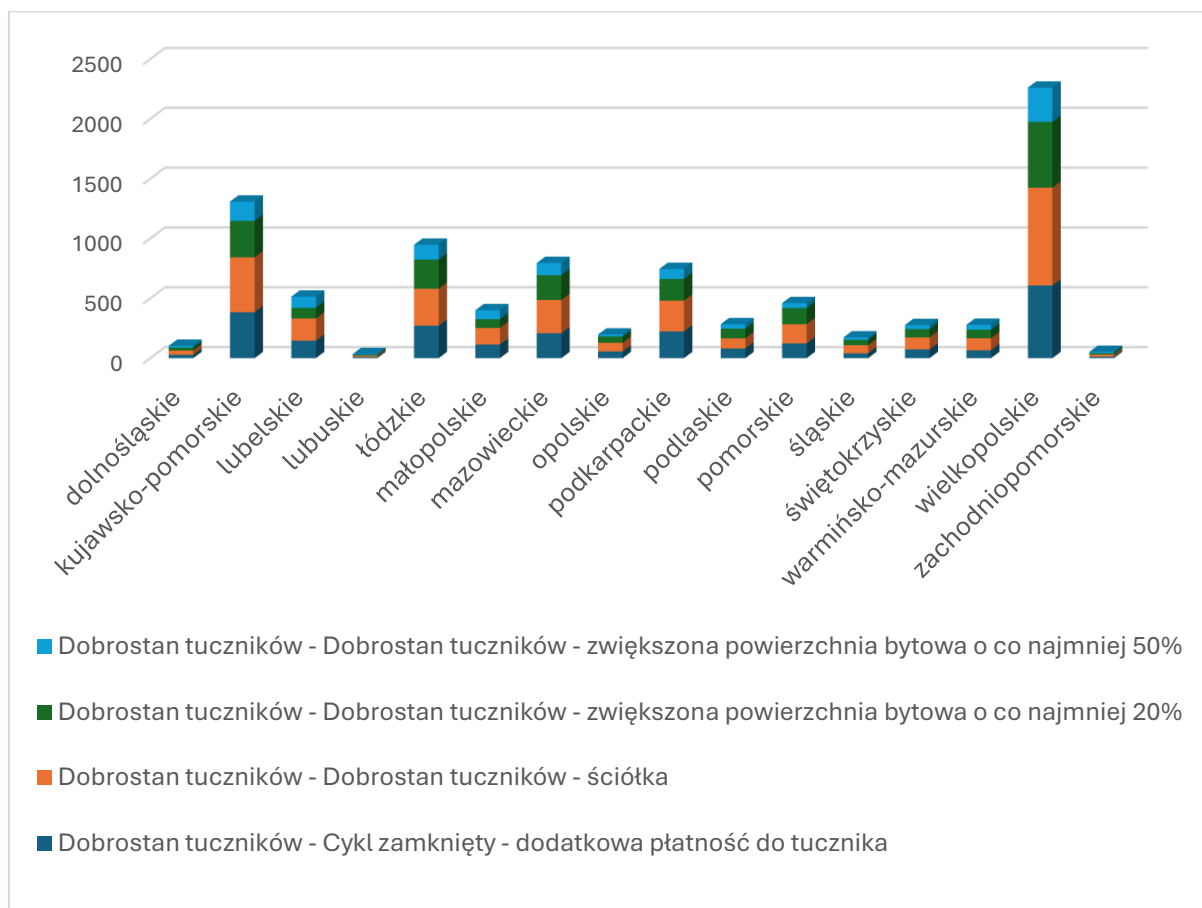
W ramach wariantu Dobrostan tuczników realizowane są następujące praktyki podwyższające poziom dobrostanu tej grupy technologicznej:

- zwiększona co najmniej o 20% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach,
- zwiększona co najmniej o 50% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach,
- utrzymywanie na ściółce,
- utrzymywanie w cyklu zamkniętym.

Najwięcej wniosków w ramach wariantu Dobrostan tuczników złożono w województwach: wielkopolskim (513, 271, 755, 578), kujawsko-pomorskim (297, 159, 435, 375), łódzkim (234, 118, 287, 260) oraz mazowieckim (196, 92, 254, 200), a najmniej w województwach: lubuskim (5, 5, 6, 7), zachodniopomorskim (9, 7, 14, 12) oraz dolnośląskim (22, 12, 33, 26); (tab. I.4.6-3b, mapa I.4.6 - 3).

Tabela I.4.6 – 3b. Liczba wniosków złożonych w poszczególnych województwach, obejmujących praktyki podwyższające poziom dobrostanu w ramach wariantu Dobrostan tuczników

Województwa	Utrzymanie w cyklu zamkniętym	Utrzymanie na ściółce	Zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20% w pomieszczeniach lub w budynkach	Zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50% w pomieszczeniach lub w budynkach
Dolnośląskie	26	33	22	12
Kujawsko-pomorskie	375	435	297	159
Lubelskie	133	153	78	84
Lubuskie	7	6	5	5
Łódzkie	260	287	234	118
Małopolskie	108	121	69	69
Mazowieckie	200	254	196	92
Opolskie	52	67	53	12
Podkarpackie	216	246	176	81
Podlaskie	76	76	73	36
Pomorskie	119	146	132	39
Śląskie	36	57	38	18
Świętokrzyskie	68	93	68	31
Warmińsko-mazurskie	59	80	62	40
Wielkopolskie	578	755	513	271
Zachodniopomorskie	12	14	9	7
Polska	2 325	2 823	2 025	1 074

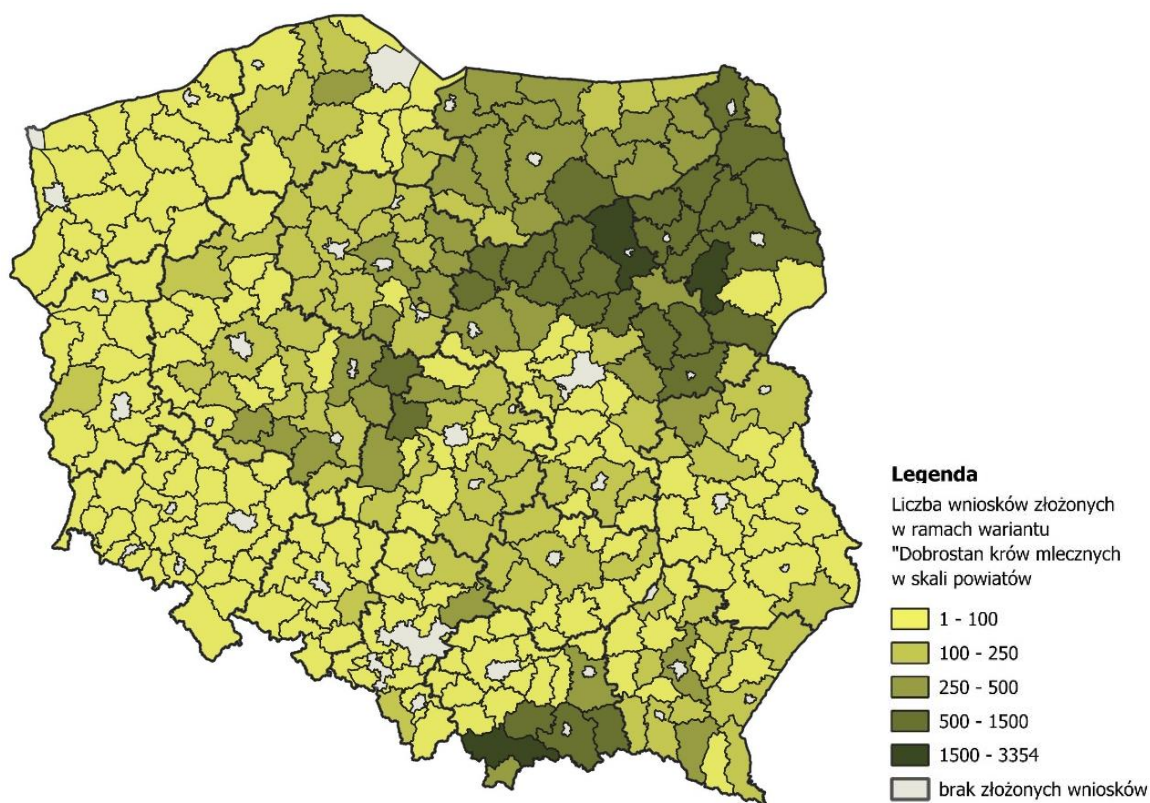
Wykres I.4.6 - 3. Liczba wniosków złożonych na terenie poszczególnych województw o przyznanie płatności w ramach wariantu Dobrostan tuczników i jego poszczególnych praktyk

W ramach płatności obejmującej dobrostan bydła, największa liczba wniosków dotyczyła dobrostanu krów mlecznych 61 025, na dobrostan opasów złożono 30 799, a dobrostan krów mamek, który obejmuje sumę 2 wariantów: Dobrostan krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach i Dobrostan krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym - 11 234 wnioski. Płatności w ramach dobrostanu krów mlecznych cieszyły się największą popularnością w województwach: mazowieckim (15 251 wniosków) i podlaskim (11 852 wnioski). W ramach dobrostanu opasów w województwach: wielkopolskim (7 559 wniosków), mazowieckim (5 065 wniosków) i kujawsko-pomorskim (4 458 wniosków), a w ramach dobrostanu krów mamek w województwach: warmińsko-mazurskim (1 782 wnioski), podlaskim (1 330 wniosków) i mazowieckim (1 276 wniosków); (tab. I.4.6-4).

Tabela I.4.6 - 4. Liczba i udział procentowy wniosków złożonych w poszczególnych województwach obejmujących warianty: Dobrostan krów mlecznych, Dobrostan krów mamek, Dobrostan opasów w ramach ekoschematu Dobrostan zwierząt w 2023 roku

Województwa	Liczba wniosków DZ_KMLE	Liczba wniosków DZ_KMAM (DZ_KMAMWPB + DZ_KMAMSO)	Liczba wniosków DZ_OPAS	Udział wniosków DZ_KMLE (%)	Udział wniosków DZ_KMAM (%)	Udział wniosków DZ_OPAS (%)
Dolnośląskie	466	716	335	0,77	6,38	1,09
Kujawsko-pomorskie	3513	548	4458	5,76	4,88	14,48
Lubelskie	1788	888	1787	2,93	7,90	5,80
Lubuskie	206	730	163	0,34	6,50	0,53
Łódzkie	3369	415	2527	5,52	3,69	8,20
Małopolskie	5675	297	614	9,30	2,64	1,99
Mazowieckie	15251	1276	5065	24,99	11,36	16,45
Opolskie	518	162	540	0,85	1,44	1,75
Podkarpackie	2690	282	334	4,41	2,51	1,08
Podlaskie	11852	1330	2574	19,42	11,84	8,36
Pomorskie	1944	735	1257	3,19	6,54	4,08
Śląskie	1396	219	950	2,29	1,95	3,08
Świętokrzyskie	976	163	494	1,60	1,45	1,60
Warmińsko-mazurskie	5861	1782	1907	9,60	15,86	6,19
Wielkopolskie	5053	778	7559	8,28	6,93	24,54
Zachodniopomorskie	467	913	235	0,77	8,13	0,76
Polska	61 025	11 234	30 799	100,00	100,00	100,00

W ramach wariantu Dobrostan krów mlecznych najwięcej wniosków w skali powiatów (mapa I.4.6 - 4) złożono w województwie mazowieckim w powiatach: ostrołęckim (3 362), przasnyskim (1 450), ostrowskim (1 013), w województwie podlaski w powiatach: wysokomazowieckim (1 938), suwalskim (1 253), łomżyńskim (1 187) i kolneńskim (1 043) oraz w województwie małopolskim w powiatach: nowotarskim (1 571), nowosądeckim (1 276), a także w województwie łódzkim w powiecie poddębicki (565).

Mapa I.4.6 - 4. Liczba wniosków złożonych w ramach wariantu dobrostan krów mlecznych w skali powiatów

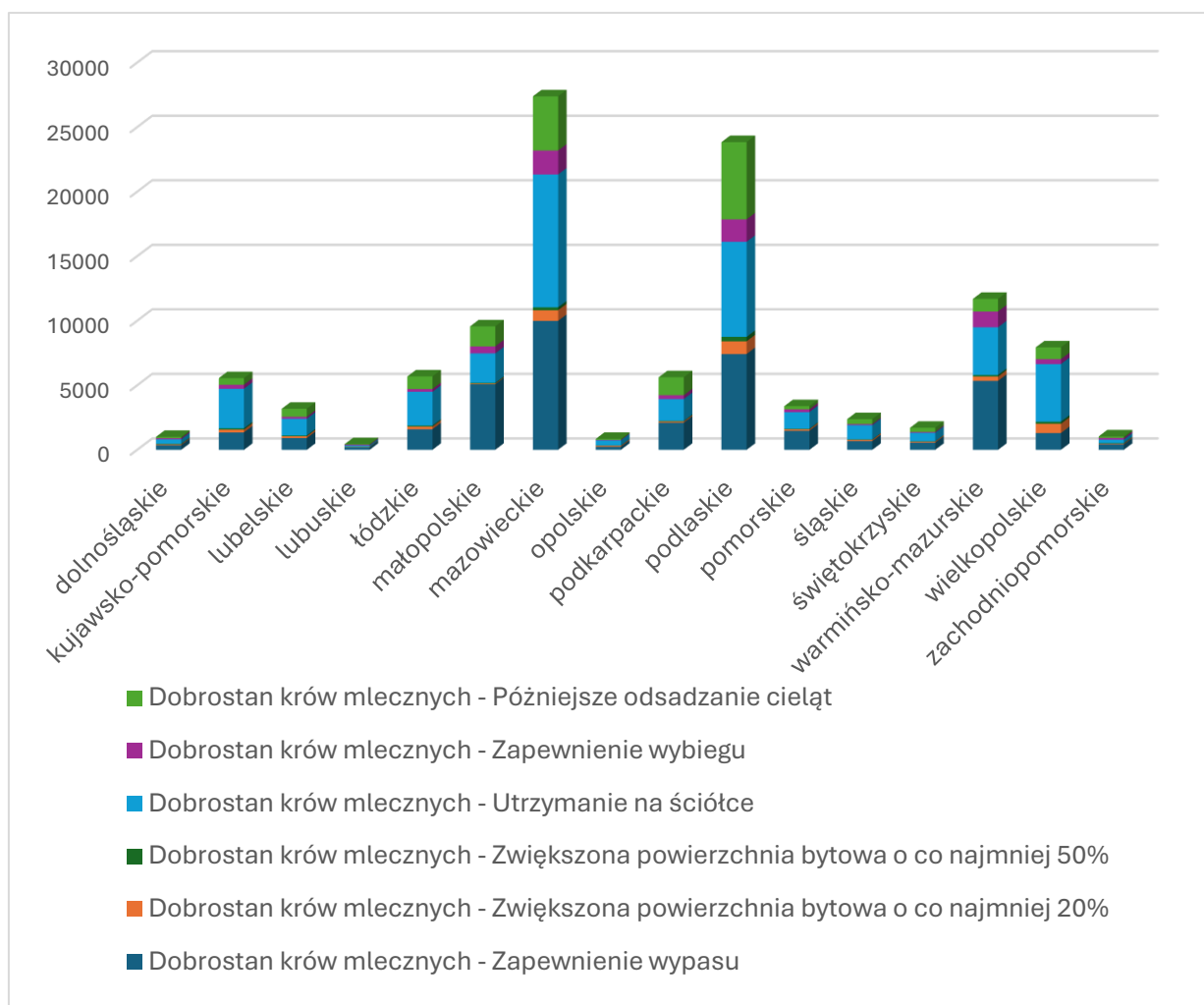
W ramach wariantu Dobrostan krów mlecznych realizowane są następujące praktyki podwyższające poziom dobrostanu krów mlecznych:

- a) zapewnienie wypasu,
- b) zwiększona co najmniej o 20% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach,
- c) zwiększona co najmniej o 50% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach,
- d) utrzymywanie na ściółce,
- e) zapewnienie wybiegu,
- f) późniejsze odsadzanie cieląt.

Tabela I.4.6 – 5. Liczba wniosków złożonych w poszczególnych województwach, obejmujących 6 praktyk podwyższających poziom dobrostanu w ramach wariantu Dobrostan krów mlecznych

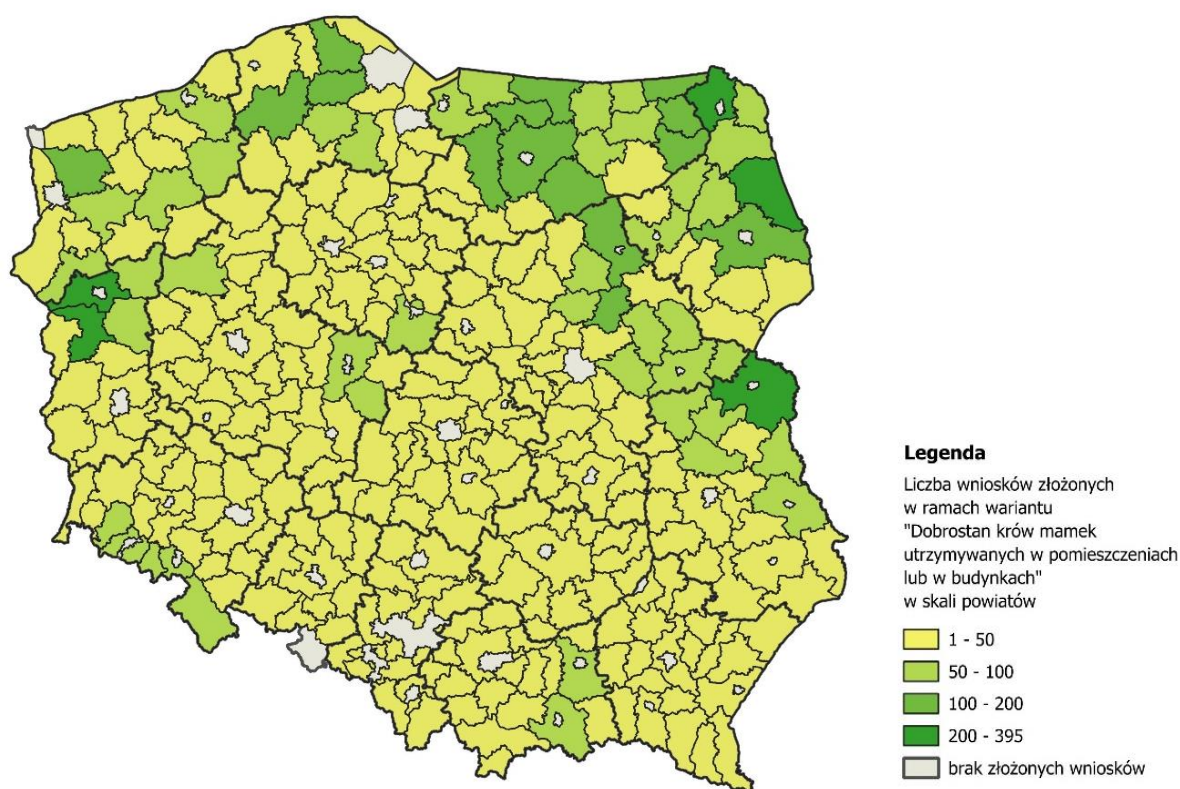
Województwa	Późniejsze odsadzanie cieląt	Utrzyma- nie na ściółce	Zapewnienie wybiegu	Zapewnie- nie wypasu	Zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20% w pomieszczeniach lub w budynkach	Zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50% w pomieszczeniach lub w budynkach
dolnośląskie	99	356	93	355	61	32
kujawsko-pomorskie	491	3 058	305	1 342	215	101
lubelskie	585	1 277	149	896	140	46
lubuskie	32	109	59	181	25	12
łódzkie	941	2 598	209	1 583	207	77
małopolskie	1 487	2 246	536	5 046	43	58
mazowieckie	4 115	10 267	1 840	9 961	797	213
opolskie	82	398	31	238	75	15
podkarpackie	1 331	1 662	291	2 084	87	39
podlaskie	5 856	7 335	1 728	7 384	939	316
pomorskie	236	1 285	209	1 468	118	37
śląskie	366	1 085	77	665	98	27
świętokrzyskie	314	648	65	551	71	18
warmińsko-mazurskie	938	3 681	1 203	5 316	326	113
wielkopolskie	883	4 441	368	1 287	714	153
zachodniopomorskie	110	276	137	426	55	31
Polska	17 866	40 722	7 300	38 783	3 971	1 288

Najwięcej wniosków w ramach wariantu Dobrostan krów mlecznych złożono w województwach: mazowieckim, podlaskim, najmniej w lubuskim i opolskim. W skali całego kraju na praktykę utrzymanie na ściółce bydła mlecznego złożono 40 722 wnioski, praktykę zapewnienie wypasu bydła mlecznego 38 783 wnioski, praktykę późniejsze odsadzanie cieląt bydła mlecznego 17 866 wniosków. Umiarkowanym zainteresowaniem w skali kraju cieszyła się praktyka zapewnienie wybiegu dla bydła mlecznego 7 300 wniosków, a najmniejszym praktyka zwiększonej powierzchni bytowej o co najmniej 50% w pomieszczeniach lub w budynkach dla bydła mlecznego 1 288 wniosków oraz praktyka zwiększonej powierzchni bytowej o co najmniej 20% w pomieszczeniach lub w budynkach dla bydła mlecznego 3 971 wnioski (tab. I.4.6 - 5, mapa I.4.6 – 4, wykres I.4.6-4).

Wykres I.4.6 - 4. Liczba wniosków złożonych na terenie poszczególnych województw o przyznanie płatności w ramach wariantu Dobrostan krów mlecznych i jego 6 praktyk

Liczba wniosków w ramach wariantu Dobrostan krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach (mapa I.4.6 - 5) była największa w powiatach: suwalskim (395), sokólskim (253) w województwie podlaskim, w powiecie bialskim (340) w województwie lubelskim oraz w powiatach: gorzowskim (220) i sulęcińskim (206) województwa lubuskiego, a także w powiatach: olsztyńskim (193), lidzbarskim (193) i gołdapskim (172) województwa warmińsko-mazurskiego.

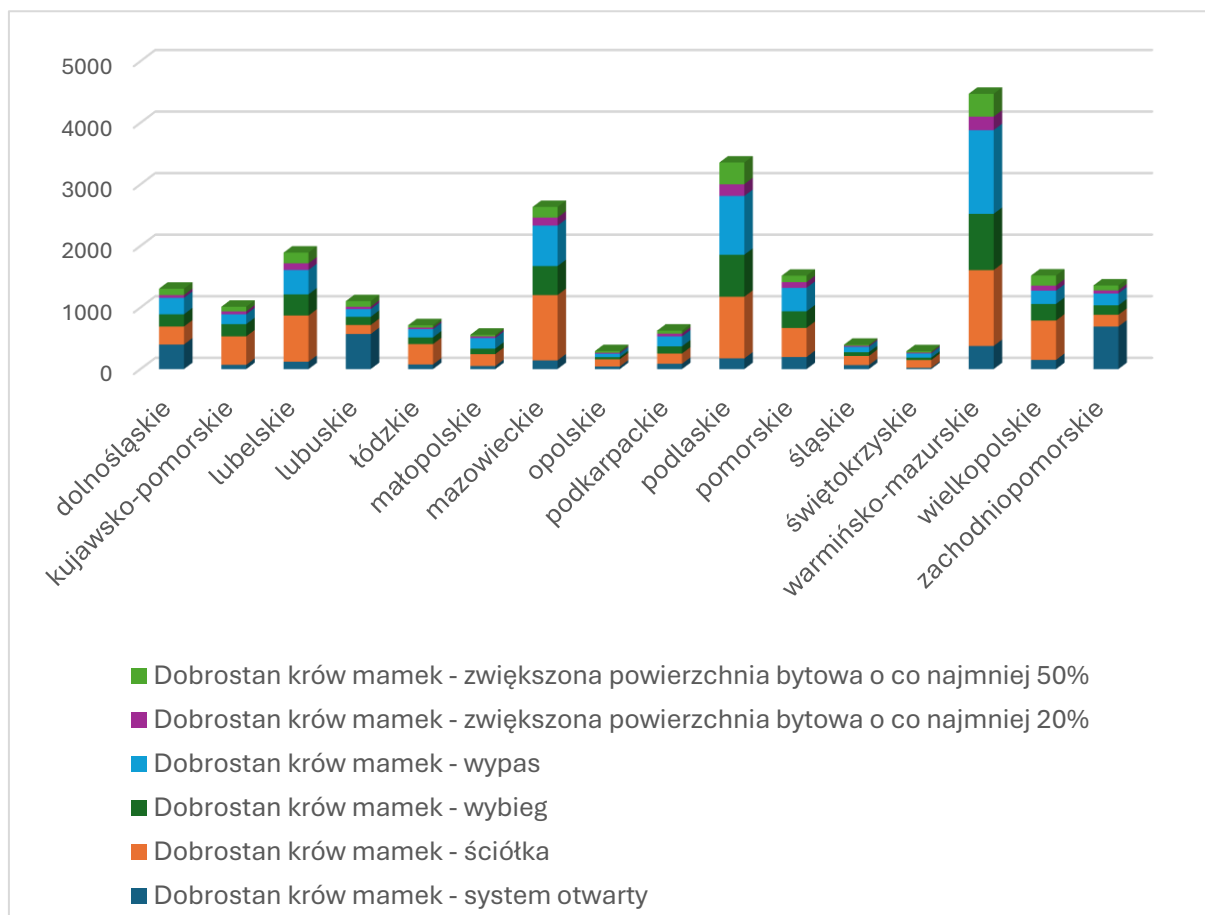
Mapa I.4.6 - 5. Liczba wniosków złożonych w ramach wariantu Dobrostan krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach w skali powiatów

W ramach wariantu Dobrostan krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach są realizowane następujące praktyki podwyższające poziom dobrostanu zwierząt: a) zwiększona co najmniej o 20% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach, b) zwiększona co najmniej o 50% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach, c) utrzymywanie na ściółce, d) zapewnienie wybiegu, e) zapewnienie wypasu.

Ponadto w zakresie Dobrostanu mamek realizowany jest również wariant ich utrzymania w systemie otwartym. Najwięcej wniosków w ramach wariantu dobrostanu krów mamek, utrzymywanych w pomieszczeniach lub budynkach jak i w systemie otwartym złożono w województwach: warmińsko-mazurskim, podlaskim i mazowieckim. Najwięcej wniosków dotyczących płatności do krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym złożono w województwach: zachodniopomorskim, lubuskim i dolnośląskim (tab. I.4.6 – 6).

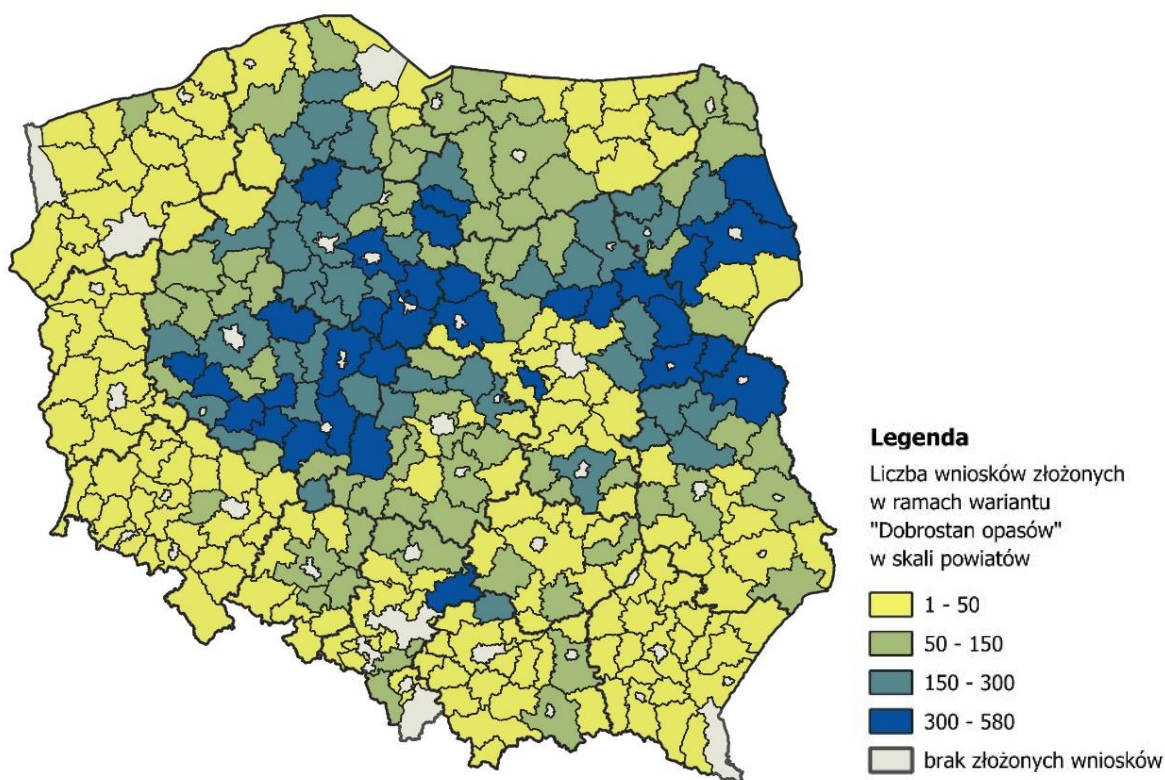
Tabela I.4.6 – 6. Liczba wniosków złożonych w poszczególnych województwach, obejmujących 5 praktyk podwyższających poziom dobrostanu w ramach wariantu Dobrostan krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach oraz wariant Dobrostanu krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym

Województwa	Wariant Dobrostan	Wariant dobrostan krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach w tym praktyka:				
	utrzymanie w systemie otwartym	utrzymanie na ściółce	zapewnienie wybiegu	zapewnienie wypasu	zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20% w pomieszczeniach lub w budynkach	zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50% w pomieszczeniach lub w budynkach
Dolnośląskie	397	288	197	263	42	102
Kujawsko-pomorskie	62	459	198	159	43	76
Lubelskie	112	729	340	384	98	170
Lubuskie	569	134	118	111	29	87
Łódzkie	76	319	105	125	22	38
Małopolskie	50	187	88	151	23	26
Mazowieckie	134	1 024	458	631	117	163
Opolskie	39	112	34	54	16	26
Podkarpackie	83	157	114	152	33	49
Podlaskie	163	979	673	933	168	344
Pomorskie	179	469	267	376	89	103
Śląskie	61	142	59	84	17	15
Świętokrzyskie	19	122	39	64	16	20
Warmińsko-mazurskie	360	1190	879	1309	192	361
Wielkopolskie	143	608	254	201	68	150
Zachodniopomorskie	673	188	151	185	46	78
Polska	3 120	7 107	3 974	5 182	1 019	1 808

Wykres I.4.6 - 5. Liczba wniosków złożonych na terenie poszczególnych województw o przyznanie płatności w ramach wariantu Dobrostan krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach oraz wariantu Dobrostan krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym

W ramach wariantu Dobrostan opasów (mapa I.4.6- 6) największą liczbę wniosków w skali powiatów złożono w powiecie krotoszyńskim (580), gostyńskim (546), konińskim (515), ostrowskim (503) i gnieźnieńskim (470) w województwie wielkopolskim oraz w powiecie białskim (474) w województwie lubelskim, a także w powiatach płockim (444) i łosickim (436) województwa mazowieckiego, powiecie sieradzkim (462) w województwie łódzkim oraz w powiecie radziejowskim (430) w województwie kujawsko-pomorskim. Powyżej 300 wniosków złożono w powiatach: grodziskim, jarocińskim, kaliskim, kolskim, kościańskim w województwie wielkopolskim, powiatach: pułtuskim, sokołowski i wyszkowskim województwa mazowieckiego, powiatach: białostockim, łomżyńskim, sokólskim i wysokomazowieckim w województwie podlaskim, powiatach: brodnickim, lipnowskim, tucholskim i włocławskim województwa kujawsko-pomorskiego, powiecie nowomiejskim województwa warmińsko-mazurskiego oraz w powiecie zawierciańskim w województwie śląskim.

Mapa I.4.6 - 6. Liczba wniosków złożonych w ramach wariantu Dobrostan opasów w skali powiatów

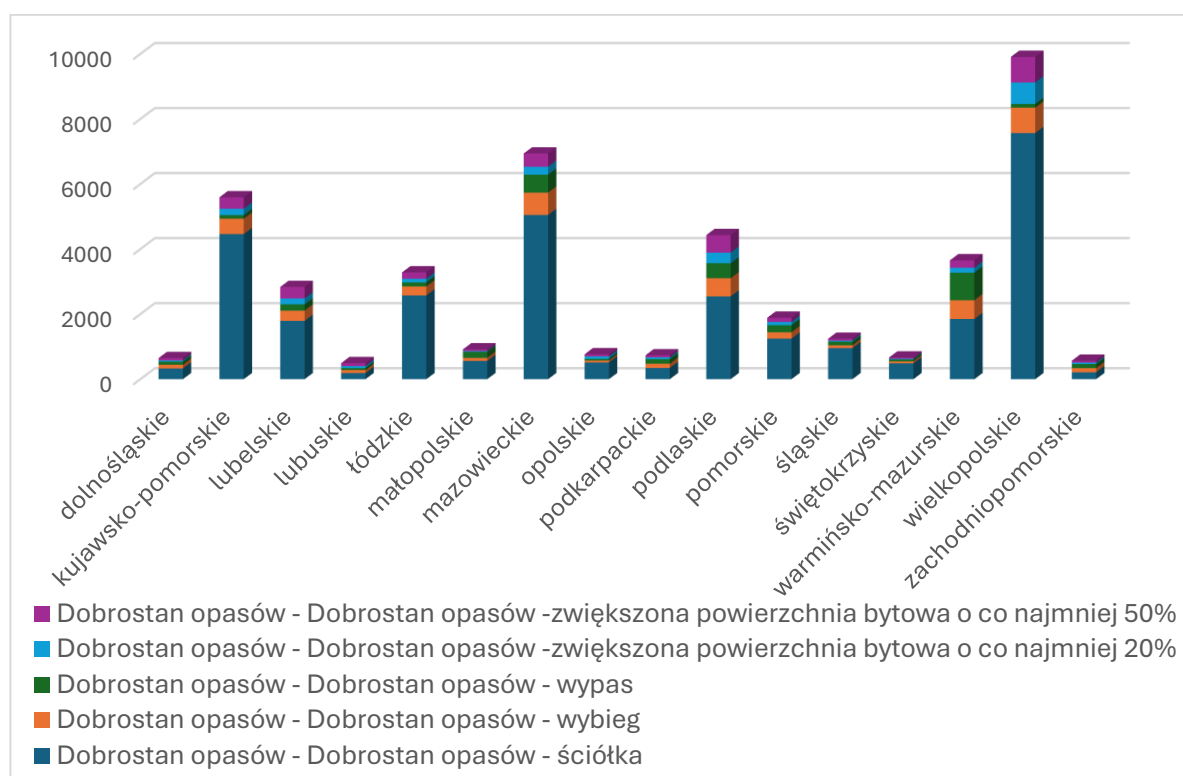
W zakresie wariantu Dobrostan opasów realizowane są następujące praktyki podwyższające poziom dobrostanu tej grupy technologicznej:

- zwiększona co najmniej o 20% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach,
- zwiększona co najmniej o 50% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach,
- utrzymywanie na ściółce,
- zapewnienie wybiegu,
- zapewnienie wypasu.

Najwięcej wniosków w ramach wariantu dobrostanu opasów, obejmującego praktyki podwyższające poziom ich dobrostanu złożono w województwach: wielkopolskim, mazowieckim i kujawsko-pomorskim, najmniej w zachodniopomorskim i lubuskim. W skali kraju największa liczba wniosków obejmująca ten wariant dotyczyła praktyki utrzymania opasów na ściółce 29 930 wniosków. Liczba wniosków dotyczących pozostałych praktyk zamknęła się w przedziale 1 970 – 4 371 wniosków.

Tabela I.4.6 - 7. Liczba wniosków złożonych w poszczególnych województwach w ramach wariantu Dobrostan opasów

Województwa	Utrzymanie na ściółce	Zapewnienie wybiegu	Zapewnienie wypasu	Zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20% w pomieszczeniach lub w budynkach	Zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50% w pomieszczeniach lub w budynkach
Dolnośląskie	320	105	88	34	70
Kujawsko-pomorskie	4 432	459	104	183	338
Lubelskie	1 740	297	170	161	334
Lubuskie	149	70	38	46	71
Łódzkie	2 501	265	118	96	182
Małopolskie	546	90	171	18	49
Mazowieckie	4 913	661	509	184	385
Opolskie	511	58	48	76	59
Podkarpackie	306	116	118	46	57
Podlaskie	2 453	522	431	240	499
Pomorskie	1 208	181	199	93	115
Śląskie	927	80	110	25	51
Świętokrzyskie	472	59	55	23	35
Warmińsko-mazurskie	1 777	550	804	127	212
Wielkopolskie	7 469	735	102	580	732
zachodniopomorskie	206	123	117	38	56
Polska	29 930	4 371	3 182	1 970	3 245

Wykres I.4.6 - 6. Liczba wniosków złożonych na terenie poszczególnych województw o przyznanie płatności w ramach wariantu Dobrostan opasów i jego poszczególnych praktyk

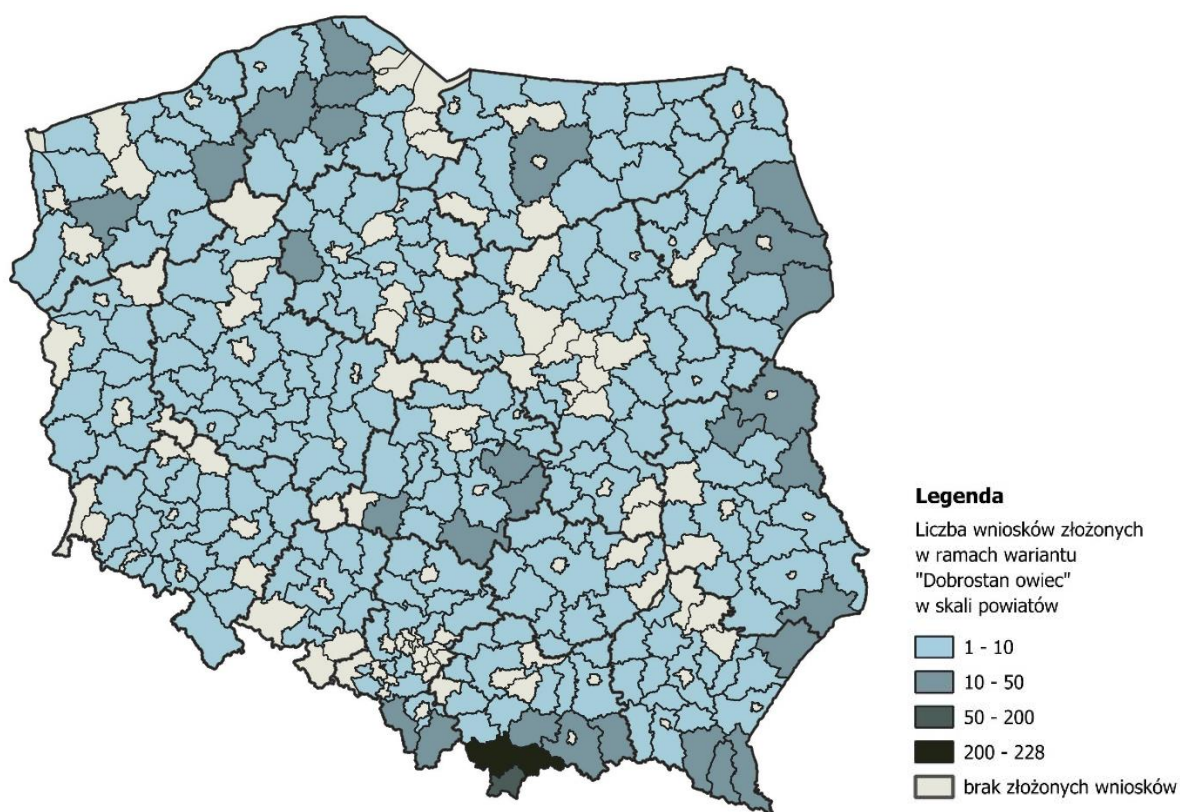
W ramach wariantu Dobrostan owiec złożono w kraju 1 650 wniosków, najwięcej w województwach: małopolskim 530, łódzkim 121 i podkarpackim 119. Na Dobrostan kur niosek złożono łącznie 124 wnioski, największą ich liczbę przedłożono w województwach: mazowieckim 19, pomorskim 19 oraz wielkopolskim 16. W ramach Dobrostanu kurcząt brojlerów złożono w kraju 60 wniosków, najwięcej w województwach: mazowieckim 13 i wielkopolskim 11 (tab. I.4.6-8).

Tabela I.4.6 - 8. Liczba i udział procentowy wniosków złożonych w poszczególnych województwach, obejmujących warianty: Dobrostan owiec, Dobrostan kur niosek, Dobrostan kurcząt brojlerów w ramach ekoschematu Dobrostan zwierząt w 2023 roku

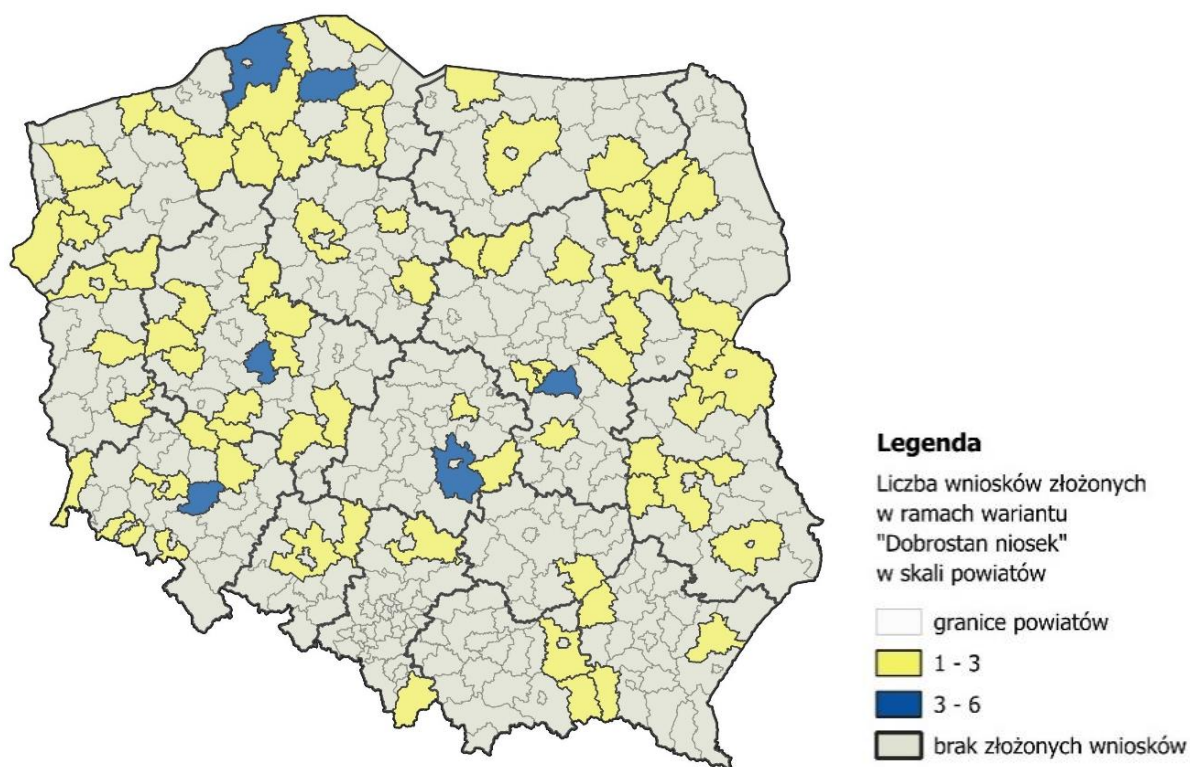
Województwa	Liczba wniosków DZ_OWIE	Liczba wniosków DZ_NIOS	Liczba wniosków DZ_BROJ	Udział wniosków DZ_OWIE (%)	Udział wniosków DZ_NIOS (%)	Udział wniosków DZ_BROJ (%)
Dolnośląskie	78	9	3	4,73	7,27	5,00
Kujawsko-pomorskie	54	3	1	3,27	2,42	1,67
Lubelskie	111	8	7	6,73	6,45	11,67
Lubuskie	30	6	3	1,82	4,84	5,00
Łódzkie	121	11	2	7,33	8,87	3,33
Małopolskie	530	3	2	32,12	2,42	3,33
Mazowieckie	56	19	13	3,39	15,32	21,67
Opolskie	15	3	2	0,91	2,4	3,33
Podkarpackie	119	4	3	7,21	3,23	5,00
Podlaskie	112	7	2	6,79	5,65	3,33
Pomorskie	88	19	5	5,33	15,32	8,33
Śląskie	61	2	0	3,70	1,61	0,00
Świętokrzyskie	36	1	4	2,18	0,81	6,67
Warmińsko-mazurskie	77	4	1	4,67	3,23	1,67
Wielkopolskie	94	16	11	5,70	12,90	18,33
Zachodniopomorskie	68	9	1	4,12	7,26	1,67
Polska	1 650	124	60	100,00	100,00	100,00

Najwięcej wniosków w skali powiatów (mapa I.4.6- 7) w ramach wariantu Dobrostan owiec złożono w powiatach nowotarskim (228) i tatrzańskim (187) w województwie małopolskim.

W ramach wariantu Dobrostan kur niosek największą liczbę wniosków w skali powiatów (mapa I.4.6-8) złożono w powiecie piotrkowskim (6) w województwie łódzkim, w powiatach: kartuskim (5), słupskim (4) województwa pomorskiego, powiecie średzkim (4) w województwie wielkopolskim, a także w powiatach: piaseczyńskim (4), węgrowskim (3) i żuromińskim (3) w województwie mazowieckim.

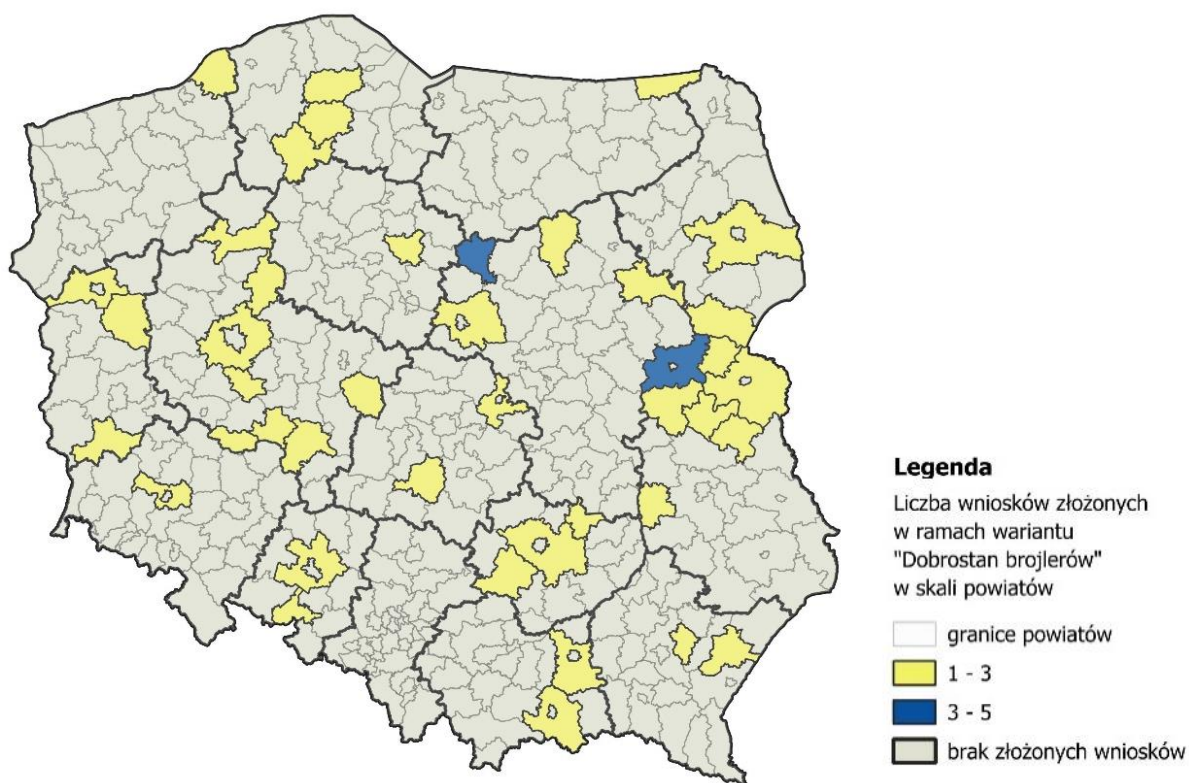

Mapa I.4.6 - 7. Liczba wniosków złożonych w ramach wariantu dobrostan owiec w skali powiatów

Mapa I.4.6 - 8. Liczba wniosków złożona w ramach wariantu Dobrostan kur niosek w skali powiatów

Mapa I.4.6-9 przedstawia liczbę wniosków złożonych w poszczególnych powiatach w ramach wariantu dobrostan kurcząt brojlerów. Największą liczbę wniosków dla tego wariantu złożono w powiatach: żuromińskim (5) i siedleckim (4) w województwie mazowieckim oraz w powiecie kartuskim (3) w województwie pomorskim.

Mapa I.4.6 - 9. Liczba wniosków złożonych w ramach wariantu Dobrostan kurcząt brojlerów w skali powiatów

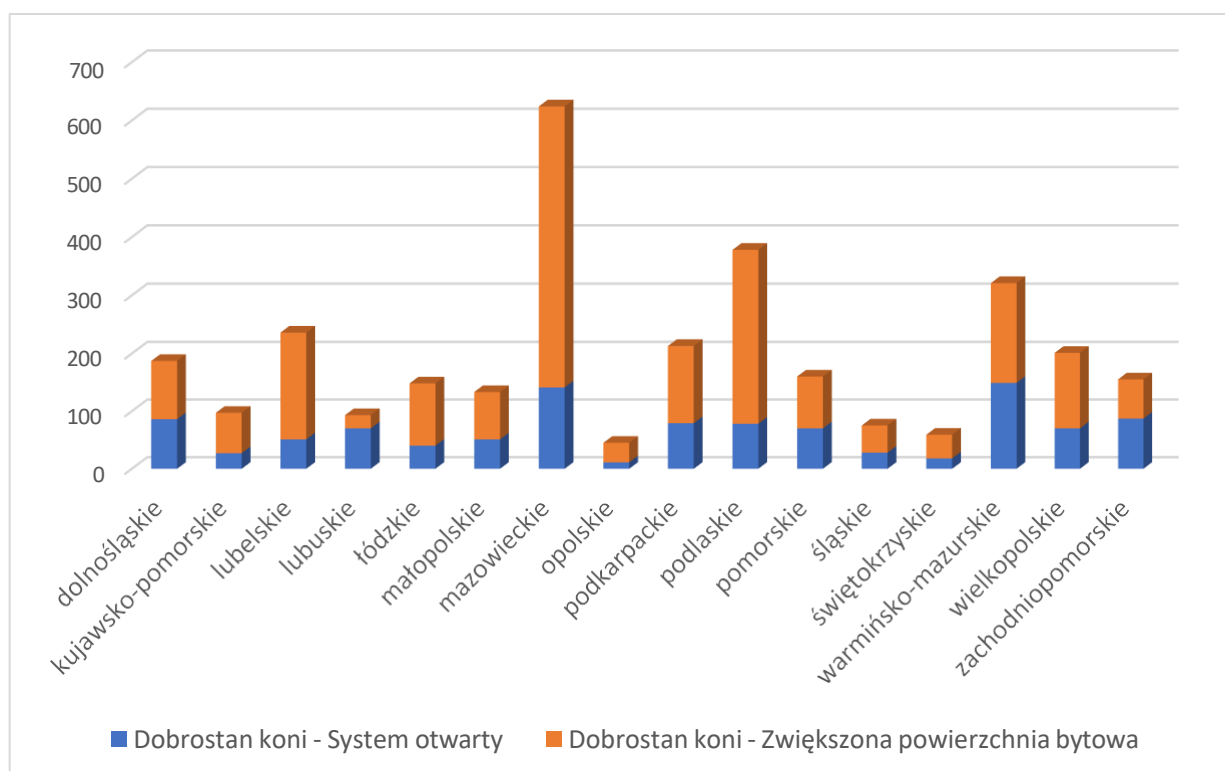
Tabela I.4.6 - 9. Liczba i udział procentowy wniosków złożonych w poszczególnych województwach, obejmujących warianty: Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem do produkcji mięsa, Dobrostan koni utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach, Dobrostan koni utrzymywanych w systemie otwartym w ramach ekoschematu Dobrostan zwierząt w 2023 roku

Województwa	Liczba wniosków DZ_INDY	Liczba wniosków DZPB_KONI	Liczba wniosków DZO_KONI	Liczba wniosków DZ_KOZ	Udział wniosków DZ_INDY (%)	Udział wniosków DZPB_KONI (%)	Udział wniosków DZO_KONI (%)	Udział wniosków DZ_KOZ (%)
dolnośląskie	0	99	90	38	0,00	5,39	10,19	11,56
kujawsko-pomorskie	3	60	23	11	4,55	3,26	2,60	3,34
lubelskie	2	161	36	19	3,03	8,76	4,07	5,78
lubuskie	17	18	66	14	25,76	0,98	7,47	4,26
łódzkie	0	94	29	16	0,00	5,11	3,28	4,86
małopolskie	3	75	48	24	4,55	4,08	5,43	7,29
mazowieckie	5	429	105	44	7,55	23,34	11,88	13,37
opolskie	0	30	5	4	0,00	1,63	0,57	1,22
podkarpackie	2	121	72	31	3,03	6,58	8,14	9,42
podlaskie	3	267	64	19	4,56	14,53	7,24	5,78
pomorskie	2	79	62	24	3,03	4,30	7,01	7,29
śląskie	0	42	24	15	0,00	2,29	2,71	4,56
świętokrzyskie	1	33	17	13	1,52	1,80	1,92	3,95
warmińsko-mazurskie	12	148	109	18	18,18	8,05	12,33	5,47
wielkopolskie	12	119	51	21	18,18	6,47	5,77	6,38
zachodniopomorskie	4	63	83	18	6,06	3,43	9,39	5,47
Polska	66	1 838	884	329	100,00	100,00	100,00	100,00

W ramach wariantu Dobrostan koni utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach oraz wariantu Dobrostan koni utrzymywanych w systemie otwartym największą liczbę wniosków złożono w województwach: mazowieckim, podlaskim i warmińsko-mazurskim, a najmniejszą w opolskim i świętokrzyskim (tab. I.4.6-9, wykres I.4.6-7).

Wariant Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem do produkcji mięsa to 66 wniosków w skali kraju. Największa liczba wniosków została złożona na ten wariant w województwach: lubuskim, warmińsko-mazurskim i wielkopolskim.

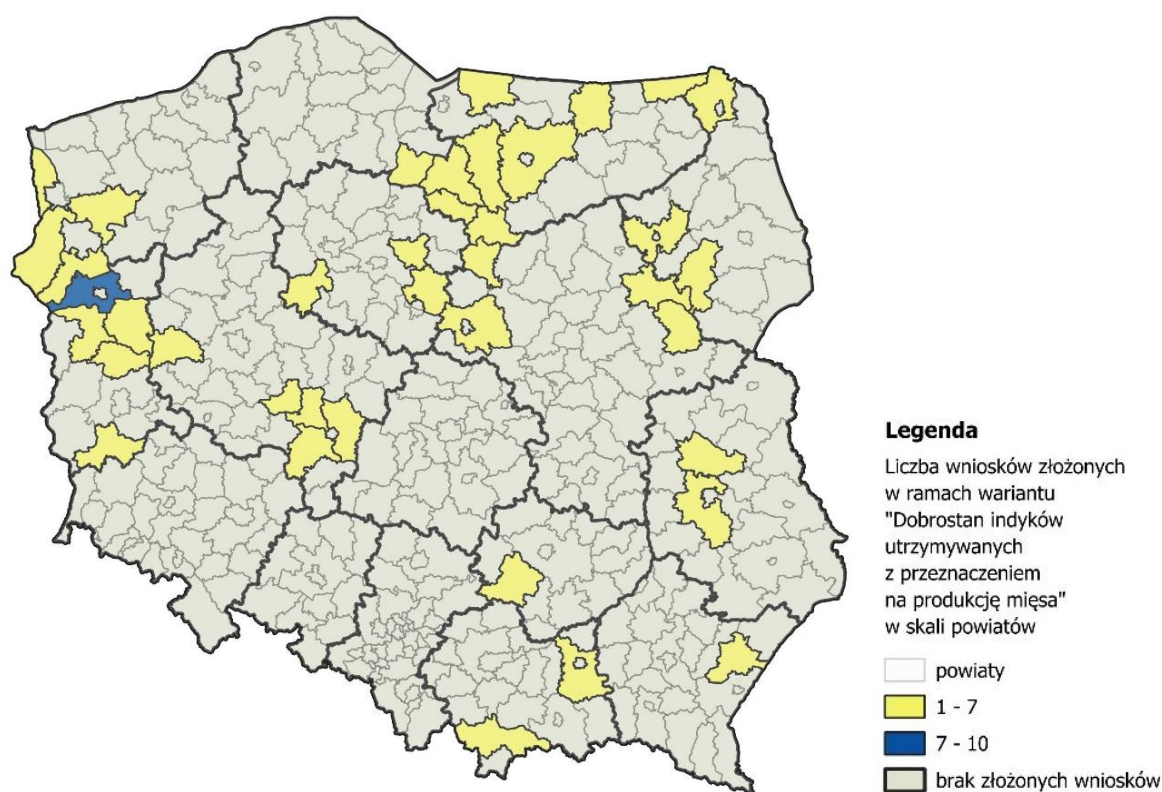
Na wariant Dobrostan kóz złożono 329 wniosków w skali kraju, najwięcej w województwach: mazowieckim, dolnośląskim i podkarpackim.

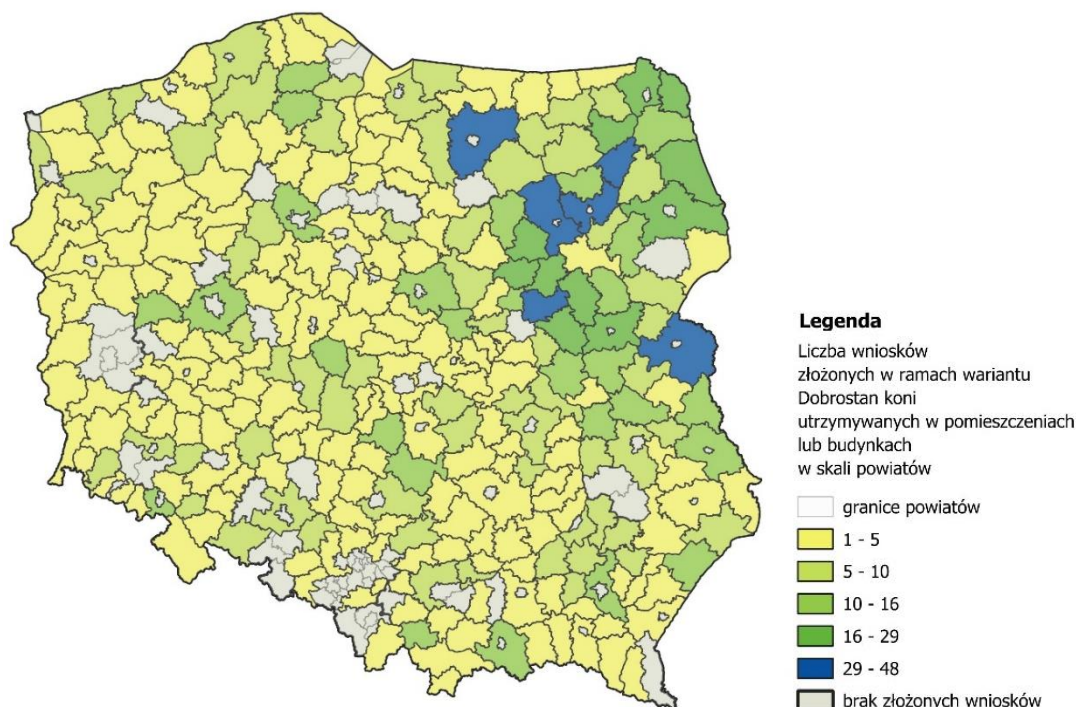
Wykres I.4.6 - 7. Liczba wniosków złożona na terenie poszczególnych województw o przyznanie płatności w ramach wariantu Dobrostan koni utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach oraz wariantu Dobrostan koni utrzymywanych w systemie otwartym

W skali powiatów najwięcej wniosków w ramach Dobrostanu indyków (mapa 10) złożono w powiecie gorzowskim (10) w województwie lubuskim. W ramach Dobrostanu koni utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach najwięcej wniosków złożono w powiecie łomżyńskim (48) w województwie podlaskim oraz w powiecie bialskim (47) województwa lubelskiego, a także w powiatach: ostrowskim (41) i ostrołęckim (35) województwa mazowieckiego (mapa I.4.6 - 11). Liczba wniosków złożona w ramach Dobrostanu koni utrzymywanych w systemie otwartym (mapa I.4.6 - 12) była największa w powiatach:

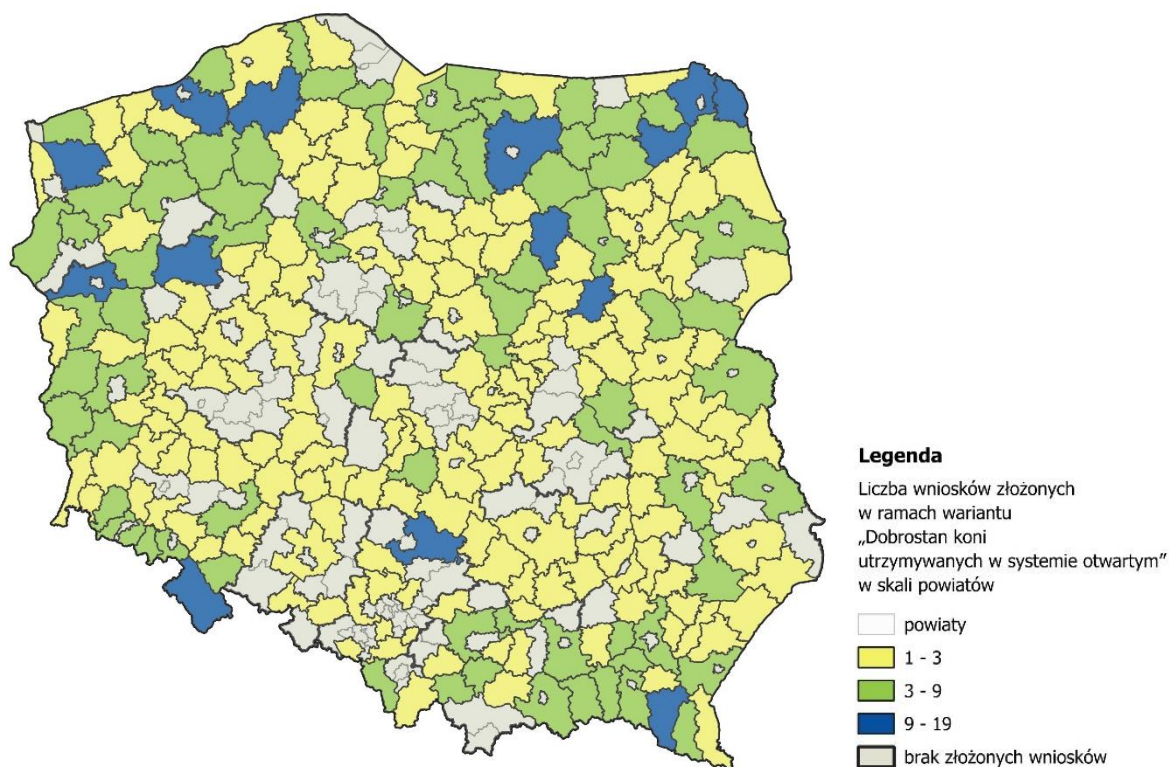
olsztyńskim (17), ełckim (16) w województwie warmińsko-mazurskim. W województwie zachodniopomorskim najwięcej wniosków złożono w powiatach: goleniowskim (11) i koszalińskim (10). W województwie pomorskim w powiatach: bytowskim (19) i gdańskim (8). W województwie dolnośląskim w powiecie kłodzkim (19), a w województwie śląskim w powiecie częstochowskim (10). W województwie lubuskim w powiecie gorzowskim (16). Najwięcej wniosków w województwie mazowieckim złożono w powiatach: przasnyskim (12), wyszkowskim (10) i ostrołęckim (9). W województwie podkarpackim w powiecie sanockim (10) i przemyskim (9) oraz w województwie podlaskim w powiatach: suwalskim (15), sejneńskim (13) i białostockim (6). W ramach dobrostanu kóz (mapa I.4.6 - 13) najwięcej wniosków zostało złożonych w powiecie białostockim (7) w województwie podlaskim oraz olsztyńskim (6) w województwie warmińsko-mazurskim, a także w powiecie nowotarskim (5) w województwie małopolskim, powiecie krośnieńskim (7) w województwie podkarpackim oraz w powiatach: mińskim (6) i siedleckim (5) w województwie mazowieckim.

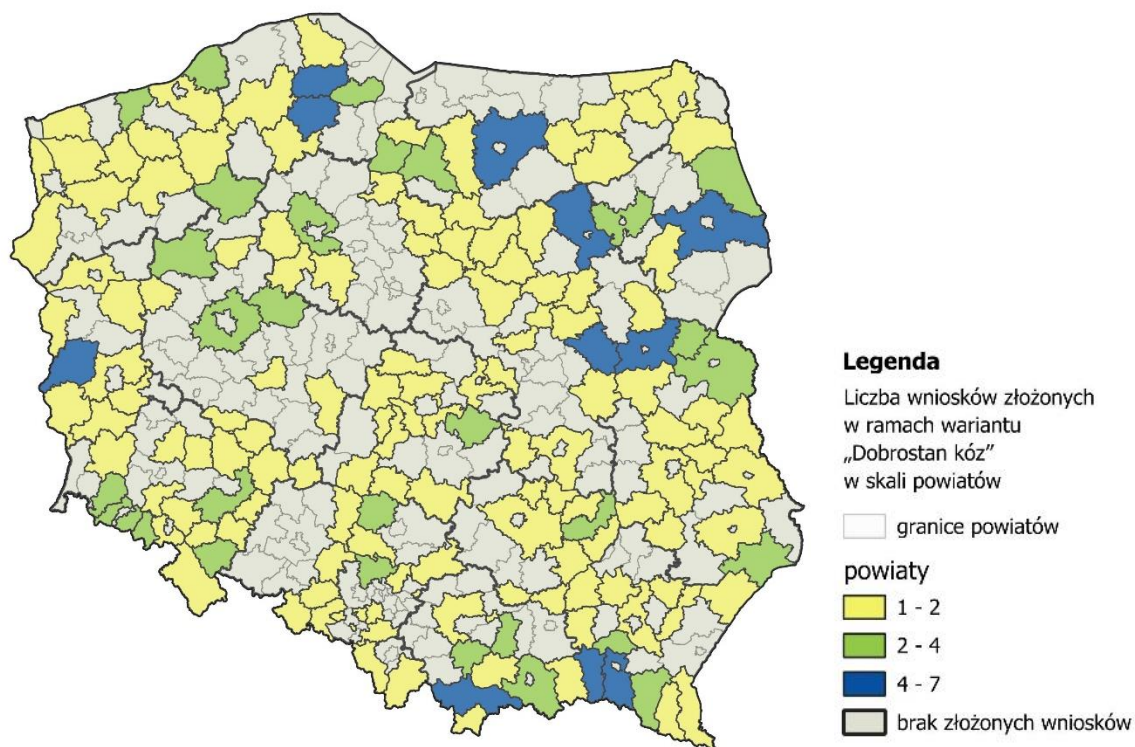
Mapa I.4.6 - 10. Liczba wniosków złożona w ramach Dobrostanu indyków w skali powiatów

Mapa I.4.6 - 11. Liczba wniosków złożona w ramach Dobrostanu koni utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach w skali powiatów

Mapa I.4.6 - 12. Liczba wniosków złożona w ramach Dobrostanu koni utrzymywanych w systemie otwartym w skali powiatów

Mapa I.4.6 - 13. Liczba wniosków złożona w ramach dobrostanu kóz w skali powiatów

Średnia wieku rolników składających w kraju wnioski o przyznanie płatności w ramach ekoschematu Dobrostan zwierząt wyniosła 47,7 lat (tab.I.4.6-12). Rolnicy o płatności w ramach dobrostanu zwierząt są o 2,3 lat młodszy od pracującego użytkownika gospodarstwa rolnego, które średni wiek już kilka lat temu przekroczył 50 lat, a wyniki PSR 2020 pokazały, że proces starzenia się tej grupy osób postępuje. W 2020 r. w stosunku do 2010 r. średni wiek użytkownika gospodarstwa rolnego zwiększył o prawie 3 lata. Proces starzenia się użytkowników gospodarstw rolnych jest zauważalny w każdym z województw.

Tabela I.4.6 - 10. Średnia wieku rolników w poszczególnych województwach, wnioskujących o płatności w ramach ekoschematu Dobrostan zwierząt

Województwa	Średnia wieku rolników
dolnośląskie	47,66
kujawsko-pomorskie	47,07
lubelskie	46,88
lubuskie	46,90
łódzkie	47,50
małopolskie	50,11
mazowieckie	47,96
opolskie	46,90
podkarpackie	50,50
podlaskie	47,04
pomorskie	47,32
śląskie	47,59
świętokrzyskie	48,50
warmińsko-mazurskie	48,76
wielkopolskie	46,13
zachodniopomorskie	47,04
Polska	47,71

Wnioski i rekomendacje

Niniejsza analiza nie obejmuje szeregu danych dotyczących m.in. odsetka populacji zwierząt podlegających danemu wariantowi dobrostanu w województwach, struktury stad tych zwierząt czy profilu gospodarstwa. Jej realizacja pod tym kątem była niemożliwa ze względu na brak danych charakteryzujących liczebność poszczególnych gatunków i grup technologicznych zwierząt czy struktury ich stad. Płatnością dobrostanową objęto trzodę chlewną (lochy i tuczniki), bydło (krowy mleczne i krowy mamki) i owce oraz rozszerzono ją o nowe gatunki/grupy zwierząt – opasy, kozy, konie oraz drób (kury nioski, kurczęta brojlery, indyki z przeznaczeniem do produkcji mięsa). Największą liczbę wniosków w systemie punktowym tego ekoschematu złożono na wariant Dobrostan krów mlecznych oraz Dobrostan opasów, najmniejszą na Dobrostan tuczników i loch. W systemie pakietowym największym zainteresowaniem cieszył się Dobrostan owiec, a najmniejszym Dobrostan kurcząt brojlerów. Największą liczbę wniosków złożono w województwach: mazowieckim, podlaskim, wielkopolskim i kujawsko-pomorskim, w których wielkość i koncentracja produkcji bydła i świń są największe. W PS WPR 2023-2027 zaplanowano, aby w kampanii 2023 r. objąć ekoschematem Dobrostan zwierząt 2 196 644 DJP inwentarza przy całkowitej alokacji finansowej 270 347 499 EUR. Zweryfikowanie celu tego ekoschematu polegającego

m.in. na zapewnieniu zwierzętom podwyższonych standardów dobrostanu poprzez wprowadzenie praktyk hodowlanych, które wykraczają poza odpowiednie obowiązkowe normy behawioralne oraz mających wpływ na odporność i prowadzących do redukcji stosowania leków będzie możliwe po zebraniu i udostępnieniu danych dotyczących m.in. liczebności zwierząt odpowiadającej danemu wariantowi gospodarstwa.

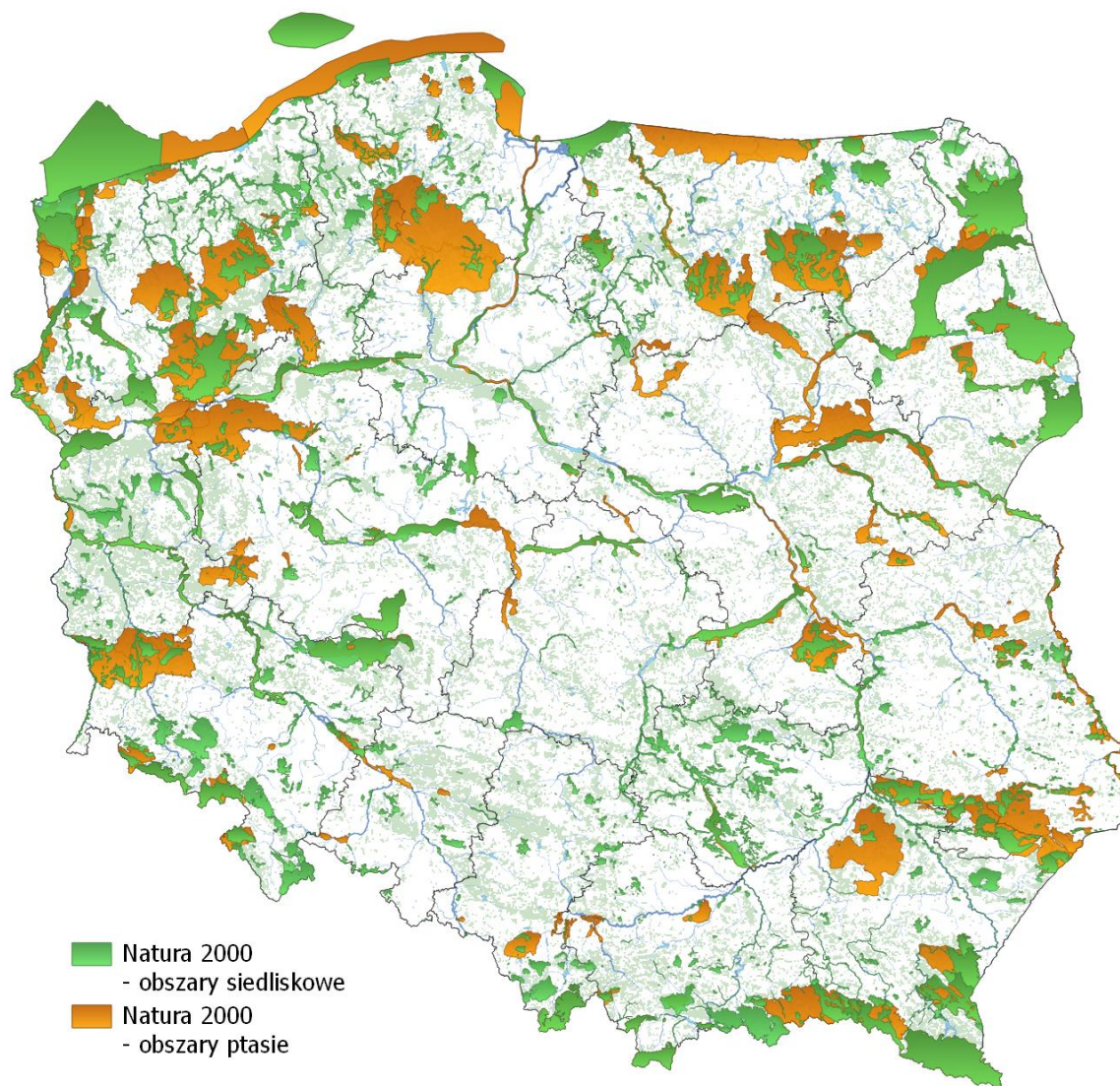
I.8.1. Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000

Strzelczyk Maria, Steinhoff-Wrześniewska Aleksandra, Helis Marek, Grzegorz Orłowski Stopa Wojciech

Celem tej interwencji jest utrzymanie, zapobieganie pogarszaniu lub przywrócenie właściwego stanu ochrony cennych siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk rzadkich gatunków lęgowych ptaków znajdujących się na obszarach Natura 2000 (mapa I.8.1 – 1). Wsparciem objęte są również siedliska marginalne z punktu widzenia działalności rolnej, ale istotne dla zachowania różnorodności biologicznej obszarów wiejskich. W ramach tej interwencji płatności podlegają degresywności w zależności od powierzchni deklarowanej. Mechanizm degresywności stosowany jest w przypadku większych powierzchni deklarowanych do płatności, tj. powyżej 50 ha.

Ochrona cennych siedlisk

Działania ochronne opisane w ramach poszczególnych wariantów w odniesieniu do cennych siedlisk obejmują zróżnicowane środowiska trwałych użytków zielonych na Obszarach Natura 2000 będące szczególnie ważne z punktu widzenia bogactwa gatunkowego (różnorodności biologicznej). Zbiorowiska roślinne objęte wariantami ochronnymi w interwencji I.8.1 to: zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, zalewowe łąki selernicowe i słonorośla, murawy, półnaturalne łąki wilgotne, półnaturalne łąki świeże, torfowiska. Zasady gospodarowania na tych zbiorowiskach mają na celu przywrócenie właściwego stanu takich siedlisk, zapobieganie ich deteoracji poprzez stosowanie odpowiedniej agrotechniki (liczba i terminy wykonywania pokosów, stosowanie tradycyjnych i ekstensywnych sposobów użytkowania)

Mapa I.8.1 – 1. Rozmieszczenie obszarów Natura 2000 w Polsce. Źródło: archiwalne dane GDOŚ z 2023 roku.

8.1.1. Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe

Wariant ten obejmuje ochroną bardzo cenne, a obecnie najsilniej zagrożone siedliska łąkowe. Łąki trzęślicowe występują niemal na całym obszarze Polski, ale w rozproszeniu, najczęściej na niewielkich wyniesieniach pośród bagien lub na ich obrzeżach, na glebach okresowo wilgotnych i przesuszanych na skutek wahań poziomu wód gruntowych. Zmienny poziom wody gruntowej jest cechą charakterystyczną dla tych zbiorowisk – na początku okresu wegetacyjnego poziom wód jest bardzo wysoki i łąki mogą być zalane, a w lecie opada nisko,

często poza zasięg systemu korzeniowego wielu roślin. Zagrożeniem dla omawianego typu łąk jest intensyfikacja użytkowania, pozostawianie skoszonej biomasy na łące oraz zmiany stosunków wodnych, w tym melioracje.

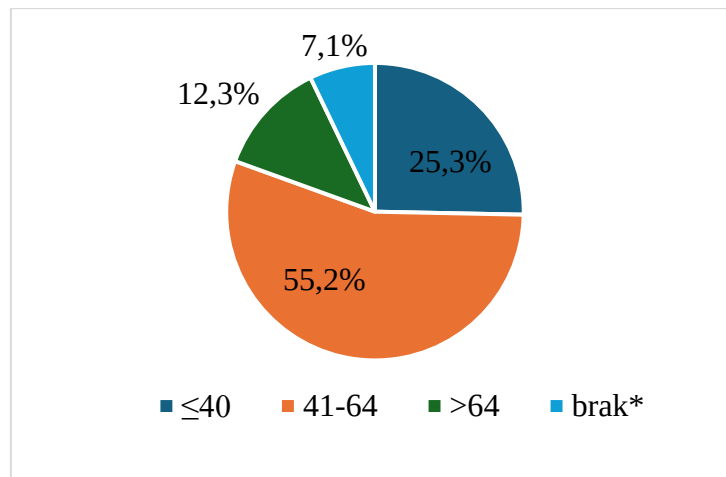
Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe objęte dofinansowaniem w ramach realizacji tego wariantu mogą być użytkowane kośnie, a w uzasadnionych przypadkach kośno-pastwiskowo, nie mogą być użytkowania tylko pastwiskowo.

Tabela 8.1.1-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.1.1)

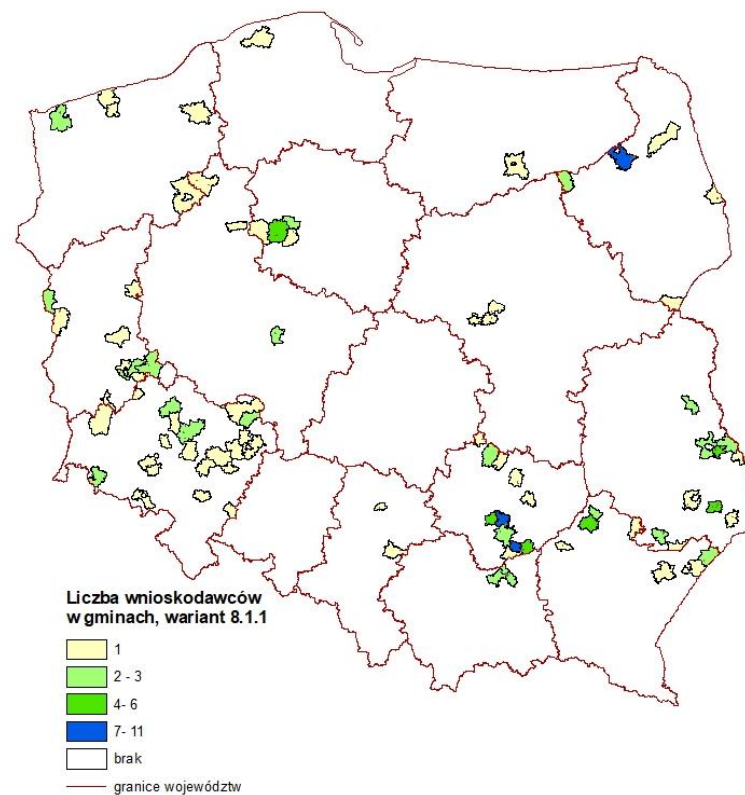
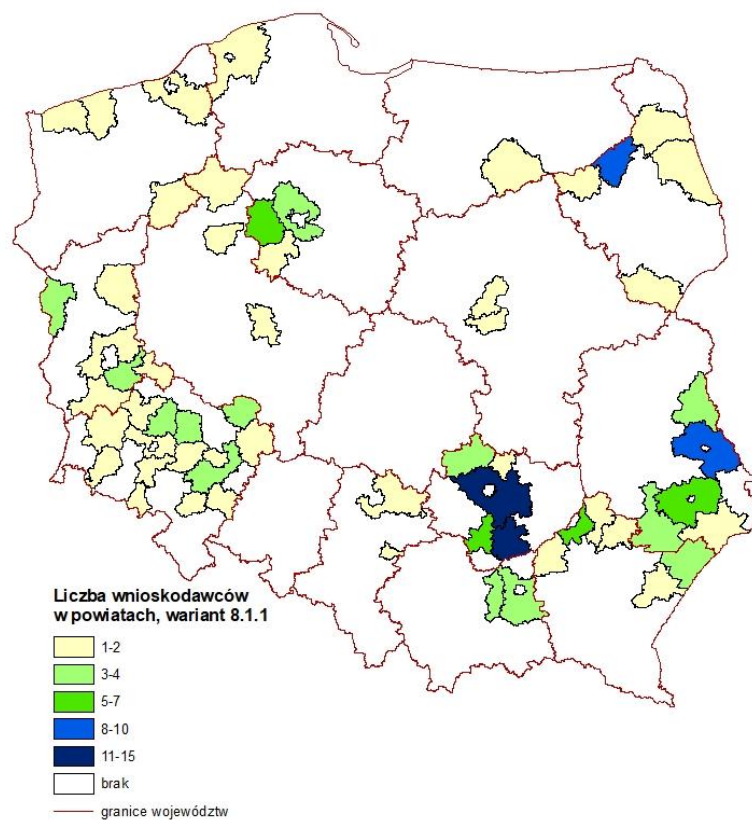
Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	≤40	41–64	>64	brak*	
Dolnośląskie	4	11	3	4	22
Kujawsko-pomorskie	2	7	1	0	10
Lubelskie	7	13	3	2	24
Lubuskie	5	3	2	1	12
Łódzkie	0	0	0	0	0
Małopolskie	2	4	0	0	6
Mazowieckie	0	2	0	0	2
Opolskie	0	0	0	0	0
Podkarpackie	3	10	1	0	14
Podlaskie	5	6	3	0	14
Pomorskie	1	0	0	0	1
Śląskie	1	0	0	1	2
Świętokrzyskie	6	24	5	2	37
Warmińsko-mazurskie	0	1	0	0	1
Wielkopolskie	1	2	1	0	4
Zachodniopomorskie	2	2	0	1	5
Polska	39	85	19	11	154

*w danych ARiMR wnioskodawcy nie wskazali wieku

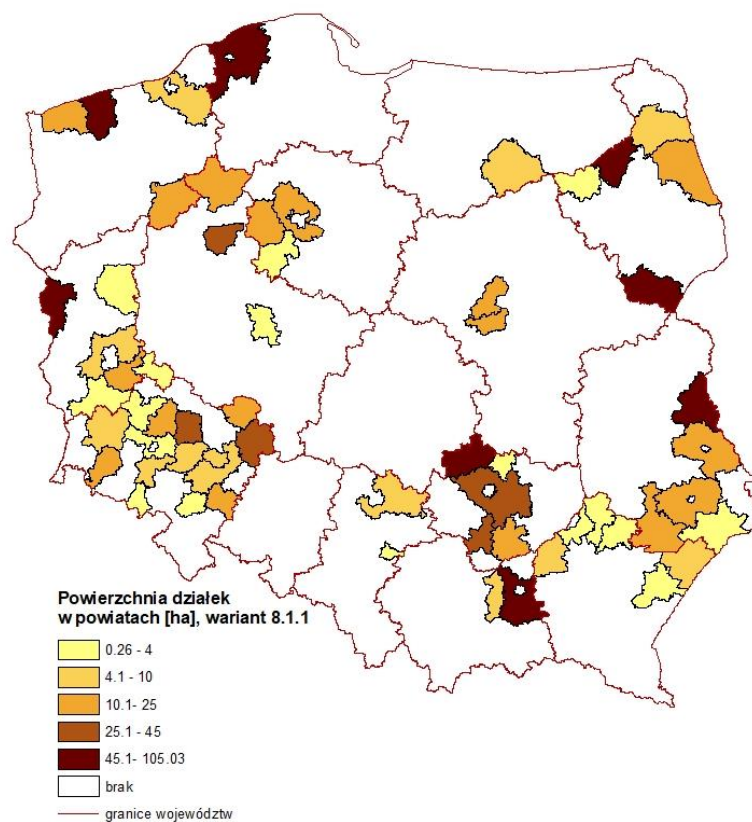
W ramach wariantu wnioski złożyły łącznie 154 podmioty. Najliczniej reprezentowało się województw świętokrzyskie (37), lubelski (24) i dolnośląskie (22). Po jednym wniosku złożono w województwach: pomorskim i warmińsko-mazurskim, zaś w opolskim i łódzkim nie złożono żadnego. Wnioskodawcy w wieku 41–64 lat stanowili największy udział w ogólnej liczbie podmiotów (55,2%). Grupa osób w wieku >64 lat stanowiła ok. 10% i była najslabiej reprezentowana pośród pozostałych grup wiekowych. W 11 wnioskach nie podano wieku wnioskujących (wykres 8.1.1 – 1).

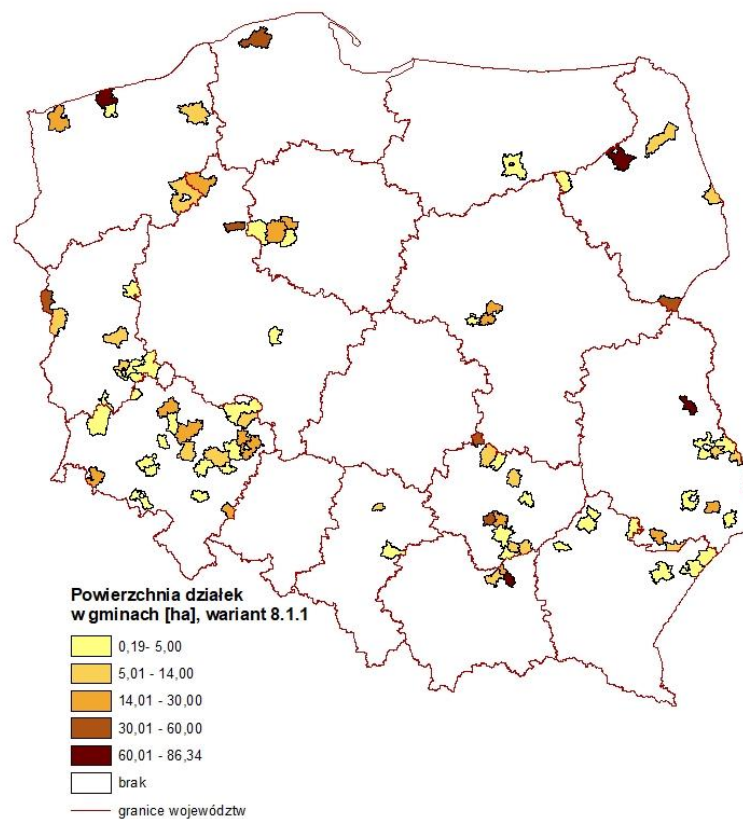
Wykres. 8.1.1-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.1)

Mapa 8.1.1-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.1.1 Mapa 8.1.1-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.1.1

Mapa 8.1.1-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.1.1

Mapa 8.1.1-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.1.1

W ramach tego wariantu zgłoszono 1 136,88 ha powierzchni. Aplikowało 154 wnioskodawców o dopłaty do 491 działek, praktycznie wszystkie (poza 2 w woj. dolnośląskim i 2 w woj. świętokrzyskim) w użytkowaniu kośnym. W dwóch województwach (opolskim i łódzkim) nie zgłoszono działek w ramach dopłat do zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych. Najwięcej wnioskodawców zgłosiło się w województwie lubelskim (62), najwięcej działek wskazano w województwie świętokrzyskim (114), a największa powierzchnia objęta ochroną była w województwie dolnośląskim (165,25 ha). Średnia wielkość działki, w skali kraju wyniosła 2,3 ha, a w ujęciu wojewódzkim wahała się od 0,6 ha (woj. podkarpackie) do 6,9 ha w woj. zachodniopomorskim i wielkopolskim. Relacja liczby wnioskodawców do liczby zgłoszonych działek wskazuje na bardzo dużą rozpiętość od 1,7 w kujawsko-pomorskim do 12 w pomorskim (jeden wnioskujący). Sposób użytkowania zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych w ponad 99% był typu kośnego zarówno w odniesieniu do powierzchni jak i pojedynczych zgłoszonych działek.

Tabela 8.1.1-2. Sposób użytkowania działek pod zobowiązaniem zgłoszonych do dofinansowania (8.1.1)

Województwo	Liczba wnioskodawców	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Sposób użytkowania TUZ – liczba działek			Sposób użytkowania TUZ – powierzchnia ha			Ogółem powierzchnia ha
			kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	
Dolnośląskie	22	50	48	0	2	156,98	0	8,27	165,25
Kujawsko-pomorskie	10	17	17	0	0	45,26	0	0	45,26
Lubelskie	24	62	62	0	0	156,38	0	0	156,38
Lubuskie	12	24	24	0	0	94,02	0	0	94,02
Łódzkie	0	0	0	0	0	0	0	0	
Małopolskie	6	103	103	0	0	113,17	0	0	113,17
Mazowieckie	2	12	12	0	0	37,95	0	0	37,95
Opolskie	0	0	0	0	0	0	0	0	
Podkarpackie	14	27	27	0	0	16,42	0	0	16,42
Podlaskie	14	36	36	0	0	138,79	0	0	138,79
Pomorskie	1	12	12	0	0	45,56	0	0	45,56
Śląskie	2	10	10	0	0	10,96	0	0	10,96
Świętokrzyskie	37	114	112	0	2	161,43	0	1,18	162,61
Warmińsko-mazurskie	1	3	3	0	0	4,30	0	0	4,30
Wielkopolskie	4	7	7	0	0	48,53	0	0	48,53
Zachodniopomorskie	5	14	14	0	0	97,68	0	0	97,68
Polska	154	491	491	0	0	1 136,88	0	9,45	1 136,88

8.1.2. Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla

Wariantem tym objęte są siedliska okresowo zalewane lub zatapiane, do których należą łąki selernicowe oraz słonorośla. Łąki selernicowe zaliczane są do najcenniejszych półnaturalnych zbiorowisk roślinnych w Polsce ze względu na rzadkość występowania. Najczęściej spotykane są w dolinach dużych i średnich rzek, w miejscach okresowo lub regularnie zalewanych, głównie na niżu. Głównym zagrożeniem dla łąk selernicowych jest osuszanie przez przekształcenia dolin rzecznych i związany z tym brak zalewów, kluczowy dla tych siedlisk w okresie wiosennym. Ponadto utrzymanie łąk tego typu jest związane z ekstensywnym użytkowaniem, mniej opłacalnym i przez to rzadziej spotykanym.

Słonorośla występują w zasięgu działania wód słonych i słonawych wód powierzchniowych lub podziemnych, są dość rzadkie i rozproszone na obszarze naszego kraju. W Polsce w strefach zalewanych wodami morskimi w czasie sztormów rozwijają się solniska nadmorskie, inaczej słonawy, czyli słone łąki i szuwary. Natomiast śródlądowe słone łąki, pastwiska i szuwary towarzyszą pokładom soli kamiennej.

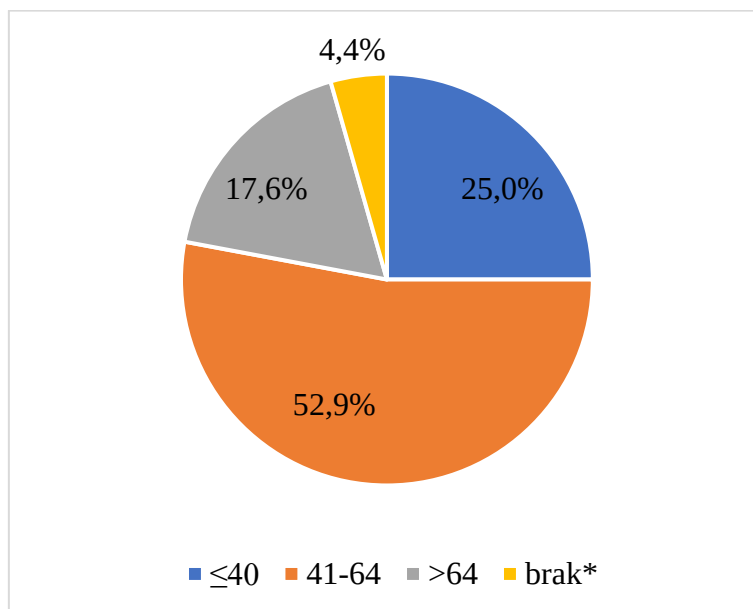
Siedliska objęte dofinansowaniem w ramach tego wariantu mogą być użytkowane kośnie, kośno-pastwiskowo i pastwiskowo.

Tabela 8.1.2-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.1.2)

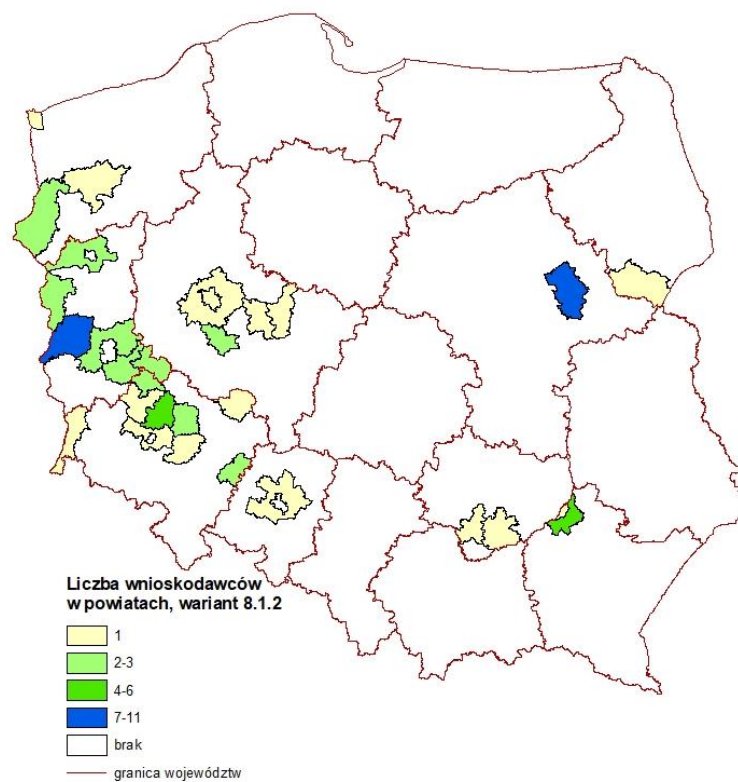
Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	≤40	41–64	>64	brak*	
Dolnośląskie	2	10	3	1	16
Kujawsko-pomorskie	0	0	0	0	0
Lubelskie	0	0	0	0	0
Lubuskie	9	11	1	1	22
Łódzkie	0	0	0	0	0
Małopolskie	0	0	0	0	0
Mazowieckie	2	4	3	0	9
Opolskie	0	1	0	0	1
Podkarpackie	2	2	2	1	7
Podlaskie	0	1	0	0	1
Pomorskie	0	0	0	0	0
Śląskie	0	0	0	0	0
Świętokrzyskie	0	2	0	0	2
Warmińsko-mazurskie	0	0	0	0	0
Wielkopolskie	0	4	2	0	6
Zachodniopomorskie	2	1	1	0	4
Polska	17	36	12	3	68

*w danych ARiMR wnioskodawcy nie wskazali wieku

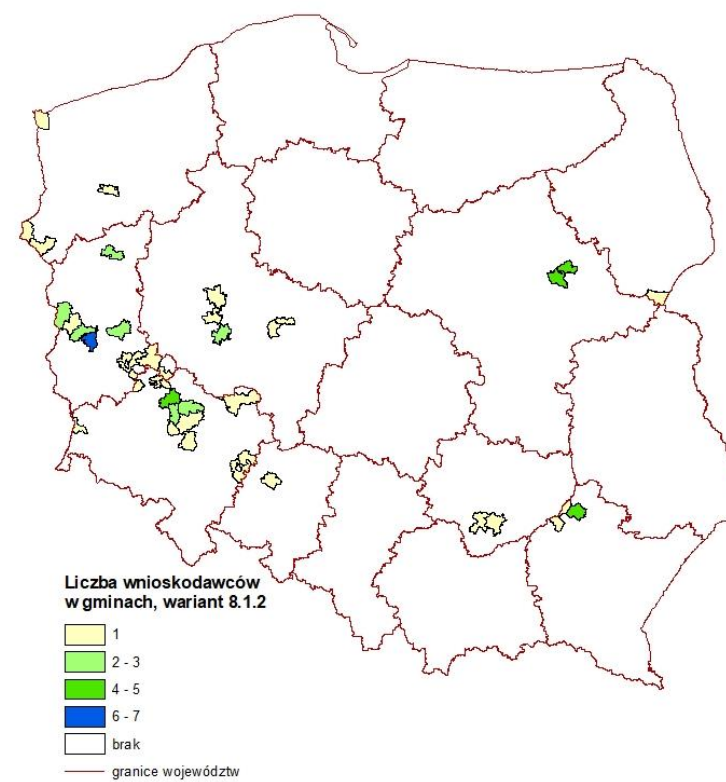
Do tego wariantu zgłosiło się 68 rolników, wśród których najliczniej reprezentowana była grupa wiekowa 41–46 lat (52% wnioskujących). Stosunkowo liczna była także grupa najmłodszych wnioskodawców (17 wnioskujących), a najwięcej wniosków złożono w województwie lubuskim (wykres 8.1.2-1).

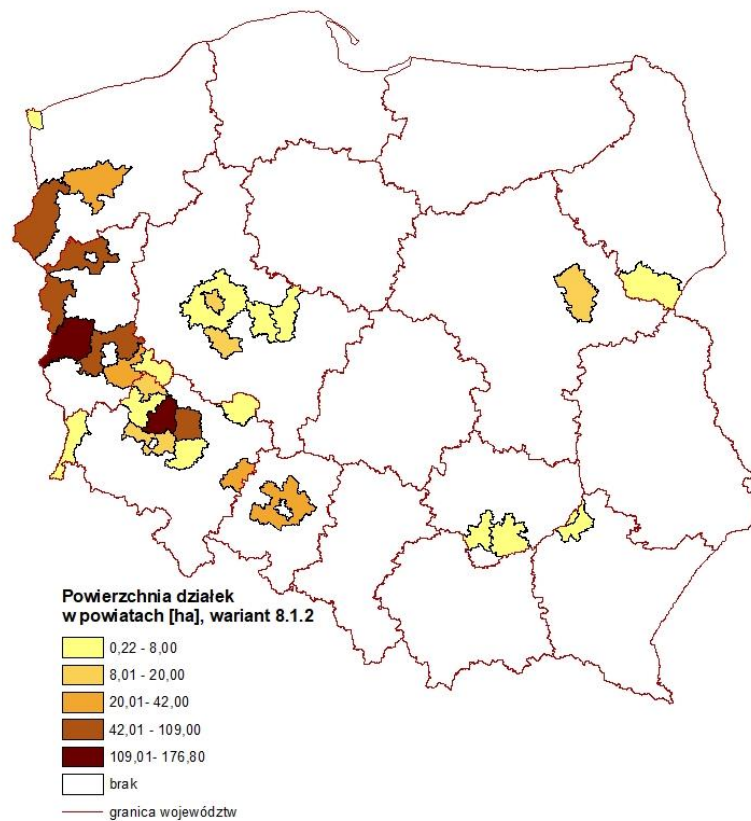
Wykres 8.1.2-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.2)

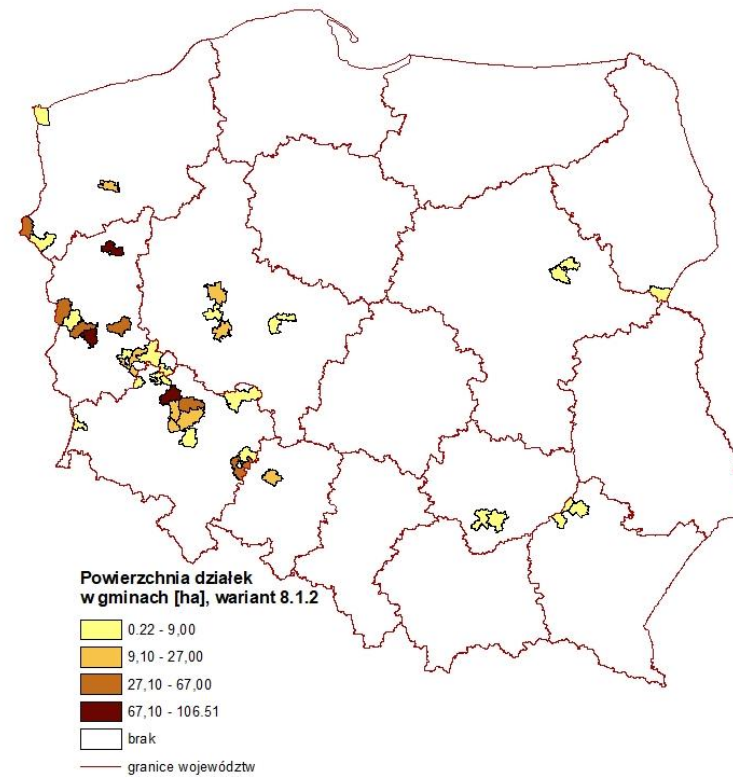
Mapa 8.1.2-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.1.2

Mapa 8.1.2-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.1.2

Mapa 8.1.2-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.1.2

Mapa 8.1.2-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.1.2

Tabela 8.1.2-2. Sposób użytkowania działek pod zobowiązaniem zgłoszonych do dofinansowania (8.1.2)

Województwo	Liczba wnioskodawców	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Sposób użytkowania TUZ – liczba działek			Sposób użytkowania TUZ – powierzchnia ha			Ogółem powierzchnia ha
			kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	
Dolnośląskie	16	43	43	0	0	252,93	0	0	252,93
Kujawsko-pomorskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lubelskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lubuskie	22	71	70	1	0	355,41	39,65	0	395,06
Łódzkie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Małopolskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mazowieckie	9	17	7	0	10	4,53	0	6,55	11,08
Opolskie	1	4	4	0	0	27,29	0	0	27,29
Podkarpackie	7	9	9	0	0	10,75	0	0	10,75
Podlaskie	1	4	4	0	0	1,76	0	0	1,76
Pomorskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Śląskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Świętokrzyskie	2	2	2	0	0	0,63	0	0	0,63
Warmińsko-mazurskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wielkopolskie	6	17	17	0	0	35,85	0	0	35,85
Zachodniopomorskie	4	7	6	1	0	78,54	3,85	0	82,39
Polska	68	174	162	2	10	767,69	43,5	6,55	817,74

Wariant dotyczący ochrony zalewowych łąk selernicowych i słonorośli na obszarach Natura 2000 objęła zasięgiem 817,74 ha, na obszarze 9 województw. Zgłoszono 174 działki z czego 162 w użytkowaniu kośnym, 2 pastwiskowym i 10 kośno-pastwiskowym. Największą liczbę działek zgłoszono w województwie lubuskim co skutkowało największą w skali kraju powierzchnią objętą dofinansowaniem tj. 395,06 ha, co stanowi 48,31% udziału. Razem z drugim co do wielkości liczby wnioskodawców i działek województwem dolnośląskim, łączny udział tych dwóch województw wyniósł 74,39%. Średnia wielkość działki, w ujęciu krajowym wyniosła 4,7 ha, a w ujęciu wojewódzkim wahała się od 0,31 ha (woj. świętokrzyskie) do 11,77 ha (woj. zachodniopomorskie). Jednostkowo największą działkę zgłoszono w woj. lubuskim 82,27 ha, w powiecie gorzowskim, w gminie Santok, a najmniejszą (0,1 ha) w woj. mazowieckim, powiecie węgrowskim w gminie Sadowne. Średnia liczba działek zgłoszonych przez jednego wnioskodawcę w ujęciu krajowym wyniosła 2,6 ha natomiast w ujęciu wojewódzkim wahała się od 1 do 4 (woj. podlaskim i opolskim).

8.1.3. Murawy

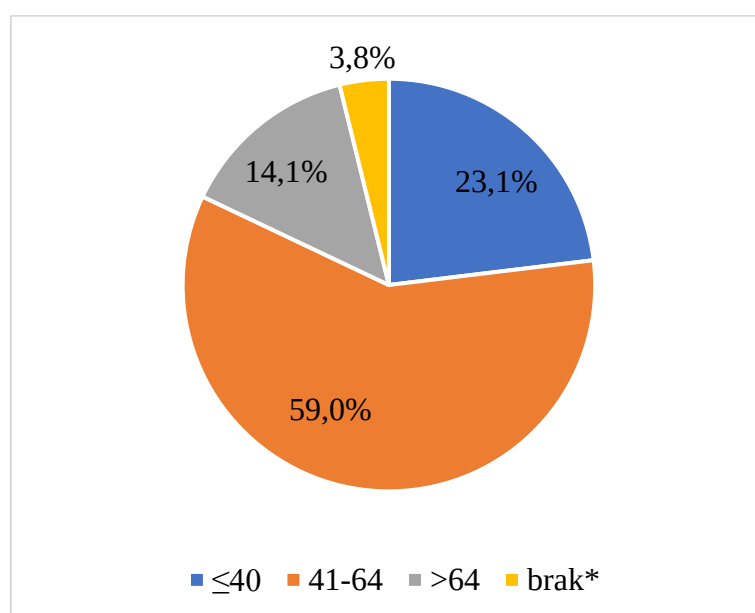
Wariant ten obejmuje ciepłolubne zbiorowiska trawiaste, występujące w miejscach suchych, dobrze nasłonecznionych, często na stromych zboczach, o charakterze muraw lub wrzosowisk, a także zarośla jałowca pospolitego. Są to jedne z najrzadszych i jednocześnie najbogatszych gatunkowo zbiorowisk roślinnych Polski. Zagroženiem dla ich występowania jest brak użytkowania, a w szczególności wypasu, powoduje stosunkowo szybkie przeżyźnienie gleby oraz zarastanie muraw krzewami.

Murawy objęte dofinansowaniem w ramach realizacji tego wariantu należy użytkować pastwiskowo, a w uzasadnionych przypadkach kośne lub kośno-pastwiskowo.

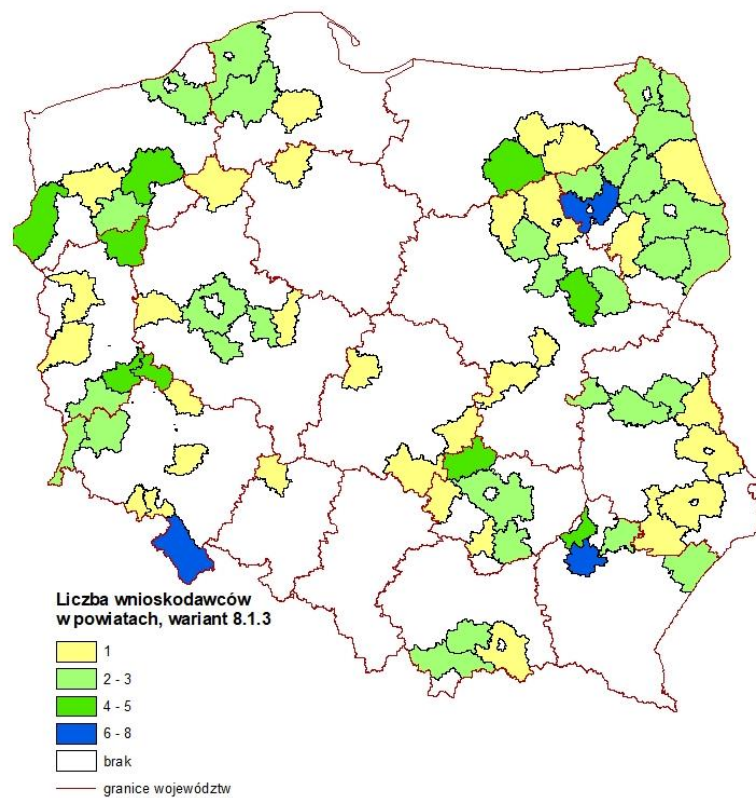
Tabela 8.1.3-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.1.3)

Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	≤40	41–64	>64	brak*	
Dolnośląskie	4	8	1	1	14
Kujawsko-pomorskie	0	1	0	0	1
Lubelskie	2	4	3	1	10
Lubuskie	4	9	3	0	16
Łódzkie	1	2	0	0	3
Małopolskie	0	3	0	1	4
Mazowieckie	1	11	2	1	15
Opolskie	0	1	0	0	1
Podkarpackie	5	6	4	0	15
Podlaskie	9	18	4	0	31
Pomorskie	1	4	0	0	5
Śląskie	0	0	0	0	0
Świętokrzyskie	0	9	2	1	12
Warmińsko-mazurskie	2	2	1	1	6
Wielkopolskie	0	8	1	0	9
Zachodniopomorskie	7	6	1	0	14
Polska	36	92	22	6	156

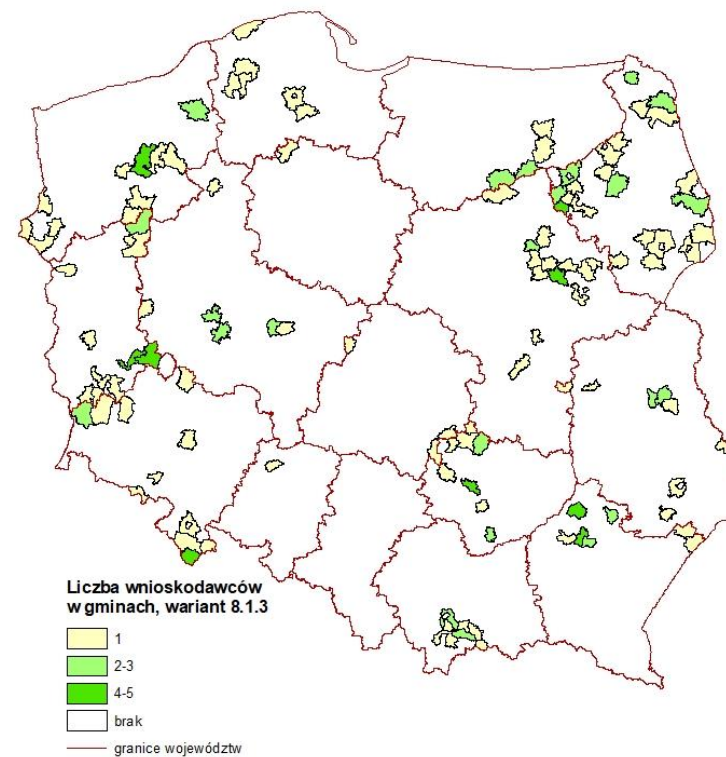
Liczba wnioskodawców, którzy przystąpili do tego wariantu wyniosła 156, z czego w sześciu przypadkach nie można stwierdzić do której kategorii wiekowej przyporządkować tych beneficjentów. Najliczniejszą grupę stanowili wnioskujący między 41 a 64 rokiem życia. Najliczniej aplikowano w województwie podlaskim, a w śląskim nie złożono żadnego wniosku.

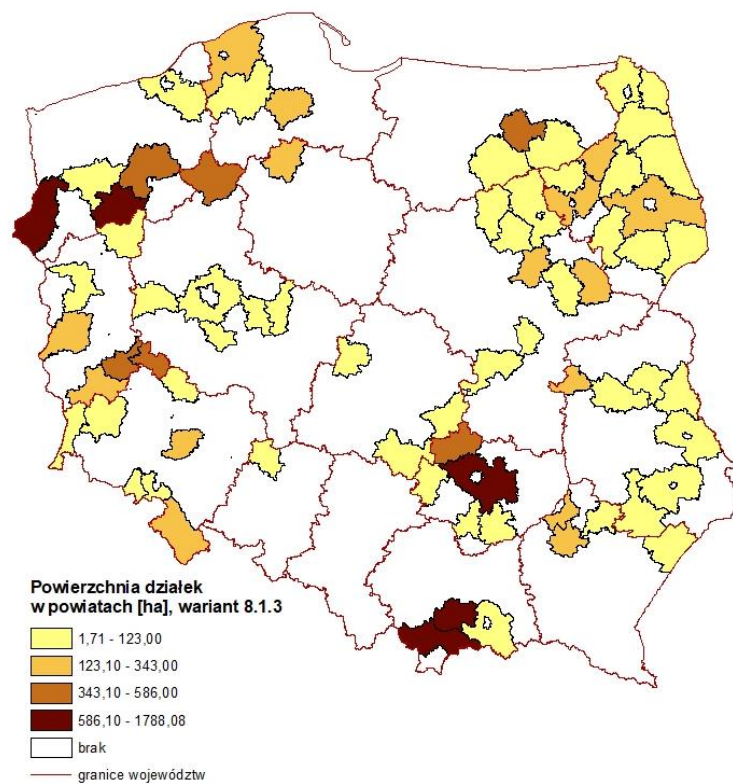
Wykres 8.1.3-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.3)

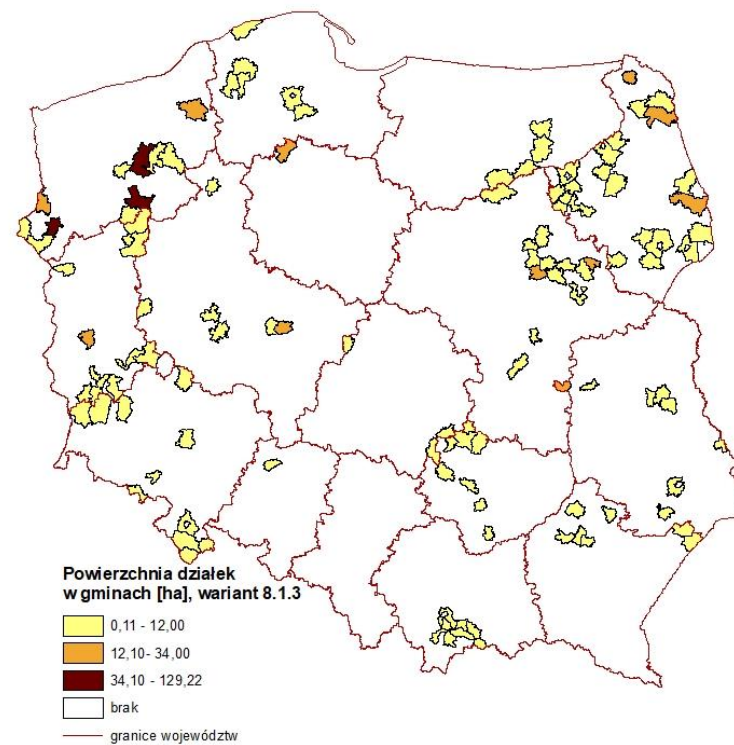
Mapa 8.1.3-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.1.3

Mapa 8.1.3-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.1.3

Mapa 8.1.3-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.1.3

Mapa 8.1.3-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.1.3

Tabela 8.1.3-2 Sposób użytkowania działek pod zobowiązaniem zgłoszonych do dofinansowania (8.1.3)

Województwo	Liczba wnioskodawców	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Sposób użytkowania TUZ – liczba działek			Sposób użytkowania TUZ – powierzchnia ha			Ogółem powierzchnia ha
			kośny	pastwiskowy	kośno- pastwiskowy	kośny	pastwiskowy	kośno- pastwiskowy	
Dolnośląskie	14	23	17	6	0	25,34	11,46	0	59,8
Kujawsko-pomorskie	1	4	4	0	0	23,04	0	0	27,04
Lubelskie	10	13	8	5	0	20,79	39,64	0	73,43
Lubuskie	16	28	27	1	0	58,98	8,44	0	95,42
Łódzkie	3	3	2	0	1	0,25	0	0,38	3,63
Małopolskie	4	38	37	0	1	21,99	0	0,25	60,24
Mazowieckie	15	44	21	20	3	17,79	56,77	1,52	120,08
Opolskie	1	1	1	0	0	1,05	0	0	2,05
Podkarpackie	15	21	20	1	3	23,44	1,21	0	48,65
Podlaskie	31	50	32	15	0	54,70	52,87	16,90	171,47
Pomorskie	5	8	8	0	0	32,65	0	0	40,65
Śląskie	0	26		0	0	0	0	0	0
Świętokrzyskie	12	11	24	2	0	26,63	1,42	0	54,05
Warmińsko- mazurskie	6	13	10	1	0	15,12	5,94	0	32,06
Wielkopolskie	9	29	12	1	0	37,04	21,86	0	71,9
Zachodniopomorskie	14	312	28	1	0	408,86	22,96	0	460,82
Polska	156	26	251	53	8	767,67	222,57	19,05	1 009,29

Zgłoszona powierzchnia muraw zgłoszona wyniosła 1009,29 ha. Największą powierzchnię do objęcia dopłatami, która stanowiła 45,66% ogólnej powierzchni interwencji zgłoszono w województwie zachodniopomorskim. W tym województwie zanotowano również największą średnią wielkość działki (15,8 ha), przy czym zakres wartości w ujęciu wojewódzkim wahał się od 1,21 ha (woj. łódzkie) do 15,88 ha (w zachodniopomorskim) przy średniej wartości krajowej 3,23 ha. Stosunkowo duże średnie wielkości działek (5,08–6,76 ha) stwierdzono również w województwach kujawsko-pomorskim, lubelskim, wielkopolskim i pomorskim. Średnia liczba działek przypadająca na 1 wnioskodawcę, w ujęciu krajowym, wyniosła 2, a w ujęciu wojewódzkim wahała się od 1,3 (woj. lubelskie) do 9,5 (woj. małopolskie). W tym województwie 4 wnioskodawców aplikowało o dopłaty do 38 działek jednak szczegółowa analiza danych ARiMR pokazała, że jeden z beneficjentów w powiecie limanowskim zgłosił 33 działki (stąd tak wysoka średnia), o łącznej powierzchni 18,93 ha. Analiza sposobu użytkowania wskazanych do dopłat muraw wykazała, że 76,1% było użytkowanych kośnie, 22,1% pastwiskowo 1,9% kośno-pastwiskowo.

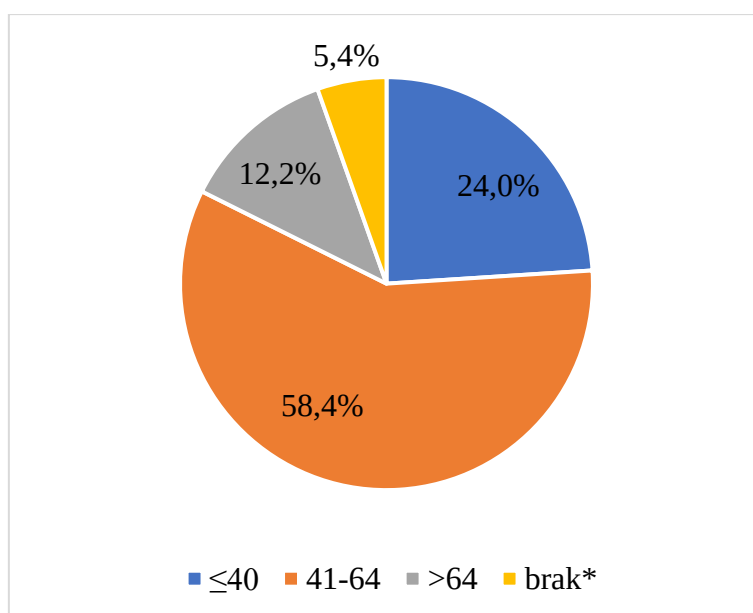
8.1.4. Półnaturalne łąki wilgotne

Wariant ten obejmuje łąki z zagrożonymi i zanikającymi zbiorowiskami roślinnymi o dość dużym udziale okazałych bylin i ziołorośli, będące często ostoją wielu rzadkich roślin łąkowych, a także bagiennych i torfowiskowych. Łąki te występują w miejscach silnie uwilgotnionych, zasilanych przeważnie wodami stagnującymi, a także w pobliżu obszarów objętych zalewami rzecznyymi lub wypływami wód gruntowych. Są rozpowszechnione w całej Polsce na mokradłach, brzegach jezior, obrzeżach dolin rzecznych, przy źródłiskach i wysiękach. Zagrożeniem dla występowania łąk wilgotnych i przyczyną ich ustępowania z krajobrazu rolniczego, jest osuszanie terenów mokrych oraz zaniechanie tradycyjnego ich użytkowania (tj. ekstensywne koszenie, ograniczone nawożenie).

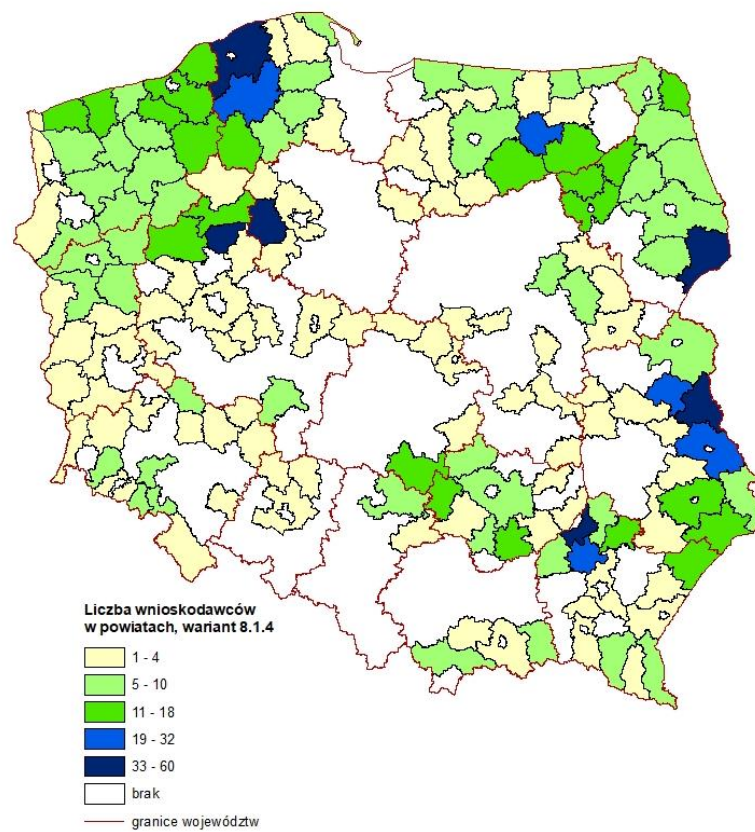
W ramach tego wariantu można użytkować półnaturalne łąki wilgotne kośnie, a w uzasadnionych przypadkach kośno-pastwiskowo, natomiast brak jest możliwości użytkowania wyłącznie pastwiskowego.

Tabela 8.1.4-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.1.4)

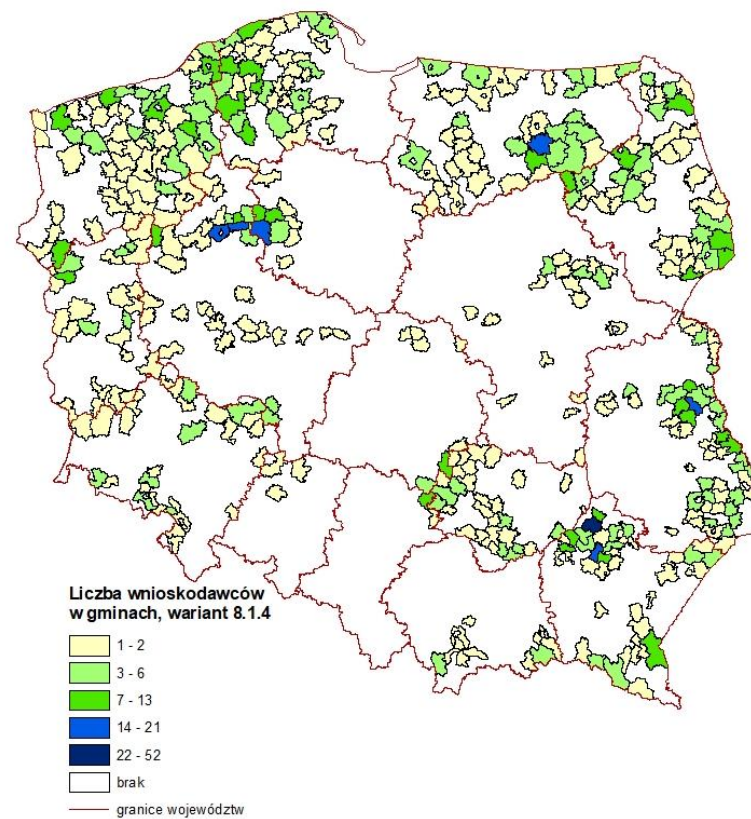
Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	≤40	41–64	>64	brak*	
Dolnośląskie	11	28	7	5	51
Kujawsko-pomorskie	11	27	4	2	44
Lubelskie	37	86	14	4	141
Lubuskie	14	26	6	2	48
Łódzkie	2	11	3	0	16
Małopolskie	1	10	3	2	16
Mazowieckie	8	15	4	1	28
Opolskie	1	1	0	1	3
Podkarpackie	43	91	27	6	167
Podlaskie	24	89	13	5	131
Pomorskie	28	61	15	9	113
Śląskie	4	4	2	1	11
Świętokrzyskie	13	41	3	3	60
Warmińsko-mazurskie	20	63	14	7	104
Wielkopolskie	25	56	8	5	94
Zachodniopomorskie	41	80	21	11	153
Polska	283	689	144	64	1 180

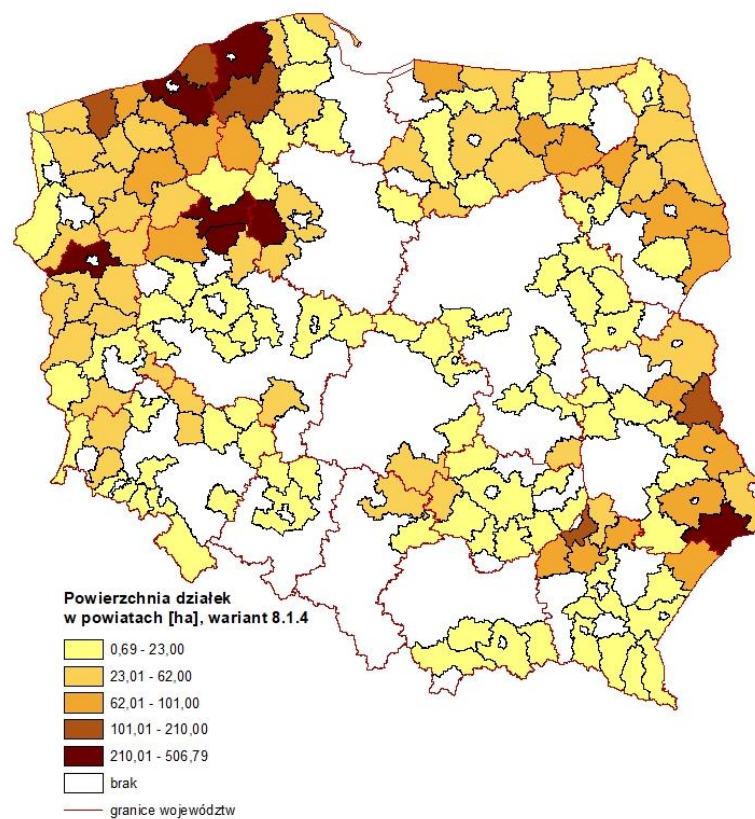
Wykres 8.1.4-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.4)

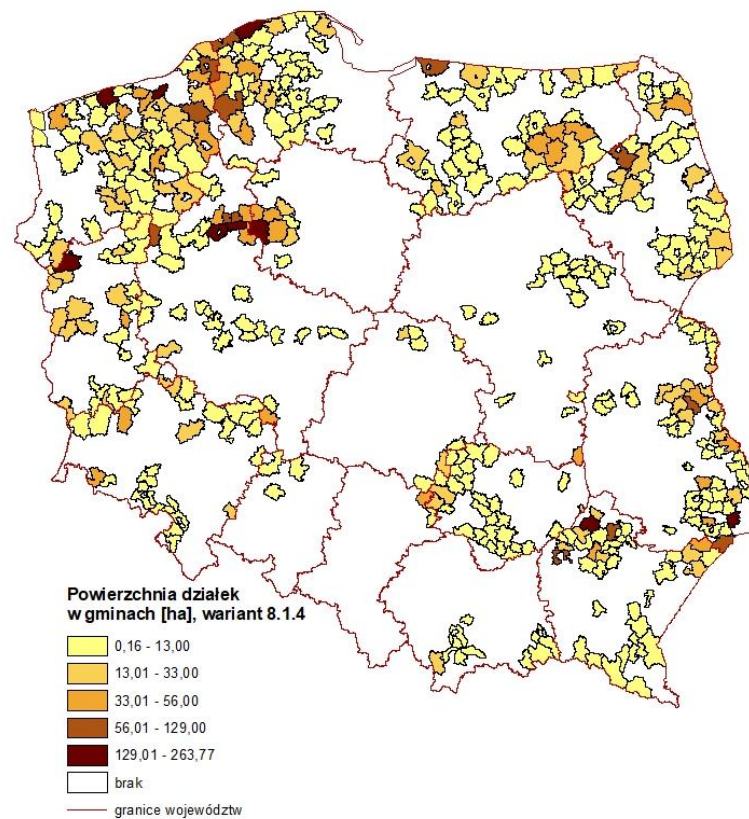
Mapa 8.1.4-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.1.4

Mapa 8.1.4-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.1.4

Mapa 8.1.4-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.1.4

Mapa 8.1.4-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.1.4

Tabela 8.1.4-2. Sposób użytkowania działek zgłoszonych do dofinansowania (8.1.4)

Województwo	Liczba wnioskodawców	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Sposób użytkowania TUZ – liczba działek			Sposób użytkowania TUZ – powierzchnia ha			Ogółem powierzchnia ha
			kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	
Dolnośląskie	51	109	104	0	5	231,60	0	3,28	234,88
Kujawsko-pomorskie	44	117	117	0	0	374,90	0	0	374,90
Lubelskie	141	586	582	0	4	797,84	0	18,32	816,16
Lubuskie	48	136	128	0	8	566,85	0	38,49	605,34
Łódzkie	16	42	41	0	1	53,60	0	1,17	54,77
Małopolskie	16	78	71	0	7	39,72	0	4,05	43,77
Mazowieckie	28	65	65	0	0	114,00	0	0	114,00
Opolskie	3	5	5	0	0	10,40	0	0	10,40
Podkarpackie	167	692	682	0	10	588,73	0	16,62	605,35
Podlaskie	131	413	392	0	21	499,39	0	28,08	527,47
Pomorskie	113	321	296	0	25	644,80	0	133,31	778,11
Śląskie	11	36	36	0	0	35,23	0	0	35,23
Świętokrzyskie	60	158	154	0	4	131,33	0	1,65	132,98
Warmińsko-mazurskie	104	222	211	0	11	523,59	0	29,15	552,74
Wielkopolskie	94	284	283	0	1	1 118,13	0	1,83	1 119,96
Zachodniopomorskie	153	396	370	0	26	1 194,22	0	212,13	1 406,35
Polska	1180	3 660	3 537	0	123	6 924,33	0	488,08	7 412,41

Do wariantu „Półnaturalne łąki wilgotne na obszarach Natura 2000” przystąpiło łącznie 1180 wnioskodawców z całego kraju. Łączna powierzchnia objęta dofinansowaniem wyniosła 7 412,41 ha. Zgłoszono 3 537 działek użytkowanych kośnie, 123 – w użytkowaniu kośno-pastwiskowym, co stanowi odpowiedni: 96,6% i 3,4% łącznej powierzchni tego wariantu. W ujęciu krajowym średnia powierzchnia działki miała 2 ha. W ujęciu wojewódzkim największe działki miało (średnio) województwo opolskie (3,47 ha) a najmniejsze województwo podkarpackie (0,87 ha). Łączna powierzchnia półnaturalnych łąk wilgotnych (na obszarach Natura 2000) została zgłoszona w województwach: zachodniopomorskim i wielkopolskim. Relacja liczby zgłoszonych działek do liczby wnioskodawców wahała się w zależności od województw znacznie (od 1,3 do 4,4) przy średniej krajowej 2,7.

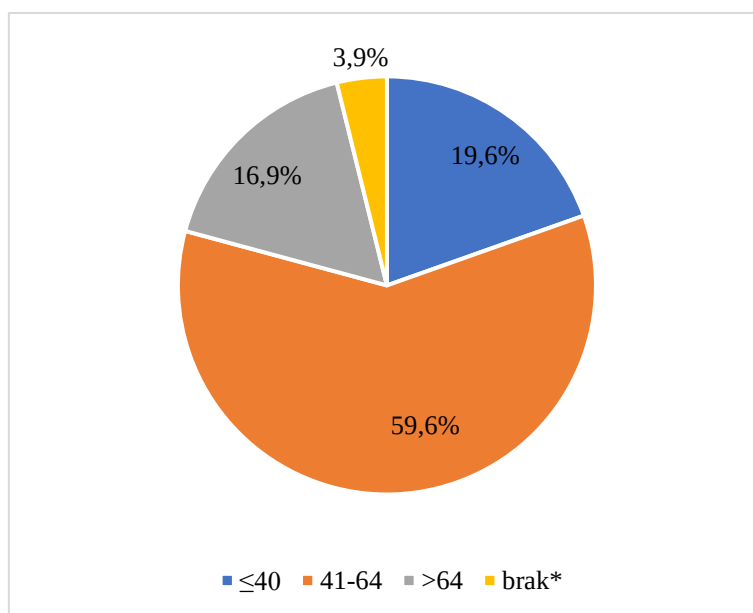
8.1.5. Pólnaturalne łąki świeże

Wariantem tym objęte są łąki świeże. Są to antropogeniczne zbiorowiska użytków zielonych wykształcone na żyznych, niezabagnionych siedliskach mineralnych. Występują w bardzo różnych położeniach, na równinach, zboczach gór i pagórków, a także na obrzeżach dolin rzecznych. Zajmują żyzne gleby brunatne lub mady o odczynie zasadowym lub słabo kwaśnym. Należą one do najlepszych użytków zielonych pod względem gospodarczym. Występują niemal na całym obszarze Polski za wyjątkiem najwyższych partii gór, nie są jednak częste, gdyż ze względu na żyzne podłoże przekształca się je w intensywne użytki lub grunty orne. Zagroženiem dla łąk świeżych jest zarówno intensyfikacja użytkowania, jak i jego ograniczenie, które prowadzą do przekształcania się ich w inne typy użytków zielonych. Brak koszenia sprzyja odkładaniu się obumarłych szczątków roślin, co prowadzi do zubożenia składu gatunkowego, a pozostawianie skoszonego siana sprzyja ekspansji wysokich bylin i eutrofizacji siedliska.

Pólnaturalne łąki świeże objęte dofinansowaniem w ramach realizacji tego wariantu mogą być użytkowane kośnie, kośno-pastwiskowo i pastwiskowo.

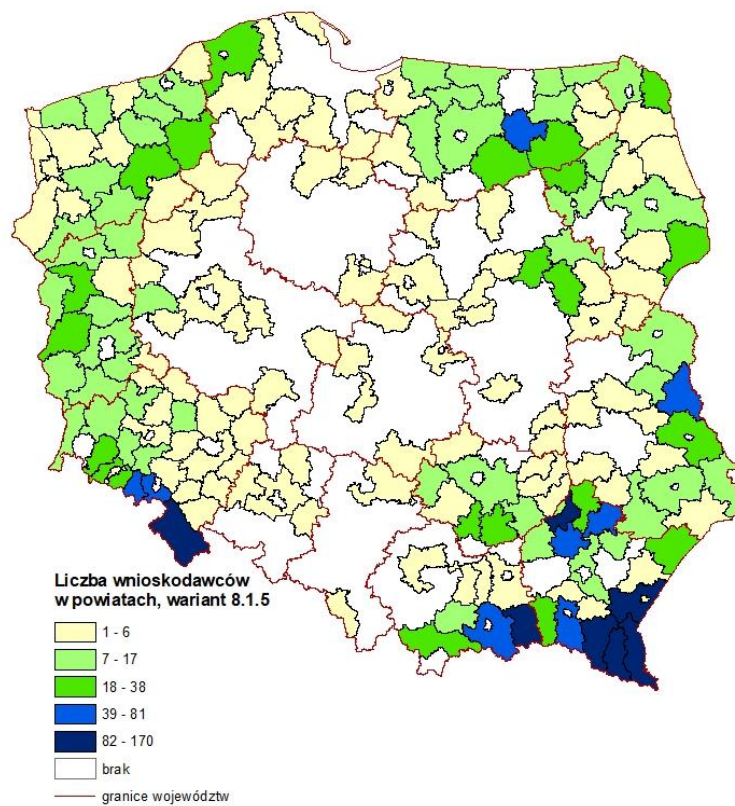
Tabela 8.1.5-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.1.5)

Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	≤40	41–64	>64	brak*	
Dolnośląskie	72	204	79	13	368
Kujawsko-pomorskie	2	3	1	0	6
Lubelskie	40	83	21	4	148
Lubuskie	39	84	18	10	151
Łódzkie	3	9	0	0	12
Małopolskie	47	160	52	7	266
Mazowieckie	18	39	12	1	70
Opolskie	1	3	0	1	5
Podkarpackie	147	559	164	22	892
Podlaskie	26	78	15	4	123
Pomorskie	10	24	5	2	41
Śląskie	2	4	0	0	6
Świętokrzyskie	22	69	7	2	100
Warmińsko-mazurskie	44	136	33	14	227
Wielkopolskie	2	19	2	3	26
Zachodniopomorskie	37	85	34	18	174
Polska	512	1 559	443	101	2 615

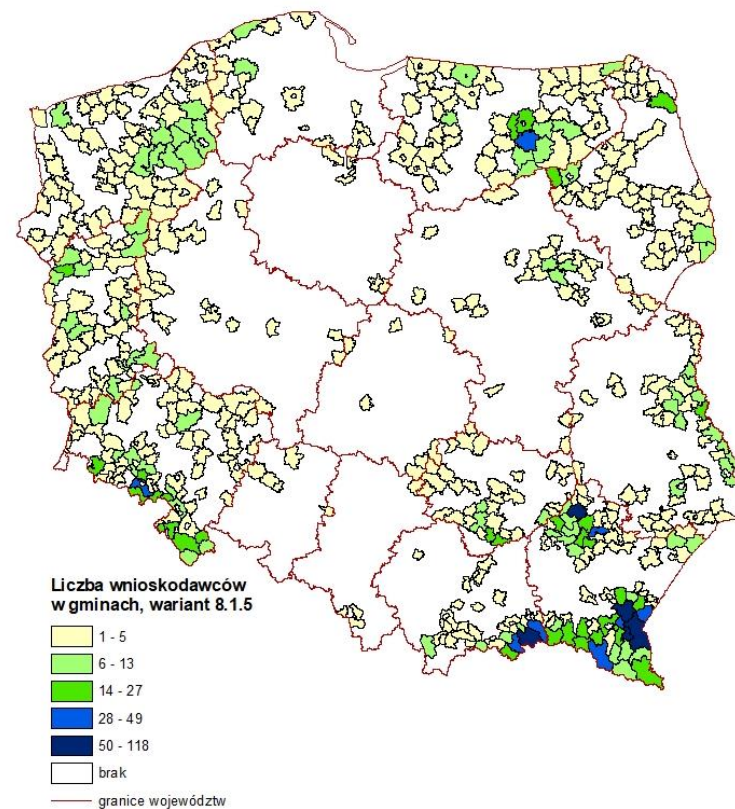

Wykres 8.1.5-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.5)

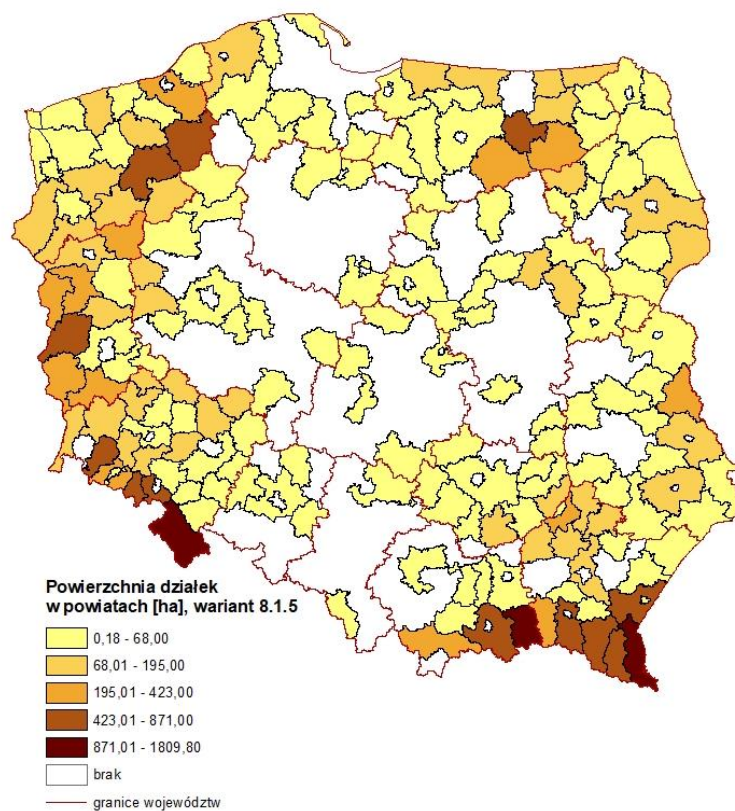
Do wariantu „Półnaturalne łąki świeże” przystąpiło z wnioskiem 2615 podmiotów. Zgodnie z rysunkiem 8.1.5-1 osoby w wieku 41–64 lata stanowiły prawie 60% wszystkich wnioskodawców. W dalszej kolejności byli wnioskodawcy w wieku ≤ 40 lat (19,6%). Z przeglądu otrzymanych baz danych ARiMR trudno wskazać, dlaczego aż w 101 wnioskach wskazano brak wieku wnioskodawcy. Są to być może podmioty inne niż rolnicy indywidualni jednak nie ma możliwości, aby wskazać status tych wnioskodawców. Grupa ta jest dość liczna, bo wynosi 101 wniosków. O dopłaty do tego wariantu najliczniej aplikowali wnioskodawcy z woj. podkarpackiego (około 34,1% wszystkich wniosków), a najmniej zgłoszeń było w województwach: kujawsko-pomorskim, opolskim, śląskim.

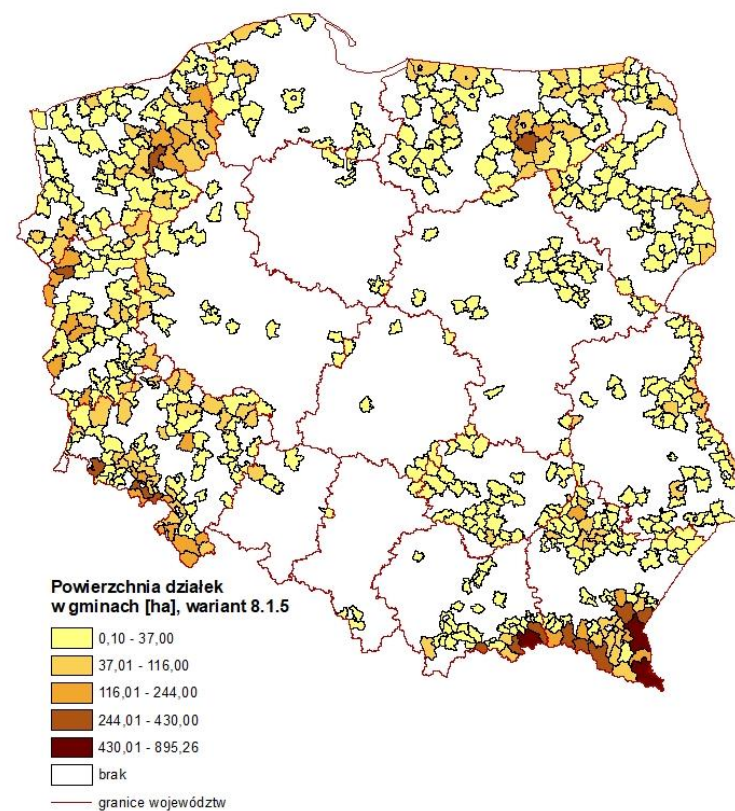
Mapa 8.1.5-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.1.5

Mapa 8.1.5-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.1.5

Mapa 8.1.5-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.1.5

Mapa 8.1.5-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.1.5

Tabela 8.1.5-2. Sposób użytkowania działek zgłoszonych do dofinansowania (8.1.5)

Województwo	Liczba wnioskodawców	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Sposób użytkowania TUZ – liczba działek			Sposób użytkowania TUZ – powierzchnia ha			Ogółem powierzchnia ha
			kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	
Dolnośląskie	368	1 300	983	218	99	3 215,31	875,30	296,15	4 386,76
Kujawsko-pomorskie	6	20	14	0	6	18,04	0	8,98	27,02
Lubelskie	148	467	446	12	9	596,38	64,78	19,76	680,92
Lubuskie	151	491	424	62	5	1 759,58	725,25	89,09	2 573,92
Łódzkie	12	31	28	0	3	42,84	0	4,46	47,30
Małopolskie	266	1 075	563	216	296	974,09	691,76	484,14	2 149,99
Mazowieckie	70	288	244	22	22	245,20	35,43	26,88	307,51
Opolskie	5	22	22	0	0	78,41	0	0	78,41
Podkarpackie	892	3 257	2 779	293	185	4 718,28	791,44	505,51	6 015,23
Podlaskie	123	304	245	36	23	402,27	90,39	27,95	520,61
Pomorskie	41	97	90	3	4	314,04	25,31	12,16	351,51
Śląskie	6	25	18	2	5	15,14	2,89	8,02	26,05
Świętokrzyskie	100	381	356	3	22	403,65	12,35	13,33	429,33
Warmińsko-mazurskie	227	595	448	98	49	1 568,17	288,12	152,07	2 008,36
Wielkopolskie	26	64	61	1	2	280,33	10,61	1,14	292,08
Zachodniopomorskie	174	434	388	34	12	2 299,81	321,56	60,44	2 681,81
Polska	2 615	8 851	7 109	1 000	742	16 931,54	3 935,19	1 710,08	22 576,81

Półnaturalne łąki świeże na obszarach Natura 2000 zostały objęte wsparciem w ramach wariantu na powierzchni 22 576,81 ha. Wnioskowano o dopłaty do 8 851 działek. Najwięcej działek pod tym zobowiązaniem zgłoszono w województwie podkarpackiego (3257), dolnośląskiego (1300) i małopolskiego (1075) łącznej powierzchni 12 551,98 ha co stanowi 55,6% ogólnej powierzchni tego wariantu. Prawie 80% działek półnaturalnych łąk świeżych było w użytkowaniu kośnym, co stanowi 75,5% powierzchni w tym wariancie. Pozostałe sposoby użytkowania (pastwiskowy i kośno-pastwiskowy) miały odpowiednio: 17,4% i 7,6% udziału w powierzchni wariantu. Relacja liczby zgłoszonych do dopłat działek do liczby wnioskodawców wyniosła w skali kraju 3,4, a w ujęciu wojewódzkim wahała się od 2,5 (woj. zachodniopomorskie) do 4,4 (woj. opolskie). Średnia wielkość działki w tym wariancie wyniosła w skali całego kraju 2,55 ha. W ujęciu wojewódzkim średnie powierzchnie działek wahały się od 1,02 (woj. śląskie) do 6,2 ha (woj. zachodniopomorskie).

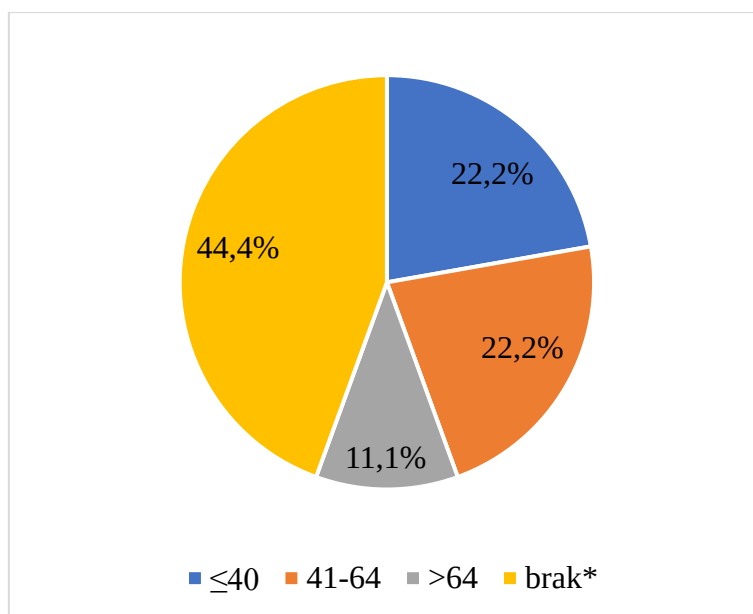
8.1.6. i 8.2.6 Torfowiska - wymogi kluczowe oraz 8.1.6.2 i 8.2.6.2 Torfowiska - wymogi kluczowe i uzupełniające

Analiza wymienionych wariantów (8.1.6.1; 8.2.6.2 oraz 8.1.6.2; 8.2.6.2) została połączona z uwagi na fakt niskiej liczebności wnioskodawców w tych wariantach. Warianty te obejmują kilka typów torfowisk, a także wilgotne wrzosowiska z wrzoścem bagiennym. Siedliska te wykształcają się na terenach podmokłych, w obniżeniach terenu lub w obrębie dolin rzecznych, zasilanymi wodami opadowymi i gruntowymi. Ich cechą istotną jest też trwale wysoko uwilgotnione podłoże, często o odczynie kwaśnym. W Polsce torfowiska występują na niewielkiej powierzchni, zdecydowana większość na północy naszego kraju (w rejonach pojezierzy), a także w dolinach dużych rzek oraz wysoko w górach. Zagrożeniem dla torfowisk, wpływającym na redukcję ich powierzchni, jest zaniechanie użytkowania, w tym ekstensywne koszenie runi, co powoduje ich stopniowe zarastanie, a także ich osuszanie poprzez systemy melioracyjne w celu wydobycia torfu. Torfowiska objęte dofinansowaniem mogą być użytkowane tylko kośnie, brak jest możliwości użytkowania kośno-pastwiskowego lub wyłącznie pastwiskowego. Na części torfowisk realizowane są wyłącznie wymogi kluczowe: podwarianty 1.6.1 (na obszarach Natura 2000) oraz 2.6.1 (poza obszarami Natura 2000), a na innych wymogi kluczowe i uzupełniające: podwarianty 1.6.2 oraz 2.6.2. O konieczności zastosowania wymogu decyduje ekspert przyrodniczy. Wszystkie podwarianty zostały omówione razem.

Tabela 8.1.6-1. Grupy wiekowe wnioskodawców, powierzchnie zgłoszone, w ujęciu woj. (8.1.6)

Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Ogółem powierzchnia ha
	≤40	41–64	>64	brak*			
Dolnośląskie	0	0	0	0	0	0	0
Kujawsko-pomorskie	0	0	0	0	0	0	0
Lubelskie	1	2	0	0	3	7	8,89
Lubuskie	0	0	0	0	0	0	0
Łódzkie	0	0	0	0	0	0	0
Małopolskie	0	0	0	0	0	0	0
Mazowieckie	0	0	0	0	0	0	0
Opolskie	0	0	0	0	0	0	0
Podkarpackie	0	0	0	0	0	0	0
Podlaskie	0	0	0	0	0	0	0
Pomorskie	1	0	0	3	4	14	10,31
Śląskie	0	0	0	0	0	0	0
Świętokrzyskie	0	0	0	0	0	0	0
Warmińsko-mazurskie	0	0	0	0	0	0	0
Wielkopolskie	0	0	1	1	2	5	3,29
Zachodniopomorskie	0	0	0	0	0	0	0
Polska	2	2	1	4	9	26	22,49

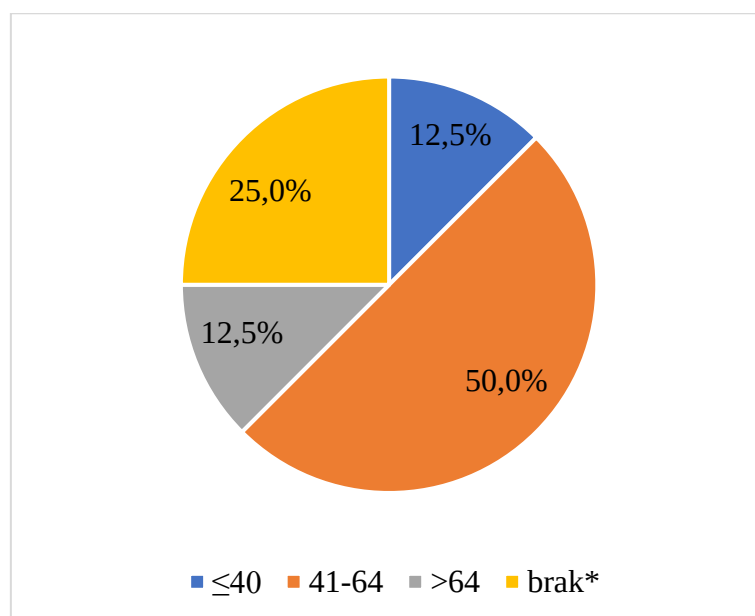
*w danych ARiMR wnioskodawcy nie wskazali wieku

Wykres 8.1.6-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.6)

Tabela 8.2.6-2. Grupy wiekowe wnioskodawców, powierzchnie zgłoszone, w ujęciu wojewódzkim (8.2.6)

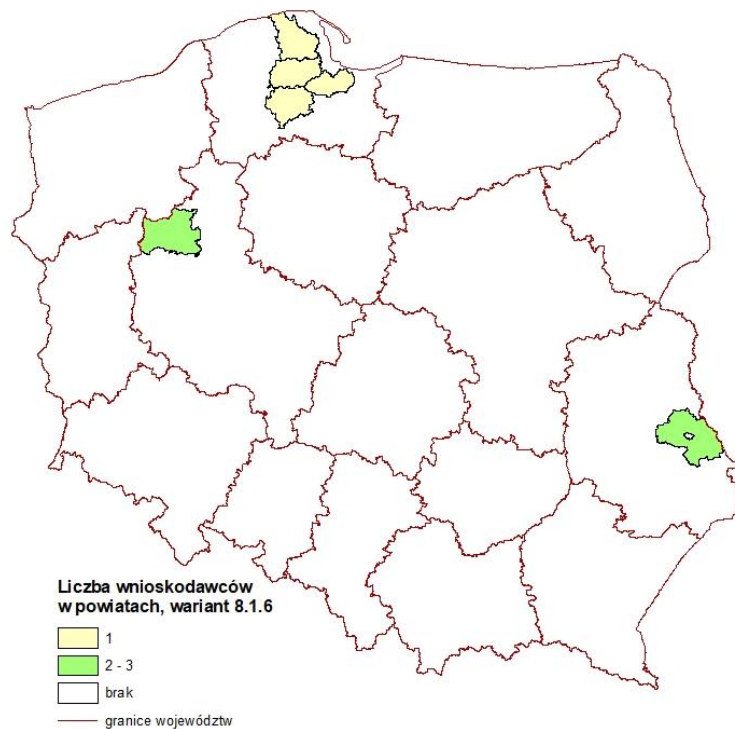
Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Ogółem powierzchnia ha
	≤40	41–64	>64	brak*			
Dolnośląskie	0	0	0	0	0	0	0
Kujawsko-pomorskie	0	0	0	0	0	0	0
Lubelskie	0	1	0	0	1	8	4,22
Lubuskie	0	1	0	0	0	0	0
Łódzkie	0	0	0	0	0	0	0
Małopolskie	0	0	0	0	0	0	0
Mazowieckie	0	0	0	0	0	0	0
Opolskie	0	0	0	0	0	0	0
Podkarpackie	0	0	0	0	0	0	0
Podlaskie	1	0	0	0	1	1	0,24
Pomorskie	0	2	1	2	5	74	57,57
Śląskie	0	0	0	0	0	0	0
Świętokrzyskie	0	0	0	0	0	0	0
Warmińsko-mazurskie	0	1	0	0	1	2	6,34
Wielkopolskie	0	0	0	0	0	0	0
Zachodniopomorskie	0	0	0	0	0	0	0
Polska	1	4	1	2	8	85	68,37

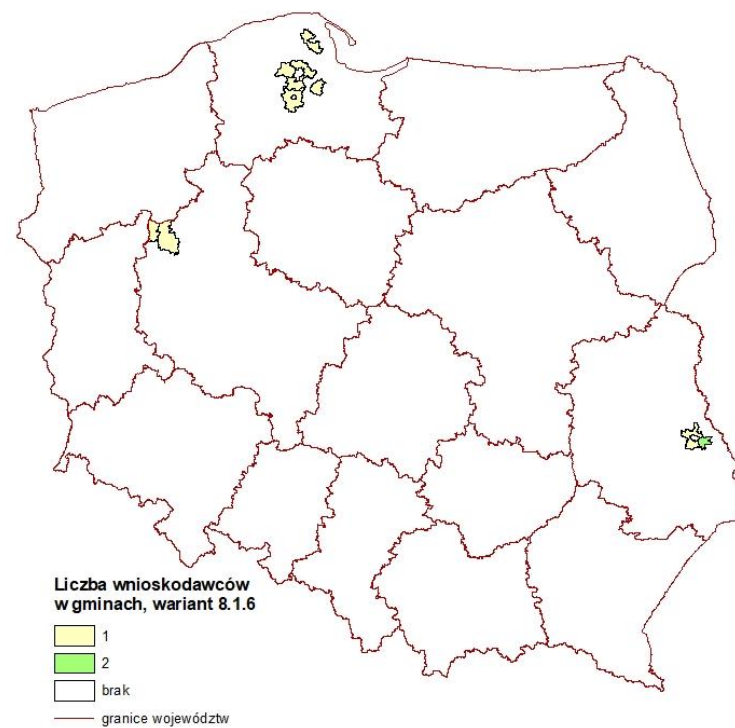
Wykres 8.2.6-1 Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.6)

W przypadku wariantu „Torfowiska – wymogi KLUCZOWE” na obszarach Natura 2000 liczba złożonych wniosków była niewielka i wynosiła 9 dla całej Polski. Jedynie w trzech województwach złożono wnioski: lubelskim, pomorskim, wielkopolskim. W pozostałych

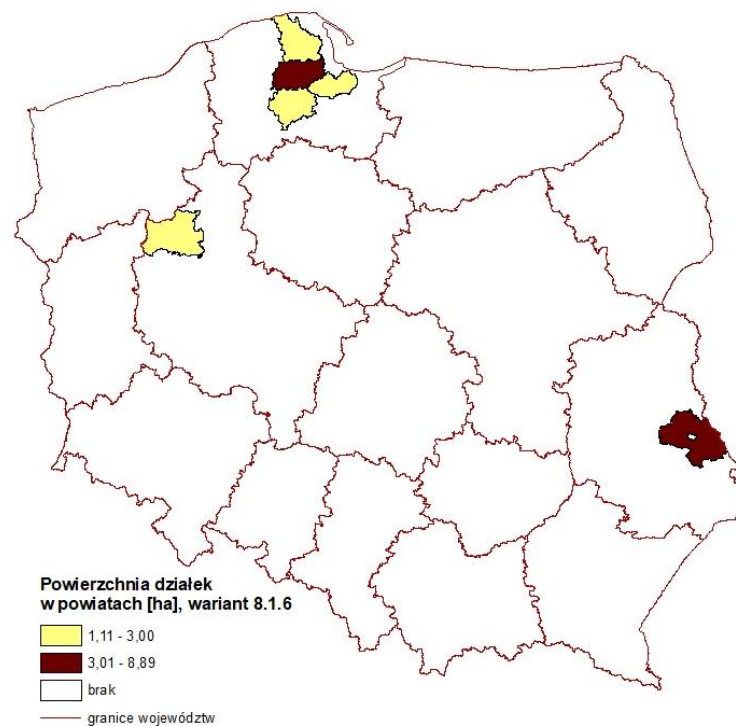
województwach żaden podmiot nie wystąpił o finansowanie. Poza obszarami Natura 2000 złożono wnioski w 4 województwach. Łączna powierzchnia torfowisk objęta dopłatami w ramach wymogów kluczowych wyniosła 90,86 ha, a województwem wiodącym pod względem powierzchni było w obu wariantach województwo pomorskie. Ponad 75% tej powierzchni stanowiły torfowiska znajdujące się poza obszarami Natura 2000. Średnia wielkość działki, w skali krajowej, w obu opisywanych wariantach była zbliżona (ok. 0,8 ha), a średnia liczba działek w wariacie na obszarach Natura 2000 wahała się od 2,5 do 3,5. Ciekawa sytuacja ma miejsce poza obszarami Natura 2000, bo tam średnia liczba działek zgłoszonych przez jednego wnioskodawcę waha się od 1 do 14,8. Wpływ na te wartości mają ubiegający się z województwa pomorskiego. Tam na 4 wnioskodawców przypadają 74 działki, a dwóch spośród nich ubiegało się o dopłaty do 53 i 18 działek (rys. 8.2.6-1, tab. 8.2.6-1).

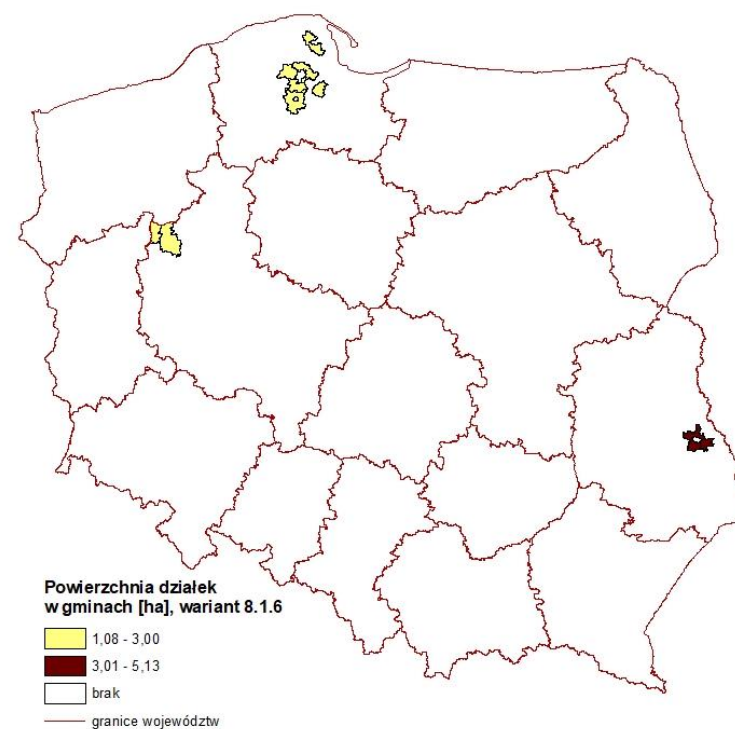
Mapa 8.1.6-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.1.6

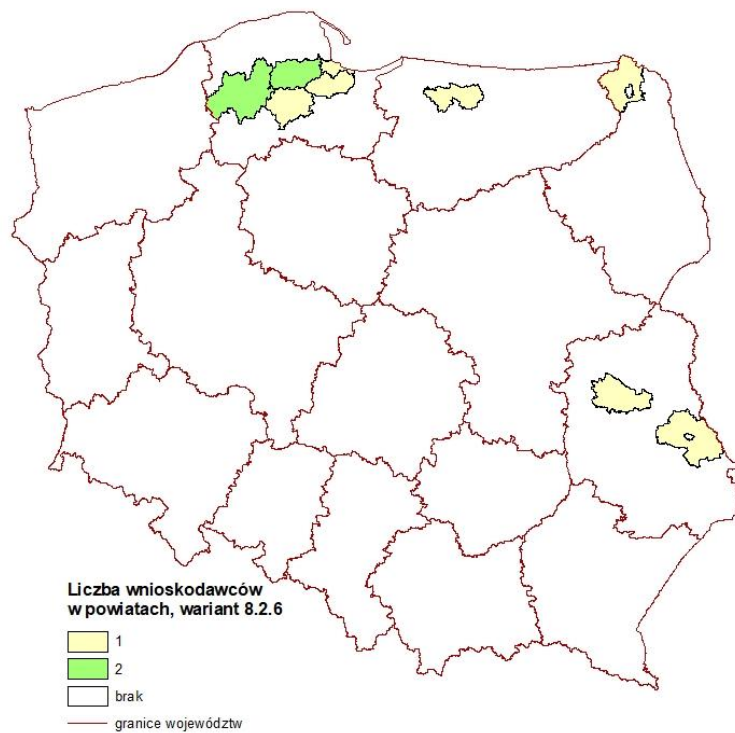
Mapa 8.1.6-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.1.6

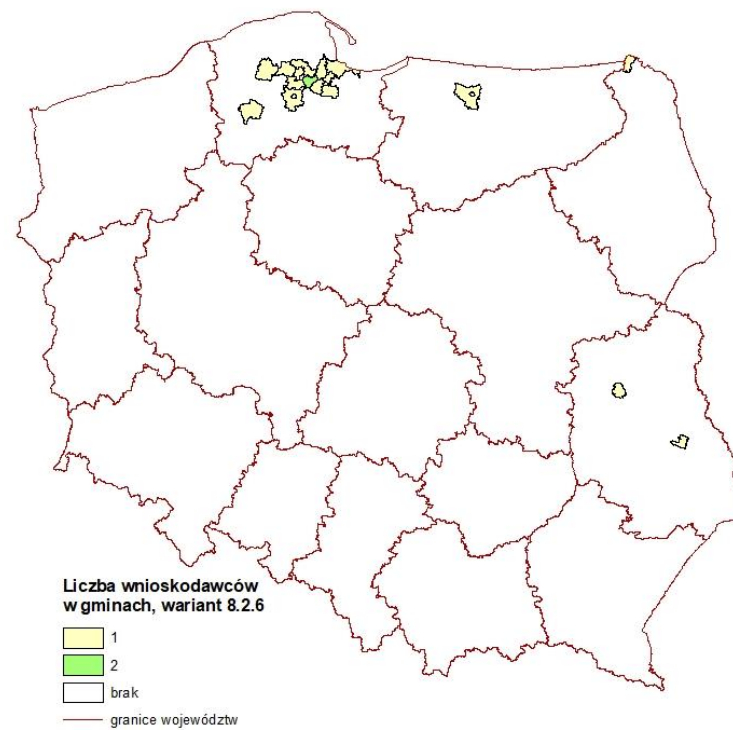
Mapa 8.1.6-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.1.6

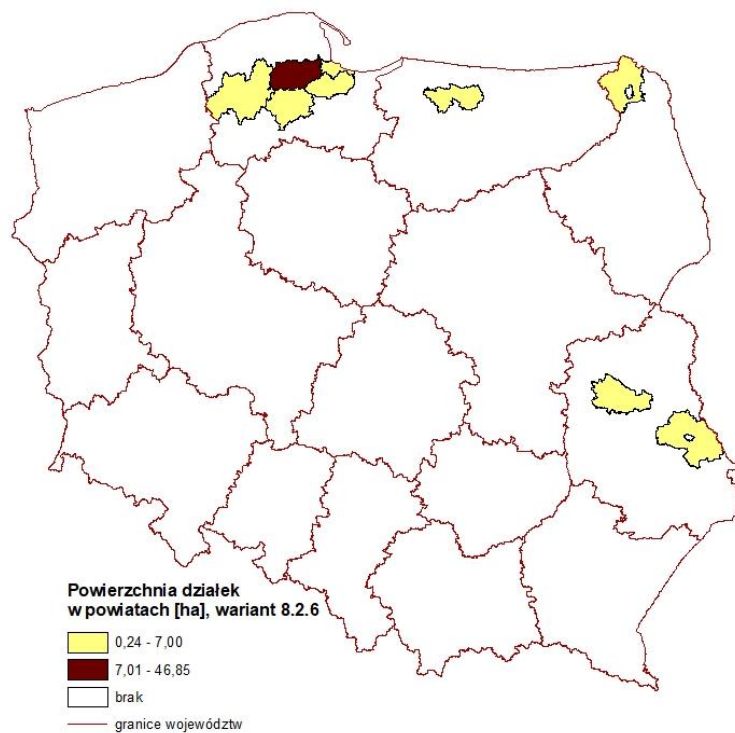
Mapa 8.1.6-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.1.6

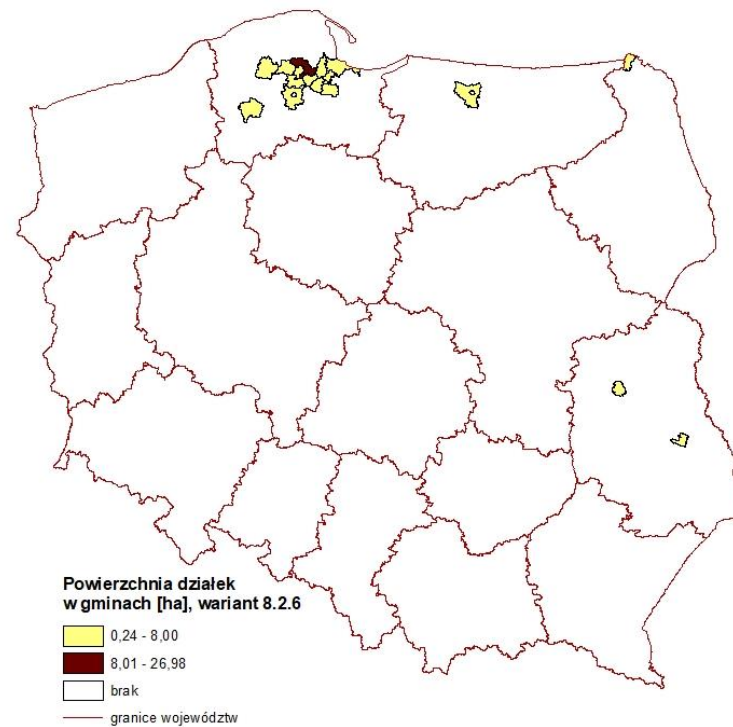
Mapa 8.2.6-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.2.6

Mapa 8.2.6-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.2.6

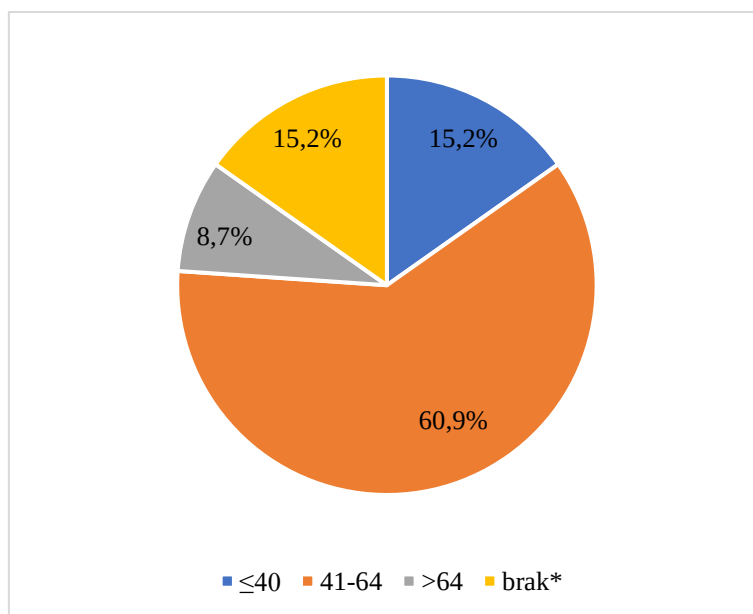
Mapa 8.2.6-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.2.6

Mapa 8.2.6-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.2.6

Tabela 8.1.7-1. Grupy wiekowe wnioskodawców, powierzchnie zgłoszone, w ujęciu wojewódzkim (8.1.7)

Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem	działek zgłoszonych do dopłat	Ogółem powierzchnia ha
	≤40	41–64	>64	brak*			
Dolnośląskie	0	3	1	1	5	9	14,88
Kujawsko-pomorskie	0	0	0	0	0	0	0
Lubelskie	0	2	0	1	3	5	29,50
Lubuskie	1	2	0	1	4	6	88,38
Łódzkie	1	0	0	0	1	2	3,62
Małopolskie	0	1	0	1	2	17	5,16
Mazowieckie	0	1	0	0	1	2	0,78
Opolskie	0	0	0	0	0	0	0
Podkarpackie	1	2	1	0	4	5	4,21
Podlaskie	1	10	1	0	14	540	430,49
Pomorskie	2	3	0	1	4	15	19,01
Śląskie	0	0	0	0	0		
Świętokrzyskie	1	2	0	1	4	4	4,66
Warmińsko-mazurskie	0	0	1	0	1	12	30,38
Wielkopolskie	0	1	0	0	1	1	7,04
Zachodniopomorskie	0	1	0	1	2	2	128,93
Polska	7	28	4	7	46	620	767,04

Wykres 8.1.7-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.7)

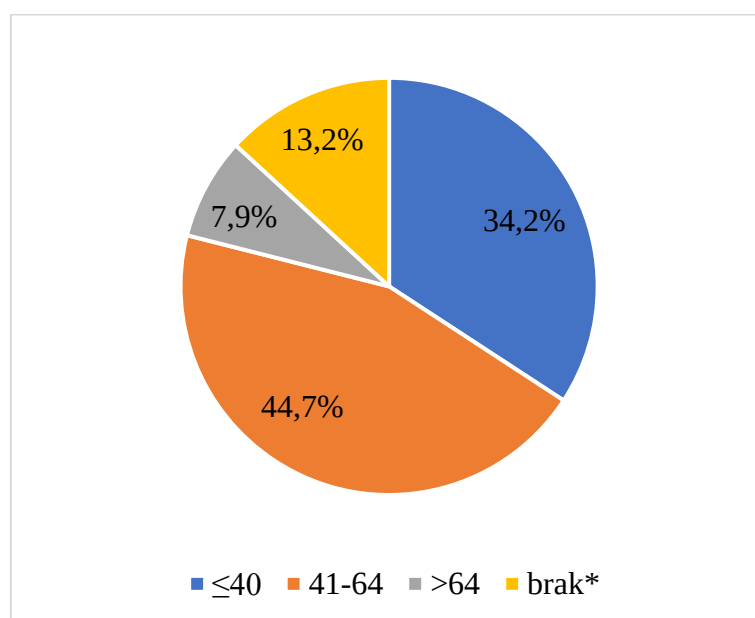
Zainteresowanie wariantem „Torfowiska – wymogi kluczowe i uzupełniające” było znacznie wyższe. Do udziału w składaniu wniosków przystąpiło 46 wnioskodawców, a ich największa liczba była w województwie podlaskim (14). Warto zauważyć, że zgodnie z rysunkiem 6 podmioty, które nie podały swojego wieku we wniosku stanowiły aż 17% wszystkich wniosków. Najmniejszą liczbę wnioskodawców stanowiły osoby w wieku >64 lat (6,4%). Do wariantu „Torfowiska – wymogi kluczowe i uzupełniające” złożyło wnioski 42 wnioskodawców. Największa liczba (14) pochodziła z województwa podlaskiego, z województwa dolnośląskiego -5, lubuskiego, podkarpackiego, pomorskiego i świętokrzyskiego, w których wnioski dotyczące interwencji złożyło czterech wnioskodawców w każdym. Analizując grupy wiekowe wnioskodawców, zauważyć można, że największą liczbą charakteryzowała się grupa 41–64 lat, w niej udział wynosił prawie 61%. Najmniejszą grupą były osoby z przedziału wiekowego >64 lat (tylko 4 wnioskodawców).

Warianty ochronne torfowisk uwzględniające wymogi uzupełniające cieszyły się znacznie większą popularnością. Na obszarach Natura 2000 powierzchnia torfowisk z wymaganiami uzupełniającymi (8.1.6.2)

wyniosła 767,04 ha, a wnioskowano o 620 działek. Najliczniej aplikowano w woj. podlaskim (14), a w pozostałych liczba wniosków wahała się od 1 do 5. W ujęciu wojewódzkim średnia wielkość działki wahała się od 0,3 ha do 64,47 ha (w woj. zachodniopomorskim), przy średniej krajowej równej 1,24 ha. Szczegółowa analiza danych wykazała, że tak duża wartość średnia działek w woj. zachodniopomorskim wynika ze zgłoszenia do dopłat działki w gminie Trzebiatów, powiecie gryfickim, o powierzchni 127,5 ha. Podobna sytuacja dotyczy średniej wielkości działki w woj. lubuskim, na której wartość wpływa jedna działka znajdująca się w powiecie żagańskim, w gminie Niegosławice (80,85 ha).

Tabela 8.2.7-1. Grupy wiekowe wnioskodawców, powierzchnie zgłoszone, w ujęciu wojewódzkim (8.2.7)

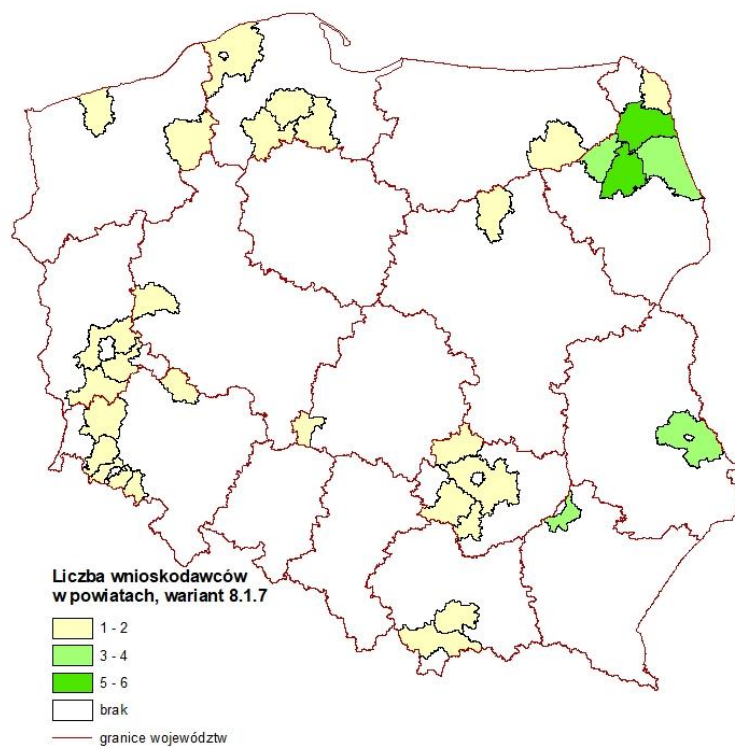
Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Ogółem powierzchnia ha
	≤40	41–64	>64	brak*			
Dolnośląskie	3	0	0	1	4	9	50,35
Kujawsko-pomorskie	0	0	0	0	0	0	0
Lubelskie	1	2	0	1	4	10	13,75
Lubuskie	1	1	0	1	3	8	16,29
Łódzkie	0	3	0	0	3	7	9,16
Małopolskie	0	0	0	0	0	0	0
Mazowieckie	2	0	0	0	2	3	6,29
Opolskie	0	0	0	0	0	0	0
Podkarpackie	0	2	0	0	2	2	2,36
Podlaskie	1	2	1	0	4	9	27,92
Pomorskie	2	0	0	0	2	2	3,59
Śląskie	0	0	0	0	0	0	0
Świętokrzyskie	2	2	0	0	4	6	19,68
Warmińsko-mazurskie	1	4	2	0	6	22	90,54
Wielkopolskie	0	1	1	0	2	2	4,14
Zachodniopomorskie	0	0	0	2	2	30	145,65
Polska	13	17	3	5	38	110	389,72

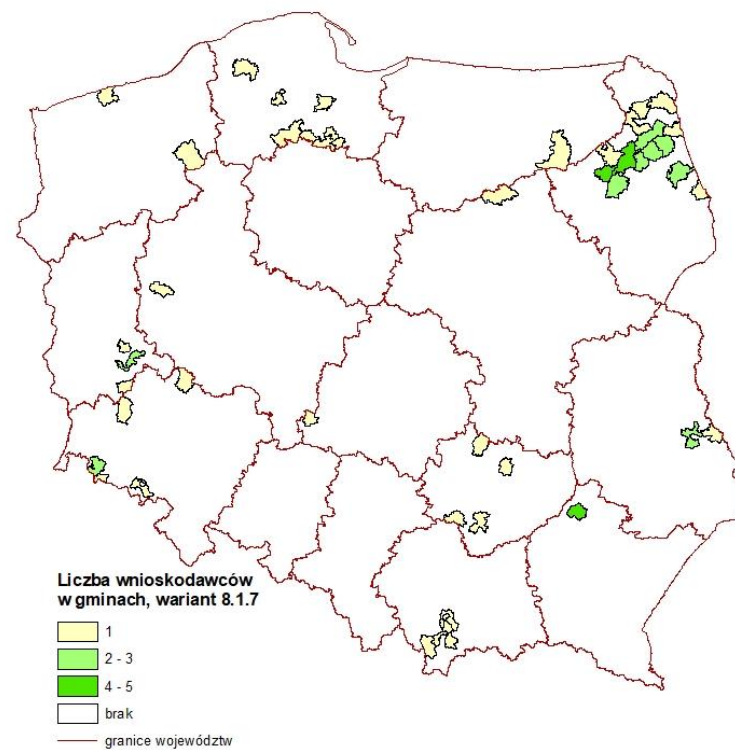
Wykres 8.2.7-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.7)

Ochrona torfowisk poza obszarami Natura 2000 z obowiązkiem realizowania wymogów uzupełniających (8.2.6.1) objęła obszar 389,72 ha. Największy obszar pod tym zobowiązaniem

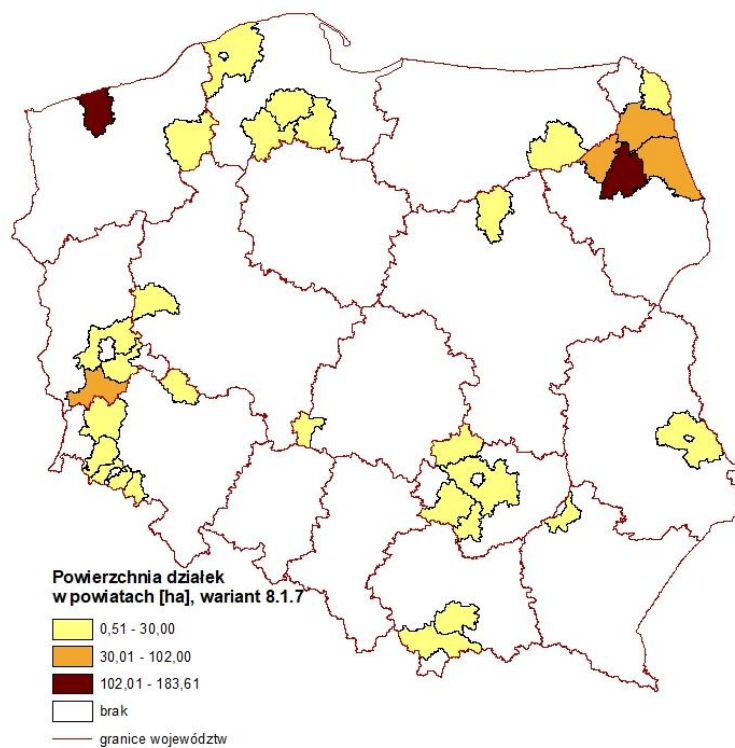
(145,65 ha) znajduje się w woj. zachodniopomorskim i obejmuje 30 działek, zgłoszonych przez 2 wnioskodawców. Średnia wielkość działki w woj. zachodniopomorskim w tym wariancie, w odróżnieniu od wariantu 8.1.6.1 jest znacznie mniejsza, bo wynosi 4,86 ha. Drugim co do wielkości powierzchni i liczby zgłoszonych działek jest woj. warmińsko-mazurskie. Do wariantu tego przystąpiło łącznie 38 rolników, którzy łącznie wnioskowali o dopłaty do 110 działek. W skali kraju na jednego wnioskującego przypada 2,89 działki, przy minimum w woj. podkarpackim, pomorskim i wielkopolskim i 15 w woj. zachodniopomorskim (tab. 8.2.7-1, rys. 8.2.7-1).

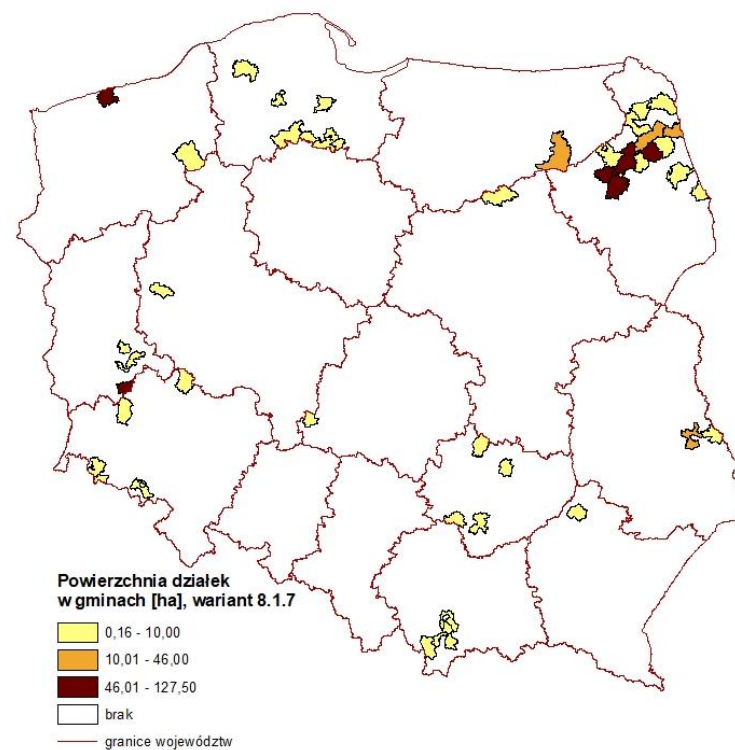
Mapa 8.1.7-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.1.7

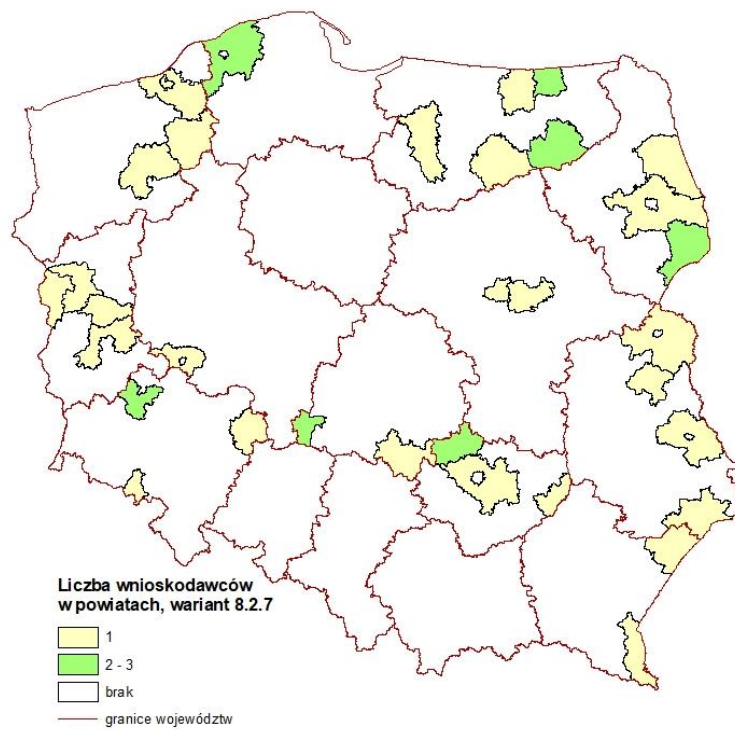
Mapa 8.1.7-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.1.7

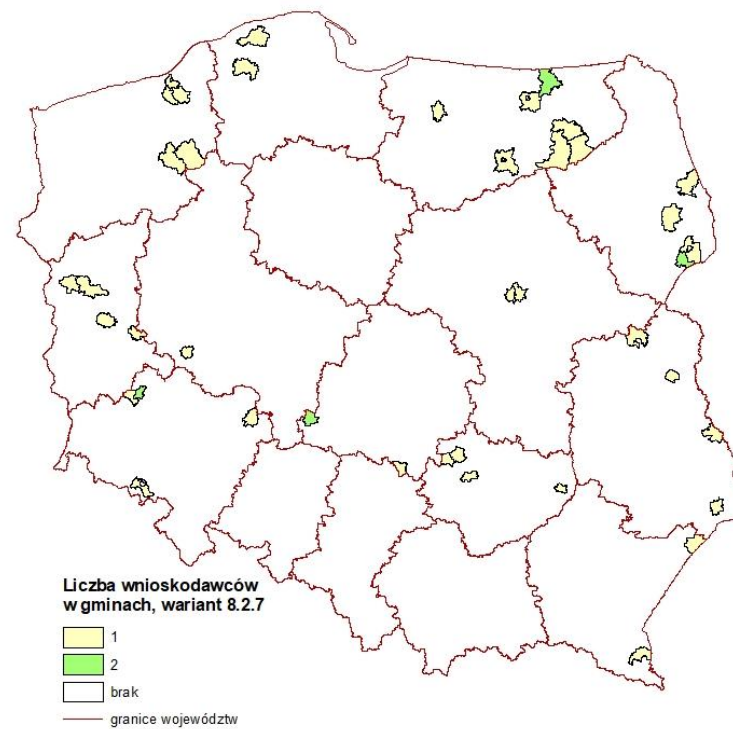
Mapa 8.1.7-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.1.7

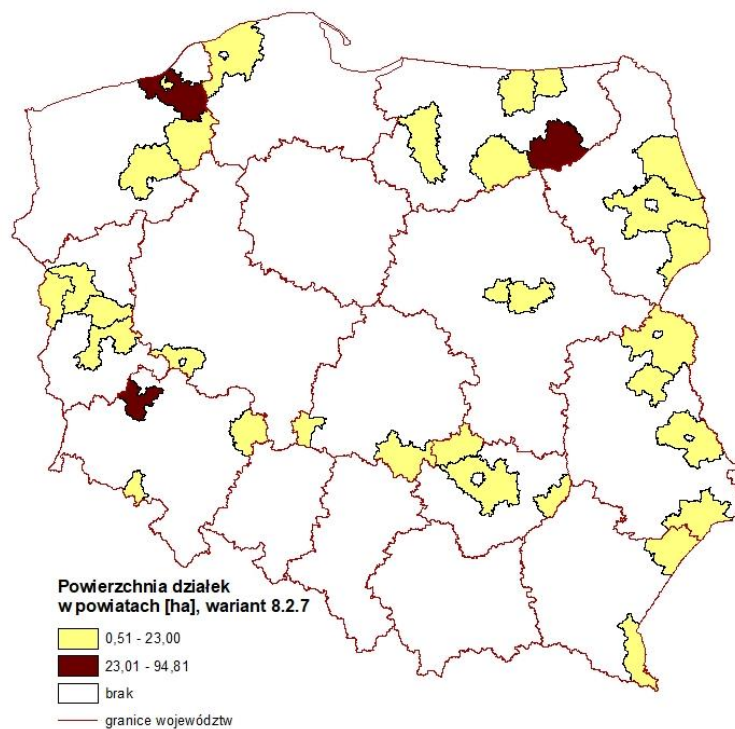
Mapa 8.1.7-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.1.7

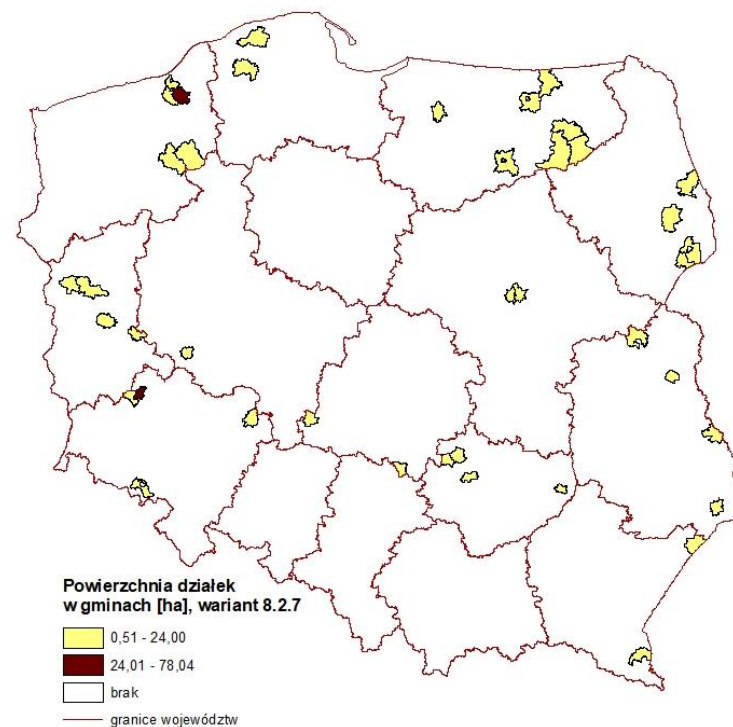
Mapa 8.2.7-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.2.7

Mapa 8.2.7-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.2.7

Mapa 8.2.7-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.2.7

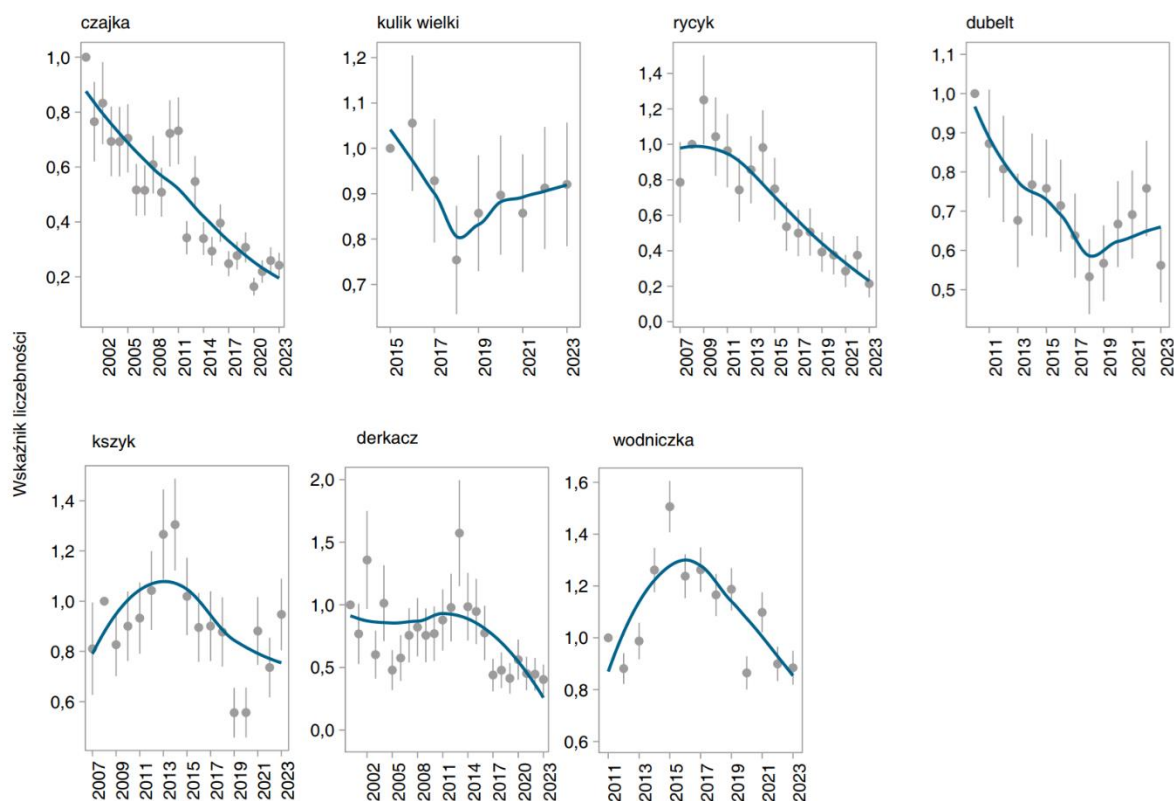
Mapa 8.2.7-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.2.7

Ochrona siedlisk zagrożonych gatunków ptaków

Siedliska lęgowe gatunków ptaków, których dotyczą warianty Interwencji I.8.1 to: siewkowe (rycyk, kszczyk, krwawodziób, czajka), a także dubelt i kulik wielki, wodniczka oraz derkacz. Są one w różnym stopniu zagrożone wyginięciem, głównie wskutek zaniku ich siedlisk lęgowych, którymi są półnaturalne zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe. Gatunki tych ptaków są objęte w Polsce ścisłą ochroną gatunkową i znajdują się na „Czerwonej liście ptaków Polski Warianty „ptasie” można wdrażać na łąkach i pastwiskach, na których występują ww. gatunki ptaków. W ramach wariantów można otrzymać dofinansowanie do siedlisk będących ich lęgowiskami, pod warunkiem przestrzegania określonych wymogów, które zostały wymienione w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 marca 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz.U. 2023 poz. 734 z póź. zm.). W celu umożliwienia im wyprowadzenia lęgów, stosuje się wymogi szczegółowe, m.in. opóźniony pierwszy pokos, ograniczone nawożenie, ograniczona liczba pokosów lub intensywność wypasu. Wymóg opóźnionego pierwszego koszenia ma umożliwić ptakom wyprowadzenie lęgów przed pierwszym pokosem. Realizowana jest w czterech wariantach obejmujących ochronę siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (takich jak: rycyk, kszczyk, krwawodziób, czajka), a także siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego, wodniczki oraz derkacza. Ptaki, których dotyczą warianty, w różnym stopniu są zagrożone wyginięciem, głównie wskutek zaniku ich siedlisk lęgowych, którymi są półnaturalne zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe. Gatunki tych ptaków są objęte w Polsce ścisłą ochroną gatunkową i znajdują się na „Czerwonej liście ptaków Polski”.

Warianty te można wdrażać na łąkach i pastwiskach, na których występują ww. gatunki ptaków. W ramach wariantów można otrzymać dofinansowanie do użytków rolnych będących ich lęgowiskami, pod warunkiem przestrzegania określonych wymogów, które zostały wymienione w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 marca 2023 r. (Dz.U. 2023 poz. 734) w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027. W celu umożliwienia im wyprowadzenia lęgów, stosuje się wymogi szczegółowe, m.in. opóźniony pierwszy pokos, ograniczone nawożenie, ograniczona liczba pokosów lub intensywność wypasu. Wymóg opóźnionego pierwszego koszenia ma umożliwić ptakom wyprowadzenie lęgów przed pierwszym pokosem.

Warianty obejmujące ochronę siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyk, krwawodziób, czajka), a także siedlisk lęgowych dubelta, kulika wielkiego, wodniczki oraz derkacza powinny być stosowane na obszarach Natura 2000 (mapa I.8.1 – 1, Wykres I.8.1 – 1) oraz poza obszarami Natura 2000.

Wykres I.8.1. – 1. Trendy liczebności siedmiu rzadkich gatunków ptaków siewkowych, derkacza i wodniczki w Polsce (za Beuch S., Chodkiewicz T., Przymencki M., Wardecki Ł., Sikora A., Neubauer G., Smyk B., Marchowski D., Ławicki Ł., Meissner W., Chylarecki P. 2024. Monitoring Ptaków Polski w latach 2021–2024. Biuletyn Monitoringu Przyrody 28:1–108.)

8.1.7. Ochrona siedlisk łąkowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych – rycyk, kszyka, krwawodzioba, czajka

Wariant ten obejmuje rzadkie i zanikające ptaki siewkowe: rycyka, kszyka, krwawodzioba i czajki. Wszystkie te gatunki zamieszkują głównie otwarte, podmokłe tereny takie jak wilgotne łąki kośne, bagna oraz torfowiska, a także pastwiska z niską obsadą bydła. W Polsce liczebność rycyka, kszyka, krwawodzioba i czajki jest monitorowana w ramach Monitoringu Łąkowych Siewek; dubelt, rycyk i czajka wykazują silny spadek liczebności (rys. 2).

Należy zaznaczyć jednak, że na terenie Polski duża część populacji czajki gniazduje na polach uprawnych, głównie w uprawach roślin okopowych, kukurydzy i soi, gdzie nie mają zastosowania dopłaty w ramach interwencji rolno-środowiskowo-klimatycznych. Ponadto, należy podkreślić także, że w przeciwieństwie do czajki, występowanie pozostałych trzech gatunków (rycyka, kszyka i krwawodzioba) jest ograniczone do użytków zielonych stąd dopłaty w ramach działań rolno-środowiskowo-klimatycznych na obszarach łąkowych są kluczowym narzędziem dla ochrony tych ptaków na terenie Polski.

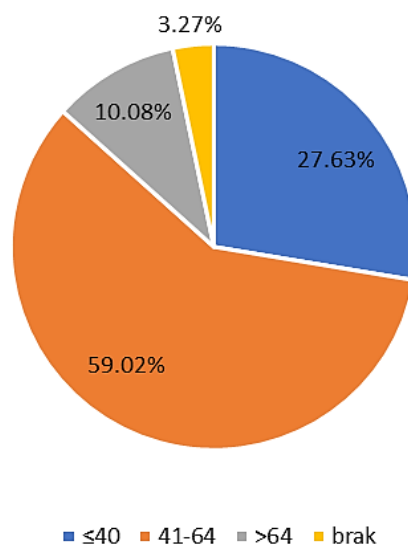
Największym zagrożeniem dla ptaków siewkowych gniazdujących na użytkach zielonych jest zanik siedlisk, będący efektem osuszania terenów podmokłych oraz brak koszenia łąk, co skutkuje ich zarastaniem. Do ważnych czynników należy także zaniechanie wypasu bydła na zachowanych jeszcze pastwiskach, szczególnie w dolinach rzek.

Użytki zielone objęte dofinansowaniem w ramach realizacji tego wariantu mogą być użytkowane kośnie, kośno-pastwiskowo, pastwiskowo lub naprzemiennie.

Tabela 8.1.7-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.1.7.)

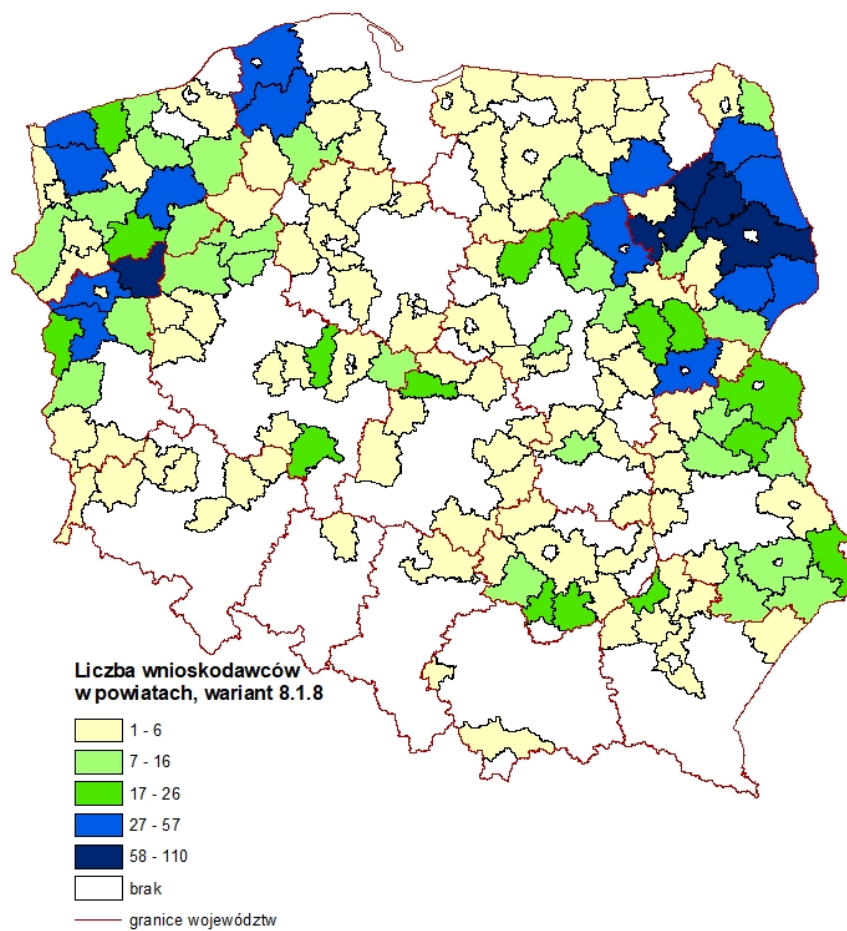
Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	≤40	41–64	>64	brak*	
Dolnośląskie	4	3	0	2	9
Kujawsko-pomorskie	4	9	1	1	15
Lubelskie	52	88	9	5	154
Lubuskie	51	117	37	12	217
Łódzkie	14	9	3	0	26
Małopolskie	1	3	1	0	5
Mazowieckie	64	145	26	4	239
Opolskie	0	1	0	0	1
Podkarpackie	12	12	13	0	37
Podlaskie	113	320	63	6	502
Pomorskie	33	53	10	5	101
Śląskie	0		1	0	1
Świętokrzyskie	11	39	6	2	58
Warmińsko-mazurskie	22	49	17	3	91
Wielkopolskie	23	55	19	3	100
Zachodniopomorskie	56	124	42	17	239
Polska	460	1 027	248	60	1 795

*w danych ARiMR wnioskodawcy nie wskazali wieku

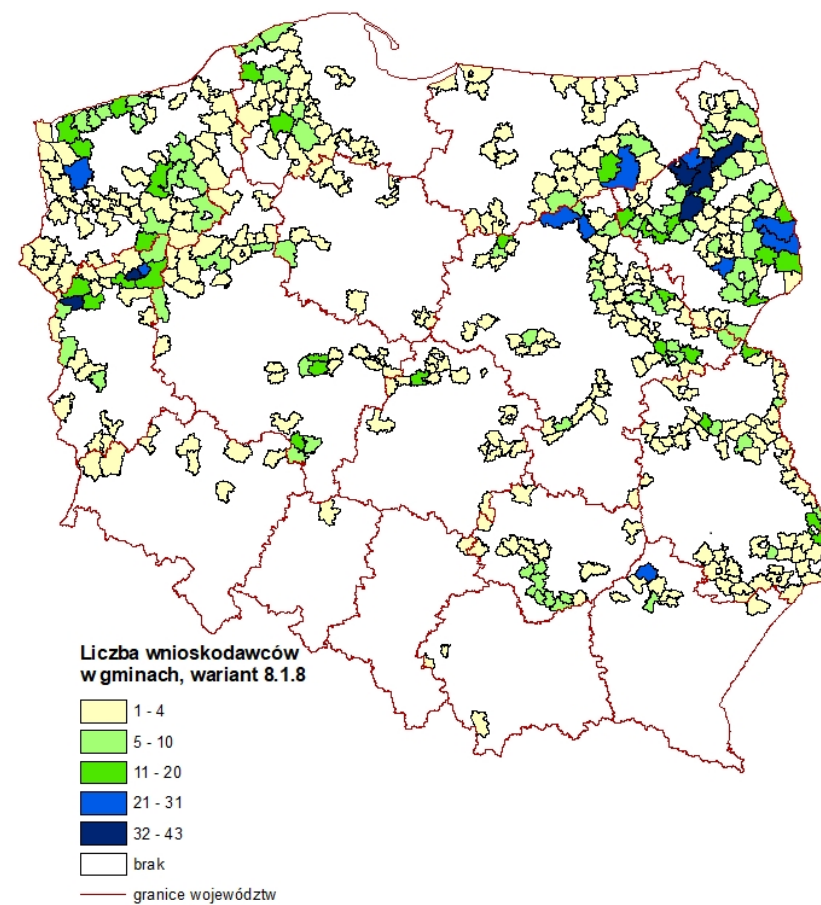

Wykres 8.1.7-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.7.)

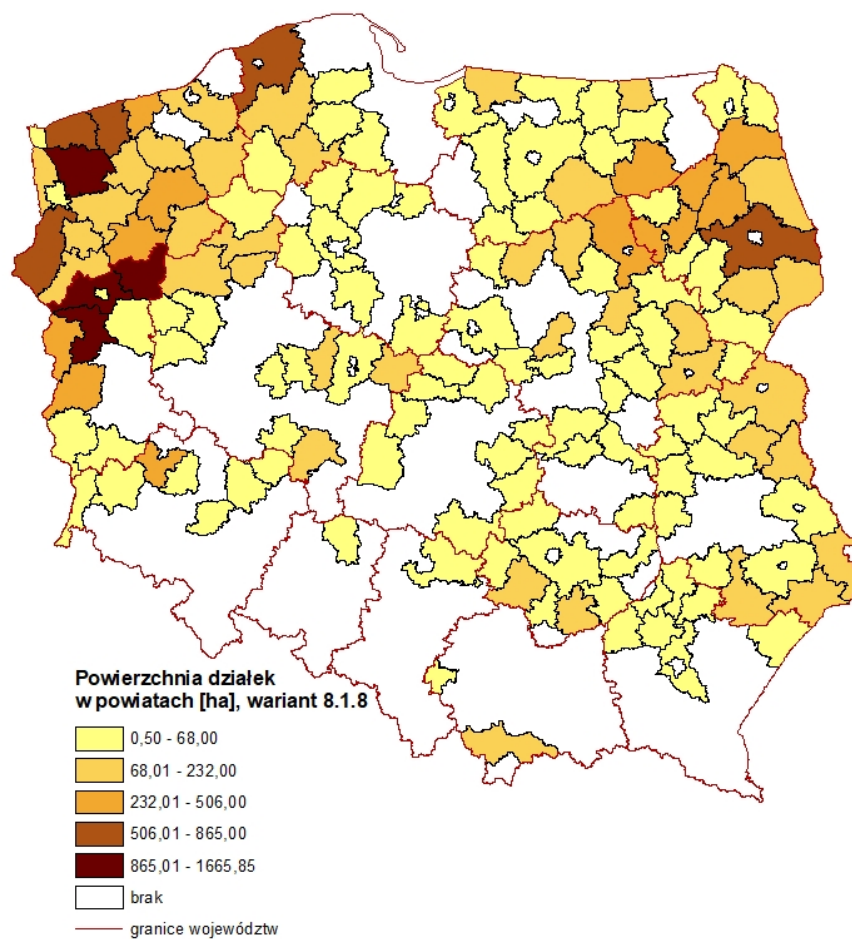
Ogólna liczba wnioskodawców w Polsce wynosiła 1795, z czego ok. 59% były to osoby w wieku 41–64 lat, 27,6%, osoby w wieku ≤40 lat i 10%, osoby w wieku >64 lat (tab. 8.1.7-1, wykres 8.1.7-1). Wariant ten w 2023 roku cieszył się największą popularnością w województwie podlaskim, w którym to wniosek złożyło aż 502 wnioskodawców (28% wszystkich wnioskodawców). Na mapach 8.1.7-1 i 2 przedstawiono przestrzenną analizę liczby wnioskodawców, którzy aplikowali o dopłaty w ramach tego wariantu.

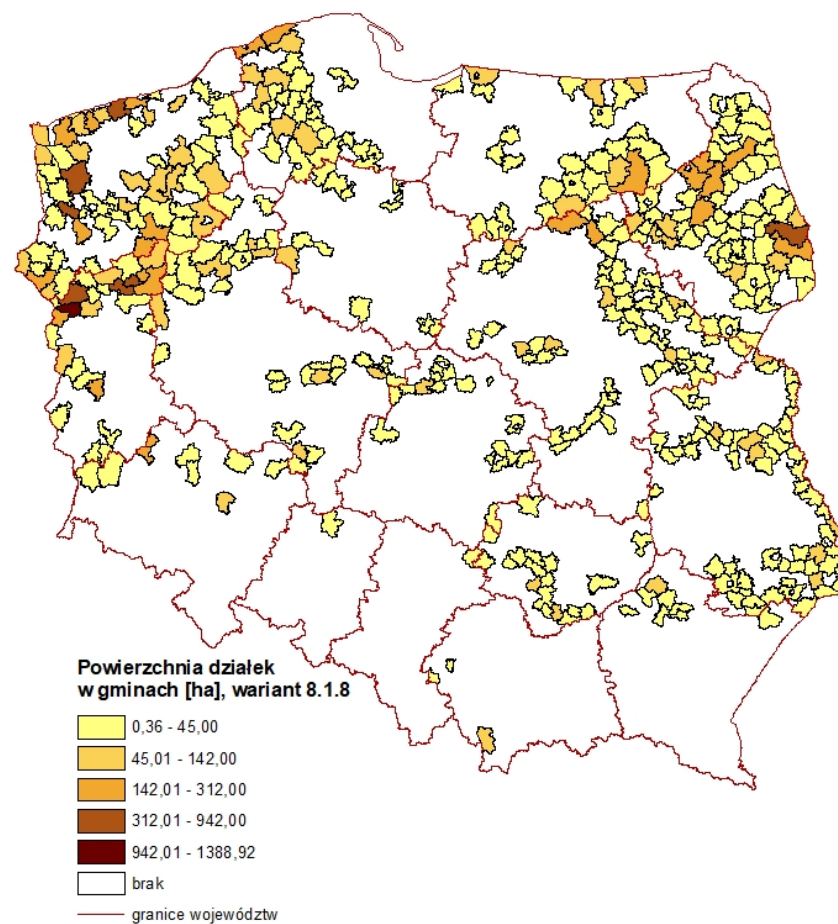
Mapa 8.1.7-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.1.7

Mapa 8.1.7-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.1.7

Mapa 8.1.7-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.1.7

Mapa 8.1.7-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.1.7

Tabela 8.1.7-2. Sposób użytkowania działek zgłoszonych do dofinansowania (8.1.7)

Województwo	Liczba wnioskodawców	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Sposób użytkowania TUZ – liczba działek			Sposób użytkowania TUZ – powierzchnia ha			Ogółem powierzchnia ha
			kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	
Dolnośląskie	9	37	22	15	0	166,84	447,20	0	614,04
Kujawsko-pomorskie	15	46	31	14	1	99,86	20,68	1,03	121,57
Lubelskie	154	749	740	5	4	818,05	32,48	89,34	939,87
Lubuskie	217	709	538	129	42	2 656,77	2 113,29	391,87	5 161,93
Łódzkie	26	137	134	1	2	153,72	1,32	1,51	156,55
Małopolskie	5	19	13	3	3	26,31	3,17	85,09	114,57
Mazowieckie	239	1 080	968	73	39	1 203,22	164,69	42,04	1 409,95
Opolskie	1	1	1	0	0	1,88	0	0	1,88
Podkarpackie	37	124	124	0	0	116,52	0	0	116,52
Podlaskie	502	1 713	1 597	67	49	2 808,31	180,41	94,95	3 083,67
Pomorskie	101	334	313	5	16	1 104,15	5,97	25,66	1 135,78
Śląskie	1	1	1	0	0	5,78	0	0	5,78
Świętokrzyskie	58	252	251	0	1	286,84	0	2,03	288,87
Warmińsko-mazurskie	91	284	219	54	11	783,53	146,18	32,70	962,41
Wielkopolskie	100	468	438	17	13	760,47	75,14	20,80	856,41
Zachodniopomorskie	239	806	674	111	21	4 597,13	537,13	164,10	5 298,36
Polska	1 795	6 760	6 064	494	202,00	15 589,38	3 727,66	951,12	20 268,16

Szczegółowa analiza danych otrzymanych z ARiMR została przedstawiona w tabeli 8.1.7-2. W ramach dofinansowania w tym wariancie zgłoszono na obszarach Natura 2000 – 6760 działek o łącznej powierzchni 20 268,16 ha. O dopłaty starało się 1795 wnioskodawców. Najwięcej wniosków złożono w województwie podlaskim (502), ale największą powierzchnię objętą dofinansowaniem były obszary w województwie zachodniopomorskim (5298,36 ha). Analiza relacji między zgłoszoną powierzchnią a liczbą działek wykazała, że wskaźnik ten był najwyższy w województwie dolnośląskim (16,59 ha), a najniższy w województwie podkarpackim (0,94 ha). Obszary Natura 2000 należą do rejonów objętych ochroną ich charakterystycznych zasobów w sposób szczególny, co znalazło odzwierciedlenie w liczbie wnioskodawców, powierzchni działek zgłoszonych do dopłat, która jest ok. 2-krotnie większa niż w analogicznym w a analogicznej interwencji realizowanej poza obszarami Natura 2000. Użytkowanie kośne było dominującym sposobem użytkowania wskazanych do dopłat łąk i pastwisk. Powierzchnia objęta tym sposobem użytkowania wyniosła 15 589,38 ha, co stanowi 77% całej powierzchni wariantu 8.1.7. (tab. 2). Analiza przestrzenna powierzchni działek zgłoszonych do dopłat w ujęciu powiatowym i gminnym została przedstawiona na mapach 8.1.7-3 i 4.

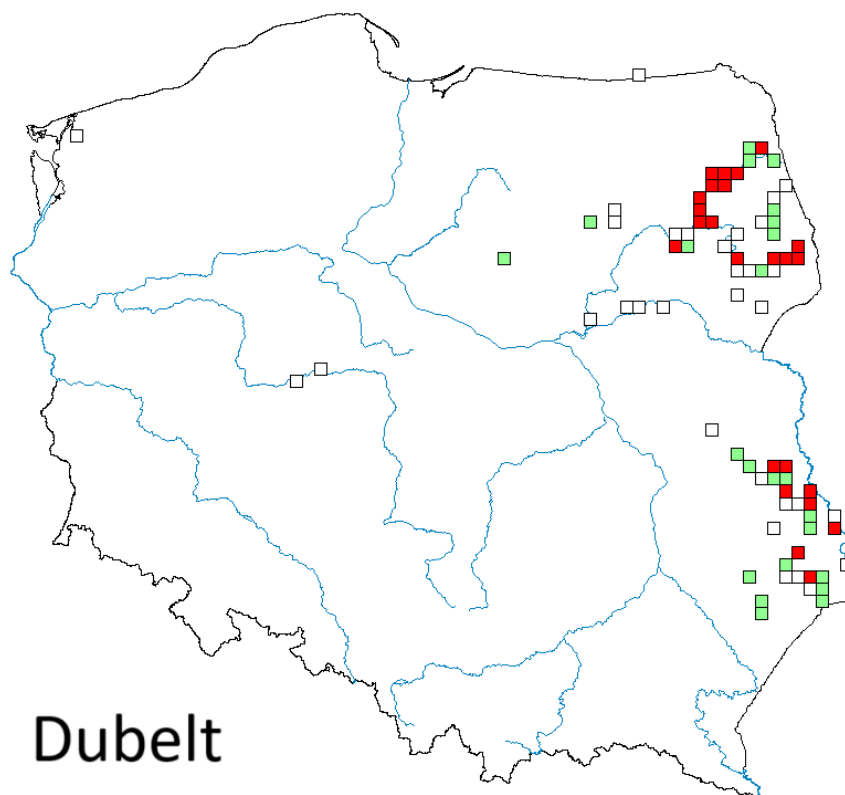
8.1.8. Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego

Dubelt oraz kulik wielki, objęte ochroną w tym wariancie, należą do rodziny bekasowatych. Ptaki te gniazdują na rozległych oraz ekstensywnie użytkowanych łąkach i pastwiskach, położonych na terenach zalewowych w dolinach rzecznych, a dubelt także na torfowiskach niskich. W ciągu ostatnich lat liczebność dubelta na znanych stanowiskach w Polsce zmniejszyła się o około 44%. Średnie roczne tempo spadku wskaźnika liczebności populacji dubelta wynosiło ok. 3%, co pozwala traktować gatunek jako zagrożony wyginięciem (EN) według kategorii IUCN. Mimo spadkowego trendu wieloletniego populacji, w latach 2018–2022 zaobserwowano istotne odwrócenie trendu. Po wyraźnym spadku liczebności w latach 2015–2018, od roku 2019 zaznaczyło się powolne odbudowywanie populacji, za co w dużej mierze odpowiadać mogą działania związane z ochroną czynną. Ponowny spadek liczebności dubelta zaobserwowany w 2023 roku w stosunku do 2022 roku może wskazywać, że krótkoterminowy trend wzrostowy wyhamowuje (za Beuch S., Chodkiewicz T., Przyimencki M., Wardecki Ł., Sikora A., Neubauer G., Smyk B., Marchowski D., Ławicki Ł., Meissner W., Chylarecki P. 2024. Monitoring Ptaków Polski w latach 2021–2024. Biuletyn Monitoringu Przyrody 28:1–108.).

W latach 2015–2017 prowadzony był ogólnopolski monitoring kulika wielkiego, a w latach 2018–2020 monitoring tego gatunku był kontynuowany przez GIOŚ w ramach Monitoringu Łąkowych Siewek. W latach 2015–2017 monitoring kulika wielkiego był realizowany przez Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian”, w ramach projektu pt. „Monitoring kulika wielkiego w Polsce w latach 2015–2017”. W roku 2023 na 100 powierzchniach próbnych kontrolowanych od początku monitoringu zaobserwowano łącznie 116 osobników kulika wielkiego. Trend zmian liczebności kulika wielkiego dla lat 2015–2023 jest obecnie stabilny.

Głównym zagrożeniem dla populacji lęgowych kulika wielkiego i dubelta jest utrata czy też fragmentacja siedlisk lęgowych w wyniku ich przesuszenia m.in. spowodowanego regulacją i pogłębianiem koryt rzecznych, pracami melioracyjnymi, a także intensyfikacja rolnictwa lub zaniechanie użytkowania rolniczego, czego efektem jest zarastanie siedlisk.

Dofinansowanie w ramach tego wariantu obejmuje użytki zielone, na których może być prowadzone użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe lub naprzemienne.

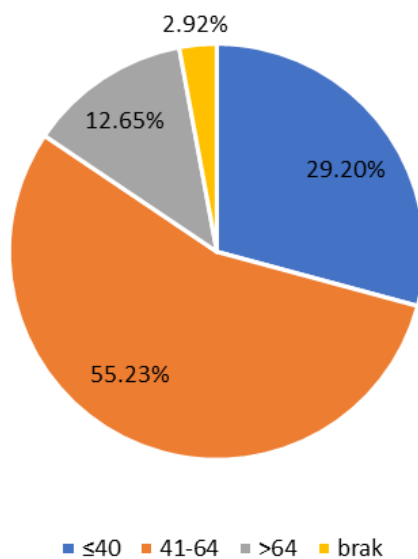
Mapa 8.1.8. Rozmieszczenie znanych lęgowych stanowisk dubelta kulika wielkiego w Polsce w latach 2013–2023.

Źródło danych, dubelt: monitoringptakow.gios.gov.pl/dubelt.html; kulik wielki: Polskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Krajowy Plan Ochrony Kulika Wielkiego, <https://www.ptop.org.pl/ochrona/ptaki/kulik-wielki.html>)

Tabela 8.1.8-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.1.8)

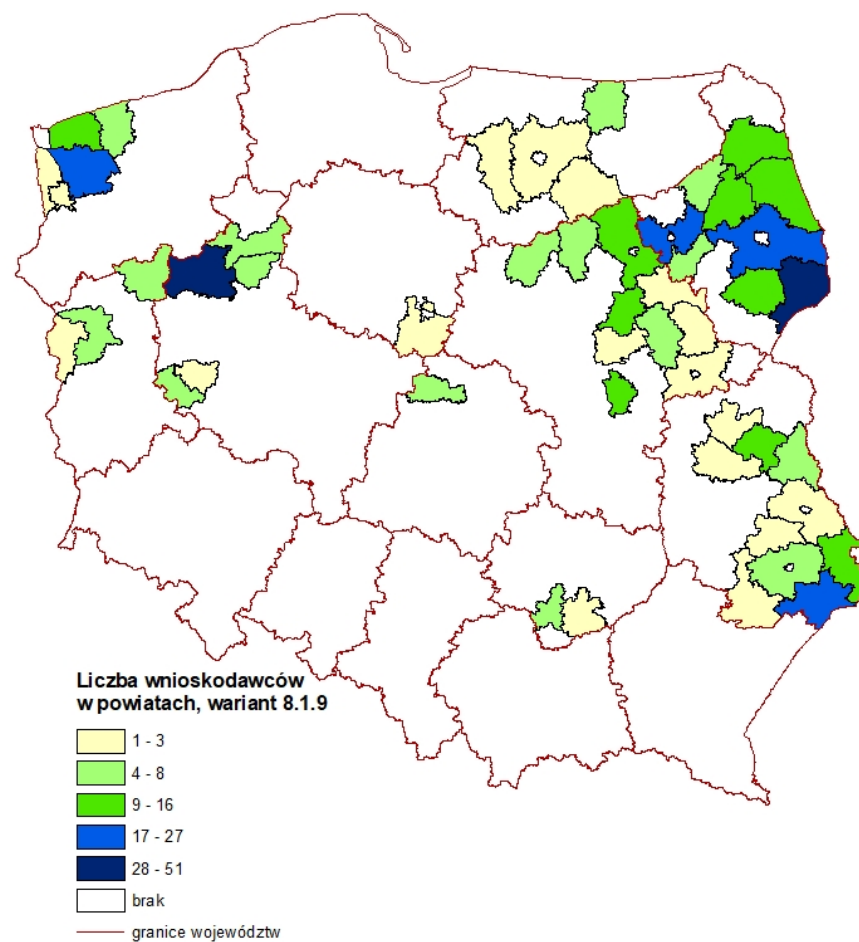
Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	≤40	41–64	>64	brak*	
Dolnośląskie	0	0	0	0	0
Kujawsko-pomorskie	0	1	1	0	2
Lubelskie	29	24	6	1	60
Lubuskie	3	5	0	1	9
Łódzkie	1	5	0	0	6
Małopolskie	0	0	0	0	0
Mazowieckie	13	34	16	1	64
Opolskie	0	0	0	0	0
Podkarpackie	0	0	0	0	0
Podlaskie	38	88	4	1	131
Pomorskie	0	0	0	0	0
Śląskie	0	0	0	0	0
Świętokrzyskie	2	2	0	1	5
Warmińsko-mazurskie	5	1	0	2	8
Wielkopolskie	22	33	8	3	66
Zachodniopomorskie	8	17	13	1	39
Polska	121	210	48	11	390

*w danych ARiMR wnioskodawcy nie wskazali wieku

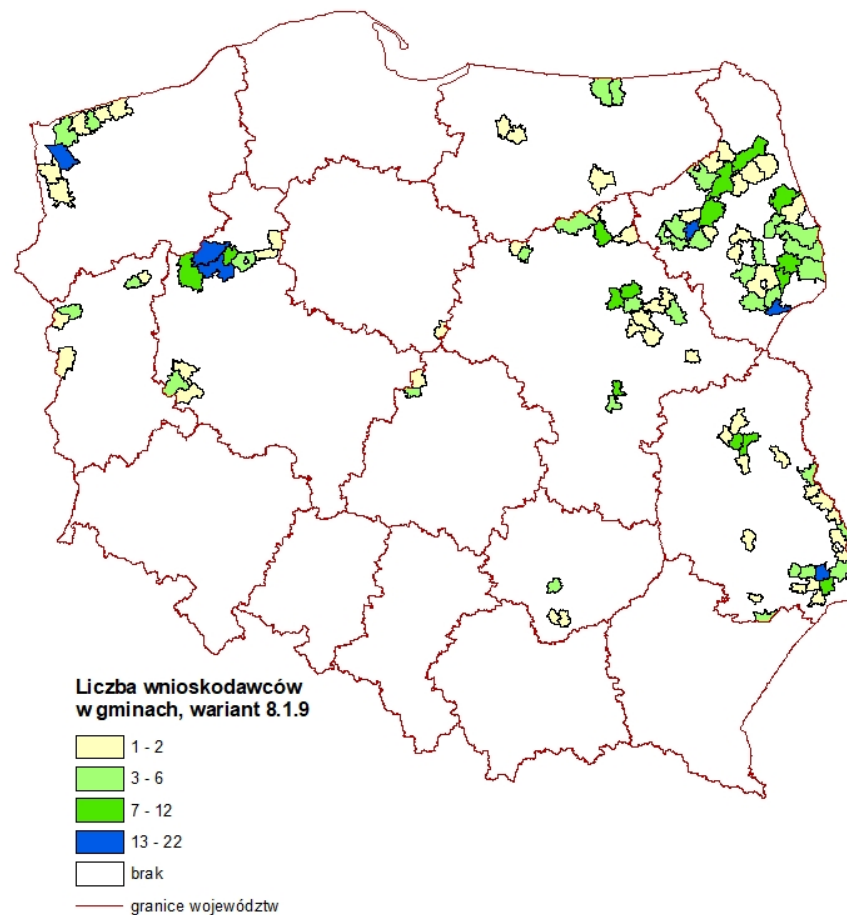

Wykres 8.1.8-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.8)

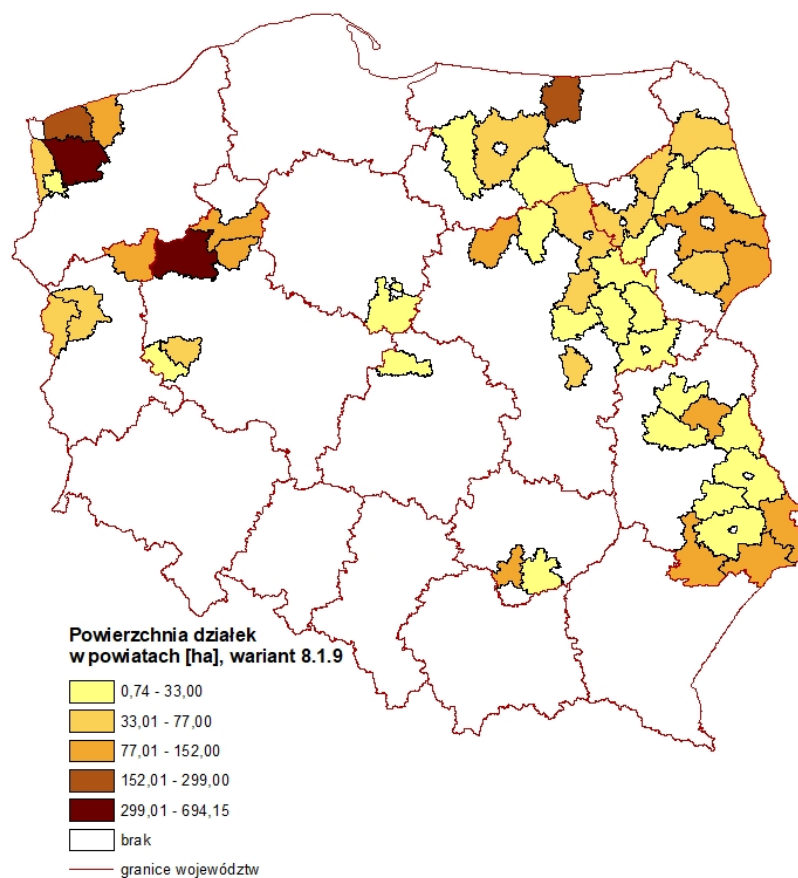
W zgłoszeniach do tego wariantu wzięło udział 390 wnioskodawców. Najczęściej aplikowano w województwie podlaskim 131 podmiotów (31,4% wniosków z całej Polski). W województwach: dolnośląskim, małopolskim, opolskim, podkarpackim, pomorskim i śląskim żaden wnioskodawca nie zgłosił możliwości wzięcia udziału w interwencji (tab. 8.1.8-1). Rozkład wiekowy wnioskodawców był zbliżony do średniej ze wszystkich interwencji i wynosił: 55,2% rolników w wieku 41–64 lat, 29,2% w wieku ≤ 40 lat, 12,6% aplikujących w wieku > 64 lat. Procent podmiotów, które nie zadeklarowały swojego wieku w złożonych wnioskach wynosił 2,9% (wykres 8.1.8-1).

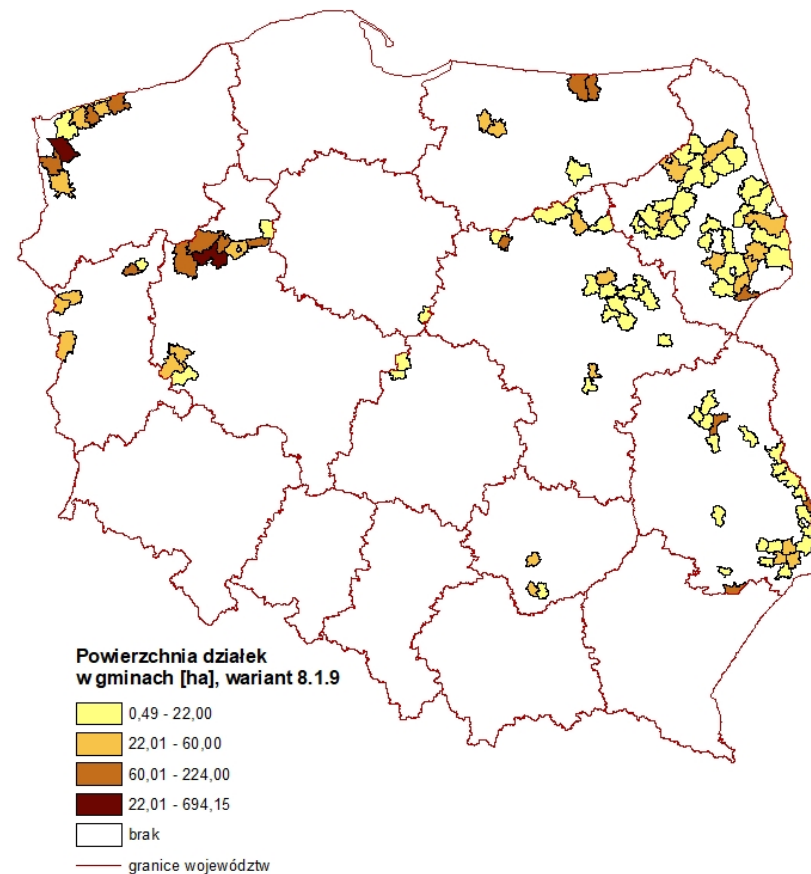
Mapa 8.1.8-1. Liczba wnioskodawców, w powiatach, wariant 8.1.8

Mapa 8.1.8-2. Liczba wnioskodawców, w gminach, wariant 8.1.8

Mapa 8.1.8-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem, w powiatach [ha], wariant 8.1.8

Mapa 8.1.8-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem, w gminach [ha], wariant 8.1.8

Tabela. 8.1.8-2. Sposób użytkowania działek zgłoszonych do dofinansowania pod zobowiązaniem (8.1.8)

Województwo	Liczba wnioskodawców	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Sposób użytkowania TUZ – liczba działek			Sposób użytkowania TUZ – powierzchnia ha			Ogółem powierzchnia ha
			kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	
Dolnośląskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kujawsko-pomorskie	2	14	6	3	5	9,53	2,22	3,08	14,83
Lubelskie	60	354	342	12	0	433,33	82,11		515,44
Lubuskie	9	19	5	13	1	123,68	75,30	10,15	209,13
Łódzkie	6	18	18	0	0	15,95	0	0	15,95
Małopolskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mazowieckie	64	210	186	19	5	204,96	44,04	65,98	314,98
Opolskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Podkarpackie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Podlaskie	131	377	375	2		562,14	2,96		565,10
Pomorskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Śląskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Świętokrzyskie	5	13	13	0	0	110,32	0	0	110,32
Warmińsko-mazurskie	8	41	21		20	301,31		80,02	381,33
Wielkopolskie	66	237	230	5	2	931,11	41,75	48,65	1 021,51
Zachodniopomorskie	39	116	91	7	18	5 32,22	116,60	484,46	1 133,28
Polska	390	1 399	1 287	62	51	3 224,55	364,98	692,34	4 281,87

W ramach tego wariantu, ubiegano się o dopłaty do łącznie 1399 działek. Analiza danych wykazała, że najwięcej wniosków złożono w województwie podlaskim (131) i tam też zgłoszono największą liczbę działek (377). Jednak co ciekawe niewiele mniej działek zgłoszono w województwie lubelskim, ale przez znacznie mniejszą liczbę wnioskodawców. Średnio na jeden wniosek, w tym województwie do tego wariantu zgłoszono 3,6 działki. Największą liczbę działek (wartość średnia) przypadającą na 1 wniosek zgłoszono w województwie kujawsko-pomorskim i wynosiła ona 7. Ogólna powierzchnia zgłoszona w ramach tego wariantu wyniosła w skali kraju 4281,87. Największą powierzchnię zgłoszono w województwie wielkopolskim (1021,51 ha) i zachodniopomorskim (1133,28 ha), zaś najmniejszą w województwie kujawsko-pomorskim. Powierzchnie działek zgłoszonych do dopłat w województwie wielkopolskim i zachodniopomorskim, były znacznie większe niż w pozostałych województwach. Ich łączna powierzchnia wynosiła 50,3% ogólnej powierzchni zadeklarowanej do dopłat, mimo że liczba działek zgłoszonych w tych województwach stanowiła 25% wszystkich zgłoszonych. Ponad 92% zgłoszonych stanowiły działki w typie użytkowania kośnym, których sumaryczna powierzchnia wynosiła 3224,55 ha, co stanowi 75,3% powierzchni zgłoszonej do dofinansowania (tab. 8.1.8-2). Wiodącymi powiatami były goleniowski (gmina Stępnica) w woj. zachodniopomorskim i czarnkowsko-trzcianecki (gmina Czarnków) do sprawdzenia w plikach bazowych (mapy 8.1.8-1 do 8.1.8-4).

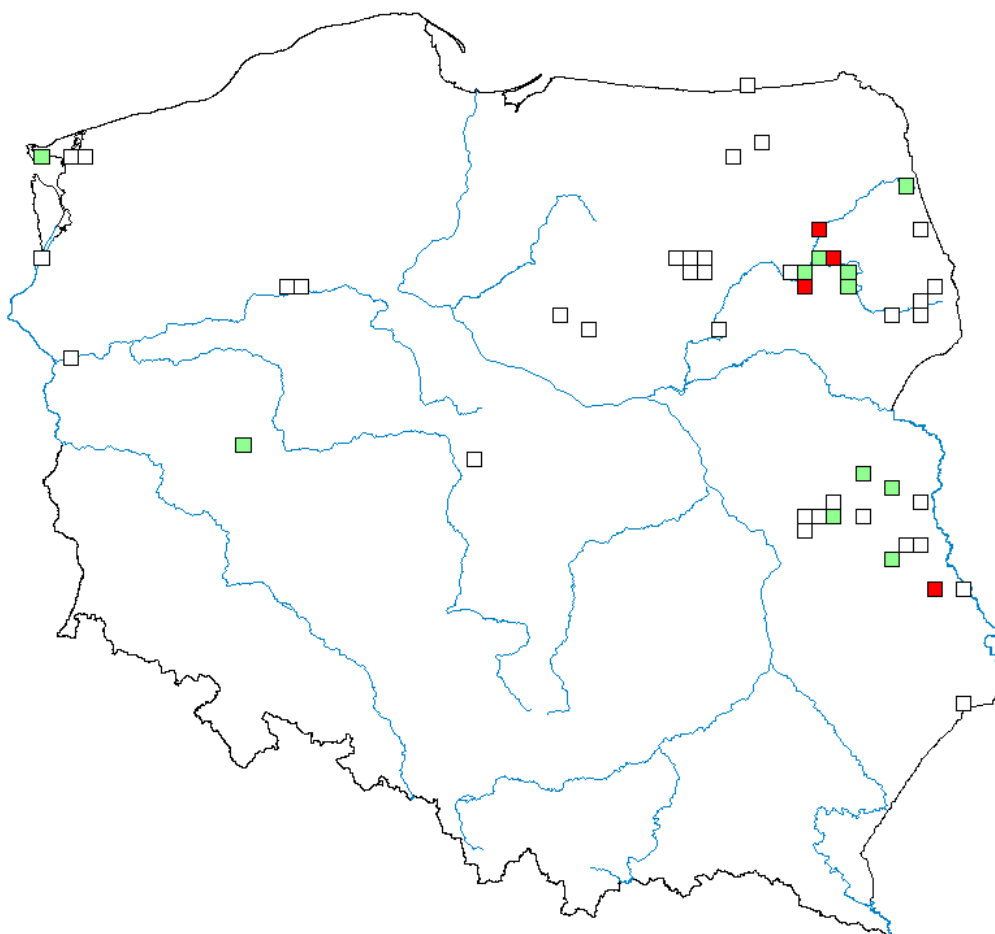
Rozkład przestrzenny gospodarstw objętych dopłatami w ramach wariantu 8.1.8 (mapa 8.1.8 -3 i 8.1.8-4) zasadniczo pokrywa się ze znanymi stanowiskami lęgowymi kulika wielkiego i dubelta w Polsce (rys. 8.1.8).

8.1.9. *Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki*

Wodniczka zamieszkuje torfowiska niskie oraz podmokłe tereny rozległych łąk torfowych porośniętych turzycą z nielicznymi krzewami. Gatunek ten jest jedynym zagrożonym globalnie gatunkiem z rzędu wróblowatych gniazdującym w Polsce. Wodniczka figuruje na globalnej czerwonej liście jako gatunek narażony na wyginięcie (VU, BirdLife International 2021) i taką samą kategorię zagrożenia ma w Polsce. Cała światowa populacja wodniczki szacowana jest na 10 200–13 800 śpiewających samców, a liczebność polskiej populacji oceniono w roku 2021 na 4724 śpiewające samce (za Beuch S., Chodkiewicz T., Przysiencki M., Wardecki Ł., Sikora A., Neubauer G., Smyk B., Marchowski D., Ławicki Ł., Meissner W., Chylarecki P. 2024. Monitoring Ptaków Polski w latach 2021–2024. Biuletyn Monitoringu Przyrody 28:1–108.). W Polsce występuje na w dwóch głównych regionach – na

Podlasiu i Lubelszczyźnie, a także na kilkunastu stanowiskach w innych regionach, gdzie gniazdują nieliczne pary. W Polsce w 2021 roku obserwatorzy zidentyfikowali łącznie 1266 śpiewających samców, w roku 2022 – 1126, a w roku 2023 – 1100. Liczebność wodniczki fluktuowała na przestrzeni 13 lat (rys. 2).

Głównym powodem stopniowego zanikania populacji tego ptaka jest utrata siedlisk w jakich bytuje, część torfowisk jest osuszana w celu wydobycia torfu oraz dla nowych terenów rolniczych, inne w wyniku braku użytkowania zarastają krzewami oraz drzewami lub odwrotnie – prowadzone jest na nich zintensyfikowane użytkowanie (zbyt częste lub za wczesne koszenie, wzmożony wypas, co powoduje niszczenie gniazd wodniczki oraz jej płoszenie).

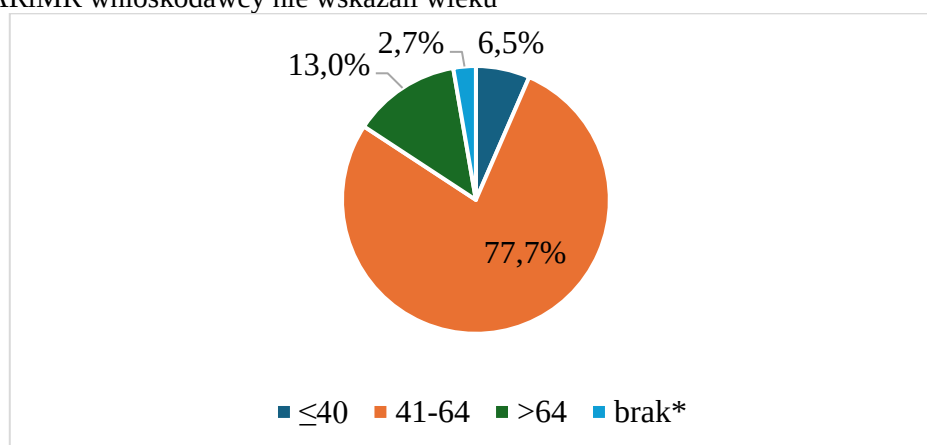

Mapa 8.1.9. Rozmieszczenie znanych lęgowych stanowisk wodniczki w Polsce. Źródło GIOŚ (za Monitoring Wodniczki (MWO). Rok 2023. <https://monitoringptakow.gios.gov.pl/wodniczka.html>)
Dofinansowanie w ramach wariantu 8.1.10 obejmuje użytki koszone (użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub naprzemienne), będące siedliskiem tego gatunku

Tabela 8.1.10-1 Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.1.10)

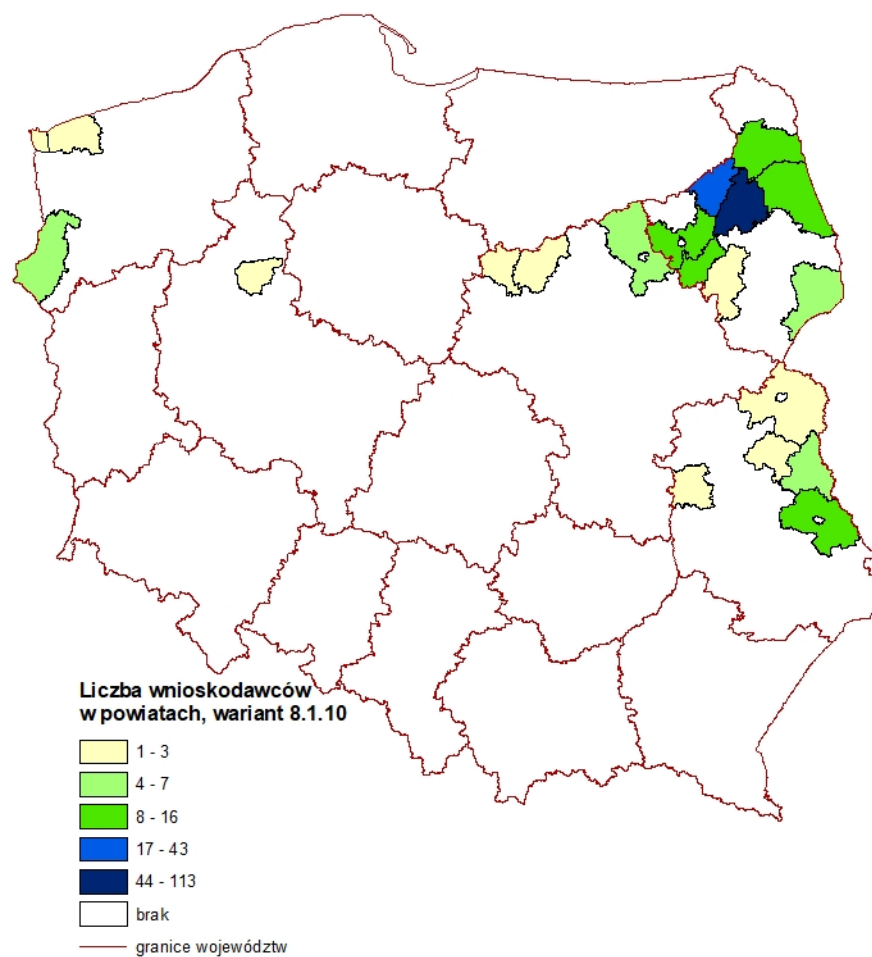
Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	≤40	41–64	>64	brak*	
Dolnośląskie	0	0	0	0	0
Kujawsko-pomorskie	0	0	0	0	0
Lubelskie	6	14	2	3	25
Lubuskie	0	0	0	0	0
Łódzkie	0	0	0	0	0
Małopolskie	0	0	0	0	0
Mazowieckie	2	5	2	0	9
Opolskie	0	0	0	0	0
Podkarpackie	0	0	0	0	0
Podlaskie	3	116	16	2	137
Pomorskie	0	0	0	0	0
Śląskie	0	0	0	0	0
Świętokrzyskie	0	0	0	0	0
Warmińsko-mazurskie	0	0	0	0	0
Wielkopolskie	0	1	1	0	2
Zachodniopomorskie	1	7	3	0	11
Polska	12	143	24	5	184

*w danych ARiMR wnioskodawcy nie wskazali wieku

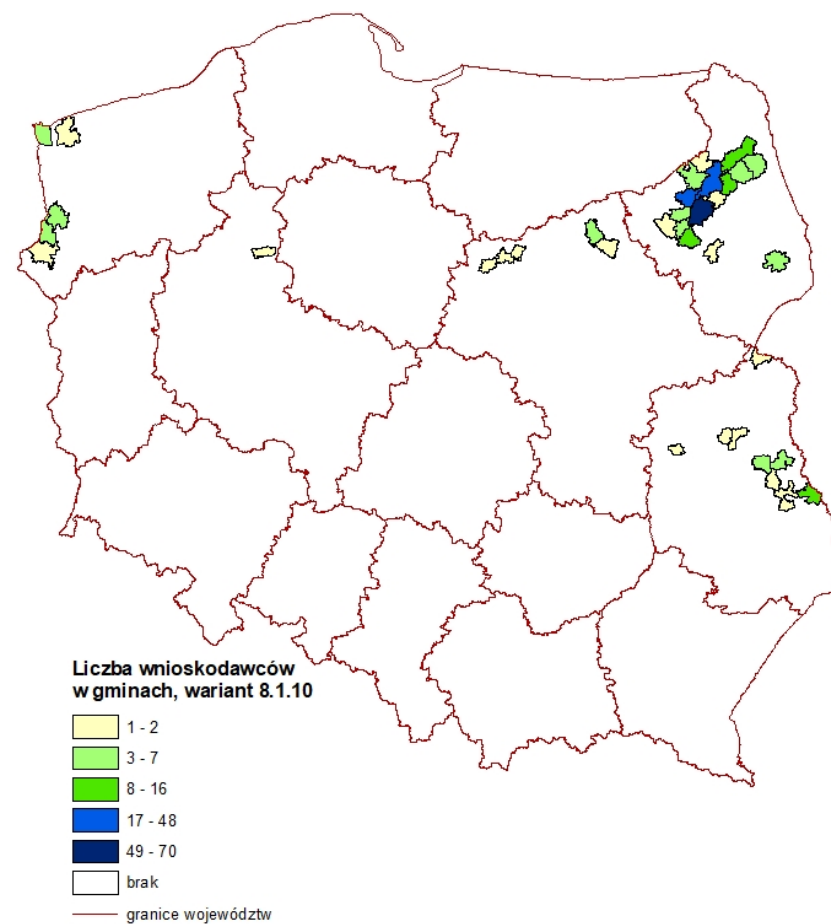

Wykres 8.1.10-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.10)

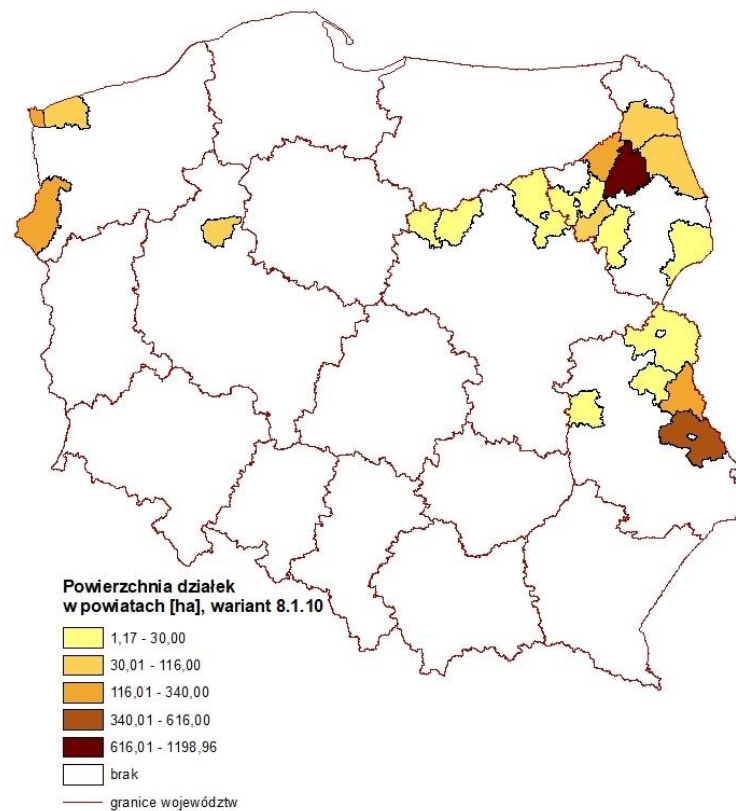
Wariant ten cieszył się dużym zainteresowaniem w województwie podlaskim, w którym wnioski złożyło 137 podmiotów (74,5% wszystkich wnioskodawców z Polski) (tab. 8.1.10-1). W każdej z analizowanych grup wiekowych (≤40, 41–64, >64 lat) wnioskodawców było najwięcej właśnie w tym województwie. Łącznie, w całej Polsce o dofinansowanie wystąpiły 184 podmioty. Osoby w wieku 41–64 lat stanowiły 77,7%, osoby w wieku ≤40 lat – 6,5%, natomiast osoby w wieku >64 lat – 13,0%. Brak informacji we wnioskach o wieku podmiotów pojawił się w 2,7% przypadków, w województwie lubelskim (3 wnioskodawców) oraz województwie podlaskim (2 wnioskodawców) (wykres 8.1.10-1).

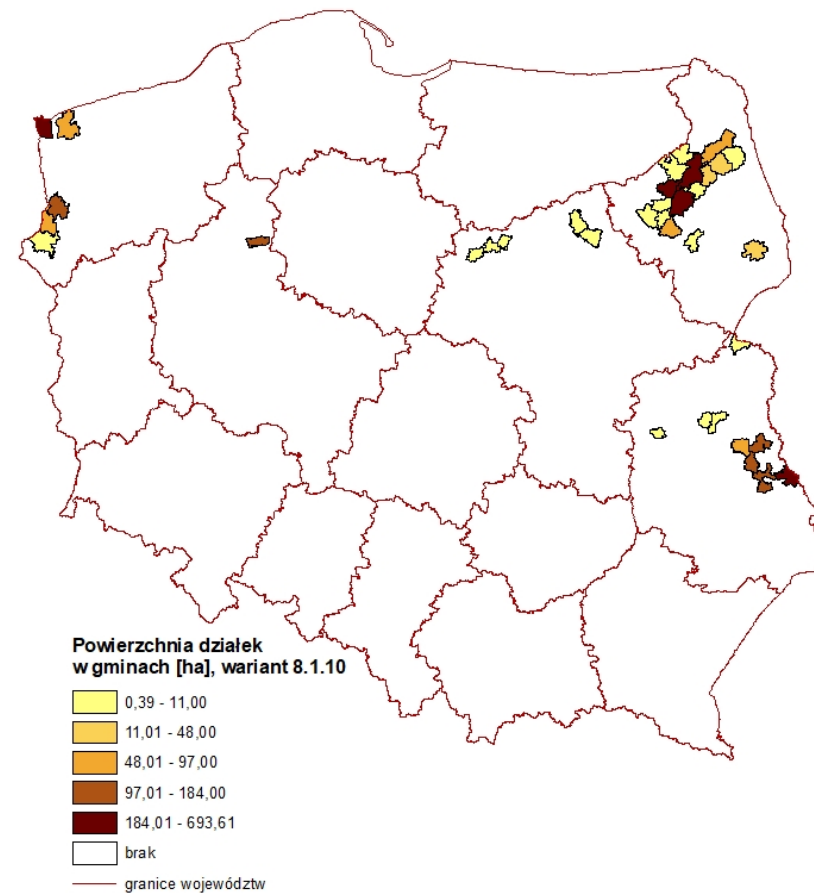
Mapa 8.1.10-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.1.10

Mapa 8.1.10-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.1.10

Mapa 8.1.10-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach, wariant 8.1.10

Mapa 8.1.10-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.1.10

Tabela 8.1.10-2 8.7. Sposób użytkowania działek zgłoszonych do dofinansowania (8.1.10)

Województwo	Liczba wnioskodawców	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Sposób użytkowania TUZ – liczba działek			Sposób użytkowania TUZ – powierzchnia ha			Ogółem powierzchnia ha
			kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	
Dolnośląskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kujawsko-pomorskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lubelskie	25	85	85	0	0	878,08	0	0	878,08
Lubuskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Łódzkie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Małopolskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mazowieckie	9	16	15	0	1	7,41	0	6,13	13,54
Opolskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Podkarpackie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Podlaskie	137	1 227	1 207	11	9	1 712,97	22,96	5,47	1 741,40
Pomorskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Śląskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Świętokrzyskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Warmińsko-mazurskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wielkopolskie	2	2	2	0		115,98	0		115,98
Zachodniopomorskie	11	109	49	0	60	425,82	0	220,12	645,94
Polska	184	1 439	1 358	11	70	3 140,26	22,96	231,72	3 394,94

Do wariantu z ochroną wodniczki przystąpiło łącznie 184 wnioskodawców, którzy aplikowali o dofinansowanie 1439 działek o łącznej powierzchni 3394,94 ha. Najwięcej działek zgłoszono w województwie podlaskim i stanowiły one 85,26% wszystkich zgłoszonych powierzchni. Przeważało kośne użytkowanie, którym objęte zostało ponad 92% powierzchni całego działania. Jak wynika z map 8.1.10-1 do 4 działanie to koncentruje się praktycznie w jednym rejonie Polski. W wymogach dla wariantu dotyczącego ochrony siedlisk wodniczki nie znajduje się użytkowanie pastwiskowe. Analiza danych ARiMR wykazała jednak, że dwóch wnioskodawców z powiatu podlaskiego, w gminie Narew podało dla 11 działek użytkowanie pastwiskowe. Na podstawie danych ARiMR nie można jednoznacznie wskazać przyczyn, dla których wskazano taki sposób użytkowania. Być może działania ochronne dla tego obszaru określone w POZ/O wskazują na taki sposób użytkowania. W takiej sytuacji rolnik może realizować te wymogi.

Rozkład przestrzenny gospodarstw objętych dopłatami w ramach wariantu 8.1.10 (mapa 8.1.10-3 i 8.1.10-4) zasadniczo pokrywa się ze znanymi stanowiskami lęgowymi wodniczki w Polsce (rys. 8.1.10).

8.1.10. Ochrona siedlisk lęgowych derkacza

Derkacz jest gatunkiem należącym do rodziny chruścieli. Siedliskiem życia tego ptaka są głównie turzycowiska, a także łąki podmokłe, użytkowane ekstensywnie, występujące w dolinach rzecznych czy obszarach bagiennych. Gatunek ten pozostaje priorytetem ochrony w znaczących częściach swojego zasięgu, głównie krajach EU (zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym), a dalsze interwencje ochronne, badania i monitorowanie są niezbędne (za BirdLife International (2024) IUCN Red List for birds. Downloaded from <https://datazone.birdlife.org/species/search> on 17/12/2024.).

Siedliska bytowania derkacza stopniowo zanikają na skutek m.in. osuszania dolin rzecznych i bagien, a także mechanizacji i intensyfikacji gospodarki rolnej, w tym zbyt wczesnego koszenia łąk, co prowadzi do niszczenia umiejscowionych na ziemi gniazd derkacza. Skuteczną formą ochrony jest opóźnienie koszenia części łąk wraz z corocznym, naprzemiennym wyłączaniem wybranych ich fragmentów z użytkowania. W Polsce gatunek poza siedliskami trawiastymi, występuje na polach uprawach, głównie w uprawach lucerny, roślin okopowych, rzadziej w uprawach zbóż. Populacja lęgowa derkacza w Polsce wykazuje spadek liczebności (rys. 2).

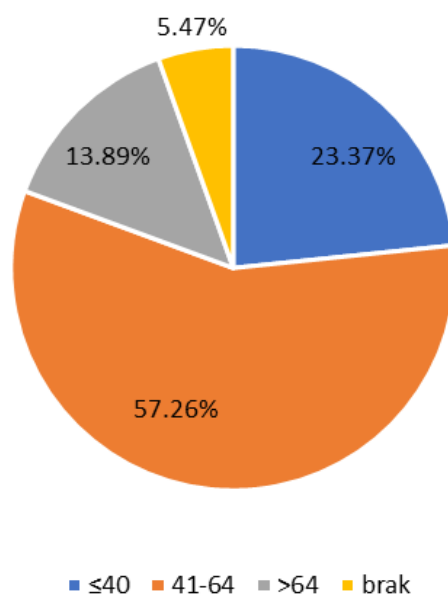
Podobnie jak w przypadku wariantu dotyczącego ochrony siedlisk lęgowych wodniczki (8.1.10) dofinansowanie obejmuje użytki zielone, na których prowadzone jest użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub naprzemienne, brak możliwości użytkowania wyłącznie pastwiskowego.

Do wariantu przystąpiło 487 podmiotów z Polski. Wnioskodawców w wieku 41–64 lat było 288 i stanowili 59,1% wszystkich osób składających wnioski (tab. 8.1.10-1). Udział wnioskodawców w wieku ≤ 40 lat wynosił 19,7%, natomiast tych w wieku > 64 lat – 15,8%. Największa liczba podmiotów wystąpiła w województwie zachodniopomorskim (138 – 29,6%) oraz warmińsko-mazurskim (121 – 25,3%). Łącznie w tych dwóch województwach znajdowało się ponad połowę wszystkich wnioskodawców (54,8%). Najmniejsza liczba wnioskodawców wystąpiła w województwach: świętokrzyskim (6), wielkopolskim (3) i dolnośląskim (1). W dwóch województwach nie złożono żadnych wniosków: małopolskie i śląskie.

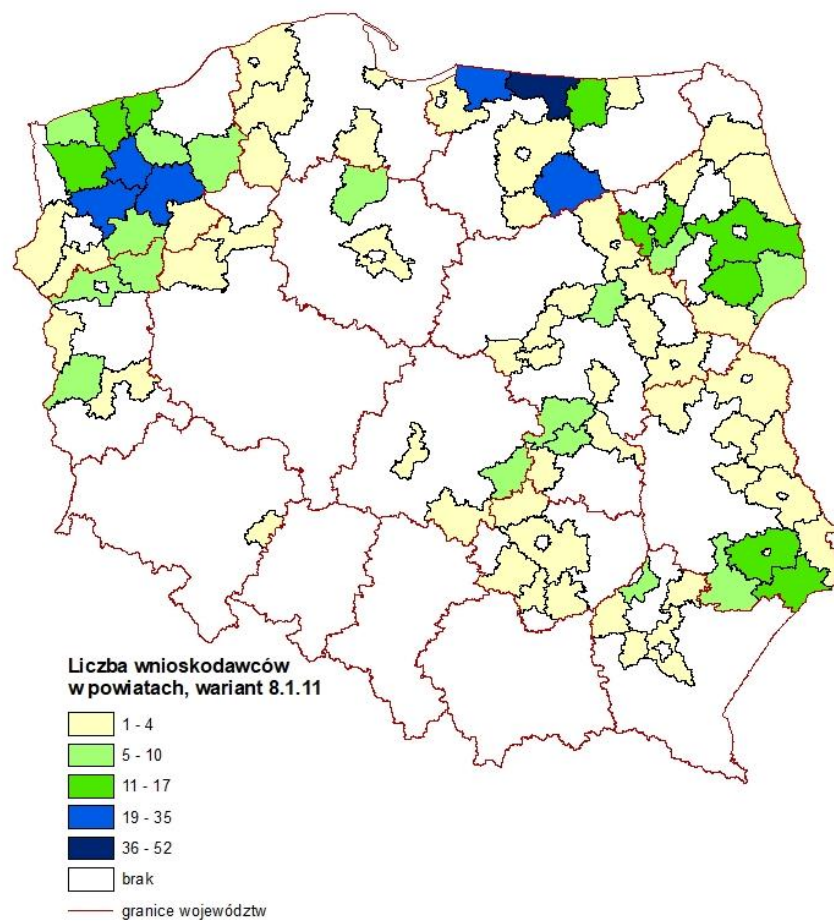
Tabela 8.1.10-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.1.11)

Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	≤ 40	41–64	> 64	brak*	
Dolnośląskie	0	1	0	0	1
Kujawsko-pomorskie	2	3	5	0	10
Lubelskie	16	20	7	0	43
Lubuskie	4	12	6	2	24
Łódzkie	2	6	0	1	9
Małopolskie	0	0	0	0	0
Mazowieckie	8	29	6	0	43
Opolskie	0	0	0	0	0
Podkarpackie	3	8	1	3	15
Podlaskie	14	36	8	0	58
Pomorskie	2	4	0	2	8
Śląskie	0	0	0	0	0
Świętokrzyskie	0	5	0	1	6
Warmińsko-mazurskie	19	81	17	6	123
Wielkopolskie	1	2	0	0	3
Zachodniopomorskie	25	81	27	11	144
Polska	96	288	77	26	487

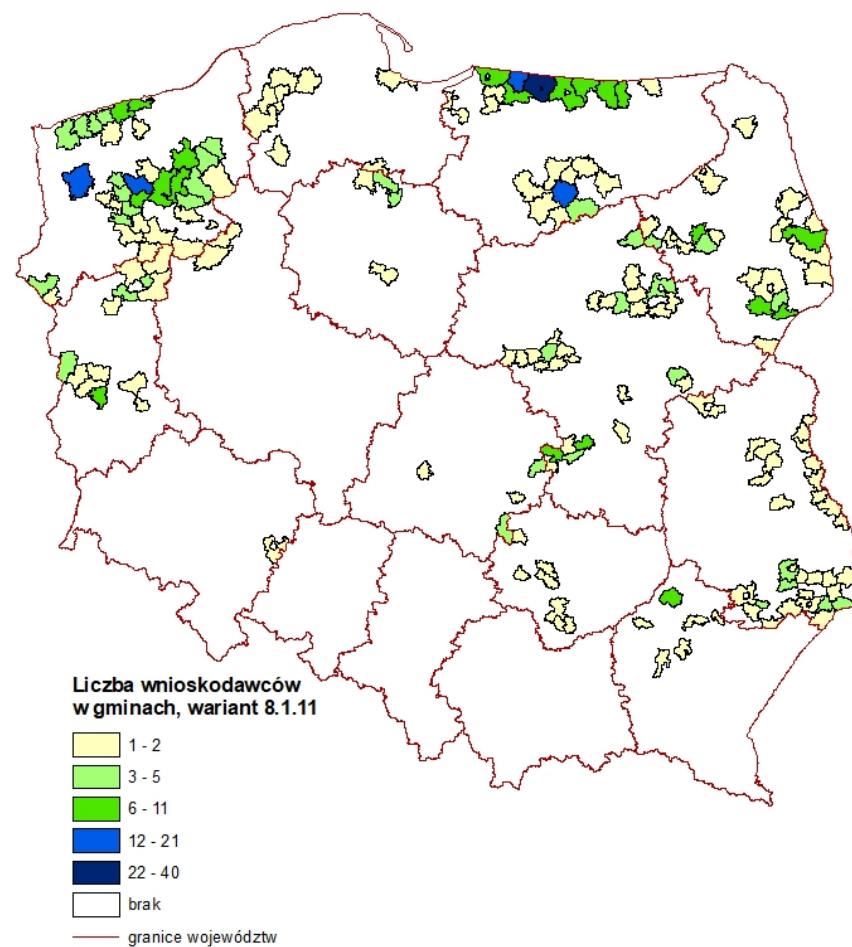
*w danych ARiMR wnioskodawcy nie wskazali wieku

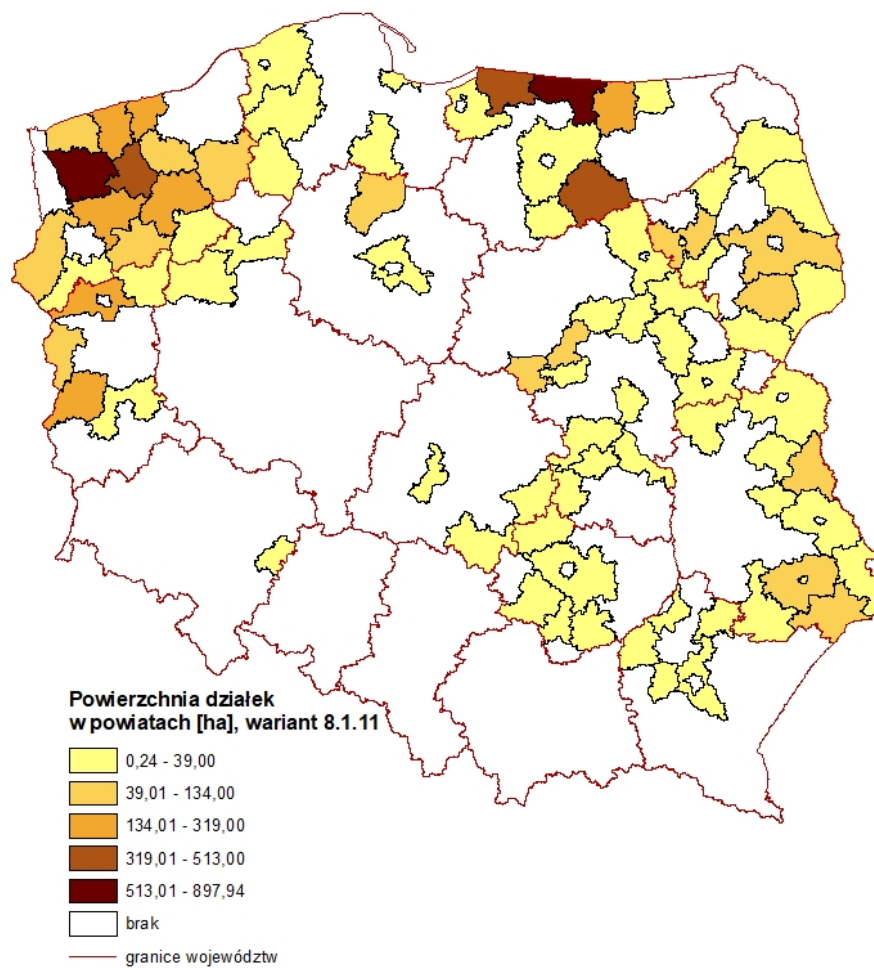
Wykres 8.1.10-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.11)

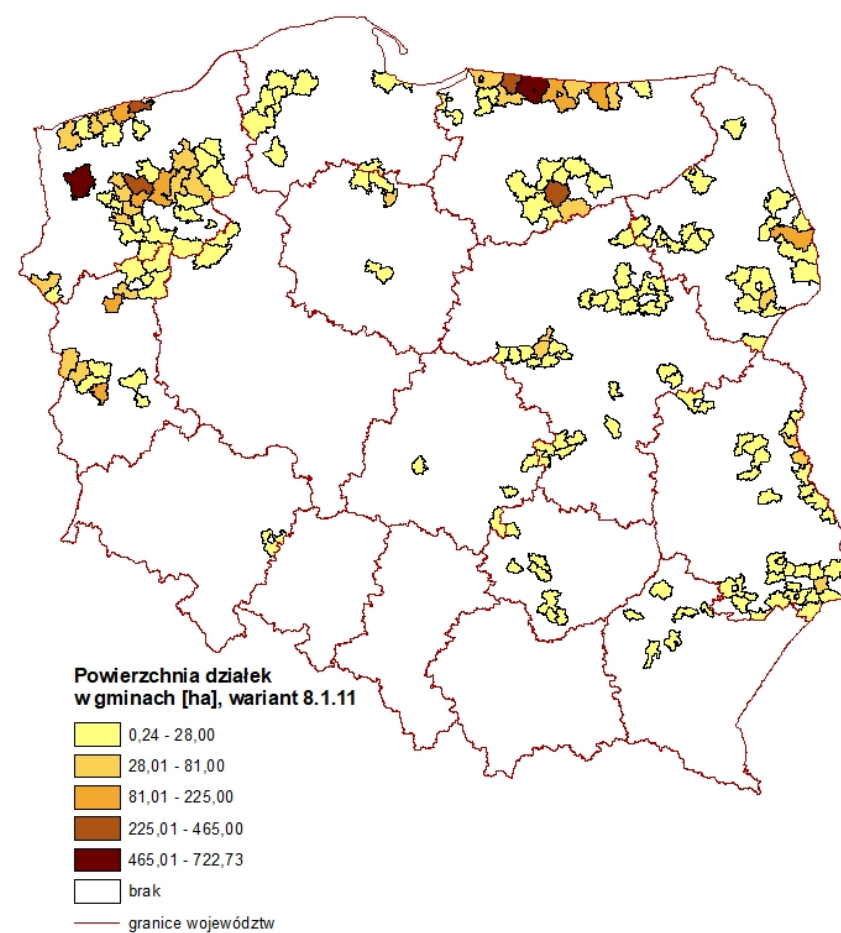
Mapa 8.1.10-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.1.11

Mapa 8.1.10-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.1.11

Mapa 8.1.10-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.1.11

Mapa 8.1.10-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.1.11

Tabela 8.1.10-2. Sposób użytkowania działek pod zobowiązaniem zgłoszonych do dofinansowania (8.1.11)

Województwo	Liczba wnioskodawców	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Sposób użytkowania TUZ – liczba działek			Sposób użytkowania TUZ – powierzchnia ha			Ogółem powierzchnia ha
			kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	
Dolnośląskie	1	1	1	0	0	0,65	0	0	0,65
Kujawsko-pomorskie	10	25	22	0	3	44,27	0	44,12	88,39
Lubelskie	43	201	198	0	3	302,39	0	3,98	306,37
Lubuskie	24	58	39	0	19	343,19	0	245,54	588,73
Łódzkie	9	22	22	0		18,23	0	0	18,23
Małopolskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mazowieckie	43	214	209	0	5	276,45	0	3,34	279,79
Opolskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Podkarpackie	15	27	27	0	0	43,41	0	0	43,41
Podlaskie	58	167	163	0	4	301,96	0	6,81	308,77
Pomorskie	8	14	14	0	0	61,75	0	0	61,75
Śląskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Świętokrzyskie	6	19	19	0	0	25,78	0	0	25,78
Warmińsko-mazurskie	123	390	374	0	16	1 937,27	0	165,91	2 103,18
Wielkopolskie	3	3	3	0	0	19,02	0	0	19,02
Zachodniopomorskie	144	442	432	0	10	2 685,17	0	53,61	2 738,78
Polska	487	1 583	1 523	0	60	6 059,54	0	523,31	6 582,85

Działania związane z tym wariantem prowadzone były na 1583 działkach znajdujących się na obszarach Natura 2000, praktycznie na obszarze całego kraju, z wyjątkiem województw śląskiego i małopolskiego. Łącznie 487 wnioskodawców aplikowało o dofinansowanie do 6582,85 ha powierzchni użytków zielonych zakwalifikowanych jako siedliska lęgowe derkacza. Największą powierzchnię zgłoszono w województwie zachodniopomorskim (2738,78 ha). Było to również województwo o największej liczbie aplikujących rolników. W województwie dolnośląskim złożono tylko jeden wniosek o dopłatę do 1 działki o powierzchni 0,65 ha, co w świetle wiedzy o liczebności derkacza w tym rejonie – 1000–1110 samców (za Czapulak A., Wróblewska-Sabaj A. 2023. Liczebność i rozmieszczenie przepiórki *Coturnix coturnix* i derkacza *Crex crex* na Śląsku. Ptaki Śląska 15: 5-27) – jest skrajnie zaniżoną wartością i wymaga rozpropagowania wśród rolników możliwości aplikowania o dopłaty w ramach dofinansowania wariantu 8.1.10.

Relacja powierzchni ochronnej do liczby działek zgłoszonych do dopłat wahała się w zależności od województwa od 2,03 ha (łódzkie) do 10,15 (lubuskie). Średnia wartość dla kraju wyniosła 4,15 ha. Porównanie liczby działek zgłoszonych do dofinansowania do liczby wnioskujących pokazało, że średnio dla kraju na jednego wnioskującego przypadało 3,25 działki. Najwięcej (bo niemal 5 działek) na jednego wnioskującego przypadało w województwie mazowieckim, zaś najmniej (1,7) w województwie pomorskim. Nieco ponad 96% liczby zgłoszonych działek znajdowała się w użytkowaniu kośnym, co stanowi 92% ogólnej powierzchni objętej dopłatą do siedlisk lęgowych derkacza.

Derkacz najliczniej gniazduje na terenach porośniętych niezbyt wysoką (do ok. 50 cm), gęstą roślinnością. Siedlisko nie może też być zbyt wilgotne lub zbyt suche. Derkacze zwykle unikają bardzo podmokłych terenów, stojącej wody oraz otwartych terenów ze skałami, żwirem lub piaskiem. Lokalnie gatunek zamieszkuje także pola uprawne (np. zbóż, rzepaku, ziemniaków i roślin pastewnych). W działaniach ochronnych powinny zostać uwzględnione wymagania siedliskowe derkacza dotyczące wysokości użytku zielonego w okresie lęgowym gatunku, ponieważ derkacz jest gatunkiem, który wyprowadza zwykle tylko jeden lęg w roku, jaja składa na powierzchni ziemi. Literatura podaje, że derkacz najliczniej zamieszkuje wschodnie rejony Polski co nie znajduje odzwierciedlenia w złożonych wnioskach, ponieważ liczba wnioskodawców, zgłoszonych działek i powierzchnia objęta dopłatami do siedlisk ochronnych derkacza była największa w województwie zachodniopomorskim.

I.8.2. Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000

Strzelczyk Maria, Steinhoff-Wrześniewska Aleksandra, Helis Marek, Grzegorz Orłowski Stopa Wojciech

Podobnie jak Interwencja 1, omawiana interwencja jest realizowana w dziesięciu wariantach (w sześciu wariantach, z tego jeden w dwóch podwariantach). Opis ogólny dla poszczególnych wariantów został przedstawiony powyżej niniejszego opracowania

8.2.1. Zmienne wilgotne łąki trzęślicowe

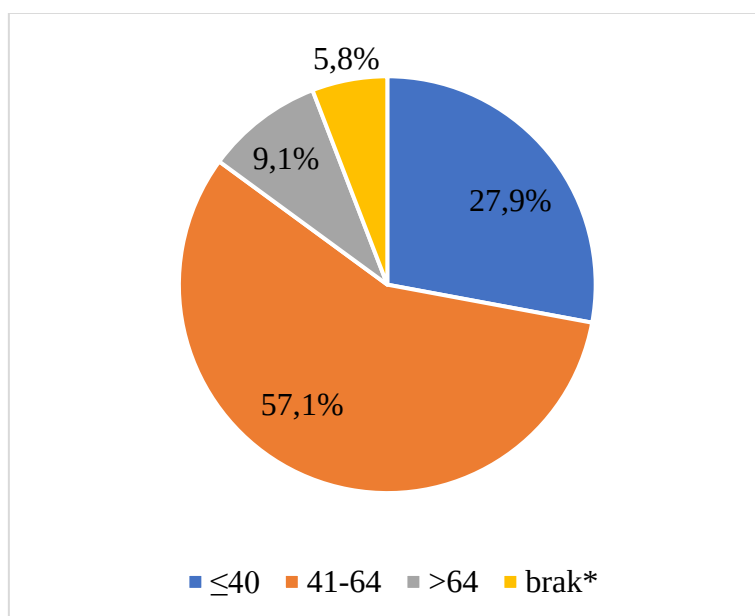
Tabela 8.2.1-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.2.1)

Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	≤40	41–64	>64	brak*	
Dolnośląskie	10	22	4	3	39
Kujawsko-pomorskie	3	5	0	0	8
Lubelskie	2	10	1	0	13
Lubuskie	7	11	3	1	22
Łódzkie	1	0	0	0	1
Małopolskie	6	3	1	0	10
Mazowieckie	0	1	0	0	1
Opolskie	1	2	0	1	4
Podkarpackie	2	12	2	0	16
Podlaskie	0	1	0	0	1
Pomorskie	1	1	1	0	3
Śląskie	1	4	0	2	7
Świętokrzyskie	6	13	1	1	21
Warmińsko-mazurskie	0	0	0	0	0
Wielkopolskie	0	1	0	1	2
Zachodniopomorskie	3	2	1	0	6
Polska	43	88	14	9	154

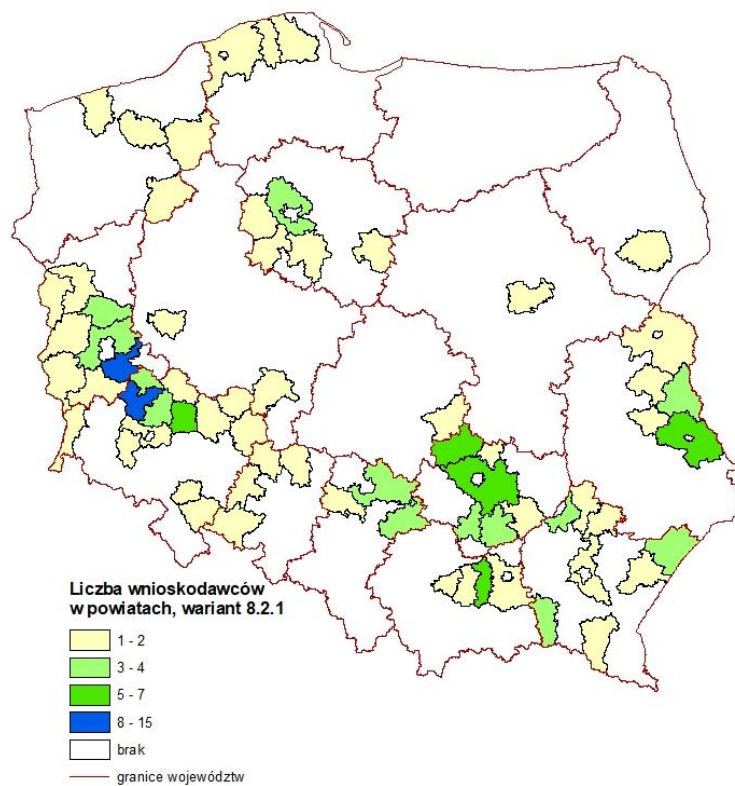
W grupie 154 wnioskodawców aplikujących o dofinansowanie w ramach tego wariantu 57% stanowili rolnicy między 41–64 rokiem życia. Najliczniej aplikowano w woj. dolnośląskim (39 wnioskodawców), lubuskiego i świętokrzyskiego odpowiednio 22 i 21 aplikujących. W 5,8% wniosków nie podano informacji dotyczących wieku wnioskodawcy (rys. 8.2.1-1 tab. 8.2.1-1).

Zgłoszono łącznie 412 działek, z których najmniejsza, o powierzchni 0,06 ha znajduje się w woj. łódzkim, powiecie opoczyńskim w gminie Białaczów, a największa o pow. 48,99 ha w woj. pomorskim, powiecie wejherowskim, w gminie Choczewo. W województwach

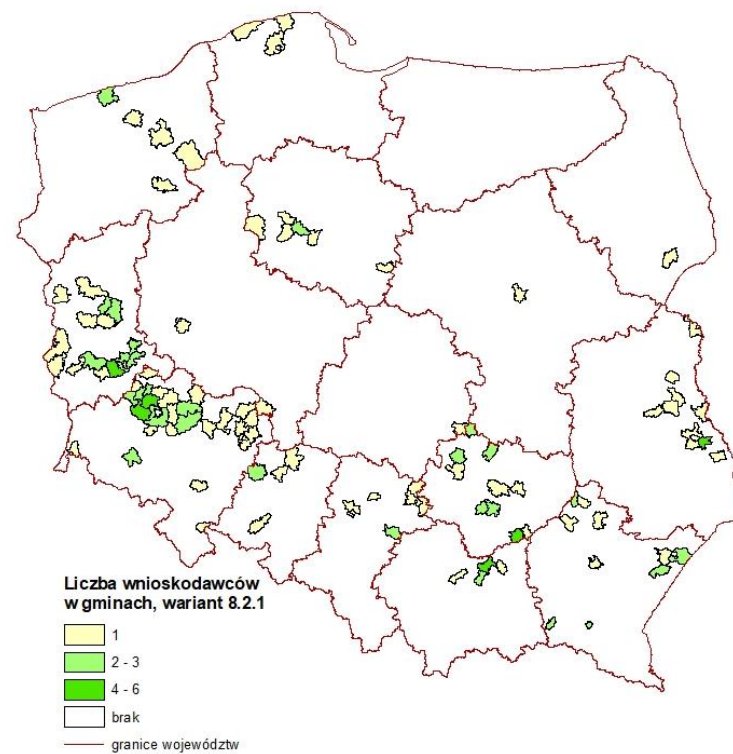
dolnośląskim i lubuskim zgłoszono najwięcej działek po (103), ale powierzchniowo woj. dolnośląskie ma o ok. 90 ha więcej powierzchni chronionej. Średnia wielkość działek, w ujęciu wojewódzkim, wahała się od 0,33 ha (mazowieckie) do 14,03 ha (pomorskie), przy średniej krajowej 2,24 ha. Liczba działek przypadająca średnio na 1 wnioskującego była największa w woj. mazowieckim (tylko 1 wnioskujący o dofinansowanie do 10 działek), a najniższa w woj. lubelskim (1). Analiza sposobu użytkowania zgłoszonych powierzchni wykazała, że 99,5% całej powierzchni była w użytkowaniu kośnym (tab. 8.2.1-2).

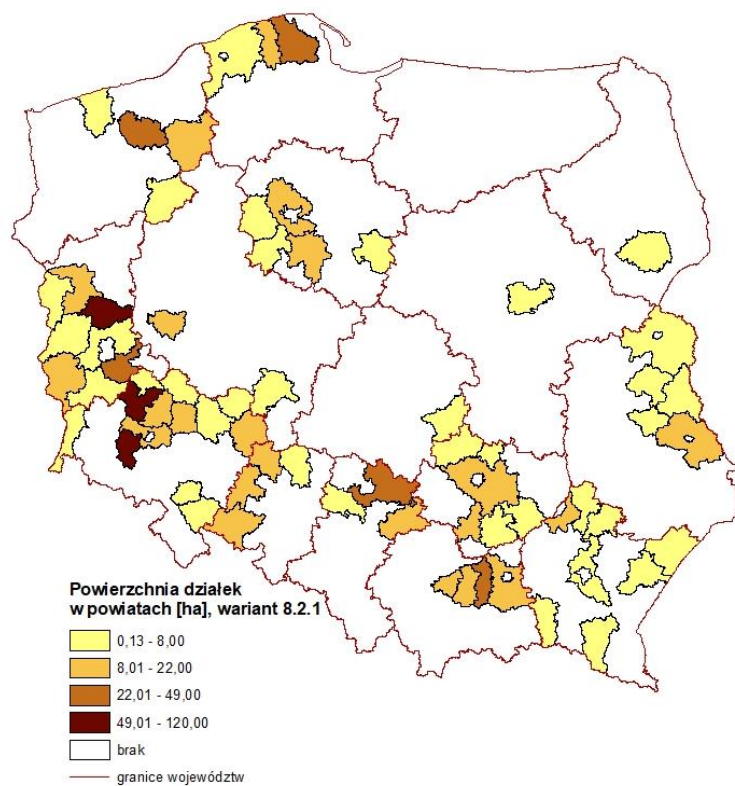
Wykres 8.2.1-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.1)

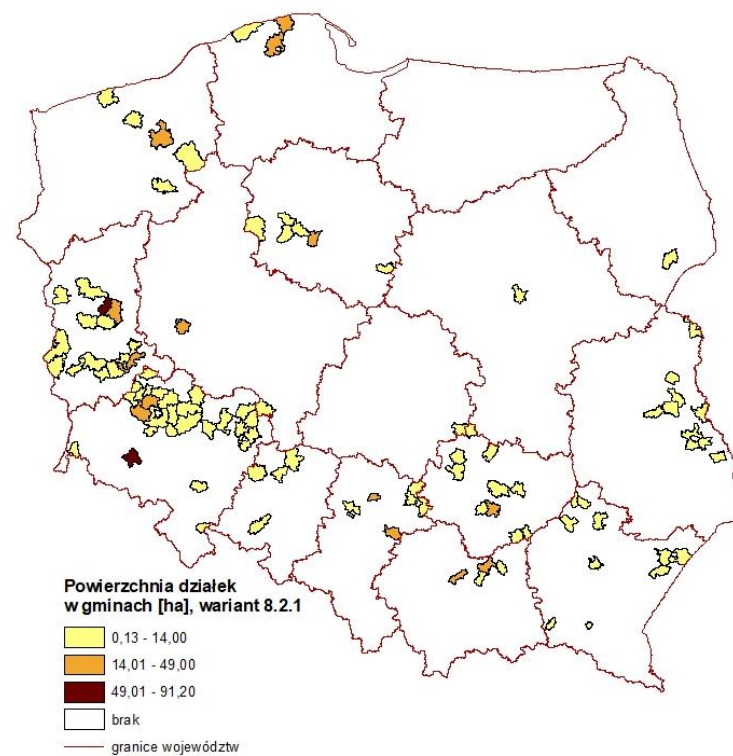
Mapa 8.2.1-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.2.1

Mapa 8.2.1-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.2.1

Mapa 8.2.1-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.2.1

Mapa 8.2.1-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.2.1

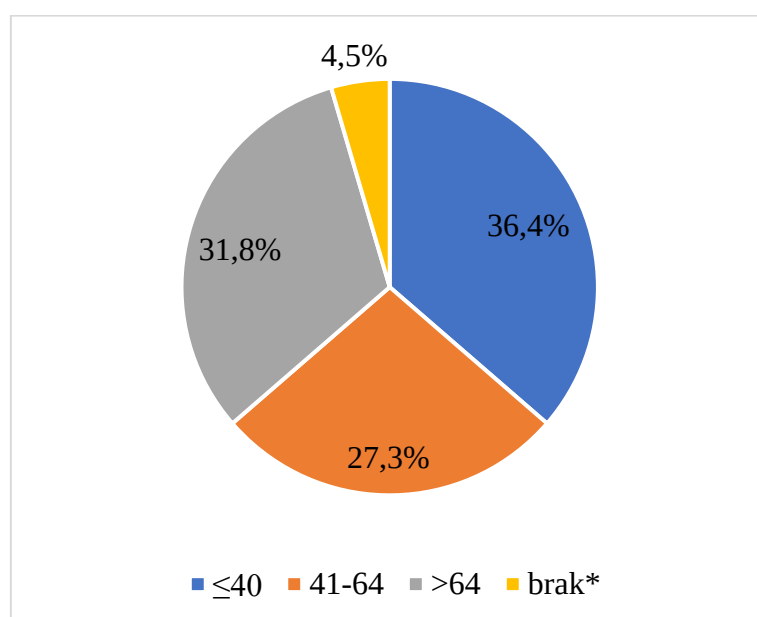
Tabela 8.2.1-2. Sposób użytkowania działek pod zobowiązaniem zgłoszonych do dofinansowania (8.2.1)

Województwo	Liczba wnioskodawców	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Sposób użytkowania TUZ – liczba działek			Sposób użytkowania TUZ – powierzchnia ha			Ogółem powierzchnia ha
			kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	
Dolnośląskie	39	103	100	0	1	280,55	0	3,31	283,86
Kujawsko-pomorskie	8	12	12	0	0	29,23	0	0	29,23
Lubelskie	13	13	13	0	0	20,19	0	0	20,19
Lubuskie	22	103	103	0	0	193,37	0	0	193,37
Łódzkie	1	2	2	0	0	0,27	0	0	0,27
Małopolskie	10	53	53	0	0	70,30	0	0	70,30
Mazowieckie	1	10	10	0	0	3,29	0	0	3,29
Opolskie	4	14	14	0	0	35,89	0	0	35,89
Podkarpackie	16	34	34	0	0	30,09	0	0	30,09
Podlaskie	1	2	2	0	0	7,45	0	0	7,45
Pomorskie	3	5	5	0	0	70,14	0	0	70,14
Śląskie	7	11	11	0	0	61,62	0	0	61,62
Świętokrzyskie	21	39	38	0	3	40,94	0	0,94	41,88
Warmińsko-mazurskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wielkopolskie	2	3	3	0	0	28,24	0	0	28,24
Zachodniopomorskie	6	8	8	0	0	47,52	0	0	47,52
Polska	154	412	408	0	4	919,09	0	4,25	923,34

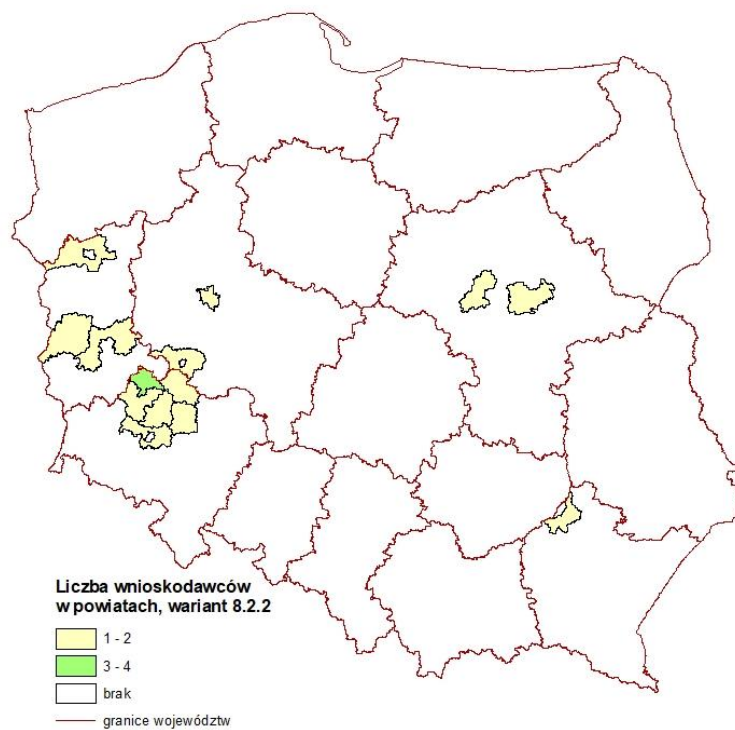
8.2.2 Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla

Tabela 8.2.2-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.2.2)

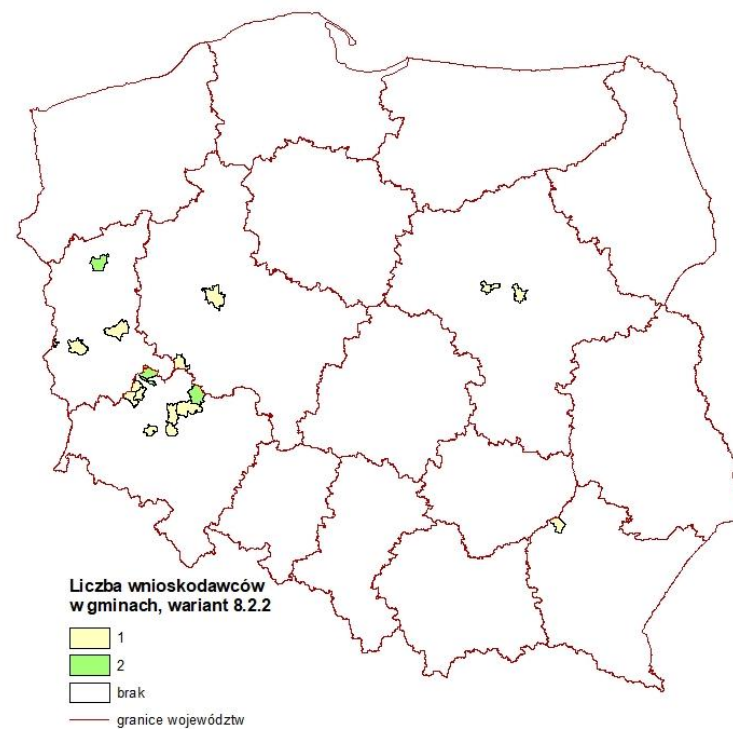
Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	≤40	41–64	>64	brak*	
Dolnośląskie	5	2	4	1	12
Kujawsko-pomorskie	0	0	0	0	0
Lubelskie	0	0	0	0	0
Lubuskie	1	3	1	0	5
Łódzkie	0	0	0	0	0
Małopolskie	0	0	0	0	0
Mazowieckie	1	0	1	0	2
Opolskie	0	0	0	0	0
Podkarpackie	0	1	0	0	1
Podlaskie	0	0	0	0	0
Pomorskie	0	0	0	0	0
Śląskie	0	0	0	0	0
Świętokrzyskie	0	0	0	0	0
Warmińsko-mazurskie	0	0	0	0	0
Wielkopolskie	1	0	1	0	2
Zachodniopomorskie	0	0	0	0	0
Polska	8	6	7	1	22

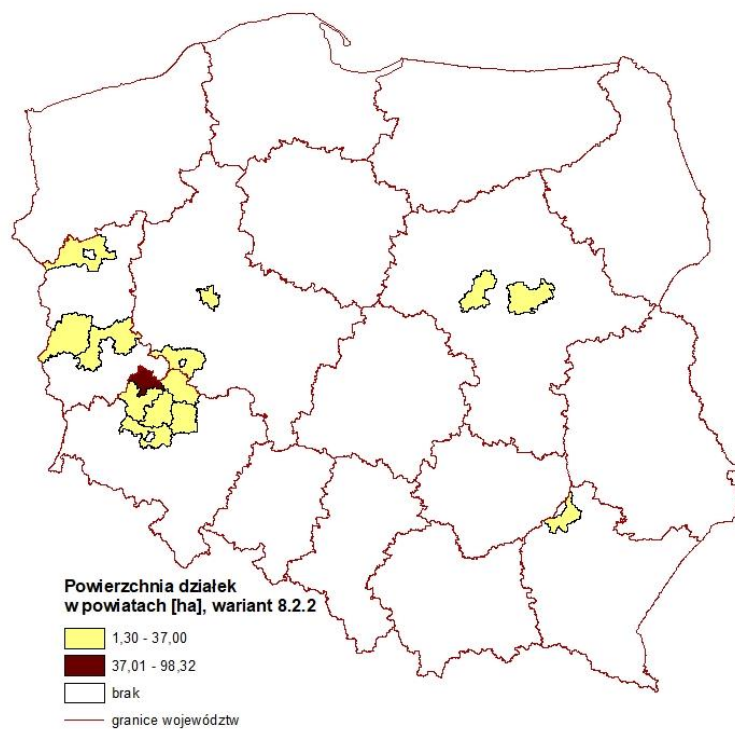
Wykres 8.2.2-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.2)

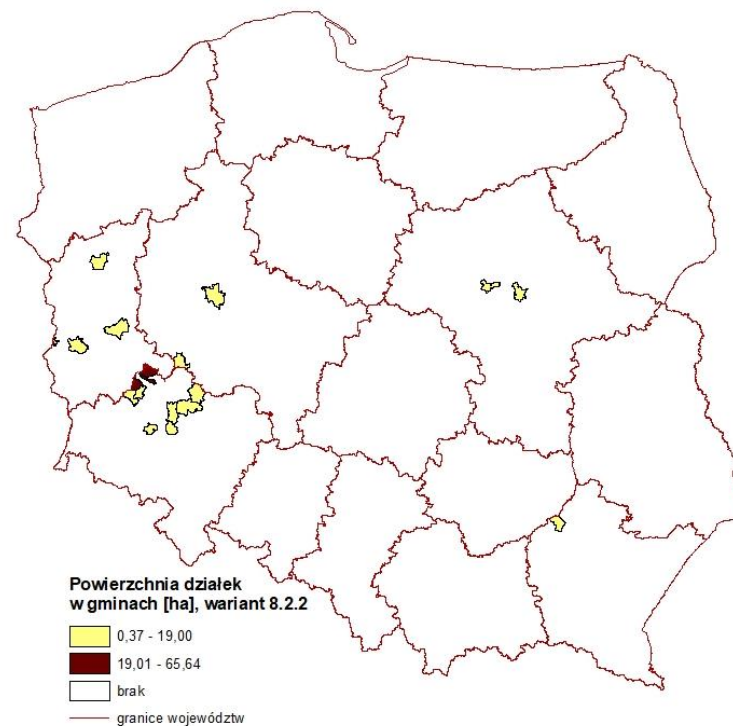
Mapa 8.2.2-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.2.2

Mapa 8.2.2-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.2.2

Mapa 8.2.2-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.2.2

Mapa 8.2.2-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.2.2

Tabela 8.2.2-2. Sposób użytkowania działek zgłoszonych do dofinansowania (8.2.2)

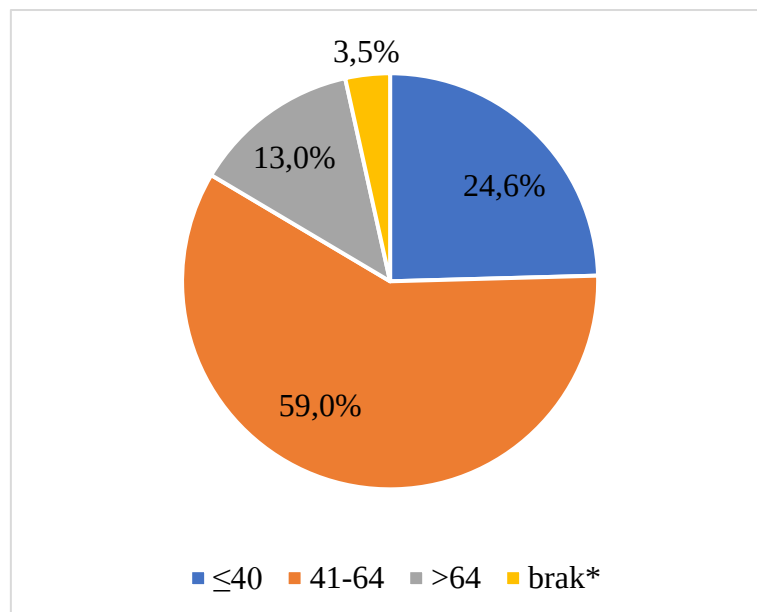
Województwo	Liczba wnioskodawców	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Sposób użytkowania TUZ – liczba działek			Sposób użytkowania TUZ – powierzchnia ha			Ogółem powierzchnia ha
			kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	
Dolnośląskie	12	21	21	0	0	162,53	0	0	162,53
Kujawsko-pomorskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lubelskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lubuskie	5	9	9	0	0	20,56	0	0	20,56
Łódzkie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Małopolskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mazowieckie	2	6	6	0	0	12,97	0	0	12,97
Opolskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Podkarpackie	1	1	1	0	0	3,83	0	0	3,83
Podlaskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pomorskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Śląskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Świętokrzyskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Warmińsko-mazurskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wielkopolskie	2	3	3	0	0	27,94	0	0	27,94
Zachodniopomorskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Polska	22	40	40	0	0	227,83	0	0	227,83

Liczba działek zgłoszonych poza obszarami Natura 2000 do ochrony zalewowych łąk selernicowych i słonorośli była niewielka. Dwudziestu dwóch wnioskodawców zgłosiło 40 działek o łącznej powierzchni 227,83 ha, wszystkie użytkowane kośnie. Do interwencji zgłoszono działki w 5 województwach. Największa liczba zgłoszonych działek była w woj. dolnośląskim, a łączna powierzchnia wyniosła 162,53 ha, co stanowi 71,3% całej krajowej powierzchni tej interwencji. W tej interwencji średnie wielkości działek w ujęciu wojewódzkim były większe niż w pozostałych wariantach i wahały się od 2,28 – do 9,31 ha (średnia dla kraju 5,70 ha). Ponad 77% zgłoszonych działek miało powierzchnię powyżej 1 ha. Szczegółowa analiza danych wykazała, że w przeliczeniu na jednego wnioskującego liczba zgłoszonych działek wyniosła 1,8, a w ujęciu wojewódzkim wskaźnik wahał się od 1 (woj. podkarpackie) do 1,8 (województwa dolnośląskie i lubuskie). Wyjątek stanowi woj. mazowieckie w którym średnia była większa i wyniosła 3,0. (tab. 8.2.2-2).

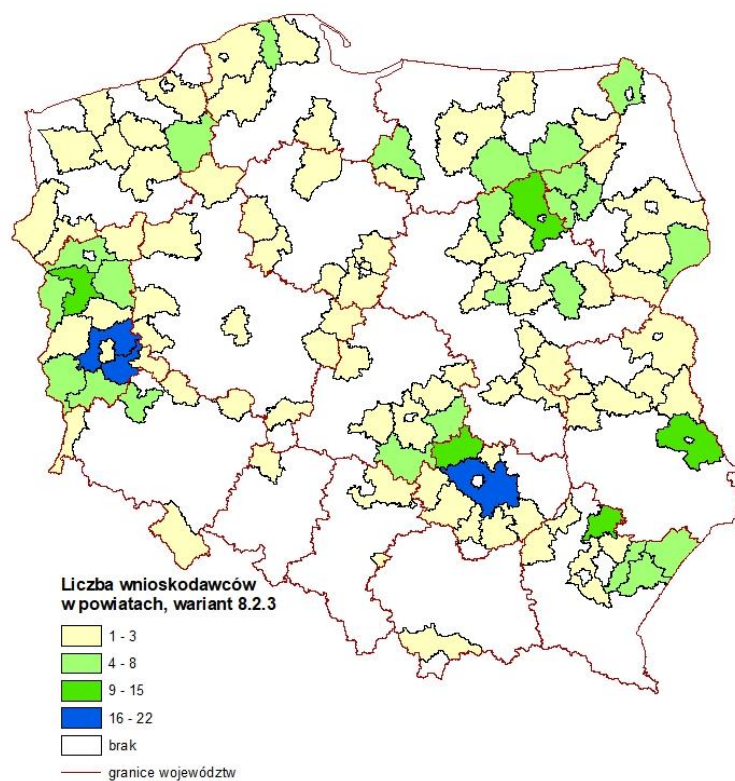
8.2.3. Murawy

Tabela 8.2.3-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.2.3.)

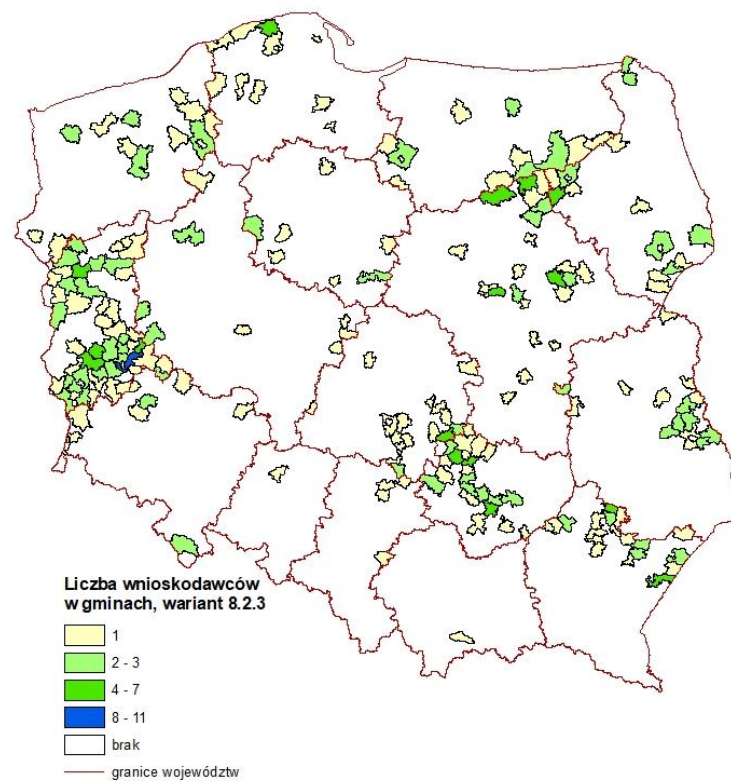
Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	≤40	41–64	>64	brak*	
Dolnośląskie	3	8	0	0	11
Kujawsko-pomorskie	4	3	3	0	10
Lubelskie	6	14	2	0	22
Lubuskie	24	40	12	6	82
Łódzkie	5	7	2	1	15
Małopolskie	0	1	0	0	1
Mazowieckie	8	24	7	1	40
Opolskie	1	0	0	0	1
Podkarpackie	3	22	7	0	32
Podlaskie	8	16	2	0	26
Pomorskie	3	9	2	0	14
Śląskie	1	3	0	0	4
Świętokrzyskie	9	29	5	0	43
Warmińsko-mazurskie	3	11	2	1	17
Wielkopolskie	2	8	1	1	12
Zachodniopomorskie	5	9	0	2	16
Polska	85	204	45	12	346

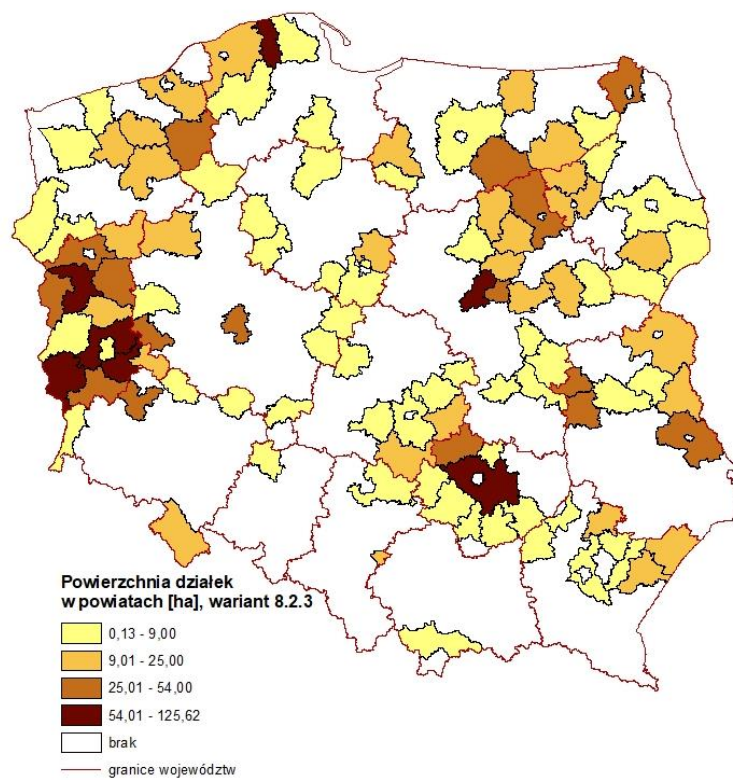
Wykres 8.2.3-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.3)

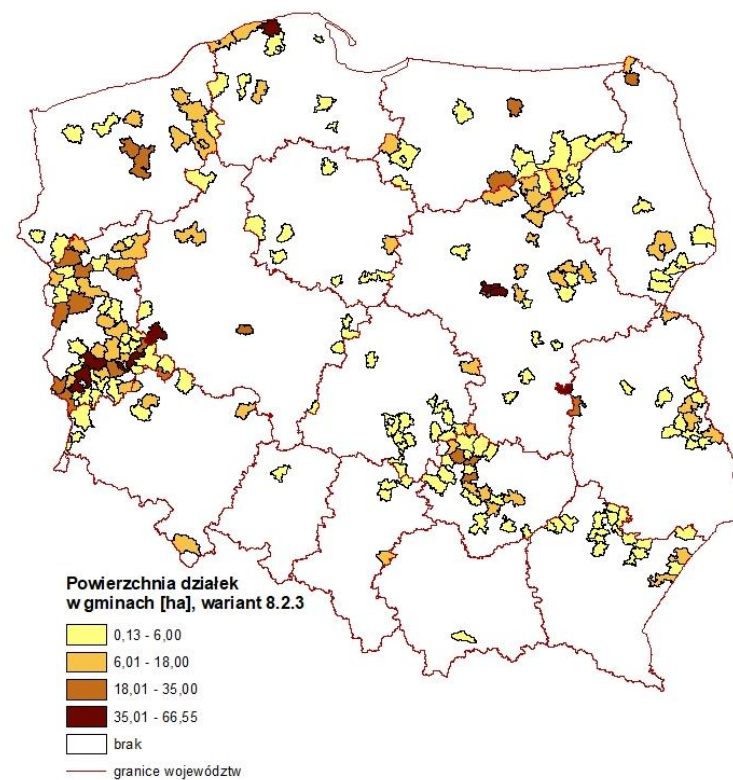
Mapa 8.2.3-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.2.3

Mapa 8.2.3-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.2.3

Mapa 8.2.3-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.2.3

Mapa 8.2.3-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.2.3

Do interwencji „Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000 Wariant 8.3. Murawy” zostało zgłoszonych więcej o 193 wniosków (ponad 100% więcej) niż do interwencji „Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 Wariant 8.3. Murawy”. Z grupy wiekowej między 41 a 64 rokiem życia stanowili 59% wszystkich wnioskujących (rys. 8.2.3-1). wnioskodawców (59%) stanowiły osoby w wieku 41-64 lat, najmniejszy natomiast osoby w wieku >64 lat. Brak informacji we wnioskach wystąpił w przypadku 3,5% podmiotów. Największa liczba wnioskodawców wystąpiła w województwie Lubuskim (82), natomiast najmniej wnioskodawców pochodziło z województw: małopolskiego i opolskiego, po jednym podmiocie z każdego. W ramach ochrony muraw poza obszarami Natura 2000 zgłoszono 729 działek, średnio 2,6 działki na 1 wnioskującego. Nieco ponad 84% stanowiły działki w użytkowaniu kośnym, które łącznie objęły 73% powierzchni pod zobowiązaniem (tab. 8.2.3-2). Najwięcej muraw, zarówno działek i ich sumarycznej powierzchni zgłoszono w woj. lubuskim, gdzie powierzchnia zgłoszona do dopłat wyniosła 591,85 ha. Najliczniej aplikowali rolnicy z woj. lubuskiego (82), przy czym średnia wielkość działki – 3,7 ha w tym województwie należy uznać za dość dużą, bo średnia krajowa wynosi 2,6 ha. W dalszej kolejności w województwie świętokrzyskim i mazowieckim. Powierzchnie pod zobowiązaniem w tych województwach są jednak znacznie mniejsze niż w lubuskim z uwagi na znacznie mniejsze działki. Największa zgłoszona działka miała ponad 44 ha i położona jest w gminie Żary w woj. lubuskim, a najmniejsza (0,03 ha) w gminie Gowarczów, w woj. świętokrzyskim Średnia liczba działek zgłoszona przez jednego wnioskodawcę wyniosła w skali kraju to 2,1.

Tabela 8.2.3-2. Sposób użytkowania działek zgłoszonych do dofinansowania (8.2.3)

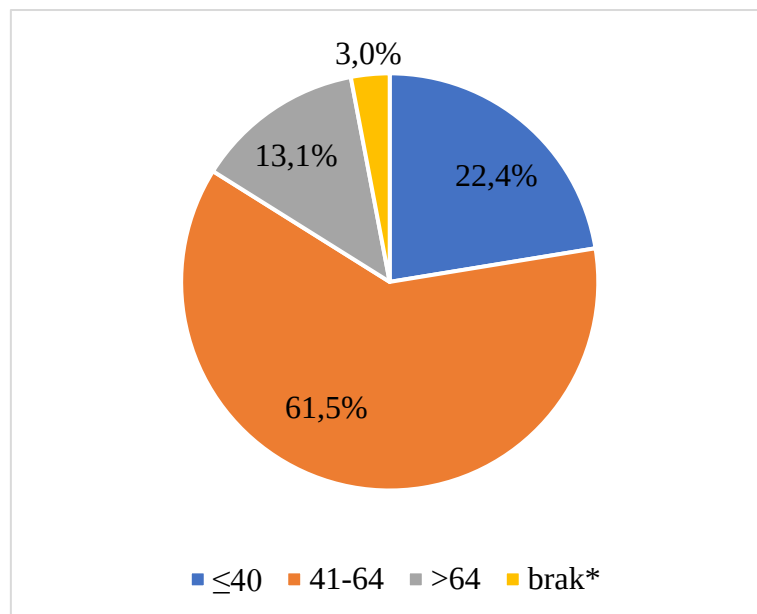
Województwo	Liczba wnioskodawców	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Sposób użytkowania TUZ – liczba działek			Sposób użytkowania TUZ – powierzchnia ha			Ogółem powierzchnia ha
			kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	
Dolnośląskie	11	21	21	0	0	66,31	0	0	66,31
Kujawsko-pomorskie	10	16	10	6	0	12,78	17,44	0	30,22
Lubelskie	22	37	27	5	5	42,45	69,41	29,52	141,38
Lubuskie	82	160	145	13	2	467,80	101,93	22,12	591,85
Łódzkie	15	37	34	0	3	39,51	0	8,18	47,69
Małopolskie	1	1	1	0	0	0,52	0	0	0,52
Mazowieckie	40	130	95	35	0	163,72	83,65	0	247,37
Opolskie	1	2	2	0	0	2,76	0	0	2,76
Podkarpackie	32	50	48	1	1	53,32	0,58	0,76	54,66
Podlaskie	26	39	19	19	1	42,88	49,54	4,59	97,01
Pomorskie	14	27	20	3	4	95,89	9,20	4,49	109,58
Śląskie	4	6	6	0	0	14,71	0	0	14,71
Świętokrzyskie	43	134	128	6	0	167,35	14,62	0	181,97
Warmińsko-mazurskie	17	21	17	4	0	44,27	35,82	0	80,09
Wielkopolskie	12	22	21	1	0	96,13	2,85	0	98,98
Zachodniopomorskie	16	26	21	5	0	66,31	26,38	0	119,51
Polska	346	729	615	98	16	1 376,71	411,42	69,66	1 884,61

8.2.4. Pólnaturalne łąki wilgotne

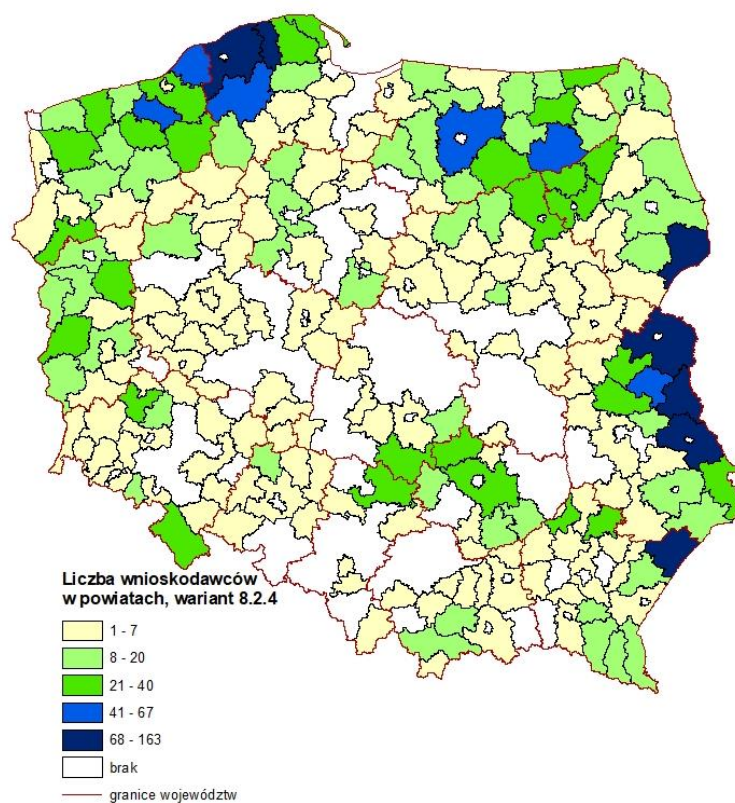
Tabela 8.2.4-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.2.4)

Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	≤40	41–64	>64	brak*	
Dolnośląskie	23	61	25	3	112
Kujawsko-pomorskie	10	37	8	3	58
Lubelskie	160	329	51	4	544
Lubuskie	23	80	15	9	127
Łódzkie	9	31	7	5	52
Małopolskie	2	25	6	0	33
Mazowieckie	21	71	16	1	109
Opolskie	5	11	0	1	17
Podkarpackie	58	152	37	6	253
Podlaskie	56	194	27	1	278
Pomorskie	87	252	60	15	414
Śląskie	12	22	6	3	43
Świętokrzyskie	21	60	11	2	94
Warmińsko-mazurskie	63	220	62	9	354
Wielkopolskie	16	43	6	6	71
Zachodniopomorskie	86	200	44	19	349
Polska	652	1 788	381	87	2 908

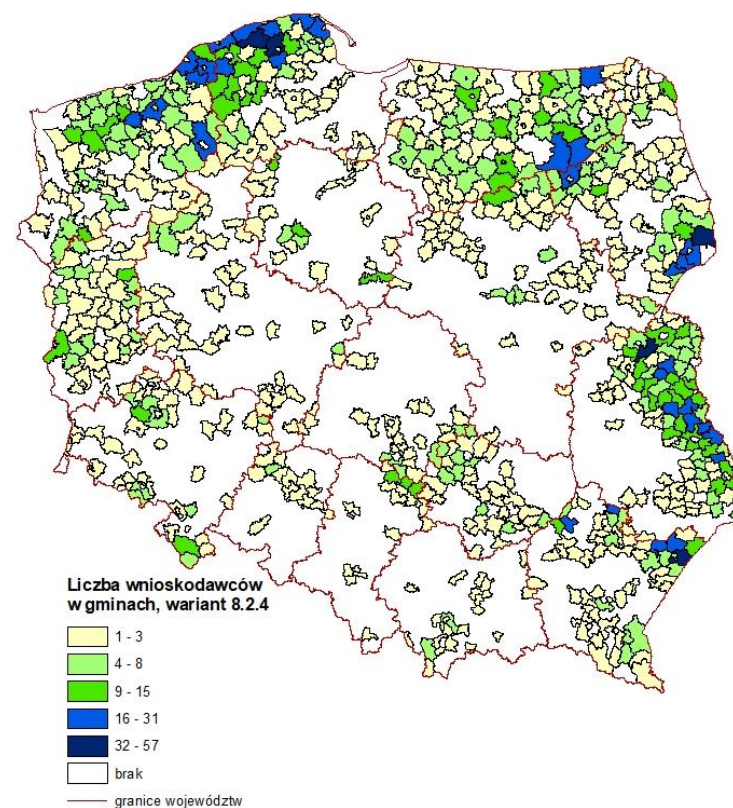
W interwencji „Pólnaturalne łąki wilgotne” wnioski złożyło 1788 wnioskodawców. Wnioskujący w wieku 41–64 stanowili największy odsetek wnioskodawców (61,5%). Liczba podmiotów, które nie złożyły informacji o wieku wynosiła 87, co odpowiadało 3% wnioskodawców. Pośród województw największa liczba wnioskodawców przypadła w województwach: lubelskim (544), pomorskim (414), oraz warmińsko-mazurskim (354) zachodniopomorskim (349 każde). Najmniej wnioskodawców miało województwo opolskie (17) (tab. 8.2.4 -1, rys. 8.2.4-1).

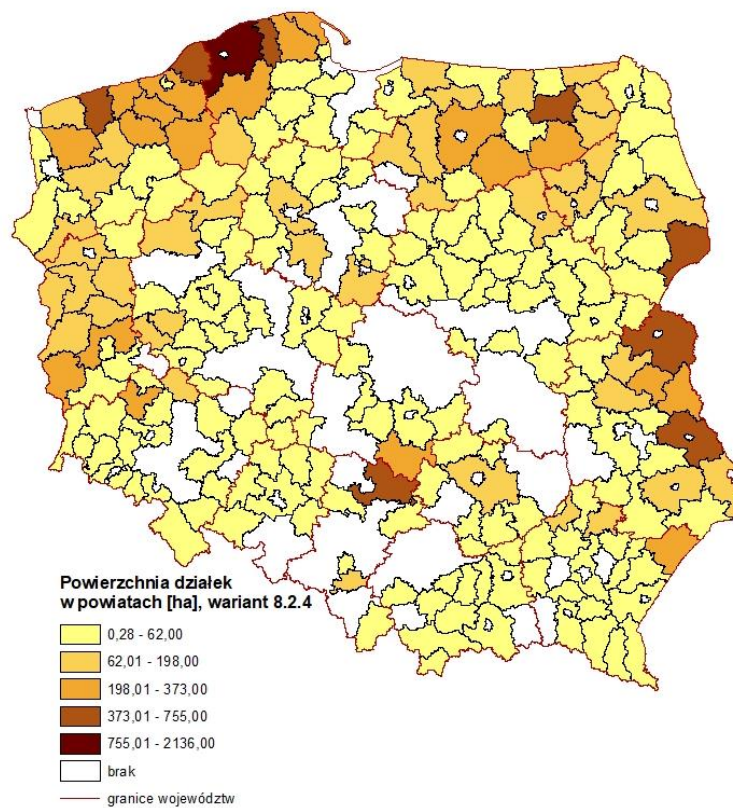
Wykres 8.2.4-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.4)

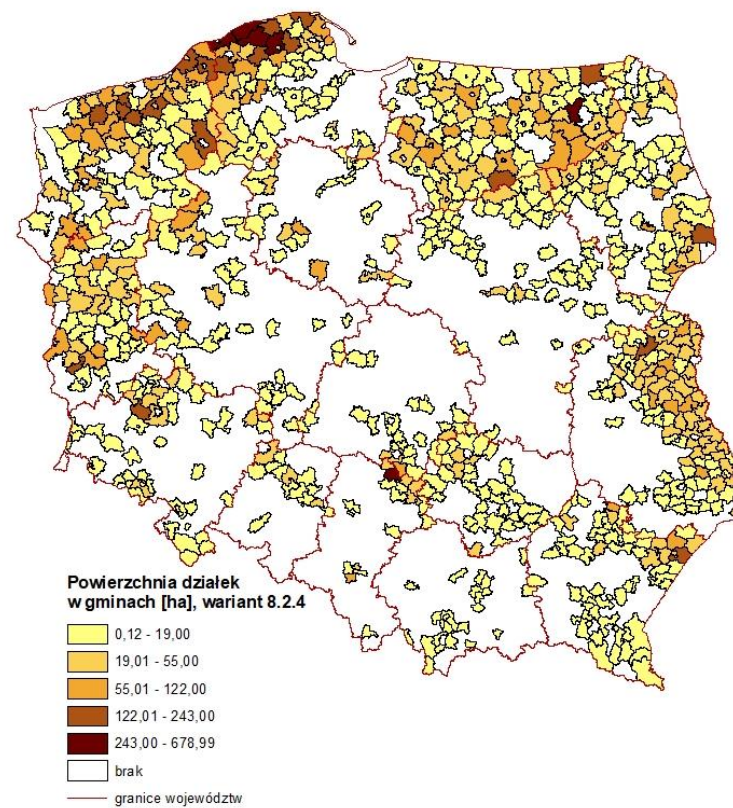
Mapa 8.2.4-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.2.4

Mapa 8.2.4-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.2.4

Mapa 8.2.4-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.2.4

Mapa 8.2.4-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.2.4

Tabela 8.2.4-2. Sposób użytkowania działek zgłoszonych do dofinansowania (8.2.4)

Województwo	Liczba wnioskodawców	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Sposób użytkowania TUZ – liczba działek			Sposób użytkowania TUZ – powierzchnia ha			Ogółem powierzchnia ha
			kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	
Dolnośląskie	112	310	291	0	19	579,11	42,92	0	622,03
Kujawsko-pomorskie	58	157	151	0	6	426,80	11,26	0	438,06
Lubelskie	544	2 253	2 234	1	18	2 074,84	21,32	0,45	2 096,61
Lubuskie	127	381	373	0	8	1 282,03	18,31	0	1 300,34
Łódzkie	52	332	326	0	6	296,20	2,13	0	298,33
Małopolskie	33	86	63	1	22	33,01	8,42	0,57	42,00
Mazowieckie	109	316	299	0	17	386,72	22,10	0	408,82
Opolskie	17	68	68	0	0	130,23	0	0	130,23
Podkarpackie	253	744	717	0	27	665,83	24,36	0	690,19
Podlaskie	278	784	730	1	53	954,27	107,38	3,49	1 065,14
Pomorskie	414	1 317	1 213	0	104	3 651,72	404,62	0	4 056,34
Śląskie	43	410	400	0	10	510,72	74,20	0	584,92
Świętokrzyskie	94	287	285	0	2	210,68	33,13	0	243,81
Warmińsko-mazurskie	354	815	735	0	80	2 418,72	247,17	0	2 665,89
Wielkopolskie	71	199	188	0	11	666,15	13,52	0	679,67
Zachodniopomorskie	349	1 143	1 052	1	90	3 308,67	314,15	6,48	3 629,30
Polska	2 908	9 602	9 125	4	473	17 595,7	1 344,99	10,99	18 951,68

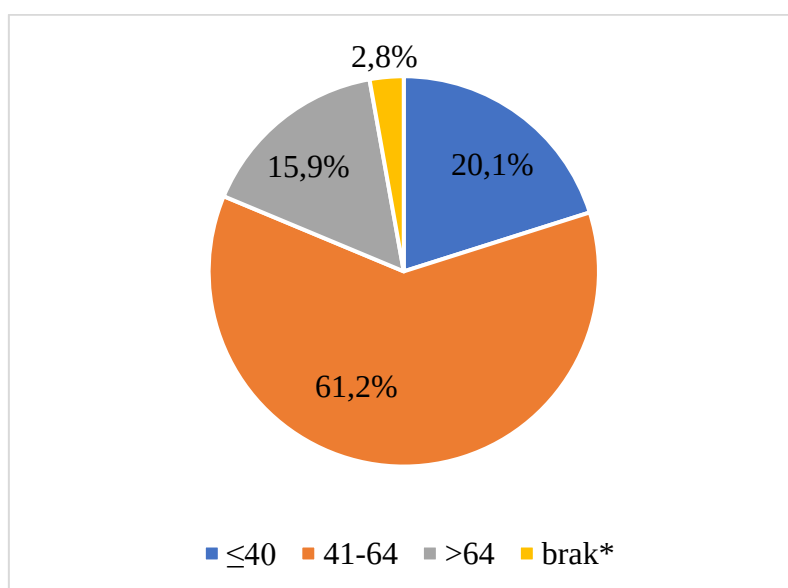
Poza obszarami Natura 2000 zgłoszono 18 951,68 ha półnaturalnych łąk wilgotnych. Wsparciem objęto 2908 wnioskodawców, którzy zgłosili do dofinansowania 9602 działek. Największe powierzchnie objęte wsparcie w ramach tego wariantu znajdują się w województwach: pomorskim zachodniopomorskim. Łącznie powierzchnia w tych województwach zajmuje prawie 66% ogólnej powierzchni pod tym zobowiązaniem. Liczba działek zgłoszona w woj. lubelskim to prawie 1/5 wszystkich działek w Polsce zgłoszonych do dofinansowania. W użytkowaniu kośnym znajdowało się prawie 95% działek zgłoszonych w ramach interwencji, co stanowi 92,8% powierzchni interwencji. Średnia wielkość działek wahała się, w skali województw od 0,85 (woj. świętokrzyskie) do 3,42 ha (woj. wielkopolskie), przy średniej krajowej 1,97 ha. Szczegółowa analiza danych wykazała, że działka o największej powierzchni (174,16 ha) znajduje się w gminie Wydmyny w woj. warmińsko-mazurskim natomiast najmniejsza ma 0,1ha i położona jest w gminie Drelów, w powiecie bielskim woj. lubelskiego. Relacja liczby zgłoszonych działek do liczby wnioskodawców była zróżnicowana. W śląskim i łódzkim odpowiednio 9,5 i 6,3, a w pozostałych przypadkach od 2,3 do 4,1.

8.2.5. Półnaturalne łąki świeże

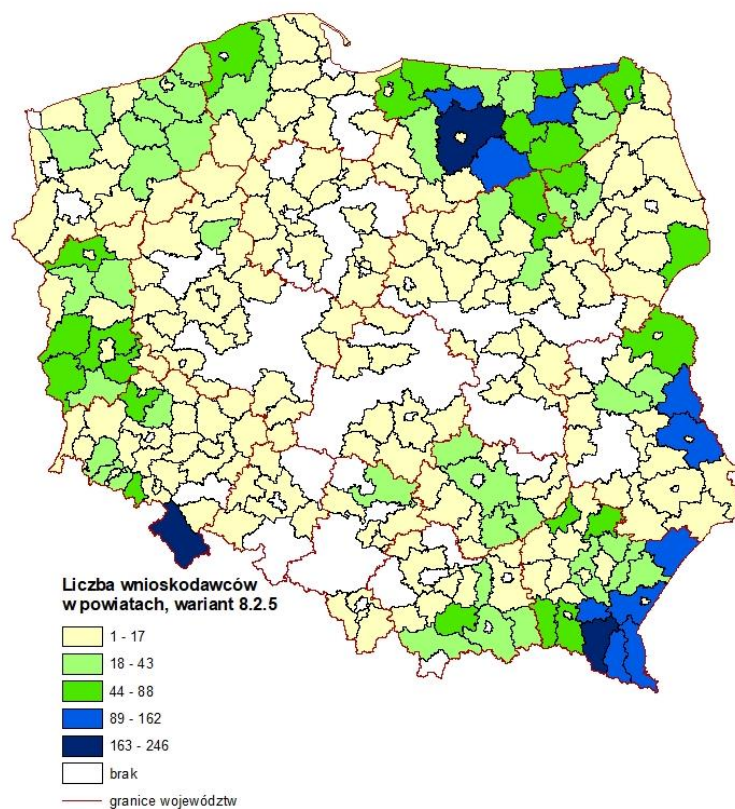
Spośród 5190 wnioskodawców, którzy przystąpili do wariantu 61% (3175) aplikujących mieściło się w grupie wiekowej 41–64 lata. Podobnie jak w innych wariantach, stosunkowo dużo (146) wniosków nie zawierało informacji nt. wieku wnioskodawcy. Najliczniejszą grupą byli wnioskujący z województw podkarpackiego i warmińsko-mazurskiego, którzy stanowili 46% ogólnej liczby. Najmniej liczni byli przedstawiciele województw: opolskiego, łódzkiego i kujawsko-pomorskiego.

Tabela 8.2.5-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.2.5)

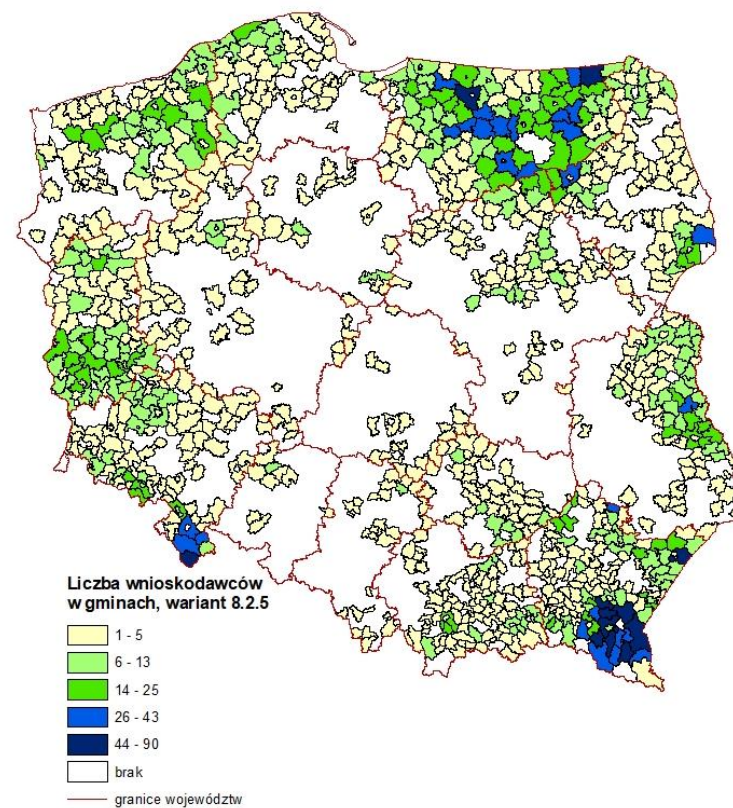
Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	≤40	41–64	>64	brak*	
Dolnośląskie	95	260	86	18	459
Kujawsko-pomorskie	8	21	6	0	35
Lubelskie	102	252	45	3	402
Lubuskie	97	201	62	24	384
Łódzkie	6	14	3	2	25
Małopolskie	55	162	38	2	257
Mazowieckie	47	117	24	2	190
Opolskie	3	11	3	3	20
Podkarpackie	214	759	219	35	1227
Podlaskie	63	208	40	2	313
Pomorskie	31	101	25	3	160
Śląskie	15	22	2	2	41
Świętokrzyskie	25	79	20	0	124
Warmińsko-mazurskie	195	767	187	28	1177
Wielkopolskie	18	47	15	3	83
Zachodniopomorskie	70	154	50	19	293
Polska	1 044	3 175	825	146	5 190

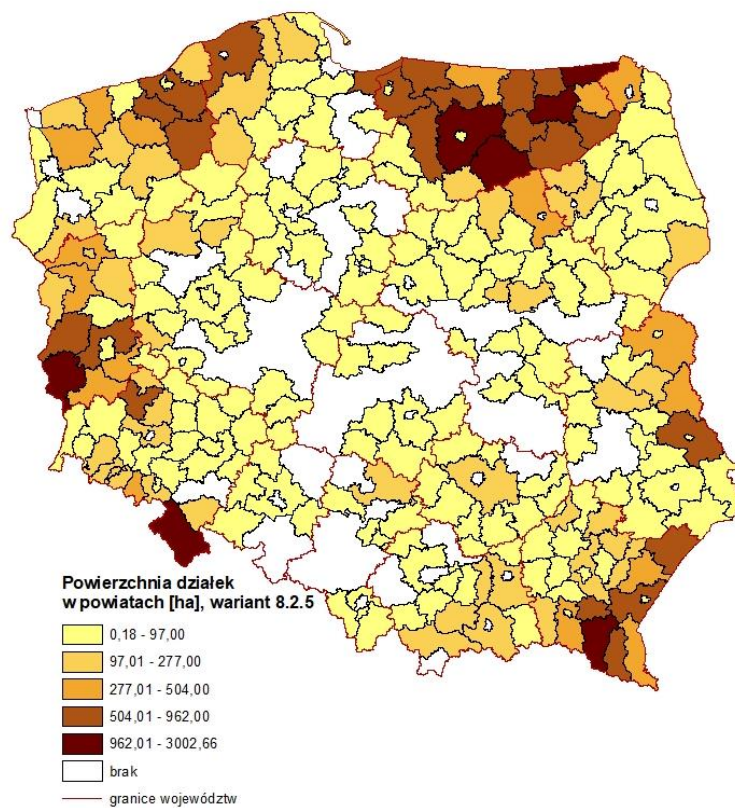
Wykres 8.2.5-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.5)

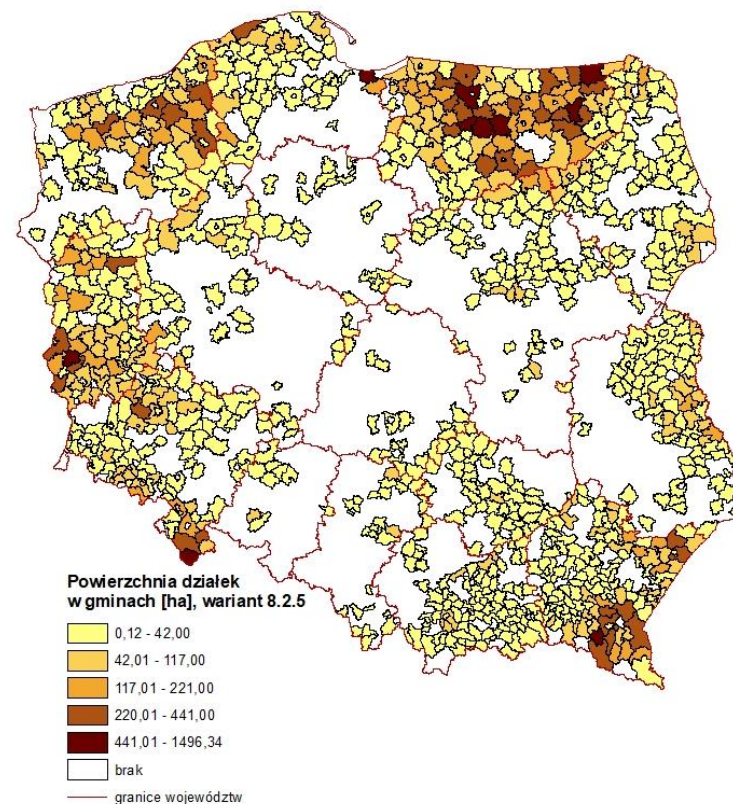
Mapa 8.2.5-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.2.5

Mapa 8.2.5-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.2.5

Mapa 8.2.5-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.2.5

Mapa 8.2.5-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.2.5

Tabela 8.2.5-2. Sposób użytkowania działek zgłoszonych do dofinansowania (8.2.5)

Województwo	Liczba wnioskodawców	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Sposób użytkowania TUZ – liczba działek			Sposób użytkowania TUZ – powierzchnia ha			Ogółem powierzchnia ha
			kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	
Dolnośląskie	459	1 571	1 309	88	174	3 578,55	171,51	689,58	4 439,64
Kujawsko-pomorskie	35	116	95	21	0	163,98	59,04	0	223,02
Lubelskie	402	1 285	1 216	38	31	1 635,26	60,06	87,75	1 783,07
Lubuskie	384	1 557	1 389	22	146	4 389,87	107,29	740,72	5 237,88
Łódzkie	25	108	100	6	2	114,79	1,82	3,90	120,51
Małopolskie	257	1 561	1 052	315	194	798,62	207,05	161,56	1 167,23
Mazowieckie	190	760	629	27	104	779,59	64,39	310,82	1 154,80
Opolskie	20	66	66	0	0	247,77	0	0	247,77
Podkarpackie	1 227	5 043	4 355	326	362	5 208,46	445,29	1 139,79	6 793,54
Podlaskie	313	865	591	57	217	873,44	112,43	544,75	1 530,62
Pomorskie	160	422	356	19	47	1 890,30	95,68	283,08	2 269,06
Śląskie	41	291	255	8	28	279,54	19,11	41,22	339,87
Świętokrzyskie	124	458	429	21	8	404,32	9,92	13,57	427,81
Warmińsko-mazurskie	1177	3 551	2 400	375	776	9 911,71	1 489,70	3 206,13	14 607,54
Wielkopolskie	83	235	216	0	19	762,59	0	32,99	795,58
Zachodniopomorskie	293	828	695	48	85	4 185,41	222,39	460,70	4 868,50
Polska	5 190	18 717	15 153	1 371	2 193	35 224,2	3 065,68	7 716,56	46 006,44

Poza obszarami Natura 2000 do wariantu 8.2.5 zgłoszono działki (18 717) o łącznej powierzchni 46 006,44 ha. Największą wśród wnioskujących liczbą aplikacji wyróżniały się województwa: podkarpackie (1227) i warmińsko-mazurskie (1177). Powierzchnia pod zobowiązaniem w woj. warmińsko-mazurskim stanowi aż 31,74% ogólnej powierzchni tego wariantu w całym kraju. Razem z kolejnymi województwami o wysokim udziale w ogólnej puli powierzchni (zachodniopomorskim, podlaskim i lubelskim) łącznie mają 68,48 całej powierzchni wariantu 8.2.5 w kraju. Prawie 81% wszystkich zgłoszonych działek dla tego wariantu znajduje się w użytkowaniu kośnym i obejmuje 75,6% całej powierzchni tego wariantu. Wielkości średnie działek wahały się w zależności od województwa, od 0,74 ha w małopolskim do 5,87 w zachodniopomorskim. Ciekawa sytuacja wystąpiła w woj. opolskim, gdzie średnia wielkość działki wynosiła 3,75 ha przy stosunkowo niewielkiej (dla tego wariantu) liczbie działek. Relacja liczby zgłoszonych działek do liczby wnioskujących była najwyższa w woj. śląskim (7,1) a najniższa w woj. Największą (średnio) liczbę działek przypadających na 1 wnioskodawcę, najniższa 2,6 w pomorskim przy średniej krajowej 3,61.

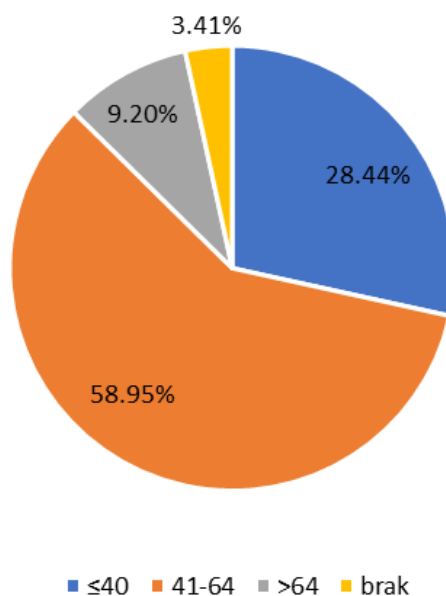
Wielkości działek wahały się od 0,02 (woj. dolnośląskie) do 110,75 ha (woj. warmińsko-mazurskie) a średnia wielkość działki, w ujęciu krajowym, wyniosła 2,46 ha. Dominowało użytkowanie kośne, które objęło 76,6% całej powierzchni zgłoszonej do dopłat. Relacja liczby wnioskodawców do liczby zgłoszonych działek wskazała, że w zależności od województwa wahania wyniosły od 2,6 (woj. pomorskie) do 7,1 (woj. śląskie) działki na wnioskodawcę, przy średniej krajowej 3,7.

8.2.7. Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych - rycyk, kszysk, krwawodziób, czajka

Tabela 8.2.7-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.2.7)

Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	≤40	41–64	>64	brak*	
Dolnośląskie	3	4	1	0	8
Kujawsko-pomorskie	3	2	0	0	5
Lubelskie	29	53	8	1	91
Lubuskie	11	29	8	3	51
Łódzkie	2	18	6	0	26
Małopolskie	1	2	0	0	3
Mazowieckie	32	69	10	2	113
Opolskie	3	3	0	0	6
Podkarpackie	6	6	3	1	16
Podlaskie	58	151	21	0	230
Pomorskie	37	66	12	8	123
Śląskie	9	11	5	0	25
Świętokrzyskie	7	37	2	0	46
Warmińsko-mazurskie	15	34	11	7	67
Wielkopolskie	6	15	5	2	28
Zachodniopomorskie	32	69	13	10	124
Polska	254	569	105	34	962

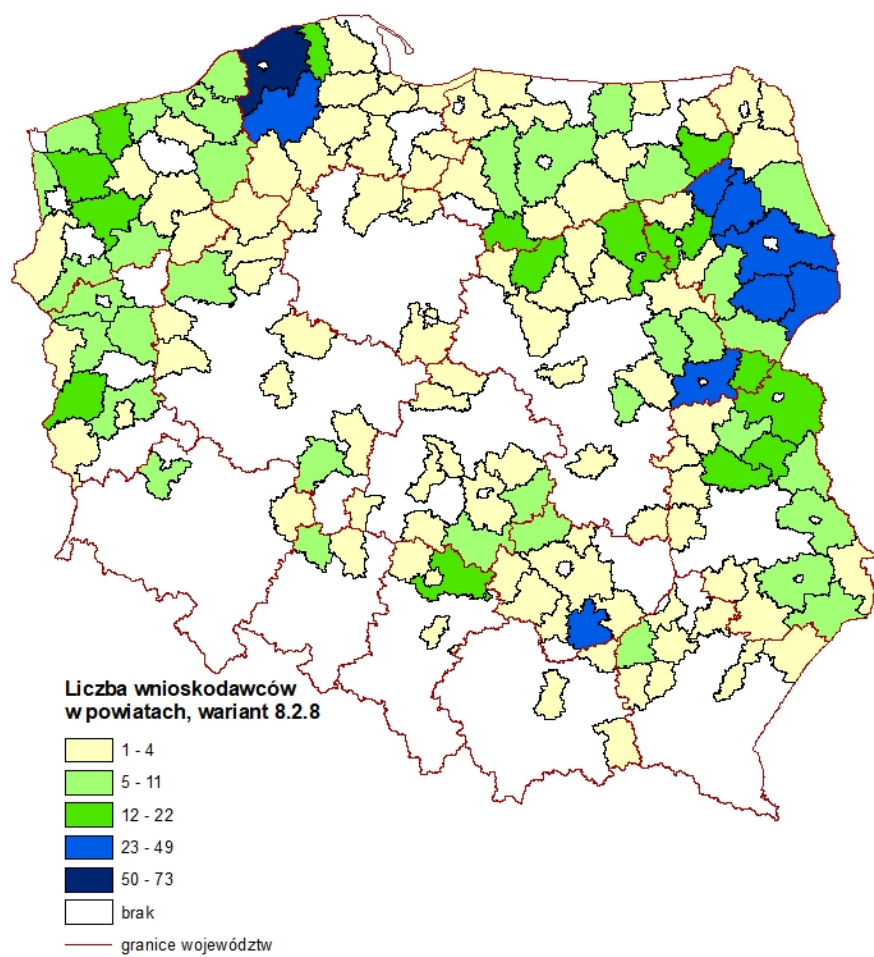
*w danych ARiMR wnioskodawcy nie wskazali wieku

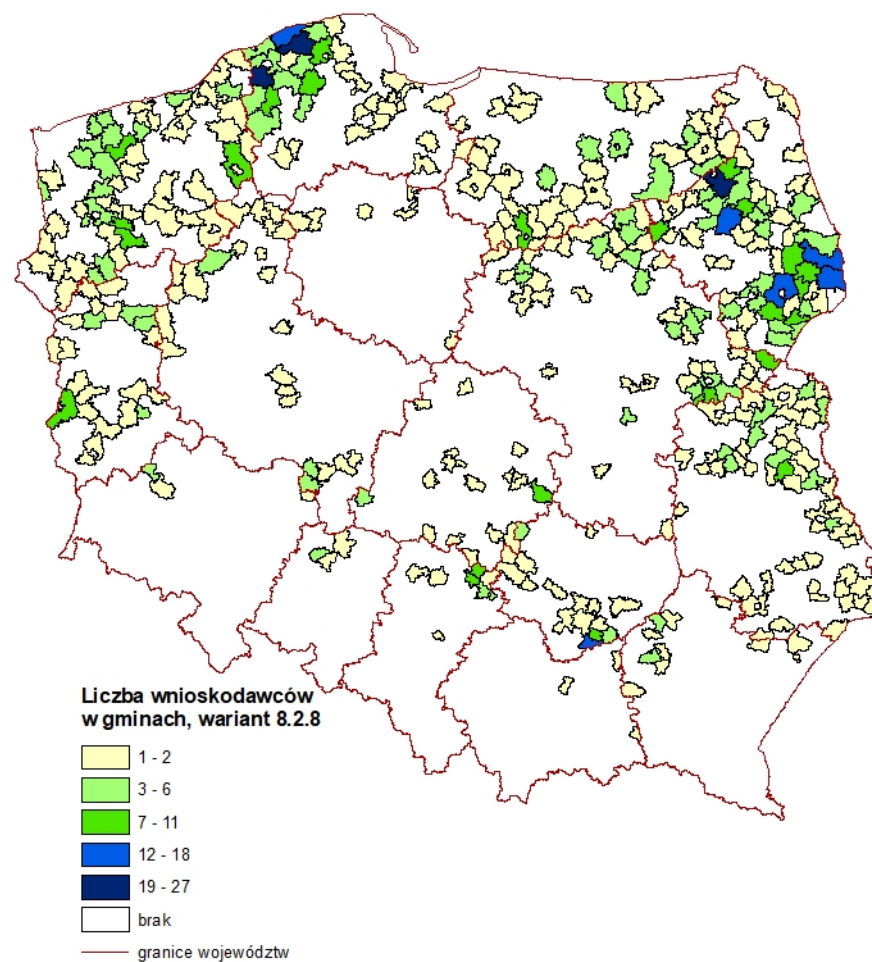
Wykres 8.2.7-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.7)

W ramach tego wariantu wnioski złożyło 962 wnioskodawców (tab. 8.2.7-1). Zgodnie z wykresem 8.2.7-1, przedstawiającym procentowy rozkład poszczególnych grup wiekowych,

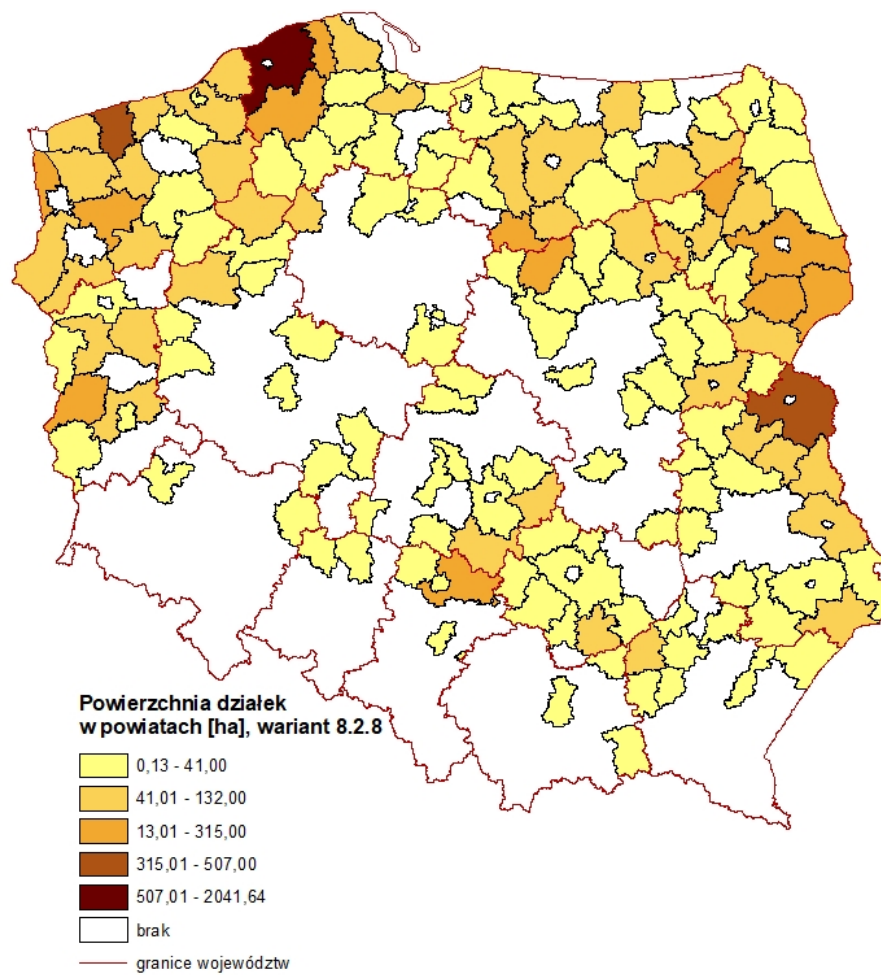
można zaobserwować, że grupa 41–64 lat stanowiła największy udział w ogólnej liczbie wnioskodawców z całej Polski (58,9%), a jej największy udział przypadł w województwie podlaskim. Województwo to charakteryzowało się również największą ogólną liczbą wnioskodawców (230), którzy stanowili 23,9%. Najmniejsza liczba wnioskodawców była w województwach: małopolskim (3), dolnośląskim (8) oraz kujawsko-pomorskim (5). Podmioty, które nie podały wieku we wnioskach stanowiły 3,4% wszystkich wnioskodawców. Rozkład przestrzenny wnioskodawców w ujęciu gminnym i powiatowym na obszarze Polski przedstawiono na mapach 8.2.7-1 i 2.

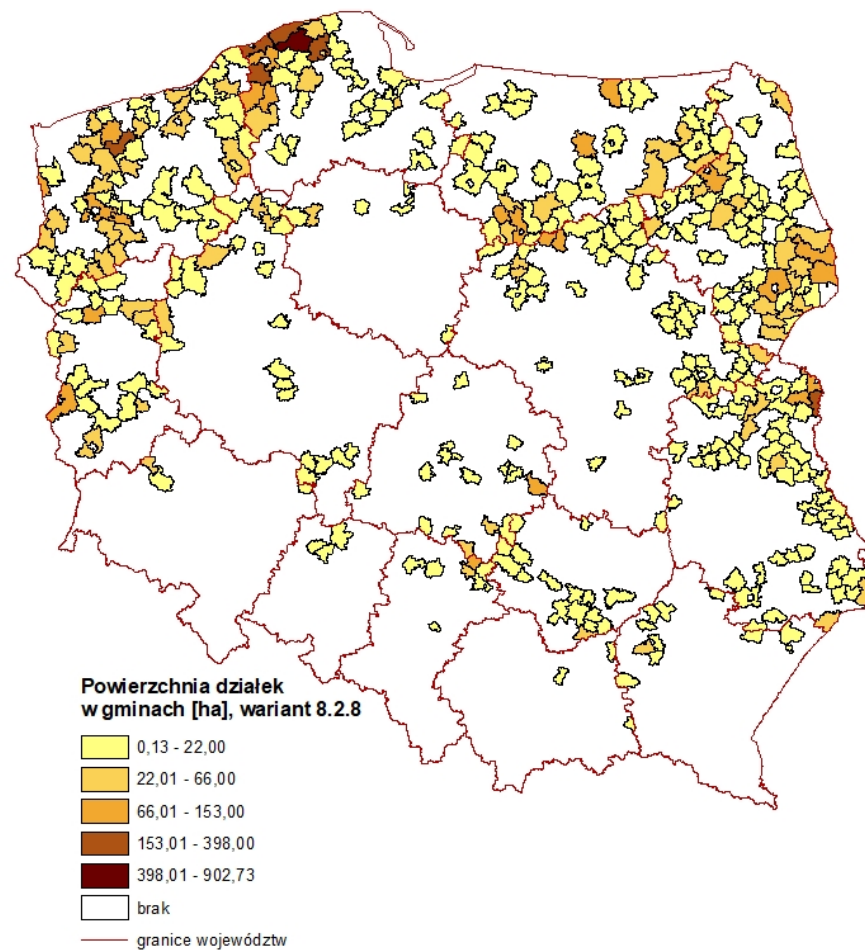
Mapa 8.2.7-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.2.7

Mapa 8.2.7-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.2.7

Mapa 8.2.7-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem, w powiatach [ha], wariant 8.2.7

Mapa 8.2.7-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.2.7

Tabela 8.2.7-2. Sposób użytkowania działek pod zobowiązaniem zgłoszonych do dofinansowania (8.2.7)

Województwo	Liczba wnioskodawców	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Sposób użytkowania TUZ – liczba działek			Sposób użytkowania TUZ – powierzchnia ha			Ogółem powierzchnia ha
			kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	
Dolnośląskie	8	17	17	0	0	41,67	0	0	41,67
Kujawsko-pomorskie	5	11	10	0	1	77,41	0	0,68	78,09
Lubelskie	91	366	284	10	72	820,65	5,54	25,24	851,43
Lubuskie	51	149	130	12	7	439,09	26,84	41,43	507,36
Łódzkie	26	141	125	0	16	186,36	0	17,19	203,55
Małopolskie	3	7	7	0	0	4,99	0	0	4,99
Mazowieckie	113	423	401	18	4	611,19	34,59	5,43	651,21
Opolskie	6	11	11	0	0	16,80	0	0	16,80
Podkarpackie	16	63	56	7	0	73,95	22,04	0	95,99
Podlaskie	230	762	699	20	43	1 109,12	66,29	70,37	1 245,78
Pomorskie	123	479	462	10	7	2 706,24	60,48	12,55	2 779,27
Śląskie	25	247	225	7	15	200,69	12,93	18,80	232,42
Świętokrzyskie	46	128	127	0	1	109,13	0	2,28	111,41
Warmińsko-mazurskie	67	178	155	18	5	787,45	58,61	27,82	873,88
Wielkopolskie	28	73	72	1	0	183,90	5,56	0	189,46
Zachodniopomorskie	124	379	338	25	16	1 488,08	171,77	48,80	1 708,65
Polska	962	3 434	3 119	128	187	8 856,72	464,65	270,59	9 591,96

Poza obszarami Natura 2000, do wariantu 8.2.7, w 2023 roku, złożono wnioski o dopłaty do 3434 działek. Siedliska gatunków chronionych znajdują się, w różnym zagęszczeniu na obszarze całego kraju, jednak największą powierzchnię wskazano w województwie pomorskim i zachodniopomorskim. Łączna powierzchnia w tych województwach objęta ochroną stanowiła prawie 47% ogólnej powierzchni objętej ochroną w ramach tego wariantu (8.2.7). Relacja powierzchni zadeklarowanej do dopłat do liczby zgłoszonych działek była zróżnicowana w obrębie województwa i wahała się od najmniejszej w województwie świętokrzyskim (0,87 ha) do największej w województwie pomorskim (5,80 ha). Analiza przestrzenna powierzchni zgłoszonych do dofinansowania działek na obszarze Polski, w ujęciu gminnym i powiatowym wykazała, że w województwie pomorskim, powiecie słupskim, w gminach Główny, Kobylnica, Smółdzino najchętniej.

Obszar ochronny ptaków siewkowych, których gatunki wymieniono w rozporządzeniu do wariantów 8.1.7 (20 268,16 ha) i 8.2.7 (9591,96 ha), objął 10 194 działek (łącznie 29 860,12 ha) o co zawnioskowało 2757 wnioskodawców. Zdecydowanie (ponad 82%) całej powierzchni objętej tymi działkami stanowiły użytki zielone w użytkowaniu kośnym. Z tego względu istotne w agrotechnice TUZ użytkowanych kośnie jest uwzględnienie biologii gatunków chronionych. Środowisko bytowania gatunków objętych w ramach tych wariantów są otwarte, podmokłe i wilgotne łąki. Ptaki zakładają gniazda w płytkich zagłębieniach w ziemi lub między kępami traw stąd wymogi formalne dla rolników muszą uwzględniać biologię poszczególnych gatunków.

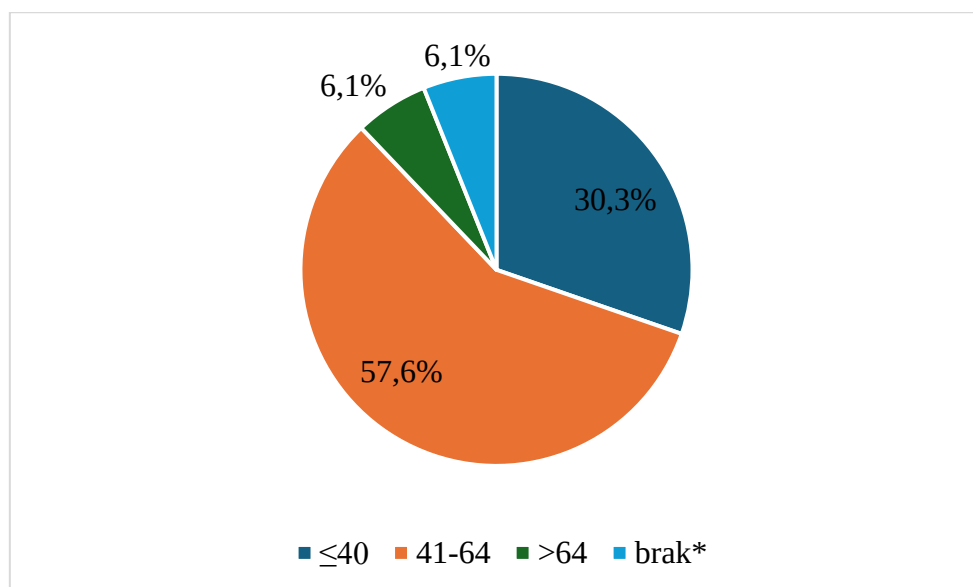
8.2.8. Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego

Poza obszarami Natura 2000 do dofinansowania ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego i dubelta zgłosiło się niewielu wnioskodawców, bo w skali całego kraju było ich tylko 33. Niespełna 50% z nich pochodziło z województwa lubelskiego (16 osób), natomiast z 11 województw nie otrzymano żadnych wniosków (tab. 8.2.8-1). Wśród wszystkich wnioskodawców osoby z przedziału wiekowego 41–64 lat i stanowiły większość (ok. 54,6%), na drugim miejscu (ok. 36,4%) były osoby w wieku ≤ 40 , natomiast osoby w wieku > 64 stanowiły ok 6% ogólnej liczby wnioskodawców. Dwa podmioty (6,1%) nie złożyły informacji na temat wieku (rys. 1). Przestrzenna analiza w skali powiatów i gmin przedstawiona została na rysunkach 2 i 3, i dobrze obrazuje wyjątkową regionalizację tego działania, które odpowiada występowaniu obydwu tych gatunków w skali Polski (zob. rys. 2).

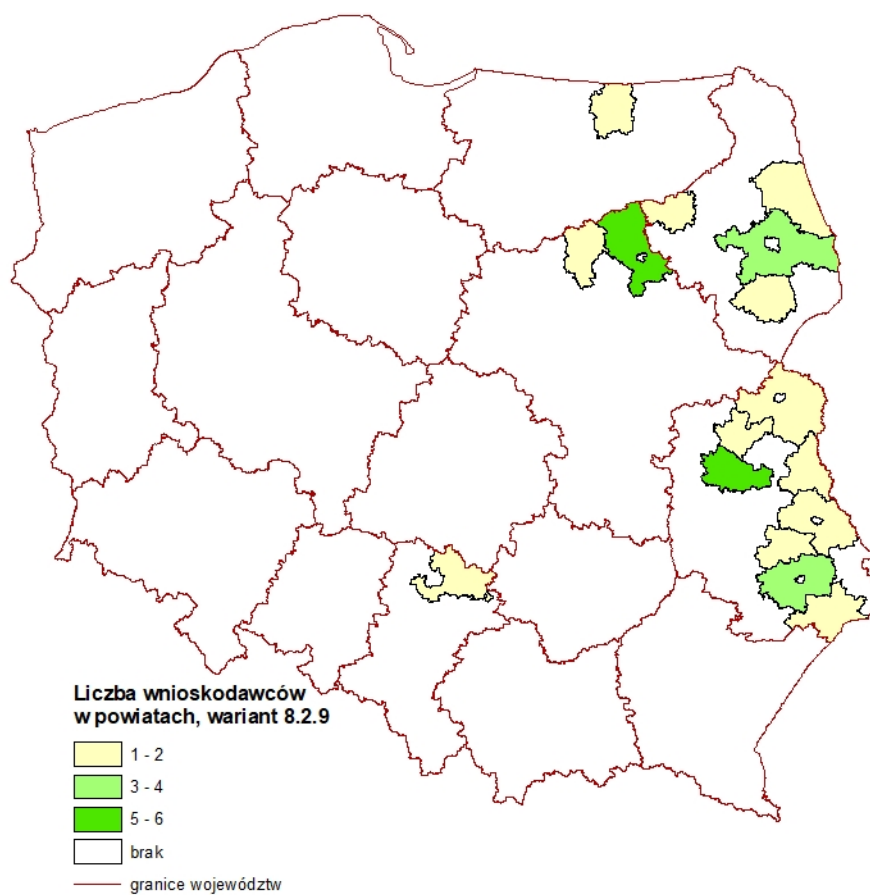
Tabela 8.2.8-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.2.8)

Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	≤40	41–64	>64	brak*	
Dolnośląskie	0	0	0	0	0
Kujawsko-pomorskie	0	0	0	0	0
Lubelskie	3	12	0	1	16
Lubuskie	0	0	0	0	0
Łódzkie	0	0	0	0	0
Małopolskie	0	0	0	0	0
Mazowieckie	3	4	0	0	7
Opolskie	0	0	0	0	0
Podkarpackie	0	0	0	0	0
Podlaskie	1	3	2	1	7
Pomorskie	0	0	0	0	0
Śląskie	1	0	0	0	1
Świętokrzyskie	0	0	0	0	0
Warmińsko-mazurskie	2	0	0	0	2
Wielkopolskie	0	0	0	0	0
Zachodniopomorskie	0	0	0	0	0
Polska	10	19	2	2	33

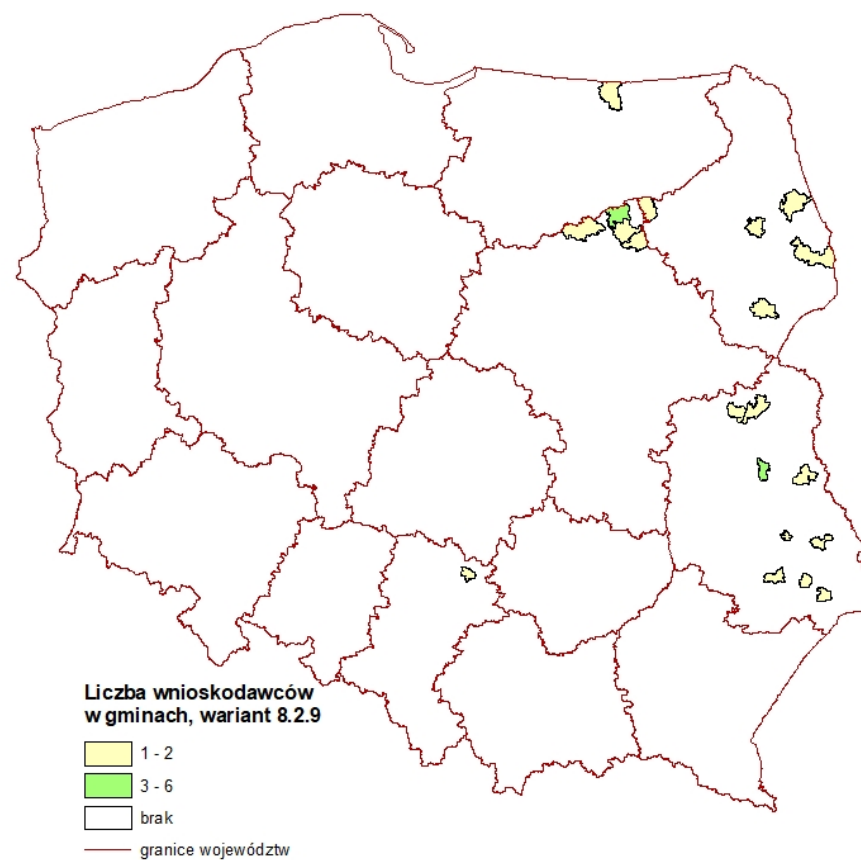
*w danych ARiMR wnioskodawcy nie wskazali wieku

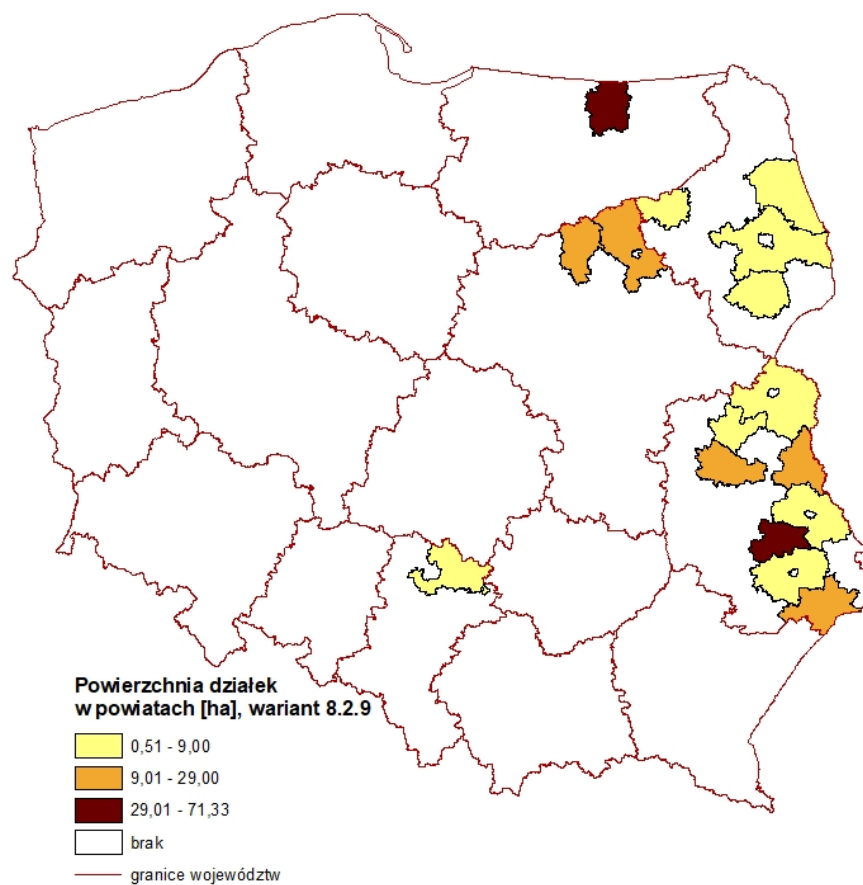
Wykres 8.2.8-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.8)

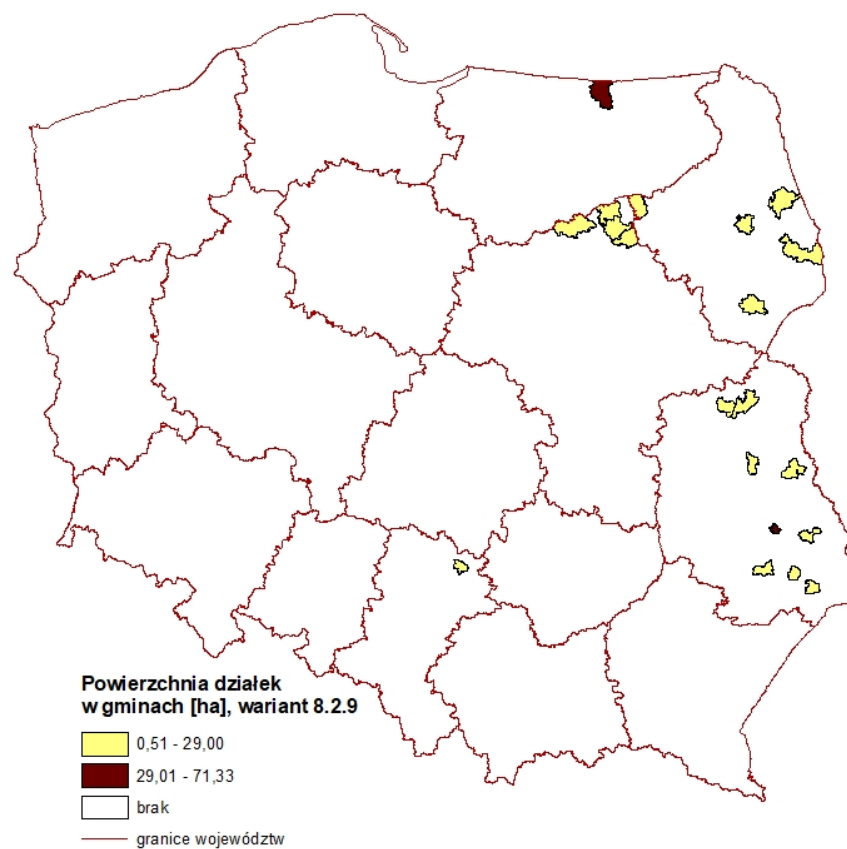
Mapa 8.2.8-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.2.8

Mapa 8.2.8-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.2.8

Mapa 8.2.8-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach, wariant [ha] 8.2.8

Mapa 8.2.8-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.2.8

Tabela 8.2.8-2.-8.7. Sposób użytkowania działek pod zobowiązaniem zgłoszonych do dofinansowania (8.2.8)

Województwo	Liczba wnioskodawców	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Sposób użytkowania TUZ – liczba działek			Sposób użytkowania TUZ – powierzchnia ha			Ogółem powierzchnia ha
			kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	
Dolnośląskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kujawsko-pomorskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lubelskie	16	62	62	0	0	114,61	0	0	114,61
Lubuskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Łódzkie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Małopolskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mazowieckie	7	15	14	1	0	25,51	4,77	0	30,28
Opolskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Podkarpackie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Podlaskie	7	14	12	2	0	9,51	7,83	0	17,34
Pomorskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Śląskie	1	2	2	0	0	1	0	0	1
Świętokrzyskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Warmińsko-mazurskie	2	13	13	0	0	71,33	0	0	71,33
Wielkopolskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zachodniopomorskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Polska	33	106	103	3	0	221,96	12,6	0	254,36

Analiza danych pozyskanych z ARiMR (tab. 8.2.8-2) wykazała, że wnioski złożyło łącznie 33 rolników, którzy wnioskowali o dopłaty do łącznej powierzchni 254,36 ha. W skali kraju było to 106 działek, zlokalizowanych w 5 województwach. Najliczniej wnioskowano o dopłaty w województwie lubelskim – 16 wniosków, do powierzchni 114,61 ha, która stanowiła prawie połowę całej powierzchni objętej dopłatami w ramach tego wariantu. Najczęściej składano wnioski w gminie Rachanie – powiat tomaszowski i Krasnystaw – powiat krasnostawski w woj. lubelskim (mapy 8.2.8-1 do 4).

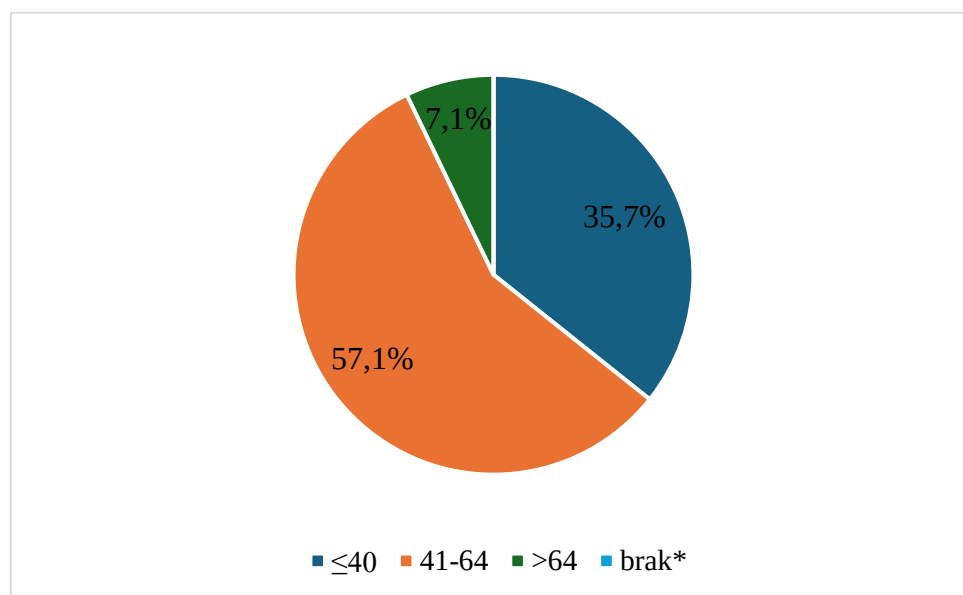
Podobnie jak w przypadku wariantu 8.1.8 (na obszarach Natura 2000) liczne były przypadki, gdy jeden wnioskodawca aplikował o dopłaty do kilku działek w ramach wariantu. Ochrona kulika wielkiego, którego obszary lęgowe położone są poza obszarami Natura 2000 jest ważna w sposób szczególny. Wynika to z faktu, że obszary Natura 2000 podlegają pewnej ochronie, co już samo w sobie sprzyja ochronie różnych cennych gatunków, zaś intensywny sposób gospodarowania nie jest korzystny z punktu widzenia biologii i wymagań siedliskowych kulika wielkiego. Gatunek ten wymaga długiego okresu wysiadywania i wychowu młodych (11 tygodni u kulika wielkiego) a zabiegi agrotechniczne powinny być dostosowane do fenologii lęgów i wymagań siedliskowych obydwu tych gatunków. Dodatkową trudność sprawiają ptakom zmiany w sposobie gospodarowania na łąkach, a gatunki te wykazują silną filopatrię wobec pierwotnego lęgowiska. Zatem działania ochronne w ramach interwencji 8.1.8 i 8.2.8 powinny mieć długofalową perspektywę i zabezpieczać zarówno gatunki chronione, jak również ekonomiczne wymogi właścicieli gospodarstwa, aby wynik finansowy nie wymuszał działań prowadzących do likwidacji TUZ w gospodarstwie.

8.2.9. Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki

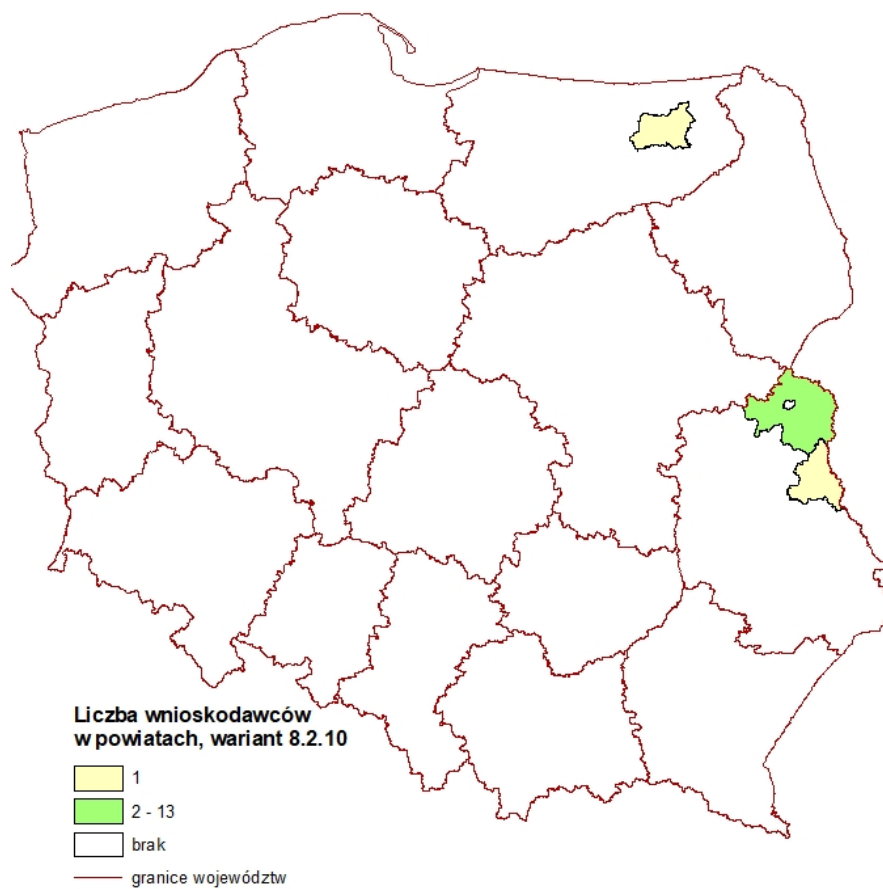
Do składania wniosków w ramach tego wariantu przystąpiły tylko dwa województwa i byli to wnioskodawcy pochodzący z województwa lubuskiego (12 wnioskodawców), a w województwie warmińsko-mazurskim tylko dwóch wnioskodawców zdecydował się na złożenie wniosku w ramach tego wariantu. Podmioty składające wnioski obejmowały 57% osób z grupy wiekowej 41–64 oraz 35,7% z grupy ≤ 40 lat. Tylko jedna osoba z grupy wiekowej >64 lat (ok. 7%) złożyła wniosek o dopłaty w ramach tego wariantu (tab. 8.2.9-1, wykres 8.2.9-1.)

Tabela 8.2.9-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.2.9)

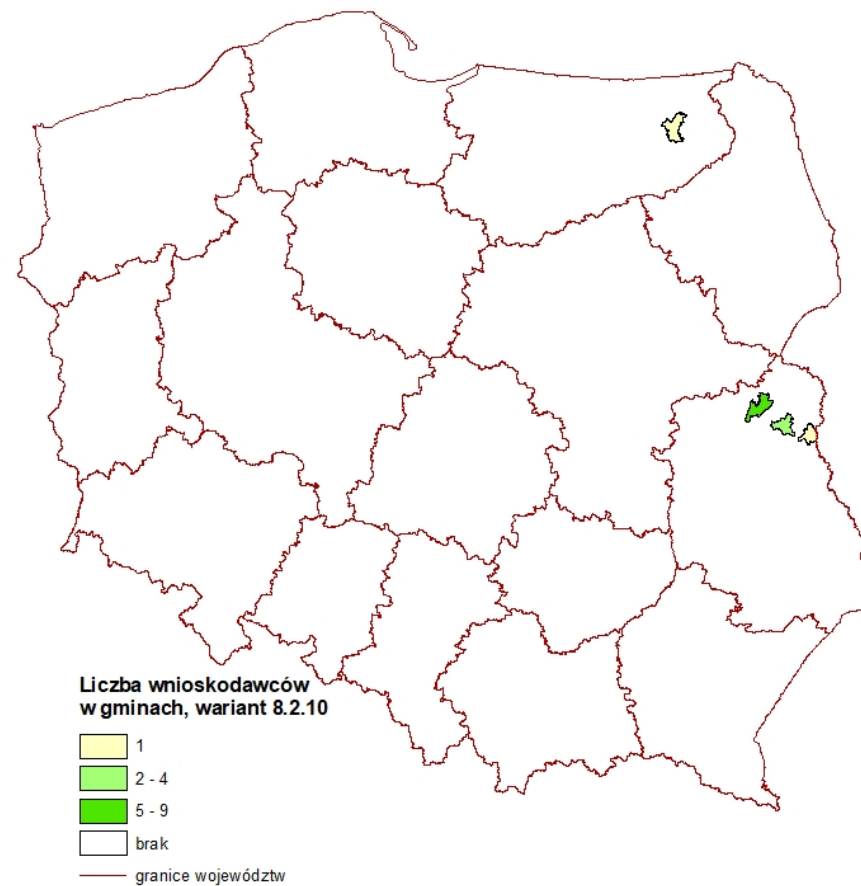
Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	≤40	41–64	>64	brak*	
Dolnośląskie	0	0	0	0	0
Kujawsko-pomorskie	0	0	0	0	0
Lubelskie	5	7	0	0	12
Lubuskie	0	0	0	0	0
Łódzkie	0	0	0	0	0
Małopolskie	0	0	0	0	0
Mazowieckie	0	0	0	0	0
Opolskie	0	0	0	0	0
Podkarpackie	0	0	0	0	0
Podlaskie	0	0	0	0	0
Pomorskie	0	0	0	0	0
Śląskie	0	0	0	0	0
Świętokrzyskie	0	0	0	0	0
Warmińsko-mazurskie	0	1	1	0	2
Wielkopolskie	0	0	0	0	0
Zachodniopomorskie	0	0	0	0	0
Polska	5	8	1	0	14

Wykres 8.2.9-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.9)

Mapa 8.2.9-1. Liczba wnioskodawców, w powiatach, wariant 8.2.10

Mapa 8.2.9-2. Liczba wnioskodawców, w gminach, wariant 8.2.9

Tabela 8.2.9-2. Sposób użytkowania działek pod zobowiązaniem zgłoszonych do dofinansowania (8.2.9)

Województwo	Liczba wnioskodawców	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Sposób użytkowania TUZ – liczba działek			Sposób użytkowania TUZ – powierzchnia ha			Ogółem powierzchnia ha
			kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	
Dolnośląskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kujawsko-pomorskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lubelskie	12	36	36	0	0	41,47	0	0	41,47
Lubuskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Łódzkie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Małopolskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mazowieckie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Opolskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Podkarpackie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Podlaskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pomorskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Śląskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Świętokrzyskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Warmińsko-mazurskie	2	4	4	0	0	121,57	0	0	121,57
Wielkopolskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zachodniopomorskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Polska	14	40	40	0	0	163,04	0	0	163,04

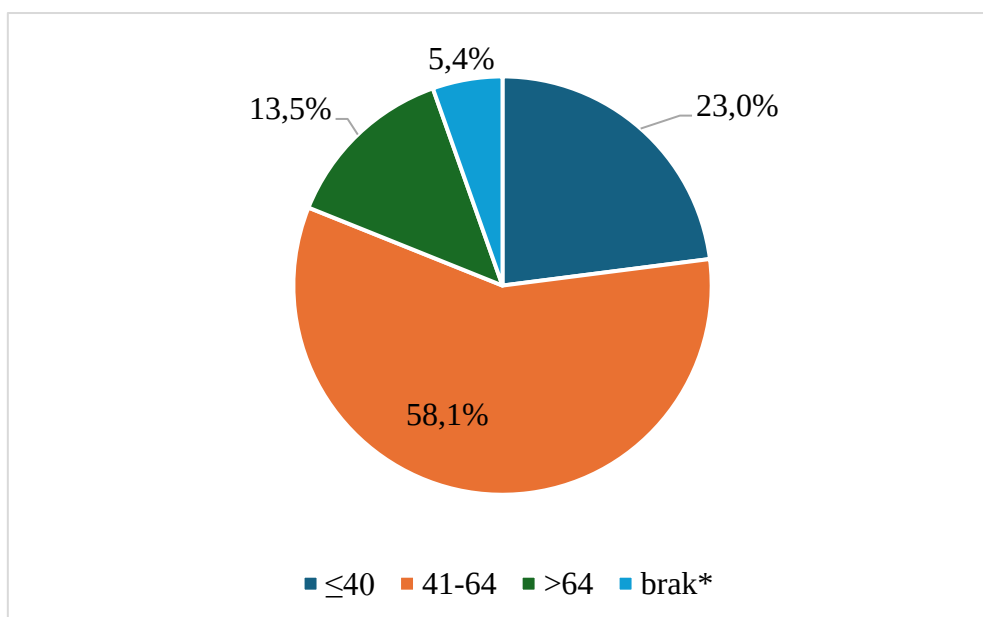
Działania ochronne terenów lęgowych wodniczki, znajdujące się poza obszarami Natura 2000 objęły 163,04 ha. Łącznie dofinansowaniem objęto 40 działek. Co ciekawe ponad 85% zgłoszonych działek (województwo lubelskie) obejmowało zaledwie 25,4% powierzchni chronionej w tym wariancie. Pozostały obszar został zgłoszony przez 2 wnioskodawców z województwa warmińsko-mazurskiego, który wnioskował o dopłaty do 4 działek. Biorąc pod uwagę, że wodniczka jest gatunkiem zagrożonym wyginięciem, wskazane miejsce bytowania wodniczki na działkach poza obszarami Natura 2000 wymaga szczególnej pieczy i być może specjalnych wskazówek dla posiadaczy tych gruntów. Szczegółowa analiza danych wskazała, że działki wskazane do dofinansowania w ramach wariantu ochronnego wodniczki użytkowane były w 100% w sposób kośny (tab. 8.2.9-2).

8.2.10. Ochrona siedlisk lęgowych derkacza

Tabela 8.2.10-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.2.10)

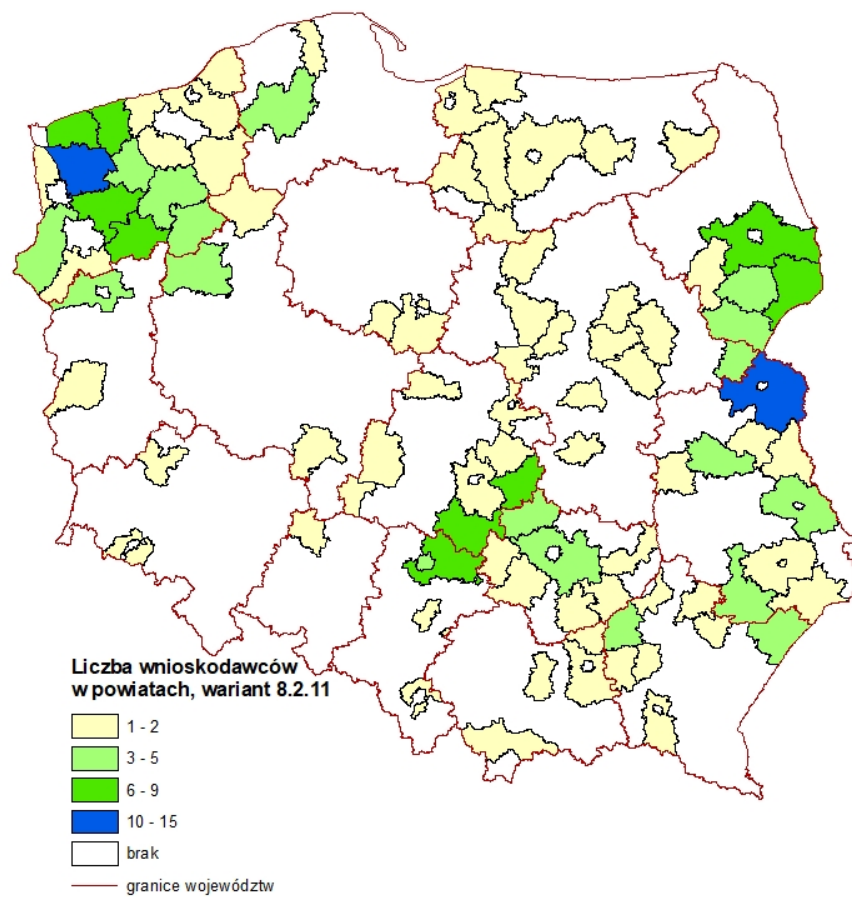
Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	≤40	41–64	>64	brak*	
Dolnośląskie	1	1	0	1	3
Kujawsko-pomorskie	2	0	0	0	2
Lubelskie	5	23	4	0	32
Lubuskie	1	2	1	1	5
Łódzkie	5	8	4	1	18
Małopolskie	0	4	2	0	6
Mazowieckie	5	8	2	0	15
Opolskie	2	0	0	0	2
Podkarpackie	2	9	2	1	14
Podlaskie	3	15	0	0	18
Pomorskie	1	5	0	0	6
Śląskie	3	5	1	1	10
Świętokrzyskie	2	11	0	0	13
Warmińsko-mazurskie	1	5	2	2	10
Wielkopolskie	1	3	2	0	6
Zachodniopomorskie	17	30	10	5	62
Polska	51	129	30	12	222

*w danych ARiMR wnioskodawcy nie wskazali wieku

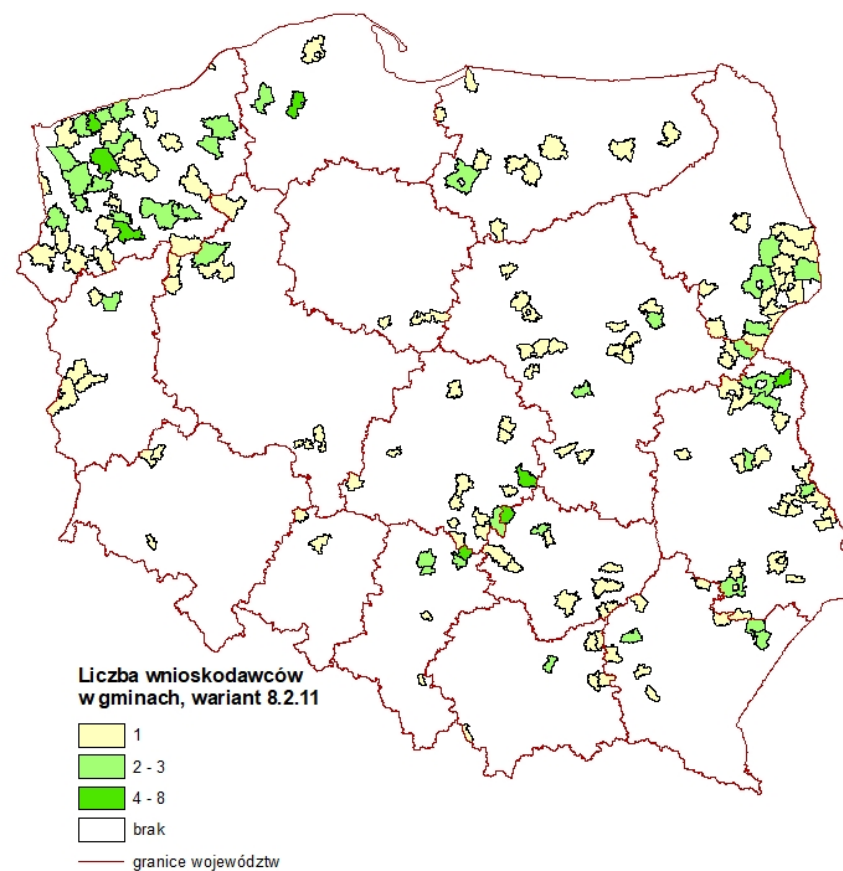

Wykres 8.2.10-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.10)

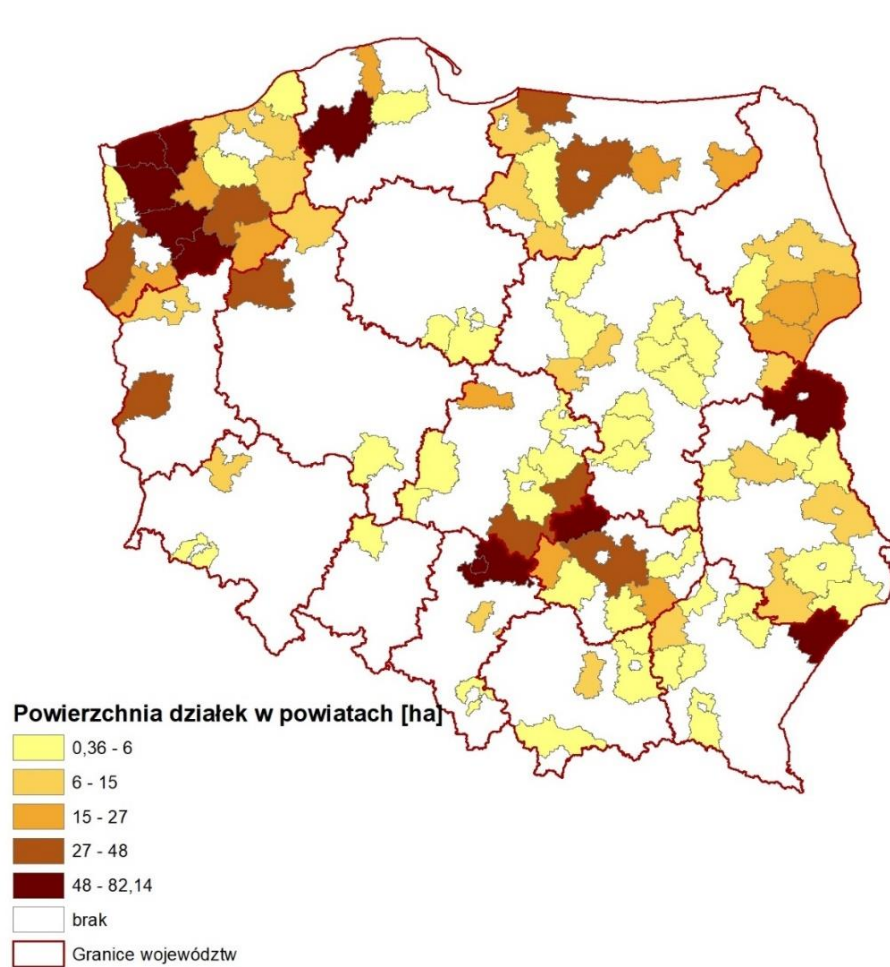
Do tego wariantu zgłosiło się 222 wnioskodawców z całej Polski. Największa ich liczba przypadła na województwa: zachodniopomorskie (62) oraz lubelskie (32). Najmniej wnioskodawców pochodziło z województw: dolnośląskiego (3), opolskiego (2) oraz kujawsko-pomorskiego (2). Rozpatrując rozkład grup wiekowych przedstawiony na wykresie 8.2.10-1, zaobserwować można, że największy procent wnioskodawców znajdował się w grupie 41–64 lat i stanowił 58,1%. Najmniejsza grupa wnioskodawców, którzy podali we wniosku swój wiek, pochodziła z przedziału >64 lat i obejmowała 13,5% wszystkich wnioskodawców. W przypadku 5,4% podmiotów nie wskazano wieku w składanych wnioskach.

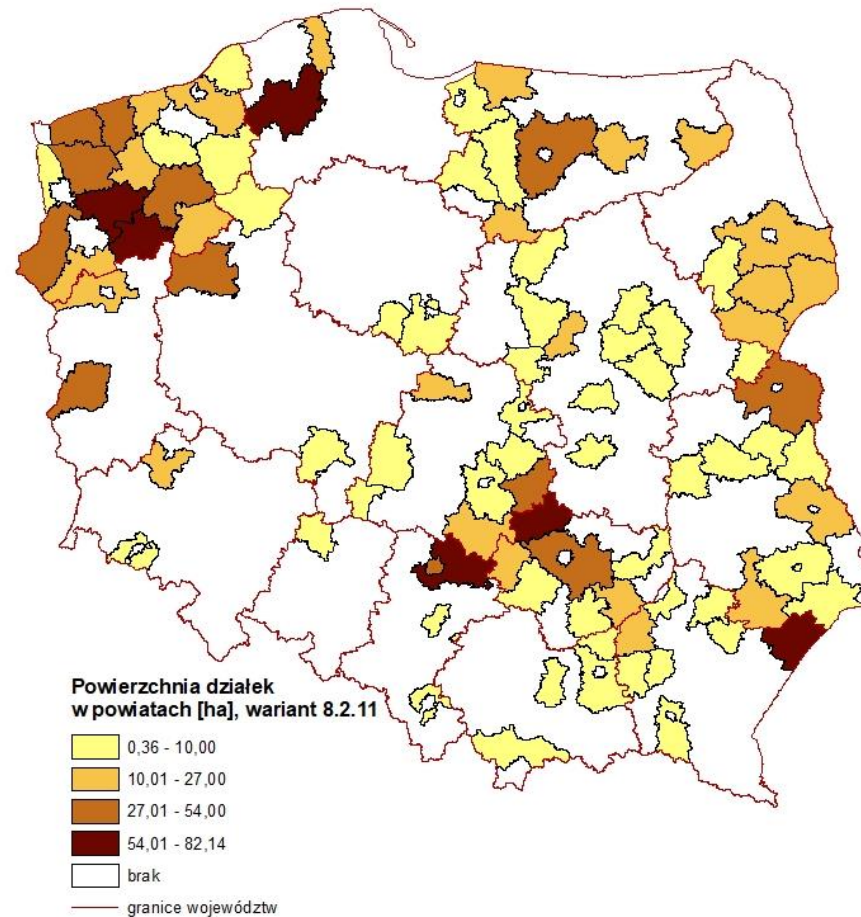
Mapa 8.2.10-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, 8.8.2.10

Mapa 8.2.10-2. Liczba wnioskodawców w gminach, 8.2.10

Mapa 8.2.10-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem, w powiatach [ha],
8.2.10

Mapa 8.2.10-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem, w gminach [ha],
8.2.10

Tabela 8.2.10-2. Sposób użytkowania działek pod zobowiązaniem zgłoszonych do dofinansowania (8.2.10)

Województwo	Liczba wnioskodawców	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Sposób użytkowania TUZ – liczba działek			Sposób użytkowania TUZ – powierzchnia ha			Ogółem powierzchnia ha
			kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	
Dolnośląskie	3	5	5	0	0	11,46	0	0	11,46
Kujawsko-pomorskie	2	4	3	1	0	1,28	1,3	0	2,58
Lubelskie	32	106	106	0	0	98,69	0	0	98,69
Lubuskie	5	15	15	0	0	49,59	0	0	49,59
Łódzkie	18	53	53	0	0	95,52	0	0	95,52
Małopolskie	6	15	15	0	0	11,77	0	0	11,77
Mazowieckie	15	37	37	0	0	59,02	0	0	59,02
Opolskie	2	5	5	0	0	4,68	0	0	4,68
Podkarpackie	14	29	28	0	1	86,47	0	0,8	87,27
Podlaskie	18	36	36	0	0	60,16	0	0	60,16
Pomorskie	6	14	14	0	0	103,95	0	0	103,95
Śląskie	10	66	66	0	0	114,33	0	0	114,33
Świętokrzyskie	13	125	125	0	0	138,58	0	0	138,58
Warmińsko-mazurskie	10	35	35	0	0	127,03	0	0	127,03
Wielkopolskie	6	11	11	0	0	44,91	0	0	44,91
Zachodniopomorskie	62	122	115	0	7	458,29	0	8,01	466,30
Polska	222	678	669	1	8	1 465,73	1,3	8,81	1 475,84

Poza obszarami Natura 2000 siedliska lęgowe derkacza, objęte zobowiązaniami rolno-środowiskowo-klimatycznymi obejmowały powierzchnię 1475,84 ha, z czego ponad 99% w użytkowaniu kośnym (tab. 8.2.11-2). Wnioski złożyło 222 wnioskodawców i podobnie jak na obszarach Natura 2000 było ich najwięcej w województwie zachodniopomorskim. Obszar objęty dofinansowaniem był w tym województwie największy (466,30 ha) mimo, że liczba zgłoszonych działek była największa w województwie świętokrzyskim (125). W odróżnieniu od wariantu na obszarach Natura 2000 (8.1.11) zakres działania objął całą Polskę, bo o dopłaty zawnioskowali również rolnicy w województwach śląskim i małopolskim. W województwie świętokrzyskim na jednego wnioskującego przypadała (średnio) największa liczba działek (10,66). W większości województw liczba działek przypadających na jednego wnioskującego oscylowała około wartości 2–2,5. Badania dotyczące derkacza wykazały, że gatunek ten chętniej zasiedla zbiorowiska roślinne o dużym zwarcu na wysokości 60–80 cm, co ułatwia mu tworzenie swoistych ścieżek i tuneli, którymi się przemieszcza. W miarę możliwości zabiegi agrotechniczne prowadzona na TUZ powinny uwzględniać możliwość zachowania roślinności o takiej wysokości.

I.8.3. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000

Strzelczyk Maria, Steinhoff-Wrześniewska Aleksandra, Helis Marek, Stopa Wojciech

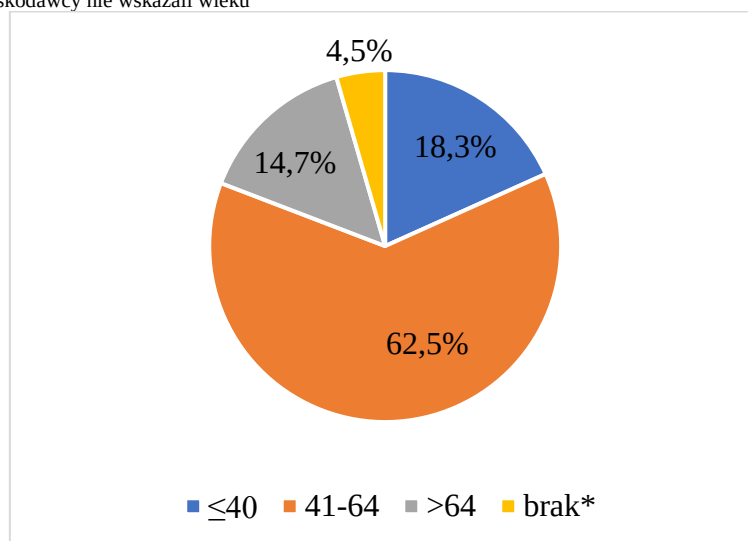
Interwencja ta jest nowym instrumentem wsparcia w PS WPR 2023–2027. Celem tej interwencji jest ekstensywne użytkowanie rolnicze na trwałych użytkach zielonych położonych na obszarach Natura 2000, aby zapobiec zanikaniu łąk i pastwisk, bądź przeciwdziałać intensyfikacji rolnictwa. Ten sposób użytkowania obejmuje w szczególności stosowanie odpowiedniej liczby pokosów, ekstensywny wypas zwierząt, dostosowanie terminu koszenia/wypasu do potrzeb ochrony przyrody. Pozwoli to na zapewnienie dogodnych warunków bytowania dla wielu cennych siedlisk i gatunków, których występowanie jest uzależnione od prowadzenia działalności rolniczej. Interwencja ta może być realizowana jedynie na łąkach i pastwiskach położonych na obszarach Natura 2000, na których zgodnie z planem zadań ochronnych (PZO) lub planem ochrony (PO) ustanowionym dla danego obszaru Natura 2000 nie występują przedmioty ochrony wspierane w ramach Interwencji 1, ukierunkowanej na poszczególne siedliska/gatunki ptaków.

Użytki zielone objęte dofinansowaniem w ramach realizacji tej interwencji mogą być użytkowane kośnie, kośno-pastwiskowo i pastwiskowo.

Tabela I.8.3-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (I.8.3)

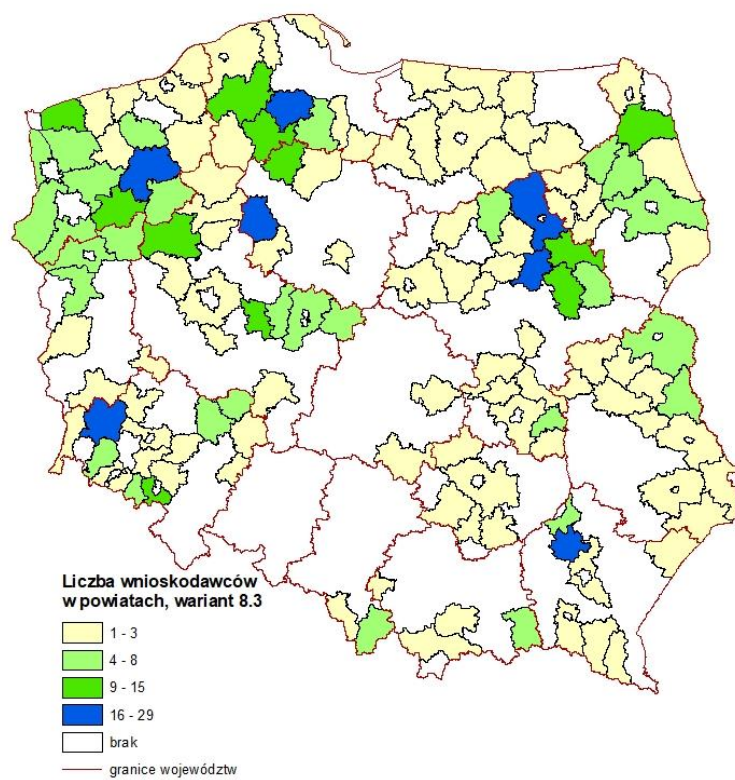
Województwa	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	≤40	41–64	>64	brak*	
Dolnośląskie	6	39	15	2	62
Kujawsko-pomorskie	9	27	3	2	41
Lubelskie	5	12	6	0	23
Lubuskie	4	15	4	1	24
Łódzkie	1	2	0	0	3
Małopolskie	0	6	0	1	7
Mazowieckie	19	68	10	3	100
Opolskie	0	0	0	0	0
Podkarpackie	9	24	9	0	42
Podlaskie	9	24	4	1	38
Pomorskie	11	39	6	3	59
Śląskie	2	2	1	0	5
Świętokrzyskie	1	6	1	0	8
Warmińsko-mazurskie	4	5	1	0	10
Wielkopolskie	6	27	9	6	48
Zachodniopomorskie	16	53	13	6	88
Polska	102	349	82	25	558

*w danych ARiMR wnioskodawcy nie wskazali wieku

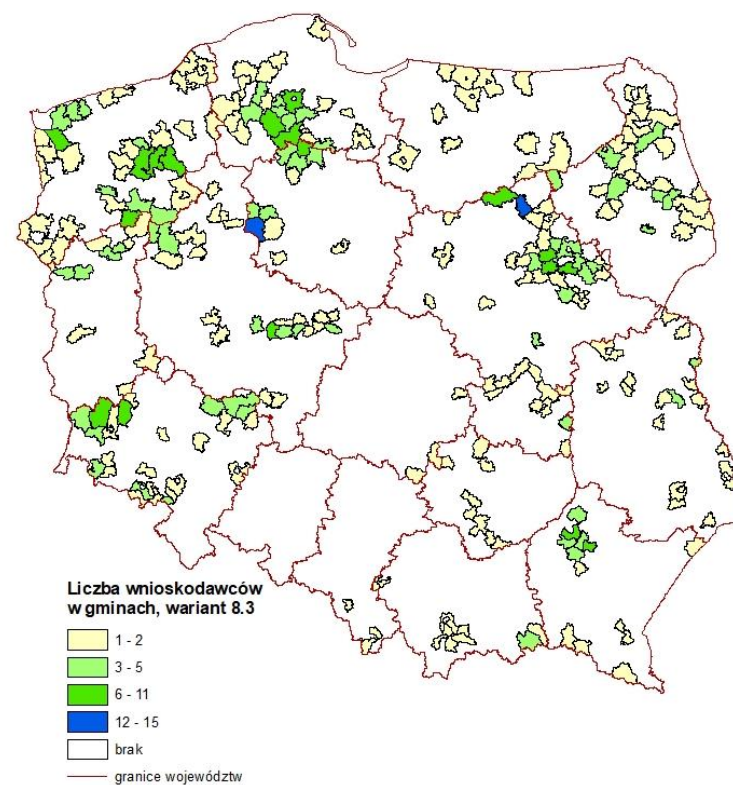

Wykres I.8.3-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (I.8.3)

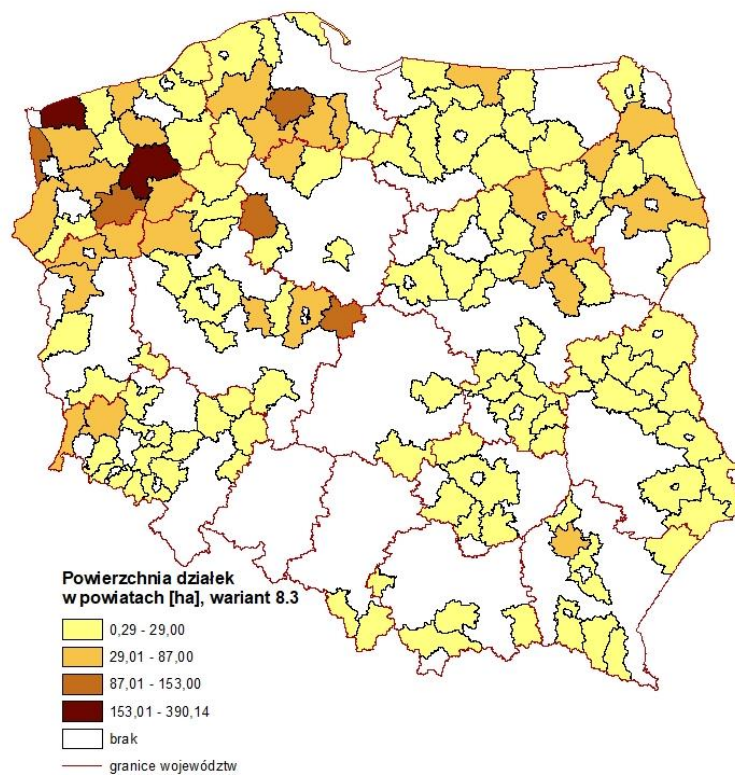
W ramach interwencji I.8.3 wnioski złożyło 558 rolników (rys. I.8.3-1, tab. I.8.3-1). Najczęściej o dopłaty wnioskowali rolnicy z województw zachodniopomorskiego i mazowieckiego zaś w województwie opolskim nie złożono żadnego wniosku. Najmniej liczną grupą byli wnioskodawcy poniżej 64 życia (82 wnioskodawców), 62,5% to rolnicy w zakresie wiekowym 41–64 lata. Szczegółowa analiza wykazała, że 4,5 wniosków nie zawierało informacji nt. wieku co może być związane z faktem wnioskowanie o dopłaty przez podmioty inne niż rolnicy indywidualni.

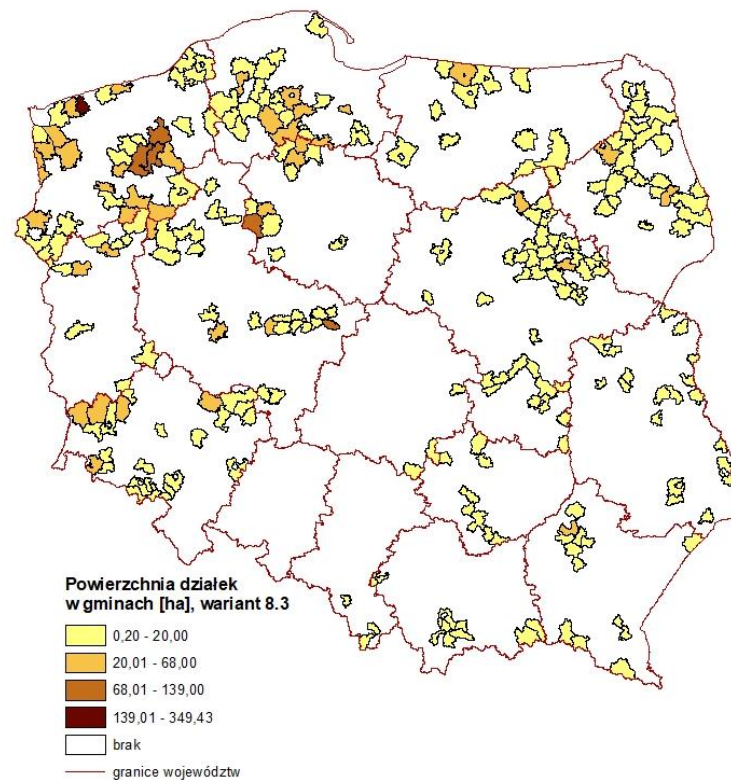
Mapa I.8.3-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, 8.I.8.3

Mapa I.8.3-2. Liczba wnioskodawców w gminach, 8.I.8.3

Mapa I.8.3-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], 8.I.8.3

Mapa I.8.3-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], 8.I.8.3

Do interwencji „Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000” zgłoszono 3588,18 ha w skali niemal całego kraju (wyjątek stanowi woj. opolskie). Największa liczba rolników (100) oraz największa liczba działek (409) została zgłoszona w woj. mazowieckim, jednak to na obszarze województwa zachodniopomorskiego znajdował się największy obszar (1367,10 ha) objęty wsparciem. W tym województwie była również najwyższa średnia wielkość działki (4,7 0ha), przy średniej krajowej 1,76 ha. W przypadku pozostałych województw średnia wielkość tego wskaźnika wyniosła od 0,58 ha (woj. śląskie i świętokrzyskie) do 3,16 ha (woj. warmińsko-mazurskie). Zarówno największe jak i najmniejsze działki zgłoszone do dopłat **w ramach interwencji** dla ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000 stwierdzono w województwie zachodniopomorskim. Najmniejsze działki mają 0,11 ha i położone są w gminach Brzeźni i Ińsko zaś największa (73,22 ha) położona jest w powiecie kamieńskim w gminie Świeżno. Średnia liczba działek zgłaszanych przez jednego wnioskującego była, w większości województw, dość zbliżona i wahała się w zależności od regionu, od 2,3 (lubuskie i warmińsko-mazurskie) do 4,7 (podkarpackie), przy średniej krajowej 3,7. Dwa spośród 15 województw znacznie odbiegają od wartości średniej tego wskaźnika w skali kraju. Były to województwa małopolskie i łódzkie, w których wskaźniki te wyniosły odpowiednio 9,9 i 6,3 przy średniej wielkości działek odpowiednio 0,53 ha i 0,42 ha. W województwie łódzkim zgłoszono także bardzo małą powierzchnię do dopłat, bo tylko 7,91 ha. W sumie zgłoszono 2041 działek, z których nieco ponad 90% było w użytkowaniu kośnym, zajmując łącznie 3169,14 ha, co stanowi 83% ogólnego arealu pod tym wariantem. Analiza sposobu użytkowania łąk i pastwisk w tej interwencji wykazał, że prawie 86% było to użytkowanie kośne, zaś najmniejszy areal (ok. 3,0%) w kośno-pastwiskowym.

Tabela I.8.3-2. Sposób użytkowania działek pod zobowiązaniem zgłoszonych do dofinansowania (I.8.3)

Województwo	Liczba wnioskodawców	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Sposób użytkowania TUZ – liczba działek			Sposób użytkowania TUZ – powierzchnia ha			Ogółem powierzchnia ha
			kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	kośny	pastwiskowy	kośno-pastwiskowy	
Dolnośląskie	62	174	152	17	5	226,19	40,20	8,05	274,44
Kujawsko-pomorskie	41	122	116	4	2	236,71	3,27	2,39	242,37
Lubelskie	23	92	90	2	0	66,43	1,46	0	67,89
Lubuskie	24	55	36	16	3	62,39	45,52	13,00	120,91
Łódzkie	3	19	10	0	9	2,47	0	5,44	7,91
Małopolskie	7	69	67	2	0	35,39	0,85	0	36,24
Mazowieckie	100	409	360	26	23	276,98	23,32	21,94	322,24
Opolskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Podkarpackie	42	198	176	7	15	107,50	4,97	6,04	118,51
Podlaskie	38	138	131	5	2	168,66	18,35	0,63	187,64
Pomorskie	59	239	227	6	6	373,20	20,92	6,45	400,57
Śląskie	5	18	16	0	2	9,17	0	1,19	10,36
Świętokrzyskie	8	27	26	1	0	14,11	1,60	0	15,71
Warmińsko-mazurskie	10	23	23	0	0	72,72	0	0	72,72
Wielkopolskie	48	167	163	3	1	338,03	5,09	0,45	343,57
Zachodniopomorskie	88	291	255	27	9	1 179,19	146,47	41,44	1 367,10
Polska	558	2 041	1 848	116	77	3 169,14	312,02	107,02	3 588,18

I.8.4. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych

Strzelczyk Maria, Steinhoff-Wrześniewska Aleksandra, Helis Marek, Stopa Wojciech

Celem interwencji jest ochrona sadów dawnych odmian drzew owocowych cennych z uwagi na dziedzictwo kulturowe i zasób genetyczny. Sady te, mimo braku znaczenia towarowego, spełniają istotną rolę, tworząc środowisko bytowania różnorodnych organizmów oraz ważny element krajobrazu wiejskiego. Są to swego rodzaju refugia, w których bogactwo gatunkowe faunistyczne (awifauny, entomofauny, ssaków) oraz bogactwo florystyczne jest nie tylko większe w porównaniu do sadów przemysłowych/produkcyjnych, ale również zmienia się w zależności od wieku sadu tradycyjnego i jego lokalizacji (inne gatunki bytują w sadach znajdujących się wśród pól, a inne w sadach przydomowych). Zróżnicowanie gatunkowe zwierząt i roślin zależne jest również od wieku sadu. Z uwagi na fakt, że drzewa w sadach tradycyjnych żyją dłużej są dobrze przystosowane do warunków siedliska w jakim rosną (w odniesieniu do warunków klimatyczno-glebowych), są też często w naturalny sposób odporne i mniej wrażliwe na organizmy chorobotwórcze oraz przymrozki. Sady starych odmian drzew owocowych wymagają znacznie większej powierzchni, ponieważ rosną na podkładkach odmian silnie rosnących przez co dorosłe drzewa osiągają znaczne rozmiary. Stwarza to jednak możliwości rozwoju dla zwierząt żyjących pod koronami drzew, poprawia mikroklimat w sadzie (co ogranicza choroby).

Tradycyjne sady stanowiły przez dziesięciolecia najbardziej charakterystyczny element krajobrazów wiejskich w Polsce i Europie. Wysokopienne drzewa owocowe były naturalnym elementem krajobrazu przy wiejskich domach, na miedzach śródpolnych, wzdłuż dróg. Szacuje się, że w ciągu ostatnich pięćdziesięciu lat liczba tych cennych ekosystemów zmniejszyła się o 80%.

Wdrażanie tej interwencji ma za zadanie zachowanie powierzchni sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych, których upraw w znacznej mierze zaniechano oraz zachowanie środowiska życia wielu organizmów, tradycyjnego sposobu uprawy i charakterystycznego elementu krajobrazu wiejskiego.

Wsparcie w ramach tej interwencji dotyczy istniejących starych sadów, co najmniej 15 lat po nasadzeniu. W przeliczeniu na 1 ha powierzchni sadu liczba drzew owocowych nie może być mniejsza niż 90 sztuk, a liczba drzew owocowych odmian tradycyjnych jabłoni, gruszy, czereśni, wiśni lub śliw wynosi co najmniej 12 sztuk i są to odmiany wskazane w ust. 2. załącznika nr 4 do rozporządzenia rolno-środowiskowo-klimatycznego [DZ.U. 2023 poz. 734

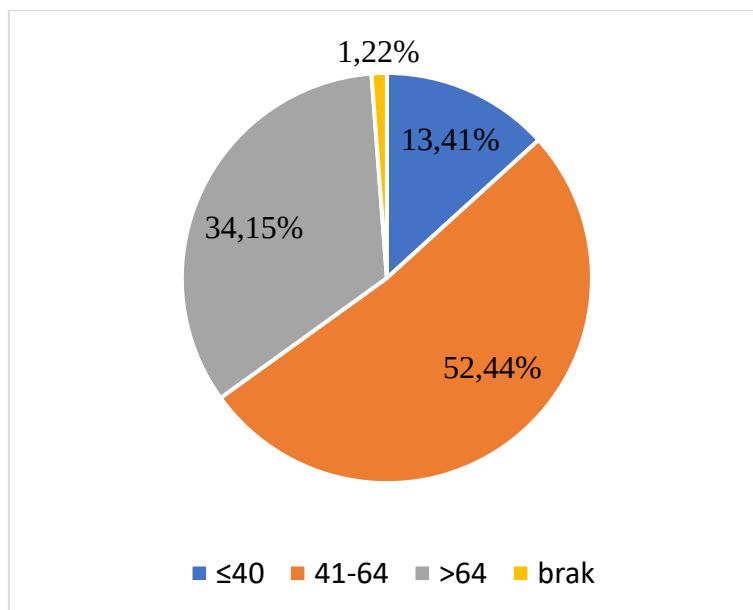
lub odmiany tradycyjnie uprawiane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przed 1950 rokiem. Zobowiązanie w ramach interwencji podejmowane jest na okres 5 lat.

Wnioski o dofinansowanie sadów starych odmian drzew owocowych złożyło w 2023 r. 166 podmiotów z prawie całej Polski (wyjątek stanowi województwo opolskie). Najliczniejszą wiekowo grupę stanowili rolnicy między 41 a 64 rokiem życia (51,8%). W dwóch wnioskach nie podano wieku wnioskodawcy (wnioskodawcami mogły być inne podmioty uprawnione do wnioskowania o dofinansowanie niż rolnicy indywidualni). Sytuację taką stwierdzono w woj. podkarpackim i podlaskim. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli I.8.4-1 i na rysunku I.8.4-1.

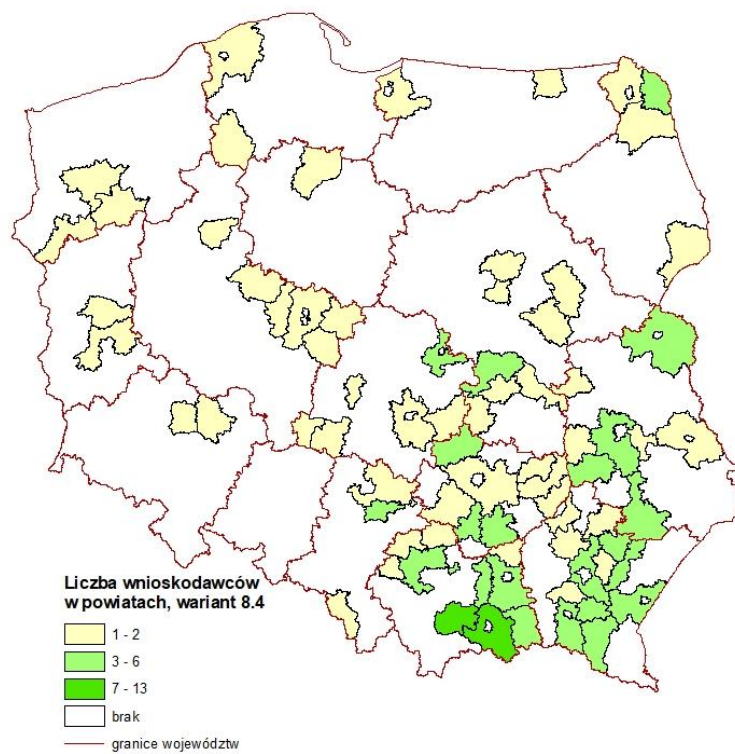
Tabela I.8.4-1 Struktura wiekowa wnioskodawców interwencji I.8.4 Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych

Województwo*	Grupy wiekowe wnioskodawców			
	0 **	do 40 lat	41–64	od 65 lat
Dolnośląskie	0	0	1	1
Kujawsko-pomorskie	0	0	1	1
Lubelskie	0	3	7	7
Lubuskie	0	0	1	1
Łódzkie	0	1	5	4
Małopolskie	0	6	23	12
Mazowieckie	0	4	3	3
Podkarpackie	1	3	18	13
Podlaskie	1	1	4	1
Pomorskie	0	0	1	2
Śląskie	0	1	3	1
Świętokrzyskie	0	1	11	8
Warmińsko-mazurskie	0	0	2	1
Wielkopolskie	0	2	3	1
Zachodniopomorskie	0	0	3	
Polska	2	22	86	56

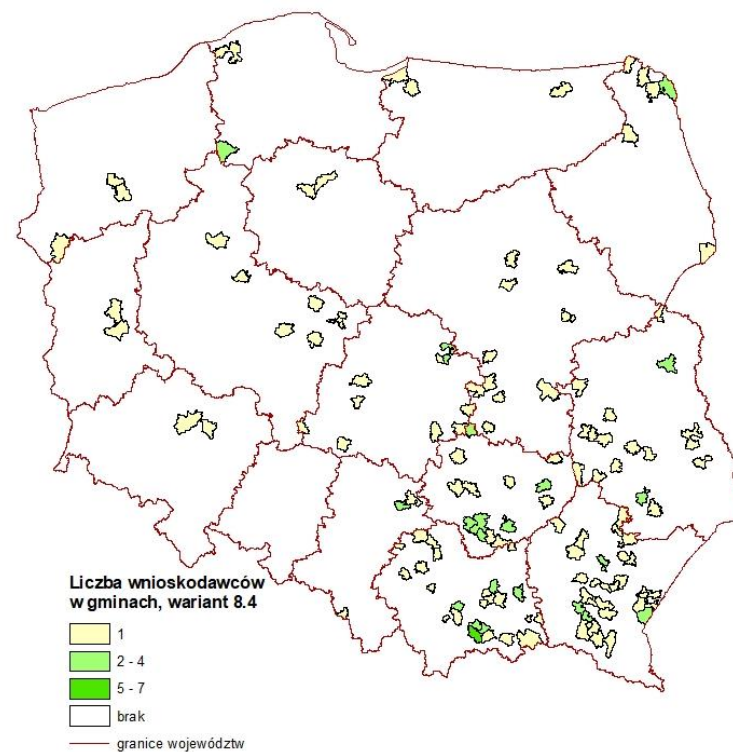
* w woj. opolskim nie zgłoszono wniosków, ** – nie wskazano wieku.

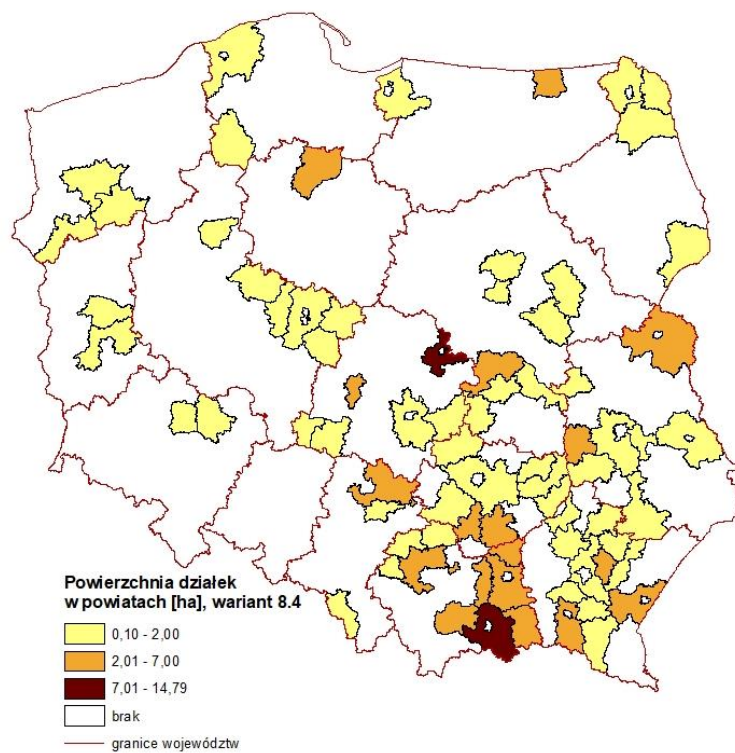
Wykres I.8.4-1 Struktura wiekowa wnioskodawców interwencji I.8.4 Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych.

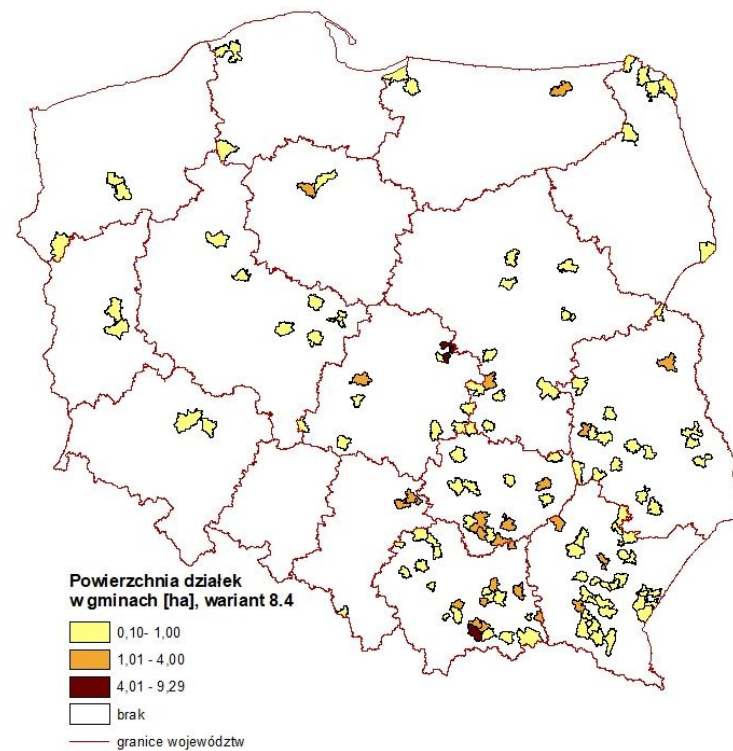
Mapa I.8.4-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, 8.I.8.4

Mapa I.8.4-2. Liczba wnioskodawców w gminach, 8.I.8.4

Mapa I.8.4-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha],
8.I.8.4

Mapa I.8.4-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha],
8.I.8.4

Jak wynika z tabeli I.8.4-2 prawie 63% wszystkich zgłoszonych sadów to sady mieszane. Jednostkowo pojawiają się sady gruszkowe i śliwowe. W wykazie upraw, grup upraw, gatunków i odmian roślin, gatunków ptaków, siedlisk przyrodniczych oraz ras zwierząt objętych płatnością rolno-środowiskowo-klimatyczną dla jabłoni wskazano – 124 odmiany, dla grusz – 54 odmian, dla czereśni – 19 odmian, dla wiśni – 18 odmian, dla śliw – 19 odmian. W tabeli I.8.4 -3 znajdują się zestawienia, z których wynika, że niespełna 49% wszystkich odmian zostało zgłoszonych w sadach, a naj słabiej reprezentowane są odmiany wiśni.

Tabela I.8.4-2. Liczebność i typy sadów zgłoszonych w ramach dofinansowania, w ujęciu wojewódzkim (I.8.4)

Województwo	Typ sadu				
	Jabłoniowy	Gruszkowy	Śliwowy	Czereśniowy	Mieszany
Dolnośląskie	1				1
Kujawsko-pomorskie	3	1			
Lubelskie	7				13
Lubuskie	1				1
Łódzkie	4				8
Małopolskie	16	1	4		38
Mazowieckie	4				6
Podkarpackie	16				30
Podlaskie	4				5
Pomorskie	2				1
Śląskie	1				6
Świętokrzyskie	13				15
Warmińsko-mazurskie					5
Wielkopolskie	4				4
Zachodniopomorskie					3
Polska	76	2	4	0	136

Tabela I.8.4-3. Liczba odmian zgłoszonych we wnioskach w ramach interwencji I.8.4 (całościowo)

Gatunek	Liczba odmian wg Rozporządzenia*	Liczba odmian zgłoszonych we wnioskach	
		Liczba odmian zgłoszonych we wnioskach	%
Jabłoń	124	65	52,4
Grusza	54	26	48,1
Czereśnia	19	11	57,9
Wiśnia	18	5	27,8
Śliwa	19	7	36,8
Razem	234	114	48,7

* Rozporządzenie MRiRW z dnia 31 marca 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027. Dz. U. poz. 734.

Tabela I.8.4-4. Liczba odmian zgłoszonych we wnioskach w ramach interwencji I.8.4 (w województwach)

Województwa*	Typ sadu				
	Jabłonie	Grusze	Śliwy	Wiśnie	Czereśnie
Dolnośląskie	8				
Kujawsko-pomorskie	18	3			
Lubelskie	117	5	5	3	6
Lubuskie	12	0			
Łódzkie	77	7	1	1	1
Małopolskie	259	35	31	3	23
Mazowieckie	52	2	22	2	6
Podkarpackie	208	26		7	18
Podlaskie	36	4	4	3	
Pomorskie	17	3	1		1
Śląskie	22	8	3	1	3
Świętokrzyskie	134	14	7		9
Warmińsko-mazurskie	26	3	2		3
Wielkopolskie	27	1	1	2	
Zachodniopomorskie	10	6	1		2

Szczegółowy wykaz odmian i ich liczebność w ujęciu wojewódzkim znajduje się w tabelach o numerach I8.4-5-I8.4-10

Jak wynika z tabeli łączna powierzchnia objęta dofinansowaniem w ramach ochrony sadów odmian tradycyjnych wyniosła w skali kraju 141,01 ha, złożono wnioski o dopłaty do 218 działek, w 15 województwach. Najwięcej sadów objętych dofinansowaniem, zarówno pod względem ich liczby jak i powierzchni objętej dofinansowaniem znajduje się w woj. małopolskim, łódzkim i podkarpackim. Łącznie stanowi ona 77,1 ha, tj. 54,65% całej powierzchni objętej ochroną w kraju. Ponad 58% działek zgłoszonych w ramach tej interwencji stanowiły działki o powierzchni do 0,5 ha, największa jednostkowo zgłoszona działka miała 6,85 ha w województwie łódzkim, powiecie skierniewickim gminie Skierniewice, zaś najmniejsza 0,07 ha w gminie Niegoź w powiecie myszkowskim w woj. śląskim. Około 50% odmian wskazanych w zestawieniu rozporządzenia nie znalazło się pod wpływem interwencji, której celem jest ochrona starych zasobów odmianowych drzew owocowych. Jest to sytuacja niepokojąca i stanowiąca zagrożenie dla puli genowej tych odmian w Polsce.

Tabela I.8.4-5. Odmiany jabłoni w poszczególnych województwach

Odmiany jabłoni (<i>Malus domestica</i> Borkh.)	Województwa*															
	Dolnośląskie	Kujawsko-pomorskie	Lubelskie	Lubuskie	Łódzkie	Małopolskie	Mazowieckie	Podkarpackie	Podlaskie	Pomorskie	Śląskie	Świętokrzyskie	Warmińsko-mazurskie	Wielkopolskie	Zachodnio-pomorskie	Razem
Ananas Berzeński	2	1	15	1	10	14	8	19	8	2	3	19	5	6	1	114
Antonówka Półtorafuntowa	1		2		1	12	2	4	2			2	2		1	29
Beforest			1		2	4	2	6				1				16
Boiken		1	11	1	4	9	5	9	1			6	1			48
Bukówka								8								8
Cesarz Aleksander (Aporta)						2								1		3
Cesarz Wilhelm		2	7		5	26	2	20			3	8	1	3		77
Charlamowska					2	1		2			1		1	2		9
Cukrówka Litewska (Białe Słodkie)						1		1				2				4
Cyganka												2				2
Cytrynówka					2	5	1	7				1	1	1		18
Gaskońskie Szkarłatne								1								1
Glogierówka (Pepinka Litewska)			1		1	2						2	1			7
Gloria Mundi						1										1
Grafsztynek Czerwony			2		1	2	1	4	3		1		1	1		16
Grafsztynek Inlandzki			2		1	2								1		6
Grafsztynek Prawdziwy			1				1	4				1				7
Grahama Jubileuszowe						1										1
Grochówka (Bohnäpfel)		3	8		3	17	2	11		3	1	6				54
Gruchoty			1												1	2
Jakub Lebel						2		1				2			1	6
Jonathan			7	1	4	20	2	14			2		2			52
Kalwila Czerwona Jesienna						1	1	1			1					4
Kalwila Letnia Fraas'a											1					1
Kantówka Gdańska			1													1
Koksa Pomarańczowa (Cox's Orange Pippin)		2	1	1	2	19	4	7			2	7		1		46
Kosztela (Kosztylskie)			11		7	8	5	4	4	2	3	14	2	1		61
Kronselka (Jaśnie Pańskie)		1	6		4	10	3	6			3	4		1	1	39
Królowa						1		2						1		4

Krótkonóżka Królewska												1				1
Książę Albrecht Pruski			1					2	2			3				8
Książęca														1		1
Malinowa Oberlandzka	1	1	12	1	7	14	3	8	2	3		8	2		1	63
Oliwka Czerwona (Papierówka Czerwona)						2		2				2				6
Oliwka Inlandzka (Papierówka Żółta)			3	1	2	4	1	5		1		2	2	3	1	25
Ontario Panieńskie		2			1				1							4
Papierówka Słodka**		1		1		11		7	5		1	3				29
Piękna z Barnaku								1								1
Piękna z Hernut		2														2
Piękna z Booskop						4		4		1		1				10
Piękna z Rept								1								1
Pepina Linneusza						2		2								4
Pepina Parkera			1													1
Pepina Ribstona						3	2		1							6
Rajewskie						1										1
Reneta Ananasowa								1								1
Reneta Baumana												2				2
Reneta Blenheimska									2							2
Reneta Gwiazdkowa								1								1
Reneta Kasselska												1				1
Reneta Kulona						2										2
Reneta Landsberska (Landsberska)	1		4		5	17	3	2		1			2	2		37
Reneta Orleańska								1								1
Reneta Szampańska					1			2								3
Reneta Szara	1	2	9	1	5	22	1	18	1	2		16	2	1		81
Reneta Złota (Królowa Renet)	1		4	1	6	9	2	18	2			11	1		2	57
Ryszard Żółty										2						2
Starking	1		1			1		1				2		1	1	8
Sztetyna Czerwona			1			1										2
Sztetyna Zielona			1			3			1							5
Śmietankowe**				1								1				2
Titówka					1							1				2
Złota Kwidzyńska				1								1				2
Żelazniak (żelazne Jabłko)			3	1		3	1	1	1			2				12
Razem	8	18	117	12	77	259	52	208	36	17	22	134	26	27	10	1 023

*– w województwach nieuwjętych tabeli nie złożono wniosków **– odmiany spoza listy Rozporządzenia

Tabela I.8.4-6. Odmiany gruszy w wybranych województwach

Odmiany gruszy (<i>Pyrus communis</i> L.)	Województwa*														
	Kujawsko- pomorskie	Lubelskie	Lubuskie	Łódzkie	Małopolskie	Mazowieckie	Podkarpackie	Podlaskie	Pomorskie	Śląskie	Świętokrzyskie	Warmińsko- mazurskie	Wielkopolskie	Zachodnio- pomorskie	Razem
Amanlisa					1										1
Bera Boska (Kaiser Alexander, Apremontka)					4		3							1	8
Bera Diela	1														1
Bera Szara		1		1	10		5		1	3	3			1	25
Bera Ulmska										2					2
Bergamota Czerwona Jesienna					1					1		1			3
Boika								1	1						2
Cukrówka					3										3
Cytrynówka		1			1		1	1							4
Diuszesa Wczesna		1													1
Dobra Ludwika		1		1	3										5
Dobra Szara				1	3		2	1			3			1	11
Dziekanka jesienna					1		2								3
Dziekanka Lipcowa					2	1	2			1	2				8
Flamandka (Topka Pękata)							1					1			2
Józefinka							1								1
Kongresówka	1	1		3	4		4				2	1			16
Król Sobieski					1					1					2
Owsiana Mazowiecka**						1									1
Panienka					1										1
Paryżanka								1			1			1	3
Proboszczówka (Plebanka)	1						2							1	4
Pstragówka Jesienna							1				1				2
Salisbury Princesse (Marianne)									1					1	2
Winiówka Francuska				1							1		1		3
Żyfardka							2				1				3
Razem	3	5	0	7	35	2	26	4	3	8	14	3	1	6	117

**– odmiany spoza listy Rozporządzenia

Tabela I.8.4-7. Odmiany śliwy w wybranych województwach

Odmiany śliwy (<i>Prunus L.</i>)	Województwa *											
	Lubelskie	Łódzkie	Małopolskie	Mazowieckie	Podlaskie	Pomorskie	Śląskie	Świętokrzyskie	Warmińsko- mazurskie	Wielkopolskie	Zachodnio- pomorskie	Razem
Brzoskwiniowa			3	4			1		1		1	10
Fryga			1	1								2
Lubaszka			1	1	2							4
Mirabelka z Nancy			6	4		1	2	2				15
Renkloda Zielona	1	1	6	2				1				11
Węgierka Łowicka	3		14	10	2			4	1	1		35
Węgierka zwykła	1											1
Razem	5	1	31	22	4	1	3	7	2	1		77

*– w województwach nie ujętych w tabeli nie złożono wniosków

Tabela I.8.4-8. Odmiany czereśni w wybranych województwach

Odmiany czereśni (<i>Prunus avium</i>)	Województwa*													
	Lubelskie	Lubuskie	Łódzkie	Małopolskie	Mazowieckie	Podkarpackie	Podlaskie	Pomorskie	Śląskie	Świętokrzyskie	Warmińsko - mazurskie	Wielkopolskie	Zachodnio- pomorskie	Razem
Bładoróżowa Czerecha	3			10		10		1	1	1	1		1	28
Czarna Późna			1	7	2	3			1	3			1	18
Donissena Żółta						1								1
Gubińska Czarna	1			1		1								3
Kanarkowa														0
Kassina				2	2									4
Kunzego	1													1
Merla**						1								1
Miodówka**					1					2				3
Sercówka Nieszawska				1		2			1	1				5
Wczesna Riversa					1					1	1			3
Wolska	1			2						1	1			5
Razem	6	0	1	23	6	18	0	1	3	9	3	0	2	72

* – w województwach nie ujętych w tabeli nie złożono wniosków

** – odmiany spoza listy Rozporządzenia

Tabela I.8.4-9. Odmiany wiśni w wybranych województwach

Odmiany wiśni	Województwa *								
	Lubelskie	Łódzkie	Małopolskie	Mazowieckie	Podkarpackie	Podlaskie	Śląskie	Wielkopolskie	Razem
Hiszpanka						1			1
Książęca Kerez					1				1
Szklanka Wielka	1	1	1		3		1	1	8
Wiśnie odroślowe lokalne	2		2	2	3	2			11
Wróble								1	1
Razem	3	1	3	2	7	3	1	2	22

* – w województwach nie ujętych w tabeli nie złożono wniosków

Tabela I.8.4-10. Zestawienie danych w podziale na województwa

	Województwa*															
	Dolnośląskie	Kujawsko-pomorskie	Lubelskie	Lubuskie	Łódzkie	Małopolskie	Mazowieckie	Podkarpackie	Podlaskie	Pomorskie	Śląskie	Świętokrzyskie	Warmińsko-mazurskie	Wielkopolskie	Zachodniopomorskie	Razem [ha]
Liczba powiatów	2	1	8	2	6	10	8	13	5	2	3	8	2	6	3	79
Liczba gmin	2	2	16	2	9	25	10	31	6	2	3	14	3	6	3	134
Liczba wnioskodawców	2	2	17	2	10	41	10	43	7	3	5	20	3	6	3	174
Liczba działek	2	4	20	2	12	59	10	54	9	3	7	28	5	6	3	224
Powierzchnia działek ekoschematowych [ha]	1,06	2,96	14,1	2,49	16,14	38,45	10,64	22,47	3,26	0,74	5,6	13,51	3,71	4,43	1,45	141,01
Średnia powierzchnia działek ekoschematowych [ha]	0,53	0,63	0,71	1,25	1,35	0,65	1,06	0,49	0,36	0,25	0,8	0,48	0,74	0,55	0,48	
Powierzchnia gospodarstw	12,42	30,1	132,23	37,32	86,16	206,28	53,86	188,53	110,49	64,39	52,94	158,95	34,1	42,76	136,42	1 347

*– w województwach nie ujętych w tabeli nie złożono wniosków

Analiza zestawień tabelarycznych działania „I.8.4. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych” dla poszczególnych gatunków nie napawa optymizmem, ponieważ jest wiele odmian, które co prawda znalazły się we wnioskach jednak są to odmiany, których częstotliwość pojawiania się we wnioskach o płatność jest symboliczna (1–3 krotnie w całym kraju). Możliwym do rozważenia wsparciem dla wcale lub słabo reprezentowanych odmian poszczególnych gatunków byłoby określenie szczególnych warunków, np. zmniejszenie liczby drzew wymaganych w jednym sadzie, włączenie do programu na indywidualnych warunkach ogródków działkowych na terenie, których mogą znajdować się jeszcze stare odmiany drzew, wsparcie finansowe dla szkółkarzy, którzy zdecydowali by się na wprowadzenie na obszarze swoich sadów kwater wydzielonych dla szkółkarstwa i ochrony zasobów odmian tradycyjnych. Kwerenda internetowa prowadzona w ramach realizacji niniejszego zlecenia wskazała, że są gospodarstwa szkółkarskie oferujące materiał szkółkarski „staroodmianowy”. Wymagania stawiane przez przepisy odpowiedniego prawa mogą wręcz być niesprzyjające dla odmian, np. w odniesieniu do minimalnej liczby drzew określonej odmiany w jednym stanowisku. Kolejnym kierunkiem prac odtworzeniowych odmian ginących mogłoby być przeprowadzenie w ramach ochrony odmianowej krajowej inwentaryzacji odmianowej i wskazanie miejsc, gdzie można zdobyć materiały dla szkółkarstwa i przeprowadzić próby odtworzenia zasobów odmianowych drzew owocowych. Wsparcie finansowe ochrony zasobów genetycznych starych odmian drzew owocowych funkcjonuje od kilku lat. Można zatem przypuszczać, że istniejące stare sady są objęte zobowiązaniami rolno-środowiskowo-klimatycznymi. Być może rozwiązaniem dla poszerzenia liczby odmian o te, które nie są reprezentowane byłoby stworzenie możliwości dofinansowania założenia sadów ze starymi odmianami, w szczególności tam, gdzie względy komercyjne szkółkarstwa i sadownictwa nie odgrywają priorytetowej roli (szkoły rolnicze, ogrody działkowe). Wskazane byłoby rozeznanie czy w zasobach szkółkarskich znajdują się jeszcze sadzonki tych pozostałych odmian, działania odtworzeniowe materiału szkółkarskiego, działania wspierające podmioty produkujące materiał szkółkarski do wprowadzenia do swojego portfolio odmianowego odmian rzadkich, tradycyjnych odmian drzew owocowych.

I.8.5. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie

Strzelczyk Maria, Steinhoff-Wrześniewska Aleksandra, Helis Marek, Stopa Wojciech

Istotnym elementem składającym się na różnorodność biologiczną terenów użytkowanych rolniczo są zasoby genowe roślin uprawnych, które można zachować dzięki utrzymywaniu tradycyjnego typu gospodarki rolnej. Stare odmiany, a także gatunki roślin uprawiane i wykorzystywane w przeszłości przez człowieka giną bezpowrotnie, a ich miejsce zajmują nowe, o większej wydajności, wytrzymałości na przechowywanie, czy też o bardziej atrakcyjnym wyglądzie. Wraz z ich zanikiem zmniejsza się bezpowrotnie bogactwo genotypów, wytworzonych w ciągu setek lat uprawy przez człowieka. Ochrona starych odmian roślin użytkowych pozwala na zachowanie szerokiego materiału wyjściowego do hodowli roślin w przyszłości, zwiększa liczbę odmian dostępnych na rynku, daje możliwość wyboru tych, które są najlepiej dostosowane do potrzeb lokalnych, a przede wszystkim zapobiega utracie różnorodności biologicznej – erozji genetycznej (zjawisku gwałtownego zmniejszania się liczby gatunków i odmian roślin na terenach ich dotychczasowego występowania). Zjawisko to jest obserwowane współcześnie w naszym kraju, gdyż ustępują z uprawy takie gatunki jak: proso zwyczajne (*Panicum miliaceum*), lnicznik siewny (*Camelina sativa*), żyto krzyca (*Secale cereale* var. *multicaule*) i inne.

Celem tej interwencji jest zachowanie tradycyjnych i rzadkich w uprawach gatunków roślin rolniczych, warzywnych i zielarskich, a także dawnych odmian oraz miejscowych populacji ekotypów uprawianych na terenie Polski wpisanych do Krajowego Rejestru oraz zarejestrowanych we Wspólnym katalogu odmian roślin rolniczych lub innych gatunków roślin uprawnych zagrożonych erozją genetyczną. Skutkiem ich zachowania w uprawie będzie zwiększenie bioróżnorodności na terenach wiejskich. W ramach interwencji promowane są działania dotyczą uprawy rzadkich gatunków lub odmian (8.5.1) oraz wytwarzanie materiału siewnego rzadkich gatunków lub odmian roślin (8.5.2) zagrożonych erozją genetyczną. Powierzchnia uprawy danego gatunku lub odmiany w ramach obu wariantów nie może być łącznie większa niż 5 ha. Zobowiązanie w ramach interwencji podejmowane jest na okres 5 lat.

Interwencja 5. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie

Realizacja interwencji polega na uprawie lub wytwarzaniu materiału siewnego odmian regionalnych i/lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze tj.: odmiany pszenicy zwyczajnej ozimej: Almari, Ostka Grodkowicka, Ostka Grubozianista Grodkowicka, Square Head Grodkowicka oraz odmiany ziemniaka: Aksamitka, Aster, Atol, Ceza, Dalia, Drop, Ibis, Kolia, Lawina, Pierwiosnek, Ruta, Salto, Sonda, Wawrzyn, Zebra, Żagiel lub pozostałych gatunków roślin zagrożonych erozją genetyczną wymienionych w ust. 3 załącznika nr 4 do rozporządzenia, tj.: pszenica płaskurka, pszenica samopsza, żyto krzyca, lnianka siewna, nostrzyk biały, przelot pospolity, komonica błotna, gryka tatarka, lędzian siewny, soczewica jadalna, pasternak zwyczajny, sałata łodygowa. Gatunki rzadko uprawianych roślin zielarskich wymienionych w ust. 3 załącznika nr 4 do rozporządzenia tj. bukwica zwyczajna, centuria pospolita, czosnek niedźwiedzi, fiołek trójbarwny, goryczka żółta, pierwiosnka lekarska, różeniec górski, turówka leśna, turówka wonna, wiązówka bulwkowa, arnika górską, arcydzięgiel litwor.

8.5.1. Uprawa rzadkich gatunków lub odmian roślin

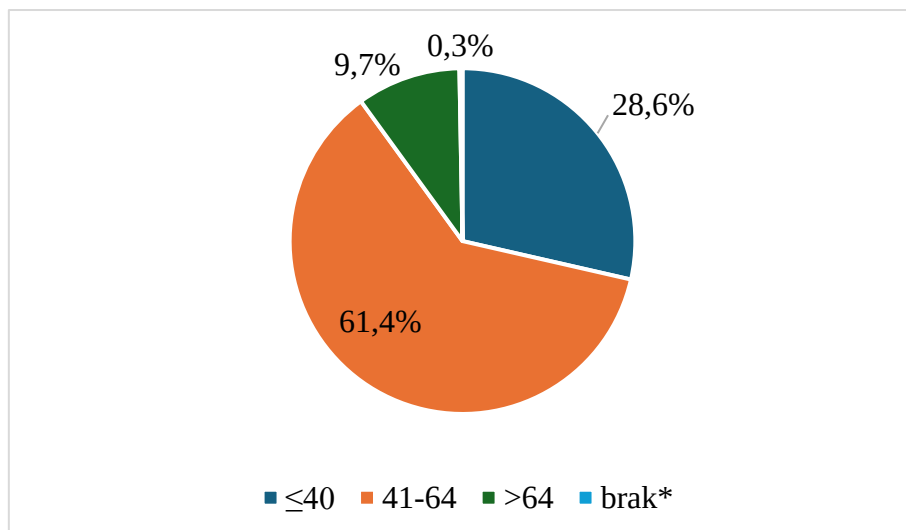
W ramach tego wariantu wymagane jest, aby w pierwszym i czwartym roku uprawy daną odmianę uprawiać z materiału siewnego kategorii kwalifikowany lub standard.

W drugim, trzecim i piątym roku uprawy tej odmiany jest dopuszczalna uprawa z materiału siewnego uzyskanego ze zbioru w poprzednim roku – w przypadku uprawy roślin jednorocznych i dwuletnich. W przypadku bylin wymagana jest uprawa z materiału siewnego kategorii kwalifikowany lub standard w pierwszym roku uprawy danej odmiany.

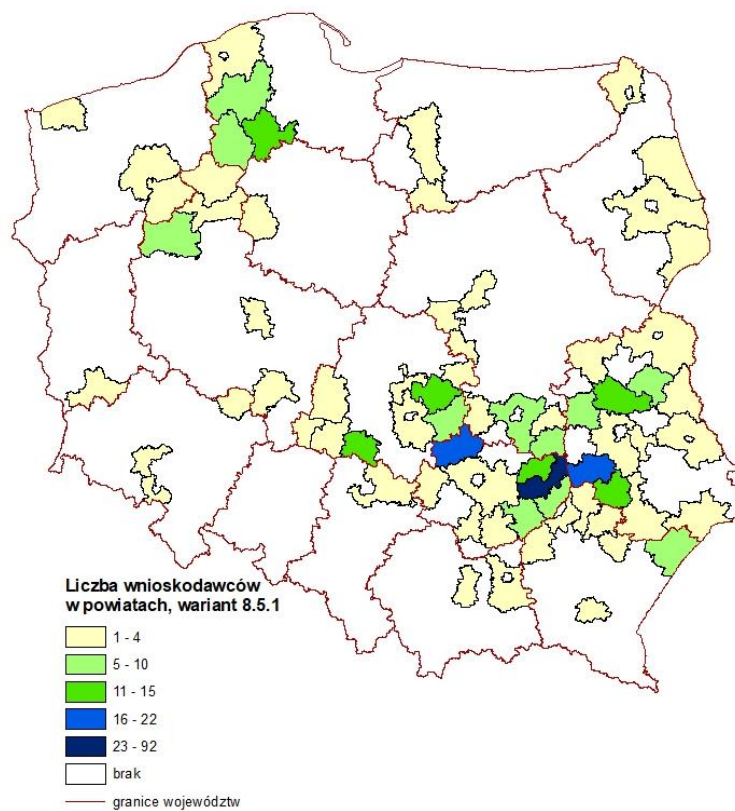
Tabela 8.5.1-1. Struktura wiekowa wnioskodawców i struktura powierzchniowa (8.5.1)

Województwa	Wnioskodawcy				Ogółem	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Ogółem powierzchnia ha
	Grupy wiekowe w latach						
	≤40	41–64	>64	brak*			
Dolnośląskie	1	1	1	0	3	8	8,80
Kujawsko-pomorskie	0	1	0	0	1	3	4,98
Lubelskie	24	41	4	0	69	390	327,89
Lubuskie	0	2	0	0	2	3	9,25
Łódzkie	8	29	7	0	44	127	149,84
Małopolskie	0	3	0	0	3	11	5,08
Mazowieckie	6	14	2	0	22	68	81,43
Opolskie	0	0	0	0	0	0	0
Podkarpackie	4	10	0	0	14	42	39,65
Podlaskie	2	2	0	1	5	16	17,42
Pomorskie	12	10	6	0	28	54	124,49
Śląskie	1	0	0	0	1	8	4,72
Świętokrzyskie	32	91	13	0	136	358	409,24
Warmińsko-mazurskie	2	1	0	0	3	8	14,37
Wielkopolskie	8	7	1	0	16	45	99,64
Zachodniopomorskie	0	3	0	0	3	10	19,55
Polska	100	215	34	1	350	1 080	1 316,39

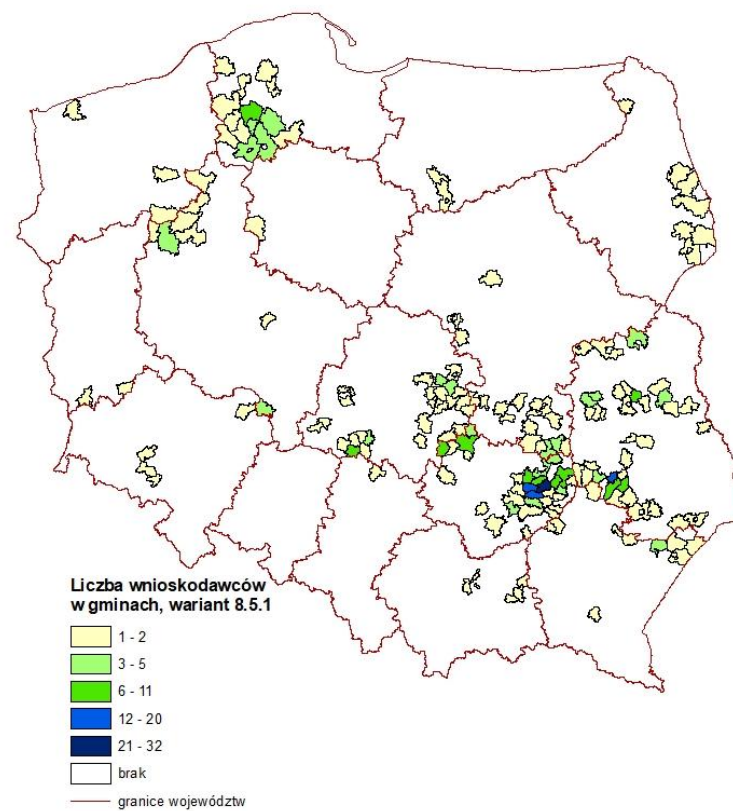
W skali całego kraju, do tego wariantu zgłosiło się 350 wnioskodawców. Najliczniej reprezentowana była grupa wiekowa 41–64 lat, której przedstawiciela stanowili 61,4%. Do tego wariantu przystąpiło również wyjątkowo dużo rolników z najmłodszej grupy, którzy stanowią prawie 1/3 wszystkich wnioskujących. Całkowita powierzchnia wariantu I.8.5.1 wyniosła w 2023 r. 1316,39 ha. Najliczniej aplikowali rolnicy z województw świętokrzyskiego, lubelskiego i łódzkiego, którzy zgłosili 554 działki o łącznej powierzchni 887 ha co stanowi 67,4% całkowitej powierzchni pod tym zobowiązaniem. Najmniejszy areał objęty dopłatami był w woj. śląskim (4,72 ha), kujawsko-pomorskim (4,98 ha), małopolskim (5,08 ha) dolnośląskim (8,80 ha) i lubuskim (9,25 ha). Jedynym województwem, w którym nie aplikowano o dofinansowanie w ramach tej Interwencji było województwo opolskie. Średnia liczba działek, w ujęciu krajowym wynosi 3,1 ha. Otrzymane wartości tego wskaźnika są zbliżone również na poziomie poszczególnych województw. Relacja liczby działek wnioskowanych przez jednego wnioskodawcę wahała się od 1,5 do 5,65 przy wartości średniej dla kraju 3,09. Dla woj. śląskiego wartość ta co prawda wynosi znacznie powyżej innych wartości, bo 8 jednak w tym przypadku był tylko jeden wnioskujący o 8 działek.

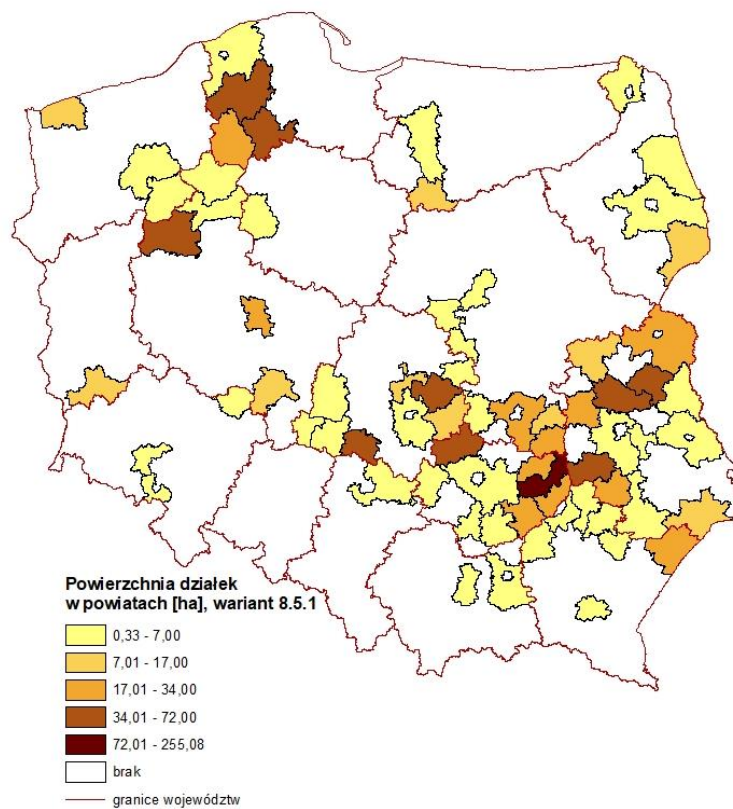
Wykres 8.5.1-1 Struktura wiekowa wnioskodawców interwencji

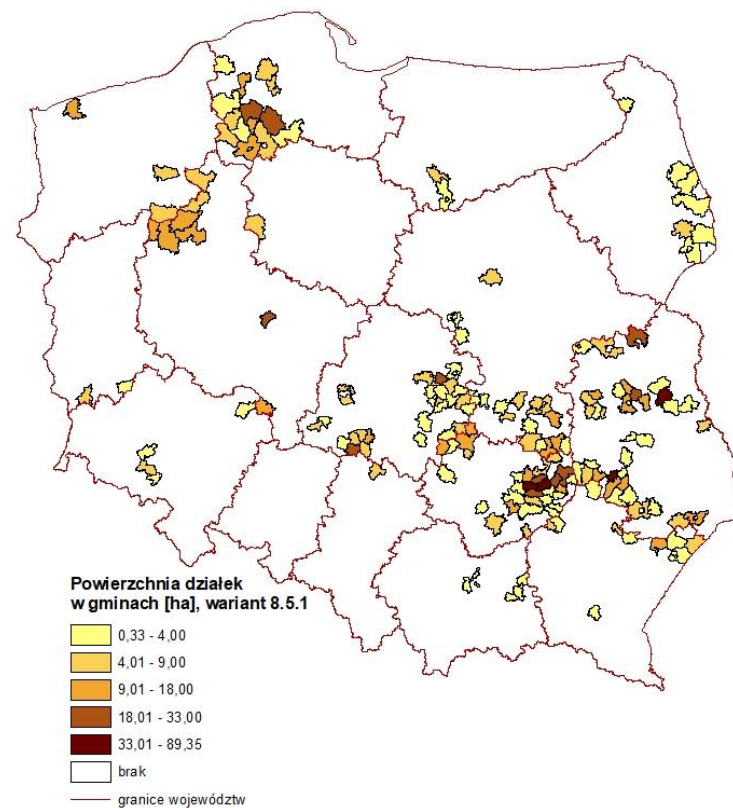
Mapa 8.5.1-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, 8.8.5.1

Mapa 8.5.1-2. Liczba wnioskodawców w gminach, 8.8.5.1

Mapa 8.5.1-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], 8.8.5.1

Mapa 8.5.1-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], 8.8.5.1

Tabela 8.5.1-2. Liczba złożonych wniosków na dopłaty do uprawy rzadkich gatunków lub odmian roślin w poszczególnych województwach

Województwa	Żyto krzyca – uprawa dwuletnia	Gryka tatarska	Komonica zwyczajna	Koniczyna perska	Lędwian siewny	lnianka siewna (lnicznik)	Mak	Nostrzyk biały uprawa dwuletnia	Nostrzyk biały uprawa roczna	Proso zwyczajne	Pszenica płaskurka jara	Pszenica płaskurka ozima	Soczewica jadalna (w tym z rośl. podporową)	Ugór z uprawą
Dolnośląskie	0	5	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0
Kujawsko-pomorskie	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0
Lubelskie	12	162	0	0	24	9	0	15	25	53	10	1	2	6
Lubuskie	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Łódzkie	10	57	0	0	2	1	0	4	13	39	0	0	0	1
Małopolskie	0	2	0	0	0	0	0	0	9	0	0	0	0	0
Mazowieckie	0	26	0	0	0	0	0	0	15	24	1	2	0	0
Opolskie	2	17	0	0	0	0	0	5	15	2	0	1	0	0
Podkarpackie	0	8	0	0	7	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Podlaskie	0	35	2	6	0	0	0	8	3	0	0	0	0	0
Pomorskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0	0	0	0
Śląskie	0	59	0	0	0	0	2	0	1	296	0	0	0	0
Świętokrzyskie	0	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Warmińsko-mazurskie	3	3	0	0	1	10	0	0	12	12	3	0	0	1
Wielkopolskie	0	1	0	0	0	0	0	0	7	0	2	0	0	0
Polska	28	384	2	6	34	21	2	32	104	437	16	4	2	8

Na ponad 40% działek zgłoszonych do wariantu I.8.5.1 zadeklarowano uprawę prosa zwyczajnego co przełożyło się na największą powierzchnię (39% całej powierzchni wariantu). Wysoki udział stwierdzono również dla gryki tatarskiej ok. 32% tab. 8.5.1-2 Przestrzenny obraz rozkładu powierzchni zgłoszonych do dopłat w poszczególnych powiatach i gminach przedstawiają mapy 8.5.1-1 do -2 Pozostałe gatunki reprezentują bardzo mały udział w strukturze zasiewów gatunków zadeklarowanych do wariantu I.8.5.1 w 2023 r.

Tabela 8.5.1-3. Struktura upraw gatunków i odmian rzadkich zgłoszonych do dopłat (8.5.1)

Gatunek	Powierzchnia uprawy	Udział (%) uprawy w interwencji
Żyto krzyca – uprawa dwuletnia	38,57	2,93
Gryka tatarska	426,42	32,39
Komonica zwyczajna	3,56	0,27
Koniczyna perska	8,44	0,64
Lędwian siewny	50,15	3,81
Lnianka siewna (lnicznik)	42,31	3,21
Mak	2,12	0,16
Nostrzyk biały – uprawa dwuletnia	50,85	3,86
Nostrzyk biały – uprawa roczna	146,7	11,14
Proso zwyczajne	513,21	38,99
Pszenica płaskurka jara	22,83	1,73
Pszenica płaskurka ozima	4,51	0,34
Soczewica jadalna (w tym z rośliną podporową)	1,23	0,09
Ugór z uprawą	5,49	0,42
Razem	1 316,39	100,00

8.5.2. Wytwarzanie materiału siewnego rzadkich gatunków lub odmian

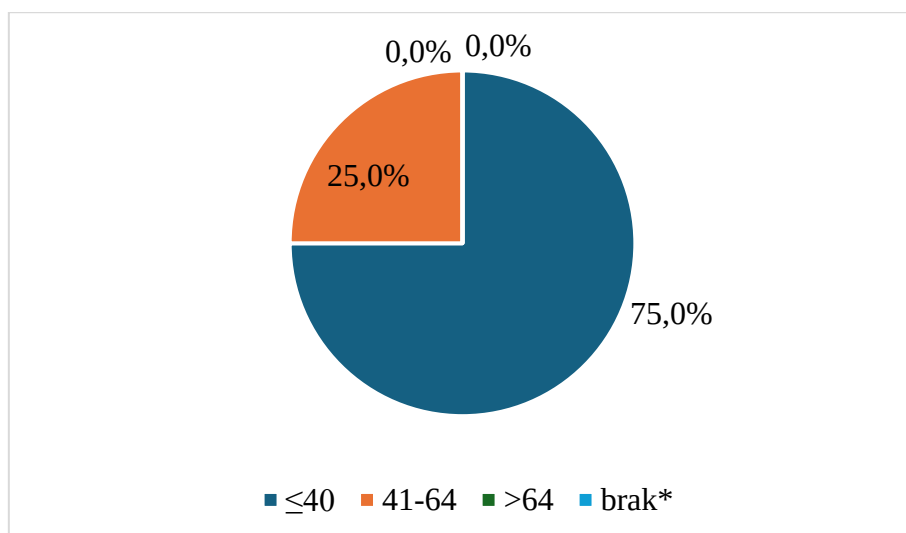
W ramach tego wariantu rolnik zobowiązany jest do wytwarzania materiału siewnego zgodnie z przepisami o nasiennictwie, przy utrzymaniu czystości i tożsamości odmianowej, prowadzeniu dokumentacji plantacji oraz wykonywanych zabiegów i uzyskaniu świadectwa oceny laboratoryjnej. W przypadku gatunków rzadko uprawianych roślin rolniczych i warzywnych materiał siewny musi spełniać wymagania jakościowe określone w rozporządzeniu. Materiał siewny wytworzony w ramach tego wariantu musi zostać poddany ocenie w laboratorium prowadzonym przy Wojewódzkim Inspektoracie Ochrony Roślin i Nasiennictwa lub w innym akredytowanym laboratorium oceny nasion.

Tabela 8.5.2-1. Struktura wiekowa wnioskodawców i struktura powierzchniowa (8.5.2)

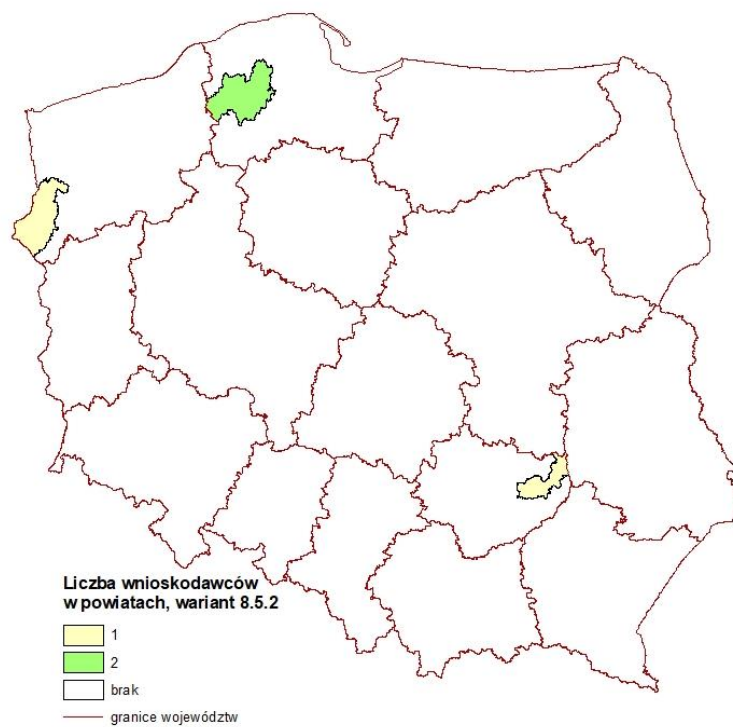
Województwa	Wnioskodawcy				Ogółem	Liczba działek zgłoszonych do dopłat	Ogółem powierzchnia ha
	Grupy wiekowe w latach						
	≤40	41–64	>64	brak*			
Dolnośląskie	0	0	0	0	0	0	0
Kujawsko-pomorskie	0	0	0	0	0	0	0
Lubelskie	0	0	0	0	0	0	0
Lubuskie	0	0	0	0	0	0	0
Łódzkie	0	0	0	0	0	0	0
Małopolskie	0	0	0	0	0	0	0
Mazowieckie	0	0	0	0	0	0	0
Opolskie	0	0	0	0	0	0	0
Podkarpackie	0	0	0	0	0	0	0
Podlaskie	0	0	0	0	0	0	0
Pomorskie	1	1	0	0	2	3	9,23
Śląskie	0	0	0	0	0	0	0
Świętokrzyskie	1	0	0	0	1	5	9,99
Warmińsko-mazurskie	0	0	0	0	0	0	0
Wielkopolskie	0	0	0	0	0	0	0
Zachodniopomorskie	1	0	0	0	1	14	9,77
Polska	3	1	0	0	4	22	28,99

Wariant ten objął swoim działaniem jedynie 28,99 ha na obszarze trzech województw. Żadne z nich nie miało wiodącej roli pod względem zadeklarowanej powierzchni natomiast zdecydowanie w woj. zachodniopomorskim było najwięcej zgłoszonych działek co przekłada się na średnią wielkość zgłoszonej powierzchni. Wnioski złożyło tylko 4 wnioskodawców w skali całego kraju. Rolnicy zadeklarowali produkcję materiału siewnego tylko dla 4 gatunków roślin spośród kilkunastu możliwych do wyboru z Rozporządzenia MRiRW z dnia 18 marca 2015 r. wraz z późniejszymi zmianami. W wariancie I.8.5.1 wskazano (tab. I.8.5.1-1) 13 uprawianych gatunków. Nasuwa się więc wniosek, że dla tych pozostałych gatunków materiał siewny nie jest produkowany w ramach wariantu I.8.5.2. Być może materiał siewny pozyskiwany jest z plantacji, których właściciele nie korzystają z możliwości dofinansowania tych upraw lub nasiona kupowane są od producentów zagranicznych. Mała liczba wnioskodawców sugeruje brak wiedzy na temat możliwości skorzystania z dopłat w zakresie interwencji lub problemy z trudnymi wymogami formalnymi związanymi z realizacją interwencji w praktyce. W szczególności w województwach, gdzie słabo aplikowano, należy podjąć działania, które w szerszy sposób rozpropagują możliwość korzystania z dofinansowania upraw gatunków wymienionych w rozporządzeniu. Ponieważ zakres gatunków objętych dopłatą jest bardzo duży, z pewnością w strukturze zasiewów gospodarstw

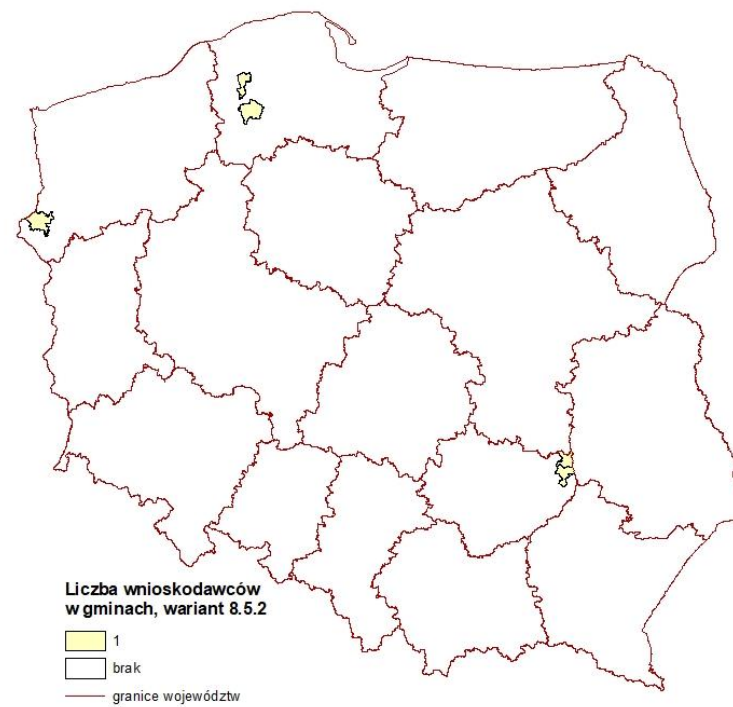
mogą znaleźć się i zostać zgłoszone do dopłat gatunki z listy. Ewentualne problemy natury formalno-prawnej, które mogą zniechęcać do aplikowania o dofinansowanie z pewnością znajdą pozytywne rozwiązania przy współpracy z doświadczonym personelem doradztwa rolniczego.

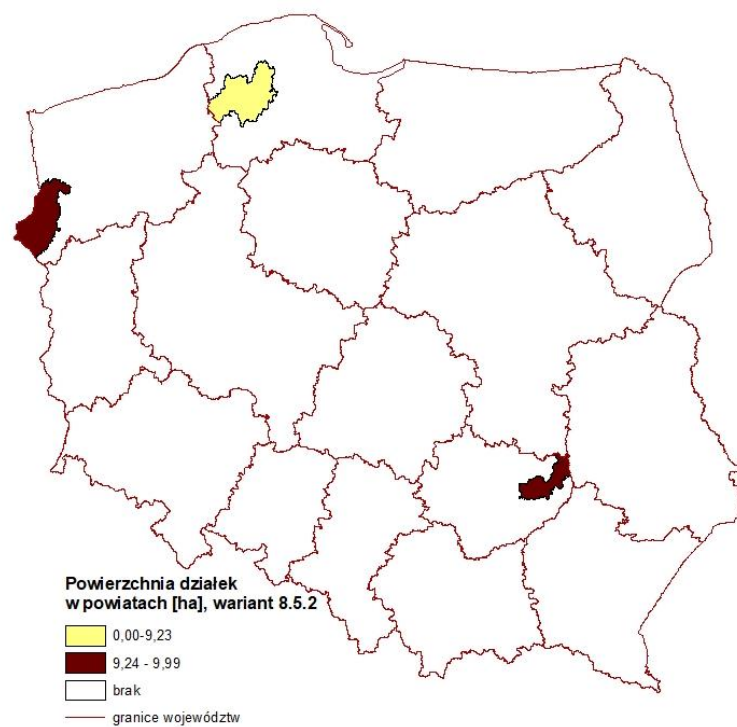
Wykres 8.5.2-1 Struktura wiekowa wnioskodawców interwencji

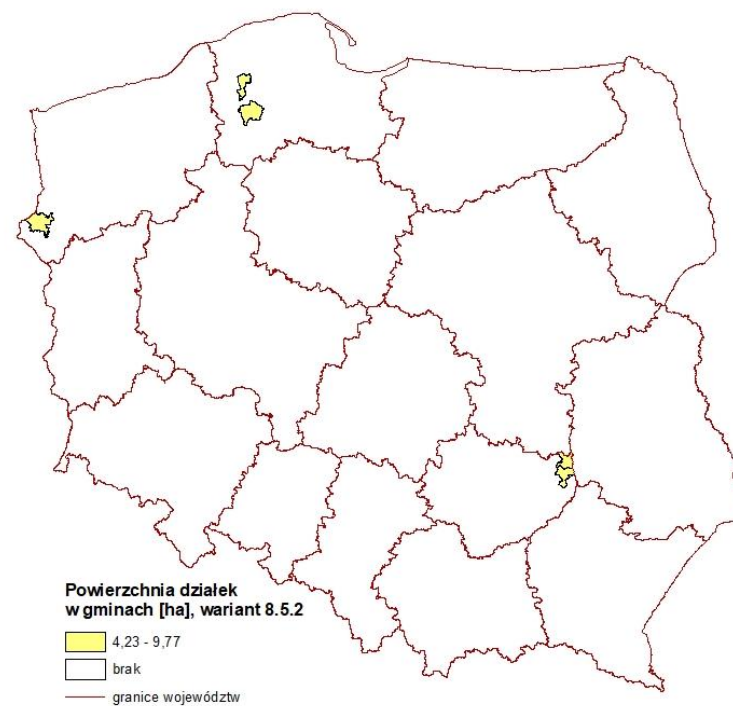
Mapa 8.5.2-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, 8.8.5.2

Mapa 8.5.2-2. Liczba wnioskodawców w gminach, 8.8.5.2

Mapa 8.5.2-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], 8.8.5.2

Mapa 8.5.2-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], 8.8.5.2

Podsumowanie

W odniesieniu do interwencji związanych z zachowaniem cennych siedlisk i gatunków należy zwrócić uwagę na bardzo duże zróżnicowanie zarówno terytorialne jak i dotyczące wielkości zgłaszanych działek, ich liczby w poszczególnych gminach, oraz wnioskujących. Naturalne jest, że w głównej mierze to warunki geograficzno-przyrodnicze decydują o możliwości wnioskowania o dofinansowanie w konkretnych interwencjach. Na obszarach przyrodniczych charakteryzujących się szczególnymi warunkami są po prostu większe możliwości wnioskowania o dofinansowanie. W przyszłości warto jednak przyjrzeć się czy są jakieś uwarunkowania, w związku z którymi rolnicy nie decydują się składać wniosków o dopłaty, jaki jest udział obszarów zgłaszanych do dopłat w ogólnej powierzchni siedlisk przypisanych do danego rodzaju cennego siedliska przyrodniczego. Z uzyskanych danych trudno jest wskazać na przyczynę ewentualnego zjawiska niekorzystania z dofinansowania. Zainteresowanie budzą również działki o bardzo dużych powierzchniach, które mogą stanowić bardzo ważne enklawy określonych siedlisk zwierząt, bogactwa gatunkowego fauny i flory i które, być może, powinny podlegać dodatkowej ochronie przed pokusą przekształcania/wydzielania z tych dużych powierzchni gruntów wykorzystywanych do uprawy polowej.

W ramach interwencji dotyczących ochronnych do cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 oraz poza tymi obszarami, omawianych w niniejszym opracowaniu, łącznie wnioskowano o dopłaty do 319 846,83 ha, co stanowi 11,4% całkowitej powierzchni TUZ. Na obszarach Natura 2000, w ujęciu wojewódzkim, największy udział miało województwo pomorskie (26,4%) i dolnośląskie (22,7%), a najmniejszy łódzkie (0,5%) i śląskie (1%). Łącznie wnioski złożyło 6154 rolników. Poza obszarami Natura 2000 zgłoszono do dofinansowania 247 988,17 ha. Stanowi to 1,26% trwałych użytków zielonych zlokalizowanych poza obszarami Natura 2000. Udziały w poszczególnych województwach (na TUZ poza obszarami Natura 2000) wahały się od 0,52% (łódzkie) do 3,79% (warmińsko-mazurskie). Łączna liczba rolników, którzy złożyli wnioski o wsparcie w ramach interwencji dotyczących działań ochronnych na cennych siedliskach i zagrożonych gatunków wyniosła 43 940, z czego 14% to wnioskodawcy z obszarów Natura 2000. Relacja liczby hektarów przypadających na 1 statystycznego wnioskującego pokazała ogromne zróżnicowanie. Na przykład w woj. śląskim było to 60,6 ha na obszarach Natura 2000 i 90,2 ha poza tymi obszarami. Podobnie w woj. opolskim odpowiednio 57 ha i 33 ha. Z drugiej strony dla woj. zachodniopomorskiego obliczone wartości wynosiły odpowiednio 1,6 ha i 1,0 ha. Pokazuje to bardzo duże zróżnicowanie obszarowe wariantów związanych z ochroną szeroko rozumianych cennych siedlisk.

Szczegółowa analiza danych ARiMR działania 8.1.2 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) wykazała, że faktycznie w tych województwach pojedynczy wnioskodawcy zgłosili po 4 działki. Analiza przestrzennego rozkładu działek może wskazywać na przewagę łąk selernicowych. Jak wskazano we wstępie do tego wariantu, słonorośla w Polsce zlokalizowane są w rejonach wydobywania soli oraz rejonach nadmorskich. Brak jednak działek w rejonie nadmorskim, a można by się spodziewać, że tam będą reprezentowane słonorośla. Ponieważ nie można, na podstawie uzyskanych od ARiMR danych wskazać do jakiego rodzaju siedliska przyznawane jest dofinansowanie może zatem warto w przyszłości tak przygotować wnioski, aby bazy danych umożliwiały uzyskanie konkretnej informacji, co pozwoliłoby na swego rodzaju szczegółową inwentaryzację tych siedlisk.

W celu uchwycenia ewentualnych zależności między grupami danych analizowanych danych w opracowaniu przeprowadzono analizę statystyczną metodą korelacji liniowej Pearsona. Tę metodę zastosowano dla następujących grup danych: sumy powierzchni pod zobowiązaniami do sumy powierzchni użytków zielonych na obszarach Natura 2000 w ujęciu wojewódzkim. Tym samym otrzymano 16 par danych relacyjnych dla tych dwóch grup. Dla obliczeń statystycznych działań realizowanych na obszarach Natura 2000 (8.1.1–8.1.11 oraz I.8.3 do powierzchni pod zobowiązaniem na obszarach Natura 2000 otrzymano wartość korelacji równą 0,60, co w ocenie statystycznej daje korelację dodatnią na poziomie umiarkowanym.

Analogiczne analizy statystyczne przeprowadzono dla działań realizowanych poza obszarami Natura 2000 (8.2.1–8.2.11 oraz 4.2.1). W relacji sumy powierzchni pod zobowiązaniami na tych obszarach do sumy powierzchni użytków zielonych poza obszarami Natura 2000 uzyskano wynik równy 0,48 co wskazuje dodatnie słabe skorelowanie.

Tabela Podsumowanie - 1. Udział powierzchni chronionej i wnioskodawców

Województwa	* [%]	** [%]	***	*** [%]	****	**** [%]
Dolnośląskie	22,7	1,8	448	7,3	1 364	3,6
Kujawsko-pomorskie	2,2	0,9	105	1,7	804	2,1
Lubelskie	15,3	0,7	460	7,5	3296	8,7
Lubuskie	15,2	1,8	421	6,8	861	2,3
Łódzkie	0,5	0,5	71	1,2	1 915	5,1
Małopolskie	10,9	2,2	283	4,6	6 162	16,3
Mazowieckie	2,4	1,1	425	6,9	5 464	14,5
Opolskie	2,5	0,9	8	0,1	456	1,2
Podkarpackie	12,9	1,7	996	16,2	3 531	9,3
Podlaskie	6,6	1,2	932	15,1	3 325	8,8
Pomorskie	26,4	1,5	289	4,7	1 715	4,5
Śląskie	1,0	0,9	23	0,4	1 394	3,7
Świętokrzyskie	3,4	0,7	196	3,2	1 473	3,9
Warmińsko-mazurskie	12,7	3,8	482	7,8	3 588	9,5
Wielkopolskie	4,4	0,5	302	4,9	1 317	3,5
Zachodniopomorskie	15,3	1,4	713	11,6	1 121	3,0
Polska			6154	100,0		
*- udział powierzchni chronionej cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 w powierzchni TUZ na obszarze Natura 2000						
**- udział powierzchni chronionej cennych siedlisk i zagrożonych gatunków w powierzchni TUZ zlokalizowanych poza obszarami Natura 2000						
*** - wnioskodawcy aplikujący na obszarach Natura 2000 (cenne siedliska i zagrożone gatunki)						
**** - wnioskodawcy aplikujący poza obszarami Natura 2000 (cenne siedliska i zagrożone gatunki)						

W analizie wniosków złożonych do dopłat do ochrony cennych siedlisk i zagrożonych gatunków (zarówno na jak i poza obszarami Natura 2000) kilkakrotnie pojawiają się dane, które sugerują błędną kwalifikację sposobu użytkowania, np. pastwiskowe w siedliskach derkacza (tabele i opisy zawarto w tekście opracowania), co pozostaje do weryfikacji przez uprawnione organy kontrolne. W danych otrzymanych od ARiMR żaden wniosek nie zawierał informacji o naprzemiennym sposobie użytkowania na TUZ. Szczególne przypadki zostały wskazane przy opisie konkretnego działania.

W oparciu o przedstawione dane dotyczące rozmieszczenia działek rolnych objętych dopłatami w ramach wariantów ptasich i wiedzy o rozmieszczeniu tych gatunków na terenie Polski należy wskazać, że najlepszy stopień zbieżności z rzeczywistym rozmieszczeniem dotyczy dubelta, kulika wielkiego i wodniczki. Liczebność tych gatunków monitorowana jest w ramach Monitoringu Ptaków Polski (MPP) będącego elementem Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzanego przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska. Czajka i derkacz gniazdują dość powszechnie na polach uprawnych poza TUZ, gdzie nie mają zastosowania dopłaty w ramach interwencji rolno-środowiskowo-klimatycznych. Natomiast kszczyk, krwawodziób i rycyk, są gatunkami wybitnie związanymi z TUZ.

Wydaje się, że wiedza o możliwości wystąpienia właścicieli gruntów głównie TUZ na których gniazdują wszystkie te gatunki ptaków, o płatności w ramach interwencji rolno-środowiskowo-klimatycznych jest nadal niewystarczająca i powinna być szerzej promowana wśród rolników. W tym celu skazana jest ścisła współpraca ARiMR z ornitologami, regionalnymi ośrodkami ornitologicznymi czy innymi instytucjami zajmującymi się ochroną ptaków (np. Parkami Krajobrazowymi), którzy posiadają szczegółową wiedzę na temat dokładnych lokalizacji stanowisk lęgowych ptaków. Wskazane jest również w oparciu o wnioski zgromadzone przez ARiMR zestawienie działek w rozbiem na poszczególne gatunki ptaków siewkowych (np. czajki, rycyka i kszuka oraz dubelta i kulika wielkiego), i skonfrontowanie tych danych z wiedzą o rozmieszczeniu tych ptaków. Należy rozważyć także opracowanie nowych wariantów dla ochrony czajki i derkacza gruntach ornych poza TUZ.

I.8.6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie

Krawczyk Wojciech, Sowula-Skrzyńska Elżbieta, Borecka Anna, Musiał Kamila, Paraponiak Paweł, Szewczyk Agata, Szumiec Anna.

„Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie” jest interwencją realizowaną na poziomie krajowym, która ma przyczynić się do zatrzymania lub spowolnienia procesów utraty różnorodności biologicznej, wzmacniania usług ekosystemowych oraz ochrony siedlisk i krajobrazu. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych ras rodzimych zwierząt gospodarskich bydła, owiec, koni, kóz, świń wynika z konieczności zachowania i gospodarczego wykorzystania zasobów genetycznych.

Obecnie w produkcji zwierzęcej dominują rasy wyspecjalizowane, przeznaczone do chowu intensywnego, a więc charakteryzujące się wysoką produktywnością i wysokimi wymaganiami odnośnie do warunków utrzymania i żywienia, które wyparły lub wypierają rasy rodzime. Rasy rodzime są niezwykle cenne, ponieważ charakteryzują się m.in. dobrym dostosowaniem do lokalnych warunków środowiskowych, mniejszymi wymaganiami względem żywienia i pielęgnacji. Są one mniej produktywne niż rasy intensywne, jednak pozyskane od nich mleko czy mięso charakteryzuje się unikatowymi właściwościami dietetycznymi. Zasoby genowe rodzimych, starych ras są unikatowe i mogą mieć znaczenie w doskonaleniu, czy też poprawie, wysokowydajnych i dostosowanych do intensywniej produkcji, ras zwierząt, m.in. w zakresie poprawy ich zdrowotności.

Na podstawie danych udostępnionych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Instytutowi Zootechniki PIB, odnoszących się do interwencji: "Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie" dokonano podziału ze względu na pogłowie zwierząt ras zachowawczych utrzymywanych na terenie całego kraju w 2023 r. oraz liczbę ich producentów. Instytut Zootechniki nie gwarantuje dokładności danych zawartych w niniejszej analizie.

Największe pogłowie zwierząt wszystkich ras zachowawczych utrzymywano w 2023 roku w województwie małopolskim (10 895). Ponad połowę mniejsze pogłowia tych ras utrzymywano w województwach: lubelskim (5 139) i wielkopolskim (4 977). Pogłowia przekraczające 3 tys. sztuk utrzymywane są w województwach: kujawsko-pomorskim (3 699) i pomorskim (3 426). Najmniejsza liczba zwierząt tych ras utrzymywana jest na terenie województw: opolskiego (111) i lubuskiego (360). (wyk. I.8.6 - 1, tab. I.8.6 - 1).

Na terenie Polski w 2023 roku utrzymywanych było łącznie 43 755 sztuk zwierząt wszystkich ras zachowawczych (wyk. I.8.6 - 1, tab. I.8.6 - 1).

Wykres I.8.6 - 1. Liczba zwierząt wszystkich ras zachowawczych w poszczególnych województwach.

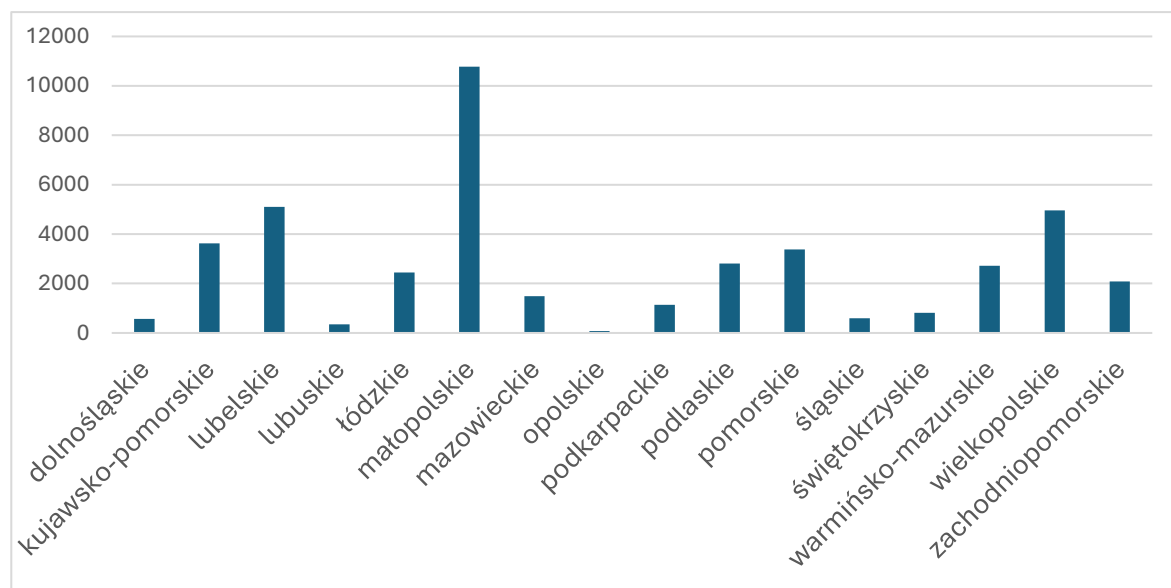

Tabela I.8.6 - 1. Liczba zwierząt wszystkich ras zachowawczych w poszczególnych województwach w 2023 roku

Województwa	Pogłowie zwierząt ras zachowawczych
Dolnośląskie	656
Kujawsko-pomorskie	3 699
Lubelskie	5 139
Lubuskie	360
Łódzkie	2 486
Małopolskie	10 895
Mazowieckie	1 529
Opolskie	111
Podkarpackie	1 239
Podlaskie	3 059
Pomorskie	3 426
Śląskie	621
Świętokrzyskie	788
Warmińsko-mazurskie	2 653
Wielkopolskie	4 977
Zachodniopomorskie	2 117
Polska	43 755

Analiza poszczególnych ras zachowawczych utrzymywanych w 16 województwach na terenie kraju (wyk. I.8.6 - 2-17) potwierdziła dominację ras owiec, a spośród pozostałych ras tego typu wyróżnia się jedynie populacja bydła polskiego czerwono-białego na południu Polski.

Tabela I.8.6 - 2. Pogłowie zwierząt³ poszczególnych ras zachowawczych w podziale wojewódzkim w 2023 roku

Województwo	Pogłowie zwierząt/Rasa
Dolnośląskie	656
Bydło polskie czarno-białe (użytkowanie mleczne)	8
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mleczne)	1
Bydło polskie czerwono-białe (użytkowanie mięsne)	42
Bydło polskie czerwono-białe (użytkowanie mleczne)	99
Owce czarnogłówki	210
Owce pogórza	24
Owce rasy cakiel podhalański	25
Owce rasy świniarka	50
Świnie (lochy) rasy złotnickiej białej	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie)	11
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie zimnokrwiste w typie sztumskim)	5
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (koniki polskie)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie małopolskie)	3
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie)	105
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sztumskim)	49
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie huculskie)	2
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (koniki polskie)	20
Kujawsko-pomorskie	3 699
Bydło białogrzbiecie (użytkowanie mięsne)	37
Bydło białogrzbiecie (użytkowanie mleczne)	22
Bydło polskie czarno-białe (użytkowanie mleczne)	25
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mięsne)	22
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mleczne)	6
Koza karpacka	4
Owce kamienieckie	250
Owce pomorskie	50
Owce rasy merynos odmiany barwnej	488
Owce rasy merynos polski w starym typie	2 583
Owce rasy wrzosówka	120
Świnie (lochy) rasy puławskiej (objęte programem ochrony po 01-01-2021 r.)	18
Świnie (lochy) rasy puławskiej (objęte programem ochrony przed 01-01-2021 r.)	19

³ Dane źródłowe przekazane przez ARiMR dotyczą pogłowia zwierząt ras zachowawczych w danym województwie.

Świnie (lochy) rasy złotnickiej pstrej	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie)	2
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie huculskie)	2
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (koniki polskie)	4
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie)	2
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sztumskim)	19
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (koniki polskie)	25
Lubelskie	5 139
Bydło białogrzbiecie (użytkowanie mięsne)	21
Bydło białogrzbiecie (użytkowanie mleczne)	85
Bydło polskie czarno-białe (użytkowanie mleczne)	23
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mięsne)	19
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mleczne)	10
Koza karpacka	10
Koza kazimierzowska	9
Owce czarnogłówki	72
Owce pogórza	49
Owce rasy wrzosówka	15
Owce uhruskie	4 252
Świnie (lochy) rasy puławskiej (objęte programem ochrony po 01-01-2021 r.)	84
Świnie (lochy) rasy puławskiej (objęte programem ochrony przed 01-01-2021 r.)	10
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie małopolskie)	8
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie zimnokrwiste w typie sokólskim)	25
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie huculskie)	17
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (koniki polskie)	9
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie małopolskie)	60
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie)	27
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sokólskim)	173
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie huculskie)	83
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (koniki polskie)	77
Lubuskie	360
Bydło białogrzbiecie (użytkowanie mięsne)	4
Bydło polskie czarno-białe (użytkowanie mleczne)	11
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mięsne)	204
Owce rasy świniarka	11
Owce wielkopolskie	80
Świnie (lochy) rasy złotnickiej białej	11
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie)	6
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie)	25
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sztumskim)	8
Łódzkie	2 486
Białogłowe owce mięsne	33

Bydło białogrzbiecie (użytkowanie mięsne)	11
Bydło polskie czarno-białe (użytkowanie mleczne)	6
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mięsne)	17
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mleczne)	19
Koza karpacka	21
Koza kazimierzowska	3
Owce czarnogłówki	183
Owce rasy korideil	830
Owce rasy świniarka	275
Owce rasy wrzosówka	193
Owce wielkopolskie	180
Owce żelaźnieńskie	550
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie)	6
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie wielkopolskie)	3
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie zimnokrwiste w typie sztumskim)	3
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie huculskie)	2
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie małopolskie)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie)	46
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie wielkopolskie)	8
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sokólskim)	6
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sztumskim)	57
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie huculskie)	33
Małopolskie	10 895
Bydło białogrzbiecie (użytkowanie mleczne)	18
Bydło polskie czarno-białe (użytkowanie mięsne)	71
Bydło polskie czarno-białe (użytkowanie mleczne)	21
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mleczne)	630
Bydło polskie czerwono-białe (użytkowanie mleczne)	1592
Koza karpacka	136
Koza kazimierzowska	16
Koza sandomierska	12
Owce czarnogłówki	275
Owce olkuskie	24
Owce pogórza	291
Owce rasy cakiel podhalański	5856
Owce rasy świniarka	119
Owce rasy wrzosówka	367
Polskie owce górskie	30
Polskie owce górskie odmiany barwnej	1176
Świnie (lochy) rasy złotnickiej białej	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie małopolskie)	10
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie)	12
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie zimnokrwiste w typie sokólskim)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie zimnokrwiste w typie sztumskim)	2

Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie huculskie)	11
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (koniki polskie)	5
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie małopolskie)	66
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie)	50
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sokólskim)	35
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sztumskim)	34
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie huculskie)	32
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (koniki polskie)	2
Mazowieckie	1 529
Bydło białogrzbiecie (użytkowanie mięsne)	36
Bydło białogrzbiecie (użytkowanie mleczne)	63
Bydło polskie czarno-białe (użytkowanie mleczne)	15
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mięsne)	60
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mleczne)	130
Bydło polskie czerwono-białe (użytkowanie mięsne)	20
Koza kazimierzowska	9
Owce kamienieckie	323
Owce olkuskie	76
Owce pogórza	15
Owce rasy wrzosówka	318
Owce żelaźnieńskie	41
Świnie (lochy) rasy puławskiej (objęte programem ochrony po 01-01-2021 r.)	6
Świnie (lochy) rasy puławskiej (objęte programem ochrony przed 01-01-2021 r.)	11
Świnie (lochy) rasy złotnickiej białej	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie małopolskie)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie)	5
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie zimnokrwiste w typie sokólskim)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie zimnokrwiste w typie sztumskim)	4
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie huculskie)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (koniki polskie)	6
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie małopolskie)	17
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie)	26
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sokólskim)	36
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sztumskim)	234
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie huculskie)	21
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (koniki polskie)	53
Opolskie	111
Bydło polskie czarno-białe (użytkowanie mleczne)	47
Bydło polskie czerwono-białe (użytkowanie mleczne)	22
Owce czarnogłówki	15
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie małopolskie)	2
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie)	1

Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie huculskie)	11
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (koniki polskie)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie małopolskie)	2
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie)	5
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sztumskim)	5
Podkarpackie	1 239
Bydło białogrzbiecie (użytkowanie mleczne)	49
Bydło polskie czarno-białe (użytkowanie mleczne)	29
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mleczne)	30
Bydło polskie czerwono-białe (użytkowanie mleczne)	13
Koza karpacka	26
Owce czarnogłówki	203
Owce olkuskie	75
Owce pogórza	200
Owce rasy cakiel podhalański	155
Owce rasy świniarka	140
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie małopolskie)	9
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie)	4
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie zimnokrwiste w typie sokólskim)	10
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie huculskie)	25
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (koniki polskie)	8
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie małopolskie)	39
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie)	49
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sokólskim)	40
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie huculskie)	109
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (koniki polskie)	26
Podlaskie	3 059
Bydło białogrzbiecie (użytkowanie mięsne)	2
Bydło białogrzbiecie (użytkowanie mleczne)	100
Bydło polskie czarno-białe (użytkowanie mleczne)	85
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mięsne)	157
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mleczne)	55
Bydło polskie czerwono-białe (użytkowanie mleczne)	1
Koza karpacka	19
Owce czarnogłówki	100
Owce rasy korideil	49
Owce rasy świniarka	107
Owce rasy wrzosówka	1879
Owce żelaźnieńskie	145
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie zimnokrwiste w typie sokólskim)	8
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (koniki polskie)	7
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie małopolskie)	8
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie)	7
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie	254

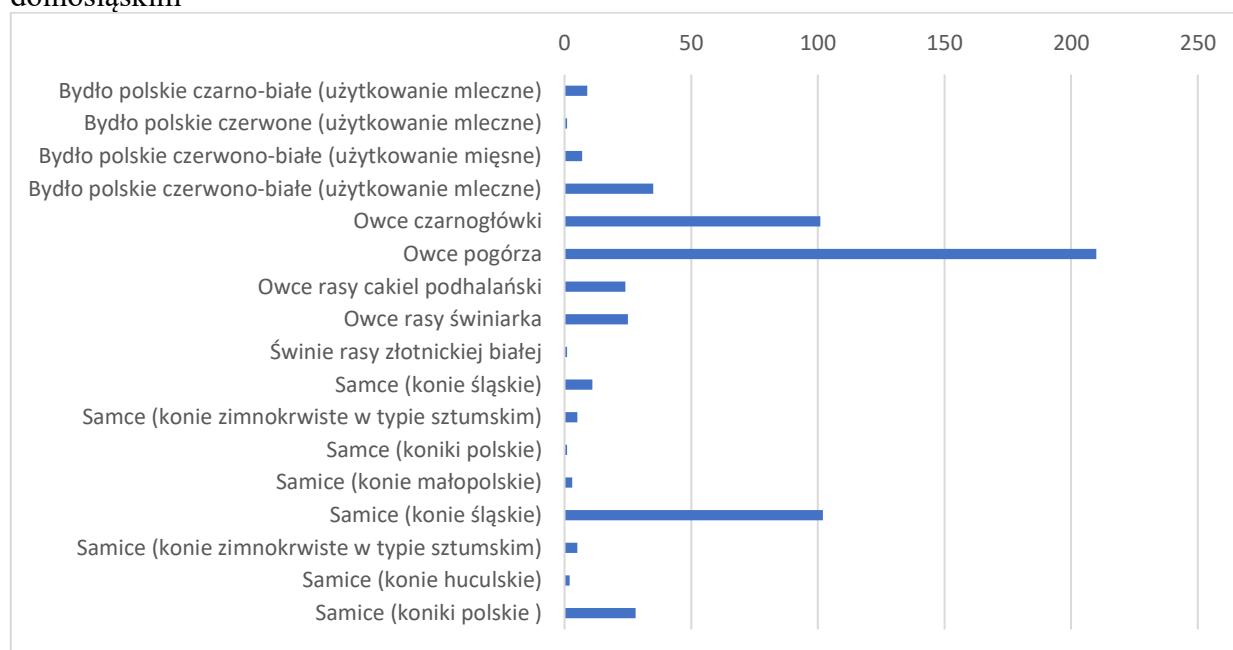
sokólskim)	
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (koniki polskie)	75
Pomorskie	3 426
Bydło białogrzbiecie (użytkowanie mleczne)	4
Bydło polskie czarno-białe (użytkowanie mleczne)	24
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mięsne)	27
Owce czarnogłówki	116
Owce kamienieckie	48
Owce pomorskie	2 550
Owce wielkopolskie	315
Świnie (lochy) rasy puławskiej (objęte programem ochrony po 01-01-2021 r.)	18
Świnie (lochy) rasy puławskiej (objęte programem ochrony po 01-01-2021 r.)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie zimnokrwiste w typie sztumskim)	12
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie)	15
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sokólskim)	171
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie huculskie)	3
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (koniki polskie)	122
Śląskie	621
Bydło białogrzbiecie (użytkowanie mięsne)	5
Bydło białogrzbiecie (użytkowanie mleczne)	8
Bydło polskie czarno-białe (użytkowanie mleczne)	46
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mięsne)	25
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mleczne)	9
Koza karpacka	39
Owce czarnogłówki	304
Owce olkuskie	63
Świnie (lochy) rasy złotnickiej białej	10
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie wielkopolskie)	3
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie zimnokrwiste w typie sztumskim)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie huculskie)	4
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (koniki polskie)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie małopolskie)	16
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie)	27
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie wielkopolskie)	10
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sztumskim)	7
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie huculskie)	26
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (koniki polskie)	16
Świętokrzyskie	788
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mleczne)	18
Bydło polskie czerwono-białe (użytkowanie mleczne)	8
Owce czarnogłówki	129
Owce rasy świniarka	80

Owce rasy wrzosówka	201
Owce uhruskie	100
Owce wielkopolskie	116
Owce żelaźnieńskie	60
Świnie (lochy) rasy puławskiej (objęte programem ochrony po 01-01-2021 r.)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie małopolskie)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie zimnokrwiste w typie sokólskim)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie huculskie)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (koniki polskie)	13
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie małopolskie)	6
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie)	10
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sztumskim)	11
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie huculskie)	17
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (koniki polskie)	14
Warmińsko-mazurskie	2 653
Białogłowe owce mięsne	20
Bydło białogrzbiecie (użytkowanie mięsne)	10
Bydło białogrzbiecie (użytkowanie mleczne)	17
Bydło polskie czarno-białe (użytkowanie mleczne)	126
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mięsne)	62
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mleczne)	34
Owce czarnogłówki	26
Owce kamienieckie	1 716
Owce pomorskie	488
Owce rasy świniarka	1
Owce rasy wrzosówka	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie wielkopolskie)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie zimnokrwiste w typie sokólskim)	16
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie zimnokrwiste w typie sztumskim)	11
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie huculskie)	6
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (koniki polskie)	6
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie małopolskie)	2
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie)	8
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie wielkopolskie)	4
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sokólskim)	36
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sztumskim)	23
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie huculskie)	28
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (koniki polskie)	11
Wielkopolskie	4 977
Bydło białogrzbiecie (użytkowanie mięsne)	88
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mięsne)	19
Bydło polskie czerwono-białe (użytkowanie mleczne)	9

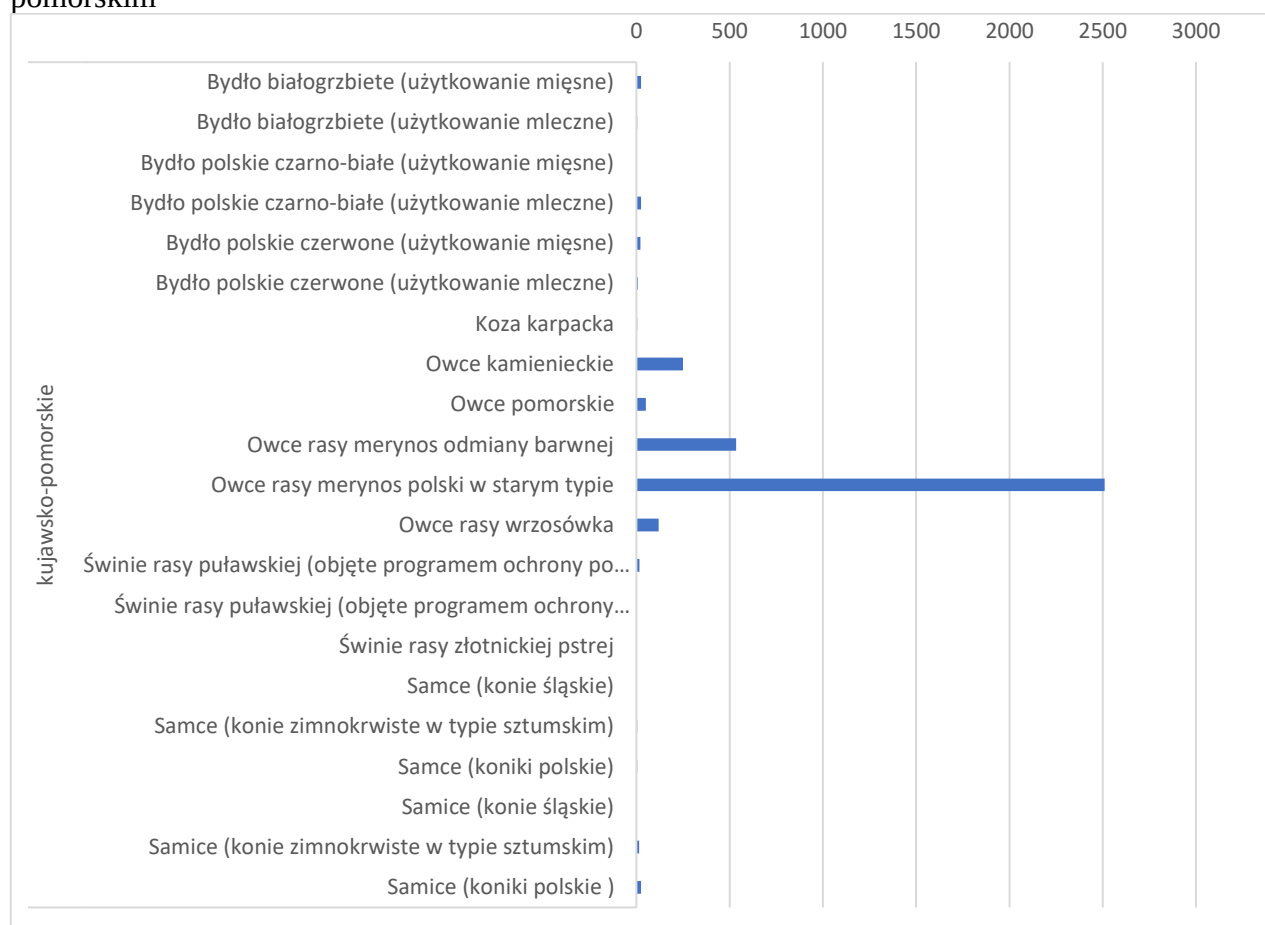
Owce rasy merynos polski w starym typie	2 337
Owce rasy wrzosówka	197
Owce wielkopolskie	1 939
Świnie (lochy) rasy złotnickiej białej	1
Świnie (lochy) rasy złotnickiej pstrej	138
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie małopolskie)	50
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie wielkopolskie)	12
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie huculskie)	6
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (koniki polskie)	7
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie małopolskie)	5
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie)	89
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie wielkopolskie)	25
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sztumskim)	2
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie huculskie)	17
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (koniki polskie)	35
Zachodniopomorskie	2 117
Bydło polskie czarno-białe (użytkowanie mleczne)	5
Bydło polskie czerwone (użytkowanie mleczne)	6
Owce pomorskie	776
Owce rasy merynos polski w starym typie	494
Owce rasy świniarka	682
Owce rasy wrzosówka	20
Świnie (lochy) rasy puławskiej (objęte programem ochrony po 01-01-2021 r.)	27
Świnie (lochy) rasy złotnickiej pstrej	52
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie huculskie)	1
Zachowanie lokalnych ras koni - samce (koniki polskie)	6
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie)	6
Zachowanie lokalnych ras koni - samice (koniki polskie)	42
Polska	43 755

Na terenie woj. kujawsko-pomorskiego dominuje rasa owiec merynos polski w starym typie (2 583 szt.). W woj. lubelskim owce Uhruskie (4 252 szt.), woj. małopolskim: bydło polskie czerwono-białe (użytkowanie mleczne) – 1 592 szt., owce rasy cakiel podhalański – 5 856 szt. oraz polskie owce górskie odmiany barwnej – 1 176 szt. Na terenie województwa podlaskiego owce rasy wrzosówka (1 879 szt.), woj. pomorskiego owce pomorskie (2 550 szt.), a woj. warmińsko-mazurskiego owce kamienieckie (1 716 szt.). Natomiast w woj. wielkopolskim: owce wielkopolskie – 1 939 szt. oraz owce rasy merynos polski w starym typie – 2 337 szt. (tab. I.8.6 - 2).

Wykres I.8.6 - 2. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie dolnośląskim

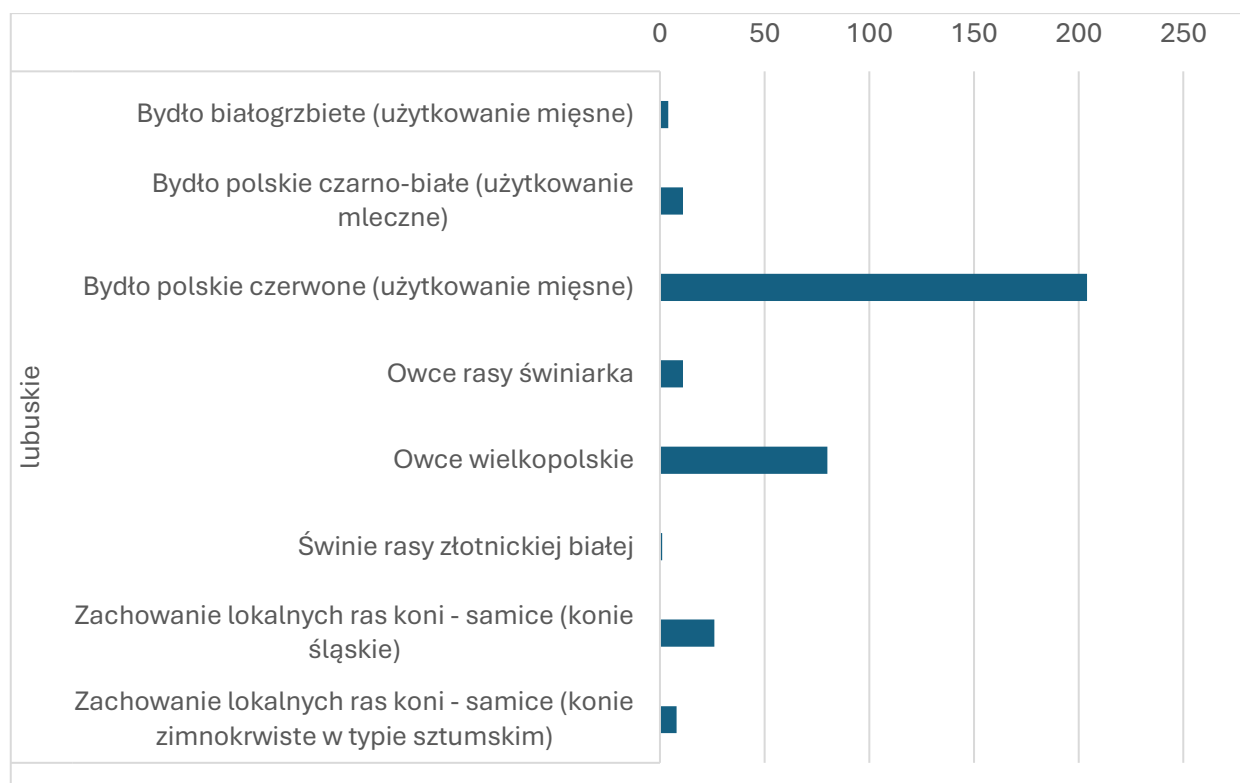
Wykres I.8.6 - 3. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie kujawsko-pomorskim

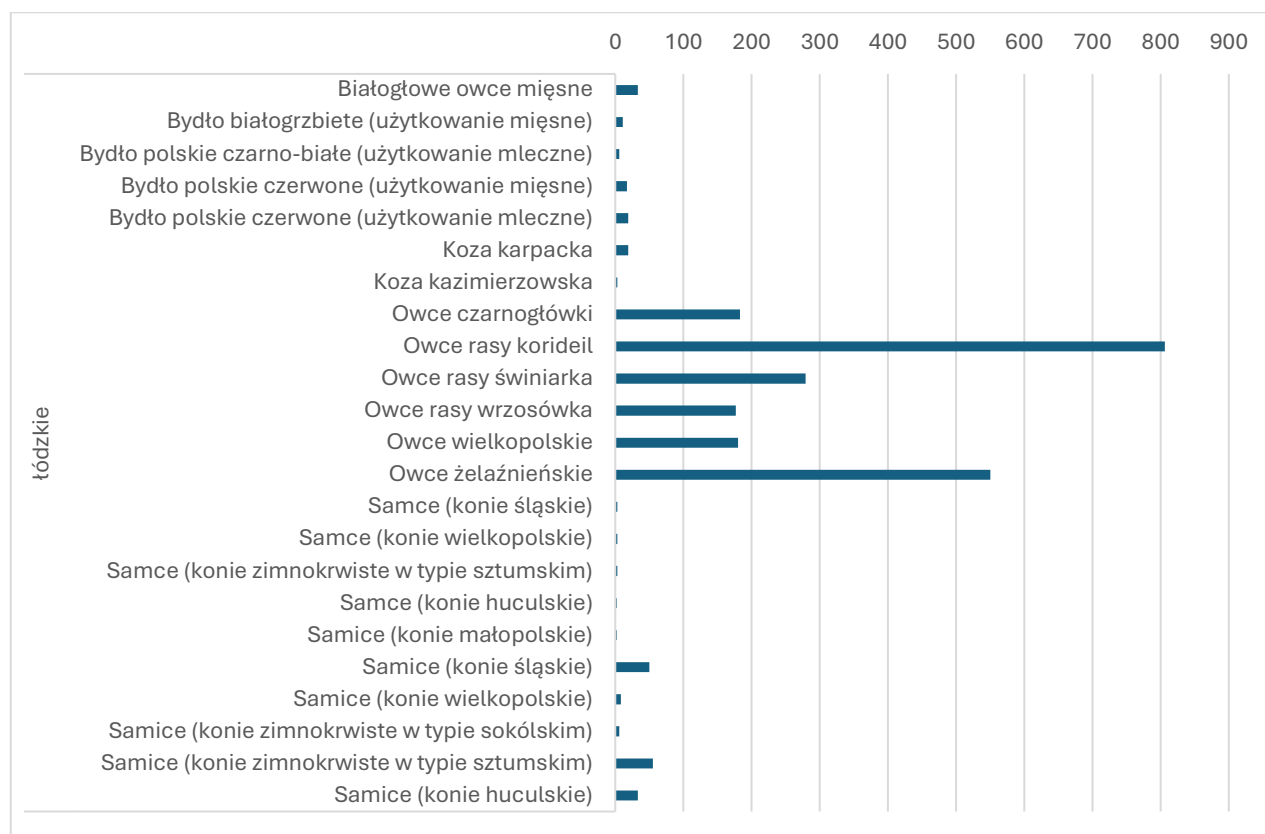
Wykres I.8.6 - 4. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie lubelskim

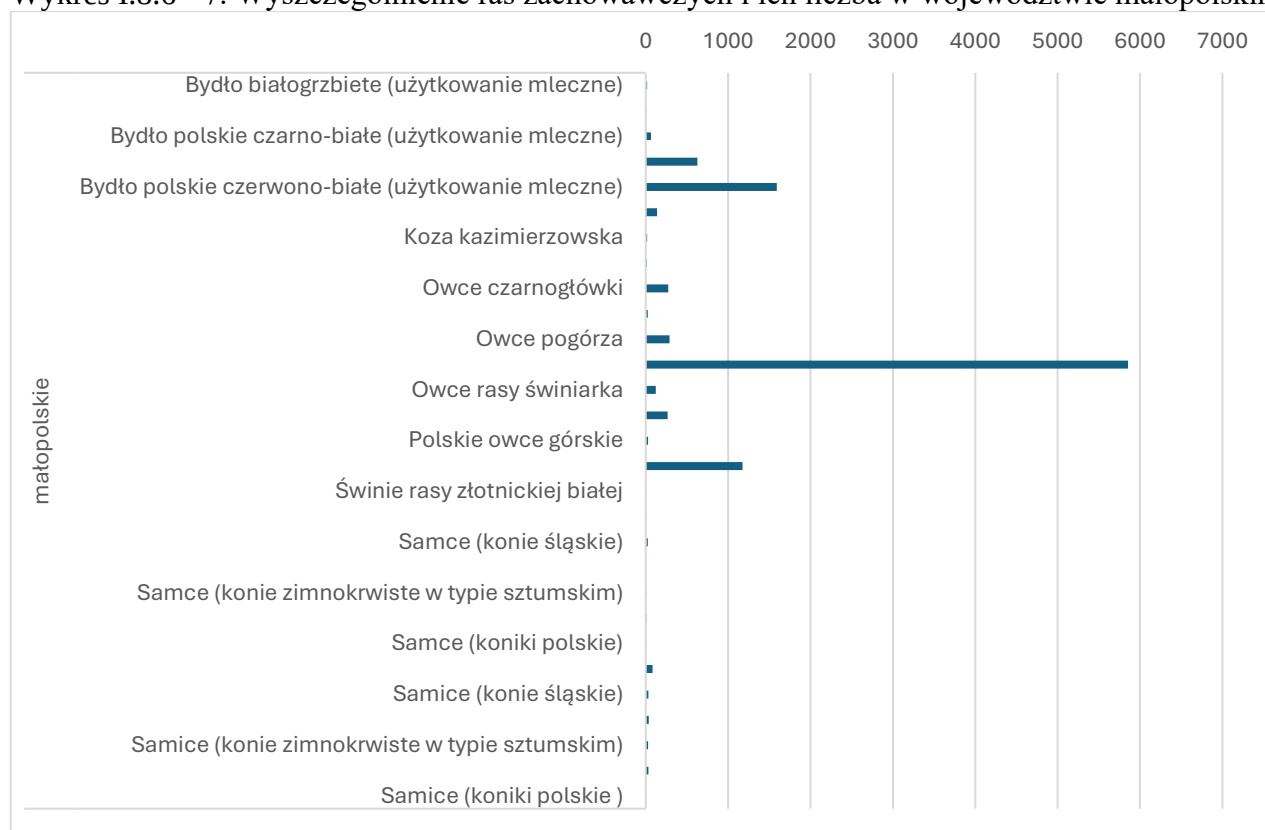
Wykres I.8.6 - 5. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie lubuskim

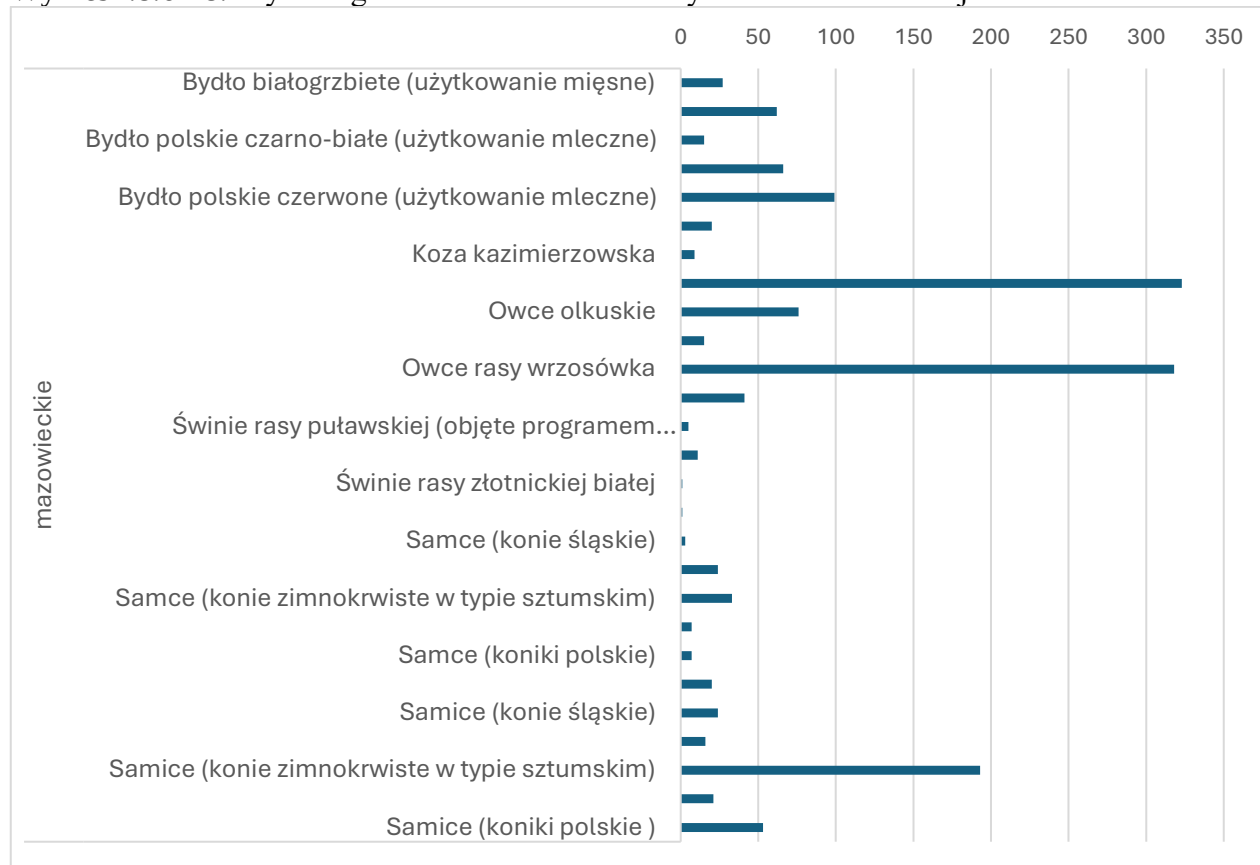
Wykres I.8.6 - 6. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie łódzkim

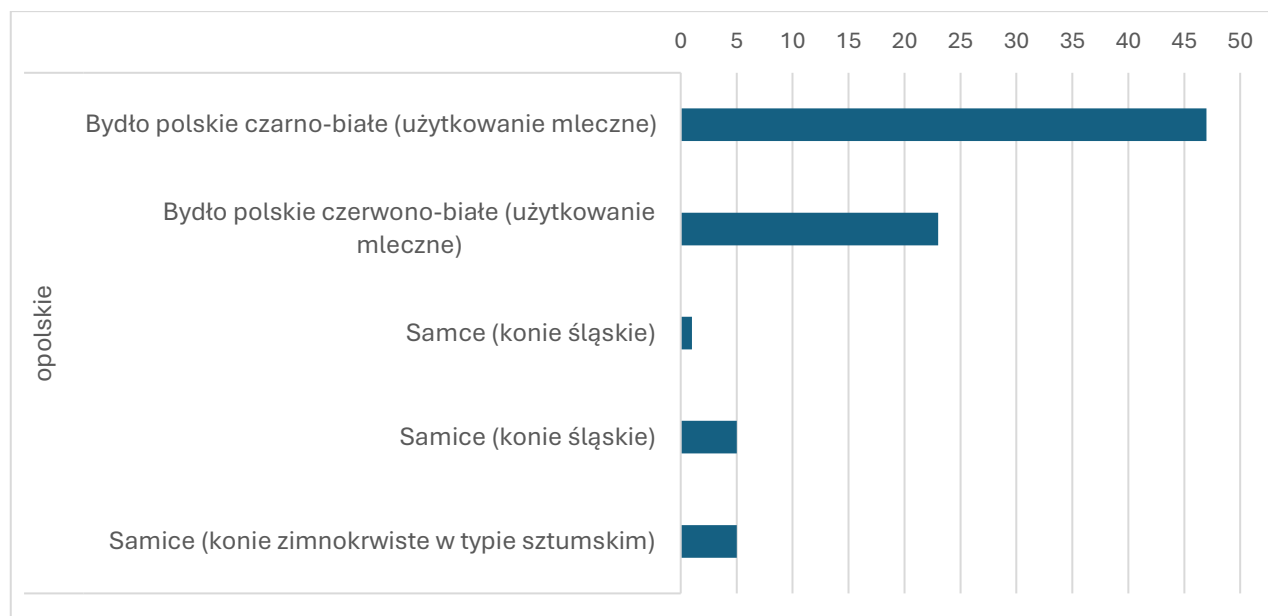
Wykres I.8.6 - 7. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie małopolskim

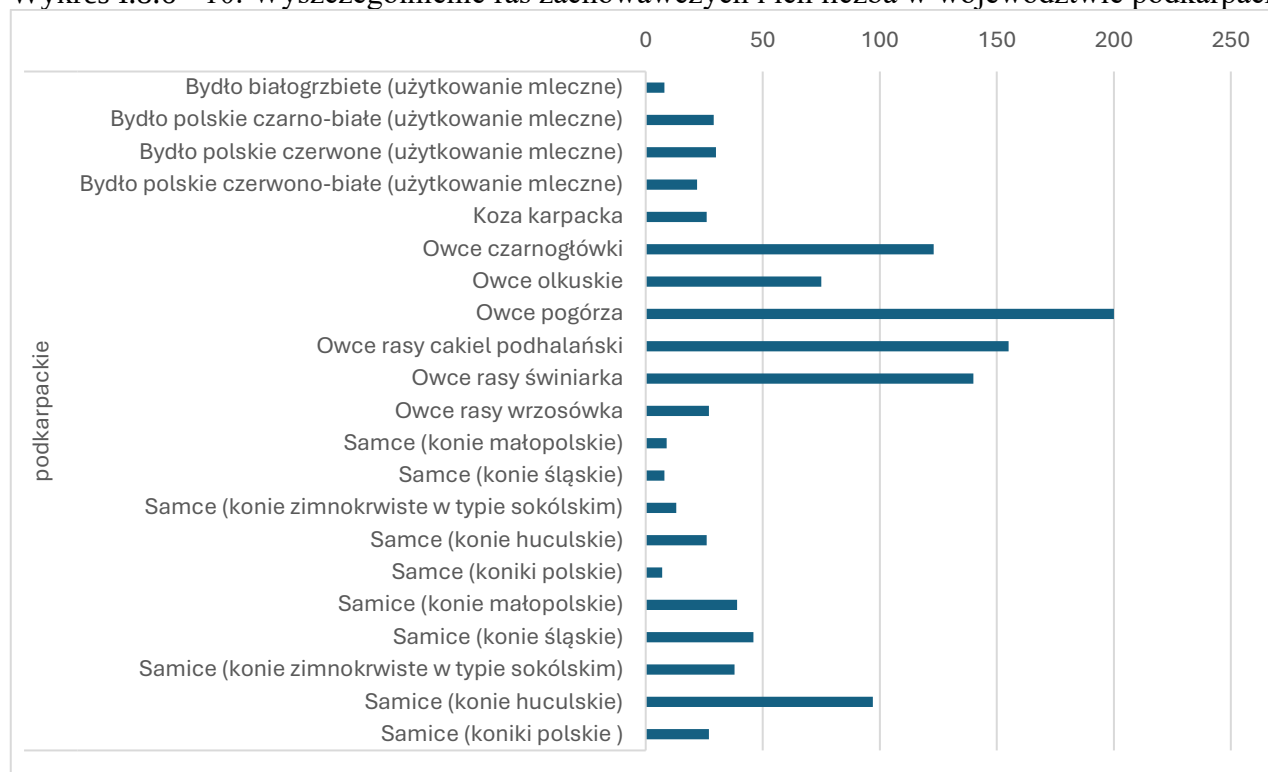
Wykres I.8.6 - 8. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie mazowieckim

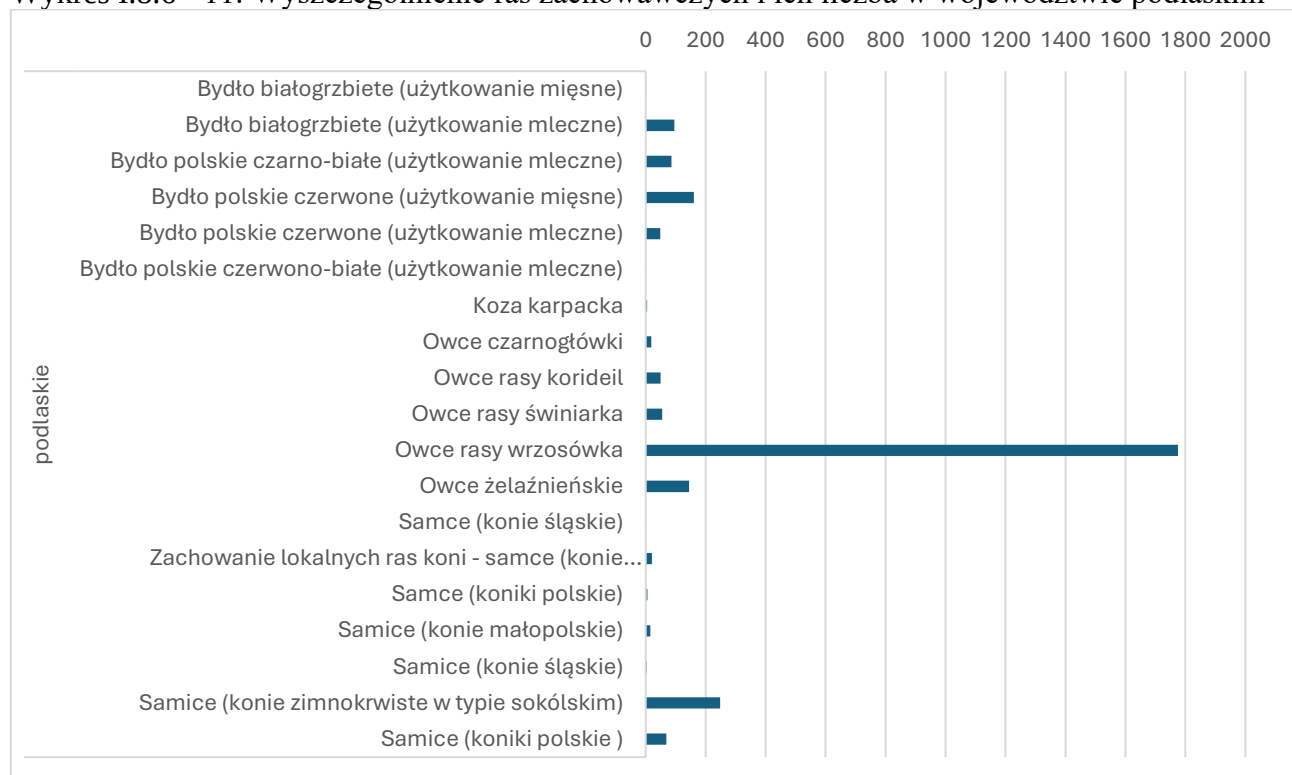
Wykres I.8.6 - 9. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie opolskim

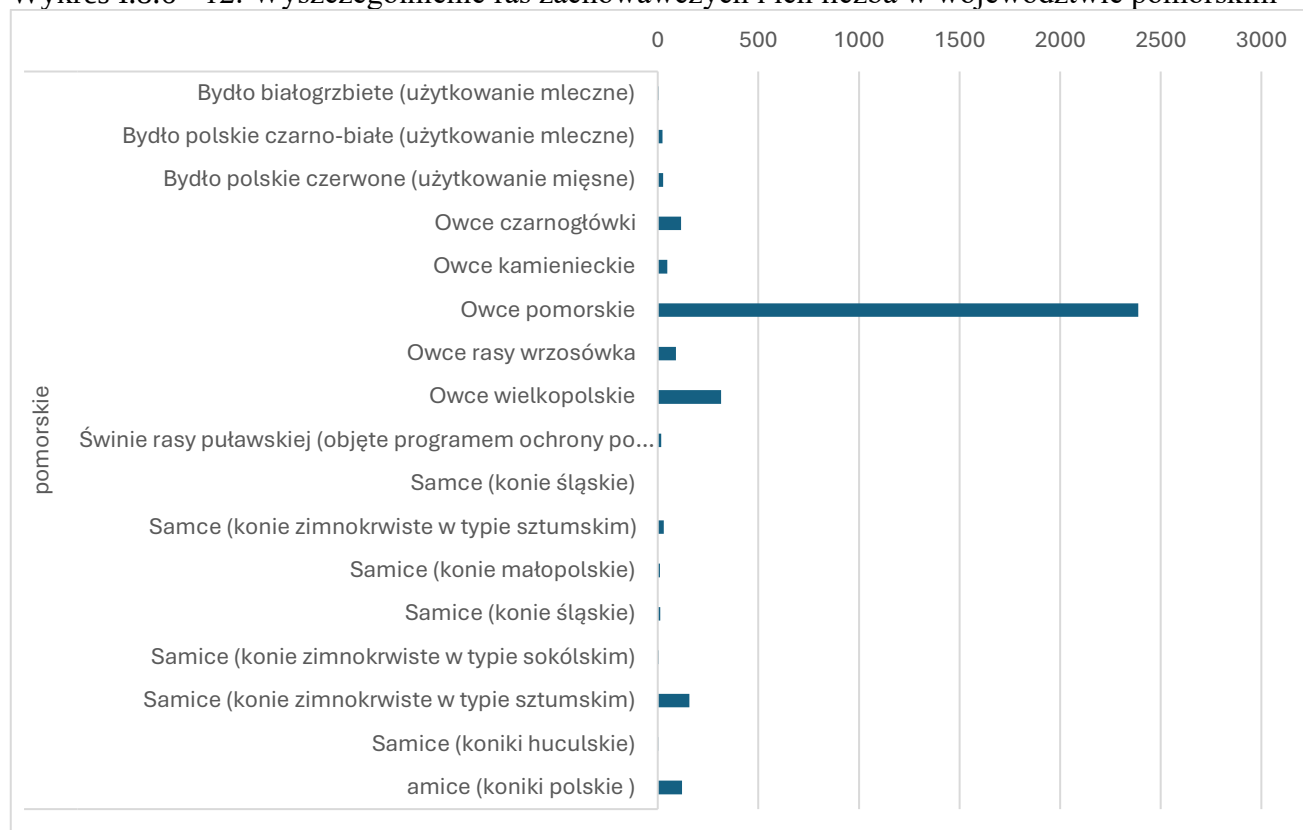
Wykres I.8.6 - 10. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie podkarpackim

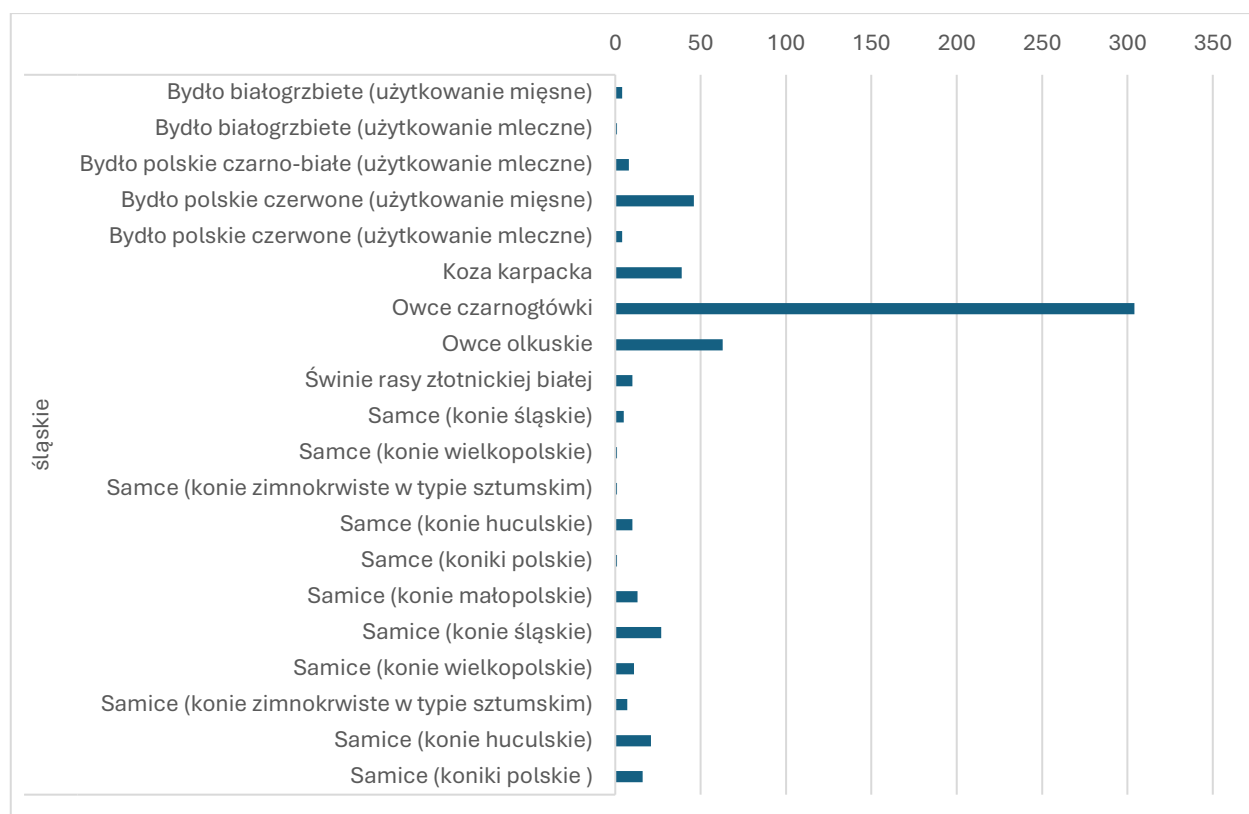
Wykres I.8.6 - 11. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie podlaskim

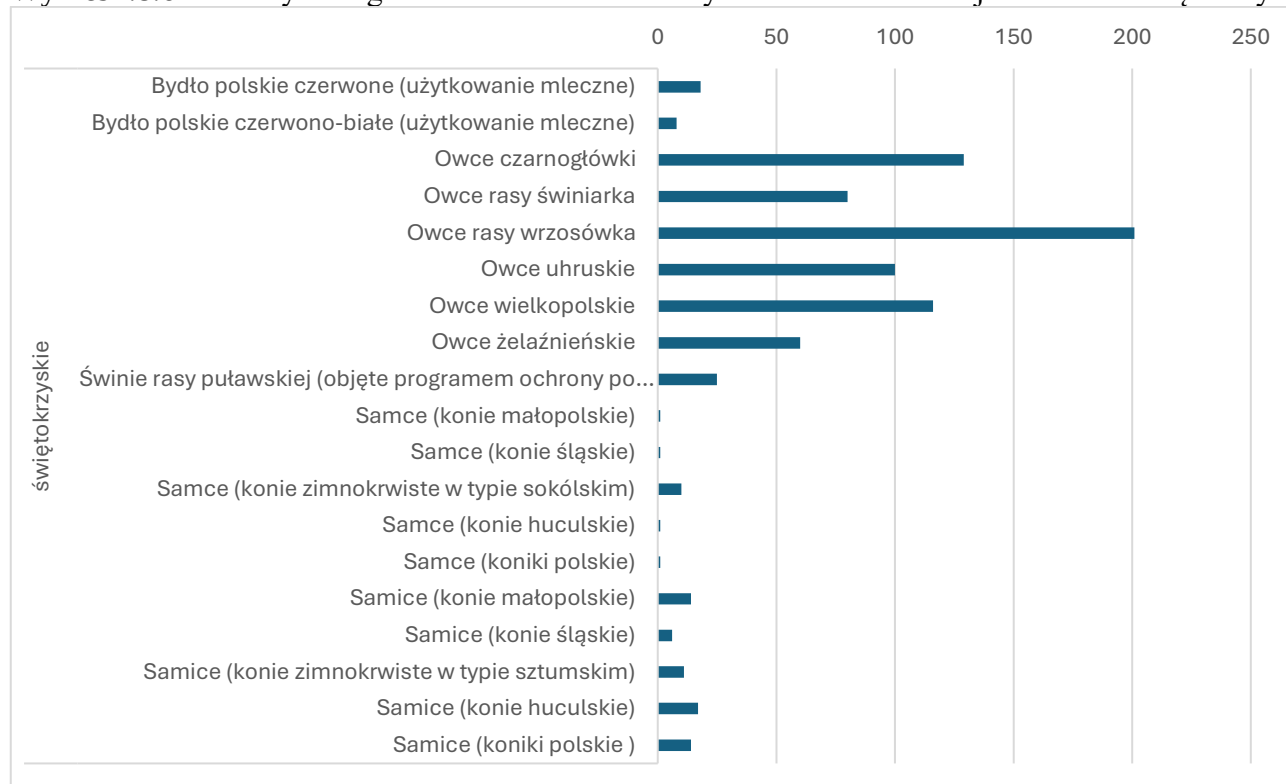
Wykres I.8.6 - 12. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie pomorskim

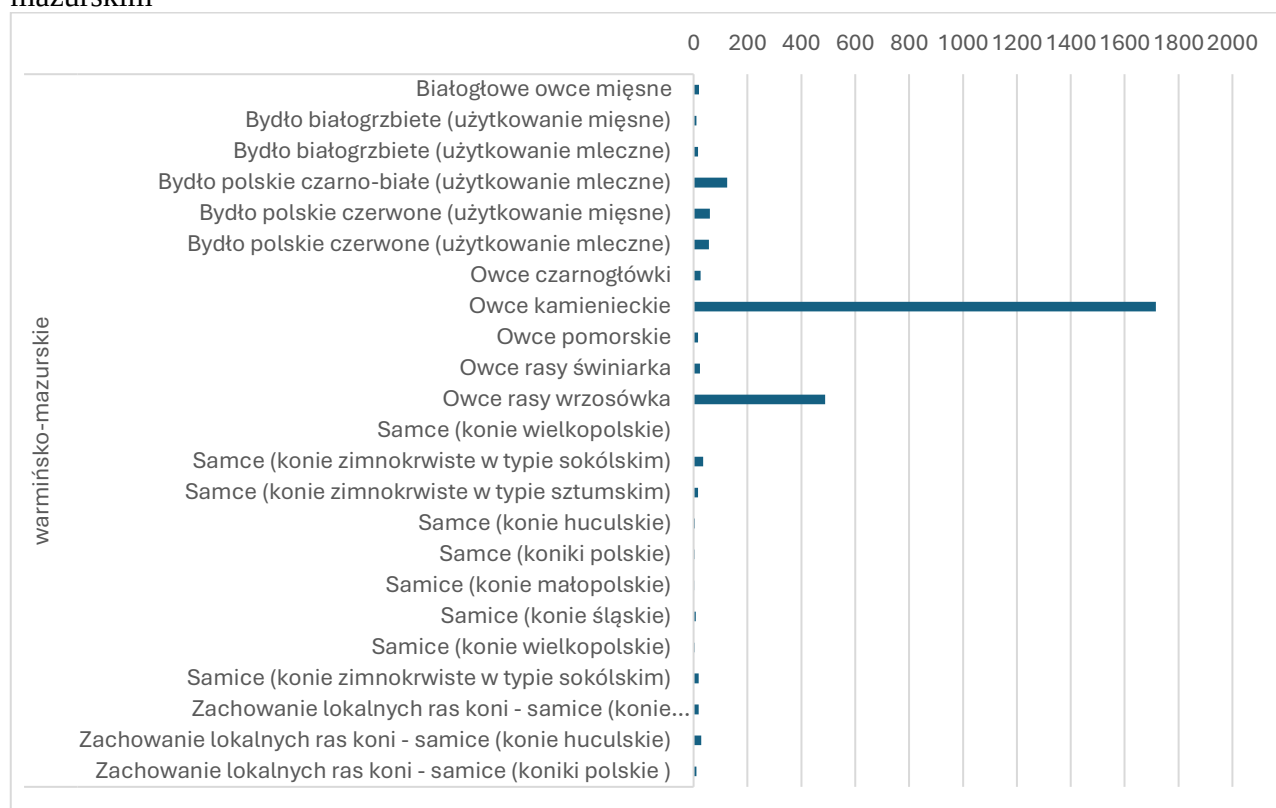
Wykres I.8.6 - 13. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie śląskim

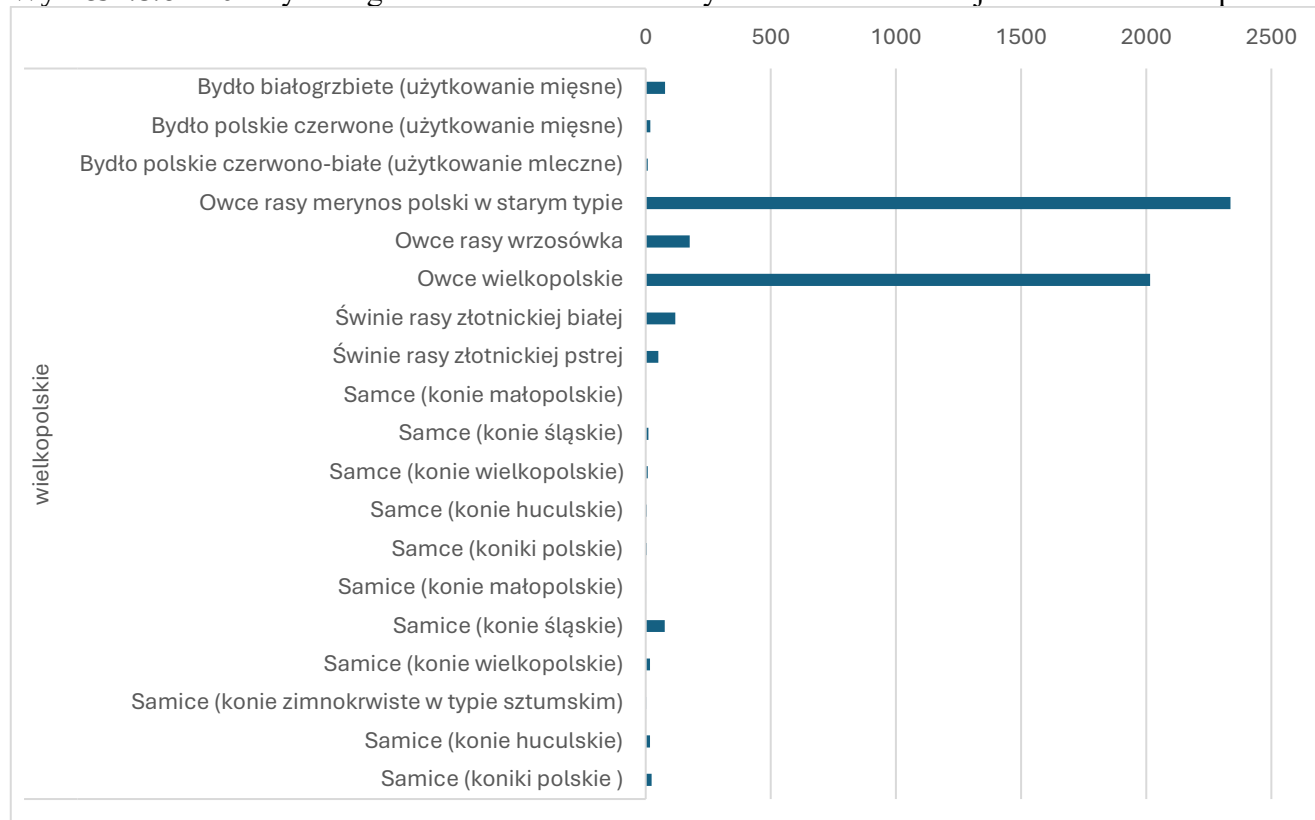
Wykres I.8.6 - 14. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie świętokrzyskim

Wykres I.8.6 - 15. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie warmińsko-mazurskim

Wykres I.8.6 - 16. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie wielkopolskim

Wykres I.8.6 - 17. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie zachodniopomorskim

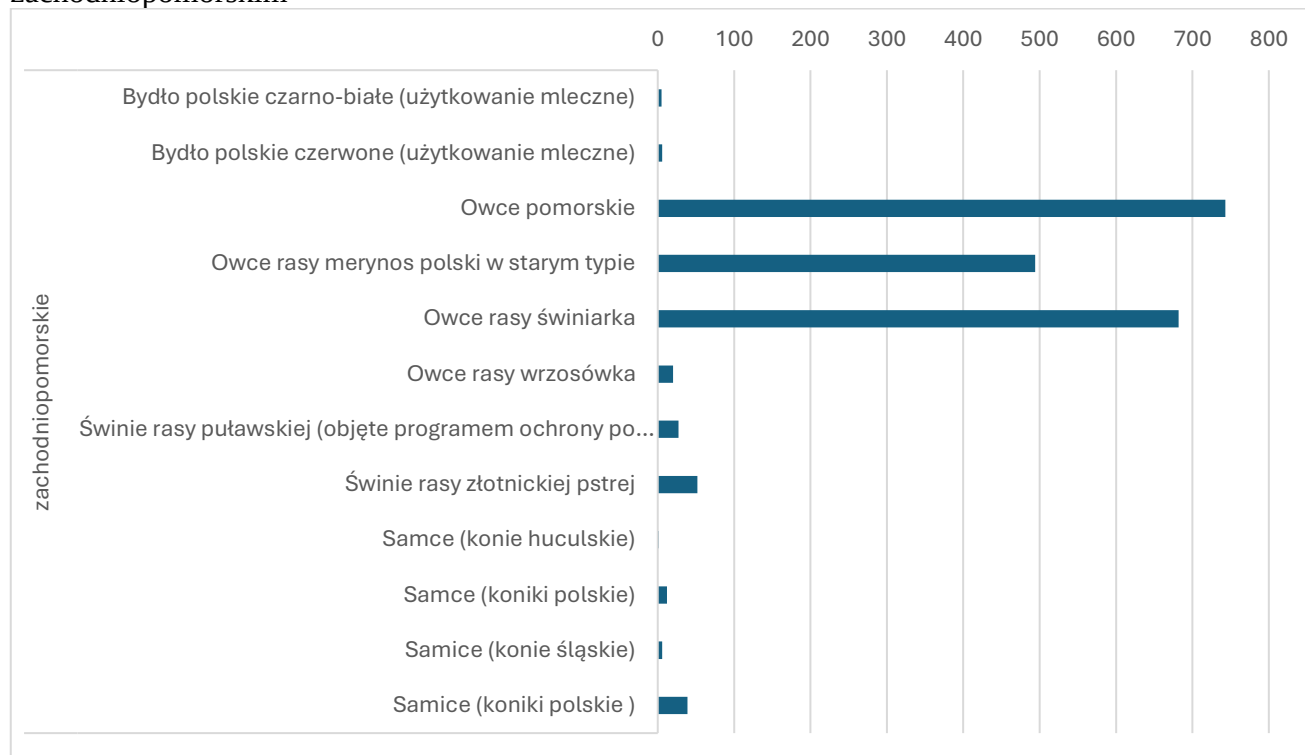

Tabela I.8.6 - 3. Liczba producentów i liczba utrzymywanych przez nich zwierząt ras zachowawczych

Województwa	Liczba producentów	Pogłowie zwierząt ras zachowawczych
Dolnośląskie	57	656
Kujawsko-pomorskie	64	3 699
Lubelskie	218	5 139
Lubuskie	21	360
Łódzkie	96	2 486
Małopolskie	438	10 895
Mazowieckie	145	1 529
Opolskie	12	111
Podkarpackie	138	1 239
Podlaskie	133	3 059
Pomorskie	95	3 426
Śląskie	47	621
Świętokrzyskie	31	788
Warmińsko-mazurskie	77	2 653
Wielkopolskie	123	4 977
Zachodniopomorskie	27	2 117
Polska	1 722	43 755

Wykres I.8.6 - 18. Liczba producentów i zwierząt ras zachowawczych w poszczególnych województwach

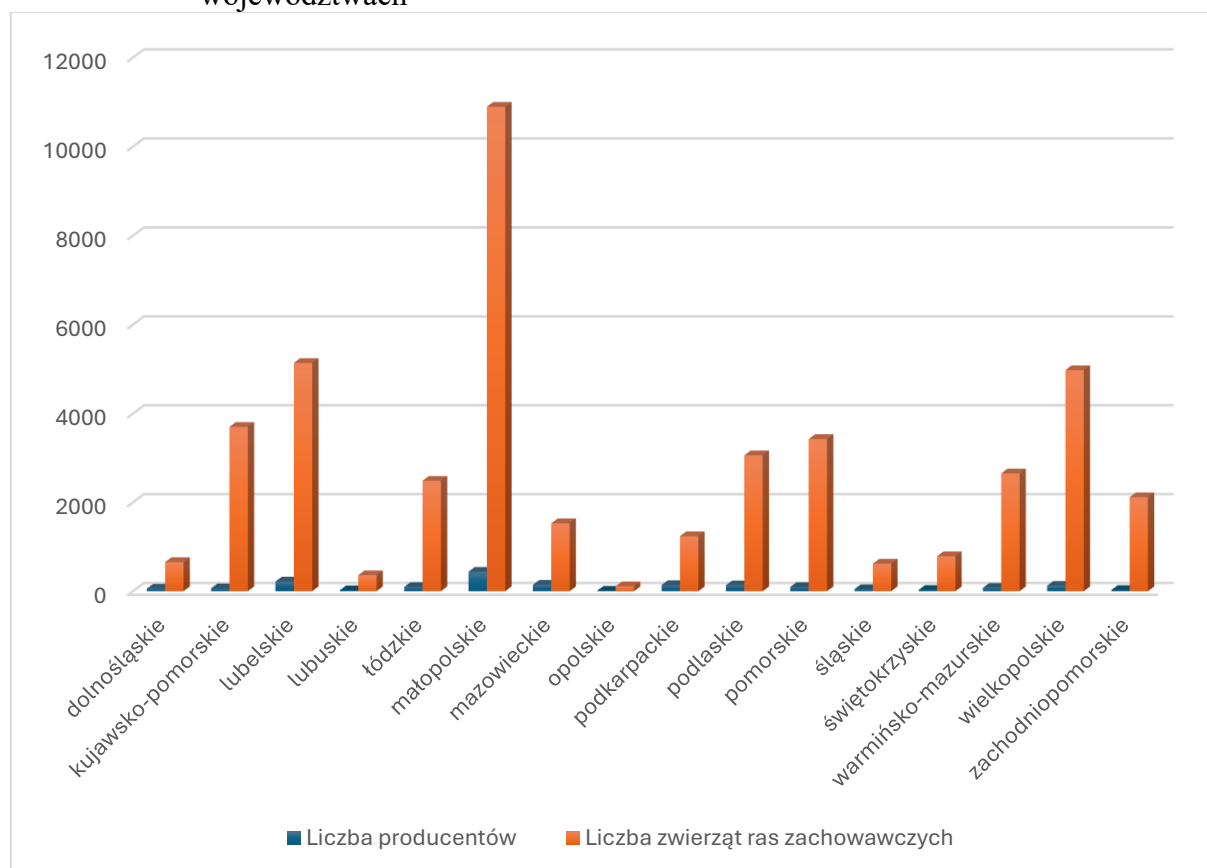

Tabela I.8.6 - 4. Udział procentowy producentów i pogłowia zwierząt ras zachowawczych w poszczególnych województwach

Województwa	Liczba producentów	Pogłowie zwierząt ras zachowawczych	Udział liczby producentów (%)	Udział pogłowia zwierząt ras zachowawczych (%)
Dolnośląskie	57	656	3,31	1,50
Kujawsko-pomorskie	64	3 699	3,72	8,45
Lubelskie	218	5 139	12,66	11,74
Lubuskie	21	360	1,22	0,82
Łódzkie	96	2 486	5,57	5,68
Małopolskie	438	10 895	25,44	24,90
Mazowieckie	145	1 529	8,42	3,49
Opolskie	12	111	0,70	0,25
Podkarpackie	138	1 239	8,01	2,83
Podlaskie	133	3 059	7,72	6,99
Pomorskie	95	3 426	5,52	7,83
Śląskie	47	621	2,73	1,42
Świętokrzyskie	31	788	1,80	1,80
Warmińsko-mazurskie	77	2 653	4,47	6,06
Wielkopolskie	123	4 977	7,14	11,37
Zachodniopomorskie	27	2 117	1,57	4,84
Polska	1 722	43 755	100,00	100,00

Wnioski w ramach płatności za interwencję "Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie" w 2023 r. składali rolnicy odznaczający się krajową średnią wieku wynoszącą 48,0 lat (tab. I.8.6-5).

Tabela I.8.6 - 5. Średnia wieku rolników w poszczególnych województwach, wnioskujących o płatności w ramach interwencji "Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie"

Województwo	Średnia wieku
Dolnośląskie	49,5
Kujawsko-pomorskie	44,6
Lubelskie	47,1
Lubuskie	49,8
Łódzkie	49,5
Małopolskie	48,4
Mazowieckie	49,5
Opolskie	56,8
Podkarpackie	46,4
Podlaskie	46,6
Pomorskie	48,1
Śląskie	49,3
Świętokrzyskie	47,5
Warmińsko-mazurskie	49,2
Wielkopolskie	47,6
Zachodniopomorskie	48,6
Polska	48,0

Wnioski i rekomendacje:

Interwencja I.8.6 realizowana jest na terenie całego kraju, a jej celem jest zatrzymanie lub spowolnienie procesów utraty różnorodności biologicznej, wzmacniania usług ekosystemowych oraz ochrony siedlisk i krajobrazu. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych ras rodzimych zwierząt gospodarskich bydła, owiec, koni, kóz, świń wynika z konieczności zachowania i gospodarczego wykorzystania zasobów genetycznych. W roku 2023 największe pogłowie zwierząt ras zachowawczych utrzymywane było w województwie małopolskim, znaczną ich liczbę hodowano w województwach: lubelskim i wielkopolskim. Najmniejszym zainteresowaniem rasy te cieszyły się w województwach: opolskim, lubuskim i świętokrzyskim.

I 8.7. Bioróżnorodność na gruntach ornych

Radzikowski Paweł, Witorożec-Piechnik Agata, Wójtowicz Urszula

Celem interwencji I.8.7 jest zwiększanie bioróżnorodności i zachowanie krajobrazu wiejskiego oraz zapewnienie miejsca żerowania i bytowania dla organizmów pożytecznych, w tym zapylaczy, naturalnych wrogów szkodników oraz ptaków krajobrazu wiejskiego. Interwencja polega na zakładaniu i utrzymaniu wieloletnich pasów kwietnych oraz ogródków bioróżnorodności na gruntach ornych. W 2023 roku, jedynie 95,44 ha zostało zgłoszone do płatności I.8.7 95,44 ha. Największą całkowitą powierzchnię interwencji oraz największą liczbę działek stwierdzono w województwie mazowieckim (44,45 ha) oraz pomorskim (21,44 ha)

Interwencja była wdrożona tylko w 12 województwach kraju, w sumie w gospodarstwach z 41 gminach.

W województwie mazowieckim - 26 beneficjentów zadeklarowało interwencję I.8.7, w pomorskim było to 22 beneficjentów, w lubelskim - 24, w wielkopolskim 17 gospodarstwa deklarowały interwencję, 16 w dolnośląskim, 13 w podkarpackim, 10 w świętokrzyskim, 6 w łódzkim, 9 w śląskim i po 2 w kujawsko-pomorskim, warmińsko-mazurskim, i opolskim. Największą łączną powierzchnię zadeklarowano w woj. mazowieckim (44,45 ha), następnie w woj. pomorskim (21,44 ha), a dalej w dolnośląskim (16,53 ha). Średnia wielkość gospodarstwa z interwencją (I.8.7) wynosiła 0,64 ha. Największą działkę z ww. interwencją stwierdzono w woj. dolnośląskim (3,11 ha), największe gospodarstwo (458,93 ha) zgłosiło dwie działki o łącznej powierzchni 3 ha z uprawami w pasie kwietnym następujących gatunków: sparceta (esparceta) siewna, babka zwyczajna, koniczyna krwistoczerwona uprawa jednoroczna, kostrzewa czerwona, nostryk żółty (lekarski) uprawa jednoroczna, gorczyca biała, koniczyna biała, lucerna siewna, wyka siewna (w tym z rośliną podporową), zlokalizowane było w województwie kujawsko-pomorskim. Szczegóły przedstawiono w tabeli I.8.7-1 i tabeli I.8.7- 2

Tabela I.8.7 - 1. Obszar wdrożenia interwencji I.8.7 - Bioróżnorodność na gruntach ornych

Województwa	Obszar wdrożenia I.8.7 [ha]	Średnia wielkość wdrożenia I.8.7 [ha]
Dolnośląskie	16,63	1,04
Kujawsko-pomorskie	3,00	1,50
Lubelskie	7,1	0,30
Łódzkie	4,30	0,72
Mazowieckie	44,45	0,56
Opolskie	0,39	0,20
Podkarpackie	7,88	0,61
Pomorskie	21,44	0,97
Śląskie	3,80	0,42
Świętokrzyskie	4,07	0,41
Warmińsko-mazurskie	0,28	0,14
Wielkopolskie	12,10	0,71
Suma końcowa	95,44	0,64

Tabela I.8.7 - 2. Dane powiązane z wdrażaniem interwencji I.8.7 - Bioróżnorodność na gruntach ornych

Województwa	Liczba beneficjentów I.8.7. z interwencją I.8.7	Średnia wielkość gospodarstwa [ha]	Liczba działek z I.8.7	Średni wiek rolników
Dolnośląskie	16	112,92	16	36
Kujawsko-pomorskie	2	458,93	2	0
Lubelskie	24	23,75	24	49
Łódzkie	6	79,99	6	53
Mazowieckie	26	8,29	26	54
Opolskie	2	9,57	2	49
Podkarpackie	13	22,77	13	47
Pomorskie	22	83,16	22	44
Śląskie	9	1,36	9	54
Świętokrzyskie	10	11,43	10	40
Warmińsko-mazurskie	2	14,12	2	36
Wielkopolskie	17	122,38	17	38
Polska	149	56,17	149	45

Najczęściej, obszar zgłoszony do interwencji pokrywał się z powierzchnią konkretnej działki, w paru przypadkach, stanowił tylko jej część. Przeciętna wielkość całej działki wynosiła 0,35 ha, wielkość obszaru objętego interwencją 0,29 ha. Średni wiek rolnika deklarującego I.8.7 jest przybliżony do średniego wieku rolników na poziomie kraju, jednakże próba z 2023 roku jest zbyt mała by wyciągać konkretne wnioski. Wszystkie gospodarstwa miały roślinny profil produkcji.

W 2023 r. produkt przewidziano realizację na 142 ha dla wariantu I.8.7.1 - Wieloletnie pasy kwietne oraz 142 ha dla wariantu I.8.7.2 - Ogródki bioróżnorodności. Zgodnie z tymi

szacunkami, faktyczna powierzchnia realizacji wariantu I.8.7.1 musi wzrosnąć 15-krotnie, a powierzchnia wariantu I.8.7.2 150-krotnie.

Ogródki bioróżnorodności były zadeklarowane jedynie na powierzchni 0,46 ha, na powierzchni 0,26 ha zadeklarowano facelię błękitną, a na pozostałej powierzchni zadeklarowano pasy kwietne.

Rekomendacje:

- Zmniejszenie wymagań dotyczących obydwu wariantów interwencji w konsultacji z ekspertami z instytucji państwowych i pozarządowych;
- Zwiększenie stawki jednostkowej, poprzez uaktualnienie kosztów ponoszonych na zakładanie tego typu obiektów;
- Przeszkolenie doradców i rolników w procesie aplikowania o wsparcie w ramach interwencji oraz w jej wdrażaniu.

I.8.11. Rolnictwo ekologiczne

Stalenga Jarosław, Jończyk Krzysztof, Kopiński Jerzy, Wójtowicz Urszula

Celem Działania/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” jest wspieranie rozwoju ekologicznego systemu produkcji rolniczej, który sprzyja zachowaniu różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich, wzmacnia usługi ekosystemowe oraz ochronę siedlisk przyrodniczych. Wsparcie ekologicznych metod produkcji odpowiada również potrzebie zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i nawozów oraz zwiększenia różnorodności upraw.

Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce w ostatnich latach charakteryzował się dużą zmiennością z okresami prawie nieprzerwanego wzrostu od 1990 do 2013 r., etapem wyraźnego regresu w latach 2014-2020 i wreszcie ponownym wzrostem od roku 2021. W roku 2023 funkcjonowało w Polsce 22 354 gospodarstw ekologicznych, które zajmowały powierzchnię 636 021 ha użytków rolnych, co stanowiło ok. 4,3% całości powierzchni tych gruntów.

W ramach Działania „Rolnictwo ekologiczne” oraz Interwencji I.8.11 „Rolnictwo ekologiczne” zostało złożonych w 2023 roku 16 885 wniosków, których łączna powierzchnia objęła 517 120 ha, co stanowi 3,66% całości powierzchni gruntów zgłoszonych do Jednolitej Płatności Obszarowej (JPO). Największą powierzchnię objętą opisywanym działaniem/interwencją odnotowano w województwach: warmińsko-mazurskim – 123 243 ha i zachodniopomorskim - 118 843 ha. W województwach tych udział powierzchni ekologicznej wynosił między 11 a 13% całości użytków rolnych tych województw. Wymienione województwa miały łącznie prawie 50% udziału powierzchni w realizacji tego działania/interwencji w skali kraju. Najmniejsze powierzchnie objęte płatnościami ekologicznymi zanotowano w województwach: opolskim - 1537 ha oraz śląskim - 2333 ha (tab. I.8.11 - 1).

Powierzchnia UR objęta dopłatami w ramach Działania/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” w obrębie powiatów została zobrazowana na rycinie 1. Jak wspomniano wyżej województwami o największym areale tej powierzchni były: warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie, ale także podlaskie. W czterech powiatach tych województw: olsztyńskim, szczecineckim, suwalskim oraz kolneńskim powierzchnia objęta tym Działaniem/Interwencją była największa i wynosiła między 3500 a 7000 ha. Liczba powiatów z powierzchnią wynoszącą od 1000 do 3500 ha wynosiła 38, z czego najwięcej było ich

w woj. warmińsko-mazurskim – 14, następnie w zachodniopomorskim – 9, w lubuskim – 6, w podlaskim – 5, w pomorskim – 2, jeden powiat bialski w woj. lubelskim oraz jeden powiat przasnyski w woj. mazowieckim. W trzech województwach Polski południowej: opolskim, śląskim oraz małopolskim nie było powiatu, w którym powierzchnia ekologicznych użytków rolnych przekraczałaby 250 ha, a w województwach kujawsko-pomorskim, podkarpackim oraz świętokrzyskim odnotowano tylko po jednym powiecie w każdym z nich spełniającym to kryterium (mapa I.8.11- 1).

Tabela I.8.11 - 1. Powierzchnia zgłoszona do Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” I.8.11 oraz Działania „Rolnictwo ekologiczne” (DRE) i jej udział w ogólnej powierzchni zgłoszonej do JPO według województw

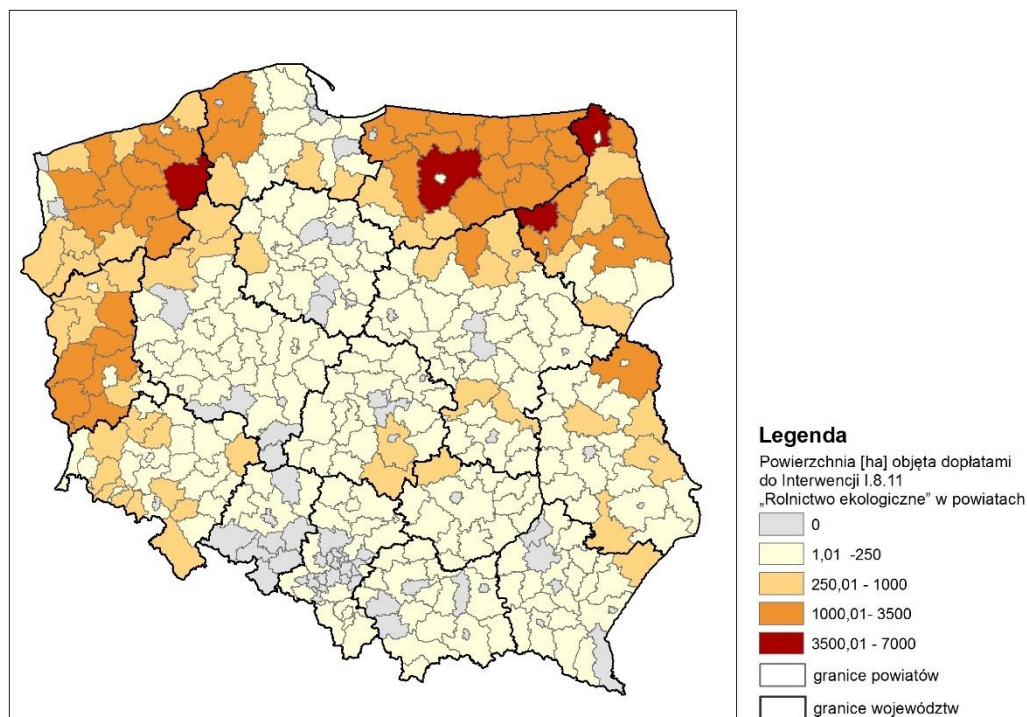
Wyszczególnienie	UR* objęte wsparciem w ramach I.8.11 i DRE w ha	Udział powierzchni I.8.11 i DRE w pow. UR zgłoszonych do JPO	Powierzchnia UR** w ha	Liczba producentów** w liczbach bezwzględnych
Dolnośląskie	27 995	3,09	905 350	48 718
Kujawsko-pomorskie	6 814	0,68	1 002 957	56 682
Lubelskie	23 437	1,72	1 360 959	163 273
Lubuskie	51 597	11,64	443 388	18 402
Łódzkie	7 884	0,84	938 564	112 438
Małopolskie	4 584	0,97	473 038	107 698
Mazowieckie	24 728	1,42	1 736 120	189 542
Opolskie	1 537	0,30	513 242	25 062
Podkarpackie	6 983	1,27	548 345	104 977
Podlaskie	72 122	7,09	1 016 753	77 963
Pomorskie	21 240	2,91	730 614	35 177
Śląskie	2 333	0,69	339 586	38 738
Świętokrzyskie	6 387	1,29	495 411	79 924
Warmińsko-mazurskie	123 243	11,33	1 087 758	43 306
Wielkopolskie	17 395	1,07	1 624 586	109 488
Zachodniopomorskie	118 843	12,89	922 235	27 248
Polska	517 120	3,66	14 138 905	1 238 636

*UR – użytki rolne; ** Dane ARiMR z 2023

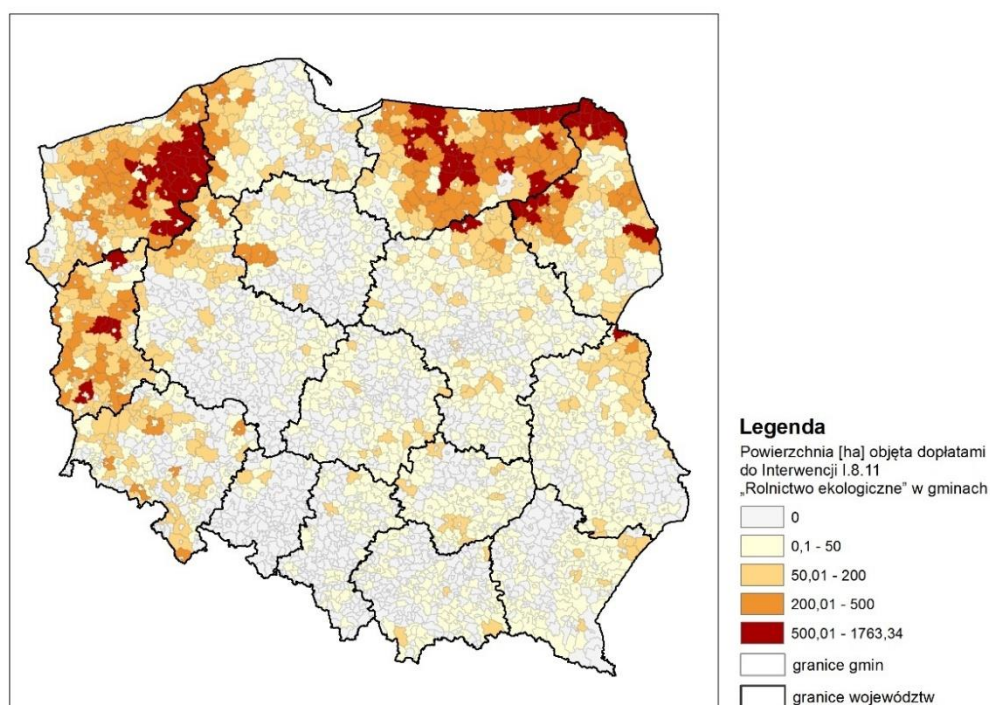
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Największa powierzchnia zadeklarowana do Działania/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” na poziomie gmin skupiała się w jednostkach administracyjnych położonych w północno-zachodniej, północno-wschodniej oraz zachodniej części kraju. Liczba gmin z powierzchnią między 500 a 1763 ha wynosiła 54, z czego najwięcej było ich w woj. warmińsko-mazurskim – 18, następnie w podlaskim – 16, w zachodniopomorskim – 14, w lubuskim – 5 oraz jedna gmina Janów Podlaski w woj. lubelskim. Gminą o największej

powierzchni gruntów użytkowanych ekologicznie (1763 ha) była gmina Lelkowo w województwie warmińsko-mazurskim (mapa I.8.11- 2).

Mapa I.8.11 - 1. Powierzchnia objęta dopłatami do Działania/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” w powiatach
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Mapa I.8.11 - 2. Powierzchnia objęta dopłatami do Działania/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” w gminach
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Ocena wdrażania poszczególnych pakietów w skali całego kraju wykazała, że największym zainteresowaniem cieszył się pakiet „Uprawy rolnicze”, który obejmował 291 838 ha, co stanowiło 56,4% całości powierzchni użytków rolnych zgłoszonych w ramach Działania/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne”. Kolejne miejsce zajmował pakiet „Uprawy paszowe na gruntach ornych” – 101 711 ha (19,7%). Nieco mniej, ale nadal ponad 10% udziału, miał również pakiet „Trwałe użytki zielone”. Pakiet „Uprawy warzywne” z 6,4%-owym udziałem był na kolejnym miejscu, natomiast pozostałe pakiety, tj.: uprawy jagodowe, sadownicze i zielarskie oscylowały w granicach 0,8-2,1%. Udział nowego Pakietu „Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi”, który na podstawie uproszczonej procedury umożliwiał wnioskowanie o dopłaty gospodarstwom o powierzchni nie przekraczającej 10 ha, miał najmniejszy udział wynoszący 0,4% (tab. I.8.11 - 2; wykresy I.8.11 - 1-9).

Tabela I.8.11 - 2. Powierzchnia (w ha) różnych pakietów (łącznie w okresie i po okresie konwersji) zgłoszonych do Działania „Rolnictwo ekologiczne” oraz Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” I.8.11 w 2023 w województwach

	Pakiet*								
	ROL	WAR	ZIE	SAD	JAG	EKS	PAS	TUZ	MGR
Dolnośląskie	21606,2	317,5	75,4	104,0	119,4	192,1	3174,9	2344,0	61,6
Kujawsko-pomorskie	3968,9	624,5	61,0	41,1	93,5	55,0	1144,9	785,5	39,1
Lubelskie	14335,7	1480,7	203,5	348,1	2950,1	1101,2	1318,4	1531,3	168,4
Lubuskie	36084,6	8529,8	708,5	188,1	169,4	109,4	3280,2	2476,9	50,0
Łódzkie	5377,3	201,1	29,1	574,6	179,4	433,2	516,5	439,7	133,2
Małopolskie	894,1	80,2	8,9	176,5	89,0	33,9	1370,8	1808,0	122,2
Mazowieckie	12124,7	797,1	26,7	2354,3	451,2	628,9	3598,3	4460,8	286,1
Opolskie	928,6	162,0	46,1	55,6	17,6	31,2	112,1	176,9	6,7
Podkarpackie	2931,8	272,0	3,5	210,5	1624,9	323,3	1074,9	499,3	42,5
Podlaskie	29046,6	1567,4	327,6	54,7	128,1	370,9	23940,3	16224,0	462,9
Pomorskie	12205,8	1684,3	1841,1	124,3	93,7	135,1	3790,5	1276,0	88,8
Śląskie	1311,4	68,0	25,0	18,4	6,6	11,6	483,1	380,2	28,8
Świętokrzyskie	3460,6	281,7	19,9	476,7	314,1	72,0	861,4	810,9	89,2
Warmińsko-mazurskie	52280,8	11130,4	1963,2	42,9	288,5	279,9	38861,1	18106,5	289,5
Wielkopolskie	11526,8	1300,2	640,8	277,8	53,2	323,5	1743,8	1379,3	149,2
Zachodniopomorskie	83754,1	4818,7	5058,9	126,4	1443,1	253,6	16439,9	6817,1	131,0
Polska	291838,0	33315,7	11039,2	5174,0	8021,7	4354,6	101711,1	59516,2	2149,2

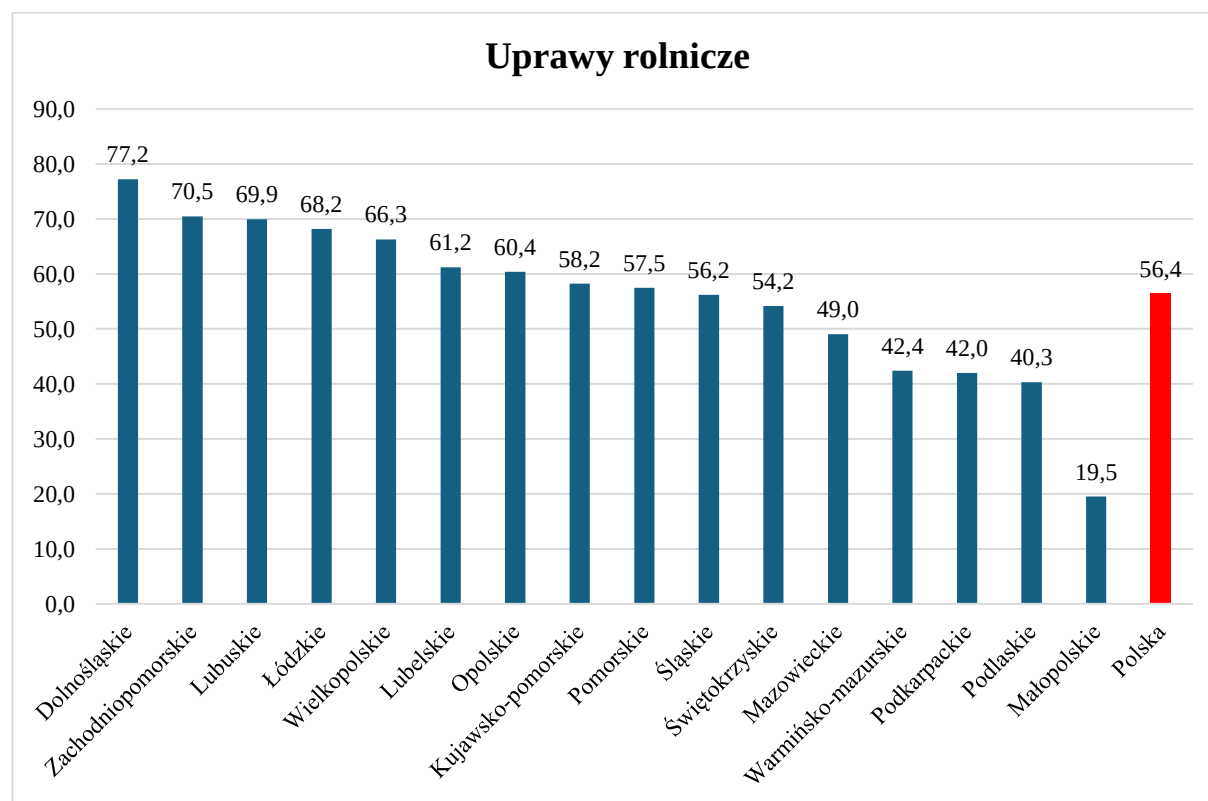
*ROL- Pakiet 1. Uprawy rolnicze; WAR-Pakiet 2. Uprawy warzywne; ZIE-Pakiet 3. Uprawy zielarskie; SAD-Pakiet 4. Podstawowe uprawy sadownicze; JAG-Pakiet 5. Uprawy jagodowe; EKS-Pakiet 6. Ekstensywne uprawy sadownicze; PAS-Pakiet 7. Uprawy paszowe na gruntach ornych; TUZ-Pakiet 8. Trwałe użytki zielone; MGR-Pakiet 9. Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi;

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

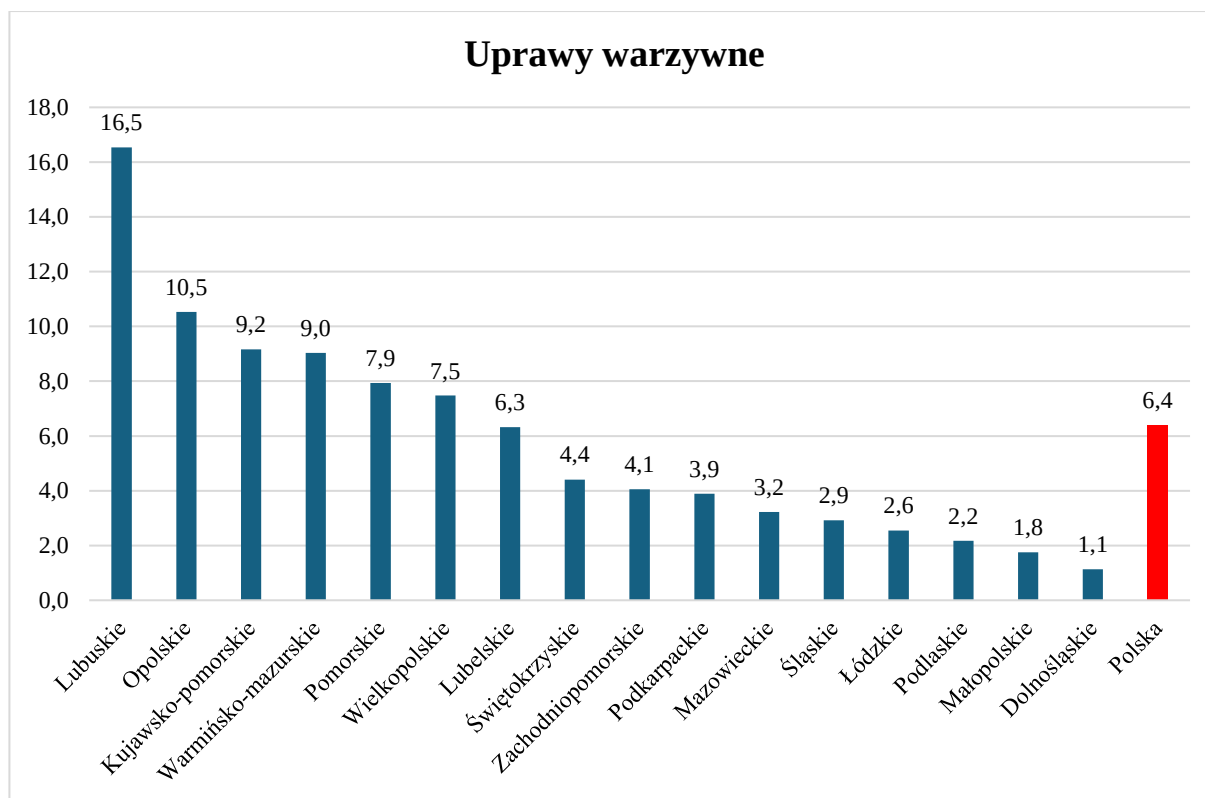
Największy udział pakietu „Uprawy rolnicze” odnotowano w woj. dolnośląskim (77,2%) i zachodniopomorskim (70,5%), czyli w regionach, w których od wielu lat dominują duże bezinwentarzowe gospodarstwa ze znaczącym udziałem ekstensywnych upraw rolniczych takich jak: gryka, żyto, pszenżyto czy łubin. Zdecydowanie najmniejszy udział tego pakietu stwierdzono w woj. małopolskim (19,5%), w którym wyraźnie dominowały uprawy paszowe na gruntach ornych oraz trwałe użytki zielone (wykres I.8.11 - 1, 7-8).

Największy udział pakietu „Uprawy warzywne” odnotowano w woj. lubuskim (16,5%), co było efektem dużego areálu soczewicy jadalnej (5 971 ha), która stanowiła ok. 70% całej powierzchni tego pakietu w województwie. Podobna sytuacja wyglądała w woj. warmińsko-mazurskim, gdzie soczewica jadalna została wysiana na powierzchni 10 481 ha obejmującej aż 94% areálu pakietu w tym regionie. Najmniejszy udział pakietu Uprawy warzywne stwierdzono w woj. dolnośląskim (1,1%) oraz małopolskim (1,8%) (wykres I.8.11 - 2).

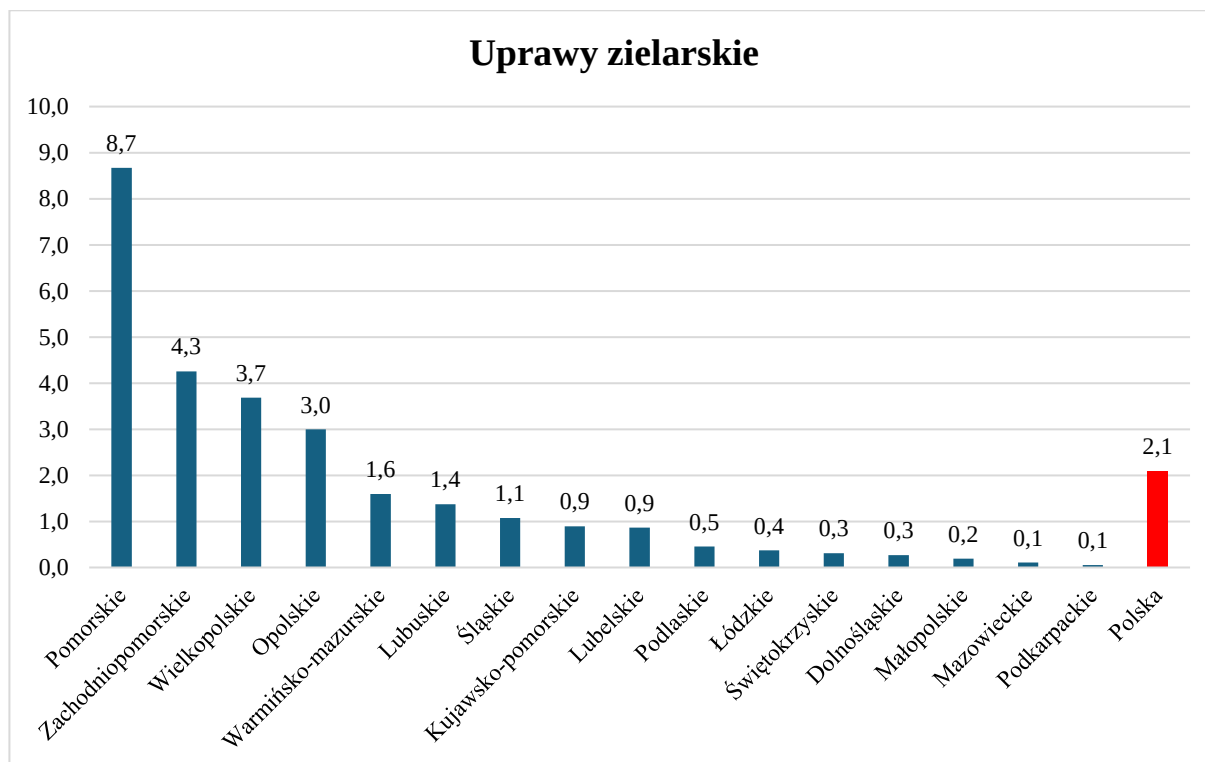
Największy udział pakietu „Uprawy zielarskie” odnotowano w woj. pomorskim (8,7%), co było efektem dużej powierzchni babki lancetowatej (1627 ha), która stanowiła ponad 88% całego areálu tego pakietu w województwie i aż 14,7% w Polsce. Powierzchnię poniżej 10 ha w pakiecie „Uprawy zielarskie” odnotowano w województwach podkarpackim oraz małopolskim (tab. I.8.11 - 2; wykres I.8.11 - 3).

Wykres I.8.11 - 1. Udział (w %) pakietu „Uprawy rolnicze” w województwach
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

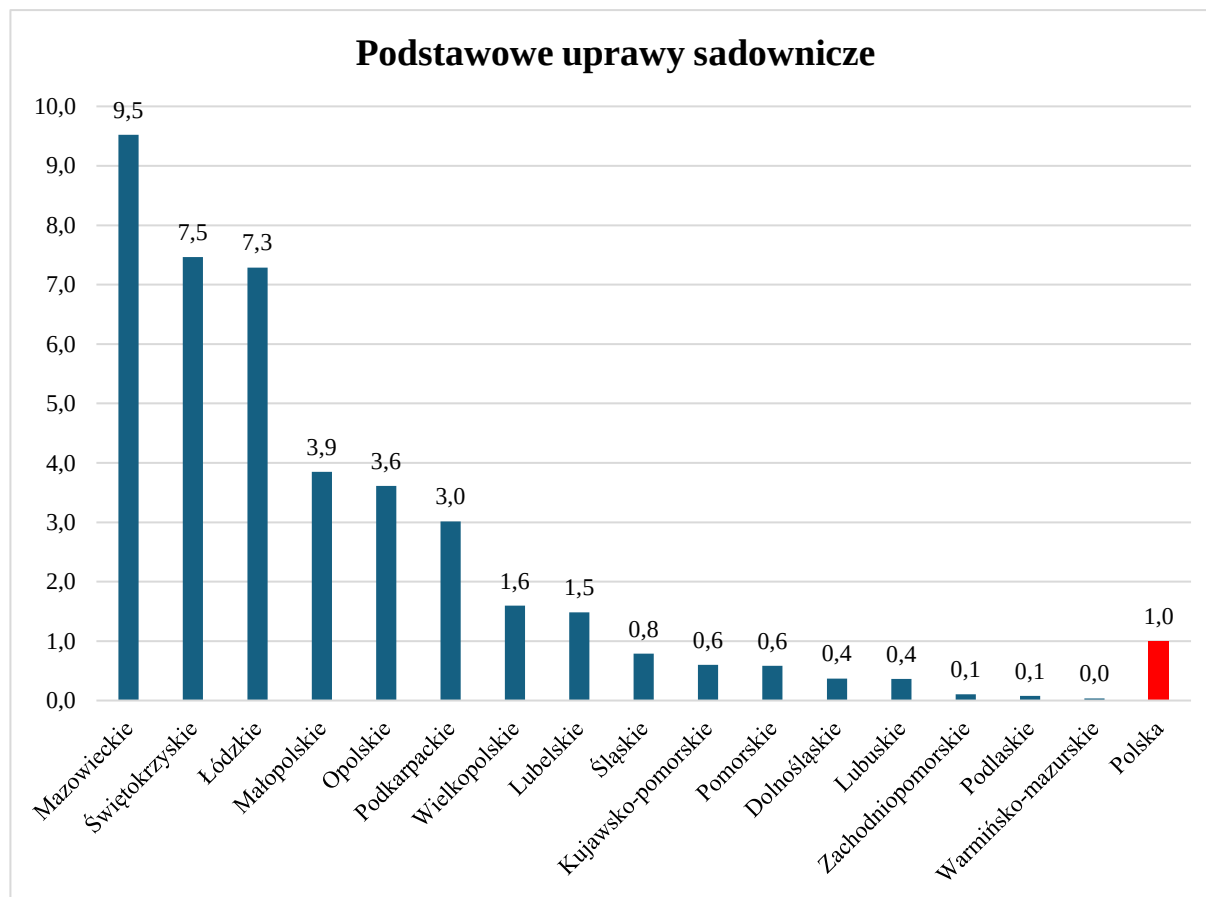

Wykres I.8.11 - 2. Udział (w %) pakietu „Uprawy warzywne” w województwach
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

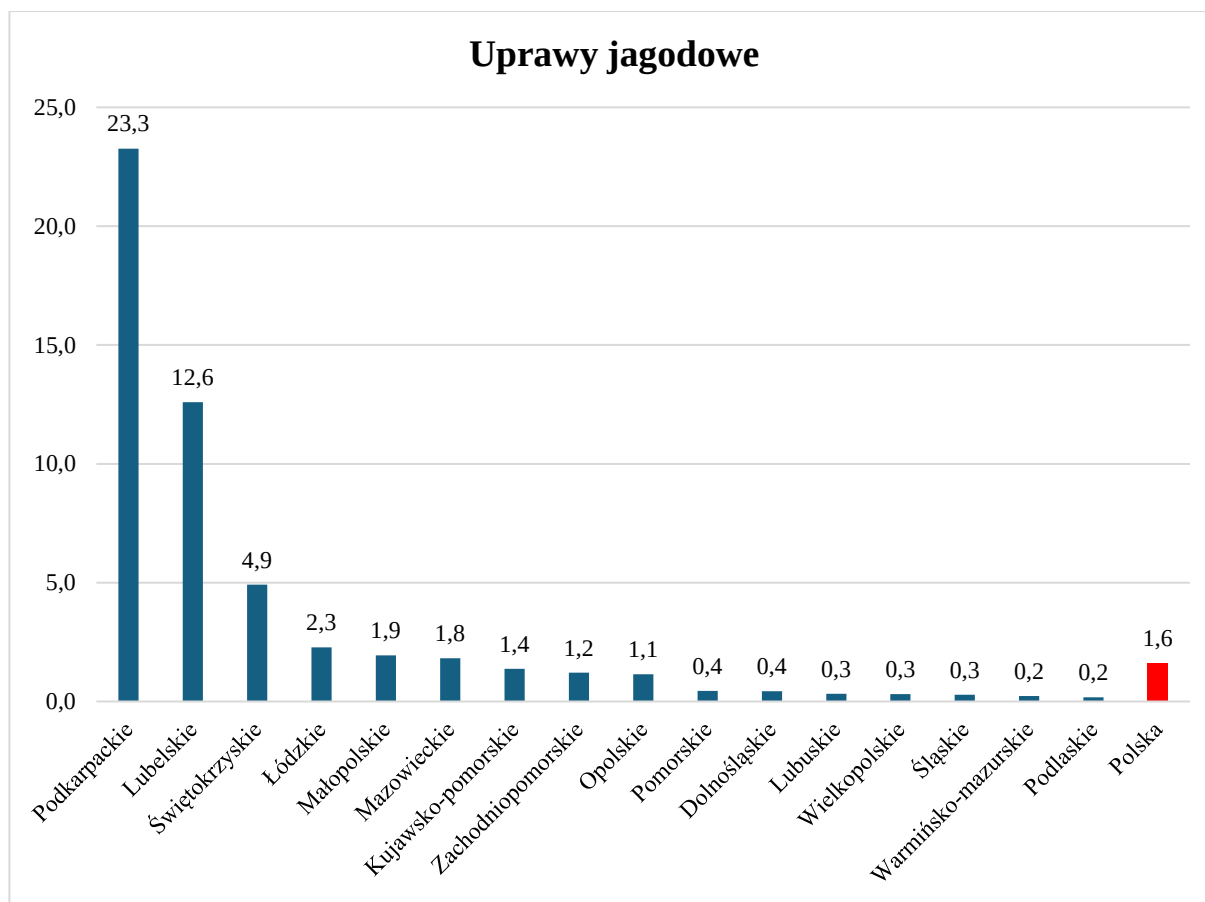
Wykres I.8.11 - 3. Udział (w %) pakietu „Uprawy zielarskie” w województwach
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Największy udział Pakietu „Podstawowe uprawy sadownicze” odnotowano w woj. mazowieckim (9,5%), co było efektem dużej powierzchni jabłoni (1959 ha), która stanowiła w tym województwie 82% całego areálu tego pakietu. Najmniejszy udział Pakietu „Podstawowe uprawy sadownicze” stwierdzono w woj. warmińsko-mazurskim, podlaskim i zachodnio-pomorskim (wykres I.8.11 - 4).

Wykres I.8.11 - 4. Udział (w %) pakietu „Podstawowe uprawy sadownicze” w województwach
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

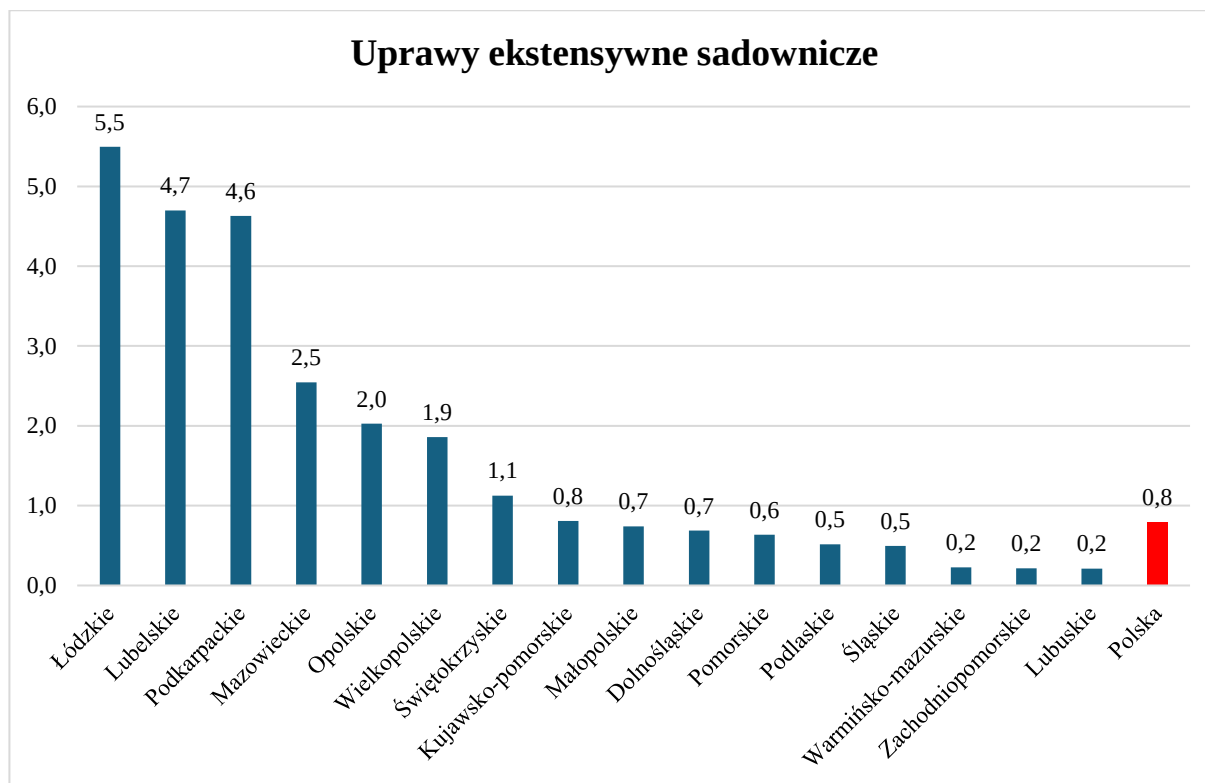
Największy udział Pakietu „Uprawy jagodowe” odnotowano w woj. podkarpackim (23,3%) i lubelskim (12,6%), czyli w regionach, w których od wielu lat istotny udział mają towarowe gospodarstwa, niejednokrotnie prowadzone dość intensywnie (stosujących wiele zabiegów pielęgnacyjnych, duże nawożenie PK oraz szeroką gamę biologicznych środków ochrony roślin) ze znaczącym udziałem truskawki, maliny oraz porzeczki. Najmniejszy udział tego pakietu stwierdzono w woj. podlaskim i warmińsko-mazurskim (wykres I.8.11-5).

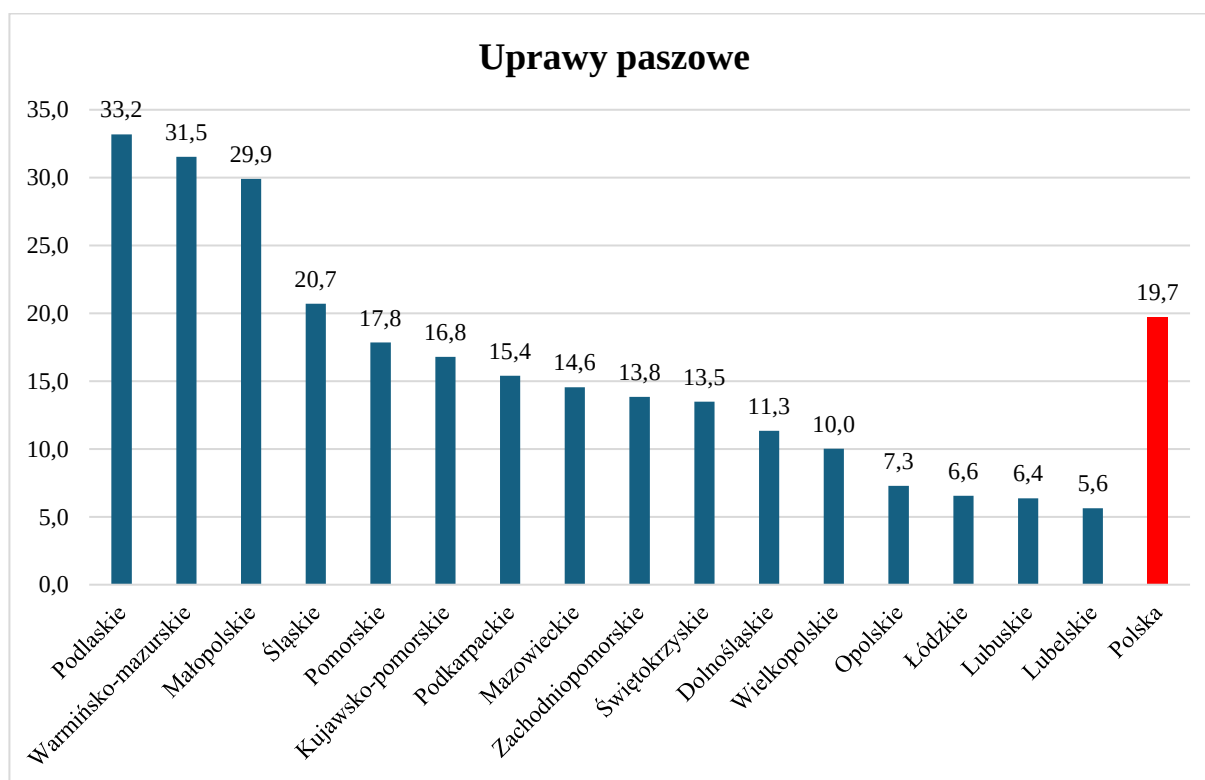
Wykres I.8.11 - 5. Udział (w %) pakietu 5. Uprawy jagodowe w województwach
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Największy udział Pakietu „Ekstensywne uprawy sadownicze” stwierdzono w woj. łódzkim (5,5%), a główną rośliną była w tym przypadku aronia czarnoowocowa. Jej areał obejmował 379 ha, co stanowiło 87% całości powierzchni tego pakietu w tym województwie. Najmniejszy udział tego pakietu stwierdzono w woj. lubuskim, zachodniopomorskim i warmińsko-mazurskim (wykres I.8.11 - 6).

Największy udział pakietu „Uprawy paszowe na gruntach ornych” odnotowano w woj. podlaskim (33,2%), warmińsko-mazurskim (31,5%), oraz małopolskim (29,9%). Są to regiony tradycyjnie wyspecjalizowane w chowie bydła mlecznego i mięsnego. Dominującymi w uprawie gatunkami były w tym pakiecie bobowate drobnonasienne (koniczyna, lucerna) uprawiane w siewach czystych, ale najczęściej w mieszankach z trawami lub same mieszanki traw. Na uwagę zasługuje coraz bardziej zauważalny udział kukurydzy, której areał w województwie warmińsko-mazurskim wynosił 969 ha, a w podlaskim 2268 ha. Najmniejszy udział pakietu „Uprawy paszowe na gruntach ornych” stwierdzono w woj. lubelskim, lubuskim i łódzkim (wykres I.8.11 - 7).

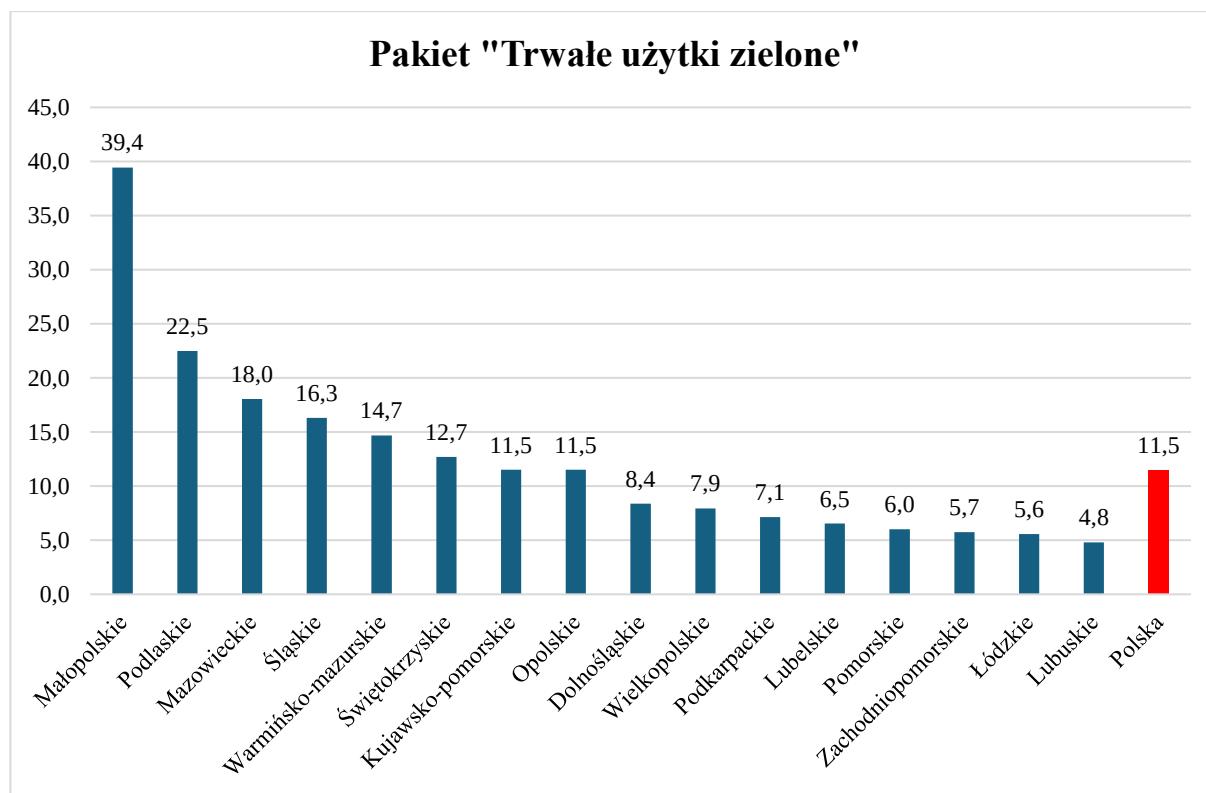

Wykres I.8.11 - 6. Udział (w %) pakietu 6. Ekstensywne uprawy sadownicze w województwach
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

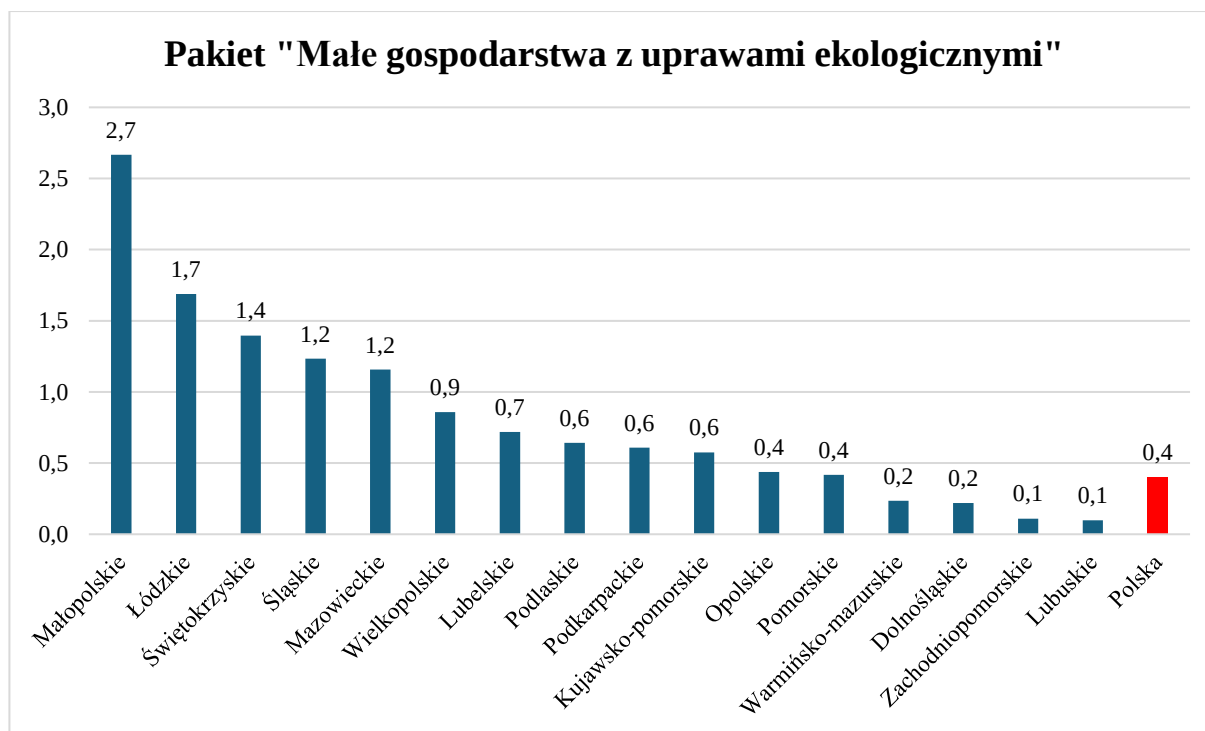
Wykres I.8.11 - 7. Udział (w %) pakietu 7 Uprawy paszowe na gruntach ornych w województwach
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Zdecydowanie największy udział pakietu „Trwałe użytki zielone” odnotowano w woj. małopolskim (39,4%). Należy zauważyć, iż jest to region z jednym z największych w Polsce, wynoszącym ponad 30%, udziałem trwałych użytków zielonych. Najmniejszy udział tego pakietu stwierdzono w woj. lubuskim (wykres I.8.11 - 8).

Wykres I.8.11 - 8. Udział (w %) pakietu „Trwałe użytki zielone” w województwach
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

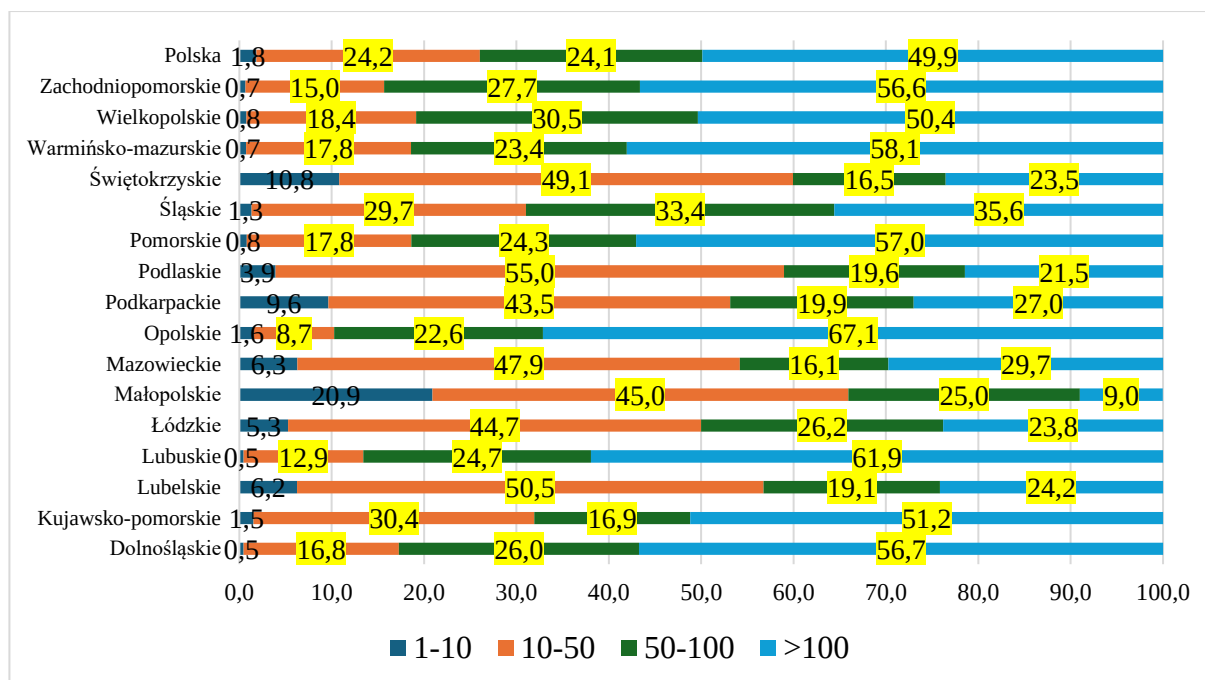
Nowy pakiet „Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi” wzbudził największe zainteresowanie w województwie małopolskim (2,7%), które charakteryzuje się jedną z największych ilości gospodarstw najmniejszych obszarowo. Znikomy udział tego pakietu stwierdzono w województwach zachodniopomorskim i lubuskim, czyli w regionach, w których małych gospodarstw jest niewiele (wykres I.8.11 - 9).

Wykres I.8.11 - 9. Udział (w %) pakietu „Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi” w województwach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Ocena struktury obszarowej gospodarstw uczestniczących w Działaniu/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” wykazała, że największym procentowym udziałem kategorii powierzchni powyżej 100 ha UR wyróżniały się województwa: opolskie (67,1%) oraz lubuskie (61,9%). Średnio w Polsce gospodarstwa o tej kategorii powierzchni miały największy udział w województwie zachodniopomorskim (54,9%) oraz lubuskim (48%). Natomiast grupę województw o największym udziale kategorii najmniejszych gospodarstw (do 10 ha UR) stanowiły: małopolskie (20,9%), świętokrzyskie (10,8%) oraz podkarpackie (9,6%). Średnio w Polsce w wymienionych województwach udział tej kategorii powierzchni wynosił odpowiednio 64,2%, 53,9% i 56,1%. Województwo, w którym największy udział w realizacji opisywanego działania/interwencji stanowiły gospodarstwa w przedziale 10-50 ha UR to podlaskie (55%). Udział tej wielkości gospodarstw ogółem również był największy i wynosił 60,3% (wykres I.8.11 - 10, tab. I.8.11 - 3).

Wykres I.8.11 - 10. Udział (w %) powierzchni gospodarstw uczestniczących w Działaniu/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” w różnych kategoriach struktury obszarowej w województwach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Zgodnie z danymi w tabeli 4 stwierdzono, że najwięcej wniosków - 19,2% z ogólnej liczby złożonych w rozpatrywanej interwencji wpłynęło w województwie podlaskim (3246), ponadto w warmińsko-mazurskim (3159; 18,7%) i zachodniopomorskim (2429; 14,4%), natomiast najmniej, bo tylko 0,3% (56) w województwie opolskim oraz 0,5% w województwie śląskim (84).

Analizując liczbę złożonych wniosków w ramach Działania/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” w poszczególnych województwach w zależności od wieku osoby kierującej gospodarstwem rolnym stwierdzono, że większość, bo 57,7% beneficjentów mieściła się w przedziale wiekowym 41-64 lat. Zależność ta była charakterystyczna dla wszystkich województw. Największy udział w tej kategorii wiekowej dotyczył województw małopolskiego (67,2%) i podlaskiego (63,6%), natomiast najmniejszy lubuskiego (47,4%). Ogółem w Polsce także zdecydowana większość (bo ponad 65%) rolników mieściła się w przedziale wiekowym 41-64 lat, i w każdym z województw oscylowała wokół tej wartości (wykres I.8.11 - 11; tab. I.8.11 - 4 i 5).

Beneficjenci Działania/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” poniżej 40 lat stanowili przeciętnie ok. 31%, z najwyższym odsetkiem w województwach śląskim (35,7%) i wielkopolskim (35,2%), natomiast najniższym w województwie małopolskim (22,6%).

Natomiast ogółem w kraju największym udziałem beneficjentów najmłodszych, charakteryzowały się województwa kujawsko-pomorskie (24,9%) i wielkopolskie (24,5%), a najmniejszym podkarpackie (15,4%) (wykres 11; tab. I.8.11 - 4 i 5).

Tabela I.8.11 - 3. Struktura powierzchni gospodarstw rolnych w ha UR według grup obszarowych UR w województwach w 2020 r.

Wyszczególnienie	Powierzchnia UR ogółem w ha	Grupy obszarowe UR w ha				
		<1	1-10	10-50	50-100	>100
Dolnośląskie	913 623	0,1	15,4	27,6	15,0	41,9
Kujawsko-pomorskie	1 055 432	0,1	13,5	46,7	15,4	24,3
Lubelskie	1 384 106	0,1	37,5	43,7	9,5	9,2
Lubuskie	444 053	0,1	10,9	24,8	16,3	48,0
Łódzkie	981 260	0,1	39,7	46,6	7,1	6,5
Małopolskie	557 374	0,5	63,7	22,1	5,6	8,1
Mazowieckie	1 984 920	0,1	33,3	48,7	8,3	9,6
Opolskie	518 316	0,1	12,1	29,9	16,2	41,7
Podkarpackie	573 055	0,4	55,7	23,2	8,5	12,2
Podlaskie	1 099 888	0,0	17,9	60,3	12,1	9,6
Pomorskie	773 172	0,1	12,5	35,6	15,1	36,8
Śląskie	390 214	0,3	35,1	31,3	13,1	20,2
Świętokrzyskie	499 349	0,2	53,7	34,8	6,7	4,6
Warmińsko-mazurskie	1 073 150	0,0	8,0	36,9	17,2	37,9
Wielkopolskie	1 776 906	0,1	16,9	43,7	12,1	27,2
Zachodniopomorskie	928 067	0,0	6,6	20,7	17,8	54,9
Polska	14 952 885	0,1	25,3	39,4	12,0	23,1

Źródło: GUS, 2022, PSR 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.

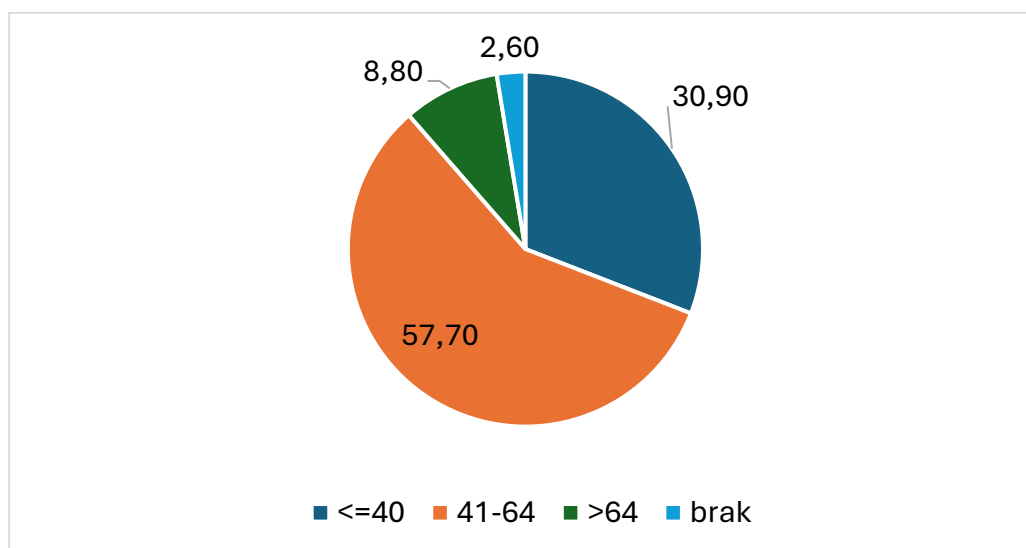
Udział beneficjentów najstarszych (powyżej 64 lat) wdrażających opisywane Działania/Interwencję wynosił średnio 8,8%, najwyższy był w województwach podkarpackim (13%) i świętokrzyskim – 12,8%. Natomiast ogółem również województwo lubuskie, ale także i podkarpackie charakteryzowały się największym udziałem osób kierujących gospodarstwem w wieku powyżej 64 lat (odpowiednio 18,2% i 21,0) (wykres I.8.11 - 11; tab. I.8.11 -4 i 5).

Odnotowano też, że 2,6% beneficjentów nie podało wieku we wnioskach (największy ich udział był w woj. lubuskim i wynosił 7,2%), co mogło być związane ze specyfiką ich formy prawnej (np. grupy producenckie, stowarzyszenia, fundacje, spółki, itp.) (wykres I.8.11 -11; tab. I.8.11 - 4).

Tabela I.8.11 - 4. Liczba producentów zgłaszających udział w Działaniu/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” oraz procentowy udział grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem w województwach

Wyszczególnienie	Grupy wiekowe w latach				Ogółem
	<=40	41-64	>64	brak	
Dolnośląskie	30,7	53,9	11,3	4,1	603
Kujawsko-pomorskie	30,9	59,8	7,3	1,9	259
Lubelskie	31,2	59,4	8,5	0,8	1 533
Lubuskie	34,8	47,4	10,6	7,2	1 069
Łódzkie	30,6	60,2	8,3	0,9	422
Małopolskie	22,6	67,2	9,8	0,5	399
Mazowieckie	31,1	58,7	9,4	0,8	1 575
Opolskie	30,4	57,1	10,7	1,8	56
Podkarpackie	26,1	59,6	13,0	1,2	644
Podlaskie	30,1	63,6	6,0	0,3	3 246
Pomorskie	32,9	51,3	9,5	6,3	462
Śląskie	35,7	54,8	7,1	2,4	84
Świętokrzyskie	25,8	60,4	12,8	0,9	445
Warmińsko-mazurskie	30,9	57,9	7,7	3,5	3 159
Wielkopolskie	35,2	52,6	9,8	2,4	500
Zachodniopomorskie	32,4	52,3	10,5	4,9	2 429
Polska	30,9	57,7	8,8	2,6	16 885

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Wykres I.8.11 - 11. Udział beneficjentów w Interwencji i Działaniu „Rolnictwo ekologiczne” według grup wiekowych w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Tabela I.8.11 - 5. Liczba gospodarstw oraz struktura gospodarstw rolnych ogółem według wieku osoby kierującej w województwach w 2020 r.

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw ogółem w szt.	Wiek osoby kierującej w latach (%)		
		poniżej 40 lat	40 - 64	65 lat i więcej
Dolnośląskie	52 586	17,8	64,7	17,5
Kujawsko-pomorskie	59 601	24,9	66,5	8,6
Lubelskie	161 391	21,8	65,5	12,7
Lubuskie	19 981	18,5	63,3	18,2
Łódzkie	116 952	22,3	65,8	11,9
Małopolskie	126 703	18,5	64,5	17,0
Mazowieckie	208 101	21,3	65,8	12,9
Opolskie	25 479	22,8	66,6	10,6
Podkarpackie	113 873	15,4	63,6	21,0
Podlaskie	76 719	23,7	66,3	10,1
Pomorskie	38 928	22,6	65,0	12,3
Śląskie	49 647	17,2	64,7	18,1
Świętokrzyskie	79 894	20,3	64,6	15,1
Warmińsko-mazurskie	42 606	22,1	66,5	11,4
Wielkopolskie	116 418	24,5	64,9	10,6
Zachodniopomorskie	28 521	20,1	64,6	15,3
Polska	1 317 400	20,9	65,2	13,9

Źródło: GUS, 2022, PSR 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.

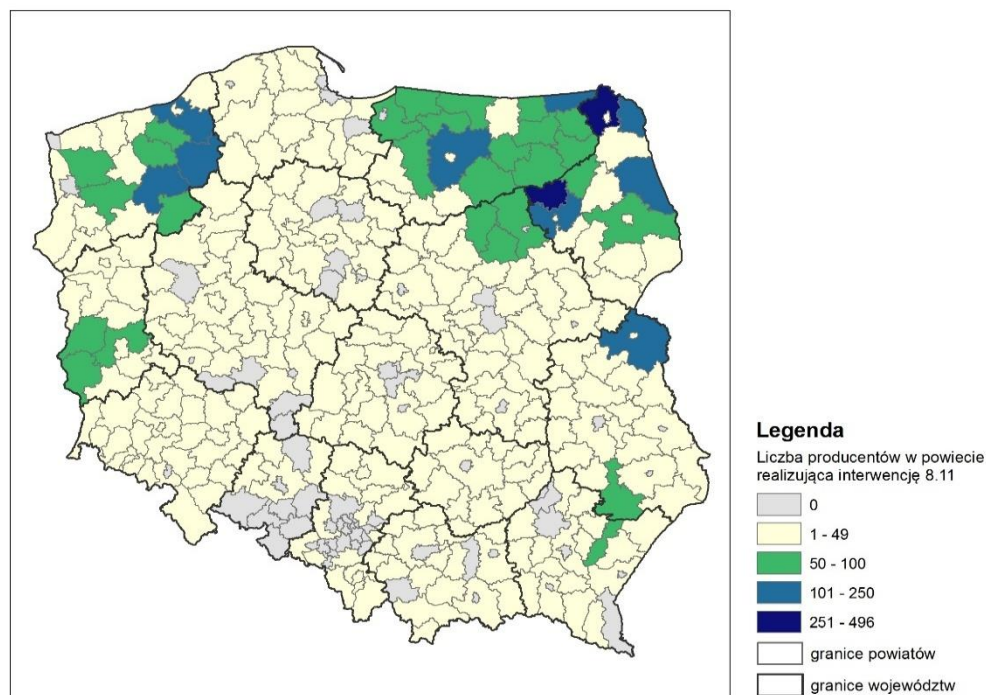
W odniesieniu do ogółu gospodarstw w kraju w 2023 r. **1,28%** beneficjentów złożyło wnioski w ramach w Działania/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne”. Największy udział gospodarstw występował w województwach zachodniopomorskim (8,52%), warmińsko-mazurskim (7,41%) oraz lubuskim (5,35%). Natomiast najmniejszy był w województwach śląskim (0,17%) i opolskim (0,22%) (tab. I.8.11 - 6).

Na rycinach 3 i 4 przedstawiono przestrzenne zróżnicowanie wdrażania Działania/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” na podstawie zgłoszonych deklaracji rolników na poziomie powiatów i gmin. Z analizy wynika, że najwięcej wniosków o płatność w ramach tej interwencji wpłynęło w powiecie suwalskim w woj. podlaskim – 496 oraz kolneńskim - 275. Dużą ilość wniosków (między 100 a 250) złożono również w powiatach: szczecineckim, koszalińskim i drawskim województwa zachodniopomorskiego, olsztyńskim i gołdapskim województwa warmińsko-mazurskiego, sejneńskim, łomżyńskim oraz sokólskim województwa podlaskiego, a także w powiecie bialskim należącym do województwa lubelskiego (mapa I.8.11- 3).

Tabela I.8.11 - 6. Udział producentów w Działaniu/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” w odniesieniu do ogólnej liczby producentów (według danych z ARiMR z 2023) według województw

Wyszczególnienie	Udział beneficjentów Działania/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” w całej grupie producentów w Polsce
Dolnośląskie	1,15
Kujawsko-pomorskie	0,43
Lubelskie	0,95
Lubuskie	5,35
Łódzkie	0,36
Małopolskie	0,31
Mazowieckie	0,76
Opolskie	0,22
Podkarpackie	0,57
Podlaskie	4,23
Pomorskie	1,19
Śląskie	0,17
Świętokrzyskie	0,56
Warmińsko-mazurskie	7,41
Wielkopolskie	0,43
Zachodniopomorskie	8,52
Polska	1,28

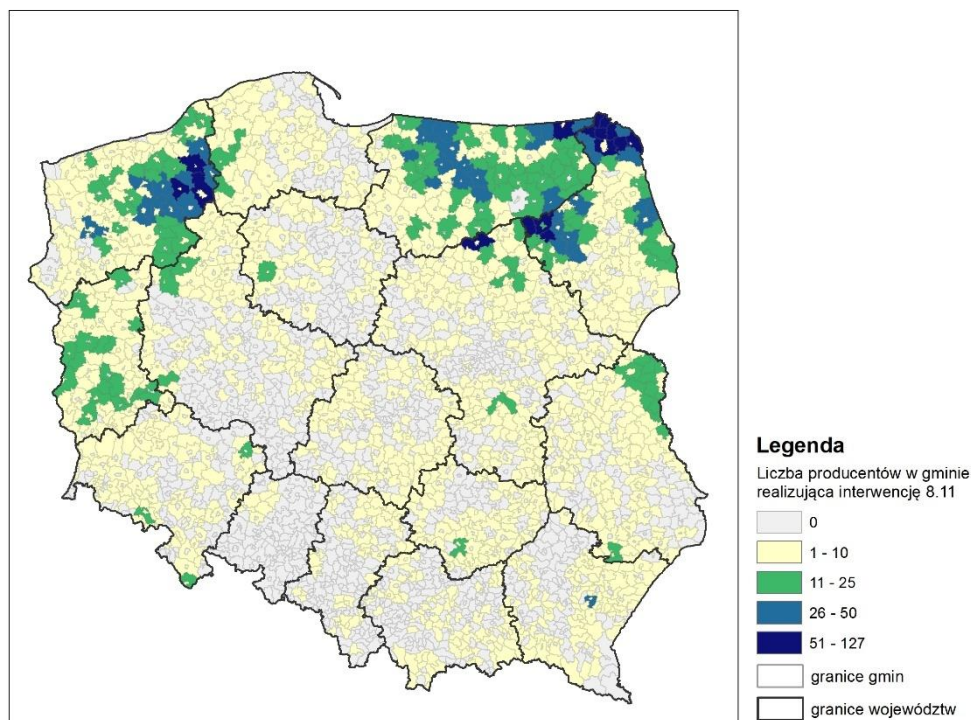
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Mapa I.8.11 - 3. Liczba producentów deklarujących udział w Działaniu/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” w powiatach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Najwięcej (między 51 a 127) deklaracji udziału w Działaniu/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” odnotowano w 14 następujących gminach: **Szczecinek, Barwice i Bobolice** w województwie zachodniopomorskim, **Goldap** w województwie warmińsko-mazurskim, **Sejny, Kolno, Krasnopol, Wiązajny, Rutka-Tartak, Turośl, Jeleniewo, Szypliszki i Suwałki** w województwie podlaskim, a także w gminie **Chorzele** należącym do województwa mazowieckiego (mapa I.8.11 - 4).

Mapa I.8.11 - 4. Liczba producentów deklarujących udział w Działaniu/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” w gminach

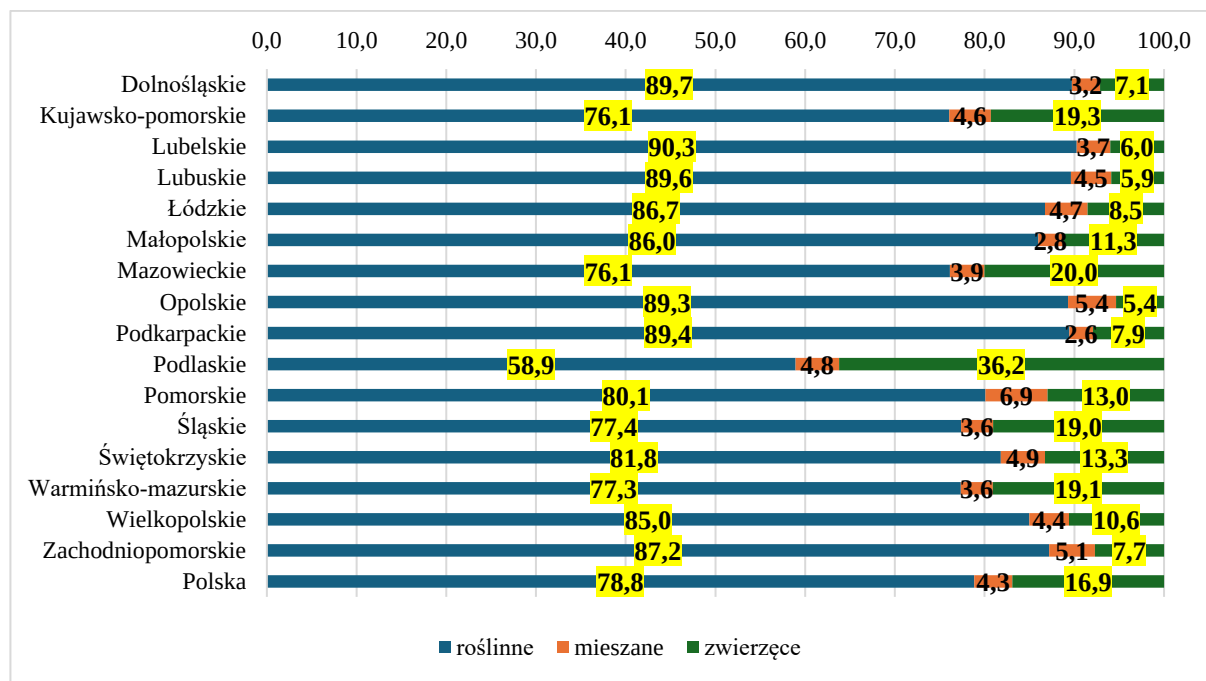
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Wśród analizowanych gospodarstw ekologicznych dominował typ roślinny, w sumie 13 312 rolników (78,8% ogółu) należało do tej kategorii. Gospodarstw o profilu mieszanym było 721, co stanowiło jedynie 4,3% ogółu, natomiast gospodarstw o profilu zwierzęcym z obsadą powyżej 0,4 SD/ha UR było 2 852 (16,9%) (wykres I.8.11 - 12).

Największy udział gospodarstw o profilu roślinnym odnotowano w województwach lubelskim (90,3%), dolnośląskim (89,7%), lubuskim (89,6%), podkarpackim (89,4%) i opolskim (89,3%) natomiast zdecydowanie najmniejszy w podlaskim (58,9%) (wykres I.8.11 - 12). W przypadku gospodarstw o profilu zwierzęcym zdecydowanie dominowało województwo podlaskie (36,2%), natomiast najmniej ekologicznych gospodarstw z produkcją zwierzęcą było w województwach opolskim (5,4%), lubuskim (5,9%) oraz lubelskim (6,0%)

(wykres I.8.11 - 12).

Gospodarstw określanych jako mieszane było najwięcej w woj. pomorskim (6,9%). W pozostałych województwach udział ten wahał się w dość wąskim zakresie między 2,6 a 5,4% (wykres I.8.11 - 12).

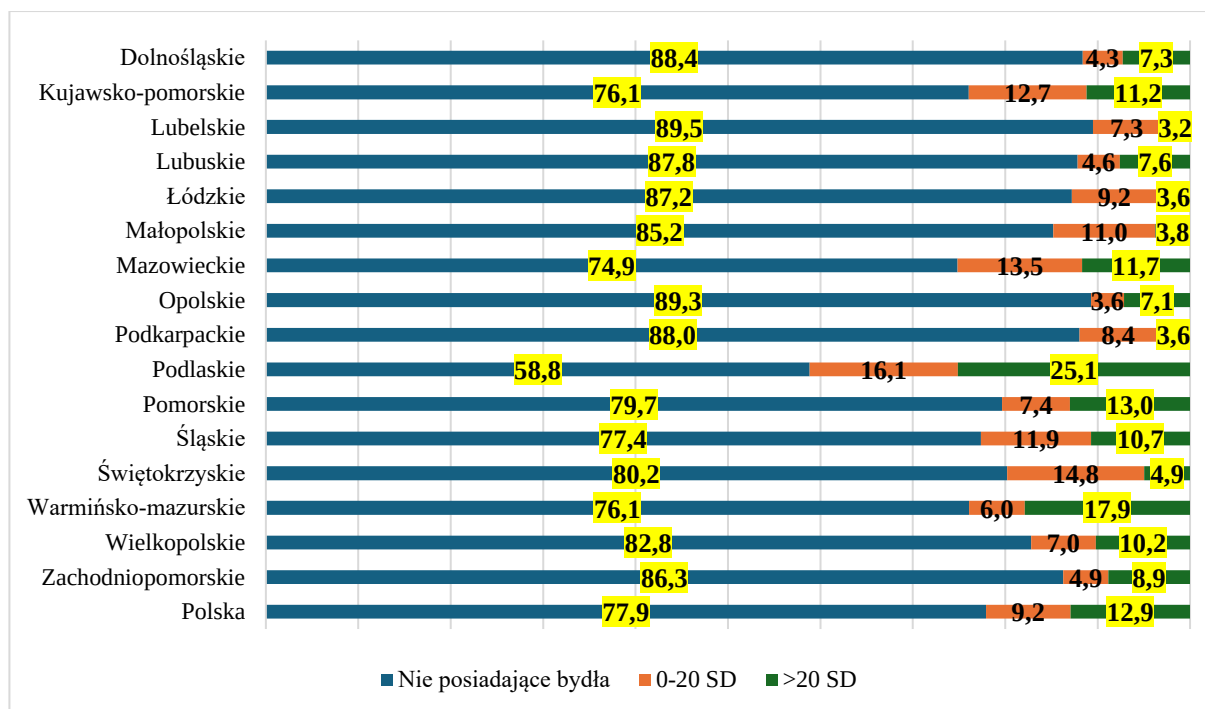

Wykres I.8.11 - 12. Udział (w %) gospodarstw uczestniczących w Działaniu/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” w 3 różnych typach produkcji (roślinnym, mieszanym i zwierzęcym) w województwach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Analizując udział poszczególnych grup zwierząt w gospodarstwach ekologicznych należy zauważyć, iż co najmniej 1 sztukę bydła posiadało 3 726 gospodarstw (22,1%). W grupie tej największa odnotowana ilość bydła na gospodarstwo wyniosła 2 928 sztuk i dotyczyło to podmiotu w woj. zachodniopomorskim.

Najwięcej gospodarstw nieposiadających bydła było w woj. lubelskim (89,5%), i opolskim (89,3%). Natomiast najwięcej podmiotów utrzymujących bydło było w woj. podlaskim (41,2%) oraz warmińsko-mazurskim (23,9%). W tych dwóch województwach producentów posiadających ponad 20 SD, czyli o dużym potencjale towarowości, było odpowiednio 25,1% oraz 17,9% w stosunku do ogółu gospodarstw ekologicznych w tych województwach (wykres I.8.11 - 13).

Wykres I.8.11 - 13. Udział (w %) gospodarstw uczestniczących w Działaniu/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” w kategoriach: posiadający od 0 do 20, powyżej 20 SD i nieposiadający bydła w województwach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Co najmniej jedną sztukę trzody chlewnej posiadało jedynie 318 gospodarstw (ok. 1,9 ogółu), z czego największa odnotowana ilość na gospodarstwo wyniosła 13 511 sztuk, i dotyczyło to podmiotu w woj. lubuskim. Najwięcej gospodarstw utrzymujących trzodę chlewną było w woj. podlaskim – 112, co stanowiło ok. 35% ogółu gospodarstw utrzymujących tą kategorię zwierząt.

W przypadku kóz odsetek był podobny i wynosił ok. 1,6% ogółu (263 gospodarstw). Najwięcej gospodarstw utrzymujących kozy było w woj. podlaskim - 58, zachodniopomorskim – 42 oraz warmińsko-mazurskim - 34 producentów.

Nieznacznie większy odsetek gospodarstw posiadało owce, było ich 213 co stanowiło ok. 3,3% wszystkich podmiotów. Najwięcej gospodarstw utrzymujących owce było w woj. warmińsko-mazurskim – 42, a następnie podlaskim – 32 i zachodniopomorskim – 30 gospodarstw.

Kluczowe wnioski:

1. **Największe zainteresowanie Działaniem/Interwencją „Rolnictwo ekologiczne”** odnotowano w **północno-zachodniej** (głównie wschodnia części województwa zachodniopomorskiego) oraz **północno-wschodniej** (głównie północna i zachodnia

części województwa podlaskiego oraz województwo warmińsko-mazurskie) **części kraju.**

2. **W północno-zachodniej części Polski zasadniczy udział w powierzchni ekologicznej miały uprawy rolnicze, głównie ekstensywne gatunki takie jak: łubin wąskolistny, żyto, gryka i owies a także, szczególnie w woj. lubuskim, warzywa (przede wszystkim soczewica). Ponad 85% gospodarstw w tym regionie nie prowadziło produkcji zwierzęcej. Dla całej Polski wskaźnik ten był niewiele niższy i wynosił prawie 79%.**
3. **W północno-wschodniej części Polski w powierzchni ekologicznej dominowały uprawy paszowe oraz trwałe użytki zielone.** Jest to pozytywny stan wskazujący na znaczący udział gospodarstw z produkcją zwierzęcą (głównie bydła mlecznego i mięsnego). Zdecydowanym liderem było tu województwo podlaskie, w którym udział gospodarstw z produkcją zwierzęcą wynosił ponad 41%.

I.10.11-14. Inwestycje leśne lub zadrzewieniowe

Borek Robert, Wójtowicz Urszula

10.11. Zalesianie gruntów rolnych

Zalesianie i zadrzewianie są istotnymi działaniami kształtowania polityki przestrzennej, ekologicznej i gospodarczej kraju. W Polsce zalesienia są realizowane na podstawie Krajowego Programu Zwiększania Lesistości (KPZL, 1995). Realizacja KPZL powinna doprowadzić do „zwiększenia lesistości kraju do 30% w roku 2020 i 33% po roku 2050, uporządkowania granicy rolno-leśnej z korzyścią dla wartości krajobrazu, funkcjonowania lasów i rolnictwa”. Integralnym elementem zalesień są zadrzewienia, które „należy traktować jako równorzędny z zalesieniami czynnik ochrony i użytkowania przestrzeni przyrodniczej” (KPZL), chociaż w dotychczasowych raportach „Informacje o stanie lasów” oraz „Realizacji KPZL” w 2018 r. i w 2019 r. (Ministerstwo Klimatu i Środowiska, 2022) nie wspomniano o zadrzewieniach.

Zgodnie z Ustawą z dnia 28 września 1991 r. o lasach, lasem jest „grunt o zwartej powierzchni co najmniej 0,1 ha, pokryty roślinnością leśną – drzewami i krzewami oraz runem leśnym – lub przejściowo jej pozbawiony [...]”. Według stanu na dzień 1 stycznia 2023 roku mamy w Polsce 9,3 mln ha lasu, co odpowiada lesistości 29,5% - z czego 1,8 mln ha (19%) stanowią lasy prywatne (Bank Danych o Lasach).

Lasy występują głównie na najsłabszych glebach, co obrazuje dominujący udział siedlisk borowych – nieco większy w lasach prywatnych (55,3%) niż publicznych (48,3%) (stan na 31.12.2021, według Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasu - WISL z 2023 r.). W strukturze wiekowej lasów prywatnych dominują drzewostany III klasy wieku (26,8%), przy czym udział tych drzewostanów w lasach publicznych wynosił 19,3%. Drzewostany powyżej 100 lat zajmują w lasach prywatnych tylko 4,9%, podczas gdy w lasach publicznych 16,1%. Przeciętna zasobność drzewostanów w Lasach Państwowych (LP) (290 m³/ha) jest znacznie wyższa (o 8,2%) niż w lasach prywatnych (268 m³/ha). Udział powierzchni leśnej niezalesionej w lasach prywatnych wynosi 3,9%, natomiast w lasach publicznych 2,4%. Cytując raport o stanie lasów w Polsce (2020), znaczący udział powierzchni niezalesionej w lasach prywatnych wynika w pewnym stopniu z nieaktualnych zapisów ewidencji gruntów i budynków, uwzględnienia gruntów użytkowanych w rzeczywistości na cele nieleśne. W składzie gatunkowym lasów dominuje sosna (55% w lasach prywatnych vs. 60% w lasach publicznych). Lasy prywatne charakteryzują się większym udziałem mięszszościowym gatunków liściastych w porównaniu ze strukturą zasobów LP. Udział lasów uszkodzonych

wynosi w lasach publicznych 31,7% (w LP 30,9%), a w lasach prywatnych jest nieco większy i wynosi 34,6%. Udział procentowy powierzchni drzewostanów o zrębowym sposobie zagospodarowania w stosunku do powierzchni leśnej wynosi 44,3% w lasach publicznych (44,7% w LP), natomiast w lasach prywatnych aż 61,1%. Miąższość drzew usuniętych w 5 - letnim okresie pomiędzy kolejnymi pomiarami na powierzchniach próbnych WISL wynosiła w Lasach Państwowych 52,1 mln m³ grubizny brutto rocznie (7,33 m³/ha) i była znacznie większa niż analogiczna wielkość w lasach prywatnych (5,9 mln m³, 3,32 m³/ha). Odpowiada to intensywności użytkowania odpowiednio 2,52% oraz 1,23% zasobów drzewnych (WISL 2023). W porównaniu do danych statystycznych GUS, rozmiar pozyskania drewna z lasów prywatnych, według wyników WISL, jest około 3-krotnie wyższy niż z państwowych. Powierzchnia odnowień w lasach prywatnych (2644 ha w 2020 r.) stanowi nieco ponad 4% wielkości ogółem i odpowiada zaledwie 0,15% całkowitej powierzchni lasów tej własności. Powierzchnia odnowień w lasach prywatnych w 2020 r. była jednocześnie o 18% większa w porównaniu z rokiem 2019 (Raport o stanie lasów, 2020).

Lasy poza ewidencją gruntów i budynków (1,1 mln ha, 80% na gruntach prywatnych, głównie na gruntach ornych – 46% całości) obejmują powierzchnie zadrzewione, spełniające kryteria ustawy o lasach (87%) i pozostałe lasy poza ewidencją o pokryciu drzewami co najmniej 10%, nie spełniające tych kryteriów (13%) (stan na 31.12.2021, według WISL 2023). Zidentyfikowana powierzchnia lasów poza ewidencją nie ujmuje terenów zagospodarowanych rolniczo (sady, szkółki roślin drzewiastych, itp.) a także zadrzewień liniowych, plantacji drzew na cele energetyczne, czy gruntów pod liniami energetycznymi i telekomunikacyjnymi.

Tabela I.10 - 1. Powierzchnia gruntów ornych, lasów i zadrzewień w ujęciu województw

Województwa	Pow. województwa	Pow. gruntów ornych (GO)*	Lesistość**	Pow. lasów prywatnych**	Lesistość (%)	Udział lasów prywatnych w pow. woj. (%)	Pow. lasów poza ewidencją*	Pow. zadrzewień (LZ) *	Udział LZ w pow. woj. (%)
Dolnośląskie	1 993 470	933 880	596 819	22 274	30	1	48 067	38 530	1,9
Kujawsko-pomorskie	1 794 720	1 014 110	421 859	49 122	24	3	30 675	22 000	1,2
Lubelskie	2 512 630	1 218 190	588 252	241 757	23	10	45 854	35 010	1,4
Lubuskie	1 398 360	407 720	690 236	13 205	49	1	33 837	17 050	1,2
Łódzkie	1 819 050	879 440	390 049	133 479	21	7	79 375	23 030	1,3
Małopolskie	1 515 850	506 870	434 185	188 979	29	12	106 255	35 020	2,3
Mazowieckie	3 555 460	1 523 070	832 225	373 912	23	11	179 621	45 910	1,3
Opolskie	940 030	517 300	250 892	12 971	27	1	12 333	12 330	1,3
Podkarpackie	1 784 480	567 190	682 752	121 765	38	7	112 579	32 700	1,8
Podlaskie	2 018 820	738 860	625 685	206 173	31	10	80 956	28 630	1,4
Pomorskie	1 827 020	707 240	668 376	77 516	37	4	43 008	22 860	1,3
Śląskie	1 231 350	362 600	396 770	79 697	32	6	81 588	23 510	1,9
Świętokrzyskie	1 168 540	459 360	331 933	95 263	28	8	80 007	17 700	1,5
Warmińsko-mazurskie	2 417 740	1 078 940	767 047	63 514	32	3	68 939	31 000	1,3
Wielkopolskie	2 980 580	1 565 040	768 406	83 476	26	3	44 905	39 350	1,3
Zachodniopomorskie	2 289 230	850 850	819 180	22 792	36	1	42 375	24 110	1,1
Suma	31 247 330	13 330 660	9 264 666	1 785 895	-	-	1 090 374	448 740	-
Średnia	1 952 958	833 166	579 042	111 618	30	6	68 148	28 046	1,5

Jednostki powierzchni – hektary. Czerwoną czcionką oznaczono wartości poniżej średniej dla Polski.

* na podstawie danych satelitarnych Sentinel (Łowicki, 2022)

** na podstawie danych WSRIL z 2021 r., źródło:

<https://www.bdl.lasy.gov.pl/porta1/Media/Default/Publikacje/WISL%202018-2022.pdf>

Źródło: opracowanie własne

Tabela I.10 - 2. Charakterystyka lasów o różnej formie własności

Forma własności	Pow. leśna w ha*	%*	Powierzchnia leśna niezalesiona*	I klasa wieku (%) *	III klasa wieku (%) *	IV i st. klasa wieku (%) *	Średni wiek (lat)*
W zarządzie LP	7 125 055	76,9	2,3	12,2	19,5	15,3	61
Własność gmin	84 322	0,9	2,1	3,4	16,2	26,9	74
Razem lasy publiczne	7 478 721	80,7	2,4	11,8	19,3	16,1	62
Lasy prywatne	1 785 895	19,3	3,9	9,0	26,8	4,9	54

*na podstawie danych WSRIL z 2021 r., źródło: <https://www.bdl.lasy.gov.pl/portal/Media/Default/Publikacje/WISL%202018-2022.pdf>

Najwyższą lesistością (49%) charakteryzuje się województwo lubuskie, najniższą (21%) – województwo łódzkie. Największy udział lasów prywatnych występuje w województwach: mazowieckim – 45,0% ogólnej powierzchni lasów województwa, tj. 374,8 tys. ha, małopolskim – 43,6% (189,3 tys. ha) i lubelskim – 41,0% (241,1 tys. ha). Województwami o najniższym udziale lasów prywatnych są: lubuskie – 1,9% (13,3 tys. ha), zachodniopomorskie – 2,8% (22,8 tys. ha) i dolnośląskie – 3,7% (22,1 tys. ha). Największa powierzchnia lasów poza ewidencją została odnotowana w województwach: mazowieckim (179 621 ha) i podkarpackim (112 579 ha), natomiast najmniejsza powierzchnia tych lasów była w województwie opolskim (12 333 ha) (WISL 2023).

Według Łowickiego (2022), powierzchnia zadrzewień, obliczona na podstawie danych satelitarnych Sentinel, jest najwyższa w województwie mazowieckim a najniższa w opolskim, co w dużej części wynika z powierzchni tych województw. Jednak najwyższy udział zadrzewień w powierzchni województwa przypada na małopolskie, a najniższy na zachodniopomorskie, stosunkowo niski udział można zaobserwować w województwach: pomorskim, lubuskim, mazowieckim, warmińsko-mazurskim, łódzkim, kujawsko-pomorskim, wielkopolskim i opolskim.

Niska lesistość gminy (<15%) oraz duży udział gruntów ornych w ogólnej powierzchni gruntów są kluczowymi kryteriami potrzeb zadrzewieniowych (Zajączkowski 2005). Przedstawione dane w ujęciu województw nie pozwalają na sformułowanie takich zaleceń, ale mogą wskazywać na zasadność bardziej szczegółowych analiz w odniesieniu do analizowanych jednostek terytorialnych na poziomie strategii regionalnych.

Wsparcie udzielane w ramach interwencji Zalesianie gruntów rolnych (ZGR - 10.11) ma na celu zwiększanie obszarów leśnych. Jednocześnie zakłada się zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla oraz inne korzyści w postaci zapobiegania erozji gleb, wzrostu retencji na obszarach wiejskich oraz wzrostu bioróżnorodności poprzez wzmocnienie stabilności obszarów leśnych oraz tworzenie korytarzy ekologicznych. Wsparcie na zalesienie przyznawane jest jednorazowo za wykonanie zalesienia gruntów rolnych lub innych niż rolne lub dolesienie na terenach pokrytych częściowo samosiewem. Dodatkowo przyznawane jest wsparcie na ochronę nasadzeń przed zniszczeniami. Zalesienia powinny być wykonane rodzimymi gatunkami drzew i krzewów (z przewagą liściastych) i dostosowanymi do lokalnych warunków.

W 2023 roku, łączna powierzchnia zgłoszona w ramach interwencji 10.11 objęła 113,31 ha, co stanowi jedynie 0,0008% powierzchni UR Polski (tab. I.10-3). Największą powierzchnię objętą opisywaną interwencją odnotowano w województwach: mazowieckim

19,2 ha (16,9%) podlaskim 14,4 ha (12,7%), warmińsko-mazurskim 11,3 ha (10%) i dolnośląskim 11,02 ha (9,7%). Najmniejszą powierzchnię w ramach interwencji 10.11 zanotowano w województwach lubuskim i śląskim (poniżej 1 ha).

Tabela I.10 - 3. Powierzchnia zgłoszona do interwencji 10.11 oraz jej udział w ogólnej powierzchni zgłoszonej do PWD według województw

Województwa	UR* objęte wsparciem w ha ****	Udział powierzchni 10.11 w pow. UR ****	Powierzchnia UR** w ha	Liczba producentów*** w liczbach bezwzględnych
Dolnośląskie	11,05	0,0012	905 350,11	54 666
Kujawsko-pomorskie	2,24	0,0002	1 002 957,09	62 461
Lubelskie	10,69	0,0008	1 360 958,77	175 118
Lubuskie	0,45	0,0001	443 387,90	20 653
Łódzkie	7,91	0,0008	938 564,01	121 377
Mazowieckie	19,17	0,0011	1 736 120,11	203 303
Opolskie	4,30	0,0008	513 241,91	27 461
Podkarpackie	6,19	0,0011	548 344,87	115 123
Podlaskie	14,39	0,0014	1 016 753,39	82 258
Pomorskie	2,06	0,0003	730 613,53	37 993
Śląskie	0,88	0,0003	339 585,74	43 102
Świętokrzyskie	6,98	0,0014	495 410,62	86 898
Warmińsko-mazurskie	11,34	0,0010	1 087 758,07	47 325
Wielkopolskie	8,65	0,0005	1 624 585,94	118 449
Zachodniopomorskie	7,04	0,0008	922 234,72	29 660
Polska	113,31	0,0008	14 138 904,54	1 344 058

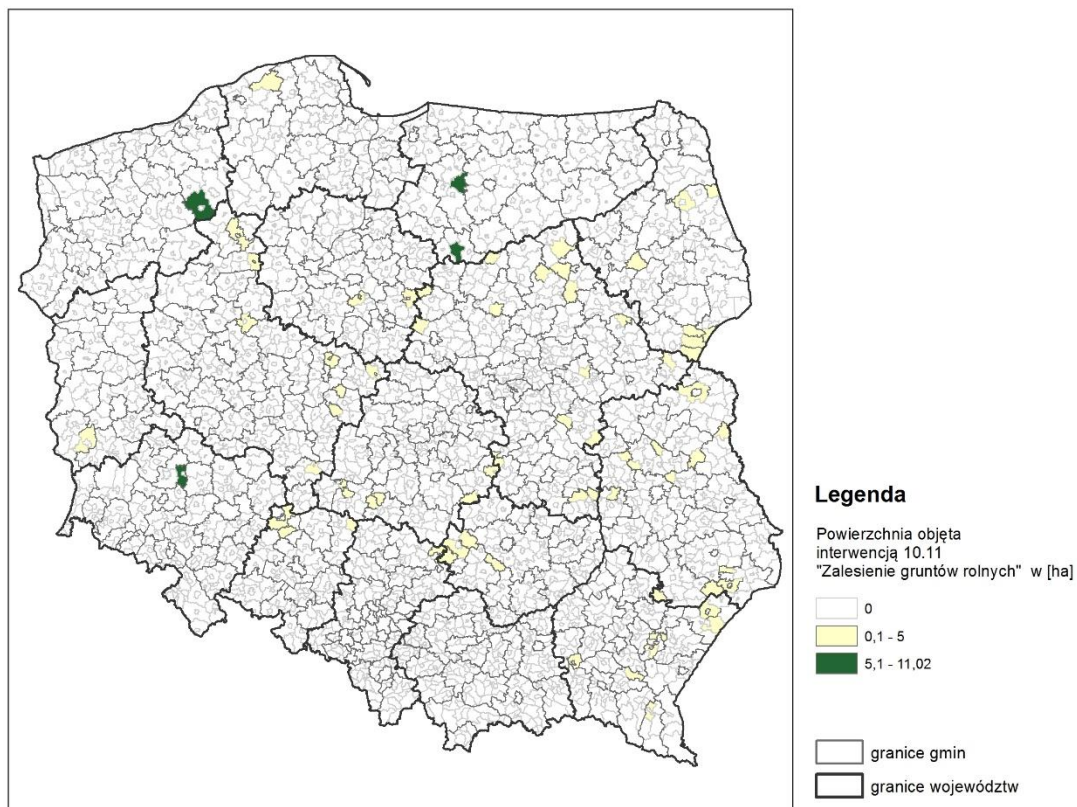
*UR – użytki rolne

** na podstawie danych ARiMR z 2023 źródło: <https://rejestrupraw.arimr.gov.pl/#>

*** na podstawie danych z ARiMR z 2018 roku

**** Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Powierzchnia gruntów w ramach interwencji 10.11 w obrębie gmin została przedstawiona na rycinie 1. Spośród gmin o największym udziale powierzchni UR objętych interwencją (>5 ha) wyróżniały się gmina Ścinawa w powiecie lubińskim (województwo dolnośląskie), gmina Borne Sulinowo w powiecie szczecineckim (województwo zachodniopomorskie), gmina Łukta w powiecie ostródzkim i gmina Płońnica w powiecie działdowskim (województwo warmińsko-mazurskie). Rozkład i wielkość powierzchni objętych interwencją na terenie kraju nie wskazywały na jego istotną koncentrację w żadnym z powiatów.

Mapa I.10 - 1. Powierzchnia gruntów w ramach interwencji 10.11 – Zalesianie gruntów rolnych
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

W tabeli I.10-4 zaprezentowano zainteresowanie rolników z poszczególnych województw interwencją 10.11, według struktury obszarowej UR ich gospodarstw, w ujęciu powierzchni zadeklarowanej do zalesienia. Udział poszczególnych grup obszarowych był bardzo nierównomierny w województwach. Uwagę zwraca niedostępność danych o zadeklarowanej powierzchni gospodarstwa. Ponieważ około 60% rolników nie zgłosiło powierzchni swojego gospodarstwa, w związku z tym nie jest możliwa ocena zainteresowania badaną interwencją w podziale na grupy obszarowe gospodarstw.

Tabela I.10 - 4. Struktura powierzchni gospodarstw rolnych w ha UR deklarujących interwencję 10.11 według grup obszarowych UR i województw

Województwa	Powierzchnia UR ogółem w ha*	Grupy obszarowe gosp. w ha					Nieokreślone
		<1	1-10	10-50	50-100	>100	
Dolnośląskie	913 623		1,1		9,94		
Kujawsko-pomorskie	1 055 432			1,27			0,97
Lubelskie	1 384 106		2,07		0,8		7,82
Lubuskie	444 053						0,45
Łódzkie	981 260				3,78		4,13
Małopolskie	557 374						
Mazowieckie	1 984 920		1,74	5,59			11,84
Opolskie	518 316			2,86	1,44		
Podkarpackie	573 055		1,82		0,46		3,91
Podlaskie	1 099 888		3,59		2,26		8,54
Pomorskie	773 172						2,06
Śląskie	390 214						0,88
Świętokrzyskie	499 349		1,23	1,21			4,54
Warmińsko-mazurskie	1 073 150			4,2			11,34
Wielkopolskie	1 776 906		2,93	1,02		1,41	3,29
Zachodniopomorskie	928 067					7,04	
Polska	14 952 885	0	14,46	11,95	18,68	8,45	59,77
Liczba rolników		0	12	10	6	2	58

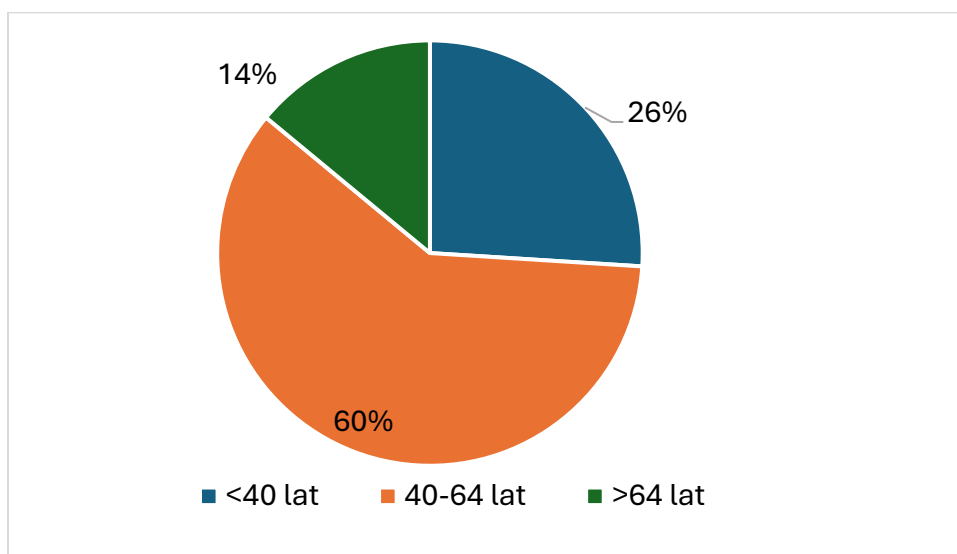
*Źródło: GUS, 2022, PSR 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Stwierdzono, że najwięcej wnioskodawców było zainteresowanych interwencją w województwach: mazowieckim (26), lubelskim (17) i łódzkim (16), a następnie podlaskim (13), podkarpackim (911) i świętokrzyskim (10).

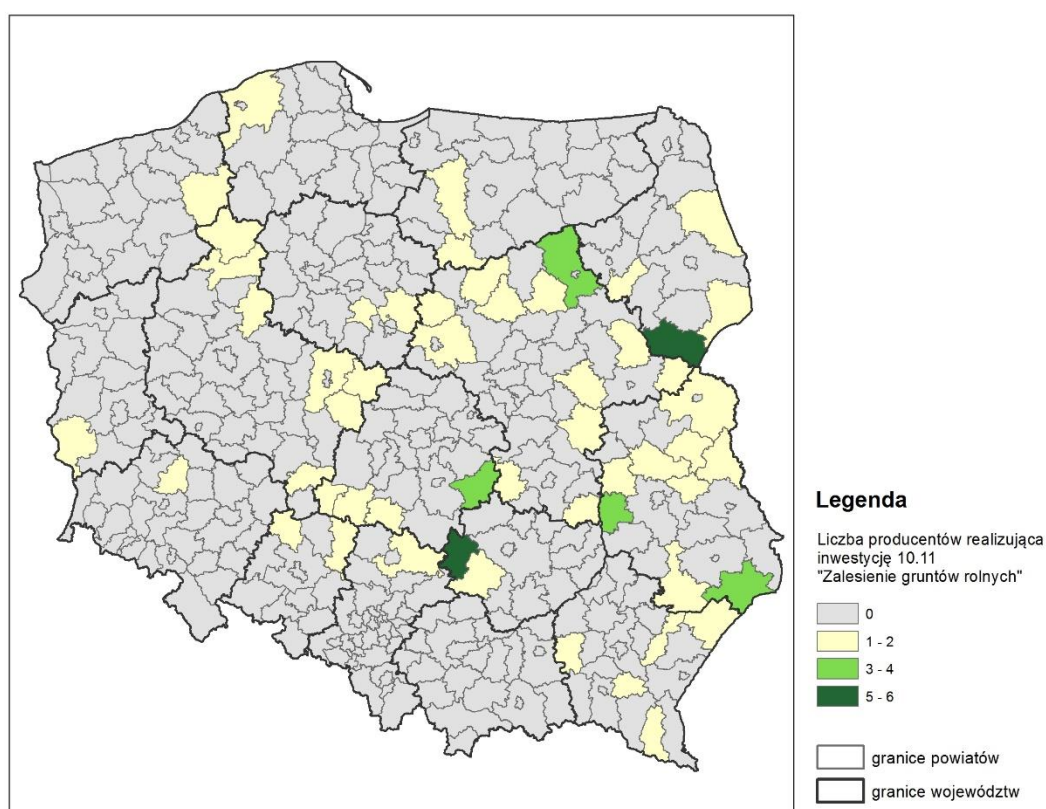
Na mapie I.10-2 przedstawiono przestrzenne zróżnicowanie zainteresowania interwencją 10.11. Zalesianie gruntów rolnych na podstawie liczby wnioskodawców ubiegających się o wsparcie w ramach interwencji, na poziomie powiatów. Z analizy wynika, że najwięcej zainteresowanych rolników (6) było w powiatach włoszczowskim i siemiatyckim, natomiast po 4 w powiatach ostrołęckim i opoczyńskim oraz po 3 w powiatach opolskim i tomaszowskim (oba w województwie lubelskim).

Zdecydowana większość, bo 66% wnioskodawców zainteresowanych wsparciem w ramach interwencji ZGR, mieściła się w przedziale wiekowym 41-64 lat (wykres I.10-2). Wnioskodawcy poniżej 40 lat stanowili średnio 24%, a w 14% przypadków byli to wnioskodawcy w wieku starszym niż 64 lata.

Wykres I.10 - 1. Procentowy udział beneficjentów w interwencji 10.11 (Zalesianie gruntów rolnych) według grup wiekowych w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Mapa I.10 - 2. Liczba wnioskodawców ubiegających się o wsparcie w ramach interwencji 10.11 – Zalesianie gruntów rolnych, według gmin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

10.12. Tworzenie zadrzewień śródpolnych

Interwencja Tworzenie zadrzewień śródpolnych (TZS – 10.12) ma na celu wykonanie nasadzeń drzew i krzewów na gruntach ornych. Warunkiem wdrożenia interwencji jest spełnienie określonych wymogów gatunkowych i nasadzenie drzew/krzewów w ilości ok. 1500-2500 na ha. Dodatkowo przyznawane jest wsparcie na ochronę nasadzeń przed zniszczeniami. Celem wprowadzania zadrzewień śródpolnych jest zwiększenie pochłaniania i magazynowania węgla, ograniczenie ewapotranspiracji polowej na korzyść retencji wodnej w glebach oraz zmniejszenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do wód. Jednocześnie zadrzewienia pełnią funkcję biocenotyczną i wspomagają liczebność owadów zapylających.

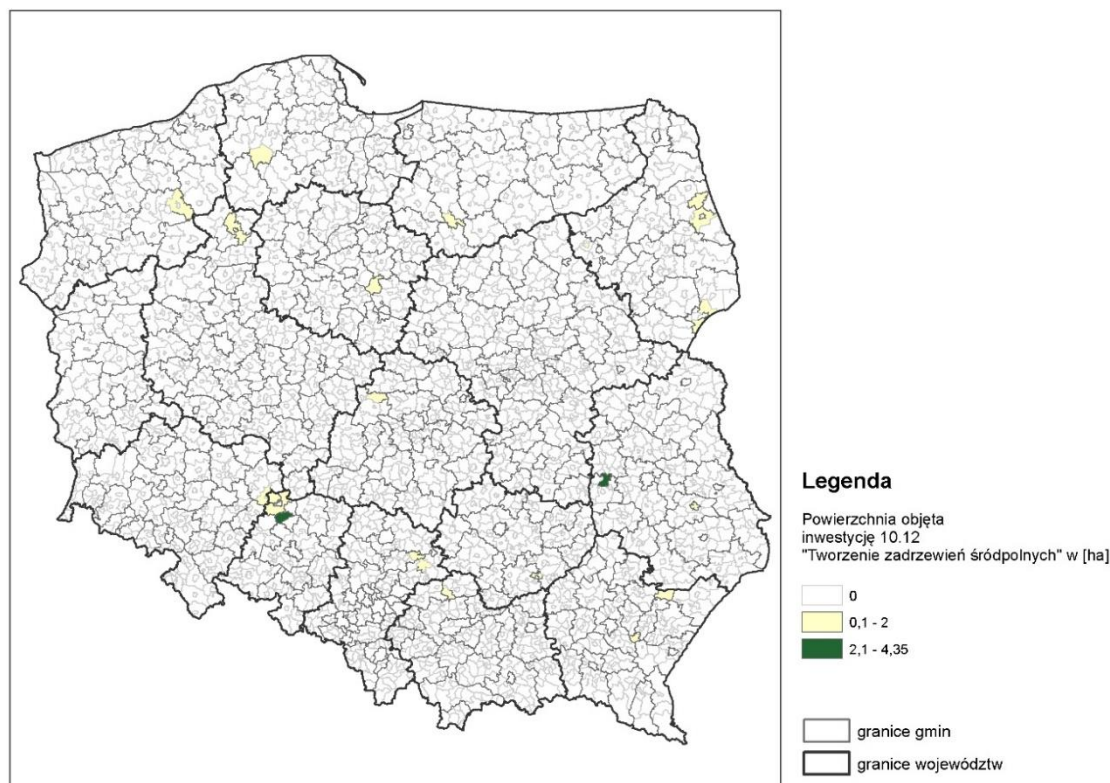
W ramach działania TZS w 2023 roku, łączna powierzchnia objęła 18,16 ha, co stanowi średnio jedynie 0,0001% w odniesieniu do powierzchni UR Polski. Największą powierzchnię objętą opisywaną interwencją odnotowano w województwach: opolskim 5,45 ha (30%), lubelskim 3,42 ha (18.8%) i podlaskim 2,87 ha (15,8%), natomiast w województwie lubuskim nie odnotowano zainteresowania powyższą interwencją.

Tabela I.10 - 5. Powierzchnia zgłoszona do interwencji 10.12

Województwa	UR* objęte wsparciem w ha
Dolnośląskie	0,61
Kujawsko-pomorskie	0,22
Lubelskie	3,42
Lubuskie	0,00
Łódzkie	0,17
Małopolskie	0,19
Mazowieckie	0.00
Opolskie	5,45
Podkarpackie	1,03
Podlaskie	2,87
Pomorskie	1,08
Śląskie	0,82
Świętokrzyskie	1,33
Warmińsko-mazurskie	0,42
Wielkopolskie	0,12
Zachodniopomorskie	0,43
Polska	18,16

*UR – użytki rolne

Powierzchnia objęta wsparciem w ramach interwencji 10.12 w obrębie gmin została przedstawiona na mapie I.10-3. Spośród gmin o największym udziale powierzchni UR objętych interwencją (>2 ha) wyróżniały się gminy: Karczmiska (powiat Opole Lubelskie, województwo lubelskie) oraz Świerczów (województwo opolskie). Rozkład i wielkość powierzchni objętych interwencją na terenie kraju nie wskazywały na jego istotną koncentrację w żadnym z powiatów.

Mapa I.10 - 3. Powierzchnia objęta wsparciem w ramach interwencji 10.12 – Tworzenie zadrzewień śródpolnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Na wykresie I.10-4 i w tabeli I.10-7 zaprezentowano zainteresowanie beneficjentów z poszczególnych województw interwencją 10.12 według struktury obszarowej UR ich gospodarstw w ujęciu powierzchni zadeklarowanej do zadrzewienia. Udział poszczególnych grup obszarowych był bardzo nierównomierny w województwach. Pełną analizę utrudnia niedostępność danych o zadeklarowanej powierzchni (blisko 1/3 gospodarstw). Podobny udział interwencji w skali Polski zaobserwowano kolejno dla gospodarstw z grup obszarowych 10-50 ha i 50-100 ha, chociaż te drugie są zlokalizowane głównie w województwie opolskim. Ponieważ udział interwencji w UR województw Polski jest znikomy a średnia zadeklarowana łączna powierzchnia ZGR przez gospodarstwo wynosiła 0,3 ha, nie jest możliwa wymierna ocena zainteresowania badaną interwencją w podziale na grupy obszarowe gospodarstw.

Tabela I.10 - 6. Struktura powierzchni gospodarstw rolnych w ha UR ubiegających się o wsparcie w ramach interwencji 10.12 według grup obszarowych UR i województw w 2020 r.

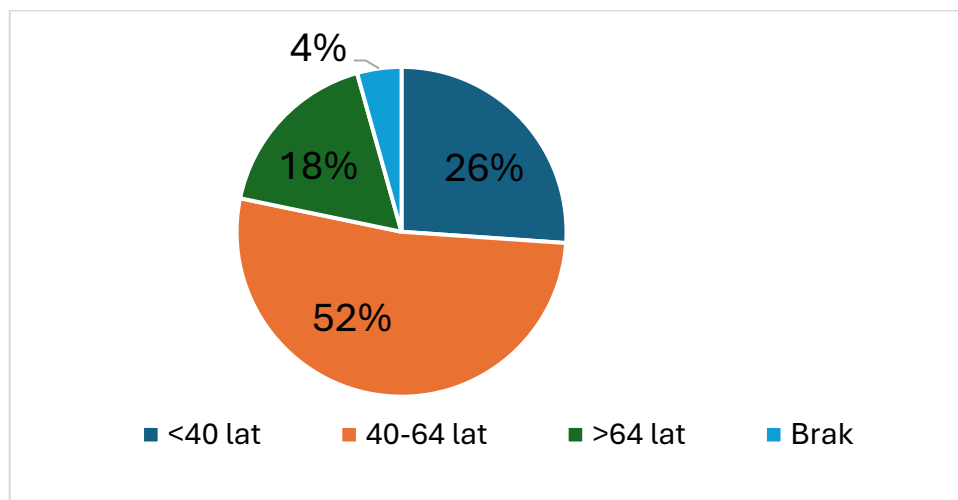
Województwa	Powierzchnia UR ogółem w ha*	Grupy obszarowe UR w ha					Nieokreślone
		<1	1-10	10-50	50-100	>100	
Dolnośląskie	913 623				0,61		
Kujawsko-pomorskie	1 055 432						0,22
Lubelskie	1 384 106		0,34	3,08			
Lubuskie	444 053						
Łódzkie	981 260						0,17
Małopolskie	557 374						0,19
Mazowieckie	1 984 920						
Opolskie	518 316				5,45		
Podkarpackie	573 055			0,42			0,61
Podlaskie	1 099 888		0,88	1,38			0,61
Pomorskie	773 172						1,08
Śląskie	390 214		0,5				0,32
Świętokrzyskie	499 349						1,33
Warmińsko-mazurskie	1 073 150						0,42
Wielkopolskie	1 776 906						0,12
Zachodniopomorskie	928 067						0,43
Polska	14 952 885	0	1,72	4,88	6,06	0	5,5
Liczba rolników		0	3	6	1	0	13

*Źródło: GUS, 2022, PSR 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.

**Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Stwierdzono, że najwięcej wnioskodawców było zainteresowanych interwencją w województwach: podlaskim – 5, lubelskim – 4 (11%) i podkarpackim (3).

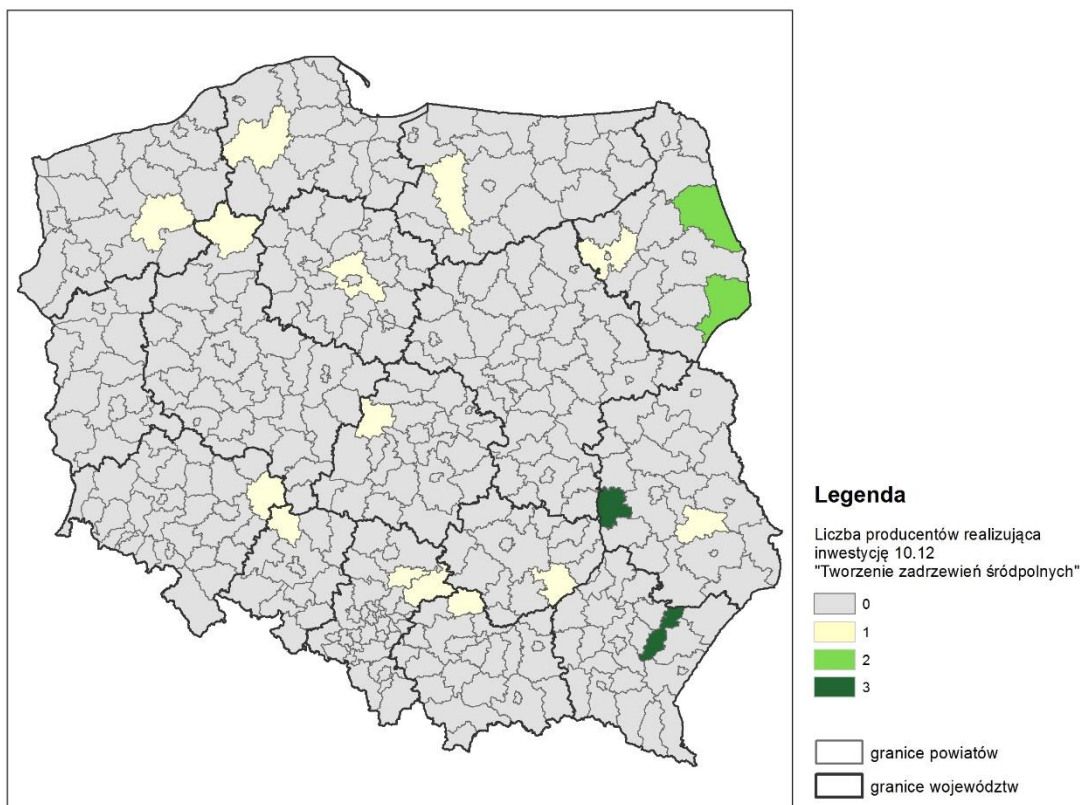
Zdecydowana większość, bo 52% beneficjentów zainteresowanych dotacją w ramach interwencji TZS, mieściła się w przedziale wiekowym 41-64 lat (wykres I.10-5).

Wykres I.10 - 2. Procentowy udział beneficjentów w interwencji 10.12 (Tworzenie zadrzewień śródpolnych) według grup wiekowych w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Na mapie I.10-4 przedstawiono przestrzenne zróżnicowanie zainteresowania interwencją 10.12 na podstawie liczby beneficjentów deklarujących udział w interwencji, na poziomie powiatów i gmin. Z analizy wynika, że najwięcej zainteresowanych rolników (3) było w powiatach opolskim (lubelskie) i przeworskim (podkarpackie), zaś po 2 w powiecie sokólskim i hajnowskim (podlaskie).

Mapa I.10 - 4. Liczba producentów ubiegających się o wsparcie w ramach interwencji 10.12 – Tworzenie zadrzewień śródpolnych, według gmin
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

10.13. Zakładanie systemów rolno-leśnych

Interwencja „Zakładanie systemów rolno-leśnych (SRL)” polega na nasadzeniu drzew w układzie, w którym drzewa lub krzewy są zintegrowane z uprawą rolną na tym samym obszarze. Do powierzchni wsparcia zalicza się całą powierzchnię gruntu rolnego, na którym wprowadzone są drzewa. Warunkiem wdrożenia interwencji jest spełnienie określonych wymogów gatunkowych i nasadzenie drzew/krzewów w ilości ok. 150-250 na ha, a w przypadku gruntów ornych spełnienie wymogów układu nasadzeń w rzędach. Dodatkowo przyznawane jest wsparcie na ochronę nasadzeń przed zniszczeniami. Wsparcie do zakładania

systemów rolno-leśnych dotyczy upraw rolno-leśnych na gruntach rolnych ze stosunkowo luźną więźbą drzew, o powierzchni co najmniej 0,1 ha. Środowiskowe cele wprowadzenia systemów rolno-leśnych są zbieżne z celami zadrzewień śródpolnych.

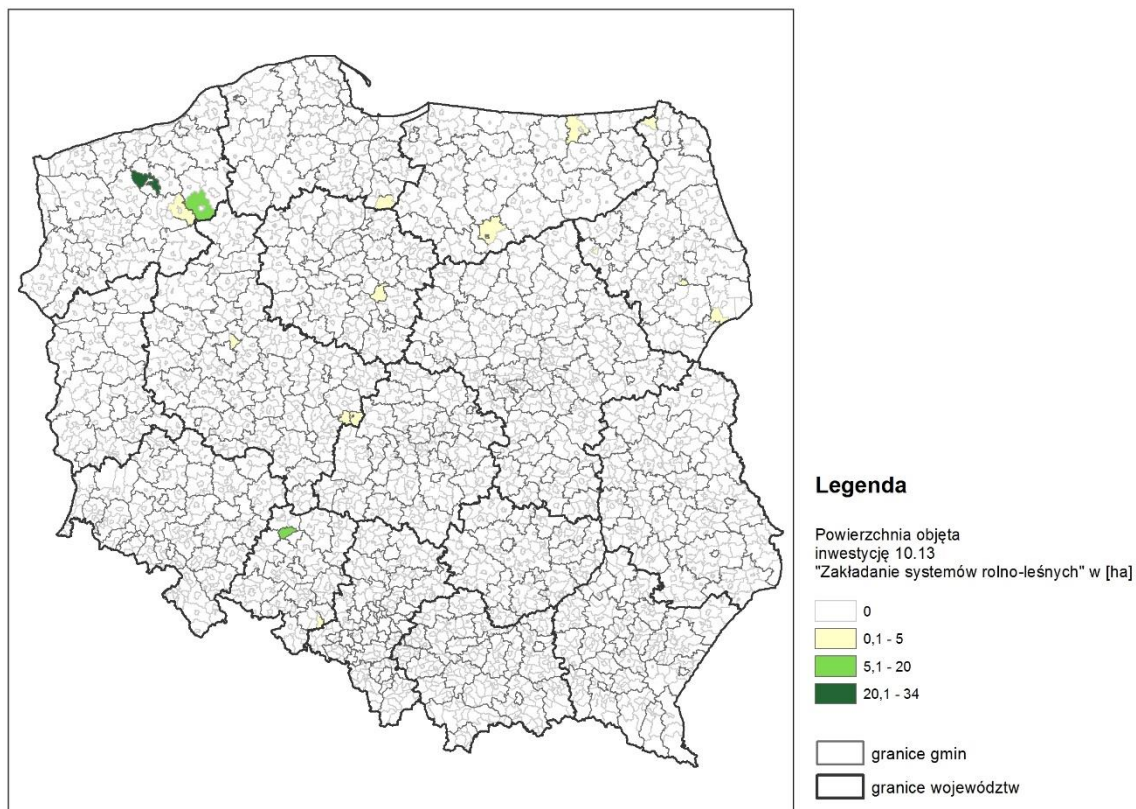
W ramach działania SRL w 2023 roku, łączna powierzchnia zgłoszona w ramach interwencji 10.13 objęła 86,18 ha, co stanowi średnio jedynie 0,0006% w odniesieniu do powierzchni UR Polski (tab. I.10-9). Można zaobserwować bardzo silne zróżnicowanie pomiędzy województwami pod względem zadeklarowanej wielkości powierzchni SRL. Największą powierzchnię objętą opisywaną interwencją odnotowano w województwach: zachodniopomorskim 50,25 ha (58%), opolskim 14,86 ha (17,2%) i wielkopolskim 9,49 ha (11%). W województwach dolnośląskim, lubelskim, lubuskim, łódzkim, małopolskim, mazowieckim, śląskim, świętokrzyskim i podkarpackim nie odnotowano zainteresowania.

Tabela I.10 - 7. Powierzchnia zgłoszona do interwencji 10.12 oraz jej udział w ogólnej powierzchni zgłoszonej do PWD według województw

Województwa	UR* objęte wsparciem w ha
Kujawsko-pomorskie	2,02
Opolskie	14,86
Podlaskie	2,95
Pomorskie	1,9
Warmińsko-mazurskie	4,71
Wielkopolskie	9,49
Zachodniopomorskie	50,25
Polska	86,18

*UR – użytki rolne

Powierzchnia objęta wsparciem w ramach interwencji 10.13 w obrębie gmin została przedstawiona na mapie I.10-5. Spośród gmin o największej wielkości powierzchni UR objętych interwencją (>20 ha) wyróżniała się gmina Świdwin (województwo zachodniopomorskie). W zakresie powierzchni 5-20 ha wyróżniały się gminy Borne Sulinowo w powiecie szczecineckim (zachodniopomorskie) oraz Świerczów w powiecie namysłowskim (województwo opolskie).

Mapa I.10 - 5. Powierzchnia objęta wsparciem w ramach interwencji 10.13 – Zakładanie systemów rolno-leśnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Na wykresie I.10-7 i w tabeli I.10-10 zaprezentowano zainteresowanie beneficjentów z poszczególnych województw interwencją 10.13 według struktury obszarowej UR ich gospodarstw w ujęciu powierzchni zadeklarowanej do SRL. Udział poszczególnych grup obszarowych oraz liczebność gospodarstw były bardzo nierównomierne w województwach. Pełną analizę utrudniła niedostępność danych o zadeklarowanej powierzchni (80% rolników).

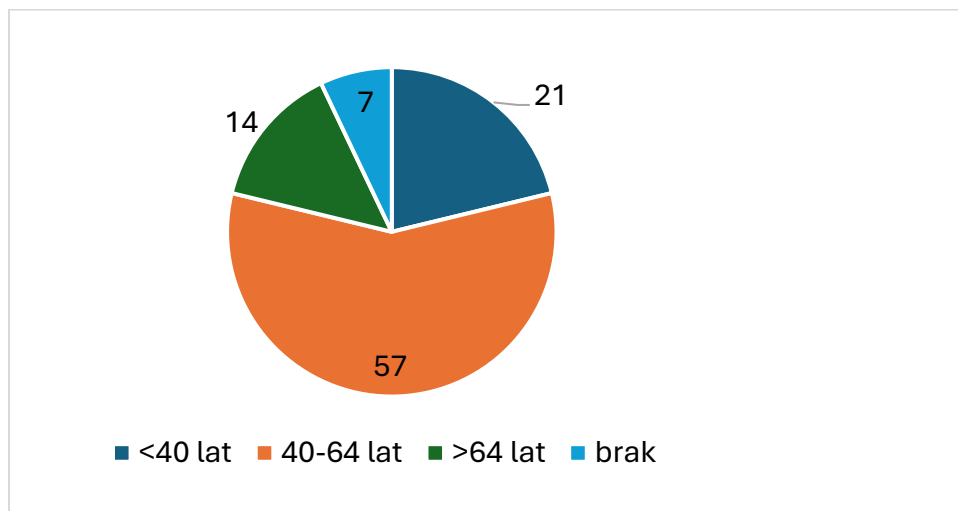
Tabela I.10 - 8. Struktura powierzchni gospodarstw rolnych w ha UR deklarujących interwencję 10.13 według grup obszarowych UR i województw w 2020 r.

Województwa	Powierzchnia UR ogółem w ha*	Grupy obszarowe UR w ha					Nieokreślone
		<1	1-10	10-50	50-100	>100	
Dolnośląskie	913 623						
Kujawsko-pomorskie	1 055 432						2,02
Lubelskie	1 384 106						
Lubuskie	444 053						
Łódzkie	981 260						
Małopolskie	557 374						
Mazowieckie	1 984 920						
Opolskie	518 316			14,24			0,62
Podkarpackie	573 055						
Podlaskie	1 099 888						2,95
Pomorskie	773 172					1,9	
Śląskie	390 214						
Świętokrzyskie	499 349						
Warmińsko-mazurskie	1 073 150						4,71
Wielkopolskie	1 776 906						9,49
Zachodniopomorskie	928 067					14,7	35,5
Polska	14 952 885			14,24		20,6	55,29
Liczba rolników				1		2	10

*Źródło: GUS, 2022, PSR 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.

Stwierdzono, że najwięcej wnioskodawców było zainteresowanych interwencją w województwach: po 3 w podlaskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim.

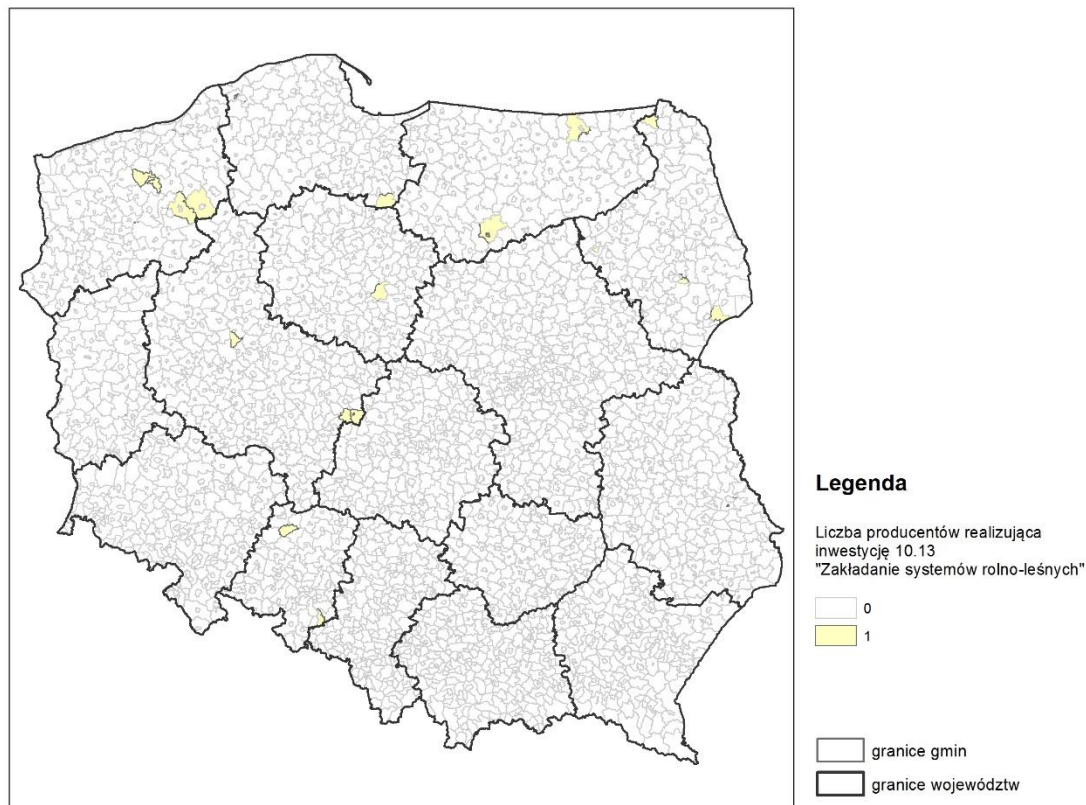
Aż 61% beneficjentów zainteresowanych dotacją w ramach interwencji SRL, mieściła się w przedziale wiekowym 40-64 lat (wykres I.10-8).

Wykres I.10 - 3. Procentowy udział beneficjentów w interwencji 10.13 według grup wiekowych w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Na mapie I.10-6 przedstawiono przestrzenne zróżnicowanie zainteresowania interwencją 10.13 na podstawie liczby rolników deklarujących udział w interwencji, na poziomie powiatów i gmin.

Mapa I.10 - 6. Liczba producentów ubiegających się o wsparcie w ramach interwencji 10.13 – Zakładanie systemów rolno-leśnych, według gmin i powiatów
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

10.14.1. Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych – inwestycje

Interwencje w zakresie zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych należą do inwestycji zwiększających odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska. Polegają na wprowadzaniu podsadzeń w istniejących lasach, przy uwzględnieniu lokalnych warunków siedliskowych, środowiskowych i klimatycznych danego obszaru oraz na wykonaniu cięć pielęgnacyjnych, regulujących zadrzewienie drzewostanu, skład gatunkowy i występowanie osobników wadliwych lub inwazyjnych. Inwestycje mogą obejmować: przebudowę składu gatunkowego drzewostanu (wprowadzenie drugiego piętra / dolesienie luk lub odnowienie drzewostanów uszkodzonych), zróżnicowanie struktury drzewostanu poprzez wprowadzenie podszytu, zakładanie remiz leśnych, kształtowanie ekotonów na obrzeżach lasu lub na prowadzeniu cięć pielęgnacyjnych. Dodatkowo wspierana jest dodatkowa ochrona drzew

przed zniszczeniami. Inwestycja powinna być wykonana rodzimymi gatunkami drzew i krzewów (z przewagą liściastych, o ile pozwolą na to warunki siedliskowe) i dostosowanymi do lokalnych warunków. Celem interwencji są: zwiększenie sekwestracji węgla i wzrost bioróżnorodności lasów prywatnych poprzez zróżnicowanie struktury leśnej oraz składu gatunkowego drzewostanów.

W dokumencie wykonano analizę interwencji 10.14.1 - Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych – inwestycje oraz 10.14.2 - Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych - cięcia pielęgnacyjne.

W ramach interwencji 10.14.1 w 2023 roku, łączna powierzchnia zadeklarowana do wsparcia objęła 27,82 ha, co stanowi jedynie 0,0016 % lasów prywatnych. Największą powierzchnię objętą opisywaną interwencją odnotowano w województwie mazowieckim 11,7 ha (42 % w skali kraju) (tabela I.10-12). Drugie pod względem wielkości powierzchni interwencji było województwo warmińsko-mazurskie – 5,95 ha (21,4 %).

Tabela I.10 - 9. Powierzchnia zadeklarowana do wsparcia w ramach interwencji 10.14.1 oraz jej udział w ogólnej powierzchni lasów prywatnych według województw

Województwa	Pow. gruntów objęta interwencją w ha**	Udział powierzchni I.10.14.1 w pow. lasów prywatnych	Powierzchnia lasów prywatnych w ha*
Dolnośląskie	2,83	0,013	22 274
Kujawsko-pomorskie	2,25	0,005	49 122
Lubuskie	0,41	0,003	13 205
Łódzkie	0,1	0,0001	133 479
Mazowieckie	11,67	0,003	373 912
Podkarpackie	1,2	0,001	121 765
Śląskie	0,59	0,0007	79 967
Świętokrzyskie	0,22	0,0002	95 263
Warmińsko-mazurskie	5,95	0,0094	63 514
Wielkopolskie	2,6	0,003	83 476
Polska	27,82	0,0016	1 785 895

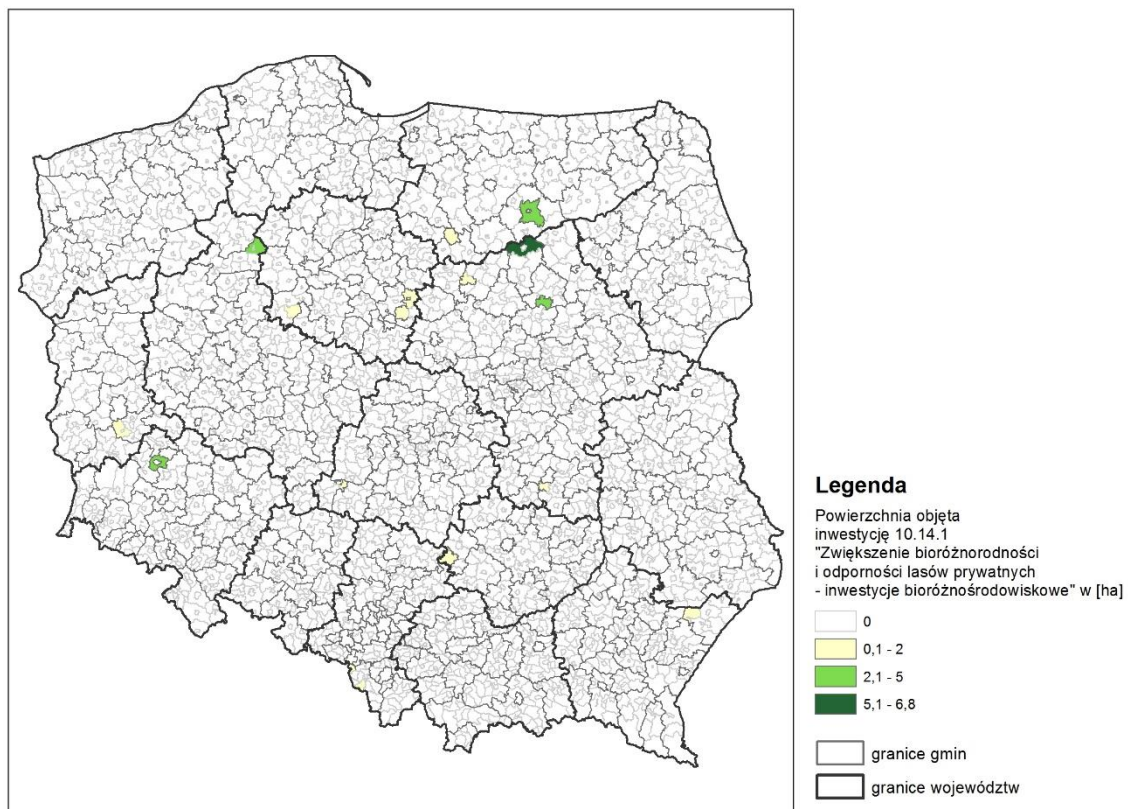
* na podstawie danych WSRIL z 2021 r., źródło:

<https://www.bdl.lasy.gov.pl/porta1/Media/Default/Publikacje/WISL%202018-2022.pdf>

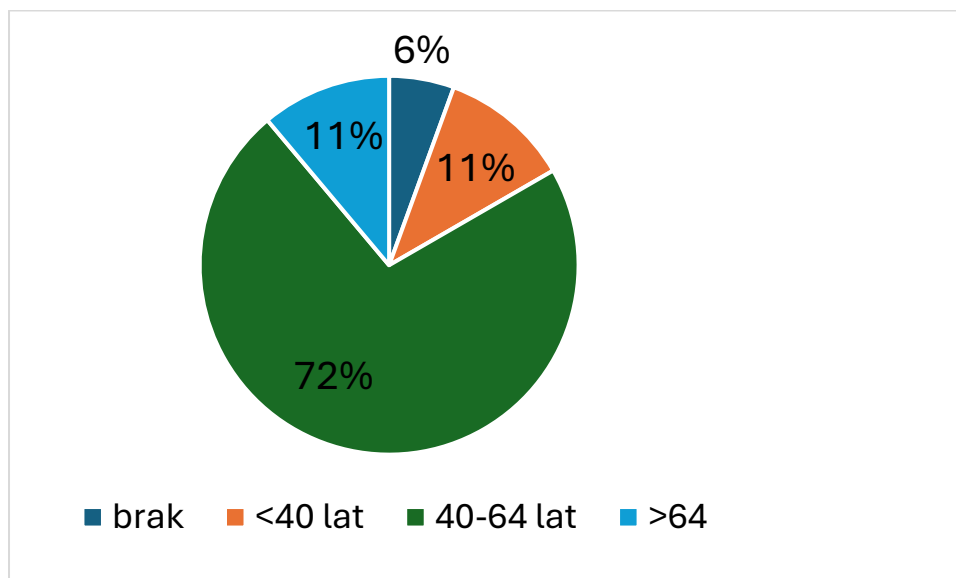
** Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Stwierdzono, że najwięcej wnioskodawców było zainteresowanych interwencją w województwach mazowieckim i kujawsko-pomorskim – po 3. Brak zainteresowania interwencją odnotowano w województwach lubelskim, małopolskim, opolskim, podlaskim, pomorskim i zachodniopomorskim.

Większość (72%) wnioskodawców zainteresowanych wsparciem w ramach interwencji, mieściła się w przedziale wiekowym 40-64 lat (wykres I.10-10). Młodszy (<40 lat) i starsi rolnicy (>64 lat) byli zainteresowani działaniem na poziomie 11%.

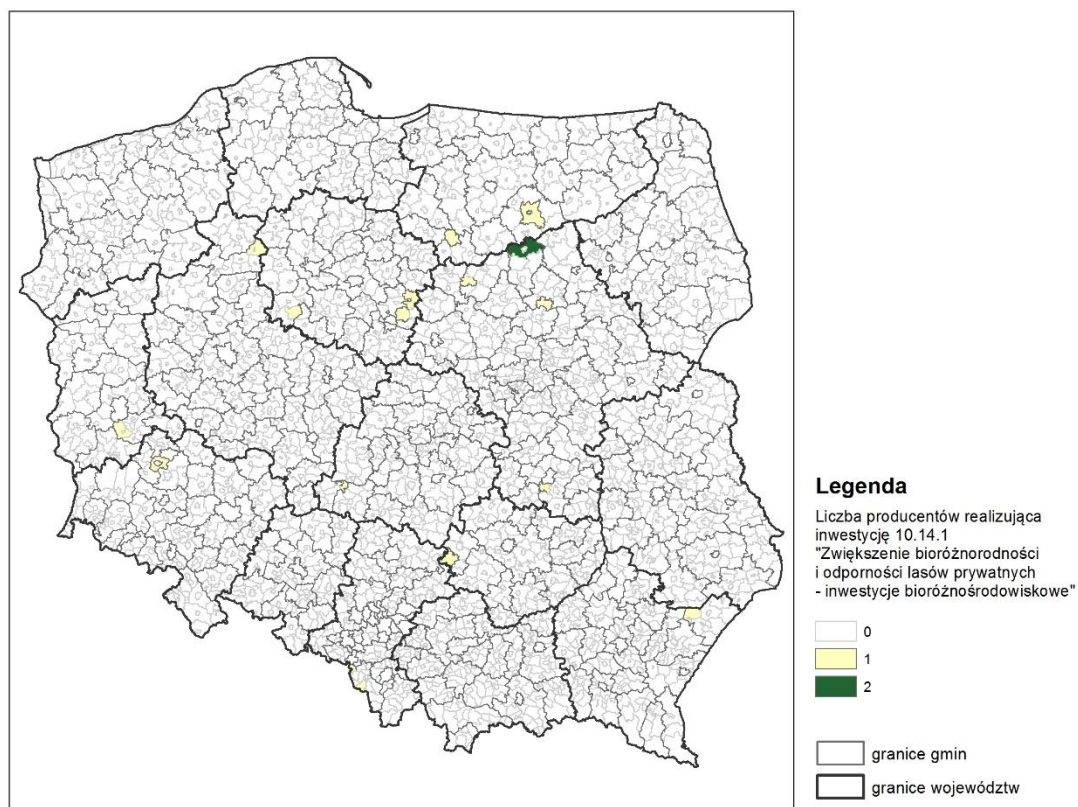

Mapa I.10 - 7. Powierzchnia objęta wsparciem w ramach interwencji 10.14.1
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Wykres I.10 - 4. Procentowy udział wnioskodawców w interwencji 10.14.1 według grup wiekowych w Polsce
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Na mapie I.10-8 przedstawiono przestrzenne zróżnicowanie zainteresowania interwencją 10.14.1 na podstawie liczby wnioskodawców deklarujących udział w interwencji, na poziomie powiatów i gmin. Rozkład i wielkość powierzchni objętych interwencją na terenie kraju nie wskazywały na jego istotną koncentrację w żadnym z powiatów.

Mapa I.10 - 8. Liczba wnioskodawców ubiegających się o wsparcie w ramach interwencji 10.14.1
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

10.14.2. Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych - cięcia pielęgnacyjne

W ramach interwencji 10.14.2 w 2023 roku, łączna powierzchnia zadeklarowana do wsparcia objęła 2 227,34 ha, co stanowi jedynie 0,13 % lasów prywatnych (tabela I.10-14). Największą powierzchnię objętą opisywaną interwencją odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim 485,76 ha (22% w skali kraju), mazowieckim 315,05 ha (14%) i podlaskim 248,43 ha (11%). Najmniejszą powierzchnię interwencji posiadały województwa małopolskie, świętokrzyskie i śląskie (<1% całości interwencji).

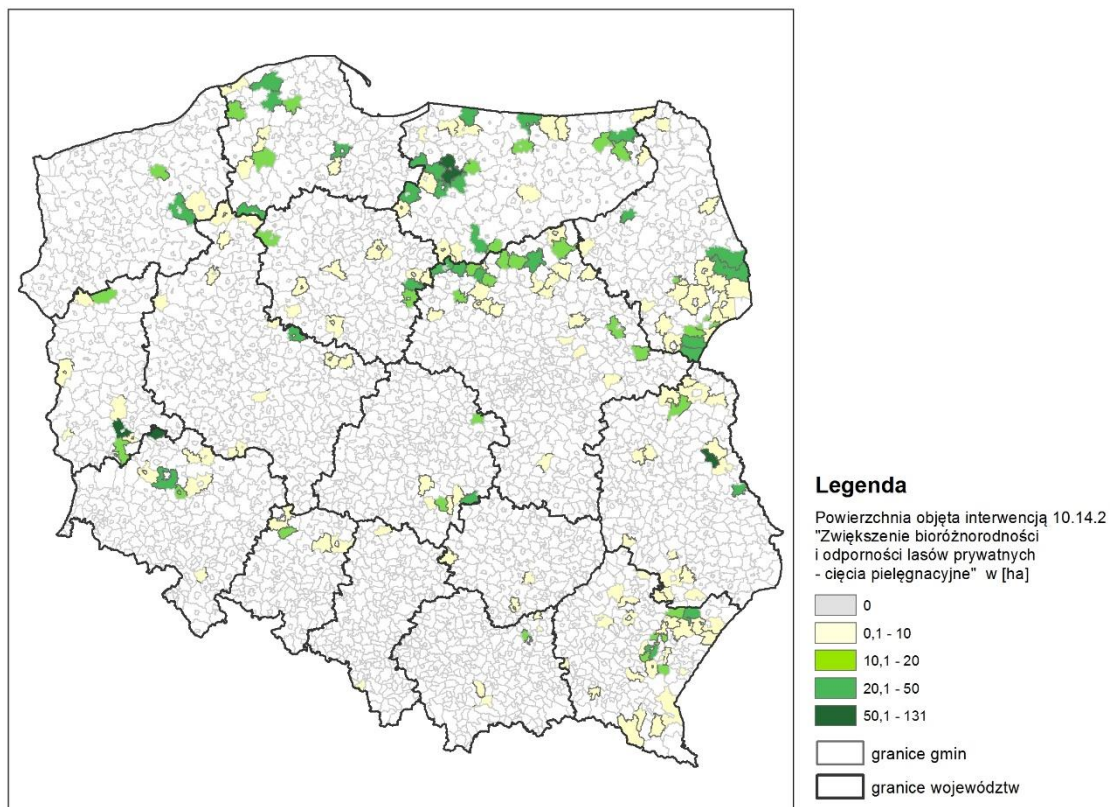
Tabela I.10 - 10. Powierzchnia zadeklarowana do wsparcia w ramach interwencji 10.14.2 oraz jej udział w ogólnej powierzchni lasów prywatnych według województw

Województwa	Pow. gruntów objęta interwencją w ha	Udział powierzchni I.10.14.1 w pow. lasów prywatnych	Powierzchnia lasów prywatnych w ha*
Dolnośląskie	149,64	0,68	22 274
Kujawsko-pomorskie	84,47	0,17	49 122
Lubelskie	152,24	0,06	241 757
Lubuskie	140,74	1,07	13 205
Łódzkie	70,61	0,05	133 479
Małopolskie	20,75	0,01	188 879
Mazowieckie	315,05	0,08	373 912
Opolskie	40,11	0,31	12 971
Podkarpackie	206,25	0,17	121 765
Podlaskie	248,43	0,12	206 173
Pomorskie	153,29	0,20	77 516
Śląskie	3,05	0,004	79 967
Świętokrzyskie	10,44	0,01	95 263
Warmińsko-mazurskie	485,76	0,75	63 514
Wielkopolskie	87,77	0,1	83 476
Zachodniopomorskie	58,74	0,26	22 792
Polska	2227,34	0,12	1 785 895

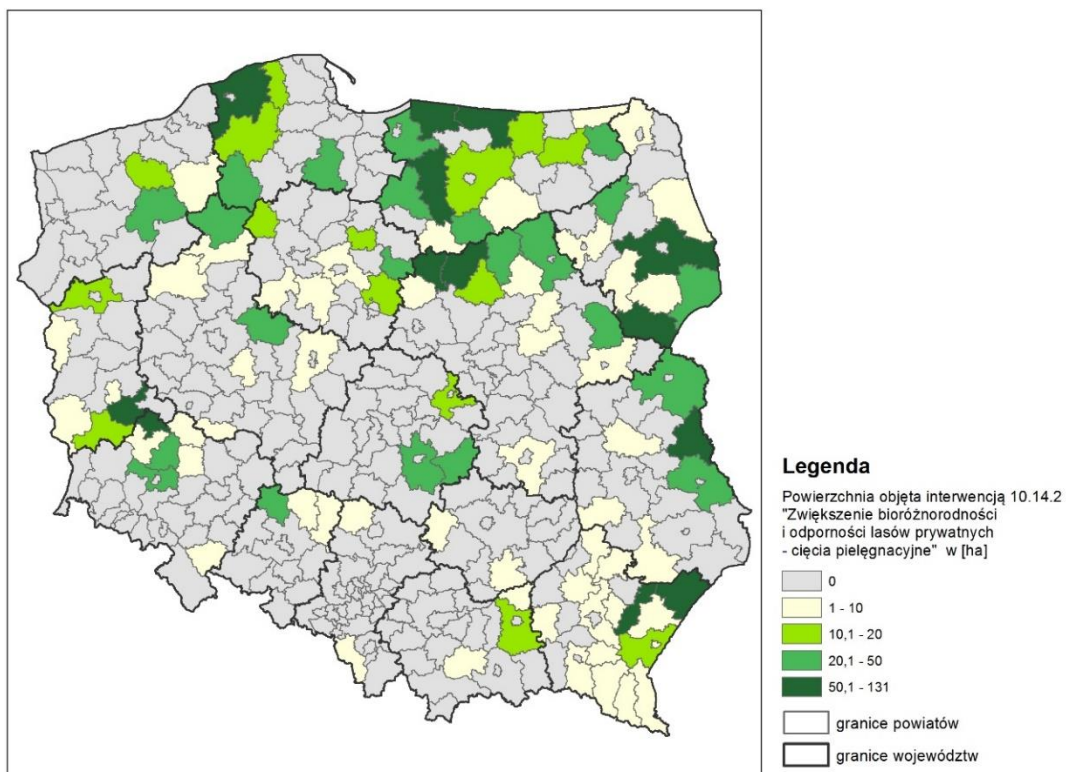
* na podstawie danych WSRIL z 2021 r., źródło:

<https://www.bdl.lasy.gov.pl/porta1/Media/Default/Publikacje/WISL%202018-2022.pdf>

Powierzchnia zadeklarowana do wsparcia w ramach interwencji 10.14.2 w obrębie gmin została przedstawiona na mapie I.10-9. Gminami o największej wielkości powierzchni lasów objętych interwencją (>50 ha) są gminy Morąg (gmina Ostróda, województwo warmińsko-mazurskie), gmina Koźuchów (powiat nowosolski, województwo lubuskie), Kotla (powiat Głogów, województwo dolnośląskie), Lubin (dolnośląskie) oraz Stary Brus (powiat włodawski, województwo lubelskie). Największy udział w powierzchni interwencji (>50 ha) wśród powiatów miał powiat ostródzki (mapa I.10-10).

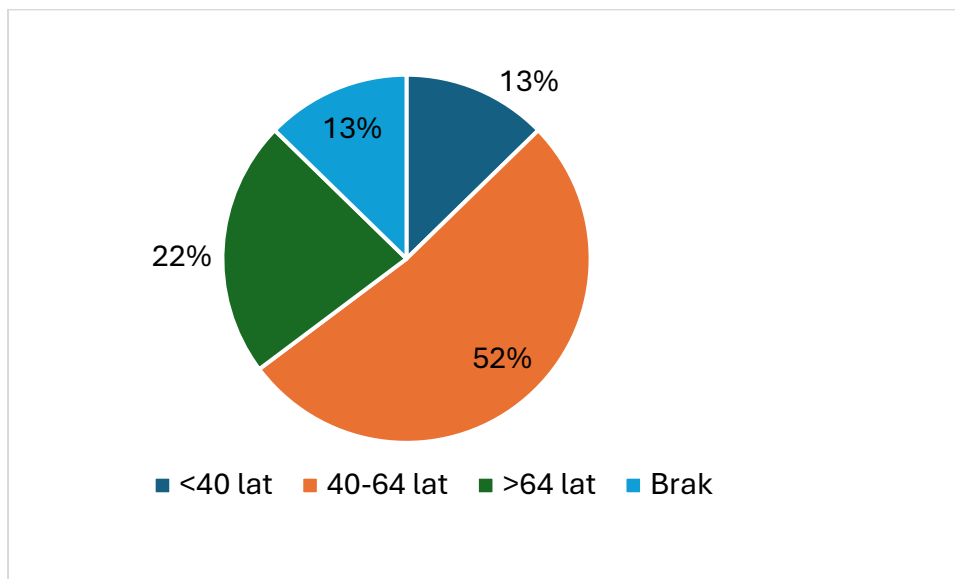
Mapa I.10 - 9. Powierzchnia zadeklarowana do wsparcia w ramach interwencji 10.14.2 według gmin
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Mapa I.10 - 10. Powierzchnia zadeklarowana do wsparcia w ramach interwencji 10.14.2 według powiatów
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Stwierdzono, że najwięcej wnioskodawców było zainteresowanych interwencją w województwie podkarpackim i mazowieckim – po 58 (po 18% składających wnioski), oraz warmińsko-mazurskim – 43 (14%).

Większość (52%) wnioskodawców ubiegających się o wsparcie w ramach interwencji, mieściła się w przedziale wiekowym 40-64 lat. (wykres I.10-12). Młodszy (<40 lat) i starsi wnioskodawcy (>64 lat) byli zainteresowani działaniem na poziomie odpowiednio 13% i 22%.

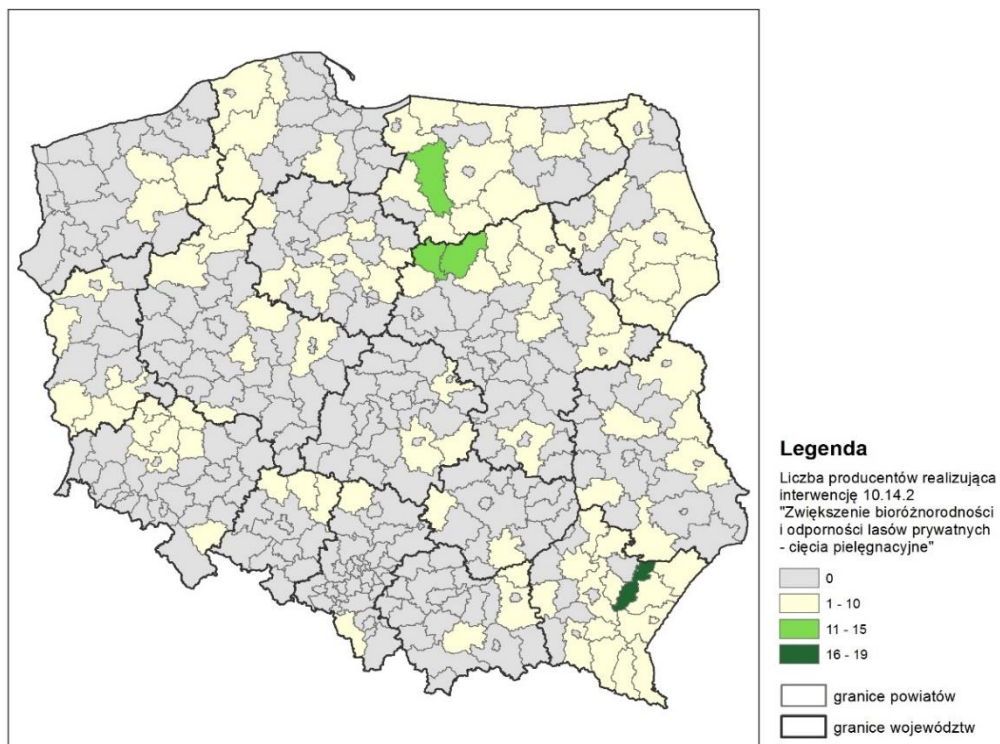

Wykres I.10 - 5. Procentowy udział wnioskodawców w ramach interwencji 10.14.2 według grup wiekowych w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

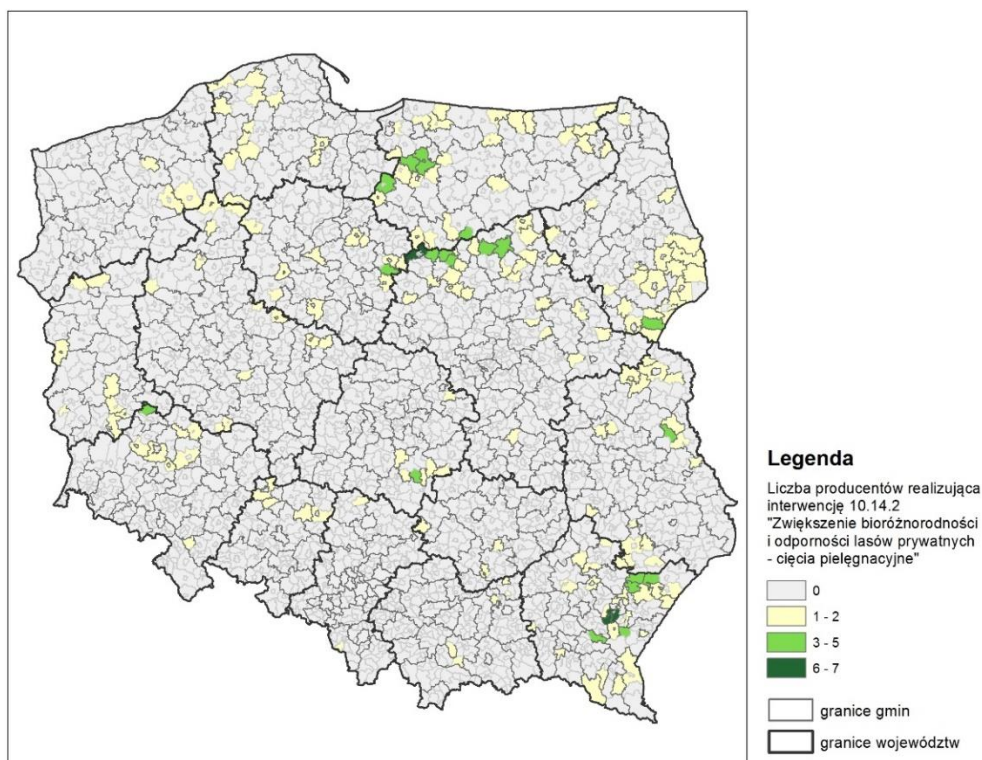
Na mapie I.10-11 i 12 przedstawiono przestrzenne zróżnicowanie zainteresowania interwencją 10.14.2 na podstawie liczby wnioskodawców ubiegających się o wsparcie w ramach interwencji, na poziomie powiatów i gmin. Z analizy wynika, że najwięcej zainteresowanych wnioskodawców (6-9) było w gminach Lubowidz (powiat Żuromin, województwo mazowieckie), Kańczuga i Jawornik Polsk (powiat Przeworsk, województwo podkarpackie).

Najwięcej beneficjentów interwencji (>15) wśród powiatów jest w Przeworsku (podkarpackie), a następnie (10-15) w powiatach Mława, Żuromin i Ostróda.

Mapa I.10 - 11. Liczba wnioskodawców ubiegających się o wsparcie w ramach interwencji 10.14.2 według powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Mapa I.10 - 12. Liczba wnioskodawców ubiegających się o wsparcie w ramach interwencji 10.14.2 według gmin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Rekomendacje

1. Niskie zainteresowanie rolników interwencją Zalesianie Gruntów Rolnych (113,31 ha w 2023 roku, czyli 0,0008% UR Polski) należy skompensować uproszczeniem zasad wsparcia do tworzenia zadrzewień śródpolnych i zakładania systemów rolno-leśnych wszystkim zainteresowanym rolnikom. Zadrzewienia, według Krajowego Programu Zwiększania Lesistości (KPZL) mają charakter komplementarny do lasów w zakresie wypełniania celów ekologicznych i gospodarczych.
2. Wyjaśnienie opinii publicznej różnicy pomiędzy lasem, zadrzewieniem, zadrzewieniem śródpolnym i systemem rolno-leśnym, w szczególności w odniesieniu do ich powierzchni.
3. Zwiększenie częstości nadawania audycji promocyjnych w zakresie TZS i SRL w mediach oraz ukierunkowanie ich na odbiorców docelowych.
4. Przeszkolenie rolników i doradców w procesie aplikowania o wsparcie w ramach interwencji oraz jej wdrażania.

Spis tabel

Tabela I.4.1 - 1. Powierzchnia zgłoszona do ekoschematu I.4.1 oraz jej udział w ogólnej powierzchni zgłoszonej do PWD według województw	15
Tabela I.4.1 - 2. Liczba producentów zgłaszających udział w ekoschemacie I.4.1 wg grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem i województw	19
Tabela I.4.1 - 3. Struktura gospodarstw rolnych ogółem według wieku osoby kierującej i województw w 2020 r.	20
Tabela I.4.1 - 4. Udział producentów w ekoschemacie I.4.1 w ogólnej liczbie producentów	21
Tabela I.4.1 - 5. Powierzchnia Ekoschematu I 4.1 w kombinacjach z innymi ekoschematami	23
 Tabela I.4.2.1 - 1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (4.2.1.)	28
 Tabela I.4.2.2 - 1. Powierzchnia zgłoszona do ekoschematu Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe oraz jej udział w ogólnej powierzchni GO zgłoszonej do PWD według województw	34
Tabela I.4.2.2 - 2. Struktura powierzchni UR w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych UR i województw w 2020 r.	37
Tabela I.4.2.2 - 3. Liczba producentów zgłaszających udział w ekoschemacie Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe według grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem i województw	39
Tabela I.4.2.2 - 4. Struktura gospodarstw rolnych ogółem według wieku osoby kierującej i województw w 2020 r.	40
Tabela I.4.2.2 - 5. Udział powierzchni zgłoszonych do ekoschematu Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe według typów rolniczych gospodarstw i województw	41
Tabela I.4.2.2 - 6. Udział producentów w ekoschemacie Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe w odniesieniu do ogólnej liczby producentów zgłoszonych do PWD według województw	42
Tabela I.4.2.2 - 7. Powierzchnia UR zgłoszonych przez producentów w ramach ekoschematu Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe wraz z innymi wybranymi ekoschematami według województw	48
Tabela I.4.2.2 - 8. Udział (%) realizacji ekoschematu Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe wraz z innymi wybranymi ekoschematami w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono ekoschemat I.4.2.2 według województw	49
 Tabela I.4.2.2 - 9. Powierzchnia (ha) grup upraw w ramach realizacji ekoschematu Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono ekoschemat I.4.2.2 według województw	50
Tabela I.4.2.2 - 10. Udział (%) grup upraw w ramach realizacji ekoschematu Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono ekoschemat I.4.2.2 według województw	51
 Tabela I.4.2.3a - 1. Powierzchnia zgłoszona do ekoschematu I.4.2.3a oraz jej udział w ogólnej powierzchni UR zgłoszonej do PWD według województw	55
Tabela I.4.2.3a - 2. Powierzchnia (ha) ekoschematu I.4.2.3a w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych UR i województw	57
Tabela I.4.2.3a - 3. Struktura (%) powierzchni gospodarstwach rolnych w ha użytków rolnych według grup obszarowych UR i województw	59
Tabela I.4.2.3a - 4. Liczba producentów zgłaszających udział w ekoschemacie I.4.2.3a według grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem i województw	60
Tabela I.4.2.3a - 5. Udział (%) producentów realizujących ekoschemat I.4.2.3a według grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem i województw	61

Tabela I.4.2.3a - 6. Udział powierzchni zgłoszonych do ekoschematu I.4.2.3a według typów rolniczych gospodarstw i województw	62
Tabela I.4.2.3a - 7. Udział producentów w ekoschemacie I.4.2.3a w odniesieniu do ogólnej liczby producentów zgłoszonych do PWD według województw	63
Tabela I.4.2.3a - 8. Powierzchnia UR zgłoszonych przez producentów w ramach ekoschematu I.4.2.3a (Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia) wraz z innymi wybranymi ekoschematami według województw	67
Tabela I.4.2.3a - 9. Udział (%) realizacji ekoschematu I.4.2.3a (Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia) wraz z innymi wybranymi ekoschematami w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono ekoschemat I.4.2.3a według województw	68
Tabela I.4.2.3b - 1. Powierzchnia zgłoszona do ekoschematu I.4.2.3b oraz jej udział w ogólnej powierzchni UR zgłoszonej do PWD według województw	72
Tabela I.4.2.3b - 2. Liczba producentów zgłaszających udział w ekoschemacie I.4.2.3b według grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem i województw	76
Tabela I.4.2.3b - 3. Udział powierzchni zgłoszonych do ekoschematu I.4.2.3b według typów rolniczych gospodarstw i województw	77
Tabela I.4.2.3b - 4. Udział producentów w ekoschemacie I.4.2.3b w odniesieniu do ogólnej liczby producentów zgłoszonych do PWD według województw	78
Tabela I.4.2.3b - 5. Powierzchnia UR zgłoszonych przez producentów w ramach ekoschematu I.4.2.3b (Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant z wapnowaniem) wraz z innymi wybranymi ekoschematami według województw	82
Tabela I.4.2.3b - 6. Udział (%) realizacji ekoschematu I.4.2.3b (Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant z wapnowaniem) wraz z innymi wybranymi ekoschematami w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono ekoschemat I.4.2.3b według województw	83
Tabela I.4.2.3b - 7. Powierzchnia (ha) grup upraw w ramach realizacji ekoschematu I.4.2.3b (Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant z wapnowaniem) w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono ekoschemat I.4.2.3b według województw	84
Tabela I.4.2.3b - 8. Udział (%) grup upraw w ramach realizacji ekoschematu I.4.2.3b (Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant z wapnowaniem) w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono ekoschemat I.4.2.3b według województw	85
Tabela I.4.2.4 - 1. Powierzchnia zgłoszona do ekoschematu I.4.2.4 oraz jej udział w ogólnej	90
Tabela I.4.2.4 - 2. Struktura powierzchni UR w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych UR i województw w 2020 r.	93
Tabela I.4.2.4 - 3. Liczba gospodarstw zgłaszających udział w ekoschemacie I.4.2.4 według grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem i województw	94
Tabela I.4.2.4 - 4. Struktura gospodarstw rolnych ogółem według wieku osoby kierującej w 2020 r.	95
Tabela I.4.2.4 - 5. Udział powierzchni zgłoszonych do ekoschematu I.4.2.4 według typów rolniczych gospodarstw	96
Tabela I.4.2.4 - 6. Udział producentów w ekoschemacie I.4.2.4 w odniesieniu do ogólnej liczby producentów zgłoszonych do PWD według województw	97
Tabela I.4.2.4 – 7a. Powierzchnia GO zgłoszonych przez producentów w ramach ekoschematu I.4.2.4 (Zróżnicowana struktura upraw) wraz z innymi wybranymi ekoschematami według województw	100
Tabela I.4.2.4 – 7b. Powierzchnia GO zgłoszonych przez producentów w ramach ekoschematu I.4.2.4 (Zróżnicowana struktura upraw) wraz z innymi wybranymi ekoschematami według województw	101
Tabela I.4.2.4 - 8. Udział (%) realizacji ekoschematu I.4.2.4 (Zróżnicowana struktura upraw) wraz z innymi wybranymi ekoschematami w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono ekoschemat	102
Tabela I.4.2.4 – 8b. Udział (%) realizacji ekoschematu I.4.2.4 (Zróżnicowana struktura upraw) wraz z innymi wybranymi ekoschematami w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono ekoschemat I.4.2.7 według województw	103

Tabela I.4.2.4 - 9. Udział (%) grup upraw w ramach realizacji ekoschematu I.4.2.4 (Zróżnicowana struktura upraw) w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono ekoschemat I.4.2.4 według województw	104
Tabela I.4.2.5- 1. Liczba wniosków i powierzchnia, na której zastosowano w poszczególnych województwach praktykę I.4.2.5 w 2023 r.	107
Tabela I.4.2.6- 1. Liczba wniosków i powierzchnia, na której zastosowano w poszczególnych województwach praktykę I.4.2.6 w 2023 r.	112
Tabela I.4.2.6 – 2. Liczba rolników realizujących w poszczególnych województwach łącznie praktyki: I.4.2.5 oraz I.4.2.6 w połączeniu z innymi ekoschematami i praktykami.	115
Tabela I.4.2.6 - 3. Średnia wieku rolników w poszczególnych województwach, występujących o płatności w ramach praktyk: Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbrygowo (I.4.2.5) oraz Wymieszanie obornika na gruntach ornych w terminie 12 godzin od aplikacji (I.4.2.6).	116
Tabela I.4.2.7 - 1. Powierzchnia zgłoszona w ramach praktyki (I.4.2.7) <i>Uproszczone systemy uprawy</i> oraz jej udział w ogólnej powierzchni GO zgłoszonej do PWD według województw	120
Tabela I.4.2.7 - 2. Struktura powierzchni UR w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych UR i województw w 2020 r.	124
Tabela I.4.2.7 - 3. Liczba producentów zgłaszających udział w praktyce <i>Uproszczone systemy uprawy</i> według grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem i województw	125
Tabela I.4.2.7 - 4. Struktura gospodarstw rolnych ogółem według wieku osoby kierującej i województw w 2020 roku	126
Tabela I.4.2.7 - 5. Udział powierzchni zgłoszonych do praktyki <i>Uproszczone systemy uprawy</i> według typów rolniczych gospodarstw i województw	127
Tabela I.4.2.7 - 6. Udział producentów w praktyce <i>Uproszczone systemy uprawy</i> w odniesieniu do ogólnej liczby producentów zgłoszonych do PWD według województw	128
Tabela I.4.2.7 – 7a. Powierzchnia UR zgłoszonych przez producentów w ramach praktyki (I.4.2.7) <i>Uproszczone systemy uprawy</i> wraz z innymi wybranymi praktykami według województw	135
Tabela I.4.2.7 – 7b. Powierzchnia UR zgłoszonych przez producentów w ramach praktyki (I.4.2.7) <i>Uproszczone systemy uprawy</i> wraz z innymi wybranymi praktykami według województw	136
Tabela I.4.2.7 – 8a. Udział (%) realizacji praktyki <i>Uproszczone systemy uprawy</i> wraz z innymi wybranymi praktykami w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono praktykę I.4.2.7 według województw	137
Tabela I.4.2.7 – 8b. Udział (%) realizacji praktyki <i>Uproszczone systemy uprawy</i> wraz z innymi wybranymi praktykami w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono praktykę I.4.2.7 według województw	138
Tabela I.4.2.7 - 9. Powierzchnia (ha) grup upraw w ramach realizacji praktyki (I.4.2.7) <i>Uproszczone systemy uprawy</i> według województw	139
Tabela I.4.2.7 - 10. Udział (%) grup upraw w ramach realizacji praktyki <i>Uproszczone systemy uprawy</i> w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono praktykę I.4.2.7 według województw	140
Tabela I.4.2.8 - 1. Powierzchnia zgłoszona ramach praktyki (I.4.2.8) <i>Wymieszanie słomy z glebą</i> oraz jej udział w ogólnej powierzchni GO zgłoszonej do PWD według województw	143
Tabela I.4.2.8 - 2. Struktura powierzchni UR w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych UR i województw w 2020 r.	147
Tabela I.4.2.8 - 3. Liczba producentów zgłaszających udział w praktyce <i>Wymieszanie słomy z glebą</i> według grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem i województw	149
Tabela I.4.2.8 - 4. Struktura gospodarstw rolnych ogółem według wieku osoby	150

kierującej i województw w 2020 r.	
Tabela I.4.2.8 - 5. Udział powierzchni zgłoszonych do praktyki <i>Wymieszanie słomy z glebą</i> według typów rolniczych gospodarstw i województw	151
Tabela I.4.2.8 - 6. Udział producentów w praktyce <i>Wymieszanie słomy z glebą</i> w odniesieniu do ogólnej liczby producentów zgłoszonych do PWD według województw	151
Tabela I.4.2.8 – 7a. Powierzchnia UR zgłoszonych przez producentów w ramach praktyki <i>Wymieszanie słomy z glebą</i> wraz z innymi wybranymi praktykami według województw	159
Tabela I.4.2.8 – 7b. Powierzchnia UR zgłoszonych przez producentów w ramach praktyki <i>Wymieszanie słomy z glebą</i> wraz z innymi wybranymi praktykami i ekoschematami według województw	160
Tabela I.4.2.8 – 8a. Udział (%) realizacji praktyki <i>Wymieszanie słomy z glebą</i> wraz z innymi wybranymi praktykami w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono praktyka I.4.2.8 według województw	161
Tabela I.4.2.8 – 8b. Udział (%) realizacji praktyki <i>Wymieszanie słomy z glebą</i> wraz z innymi wybranymi praktykami w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono praktyka I.4.2.8 według województw	162
Tabela I.4.2.8 - 8. Udział (%) realizacji praktyki <i>Wymieszanie słomy z glebą</i> wraz z innymi wybranymi praktykami w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono praktyka I.4.2.8 według województw	163
Tabela I.4.2.8 - 9. Powierzchnia (ha) grup upraw w ramach realizacji praktyki (I.4.2.8) <i>Wymieszanie słomy z glebą</i> według województw	164
Tabela I.4.2.8 - 10. Udział (%) grup upraw w ramach realizacji praktyki (I.4.2.8) <i>Wymieszanie słomy z glebą</i> w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono praktykę I.4.2.8 według województw	164
Tabela I.4.3 - 1. Powierzchnia zgłoszona do ekoschematu I.4.3 oraz jej udział w ogólnej powierzchni GO zgłoszonej do PWD według województw	167
Tabela I.4.3 - 2. Struktura powierzchni UR w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych UR i województw w 2020 r.	170
Tabela I.4.3 - 3. Liczba producentów zgłaszających udział w ekoschemacie I.4.3. według grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem i województw	171
Tabela I.4.3 - 4. Struktura gospodarstw rolnych ogółem według wieku osoby kierującej i województw w 2020 r.	173
Tabela I.4.3 - 5. Udział (%) powierzchni zgłoszonych do ekoschematu I.4.3. według typów rolniczych gospodarstw i województw	174
Tabela I.4.3 - 6. Udział producentów w ekoschemacie I.4.3. w odniesieniu do ogólnej liczby producentów zgłoszonych do PWD według województw	174
Tabela I.4.3 - 7. Powierzchnia UR zgłoszonych przez producentów w ramach ekoschematu I.4.3. (Integrowana produkcja roślin) wraz z innymi wybranymi praktykami ekoschematu I.4.2 (Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi) według województw	180
Tabela I.4.3 - 8. Udział (%) realizacji ekoschematu I.4.3. (Integrowana produkcja roślin) wraz z innymi wybranymi praktykami ekoschematu I.4.2 (Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi) w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono ekoschemat I.4.3. według województw	181
Tabela I.4.3 - 9. Powierzchnia (ha) wybranych upraw w ramach realizacji ekoschematu I.4.3 (Integrowana produkcja roślin) w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono ekoschemat I.4.3 według województw	182
Tabela I.4.3 - 10. Udział (%) wybranych upraw w ramach realizacji ekoschematu I.4.3 (Integrowana produkcja roślin) w ogólnej powierzchni, na której zgłoszono ekoschemat I.4.3 według województw	183
Tabela I.4.4 - 1. Całkowita powierzchnia ekoschematu (I.4.4): Biologiczna ochrona upraw na poziomie województw.	187
Tabela I.4.4 - 2. Zakładany produkt I 4.4 i rzeczywisty poziom jego uzyskania w 2023	188

roku	
Tabela I.4.4 - 3. Parametry gospodarstw implementujących ekoschemat I.4.4 w różnych województwach	189
Tabela I.4.4 - 4. Liczba gospodarstw implementujących interwencję I 4.4, reprezentujących różne klasy wielkości	190
Tabela I.4.5-1 Struktura wiekowa i analiza użytkowania w ekoschemacie (I 4.5)	196
Tabela I.4.5-2 Powierzchnie zgłoszone i zakwalifikowane do dopłat w ramach ekoschematu „Retencjonowanie wody na TUZ”	202
Tabela I.4.6 - 2. Skróty zastosowane w tabeli nr I.4.6 – 3 do I.4.6 - 8, wykorzystanych w poniższym opracowaniu	203
Tabela I.4.6 - 3. Liczba i udział procentowy wniosków złożonych w poszczególnych województwach obejmujących warianty: Dobrostan loch i Dobrostan tuczników w ramach ekoschematu Dobrostan zwierząt w 2023 roku	205
Tabela I.4.6 – 3a. Liczba wniosków złożonych w poszczególnych województwach, obejmujących praktyki podwyższające poziom dobrostanu w ramach wariantu Dobrostan loch	211
Tabela I.4.6 – 3b. Liczba wniosków złożonych w poszczególnych województwach, obejmujących praktyki podwyższające poziom dobrostanu w ramach wariantu Dobrostan tuczników	213
Tabela I.4.6 - 4. Liczba i udział procentowy wniosków złożonych w poszczególnych województwach obejmujących warianty: Dobrostan krów mlecznych, Dobrostan krów mamek, Dobrostan opasów w ramach ekoschematu Dobrostan zwierząt w 2023 roku	215
Tabela I.4.6 – 5. Liczba wniosków złożonych w poszczególnych województwach, obejmujących 6 praktyk podwyższających poziom dobrostanu w ramach wariantu Dobrostan krów mlecznych	215
Tabela I.4.6 - 6. Liczba wniosków złożonych w poszczególnych województwach, obejmujących 5 praktyk podwyższających poziom dobrostanu w ramach wariantu Dobrostan krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach oraz wariant Dobrostanu krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym	215
Tabela I.4.6 - 7. Liczba wniosków złożonych w poszczególnych województwach w ramach wariantu Dobrostan opasów	218
Tabela I.4.6 - 8. Liczba i udział procentowy wniosków złożonych w poszczególnych województwach, obejmujących warianty: Dobrostan owiec, Dobrostan kur niosek, Dobrostan kurcząt brojlerów w ramach ekoschematu Dobrostan zwierząt w 2023 roku	219
Tabela I.4.6 - 9. Liczba i udział procentowy wniosków złożonych w poszczególnych województwach, obejmujących warianty: Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem do produkcji mięsa, Dobrostan koni utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach, Dobrostan koni utrzymywanych w systemie otwartym w ramach ekoschematu Dobrostan zwierząt w 2023 roku	222
Tabela I.4.6 - 10. Średnia wieku rolników w poszczególnych województwach, wnioskujących o płatności w ramach ekoschematu Dobrostan zwierząt	227
Tabela 8.1.1-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.1.1)	231
Tabela 8.1.1-2. Sposób użytkowania działek pod zobowiązaniem zgłoszonych do dofinansowania (8.1.1)	236
Tabela 8.1.2-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.1.2)	237
Tabela 8.1.2-2. Sposób użytkowania działek pod zobowiązaniem zgłoszonych do dofinansowania (8.1.2)	241
Tabela 8.1.3-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.1.3)	243
Tabela 8.1.3-2 Sposób użytkowania działek pod zobowiązaniem zgłoszonych do	246

dofinansowania (8.1.3)	
Tabela 8.1.4-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.1.4)	248
Tabela 8.1.4-2. Sposób użytkowania działek zgłoszonych do dofinansowania (8.1.4)	251
Tabela 8.1.5-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.1.5)	253
Tabela 8.1.5-2. Sposób użytkowania działek zgłoszonych do dofinansowania (8.1.5)	257
Tabela 8.1.6-1. Grupy wiekowe wnioskodawców, powierzchnie zgłoszone, w ujęciu woj. (8.1.6)	259
Tabela 8.2.6-2. Grupy wiekowe wnioskodawców, powierzchnie zgłoszone, w ujęciu wojewódzkim (8.2.6)	260
Tabela 8.1.7-1. Grupy wiekowe wnioskodawców, powierzchnie zgłoszone, w ujęciu wojewódzkim (8.1.7)	266
Tabela 8.2.7-1. Grupy wiekowe wnioskodawców, powierzchnie zgłoszone, w ujęciu wojewódzkim (8.2.7)	277
Tabela 8.1.8-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.1.8.)	283
Tabela 8.1.8-2. Sposób użytkowania działek zgłoszonych do dofinansowania (8.1.8)	287
Tabela 8.1.10-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.1.10)	290
Tabela 8.1.10-2.8.7. Sposób użytkowania działek zgłoszonych do dofinansowania pod zobowiązaniem (8.1.10)	293
Tabela 8.1.10-1 Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.1.11)	295
Tabela 8.1.10-2. Sposób użytkowania działek zgłoszonych do dofinansowania (8.1.11)	299
Tabela 8.2.1-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.2.1)	301
Tabela 8.2.1-2. Sposób użytkowania działek pod zobowiązaniem zgłoszonych do dofinansowania (8.2.1)	305
Tabela 8.2.2-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.2.2)	306
Tabela 8.2.2-2. Sposób użytkowania działek zgłoszonych do dofinansowania (8.2.2)	309
Tabela 8.2.3-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.2.3.)	310
Tabela 8.2.3-2. Sposób użytkowania działek zgłoszonych do dofinansowania (8.2.3)	315
Tabela 8.2.4-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.2.4)	316
Tabela 8.2.4-2. Sposób użytkowania działek zgłoszonych do dofinansowania (8.2.4)	320
Tabela 8.2.5-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.2.5)	322
Tabela 8.2.5-2. Sposób użytkowania działek zgłoszonych do dofinansowania (8.2.5)	325
Tabela 8.2.7-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.2.7)	327
Tabela 8.2.7-2. Sposób użytkowania działek pod zobowiązaniem zgłoszonych do dofinansowania (8.2.7)	331
Tabela 8.2.8-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.2.8)	333
Tabela 8.2.8-3. 8.7. Sposób użytkowania działek pod zobowiązaniem zgłoszonych do dofinansowania (8.2.8)	336
Tabela 8.2.9-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.2.9)	338
Tabela 8.2.9-2. Sposób użytkowania działek pod zobowiązaniem zgłoszonych do dofinansowania (8.2.9)	341
Tabela 8.2.10-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (8.2.10)	342

Tabela 8.2.10-2. Sposób użytkowania działek pod zobowiązaniem zgłoszonych do dofinansowania (8.2.10)	346
Tabela I.8.3-1. Grupy wiekowe wnioskodawców w poszczególnych województwach (I.8.3)	349
Tabela I.8.3-2. Sposób użytkowania działek pod zobowiązaniem zgłoszonych do dofinansowania (I.8.3)	353
Tabela I.8.4-1 Struktura wiekowa wnioskodawców interwencji I.8.4 Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych	355
Tabela I.8.4-2. Liczebność i typy sadów zgłoszonych w ramach dofinansowania, w ujęciu wojewódzkim (I.8.4)	359
Tabela I.8.4-3. Liczba odmian zgłoszonych we wnioskach w ramach interwencji I.8.4 (całościowo)	359
Tabela I.8.4-4. Liczba odmian zgłoszonych we wnioskach w ramach interwencji I.8.4 (w województwach)	360
Tabela I.8.4-5. Odmiany jabłoni w poszczególnych województwach	361
Tabela I.8.4-6. Odmiany gruszy w wybranych województwach	363
Tabela I.8.4-7. Odmiany śliwy w wybranych województwach	364
Tabela I.8.4-8. Odmiany czereśni w wybranych województwach	365
Tabela I.8.4-9. Odmiany wiśni w wybranych województwach	366
Tabela I.8.4-10. Zestawienie danych w podziale na województwa	367
Tabela 8.5.1-1. Struktura wiekowa wnioskodawców i struktura powierzchniowa (8.5.1)	371
Tabela 8.5.1-2. Liczba złożonych wniosków na dopłaty do uprawy rzadkich gatunków lub odmian roślin w poszczególnych województwach	375
Tabela 8.5.1-3. Struktura upraw gatunków i odmian rzadkich zgłoszonych do dopłat (8.5.1)	376
Tabela 8.5.2-1. Struktura wiekowa wnioskodawców i struktura powierzchniowa (8.5.2)	377
Tabela Podsumowanie - 1. Udział powierzchni chronionej i wnioskodawców	383
Tabela I.8.6 - 1. Liczba zwierząt wszystkich ras zachowawczych w poszczególnych województwach w 2023 roku	386
Tabela I.8.6 - 2. Pogłowie zwierząt poszczególnych ras zachowawczych w podziale wojewódzkim w 2023 roku	387
Tabela I.8.6 - 3. Liczba producentów i liczba utrzymywanych przez nich zwierząt ras zachowawczych	403
Tabela I.8.6 - 4. Udział procentowy producentów i pogłowia zwierząt ras zachowawczych w poszczególnych województwach	404
Tabela I.8.6 - 5. Średnia wieku rolników w poszczególnych województwach, wnioskujących o płatności w ramach interwencji "Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie"	405
Tabela I.8.7 - 1. Obszar wdrożenia interwencji I.8.7 - Bioróżnorodność na gruntach ornych	407
Tabela I.8.7 - 2. Dane powiązane z wdrażaniem interwencji I.8.7 - Bioróżnorodność na gruntach ornych	407
Tabela I.8.11 - 1. Powierzchnia zgłoszona do Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” I.8.11 oraz Działania „Rolnictwo ekologiczne” (DRE) i jej udział w ogólnej powierzchni zgłoszonej do JPO według województw	410
Tabela I.8.11 - 2. Powierzchnia (w ha) różnych pakietów (łącznie w okresie i po okresie konwersji) zgłoszonych do Działania „Rolnictwo ekologiczne” oraz Interwencji „Rolnictwo	

ekologiczne” I.8.11 w 2023 w województwach	413
Tabela I.8.11 - 3. Struktura powierzchni gospodarstw rolnych w ha UR według grup obszarowych UR w województwach w 2020 r.	422
Tabela I.8.11 - 4. Liczba producentów zgłaszających udział w Działaniu/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” oraz procentowy udział grup wiekowych osób kierujących gospodarstwem w województwach	423
Tabela I.8.11 - 5. Liczba gospodarstw oraz struktura gospodarstw rolnych ogółem według wieku osoby kierującej w województwach w 2020 r.	424
Tabela I.8.11 - 6. Udział producentów w Działaniu/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” w odniesieniu do ogólnej liczby producentów (według danych z ARiMR z 2023) według województw	425
 Tabela I.10 - 11. Powierzchnia gruntów ornych, lasów i zadrzewień w ujęciu województw	432
Tabela I.10 - 12. Charakterystyka lasów o różnej formie własności	433
Tabela I.10 - 13. Powierzchnia zgłoszona do interwencji 10.11 oraz jej udział w ogólnej powierzchni zgłoszonej do PWD według województw	435
Tabela I.10 - 14. Struktura powierzchni gospodarstw rolnych w ha UR deklarujących interwencję 10.11 według grup obszarowych UR i województw	437
Tabela I.10 - 15. Powierzchnia zgłoszona do interwencji 10.12	439
Tabela I.10 - 16. Struktura powierzchni gospodarstw rolnych w ha UR ubiegających się o wsparcie w ramach interwencji 10.12 według grup obszarowych UR i województw w 2020 r.	441
Tabela I.10 - 17. Powierzchnia zgłoszona do interwencji 10.12 oraz jej udział w ogólnej powierzchni zgłoszonej do PWD według województw	443
Tabela I.10 - 18. Struktura powierzchni gospodarstw rolnych w ha UR deklarujących interwencję 10.13 według grup obszarowych UR i województw w 2020 r.	445
Tabela I.10 - 19. Powierzchnia zadeklarowana do wsparcia w ramach interwencji 10.14.1 oraz jej udział w ogólnej powierzchni lasów prywatnych według województw	447
Tabela I.10 - 20. Powierzchnia zadeklarowana do wsparcia w ramach interwencji 10.14.2 oraz jej udział w ogólnej powierzchni lasów prywatnych według województw	450

Spis wykresów

Wykres I.4.1 - 1. Udział powierzchni ekoschematu I.4.1 według struktury obszarowej UR gospodarstw i województw	18
Wykres I.4.1 - 2. Udział wnioskodawców w ekoschemacie I.4.1 według grup wiekowych dla Polski	19
Wykres I.4.2.1 - 1. Struktura wiekowa wnioskodawców (4.2.1.)	29
Wykres I.4.2.2 - 1. Struktura powierzchni ekoschematu Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe według grup obszarowych UR gospodarstw i województw	36
Wykres I.4.2.2 - 2. Udział beneficjentów w ekoschemacie Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe według grup wiekowych w Polsce	39
Wykres I.4.2.3a - 1. Struktura (%) powierzchni ekoschematu I.4.2.3 dla wariantu podstawowego, według grup obszarowych UR gospodarstw i województw	58
Wykres I.4.2.3a - 2. Udział beneficjentów w ekoschemacie I.4.2.3a według grup wiekowych w Polsce	61
Wykres I.4.2.3b - 1. Struktura (%) powierzchni ekoschematu I.4.2.3 dla wariantu z wapnowaniem według grup obszarowych UR gospodarstw i województw	75
Wykres I.4.2.3b - 2. Udział % beneficjentów w ekoschemacie I.4.2.3a według grup wiekowych w Polsce	76
Wykres I.4.2.4 - 1. Udział powierzchni ekoschematu I.4.2.4 wg. struktury obszarowej gospodarstw w województwach	92
Wykres I.4.2.4 - 2. Udział beneficjentów realizujących ekoschemat I.4.2.4 według grup wiekowych w Polsce	95
Wykres I.4.2.5 - 1. Liczba wniosków i powierzchnia, na której zastosowano w poszczególnych województwach praktykę I.4.2.5.	108
Wykres I.4.2.6 – 1. Liczba wniosków i powierzchnia, na której zastosowano w poszczególnych województwach praktykę I.4.2.6.	112
Wykres I.4.2.7 - 1. Struktura powierzchni praktyki Uproszczone systemy uprawy według grup obszarowych UR gospodarstw i województw	123
Wykres I.4.2.7 - 2. Udział beneficjentów w praktyce Uproszczone systemy uprawy według grup wiekowych w Polsce	126
Wykres I.4.2.8 - 1. Struktura powierzchni praktyki Wymieszanie słomy z glebą według grup obszarowych UR gospodarstw i województw	146
Wykres I.4.2.8 - 2. Udział beneficjentów w praktyce Wymieszanie słomy z glebą według grup wiekowych w Polsce	149
Wykres I.4.3 - 1. Struktura powierzchni zgłoszonej do ekoschematu I.4.3. według grup obszarowych UR gospodarstw i województw	170
Wykres I.4.3 - 2. Udział wnioskodawców w ekoschemacie I.4.3. według grup wiekowych dla Polski	172
Wykres I 4.5-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (I 4.5)	197
Wykres I.4.6 - 1. Liczba wniosków złożonych o przyznanie płatności na terenie poszczególnych województw w ramach ekoschematu Dobrostan zwierząt w zależności od jego wariantu	205
Wykres I.4.6 - 2. Liczba wniosków złożona na terenie poszczególnych województw o przyznanie płatności w ramach wariantu Dobrostan loch i jego poszczególnych praktyk	209
Wykres I.4.6 - 3. Liczba wniosków złożonych na terenie poszczególnych województw o przyznanie płatności w ramach wariantu Dobrostan tuczników i jego poszczególnych praktyk	212
Wykres I.4.6 - 4. Liczba wniosków złożonych na terenie poszczególnych województw o przyznanie płatności w ramach wariantu Dobrostan krów mlecznych i jego 6 praktyk	216

Wykres I.4.6 - 5. Liczba wniosków złożonych na terenie poszczególnych województw o przyznanie płatności w ramach wariantu Dobrostan krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach oraz wariantu Dobrostan krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym	216
Wykres I.4.6 - 6. Liczba wniosków złożonych na terenie poszczególnych województw o przyznanie płatności w ramach wariantu Dobrostan opasów i jego poszczególnych praktyk	218
Wykres I.4.6 - 7. Liczba wniosków złożona na terenie poszczególnych województw o przyznanie płatności w ramach wariantu Dobrostan koni utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach oraz wariantu Dobrostan koni utrzymywanych w systemie otwartym	223
Wykres I.8.1.1. – 1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.1)	232
Wykres 8.1.2-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.2)	238
Wykres 8.1.3-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.3)	243
Wykres 8.1.4-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.4)	248
Wykres 8.1.5-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.5)	254
Wykres 8.1.6-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.6)	259
Wykres 8.2.6-1 Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.6)	260
Wykres 8.1.7-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.7)	266
Wykres 8.2.7-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.7)	268
Wykres I.8.1. – 1. Trendy liczebności siedmiu rzadkich gatunków ptaków siewkowych, derkacza i wodniczki w Polsce (wg Beucha i in. 2023)	275
Wykres 8.1.7-2. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.7.)	277
Wykres 8.1.8-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.8)	284
Wykres 8.1.10-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.10)	290
Wykres 8.1.10-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.1.11)	296
Wykres 8.2.1-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.1)	302
Wykres 8.2.2-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.2)	306
Wykres 8.2.3-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.3)	311
Wykres 8.2.4-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.4)	317
Wykres 8.2.5-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.5)	322
Wykres 8.2.7-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.7)	327
Wykres 8.2.8-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.8)	333
Wykres 8.2.9-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.9)	338
Wykres 8.2.10-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (8.2.10)	343
Wykres I.8.3-1. Struktura wiekowa wnioskodawców (I.8.3)	349
Wykres I.8.4-1 Struktura wiekowa wnioskodawców interwencji I.8.4 Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych.	356
Wykres 8.5.1-1 Struktura wiekowa wnioskodawców interwencji	372
Wykres 8.5.2-1 Struktura wiekowa wnioskodawców interwencji	378
Wykres I.8.6 - 1. Liczba zwierząt wszystkich ras zachowawczych w poszczególnych województwach	386
Wykres I.8.6 - 2. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie dolnośląskim	395
Wykres I.8.6 - 3. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie kujawsko-pomorskim	395
Wykres I.8.6 - 4. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie lubelskim	396
Wykres I.8.6 - 5. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie lubuskim	396
Wykres I.8.6 - 6. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie łódzkim	397
Wykres I.8.6 - 7. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie małopolskim	397
Wykres I.8.6 - 8. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie mazowieckim	398
Wykres I.8.6 - 9. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie opolskim	398

Wykres I.8.6 - 10. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie podkarpackim	399
Wykres I.8.6 - 11. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie podlaskim	399
Wykres I.8.6 - 12. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie pomorskim	400
Wykres I.8.6 - 13. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie śląskim	400
Wykres I.8.6 - 14. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie świętokrzyskim	401
Wykres I.8.6 - 15. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie warmińsko-mazurskim	401
Wykres I.8.6 - 16. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie wielkopolskim	402
Wykres I.8.6 - 17. Wyszczególnienie ras zachowawczych i ich liczba w województwie zachodniopomorskim	402
Wykres I.8.6 - 18. Liczba producentów i zwierząt ras zachowawczych w poszczególnych województwach	403
Wykres I.8.11 - 1. Udział (w %) pakietu „Uprawy rolnicze” w województwach	414
Wykres I.8.11 - 2. Udział (w %) pakietu „Uprawy warzywne” w województwach	415
Wykres I.8.11 - 3. Udział (w %) pakietu „Uprawy zielarskie” w województwach	415
Wykres I.8.11 - 4. Udział (w %) pakietu „Podstawowe uprawy sadownicze” w województwach	416
Wykres I.8.11 - 5. Udział (w %) pakietu 5. Uprawy jagodowe w województwach	417
Wykres I.8.11 - 6. Udział (w %) pakietu 6. Ekstensywne uprawy sadownicze w województwach	418
Wykres I.8.11 - 7. Udział (w %) pakietu 7 Uprawy paszowe na gruntach ornych w województwach	418
Wykres I.8.11 - 8. Udział (w %) pakietu „Trwałe użytki zielone” w województwach	419
Wykres I.8.11 - 9. Udział (w %) pakietu „Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi” w województwach	420
Wykres I.8.11 -10. Udział (w %) powierzchni gospodarstw uczestniczących w Działaniu/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” w różnych kategoriach struktury obszarowej w województwach	421
Wykres I.8.11 - 11. Udział beneficjentów w Interwencji i Działaniu „Rolnictwo ekologiczne” według grup wiekowych w Polsce	423
Wykres I.8.11 - 12. Udział (w %) gospodarstw uczestniczących w Działaniu/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” w 3 różnych typach produkcji (roślinnym, mieszanym i zwierzęcym) w województwach	427
Wykres I.8.11 - 13. Udział (w %) gospodarstw uczestniczących w Działaniu/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” w kategoriach: posiadający od 0 do 20, powyżej 20 SD i nieposiadający bydła w województwach	428
Wykres I.10 - 6. Procentowy udział beneficjentów w interwencji 10.11 (Zalesianie gruntów rolnych) według grup wiekowych w Polsce	438
Wykres I.10 - 7. Procentowy udział beneficjentów w interwencji 10.12 (Tworzenie zadrzewień śródpolnych) według grup wiekowych w Polsce	441
Wykres I.10 - 8. Procentowy udział beneficjentów w interwencji 10.13 według grup wiekowych w Polsce	445
Wykres I.10 - 9. Procentowy udział wnioskodawców w interwencji 10.14.1 według grup wiekowych w Polsce	448
Wykres I.10 - 10. Procentowy udział wnioskodawców w ramach interwencji 10.14.2 według grup wiekowych w Polsce	452

Spis map

Mapa I.4.1 - 1. Powierzchnia zgłoszona do ekoschematu I.4.1 – Obszary z roślinami miododajnymi według powiatów	16
Mapa I.4.1 - 2. Powierzchnia zgłoszona do ekoschematu I.4.1 – Obszary z roślinami miododajnymi według gmin	17
Mapa I.4.1 - 3. Liczba producentów deklarująca udział w ekoschemacie I.4.1 – Obszary z roślinami miododajnymi według powiatów	22
Mapa I.4.1 - 4. Liczba producentów deklarująca udział w ekoschemacie I.4.1 – Obszary z roślinami miododajnymi według gmin	22
Mapa I.4.2.1 - 1. Liczba wnioskodawców, w powiatach (4.2.1.)	30
Mapa I.4.2.1 - 2. Liczba wnioskodawców, w gminach (4.2.1.)	30
Mapa I.4.2.1 - 3. Powierzchnia pod zobowiązaniem, w powiatach [ha] (4.2.1.)	31
Mapa I.4.2.1 - 4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha] (4.2.1.)	31
Mapa I.4.2.2 - 1. Powierzchnia objęta dopłatami do ekoschematu Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe według powiatów	35
Mapa I.4.2.2 - 2. Powierzchnia objęta dopłatami do ekoschematu Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe według gmin	35
Mapa I.4.2.2 - 3. Liczba producentów deklarująca udział w ekoschemacie Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe w ujęciu powiatowym	43
Mapa I.4.2.2 - 4. Liczba producentów deklarująca udział w ekoschemacie Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe według gmin	44
Mapa I.4.2.3a - 1. Powierzchnia objęta dopłatami w ekoschemacie I.4.3.3a – Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant podstawowy, według powiatów	56
Mapa I.4.2.3a - 2. Powierzchnia objęta dopłatami w ekoschemacie I.4.3.3a – Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant podstawowy według gmin	57
Mapa I.4.2.3a - 3. Liczba producentów deklarująca udział w ekoschemacie I.4.2.3a – Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant podstawowy, według powiatów	64
Mapa I.4.2.3a - 4. Rycina I.4.2.3a-4. Liczba producentów deklarująca udział w ekoschemacie I.4.2.3a – Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant podstawowy, według gmin	64
Mapa I.4.2.3b - 1. Powierzchnia objęta dopłatami do ekoschematem I.4.3.3b – Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant z wapnowaniem, według powiatów	73
Mapa I.4.2.3b - 2. Powierzchnia objęta dopłatami do ekoschematem I.4.3.3b – Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant z wapnowaniem, według gmin	74
Mapa I.4.2.3b - 3. Liczba producentów deklarująca udział w ekoschemacie I.4.2.3b – Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant z wapnowaniem, według powiatów	79
Mapa I.4.2.3b - 4. Liczba producentów deklarująca udział w ekoschemacie I.4.2.3b – Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant z wapnowaniem, według gmin	80
Mapa I.4.2.4 - 1. Powierzchnia objęta dopłatami do ekoschematu I.4.2.4 – Zróżnicowana struktura upraw, według powiatów	91
Mapa I.4.2.4 - 2. Powierzchnia objęta dopłatami do ekoschematu I.4.2.4 – Zróżnicowana struktura upraw wg gmin	91
Mapa I.4.2.4 - 3. Liczba producentów deklarująca udział w ekoschemacie 4.2.4 – Zróżnicowana struktura upraw, według powiatów	98
Mapa I.4.2.4 - 4. Liczba producentów deklarująca udział w ekoschemacie 4.2.4 – Zróżnicowana struktura upraw, według gmin	99
Mapa I.4.2.5 - 1. Liczba wniosków złożona w ramach praktyki Wymieszanie obornika na gruntach ornych w terminie 12 godzin od aplikacji w skali powiatów	109
Mapa I.4.2.5 - 2. Powierzchnia, na której zastosowano praktykę Wymieszanie obornika na gruntach ornych w terminie 12 godzin od aplikacji w skali powiatów.	109
Mapa I.4.2.6 - 1. Liczba wniosków złożonych w ramach praktyki Stosowanie naturalnych nawozów płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo w skali powiatów	113

Mapa I.4.2.6 - 2. Powierzchnia, na której zastosowano praktykę Stosowanie naturalnych nawozów płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo w skali powiatów	114
Mapa I.4.2.7 - 1. Powierzchnia objęta dopłatami do praktyki Uproszczone systemy uprawy według powiatów	121
Mapa I.4.2.7 - 2. Powierzchnia objęta dopłatami do praktyki Uproszczone systemy uprawy według gmin	122
Mapa I.4.2.7 - 3. Liczba producentów deklarująca udział w praktyce Uproszczone systemy uprawy według powiatów	129
Mapa I.4.2.7 - 4. Liczba producentów deklarująca udział w praktyce Uproszczone systemy uprawy według gmin	130
Mapa I.4.2.8 - 1. Powierzchnia objęta dopłatami do praktyki Wymieszanie słomy z glebą według powiatów	144
Mapa I.4.2.8 - 2. Powierzchnia objęta dopłatami do praktyki Wymieszanie słomy z glebą według gmin	145
Mapa I.4.2.8 - 3. Liczba producentów deklarująca udział w praktyce Wymieszanie słomy z glebą w ujęciu powiatowym	153
Mapa I.4.2.8 - 4. Liczba producentów deklarująca udział w praktyce Wymieszanie słomy z glebą w ujęciu gminnym	154
Mapa I.4.3 - 1. Powierzchnia zgłoszona do ekoschematu I.4.3 –Integrowana produkcja roślin, według powiatów	168
Mapa I.4.3 - 2. Powierzchnia zgłoszona do ekoschematu I.4.3 - Integrowana produkcja roślin, według gmin	169
Mapa I.4.3 - 3. Liczba producentów deklarująca udział w ekoschemacie I.4.3 - Integrowana produkcja roślin, według powiatów	175
Mapa I.4.3 - 4. Liczba producentów deklarująca udział w ekoschemacie I.4.3 - Integrowana produkcja roślin, według gmin	176
Mapa I.4.4 - 1. Powierzchnia I 4.4 w różnych powiatach	192
Mapa I.4.4 - 2. Powierzchnia I 4.4 w różnych gminach	192
Mapa I.4.4 - 3. Liczba producentów korzystających z ekoschematu I 4.4 na poziomie powiatów	193
Mapa I.4.4 - 4. Liczba producentów korzystających z ekoschematu I 4.4 na poziomie gmin	194
Mapa I 4.5-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant I 4.5	198
Mapa I 4.5-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant I 4.5	198
Mapa I 4.5-3. Powierzchnia pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant I 4.5	199
Mapa I 4.5-4. Powierzchnia pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant I 4.5	199
Mapa I.4.6 - 1. Liczba wniosków złożonych w ramach ekoschematu Dobrostan zwierząt w skali powiatów	206
Mapa I.4.6 - 2. Liczba wniosków złożonych w ramach wariantu Dobrostan loch w skali powiatów	208
Mapa I.4.6 - 3. Liczba wniosków złożonych w ramach wariantu Dobrostan tuczników w skali powiatów	210
Mapa I.4.6 - 4. Liczba wniosków złożonych w ramach wariantu dobrostan krów mlecznych w skali powiatów	214
Mapa I.4.6 - 5. Liczba wniosków złożonych w ramach wariantu Dobrostan krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach w skali powiatów	217
Mapa I.4.6 - 6. Liczba wniosków złożonych w ramach wariantu Dobrostan opasów w skali powiatów	217
Mapa I.4.6 - 7. Liczba wniosków złożonych w ramach wariantu dobrostan owiec w skali powiatów	220
Mapa I.4.6 - 8. Liczba wniosków złożona w ramach wariantu Dobrostan kur niosek w skali powiatów	220
Mapa I.4.6 - 9. Liczba wniosków złożonych w ramach wariantu Dobrostan kurcząt brojlerów w skali powiatów	221
Mapa I.4.6 - 10. Liczba wniosków złożona w ramach Dobrostanu indyków w skali powiatów	224
Mapa I.4.6 - 11. Liczba wniosków złożona w ramach Dobrostanu koni utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach w skali powiatów	225

Mapa I.4.6 - 12. Liczba wniosków złożona w ramach Dobrostanu koni utrzymywanych w systemie otwartym w skali powiatów	225
Mapa I.4.6 - 13. Liczba wniosków złożona w ramach dobrostanu kóz w skali powiatów	226
Mapa I.8.1 – 1. Rozmieszczenie obszarów Natura 2000 w Polsce	230
Mapa 8.1.1-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.1.1	233
Mapa 8.1.1-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.1.1	233
Mapa 8.1.1-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.1.1	234
Mapa 8.1.1-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.1.1	234
Mapa 8.1.2-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.1.2	239
Mapa 8.1.2-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.1.2	239
Mapa 8.1.2-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.1.2	240
Mapa 8.1.2-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.1.2	240
Mapa 8.1.3-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.1.3	244
Mapa 8.1.3-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.1.3	244
Mapa 8.1.3-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.1.3	245
Mapa 8.1.3-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.1.3	245
Mapa 8.1.4-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.1.4	249
Mapa 8.1.4-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.1.4	249
Mapa 8.1.4-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.1.4	250
Mapa 8.1.4-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.1.4	250
Mapa 8.1.5-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.1.5	255
Mapa 8.1.5-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.1.5	255
Mapa 8.1.5-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.1.5	256
Mapa 8.1.5-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.1.5	256
Mapa 8.1.6-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.1.6	262
Mapa 8.1.6-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.1.6	262
Mapa 8.1.6-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.1.6	263
Mapa 8.1.6-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.1.6	263
Mapa 8.2.6-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.2.6	264
Mapa 8.2.6-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.2.6	264
Mapa 8.2.6-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.2.6	265
Mapa 8.2.6-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.2.6	265
Mapa 8.1.7-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.1.7	270
Mapa 8.1.7-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.1.7	270
Mapa 8.1.7-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.1.7	271
Mapa 8.1.7-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.1.7	271
Mapa 8.2.7-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.2.7	272
Mapa 8.2.7-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.2.7	272
Mapa 8.2.7-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.2.7	273
Mapa 8.2.7-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.2.7	273
Mapa 8.1.7-5. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.1.7	278
Mapa 8.1.7-6. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.1.7	278
Mapa 8.1.7-7. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.1.7	279
Mapa 8.1.7-8. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.1.7	279
Mapa 8.1.8. Rozmieszczenie znanych lęgowych stanowisk dubelta kulika wielkiego w Polsce w latach 2013–2023. Źródło danych, dubelt: monitoringptakow.gios.gov.pl/dubelt.html ; kulik wielki: Polskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Krajowy Plan Ochrony Kulika Wielkiego, https://www.ptop.org.pl/ochrona/ptaki/kulik-wielki.html)	282
Mapa 8.1.8-5. Liczba wnioskodawców, w powiatach, wariant 8.1.8	285
Mapa 8.1.8-6. Liczba wnioskodawców, w gminach, wariant 8.1.8	285
Mapa 8.1.8-7. Powierzchnie pod zobowiązaniem, w powiatach [ha], wariant 8.1.8	286
Mapa 8.1.8-8. Powierzchnie pod zobowiązaniem, w gminach [ha], wariant 8.1.8	286

Mapa 8.1.9. Rozmieszczenie znanych lęgowych stanowisk wodniczki w Polsce. Źródło GIOŚ	
Dofinansowanie w ramach wariantu 8.1.10 obejmuje użytki koszone (użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub naprzemienne), będące siedliskiem tego gatunku.	289
Mapa 8.1.10-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.1.10	291
Mapa 8.1.10-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.1.10	291
Mapa 8.1.10-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach, wariant 8.1.10	292
Mapa 8.1.10-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha] , wariant 8.1.10	292
Mapa 8.1.10-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.1.11	297
Mapa 8.1.10-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.1.11	297
Mapa 8.1.10-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.1.11	298
Mapa 8.1.10-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.1.11	298
Mapa 8.2.1-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.2.1	303
Mapa 8.2.1-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.2.1	303
Mapa 8.2.1-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.2.1	304
Mapa 8.2.1-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.2.1	304
Mapa 8.2.2-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.2.2	307
Mapa 8.2.2-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.2.2	307
Mapa 8.2.2-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.2.2	308
Mapa 8.2.2-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.2.2	308
Mapa 8.2.3-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.2.3	312
Mapa 8.2.3-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.2.3	312
Mapa 8.2.3-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.2.3	313
Mapa 8.2.3-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.2.3	313
Mapa 8.2.4-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.2.4	318
Mapa 8.2.4-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.2.4	318
Mapa 8.2.4-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.2.4	319
Mapa 8.2.4-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.2.4	319
Mapa 8.2.5-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.2.5	323
Mapa 8.2.5-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.2.5	323
Mapa 8.2.5-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], wariant 8.2.5	324
Mapa 8.2.5-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.2.5	324
Mapa 8.2.7-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.2.7	329
Mapa 8.2.7-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.2.7	329
Mapa 8.2.7-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem, w powiatach [ha], wariant 8.2.7	330
Mapa 8.2.7-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.2.7	330
Mapa 8.2.8-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, wariant 8.2.8	334
Mapa 8.2.8-2. Liczba wnioskodawców w gminach, wariant 8.2.8	334
Mapa 8.2.8-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach, wariant [ha] 8.2.8	335
Mapa 8.2.8-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], wariant 8.2.8	335
Mapa 8.2.9-1. Liczba wnioskodawców, w powiatach, wariant 8.2.10	339
Mapa 8.2.9-2. Liczba wnioskodawców, w gminach, wariant 8.2.9	339
Mapa 8.2.9-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach, wariant 8.2.9	340
Mapa 8.2.9-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha] , wariant 8.2.9	340
Mapa 8.2.10-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, 8.2.10	344
Mapa 8.2.10-2. Liczba wnioskodawców w gminach, 8.2.10	344
Mapa 8.2.10-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem, w powiatach [ha], 8.2.10	345
Mapa 8.2.10-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem, w gminach [ha], 8.2.10	345
Mapa I.8.3-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, 8.I.8.3	350
Mapa I.8.3-2. Liczba wnioskodawców w gminach, 8.I.8.3	350
Mapa I.8.3-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], 8.I.8.3	351
Mapa I.8.3-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], 8.I.8.3	351
Mapa I.8.4-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, 8.I.8.4	357
Mapa I.8.4-2. Liczba wnioskodawców w gminach, 8.I.8.4	357
Mapa I.8.4-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], 8.I.8.4	358

Mapa I.8.4-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], 8.I.8.4	358
Mapa 8.5.1-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, 8.8.5.1	373
Mapa 8.5.1-2. Liczba wnioskodawców w gminach, 8.8.5.1	373
Mapa 8.5.1-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], 8.8.5.1	374
Mapa 8.5.1-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], 8.8.5.1	374
Mapa 8.5.2-1. Liczba wnioskodawców w powiatach, 8.8.5.2	379
Mapa 8.5.2-2. Liczba wnioskodawców w gminach, 8.8.5.2	379
Mapa 8.5.2-3. Powierzchnie pod zobowiązaniem w powiatach [ha], 8.8.5.2	380
Mapa 8.5.2-4. Powierzchnie pod zobowiązaniem w gminach [ha], 8.8.5.2	380
Mapa I.8.11 - 1. Powierzchnia objęta dopłatami do Działania/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” w powiatach	411
Mapa I.8.11 - 2. Powierzchnia objęta dopłatami do Działania/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” w gminach	411
Mapa I.8.11 - 3. Liczba producentów deklarująca udział w Działaniu/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” w powiatach	425
Mapa I.8.11 - 4. Liczba producentów deklarująca udział w Działaniu/Interwencji „Rolnictwo ekologiczne” w gminach	426
Mapa I.10 - 13. Powierzchnia gruntów w ramach interwencji 10.11 – Zalesianie gruntów rolnych	436
Mapa I.10 - 14. Liczba wnioskodawców ubiegających się o wsparcie w ramach interwencji 10.11 – Zalesianie gruntów rolnych, według gmin	438
Mapa I.10 - 15. Powierzchnia objęta wsparciem w ramach interwencji 10.12 – Tworzenie zadrzewień śródpolnych	440
Mapa I.10 - 16. Liczba producentów ubiegających się o wsparcie w ramach interwencji 10.12 – Tworzenie zadrzewień śródpolnych, według gmin	442
Mapa I.10 - 17. Powierzchnia objęta wsparciem w ramach interwencji 10.13 – Zakładanie systemów rolno-leśnych	444
Mapa I.10 - 18. Liczba producentów ubiegających się o wsparcie w ramach interwencji 10.13 – Zakładanie systemów rolno-leśnych, według gmin i powiatów	446
Mapa I.10 - 19. Powierzchnia objęta wsparciem w ramach interwencji 10.14.1	448
Mapa I.10 - 20. Liczba wnioskodawców ubiegających się o wsparcie w ramach interwencji 10.14.1	449
Mapa I.10 - 21. Powierzchnia zadeklarowana do wsparcia w ramach interwencji 10.14.2 według gmin	451
Mapa I.10 - 22. Powierzchnia zadeklarowana do wsparcia w ramach interwencji 10.14.2 według powiatów	451
Mapa I.10 - 23. Liczba wnioskodawców ubiegających się o wsparcie w ramach interwencji 10.14.2 według powiatów	453
Mapa I.10 - 24. Liczba wnioskodawców ubiegających się o wsparcie w ramach interwencji 10.14.2 według gmin	453